

I. DISPOSICIONES XERAIS

MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA E DEPORTE

37 *Real decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.*

A Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa, modificou o artigo 6 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, para definir o currículo como a regulación dos elementos que determinan os procesos de ensino e aprendizaxe para cada unha das ensinanzas. O currículo estará integrado polos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa; as competencias, ou capacidades para activar e aplicar de forma integrada os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, para lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos; os contidos, ou conxuntos de coñecementos, habilidades, destrezas e actitudes que contribúen ao logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa e á adquisición de competencias; a metodoloxía didáctica, que comprende tanto a descrición das prácticas docentes como a organización do traballo dos docentes; os estándares e resultados de aprendizaxe avaliábeis; e os criterios de avaliación do grao de adquisición das competencias e do logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa. Os contidos ordénanse en disciplinas, que se clasifican en materias, ámbitos, áreas e módulos en función das ensinanzas, das etapas educativas ou dos programas en que participe o alumnado.

Segundo o novo artigo 6 bis da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, corresponde ao Goberno o deseño do currículo básico en relación cos obxectivos, competencias, contidos, estándares e resultados de aprendizaxe avaliábeis e criterios de avaliación, que garanta o carácter oficial e a validez en todo o territorio nacional das titulacións a que se refire esta lei orgánica.

Un dos esteos centrais da reforma educativa operada pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, descansa sobre unha nova configuración do currículo de educación secundaria obrigatoria e bacharelato. No bloque de disciplinas troncais garántense os coñecementos e competencias que permitan adquirir unha formación sólida e continuar con aproveitamento as etapas posteriores naquelas disciplinas que deben ser comúns a todo o alumnado e que, en todo caso, deben ser avaliadas nas avaliacións finais de etapa. O bloque de disciplinas específicas permite unha maior autonomía á hora de fixar horarios e contidos das disciplinas, así como para conformar a súa oferta. O bloque de disciplinas de libre configuración autonómica supón o maior nivel de autonomía, no cal as administracións educativas e, se for o caso, os centros poden ofrecer disciplinas de deseño propio, entre as cales se encontran as ampliacións das materias troncais ou específicas. Esta distribución non obedece á importancia ou carácter instrumental ou fundamental das disciplinas senón á distribución de competencias entre o Estado e as comunidades autónomas, de acordo coa Constitución española.

Esta nova configuración curricular supón un importante incremento na autonomía das administracións educativas e dos centros, que poden decidir as opcións e as vías en que se especializan e fixar a oferta de disciplinas dos bloques de disciplinas específicas e de libre configuración autonómica, no marco da programación das ensinanzas que estableza cada Administración educativa. O sistema é máis flexible porque permite axustar a oferta formativa e os seus itinerarios á demanda das familias e á proximidade de facultades ou escolas universitarias e outros centros docentes, e favorece a especialización dos centros en función dos itinerarios ofrecidos, ao mesmo tempo que se pretende que a oferta educativa dea resposta ás necesidades de todo o alumnado, garantindo a equidade e igualdade de oportunidades e a inclusión educativa.

A nova organización da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato desenvólvese nos artigos 22 a 31 e 32 a 38, respectivamente, da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, após a súa modificación realizada pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro. O currículo básico das disciplinas correspondentes a esas ensinanzas deseñouse de acordo co indicado nos artigos citados, nun intento de simplificar a súa regulación, que se centrou nos elementos curriculares indispensables.

Pola súa parte, o artigo 27 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, encomenda ao Goberno definir as condicións básicas para establecer os requisitos dos programas de mellora da aprendizaxe e o rendemento desde segundo curso de educación secundaria obrigatoria, nos cales se utilizará unha metodoloxía específica a través da organización de contidos, actividades prácticas e, se for o caso, de materias, diferente á establecida con carácter xeral, coa finalidade de que o alumnado poida cursar o cuarto curso pola vía ordinaria e obteña o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria.

Por último, o artigo 36.4 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, indica que a superación das materias de segundo curso que impliquen continuidade estará condicionada á superación das correspondentes materias de primeiro curso, e que esta correspondencia se establecerá por vía regulamentaria.

En liña coa Recomendación 2006/962/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 18 de decembro de 2006, sobre as competencias chave para a aprendizaxe permanente, este real decreto baséase na potenciación da aprendizaxe por competencias, integradas nos elementos curriculares para propiciar unha renovación na práctica docente e no proceso de ensino e aprendizaxe. Propóñense novos enfoques na aprendizaxe e avaliación, que han supor un importante cambio nas tarefas que deben resolver os alumnos e metodoloxías innovadoras. A competencia supón unha combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outros compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz. Contéplanse, pois, como coñecemento na práctica, un coñecemento adquirido a través da participación activa en prácticas sociais que, como tales, se poden desenvolver tanto no contexto educativo formal, a través do currículo, como nos contextos educativos non formais e informais.

As competencias, por tanto, conceptualízanse como un «saber facer» que se aplica a unha diversidade de contextos académicos, sociais e profesionais. Para que a transferencia a distintos contextos sexa posible resulta indispensable unha comprensión do coñecemento presente nas competencias e a vinculación deste coas habilidades prácticas ou destrezas que as integran.

A aprendizaxe por competencias favorece os propios procesos de aprendizaxe e a motivación por aprender, debido á forte interrelación entre os seus compoñentes: o concepto apréndese de forma conxunta ao procedemento de aprender o dito concepto.

Adóptase a denominación das competencias chave definidas pola Unión Europea. Considérase que «as competencias chave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego». Identifícanse sete competencias chave esenciais para o benestar das sociedades europeas, o crecemento económico e a innovación, e descríbense os coñecementos, as capacidades e as actitudes esenciais vinculadas a cada unha delas.

O papel do docente é fundamental, pois debe ser capaz de deseñar tarefas ou situacións de aprendizaxe que posibiliten a resolución de problemas, a aplicación dos coñecementos aprendidos e a promoción da actividade dos estudantes.

A revisión curricular ten moi en conta as novas necesidades de aprendizaxe. A aprendizaxe baseada en competencias caracterízase pola súa transversalidade, o seu dinamismo e o seu carácter integral. O proceso de ensino-aprendizaxe competencial debe abordarse desde todas as áreas de coñecemento e por parte das diversas instancias que conforman a comunidade educativa, tanto nos ámbitos formais como nos non formais e informais; o seu dinamismo reflíctese en que as competencias non se adquiren nun determinado momento e permanecen inalterables, senón que implican un proceso de

desenvolvemento mediante o cal os individuos van adquirindo maiores niveis de desempeño no seu uso.

Para lograr este proceso de cambio curricular cómpre favorecer unha visión interdisciplinar e, de maneira especial, posibilitar unha maior autonomía á función docente, de forma que permita satisfacer as exixencias dunha maior personalización da educación, tendo en conta o principio de especialización do profesorado.

O currículo básico das disciplinas correspondentes á educación secundaria obrigatoria e ao bacharelato deseñouse partindo dos obxectivos propios da etapa e das competencias que se van desenvolver ao longo dela, mediante o establecemento de bloques de contidos nas disciplinas troncais, e criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliábeis en todas as disciplinas, que serán referentes na planificación da concreción curricular e na programación didáctica. Nalgunhas disciplinas estes elementos agrupáronse arredor de bloques que permiten identificar os principais ámbitos que comprende a disciplina; esta agrupación non implica unha organización fechada; polo contrario, permitirá organizar de diferentes maneiras os elementos curriculares e adoptar a metodoloxía máis adecuada ás súas características e ás do grupo de alumnos.

O contido desta norma será completado coa integración das competencias no currículo que debe promover o Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, segundo a disposición adicional trixésimo quinta da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, introducida pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, a través da adecuada descrición das relacións entre as competencias e os contidos e criterios de avaliación das diferentes ensinanzas, con atención prioritaria ao currículo do ensino básico.

Este real decreto dítase ao abeiro do artigo 149.1.30ª da Constitución, que atribúe ao Estado as competencias para a regulación de normas básicas para o desenvolvemento do artigo 27 da Constitución, a fin de garantir o cumprimento das obrigacións dos poderes públicos nesta materia. De acordo coa xurisprudencia do Tribunal Constitucional, é posible a intervención excepcional do regulamento na delimitación do básico, entre outros supostos, cando a utilización do regulamento resulte xustificada polo carácter marcadamente técnico da materia.

Na tramitación deste real decreto emitiu ditame o Consello Escolar do Estado, solicitouse o informe do Consello Superior de Ensinanzas Artísticas e do Ministerio de Facenda e Administracións Públicas, e consultáronse as comunidades autónomas no seo da Conferencia de Educación, así como os organismos e organizacións máis representativas e, en xeral, toda a comunidade educativa a través dun trámite de información pública.

Na súa virtude, por proposta do ministro de Educación, Cultura e Deporte, de acordo co Consello de Estado, e logo de deliberación do Consello de Ministros na súa reunión do día 26 de decembro de 2014,

DISPOÑO:

CAPÍTULO I

Disposicións xerais

Artigo 1. *Obxecto.*

O presente real decreto ten por obxecto establecer o currículo básico da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Artigo 2. *Definicións.*

1. Para efectos deste real decreto, entenderase por:

a) Currículo: regulación dos elementos que determinan os procesos de ensino e aprendizaxe para cada unha das ensinanzas e etapas educativas.

b) Obxectivos: referentes relativos aos logros que o estudante debe alcanzar ao finalizar cada etapa, como resultado das experiencias de ensino-aprendizaxe intencionalmente planificadas para tal fin.

c) Competencias: capacidades para aplicar de forma integrada os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos.

d) Contidos: conxunto de coñecementos, habilidades, destrezas e actitudes que contribúen ao logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa e á adquisición de competencias. Os contidos ordénanse en disciplinas, que se clasifican en materias e ámbitos, en función das etapas educativas ou dos programas en que participe o alumnado.

e) Estándares de aprendizaxe avaliáveis: especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o estudante debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina; deben ser observables, medibles e avaliáveis e permitir graduar o rendemento ou logro alcanzado. O seu deseño debe contribuir e facilitar o deseño de probas estandarizadas e comparables.

f) Criterios de avaliación: son o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos como en competencias; responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina.

g) Metodoloxía didáctica: conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas polo profesorado, de maneira consciente e reflexiva, coa finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos perseguidos.

2. Para efectos do presente real decreto, as competencias do currículo serán as seguintes:

- a) Comunicación lingüística.
- b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- c) Competencia dixital.
- d) Aprender a aprender.
- e) Competencias sociais e cívicas.
- f) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- g) Conciencia e expresións culturais.

Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Potenciarase o desenvolvemento das competencias Comunicación lingüística, Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

Artigo 3. *Distribución de competencias.*

1. En educación secundaria obrigatoria e en bacharelato as disciplinas agruparanse en tres bloques, de disciplinas troncais, de disciplinas específicas, e de disciplinas de libre configuración autonómica, sobre os cales o Goberno, o Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, o resto de administracións educativas e os centros docentes realizarán as súas funcións da seguinte forma:

- a) Corresponderá ao Goberno:

1.º) Determinar os contidos comúns, os estándares de aprendizaxe avaliáveis e o horario lectivo mínimo do bloque de disciplinas troncais.

2.º) Determinar os estándares de aprendizaxe avaliáveis relativos aos contidos do bloque de disciplinas específicas.

3.º) Determinar os criterios de avaliación do logro dos obxectivos das ensinanzas e etapas educativas e do grao de adquisición das competencias correspondentes.

b) Corresponderá ao Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, en relación coas avaliacións finais de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato:

1.º) Determinar os criterios de avaliación do logro dos obxectivos das ensinanzas e etapas educativas e do grao de adquisición das competencias correspondentes, en relación cos contidos dos bloques de disciplinas troncais e específicas.

2.º) Determinar as características das probas.

3.º) Deseñar as probas e establecer o seu contido para cada convocatoria.

c) Dentro da regulación e dos límites establecidos polo Goberno, a través do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, de acordo cos números anteriores, as administracións educativas poderán:

1.º) Complementar os contidos do bloque de disciplinas troncais.

2.º) Establecer os contidos dos bloques de disciplinas específicas e de libre configuración autonómica.

3.º) Realizar recomendacións de metodoloxía didáctica para os centros docentes da súa competencia.

4.º) Fixar o horario lectivo máximo correspondente aos contidos das disciplinas do bloque de disciplinas troncais.

5.º) Fixar o horario correspondente aos contidos das disciplinas dos bloques de disciplinas específicas e de libre configuración autonómica.

6.º) En relación coa avaliación durante a etapa, complementar os criterios de avaliación relativos aos bloques de disciplinas troncais e específicas e establecer os criterios de avaliación do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica.

7.º) Establecer os estándares de aprendizaxe avaliábeis relativos aos contidos do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica.

d) Dentro da regulación e dos límites establecidos polas administracións educativas de acordo cos números anteriores, e en función da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa, os centros docentes poderán:

1.º) Complementar os contidos dos bloques de disciplinas troncais, específicas e de libre configuración autonómica e configurar a súa oferta formativa.

2.º) Deseñar e implantar métodos pedagóxicos e didácticos propios.

3.º) Determinar a carga horaria correspondente ás diferentes disciplinas.

2. As administracións educativas fomentarán e potenciarán a autonomía dos centros, avaliarán os seus resultados e aplicarán os oportunos plans de actuación.

Os centros docentes desenvolverán e complementarán, se for o caso, o currículo das diferentes etapas e ciclos en uso da súa autonomía.

Artigo 4. Currículo básico das materias do bloque de disciplinas troncais.

Os contidos comúns, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis das materias do bloque de disciplinas troncais recóllense no anexo I.

Artigo 5. Currículo básico das materias do bloque de disciplinas específicas.

Os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis das materias do bloque de disciplinas específicas recóllense no anexo II.

Artigo 6. Elementos transversais.

1. En educación secundaria obrigatoria, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa, a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional traballaránse en todas as materias.

2. As administracións educativas fomentarán o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

As administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, ás persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración ás vítimas do terrorismo e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe comprender en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.

Evitaranse os comportamentos e contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.

Os currículos de educación secundaria obrigatoria e bacharelato incorporarán elementos curriculares relacionados co desenvolvemento sustentable e o ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización das tecnoloxías da información e a comunicación, así como coa protección ante emerxencias e catástrofes.

3. Os currículos de educación secundaria obrigatoria e bacharelato incorporarán elementos curriculares orientados ao desenvolvemento e afianzamento do espírito emprendedor, á adquisición de competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas e ao fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor e ao empresario, así como á ética empresarial. As administracións educativas fomentarán as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

4. As administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. Para estes efectos, as citadas administracións promoverán a práctica diaria de deporte e do exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar, nos termos e condicións que, seguindo as recomendacións dos organismos competentes, garantan un desenvolvemento adecuado para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma. O deseño, coordinación e supervisión das medidas que para estes efectos se adopten no centro educativo serán asumidos polo profesorado con cualificación ou especialización adecuada nestes ámbitos.

5. No ámbito da educación e a seguranza viaria, as administracións educativas incorporarán elementos curriculares e promoverán accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, co fin de que o alumnado coñeza os seus dereitos e deberes como usuario das vías, en calidade de peón, viaxeiro e condutor de bicicletas ou vehículos de motor, respecte as normas e sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Artigo 7. *Autonomía dos centros docentes.*

1. As administracións educativas fomentarán a autonomía pedagóxica e organizativa dos centros, favorecerán o traballo en equipo do profesorado e estimularán a actividade investigadora a partir da súa práctica docente.

2. Os centros docentes desenvolverán e complementarán, se for o caso, o currículo e as medidas de atención á diversidade establecidas polas administracións educativas, adaptándoas ás características do alumnado e á súa realidade educativa co fin de atender todo o alumnado. Así mesmo, arbitrarán métodos que teñan en conta os diferentes ritmos

de aprendizaxe do alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en equipo.

3. Os centros promoverán, así mesmo, compromisos coas familias e cos propios alumnos e alumnas en que se especifiquen as actividades que uns e outros se comprometen a desenvolver para facilitar o progreso educativo.

Artigo 8. Participación de pais, nais e titores legais no proceso educativo.

De conformidade co establecido no artigo 4.2.e) da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito á educación, os pais, nais ou titores legais deberán participar e apoiar a evolución do proceso educativo dos seus fillos ou tutelados, así como coñecer as decisións relativas á avaliación e promoción, e colaborar nas medidas de apoio ou reforzo que adopten os centros para facilitar o seu progreso educativo, e terán acceso aos documentos oficiais de avaliación e aos exames e documentos das avaliacións que se realicen aos seus fillos ou tutelados, sen prexuízo do respecto ás garantías establecidas na Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal, e demais normativa aplicable en materia de protección de datos de carácter persoal.

Artigo 9. Alumnado con necesidade específica de apoio educativo.

1. Será de aplicación o indicado no capítulo I do título II da Lei 2/2006, do 3 de maio, nos artigos 71 a 79 bis, ao alumnado que requira unha atención educativa diferente á ordinaria por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe, trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por terse incorporado tarde ao sistema educativo, ou por condicións persoais ou de historia escolar, para que poida alcanzar o máximo desenvolvemento posible das súas capacidades persoais e, en todo caso, os obxectivos establecidos con carácter xeral para todo o alumnado.

Para que o alumnado con necesidade específica de apoio educativo a que se refire o artigo 71 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, poida alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias de cada etapa, estableceranse as medidas curriculares e organizativas oportunas que aseguren o seu adecuado progreso.

2. As administracións educativas fomentarán a calidade, equidade e inclusión educativa das persoas con discapacidade, a igualdade de oportunidades e non discriminación por razón de discapacidade, medidas de flexibilización e alternativas metodolóxicas, adaptacións curriculares, accesibilidade universal, deseño universal, atención á diversidade e todas aquelas medidas que sexan necesarias para conseguir que o alumnado con discapacidade poida acceder a unha educación de calidade en igualdade de oportunidades.

3. Corresponde ás administracións educativas adoptar as medidas necesarias para identificar o alumnado con dificultades específicas de aprendizaxe e valorar de forma temperá as súas necesidades.

A escolarización do alumnado que presenta dificultades específicas de aprendizaxe rexerese polos principios de normalización e inclusión e asegurará a súa non discriminación e a igualdade efectiva no acceso e permanencia no sistema educativo.

A identificación, valoración e intervención das necesidades educativas deste alumnado realizarase da forma máis temperá posible, nos termos que determinen as administracións educativas.

4. As administracións educativas establecerán as condicións de accesibilidade e deseño universal e os recursos de apoio humanos e materiais que favorezan o acceso ao currículo do alumnado con necesidades educativas especiais e adaptarán os instrumentos e, se for o caso, os tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado.

As administracións educativas, co fin de facilitar a accesibilidade ao currículo, establecerán os procedementos oportunos cando sexa necesario realizar adaptacións

significativas dos elementos do currículo, a fin de atender o alumnado con necesidades educativas especiais que as precise. Estas adaptacións realizaranse buscando o máximo desenvolvemento posible das competencias; a avaliación continua e a promoción tomarán como referente os elementos fixados nas ditas adaptacións. En calquera caso os alumnos con adaptacións curriculares significativas deberán superar a avaliación final para poderen obter o título correspondente.

5. Corresponde ás administracións educativas adoptar as medidas necesarias para identificar o alumnado con altas capacidades intelectuais e valorar de forma temperá as súas necesidades.

Así mesmo, correspóndelles adoptar plans de actuación, así como programas de enriquecemento curricular adecuados a tales necesidades, que permitan ao alumnado desenvolver ao máximo as súas capacidades.

A escolarización do alumnado con altas capacidades intelectuais, identificado como tal segundo o procedemento e nos termos que determinen as administracións educativas, poderase flexibilizar nos termos que determine a normativa vixente; esta flexibilización poderá incluír tanto a impartición de contidos e adquisición de competencias propios de cursos superiores como a ampliación de contidos e competencias do curso corrente, así como outras medidas.

Teranse en consideración o ritmo e o estilo de aprendizaxe do alumnado que presenta altas capacidades intelectuais e do alumnado especialmente motivado para a aprendizaxe.

CAPÍTULO II

Educación secundaria obrigatoria

Artigo 10. *Principios xerais.*

1. A finalidade da educación secundaria obrigatoria consiste en lograr que os alumnos e alumnas adquieran os elementos básicos da cultura, especialmente nos seus aspectos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico, desenvolver e consolidar neles hábitos de estudo e de traballo, preparalos para a súa incorporación a estudos posteriores e para a súa inserción laboral e formalos para o exercicio dos seus dereitos e obrigacións na vida como cidadáns.

2. Na educación secundaria obrigatoria prestarase especial atención á orientación educativa e profesional do alumnado.

3. A educación secundaria obrigatoria organízase de acordo cos principios de educación común e de atención á diversidade do alumnado. As medidas de atención á diversidade nesta etapa estarán orientadas a responder ás necesidades educativas concretas do alumnado e ao logro dos obxectivos da educación secundaria obrigatoria e á adquisición das competencias correspondentes e non poderán, en ningún caso, supor unha discriminación que lles impida alcanzar eses obxectivos e competencias e a titulación correspondente.

Artigo 11. *Obxectivos da educación secundaria obrigatoria.*

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza nun mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua castelá e, se a houber, na lingua cooficial da comunidade autónoma, textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e dos demais, así como o patrimonio artístico e cultural.

k) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Artigo 12. *Organización xeral.*

A etapa de educación secundaria obrigatoria organízase en materias e comprende dous ciclos, o primeiro de tres cursos escolares e o segundo de un. Estes catro cursos seguiranse ordinariamente entre os doce e os dezaseis anos de idade.

O segundo ciclo ou cuarto curso da educación secundaria obrigatoria terá un carácter fundamentalmente propedéutico.

Artigo 13. *Organización do primeiro ciclo de educación secundaria obrigatoria.*

1. Os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais nos cursos primeiro e segundo:

- a) Bioloxía e Xeoloxía en primeiro curso.
- b) Física e Química en segundo curso.
- c) Xeografía e Historia en ambos os cursos.
- d) Lingua Castelá e Literatura en ambos os cursos.
- e) Matemáticas en ambos os cursos.
- f) Primeira Lingua Estranxeira en ambos os cursos.

2. Os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais no curso terceiro:

- a) Bioloxía e Xeoloxía.
- b) Física e Química.

- c) Xeografía e Historia.
- d) Lingua Castelá e Literatura.
- e) Primeira Lingua Estranxeira.

Como materia de opción, no bloque de disciplinas troncais deberán cursar, ben Matemáticas Orientadas ás Ensinanzas Académicas, ou ben Matemáticas Orientadas ás Ensinanzas Aplicadas, a elección dos pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, dos alumnos e alumnas.

3. Os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias do bloque de disciplinas específicas en cada un dos cursos:

- a) Educación Física.
- b) Relixión, ou Valores Éticos, a elección dos pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, do alumno ou alumna.
- c) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, un mínimo dunha e un máximo de catro das seguintes materias do bloque de disciplinas específicas, que poderán ser diferentes en cada un dos cursos:

- 1.º) Cultura Clásica.
- 2.º) Educación Plástica, Visual e Audiovisual.
- 3.º) Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial.
- 4.º) Música.
- 5.º) Segunda Lingua Estranxeira.
- 6.º) Tecnoloxía.
- 7.º) Relixión, só se os pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, o alumno ou alumna non a escolleron na elección indicada no número 4.b).
- 8.º) Valores Éticos, só se os pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, o alumno ou alumna non a escolleron na elección indicada no número 4.b).

4. Os alumnos e alumnas deben cursar a materia Lingua Cooficial e Literatura do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica naquelas comunidades autónomas que posúan a dita lingua cooficial, ben que poderán estar exentos de cursar ou de ser avaliados desa materia nas condicións establecidas na normativa autonómica correspondente. A materia Lingua Cooficial e Literatura recibirá un tratamento análogo ao da materia Lingua Castelá e Literatura.

Ademais, en función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas poderán cursar algunha materia máis no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, que poderán ser materias do bloque de disciplinas específicas non cursadas, materias de ampliación dos contidos dalgunha das materias dos bloques de disciplinas troncais ou específicas, ou outras materias por determinar. Estas materias do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica poderán ser diferentes en cada un dos cursos.

Entre as materias por determinar, as administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán ofrecer, entre outras, materias relacionadas coa aprendizaxe do sistema braille, a tiflotecnoloxía, a autonomía persoal, os sistemas aumentativos e alternativos de comunicación, incluídos os produtos de apoio á comunicación oral e as linguas de signos.

5. O horario lectivo mínimo correspondente ás materias do bloque de disciplinas troncais, computado de forma global para o primeiro ciclo de educación secundaria obrigatoria, non será inferior ao 50 % do total do horario lectivo que estableza cada Administración educativa como xeral para o dito primeiro ciclo.

Artigo 14. *Organización de cuarto curso de educación secundaria obrigatoria.*

1. Os pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, os alumnos e alumnas poderán escoller cursar o cuarto curso da educación secundaria obrigatoria por unha das dúas seguintes opcións:

- a) Opción de ensinanzas académicas para a iniciación ao Bacharelato.
- b) Opción de ensinanzas aplicadas para a iniciación á Formación Profesional.

Para estes efectos, non serán vinculantes as opcións cursadas en terceiro curso de educación secundaria obrigatoria.

O alumnado deberá poder lograr os obxectivos da etapa e alcanzar o grao de adquisición das competencias correspondentes tanto pola opción de ensinanzas académicas como pola de ensinanzas aplicadas.

2. Na opción de ensinanzas académicas, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Xeografía e Historia.
- b) Lingua Castelá e Literatura.
- c) Matemáticas Orientadas ás Ensinanzas Académicas.
- d) Primeira Lingua Estranxeira.
- e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas deben cursar ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Bioloxía e Xeoloxía.
- 2.º) Economía.
- 3.º) Física e Química.
- 4.º) Latín.

3. Na opción de ensinanzas aplicadas, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Xeografía e Historia.
- b) Lingua Castelá e Literatura.
- c) Matemáticas Orientadas ás Ensinanzas Aplicadas.
- d) Primeira Lingua Estranxeira.
- e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas deben cursar ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Ciencias Aplicadas á Actividade Profesional.
- 2.º) Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial.
- 3.º) Tecnoloxía.

4. Os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias do bloque de disciplinas específicas:

- a) Educación Física.
- b) Relixión, ou Valores Éticos, a elección dos pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, do alumno ou alumna.
- c) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, un mínimo dunha e máximo de catro materias das seguintes do bloque de disciplinas específicas:

- 1.º) Artes Escénicas e Danza.
- 2.º) Cultura Científica.

- 3.º) Cultura Clásica.
- 4.º) Educación Plástica, Visual e Audiovisual.
- 5.º) Filosofía.
- 6.º) Música.
- 7.º) Segunda Lingua Estranxeira.
- 8.º) Tecnoloxías da Información e a Comunicación.
- 9.º) Relixión, só se os pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, o alumno ou alumna non a escolleron na elección indicada na alínea 4.b).
- 10.º) Valores Éticos, só se os pais, nais ou titores legais ou, se for o caso, o alumno ou alumna non a escolleron na elección indicada na alínea 4.b).
- 11.º) Unha materia do bloque de disciplinas troncais non cursada polo alumno ou alumna.

5. Os alumnos e alumnas deben cursar a materia Lingua Cooficial e Literatura no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica naquelas comunidades autónomas que posúan a dita lingua cooficial, ben que poderán estar exentos de cursar ou de ser avaliados desa materia nas condicións establecidas na normativa autonómica correspondente. A materia Lingua Cooficial e Literatura recibirá un tratamento análogo ao da materia Lingua Castelá e Literatura.

Ademais, en función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas poderán cursar algunha materia máis no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, que poderán ser materias do bloque de disciplinas específicas non cursadas, materias de ampliación dos contidos dalgunha das materias dos bloques de disciplinas troncais ou específicas, ou outras materias por determinar.

Entre as materias por determinar, as administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán ofrecer, entre outras, materias relacionadas coa aprendizaxe do sistema braille, a tiflotecnoloxía, a autonomía persoal, os sistemas aumentativos e alternativos de comunicación, incluídos os produtos de apoio á comunicación oral e as linguas de signos.

O horario lectivo mínimo correspondente ás materias do bloque de disciplinas troncais, computado de forma global para o cuarto curso de educación secundaria obrigatoria, non será inferior ao 50 % do total do horario lectivo que estableza cada Administración educativa como xeral para o dito curso.

6. As administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán elaborar itinerarios para orientar o alumnado na elección das materias troncais de opción.

Artigo 15. *Proceso de aprendizaxe e atención individualizada.*

1. Os centros elaborarán as súas propostas pedagóxicas para esta etapa baseándose na consideración da atención á diversidade e do acceso de todo o alumnado á educación común. Así mesmo, arbitrarán métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe, favorezan a capacidade de aprender por un mesmo e promovan a aprendizaxe en equipo.

2. Nesta etapa prestarase unha atención especial á adquisición e ao desenvolvemento das competencias e fomentarse a correcta expresión oral e escrita e o uso das matemáticas. A fin de promover o hábito da lectura, dedicaráselle un tempo na práctica docente de todas as materias.

3. Corresponde ás administracións educativas promover as medidas necesarias para que a titoría persoal do alumnado e a orientación educativa, psicopedagóxica e profesional, constitúan un elemento fundamental na ordenación desta etapa.

4. Así mesmo, corresponde ás administracións educativas regular medidas adecuadas para a atención daqueles alumnos e alumnas que manifesten dificultades específicas de aprendizaxe ou de integración na actividade ordinaria dos centros, do alumnado de alta capacidade intelectual e do alumnado con discapacidade.

Artigo 16. *Medidas organizativas e curriculares para a atención á diversidade e a organización flexible das ensinanzas.*

1. Corresponde ás administracións educativas regular as medidas de atención á diversidade, organizativas e curriculares, incluídas as medidas de atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo, que permitan aos centros, no exercicio da súa autonomía, unha organización flexible das ensinanzas.

2. Entre as medidas indicadas no número anterior incluíranse as adaptacións do currículo, a integración de materias en ámbitos, os agrupamentos flexibles, o apoio en grupos ordinarios, os desdobramentos de grupos, a oferta de materias específicas, os programas de mellora da aprendizaxe e o rendemento e outros programas de tratamento personalizado para o alumnado con necesidade específica de apoio educativo.

Para estes efectos, os centros terán autonomía para organizar os grupos e as materias de maneira flexible e para adoptar as medidas de atención á diversidade máis adecuadas ás características do seu alumnado e que permitan o mellor aproveitamento dos recursos de que dispoña. As medidas de atención á diversidade que adopte cada centro formarán parte do seu proxecto educativo, de conformidade co que establece o artigo 121.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

3. A escolarización do alumnado con necesidades educativas especiais en centros ordinarios poderá prolongarse un ano máis, sen menoscabo do disposto no artigo 28.5 da citada lei orgánica, segundo o cal, o alumno ou alumna poderá repetir o mesmo curso unha soa vez e dúas veces como máximo dentro da etapa. Cando esta segunda repetición deba producirse en terceiro ou cuarto curso, prolongarase un ano o límite de idade a que se refire o número 2 do artigo 4 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio. Excepcionalmente, un alumno ou alumna poderá repetir unha segunda vez en cuarto curso se non repetiu nos cursos anteriores da etapa.

Artigo 17. *Integración de materias en ámbitos de coñecemento.*

Co fin de facilitar o tránsito do alumnado entre a Educación Primaria e o primeiro curso de educación secundaria obrigatoria, as administracións educativas e, se for o caso, os centros docentes, poderán agrupar as materias do primeiro curso en ámbitos de coñecemento.

Este tipo de agrupación deberá respectar os contidos, estándares de aprendizaxe avaliáveis e criterios de avaliación de todas as materias que se agrupan, así como o horario asignado ao conxunto delas. Esta agrupación terá efectos na organización das ensinanzas pero non así nas decisións asociadas á avaliación e promoción.

Artigo 18. *Alumnado que se incorpora de forma tardía ao sistema educativo.*

A escolarización do alumnado que se incorpora de forma tardía ao sistema educativo a que se refire o artigo 78 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, realizarase atendendo ás súas circunstancias, coñecementos, idade e historial académico; cando presente graves carencias en castelán ou na lingua cooficial correspondente, recibirá unha atención específica que será, en todo caso, simultánea á súa escolarización nos grupos ordinarios, cos cales compartirá o maior tempo posible do horario semanal.

Os que presenten un desfase no seu nivel de competencia curricular de máis de dous anos poderán ser escolarizados no curso inferior ao que lles correspondería por idade. Para este alumnado adoptaranse as medidas de reforzo necesarias que faciliten a súa integración escolar e a recuperación do seu desfase e lle permitan continuar con aproveitamento os seus estudos. No caso de superar o dito desfase, incorporaranse ao curso correspondente á súa idade.

Artigo 19. *Programas de mellora da aprendizaxe e do rendemento.*

1. Os programas de mellora da aprendizaxe e do rendemento desenvolveranse a partir do 2.º curso da educación secundaria obrigatoria.

Nestes programas utilizarase unha metodoloxía específica a través da organización de contidos, actividades prácticas e, se for o caso, de materias diferente á establecida con carácter xeral, coa finalidade de que os alumnos e alumnas poidan cursar o cuarto curso pola vía ordinaria e obteñan o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria.

2. Estes programas irán dirixidos preferentemente a aqueles alumnos e alumnas que presenten dificultades relevantes de aprendizaxe non imputables a falta de estudo ou esforzo.

O equipo docente poderá propor aos pais ou titores legais a incorporación a un programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento daqueles alumnos e alumnas que repetisen ao menos un curso en calquera etapa, e que, unha vez cursado o primeiro curso de educación secundaria obrigatoria, non estean en condicións de pasar ao segundo curso, ou que unha vez cursado segundo curso non estean en condicións de pasar ao terceiro. O programa desenvolverase ao longo dos cursos segundo e terceiro no primeiro suposto, ou só en terceiro curso no segundo suposto.

Aqueles alumnos e alumnas que, tendo cursado terceiro curso de educación secundaria obrigatoria, non estean en condicións de pasar ao cuarto curso, poderán incorporarse excepcionalmente a un programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento para repetir terceiro curso.

En todo caso, a súa incorporación requirirá a avaliación tanto académica como psicopedagóxica e a intervención da Administración educativa nos termos que esta estableza, e realizarase unha vez oídos os propios alumnos ou alumnas e os seus pais, nais ou titores legais.

3. As administracións educativas poderán optar por organizar estes programas de forma integrada, ou por materias diferentes ás establecidas con carácter xeral:

a) No suposto de organización de forma integrada, o alumnado do programa cursará en grupos ordinarios todas as materias do segundo e terceiro curso, ben que estas serán obxecto dunha proposta curricular específica, na cal os contidos poderán agruparse por ámbitos de coñecemento, por proxectos interdisciplinares ou por áreas de coñecemento e que requirirá en todo caso dunha orientación metodolóxica adaptada.

b) En caso de optar por un programa organizado por materias diferentes ás establecidas con carácter xeral, poderanse establecer ao menos tres ámbitos específicos, compostos polos seguintes elementos formativos:

1.º) Ámbito de carácter lingüístico e social, que incluírá ao menos as materias troncais Lingua Castelá e Literatura e Xeografía e Historia, e a materia Lingua Cooficial e Literatura.

2.º) Ámbito de carácter científico e matemático, que incluírá ao menos as materias troncais Bioloxía e Xeoloxía, Física e Química, e Matemáticas.

3.º) Ámbito de linguas estranxeiras.

Nesta modalidade, crearanse grupos específicos para o alumnado que siga estes programas, o cal terá, ademais, un grupo de referencia con que cursará as materias non pertencentes ao bloque de disciplinas troncais.

4. Cada programa deberá especificar a metodoloxía, a organización dos contidos e das materias e as actividades prácticas que garantan o logro dos obxectivos da etapa e a adquisición das competencias que permitan ao alumnado pasar a cuarto curso ao finalizar o programa e obter o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria.

Ademais, potenciarase a acción tutorial como recurso educativo que poida contribuír dunha maneira especial a emendar as dificultades de aprendizaxe e a atender as necesidades educativas dos alumnos.

5. A avaliación do alumnado que curse un programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento terá como referente fundamental as competencias e os obxectivos da educación secundaria obrigatoria, así como os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis.

6. As administracións educativas garantirán ao alumnado con discapacidade que participe nestes programas a disposición dos recursos de apoio que, con carácter xeral, se prevexan para este alumnado no sistema educativo español.

Artigo 20. *Avaliacións.*

1. Os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de disciplinas troncais e específicas serán os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliábeis que figuran nos anexos I e II a este real decreto.

2. A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado da educación secundaria obrigatoria será continua, formativa e integradora.

No proceso de avaliación continua, cando o progreso dun alumno ou alumna non sexa o adecuado, estableceranse medidas de reforzo educativo. Estas medidas adoptaranse en calquera momento do curso, tan pronto como se detecten as dificultades, e estarán dirixidas a garantir a adquisición das competencias imprescindibles para continuar o proceso educativo.

A avaliación das aprendizaxes dos alumnos e alumnas terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado deberá ser integradora e terase en conta desde todas e cada unha das disciplinas a consecución dos obxectivos establecidos para a etapa e do desenvolvemento das competencias correspondente. O carácter integrador da avaliación non impedirá que o profesorado realice de maneira diferenciada a avaliación de cada disciplina tendo en conta os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis de cada unha delas.

3. Estableceranse as medidas máis adecuadas para que as condicións de realización das avaliacións, incluída a avaliación final de etapa, se adapten ás necesidades do alumnado con necesidades educativas especiais. Estas adaptacións en ningún caso se terán en conta para minorar as cualificacións obtidas.

4. Os profesores avaliarán tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o cal establecerán indicadores de logro nas programacións didácticas.

5. As administracións educativas garantirán o dereito dos alumnos a unha avaliación obxectiva e a que a súa dedicación, esforzo e rendemento sexan valorados e recoñecidos con obxectividade, para o cal establecerán os oportunos procedementos.

6. Naquelas comunidades autónomas que posúan, xunto co castelán, outra lingua oficial de acordo cos seus estatutos, os alumnos e alumnas poderán estar exentos de realizar a avaliación da materia Lingua Cooficial e Literatura segundo a normativa autonómica correspondente.

7. O equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e profesoras do estudante, coordinado polo titor ou titora, actuará de maneira colexiada ao longo do proceso de avaliación e na adopción das decisións resultantes deste, no marco do que establezan as administracións educativas.

8. Co fin de facilitar aos alumnos e alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, as administracións educativas regularán as condicións para que os centros organicen as oportunas probas extraordinarias e programas individualizados nas condicións que determinen.

Artigo 21. *Avaliación final de educación secundaria obrigatoria.*

1. Ao finalizar o cuarto curso, os alumnos e alumnas realizarán unha avaliación individualizada pola opción de ensinanzas académicas ou pola de ensinanzas aplicadas, na cal se comprobará o logro dos obxectivos da etapa e o grao de adquisición das competencias correspondentes en relación coas seguintes materias:

a) Todas as materias xerais cursadas no bloque de disciplinas troncais, salvo Bioloxía e Xeoloxía e Física e Química, das cales o alumno ou alumna será avaliado se as escolle entre as materias de opción, segundo se indica no parágrafo seguinte.

b) Dúas das materias de opción cursadas no bloque de disciplinas troncais, en cuarto curso.

c) Unha materia do bloque de disciplinas específicas cursada en calquera dos cursos, que non sexa Educación Física, Relixión, ou Valores Éticos.

2. Poderán presentarse a esta avaliación aqueles alumnos e alumnas que obtivesen ben avaliación positiva en todas as materias, ou ben negativa nun máximo de dúas materias sempre que non sexan simultaneamente Lingua Castelá e Literatura, e Matemáticas. Para estes efectos:

1.º) A materia Lingua Cooficial e Literatura terá a mesma consideración que a materia Lingua Castelá e Literatura naquelas comunidades autónomas que posúan lingua cooficial.

2.º) Só se computarán as materias que como mínimo o alumno ou alumna debe cursar en cada un dos bloques.

3.º) En relación con aqueles alumnos e alumnas que cursen Lingua Cooficial e Literatura, só se computará unha materia no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, con independencia de que eses alumnos e alumnas poidan cursar máis materias do dito bloque.

4.º) As materias coa mesma denominación en diferentes cursos de educación secundaria obrigatoria consideraranse como materias distintas.

3. O Ministerio de Educación, Cultura e Deporte establecerá para todo o sistema educativo español as características das probas e deseñaraas e establecerá o seu contido para cada convocatoria.

4. A superación desta avaliación requirirá unha cualificación igual ou superior a 5 puntos sobre 10.

5. Os alumnos e alumnas poderán realizar a avaliación por calquera das dúas opcións de ensinanzas académicas ou de ensinanzas aplicadas, con independencia da opción cursada en cuarto curso de educación secundaria obrigatoria, ou por ambas as opcións na mesma convocatoria. No caso de que realicen a avaliación por unha opción non cursada, serán avaliados das materias requiridas para superar a avaliación final por esa opción que non tiveran superadas, elixidas polo propio alumno dentro do bloque de disciplinas troncais.

6. Os alumnos e alumnas que non superasen a avaliación pola opción escollida, ou que desexen elevar a súa cualificación final de educación secundaria obrigatoria, poderán repetir a avaliación en convocatorias sucesivas, logo de solicitude. Os alumnos e alumnas que superasen esta avaliación por unha opción poderán presentarse de novo a avaliación pola outra opción se o desexan e, se non a superaren na primeira convocatoria, poderán repetila en convocatorias sucesivas, logo de solicitude. Tomarase en consideración a cualificación máis alta das obtidas nas convocatorias que o alumno ou alumna superase. Realizaranse ao menos dúas convocatorias anuais, unha ordinaria e outra extraordinaria.

Non será necesario que se avalíe de novo o alumnado que se presente en segunda ou sucesivas convocatorias das materias que xa superase, a menos que desexe elevar a súa cualificación final.

7. As administracións educativas poderán establecer medidas de atención personalizada dirixidas a aqueles alumnos e alumnas que, téndose presentado á avaliación final de educación secundaria obrigatoria, non a superasen.

Os centros docentes, de acordo cos resultados obtidos polos seus alumnos e en función do diagnóstico e información proporcionados por tales resultados, establecerán medidas ordinarias ou extraordinarias en relación coas súas propostas curriculares e práctica docente. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais que permitan, en colaboración coas familias e empregando os recursos de apoio educativo facilitados polas administracións educativas, incentivar a motivación e o esforzo dos alumnos para superar as dificultades.

Artigo 22. *Promoción.*

1. As decisións sobre a promoción do alumnado dun curso a outro, dentro da etapa, serán adoptadas de forma colexiada polo conxunto de profesores do alumno ou alumna respectivo, atendendo ao logro dos obxectivos da etapa e ao grao de adquisición das competencias correspondentes.

A repetición considerárase unha medida de carácter excepcional e tomarase despois de ter esgotado as medidas ordinarias de reforzo e apoio para superar as dificultades de aprendizaxe do alumno ou alumna.

2. Os alumnos e alumnas pasarán de curso cando superasen todas as materias cursadas ou teñan avaliación negativa en dúas materias como máximo, e repetirán curso cando teñan avaliación negativa en tres ou máis materias, ou en dúas materias que sexan Lingua Castelá e Literatura e Matemáticas de forma simultánea.

De forma excepcional, poderá autorizarse a promoción dun alumno ou alumna con avaliación negativa en tres materias cando se dean conxuntamente as seguintes condicións:

a) que dúas das materias con avaliación negativa non sexan simultaneamente Lingua Castelá e Literatura, e Matemáticas,

b) que o equipo docente considere que a natureza das materias con avaliación negativa non impide ao alumno ou alumna seguir con éxito o curso seguinte, que ten expectativas favorables de recuperación e que a promoción beneficiará a súa evolución académica,

c) e que se apliquen ao alumno ou alumna as medidas de atención educativa propostas no consello orientador a que se refire o número 7 deste artigo.

Poderá tamén autorizarse de forma excepcional a promoción dun alumno ou alumna con avaliación negativa en dúas materias que sexan Lingua Castelá e Literatura e Matemáticas de forma simultánea cando o equipo docente considere que o alumno ou alumna pode seguir con éxito o curso seguinte, que ten expectativas favorables de recuperación e que a promoción beneficiará a súa evolución académica, e sempre que se apliquen ao alumno ou alumna as medidas de atención educativa propostas no consello orientador a que se refire o número 7 deste artigo.

Para os efectos deste número, só se computarán as materias que, como mínimo, o alumno ou alumna debe cursar en cada un dos bloques. Ademais, en relación con aqueles alumnos e alumnas que cursen Lingua Cooficial e Literatura, só se computará unha materia no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, con independencia de que estes alumnos e alumnas poidan cursar máis materias do dito bloque. As materias coa mesma denominación en diferentes cursos da educación secundaria obrigatoria consideráranse como materias distintas. A materia Lingua Cooficial e Literatura terá a mesma consideración que a materia Lingua Castelá e Literatura naquelas comunidades autónomas que posúan lingua cooficial.

3. Os que pasen curso sen ter superado todas as materias deberán matricularse das materias non superadas, seguirán os programas de reforzo que estableza o equipo docente e deberán superar as avaliacións correspondentes a ditos programas de reforzo.

4. O alumno ou alumna que non pase curso deberá permanecer un ano máis no mesmo curso. Esta medida poderá aplicárselle no mesmo curso unha soa vez e dúas veces como máximo dentro da etapa. Cando esta segunda repetición deba producirse en terceiro ou cuarto curso, terá dereito a permanecer en réxime ordinario cursando educación secundaria obrigatoria até os dezanove anos de idade, feitos no ano en que finalice o curso. Excepcionalmente, poderá repetir unha segunda vez en cuarto curso se non repetiu nos cursos anteriores da etapa.

5. En todo caso, as repeticións estableceranse de maneira que as condicións curriculares se adapten ás necesidades do alumno ou alumna e estean orientadas á superación das dificultades detectadas.

6. Esta medida deberá ir acompañada dun plan específico personalizado, orientado á superación das dificultades detectadas no curso anterior. Os centros organizarán este plan de acordo co que establezan as administracións educativas.

7. Coa finalidade de facilitar que todos os alumnos e alumnas logren os obxectivos e alcancen o adecuado grao de adquisición das competencias correspondentes, as administracións educativas establecerán medidas de reforzo educativo, con especial atención ás necesidades específicas de apoio educativo. A aplicación personalizada das medidas revisarase periodicamente e, en todo caso, ao finalizar o curso académico.

Ao final de cada un dos cursos de educación secundaria obrigatoria entregarase aos pais, nais ou tutores legais de cada alumno ou alumna un consello orientador, que incluíra unha proposta a pais, nais ou tutores legais ou, se for o caso, ao alumno ou alumna, do itinerario máis adecuado para seguir, así como a identificación, mediante informe motivado, do grao do logro dos obxectivos da etapa e de adquisición das competencias correspondentes que xustifica a proposta. Se se considerar necesario, o consello orientador poderá incluír unha recomendación aos pais, nais ou tutores legais e, se for o caso, ao alumnado sobre a incorporación a un programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento ou a un ciclo de Formación Profesional Básica.

O consello orientador incluírase no expediente do alumno ou da alumna.

Artigo 23. *Título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria e certificacións.*

1. Para obter o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria será necesaria a superación da avaliación final, así como unha cualificación final desa etapa igual ou superior a 5 puntos sobre 10. A cualificación final de educación secundaria obrigatoria deducirase da seguinte ponderación:

- a) cun peso do 70 %, a media das cualificacións numéricas obtidas en cada unha das materias cursadas en educación secundaria obrigatoria;
- b) cun peso do 30 %, a nota obtida na avaliación final de educación secundaria obrigatoria. En caso de que o alumno ou alumna superase a avaliación polas dúas opcións de avaliación final a que se refire o artigo 21.1, para a cualificación final tomarase a máis alta das que se obteñan tendo en conta a nota obtida en ambas as opcións.

En caso de que se obteña o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria pola superación da proba para persoas maiores de dezoito anos, a cualificación final de educación secundaria obrigatoria será a obtida na dita proba.

2. O título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria permitirá acceder ás ensinanzas postobrigatorias recollidas no artigo 3.4 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de acordo cos requisitos que se establecen para cada ensinanza.

No título deberá constar a opción ou opcións polas que se realizou a avaliación final, así como a cualificación final de educación secundaria obrigatoria.

Farase constar no título, mediante dilixencia ou anexo, a nova cualificación final de educación secundaria obrigatoria cando o alumno ou alumna se presentase de novo a avaliación pola mesma opción para elevar a súa cualificación final.

Tamén se fará constar, mediante dilixencia ou anexo, a superación polo alumno ou alumna da avaliación final por unha opción diferente á que xa conste no título, e neste caso a cualificación final será a máis alta das que se obteñan tendo en conta os resultados de ambas as opcións.

3. Os alumnos e alumnas que cursen a educación secundaria obrigatoria e non obteñan o título a que se refire este artigo recibirán unha certificación con carácter oficial e validez en toda España.

Esta certificación será emitida polo centro docente en que o estudante estivese matriculado no último curso escolar, e nela consignaranse, ao menos, os seguintes elementos:

- a) Datos oficiais identificativos do centro docente.
- b) Nome e documento acreditativo da identidade do estudante.

- c) Data de comezo e finalización da súa escolaridade.
- d) As materias ou ámbitos cursados coas cualificacións obtidas nos anos que permaneceu escolarizado na educación secundaria obrigatoria.
- e) Informe da xunta de avaliación do último curso escolar en que estivese matriculado, no cal se indique o grao de logro dos obxectivos da etapa e de adquisición das competencias correspondentes, así como a formación complementaria que debería cursar para obter o título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria. Para estes efectos, as administracións educativas porán ao dispor dos centros os instrumentos necesarios para realizar este informe.

As administracións educativas determinarán, en función do contido das alíneas d) e e), as partes que se consideran superadas das probas que organicen para o acceso aos ciclos formativos de grao medio ou, nos termos previstos no artigo 68.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, para a obtención do título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria.

4. Despois de cursar o primeiro ciclo de educación secundaria obrigatoria, así como unha vez cursado segundo curso cando o alumno ou alumna se vaia incorporar de forma excepcional a un ciclo de Formación Profesional Básica, entregarase aos alumnos e alumnas un certificado de estudos cursados, co contido indicado nas alíneas a) a d) do número anterior e un informe sobre o grao de logro dos obxectivos da etapa e de adquisición das competencias correspondentes.

CAPÍTULO III

Bacharelato

Artigo 24. *Principios xerais.*

O Bacharelato ten como finalidade proporcionar ao alumnado formación, madurez intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lles permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará o alumnado para acceder á educación superior.

Artigo 25. *Obxectivos.*

O Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua castelá e, se for o caso, a lingua cooficial da súa comunidade autónoma.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e a comunicación.

h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e mellora do seu contorno social.

i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

j) Comprender os elementos e procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto polo ambiente.

k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguranza viaria.

Artigo 26. *Organización xeral.*

1. Poderán acceder aos estudos de Bacharelato os alumnos e alumnas que estean en posesión do título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria e superasen a avaliación final de educación secundaria obrigatoria pola opción de ensinanzas académicas.

De acordo co artigo 53.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, o título de Técnico de Artes Plásticas e Deseño permitirá o acceso directo a calquera das modalidades de Bacharelato.

Así mesmo, conforme o artigo 65.3 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, o título de Técnico Deportivo permitirá o acceso a calquera das modalidades de Bacharelato.

2. O Bacharelato comprende dous cursos, desenvolverase en modalidades diferentes e organizarase de modo flexible, a fin de que poida ofrecer unha preparación especializada ao alumnado acorde coas súas perspectivas e intereses de formación ou permita a incorporación á vida activa unha vez finalizado.

3. Os alumnos e alumnas poderán permanecer cursando Bacharelato en réxime ordinario durante catro anos.

4. As modalidades do Bacharelato que poderán ofrecer as administracións educativas e, se for o caso, os centros docentes serán as seguintes:

- a) Ciencias.
- b) Humanidades e Ciencias Sociais.
- c) Artes.

Artigo 27. *Organización do primeiro curso de Bacharelato.*

1. Na modalidade de Ciencias, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Filosofía.
- b) Lingua Castelá e Literatura I.
- c) Matemáticas I.
- d) Primeira Lingua Estranxeira I.

e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias máis de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Bioloxía e Xeoloxía.
- 2.º) Debuxo Técnico I.
- 3.º) Física e Química.

2. Na modalidade de Humanidades e Ciencias Sociais, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Filosofía.
- b) Lingua Castelá e Literatura I.
- c) Primeira Lingua Estranxeira I.
- d) Para o itinerario de Humanidades, Latín I. Para o itinerario de Ciencias Sociais, Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais I.
- e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais, organizadas, se for o caso, en bloques que faciliten o tránsito á educación superior.

- 1.º) Economía.
- 2.º) Grego I.
- 3.º) Historia do Mundo Contemporáneo.
- 4.º) Literatura Universal.

3. Na modalidade de Artes, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Filosofía.
- b) Fundamentos da Arte I.
- c) Lingua Castelá e Literatura I.
- d) Primeira Lingua Estranxeira I.
- e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Cultura Audiovisual I.
- 2.º) Historia do Mundo Contemporáneo.
- 3.º) Literatura Universal.

4. Os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias do bloque de disciplinas específicas:

- a) Educación Física.
- b) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, un mínimo de dúas e un máximo de tres materias de entre as seguintes:

- 1.º) Análise Musical I.
- 2.º) Anatomía Aplicada.
- 3.º) Cultura Científica.
- 4.º) Debuxo Artístico I.
- 5.º) Debuxo Técnico I, salvo que os pais, nais ou tutores legais ou o alumno ou alumna xa escollesen Debuxo Técnico I no número 1.e).2.º).
- 6.º) Linguaxe e Práctica Musical.
- 7.º) Relixión.
- 8.º) Segunda Lingua Estranxeira I.
- 9.º) Tecnoloxía Industrial I.
- 10.º) Tecnoloxías da Información e a Comunicación I.
- 11.º) Volume.
- 12.º) Unha materia do bloque de disciplinas troncais non cursada polo alumno ou alumna, que será considerada específica para todos os efectos.

5. Os alumnos e alumnas deben cursar a materia Lingua Cooficial e Literatura no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica naquelas comunidades autónomas

que posúan esa lingua cooficial, ben que poderán estar exentos de cursar ou de ser avaliados desda materia nas condicións establecidas na normativa autonómica correspondente. A materia Lingua Cooficial e Literatura recibirá un tratamento análogo ao da materia Lingua Castelá e Literatura.

Ademais, en función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas poderán cursar algunha materia máis no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, que poderán ser materias do bloque de disciplinas específicas non cursadas, materias de ampliación dos contidos dalgunha das materias dos bloques de disciplinas troncais ou específicas, ou outras materias por determinar. Estas materias do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica poderán ser diferentes en cada un dos cursos.

Entre as materias por determinar, as administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán ofrecer, entre outras, materias relacionadas coa aprendizaxe do sistema braille, a tiflotecnoloxía, a autonomía persoal, os sistemas aumentativos e alternativos de comunicación, incluídos os produtos de apoio á comunicación oral, e as linguas de signos.

6. O horario lectivo mínimo correspondente ás materias do bloque de disciplinas troncais, computado de forma global para 1.º de Bacharelato, non será inferior ao 50 % do total do horario lectivo que estableza cada Administración educativa como xeral para o dito curso.

As administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán elaborar itinerarios para orientar o alumnado na escolla das materias troncais de opción.

Artigo 28. *Organización do segundo curso de Bacharelato.*

1. Na modalidade de Ciencias, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Historia de España.
- b) Lingua Castelá e Literatura II.
- c) Matemáticas II.
- d) Primeira Lingua Estranxeira II.

e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias máis de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Bioloxía.
- 2.º) Debuxo Técnico II.
- 3.º) Física.
- 4.º) Xeoloxía.
- 5.º) Química.

2. Na modalidade de Humanidades e Ciencias Sociais, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Historia de España.
- b) Lingua Castelá e Literatura II.
- c) Primeira Lingua Estranxeira II.

d) Para o itinerario de Humanidades, Latín II. Para o itinerario de Ciencias Sociais, Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais II.

e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais, organizadas, se for o caso, en bloques que faciliten o tránsito á educación superior:

- 1.º) Economía da Empresa.
- 2.º) Xeografía.

- 3.º) Grego II.
- 4.º) Historia da Arte.
- 5.º) Historia da Filosofía.

3. Na modalidade de Artes, os alumnos e alumnas deben cursar as seguintes materias xerais do bloque de disciplinas troncais:

- a) Fundamentos da Arte II.
- b) Historia de España.
- c) Lingua Castelá e Literatura II.
- d) Primeira Lingua Estranxeira II.
- e) En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, ao menos dúas materias de entre as seguintes materias de opción do bloque de disciplinas troncais:

- 1.º) Artes Escénicas.
- 2.º) Cultura Audiovisual II.
- 3.º) Deseño.

4. En función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas cursarán un mínimo de dúas e un máximo de tres materias das seguintes do bloque de disciplinas específicas:

- a) Análise Musical II.
- b) Ciencias da Terra e do Ambiente.
- c) Debuxo Artístico II.
- d) Debuxo Técnico II, salvo que os pais, nais ou titores legais ou o alumno ou alumna xa escollesen Debuxo Técnico II no número 1.e).2.º).
- e) Fundamentos de Administración e Xestión.
- f) Historia da Filosofía, salvo que os pais, nais ou titores legais ou o alumno ou alumna xa escollesen Historia da Filosofía no número 2.e).5.º).
- g) Historia da Música e da Danza.
- h) Imaxe e Son.
- i) Psicoloxía.
- j) Relixión.
- k) Segunda Lingua Estranxeira II.
- l) Técnicas de Expresión Gráfico-Plástica.
- m) Tecnoloxía Industrial II.
- n) Tecnoloxías da Información e a Comunicación II.
- ñ) Unha materia do bloque de disciplinas troncais non cursada polo alumno ou alumna, que será considerada específica para todos os efectos.

5. Os alumnos e alumnas deben cursar a materia Lingua Cooficial e Literatura no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica naquelas comunidades autónomas que posúan a dita lingua cooficial, ben que poderán estar exentos de cursar ou de ser avaliados desa materia nas condicións establecidas na normativa autonómica correspondente. A materia Lingua Cooficial e Literatura recibirá un tratamento análogo ao da materia Lingua Castelá e Literatura.

Ademais, en función da regulación e da programación da oferta educativa que estableza cada Administración educativa e, se for o caso, da oferta dos centros docentes, os alumnos e alumnas poderán cursar algunha materia máis no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, que poderán ser materias do bloque de disciplinas específicas non cursadas, materias de ampliación dos contidos dalgunha das materias dos bloques de disciplinas troncais ou específicas, ou outras materias por determinar. Estas materias do bloque de disciplinas de libre configuración autonómica poderán ser diferentes en cada un dos cursos.

Entre as materias por determinar, as administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán ofrecer, entre outras, materias relacionadas coa aprendizaxe do sistema braille, a tiflotecnoloxía, a autonomía persoal, os sistemas aumentativos e alternativos de comunicación, incluídos os produtos de apoio á comunicación oral, e as linguas de signos.

6. O horario lectivo mínimo correspondente ás materias do bloque de disciplinas troncais, computado de forma global para 2.º de Bacharelato, non será inferior ao 50 % do total do horario lectivo que estableza cada Administración educativa como xeral para o dito curso.

As administracións educativas e, se for o caso, os centros poderán elaborar itinerarios para orientar o alumnado na escolla das materias troncais de opción.

Artigo 29. *Proceso de aprendizaxe.*

1. As actividades educativas no Bacharelato favorecerán a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos de investigación apropiados.

2. As administracións educativas promoverán as medidas necesarias para que nas distintas materias se desenvolvan actividades que estimulen o interese e o hábito da lectura e a capacidade de expresarse correctamente en público.

3. Na organización dos estudos de Bacharelato prestarase especial atención aos alumnos e alumnas con necesidade específica de apoio educativo.

Neste senso, corresponde ás administracións educativas establecer as condicións de accesibilidade e deseño universal e os recursos de apoio que favorezan o acceso ao currículo do alumnado con necesidades educativas especiais, e adaptar os instrumentos e, se for o caso, os tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado.

A escolarización do alumnado con altas capacidades intelectuais, identificado como tal segundo o procedemento e nos termos que determinen as administracións educativas, poderase flexibilizar, nos termos que determine a normativa vixente.

Artigo 30. *Avaliacións.*

1. Os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de disciplinas troncais e específicas, serán os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliábeis que figuran nos anexos I e II a este real decreto.

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as distintas materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

Estableceranse as medidas máis adecuadas para que as condicións de realización das avaliacións, incluída a avaliación final de etapa, se adapten ás necesidades do alumnado con necesidade específica de apoio educativo; estas adaptacións en ningún caso se terán en conta para minorar as cualificacións obtidas.

O profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o cal establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas.

As administracións educativas garantirán o dereito dos alumnos a unha avaliación obxectiva e a que a súa dedicación, esforzo e rendemento sexan valorados e recoñecidos con obxectividade, para o cal establecerán os oportunos procedementos.

2. Naquelas comunidades autónomas que posúan, xunto ao castelán, outra lingua oficial de acordo cos seus estatutos, os alumnos e alumnas poderán estar exentos de realizar a avaliación da materia Lingua Cooficial e Literatura segundo a normativa autonómica correspondente.

3. O profesorado de cada materia decidirá, ao termo do curso, se o alumno ou alumna logrou os obxectivos e alcanzou o adecuado grao de adquisición das competencias correspondentes.

O equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e profesoras do estudante, coordinado polo titor ou titora, valorará a súa evolución no conxunto das materias e a súa madurez académica en relación cos obxectivos do Bacharelato e as competencias correspondentes.

4. Co fin de facilitar aos alumnos e alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, as administracións educativas regularán as condicións para que os centros organicen as oportunas probas extraordinarias e programas individualizados nas condicións que determinen.

Artigo 31. *Avaliación final de Bacharelato.*

1. Os alumnos e alumnas realizarán unha avaliación individualizada ao finalizaren o Bacharelato na cal se comprobará o logro dos obxectivos desta etapa e o grao de adquisición das competencias correspondentes en relación coas seguintes materias:

a) Todas as materias xerais cursadas no bloque de disciplinas troncais. No suposto de materias que impliquen continuidade, terase en conta só a materia cursada en segundo curso.

b) Dúas materias de opción cursadas no bloque de disciplinas troncais, en calquera dos cursos. As materias que impliquen continuidade entre os cursos primeiro e segundo computaranse como unha materia; neste suposto terase en conta só a materia cursada en segundo curso.

c) Unha materia do bloque de disciplinas específicas cursada en calquera dos cursos, que non sexa Educación Física nin Relixión.

2. Só poderán presentarse a esta avaliación aqueles alumnos e alumnas que obtivesen avaliación positiva en todas as materias. Para estes efectos, só se computarán as materias que como mínimo o alumno ou alumna debe cursar en cada un dos bloques. Ademais, en relación con aqueles alumnos e alumnas que cursen Lingua Cooficial e Literatura, só se computará unha materia no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, con independencia de que os alumnos e alumnas poidan cursar máis materias dese bloque.

3. O Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, logo de consulta ás comunidades autónomas, establecerá para todo o sistema educativo español as características das probas, e deseñaráas e establecerá o seu contido para cada convocatoria.

4. A superación desta avaliación requirirá unha cualificación igual ou superior a 5 puntos sobre 10.

Os alumnos e alumnas que non superasen esta avaliación ou que desexen elevar a súa cualificación final do Bacharelato, poderán repetir a avaliación en convocatorias sucesivas, logo de solicitude.

Tomarase en consideración a cualificación máis alta das obtidas nas convocatorias ás cales se concorrese.

5. Celebraranse ao menos dúas convocatorias anuais, unha ordinaria e outra extraordinaria.

6. No caso de alumnos e alumnas que desexen obter o título de Bacharelato por máis dunha modalidade, poderán solicitar ser avaliados das materias xerais e de opción da súa escolla do bloque de disciplinas troncais, correspondentes ás modalidades escollidas.

Artigo 32. *Promoción.*

1. Os alumnos e alumnas ascenderán de primeiro a segundo de Bacharelato cando superasen as materias cursadas ou teñan avaliación negativa en dúas materias, como máximo. En todo caso, deberán matricularse en segundo curso das materias pendentes de primeiro. Os centros docentes deberán organizar as conseqüentes actividades de recuperación e a avaliación das materias pendentes.

Para os efectos deste número, só se computarán as materias que como mínimo o alumno ou alumna debe cursar en cada un dos bloques. Ademais, en relación con aqueles alumnos e alumnas que cursen Lingua Cooficial e Literatura, só se computará unha materia no bloque de disciplinas de libre configuración autonómica, con independencia de que os ditos alumnos e alumnas poidan cursar máis materias dese bloque.

Sen superaren o prazo máximo para cursar o Bacharelato indicado no artigo 26.3, os alumnos e alumnas poderán repetir cada un dos cursos de Bacharelato unha soa vez como máximo, ben que excepcionalmente poderán repetir un dos cursos unha segunda vez, logo de informe favorable do equipo docente.

2. As administracións educativas establecerán as condicións en que un alumno ou alumna que cursase o primeiro curso de Bacharelato nunha determinada modalidade poida pasar ao segundo nunha modalidade distinta.

3. Os alumnos e as alumnas que ao termo do segundo curso tiveren avaliación negativa nalgunhas materias poderán matricularse delas sen necesidade de cursaren de novo as materias superadas ou optar por repetir o curso completo.

Artigo 33. *Continuidade entre materias de Bacharelato.*

A superación das materias de segundo curso que se indican no anexo III estará condicionada á superación das correspondentes materias de primeiro curso indicadas no citado anexo por implicaren continuidade.

Non obstante, o alumnado poderá matricularse da materia de segundo curso sen ter cursado a correspondente materia de primeiro curso sempre que o profesorado que a imparta considere que o alumno ou alumna reúne as condicións necesarias para poder seguir con aproveitamento a materia de segundo. En caso contrario, deberá cursar a materia de primeiro curso, que terá a consideración de materia pendente, ben que non será computable para efectos de modificar as condicións en que se pasou a segundo.

Artigo 34. *Título de Bacharel.*

1. Para obter o título de Bacharel será necesaria a superación da avaliación final de Bacharelato, así como unha cualificación final de Bacharelato igual ou superior a 5 puntos sobre 10. A cualificación final desta etapa deducirase da seguinte ponderación:

- a) cun peso do 60 %, a media das cualificacións numéricas obtidas en cada unha das materias cursadas en Bacharelato.
- b) cun peso do 40 %, a nota obtida na avaliación final de Bacharelato.

Así mesmo, conforme o disposto nos artigos 44.4 e 50.2 da Lei 2/2006, do 3 de maio, respectivamente, os alumnos e alumnas que se encontren en posesión dun título de Técnico ou de Técnico Superior ou de Técnico das Ensinanzas Profesionais de Música ou de Danza, poderán obter o título de Bacharel pola superación da avaliación final de Bacharelato en relación coas materias do bloque de disciplinas troncais que, como mínimo, se deban cursar na modalidade e opción que escolla o alumno ou alumna.

No título de Bacharel deberá facerse referencia a que o título se obtivo da forma indicada no parágrafo anterior, así como a cualificación final de Bacharelato, que será a nota obtida na avaliación final de Bacharelato.

2. O título de Bacharel facultará para acceder ás distintas ensinanzas que constitúen a educación superior establecidas no artigo 3.5 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

3. No título de Bacharel constará, ao menos, a seguinte información:

- a) Modalidade cursada. No caso de alumnos e alumnas que desexen obter o título de Bacharelato por máis dunha modalidade, faranse constar as modalidades que superasen na avaliación final.
- b) Cualificación final de Bacharelato.

4. A avaliación positiva en todas as materias do Bacharelato sen ter superado a avaliación final desta etapa dará dereito ao alumno ou alumna a obter un certificado que producirá efectos laborais e os académicos previstos nos artigos 41.2.b), 41.3.a) e 64.2.d) da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio.

Disposición adicional primeira. *Adaptación de referencias.*

As referencias realizadas pola normativa vixente ás modalidades, vías e materias de educación secundaria obrigatoria e Bacharelato entenderanse realizadas ás modalidades, bloques de disciplinas e materias correspondentes recollidas neste real decreto.

Disposición adicional segunda. *Aprendizaxe de linguas estranxeiras.*

1. As administracións educativas poderán establecer que unha parte das materias do currículo se impartan en linguas estranxeiras sen que isto supoña modificación dos aspectos básicos do currículo regulados no presente real decreto. Neste caso, procurarán que ao longo da etapa o alumnado adquiera a terminoloxía propia das disciplinas en ambas as linguas.

2. Os centros que impartan unha parte das materias do currículo en linguas estranxeiras aplicarán, en todo caso, os criterios para a admisión do alumnado establecidos na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio. Entre tales criterios non se incluírán requisitos lingüísticos.

3. A lingua castelá ou a lingua cooficial só se utilizarán como apoio no proceso de aprendizaxe da lingua estranxeira. Priorizaranse a comprensión e a expresión oral.

4. Estableceranse medidas de flexibilización e alternativas metodolóxicas no ensino e avaliación da lingua estranxeira para o alumnado con discapacidade, en especial para aquel que presenta dificultades na súa expresión oral. Estas adaptacións en ningún caso se terán en conta para minorar as cualificacións obtidas.

Disposición adicional terceira. *Ensinanzas de relixión.*

1. As ensinanzas de relixión incluíranse na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato de acordo co establecido nos artigos 13, 14, 27 e 28 deste real decreto.

2. As administracións educativas garantirán que, ao inicio do curso, os pais, nais ou tutores legais e, se for o caso, o alumnado poidan manifestar a súa vontade de que estes reciban ou non reciban ensinanzas de relixión.

3. A determinación do currículo da ensinanza de relixión católica e das diferentes confesións relixiosas con que o Estado español subscribiu acordos de cooperación en materia educativa será competencia, respectivamente, da xerarquía eclesiástica e das correspondentes autoridades relixiosas.

4. A avaliación da ensinanza de relixión realizarase de acordo co indicado nos artigos 20 e 30 deste real decreto.

Disposición adicional cuarta. *Educación de persoas adultas.*

1. Por vía regulamentaria poderanse establecer currículos específicos para a educación de persoas adultas que conduzan á obtención dos títulos de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria e de Bacharel.

2. Nos centros educativos públicos ou privados autorizados para impartir ensino a distancia de persoas adultas, as avaliacións finais para a obtención de títulos oficiais previstos neste real decreto serán realizadas na forma que determinen as administracións educativas que autorizen ou a que estean adscritos os ditos centros.

3. Se o alumno ou alumna reside fóra da localidade en que está o centro autorizado, as avaliacións externas poderanse realizar fóra desa localidade, de acordo co establecido por convenio de colaboración entre os centros de educación a distancia de persoas adultas, ou a través doutras formas que garantan o correcto desenvolvemento das probas.

Disposición adicional quinta. *Sistema de préstamos de libros de texto.*

O Ministerio de Educación, Cultura e Deporte promoverá o préstamo gratuito de libros de texto e outros materiais curriculares para a educación básica nos centros sostidos con fondos públicos, no seo da Conferencia Sectorial de Educación.

Disposición adicional sexta. *Documentos oficiais de avaliación.*

1. Os documentos oficiais de avaliación son o expediente académico, as actas de avaliación, o informe persoal por traslado, o consello orientador de cada un dos cursos de educación secundaria obrigatoria e os historiais académicos de educación secundaria obrigatoria e Bacharelato. Así mesmo, terán a consideración de documentos oficiais os relativos á avaliación final de educación secundaria obrigatoria e á avaliación final de Bacharelato a que se refiren, respectivamente, os artigos 21 e 31 do presente real decreto.

As administracións educativas establecerán os procedementos oportunos para garantir a autenticidade dos documentos oficiais de avaliación, a integridade dos datos recollidos neles e a súa supervisión e custodia.

Os documentos oficiais de avaliación serán visados polo director do centro e levarán as sinaturas autógrafas das persoas que correspondan en cada caso. Xunto a elas constará o nome e os apelidos do asinante, así como a referencia ao cargo ou á atribución docente.

O historial académico e, se for o caso, o informe persoal por traslado considéranse documentos básicos para garantir a mobilidade do alumnado por todo o territorio nacional.

Os documentos oficiais de avaliación deberán recoller sempre a norma da Administración educativa que establece o currículo correspondente e, cando deban producir efectos fóra do ámbito dunha comunidade autónoma cuxa lingua teña estatutariamente atribuído carácter oficial, observarse o disposto no artigo 36.3 da Lei 30/1992, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común.

2. Os resultados da avaliación expresaranse na educación secundaria obrigatoria mediante unha cualificación numérica, sen empregar decimais, nunha escala de un a dez, que irá acompañada dos seguintes termos: insuficiente (IN), suficiente (SU), ben (BI), notable (NT), sobresaínte (SB), aplicando as seguintes correspondencias:

Insuficiente: 1, 2, 3 ou 4.

Suficiente: 5.

Ben: 6.

Notable: 7 ou 8.

Sobresaínte: 9 ou 10.

En Bacharelato, os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco.

Cando o alumnado non se presente ás probas extraordinarias consignarase «non presentado» (NP).

A nota media de cada etapa será a media aritmética das cualificacións numéricas obtidas en cada unha das materias, arredondada á centésima máis próxima e, en caso de equidistancia, á superior. A situación de non presentado (NP) equivalerá á cualificación numérica mínima establecida para cada etapa, salvo que exista unha cualificación numérica obtida para a mesma materia en proba ordinaria, caso en que se terá en conta a dita cualificación.

As administracións educativas poderán arbitrar procedementos para outorgar unha mención honorífica ou matrícula de honra aos alumnos e alumnas que demostrasen un rendemento académico excelente ao final de cada etapa para a cal se outorga ou na avaliación final.

3. As actas de avaliación estenderanse para cada un dos cursos e fecharanse ao termo do período lectivo ordinario e na convocatoria das probas extraordinarias.

Comprenderán a relación nominal do alumnado que compón o grupo xunto cos resultados da avaliación das materias, expresados nos termos dispostos para cada etapa no número 2 desta disposición, e as decisións sobre promoción e permanencia.

Nas actas de segundo e posteriores cursos de educación secundaria obrigatoria e de segundo curso de Bacharelato figurará o alumnado con materias non superadas do curso anterior. En cada un destes cursos expediranse actas de avaliación de materias pendentes ao termo do período lectivo ordinario e da convocatoria da proba extraordinaria.

Nas actas correspondentes a cuarto curso de educación secundaria obrigatoria e a segundo curso de bacharelato farase constar que o alumno reúne as condicións necesarias para poder presentarse á avaliación final da etapa correspondente.

As actas de avaliación serán asinadas por todo o profesorado do grupo en educación secundaria obrigatoria e Bacharelato, e levarán o visto e prace do director do centro. A súa custodia e arquivamento corresponde aos centros escolares. A súa xestión electrónica realizarase, se for o caso, de acordo co procedemento que se determine.

4. O expediente académico recollerá, xunto cos datos de identificación do centro, os do alumno ou alumna, así como a información relativa ao seu proceso de avaliación. Abrirase no momento de incorporación ao centro e recollerá, ao menos, os resultados da avaliación coas cualificacións obtidas, as decisións de promoción de etapa, as medidas de apoio educativo e as adaptacións curriculares que se adoptasen para o alumno ou alumna.

A custodia e o arquivamento dos expedientes académicos do alumnado corresponde aos centros docentes en que se realizan os estudos das ensinanzas correspondentes e a súa realización e custodia será supervisada pola Inspección educativa.

5. As administracións educativas adoptarán as medidas adecuadas para a conservación e o traslado en caso de supresión ou extinción do centro.

6. O historial académico de educación secundaria obrigatoria e o historial académico de Bacharelato son os documentos oficiais que reflicten os resultados da avaliación e as decisións relativas ao progreso académico do alumnado na etapa correspondente; estes documentos expediranse en impreso oficial, levarán o visto e prace do director e terán valor acreditativo dos estudos realizados; como mínimo recollerán os datos identificativos do estudante, a modalidade ou opción elixida e as materias cursadas en cada un dos anos de escolarización xunto cos resultados da avaliación obtidos para cada unha delas e a expresión da convocatoria concreta (ordinaria ou extraordinaria), as decisións sobre promoción e permanencia, a nota media da etapa, a información relativa aos cambios de centro, as medidas curriculares e organizativas aplicadas, e as datas en que se produciron os diferentes fitos. Así mesmo, con respecto á avaliación final de etapa deberá consignarse, para cada modalidade ou opción superada polo alumno ou alumna, a cualificación numérica obtida en cada unha das materias, así como a nota obtida na avaliación final e a cualificación final da etapa resultante para a dita modalidade.

No caso do historial de educación secundaria obrigatoria incluíranse, ademais, as conclusións dos consellos orientadores.

Cando o alumno ou alumna se traslade a outro centro para proseguir os seus estudos, o centro de orixe remitirá ao de destino, e por petición deste, o historial académico da etapa correspondente e o informe persoal por traslado, se for o caso. O centro receptor abrirá o correspondente expediente académico. A matriculación adquirirá carácter definitivo unha vez recibido o historial académico. O informe persoal por traslado conterá os resultados das avaliacións parciais que se realizasen, a aplicación, se for o caso, de medidas curriculares e organizativas, e todas aquelas observacións que se consideren oportunas acerca do progreso xeral do estudante.

O historial académico correspondente a cada unha das ensinanzas entregarase ao alumnado ao termo dela e, en calquera caso, ao finalizar a súa escolarización no ensino en réxime ordinario. Esta circunstancia reflectirase no correspondente expediente académico.

7. O informe persoal por traslado servirá para garantir a continuidade do proceso de aprendizaxe dos que se trasladen a outro centro sen teren concluído o curso na educación secundaria obrigatoria ou Bacharelato. Conterá os resultados das avaliacións parciais que

se realizasen, a aplicación, se for o caso, de medidas curriculares e organizativas, e todas aquelas observacións que se consideren oportunas acerca do progreso xeral do alumno.

O informe persoal por traslado será elaborado e asinado polo titor, co visto e prace do director, a partir dos datos facilitados polos profesores das áreas, materias ou ámbitos.

8. No referente á obtención dos datos persoais do alumnado, á súa cesión duns centros a outros e á seguranza e confidencialidade destes, observarase o disposto na lexislación vixente en materia de protección de datos de carácter persoal e, en todo caso, o establecido na disposición adicional vixésimo terceira da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio.

9. Os documentos oficiais de avaliación e os seus procedementos de validación descritos nos números anteriores poderán ser substituídos polos seus equivalentes realizados por medios electrónicos, informáticos ou telemáticos, sempre que quede garantida a súa autenticidade, integridade e conservación, e se cumpran as garantías e os requisitos establecidos pola Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal, pola Lei 11/2007, do 22 de xuño, de acceso electrónico dos cidadáns aos servizos públicos, e pola normativa que as desenvolve.

O expediente electrónico estará constituído, ao menos, polos datos contidos nos documentos oficiais de avaliación, e cumprirá co establecido no Real decreto 4/2010, do 8 de xaneiro, polo que se regula o Esquema nacional de interoperabilidade no ámbito da Administración electrónica.

O Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, logo de consulta ás comunidades autónomas, establecerá a estrutura e o formato de, ao menos, os datos contidos nos documentos oficiais de avaliación do expediente electrónico descritos na presente disposición, de acordo co previsto no artigo 111.bis e no número 4 da disposición adicional vixésimo terceira da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, que xunto con outros garantan a interoperabilidade entre os distintos sistemas de información utilizados no sistema educativo español.

Disposición adicional sétima. *Avaliación final da disciplina Lingua Cooficial e Literatura.*

1. A disciplina Lingua Cooficial e Literatura deberá ser avaliada nas avaliacións finais indicadas nos artigos 21 e 31 e terase en conta para o cálculo da nota obtida nas ditas avaliacións finais na mesma proporción que a disciplina Lingua Castelá e Literatura.

2. Corresponde ás administracións educativas competentes concretar os criterios de avaliación, os estándares de aprendizaxe avaliáveis e o deseño das probas que se apliquen a esta disciplina, que se realizarán de forma simultánea ao resto das probas que compoñen as avaliacións finais.

3. Estarán exentos da realización destas probas os alumnos e alumnas que estean exentos de cursar ou de ser avaliados da disciplina Lingua Cooficial e Literatura, segundo a normativa autonómica correspondente.

Disposición adicional oitava. *Calendario escolar.*

1. O calendario escolar, que fixarán anualmente as administracións educativas, comprenderá un mínimo de 175 días lectivos para as ensinanzas obrigatorias.

2. En calquera caso, no cómputo do calendario escolar incluíranse os días dedicados ás avaliacións previstas nos artigos 21 e 31.

Disposición adicional novena. *Accións informativas e de sensibilización.*

1. Os ministerios de Educación, Cultura e Deporte e do Interior, en colaboración coas administracións educativas e coa Fundación de Vítimas do Terrorismo, promoverán a divulgación entre o alumnado do testemuño das vítimas e do seu relato dos feitos.

2. Os ministerios de Educación, Cultura e Deporte e de Xustiza, en colaboración coas administracións educativas e con organizacións e entidades interesadas, promoverán a divulgación entre o alumnado de información sobre os riscos de explotación e do abuso

sexual, así como sobre os medios para protexerse, en cumprimento do disposto no artigo 6 do Convenio do Consello de Europa para a protección dos nenos contra a explotación e o abuso sexual.

3. Os ministerios de Educación, Cultura e Deporte e de Sanidade, Servizos Sociais e Igualdade, en colaboración coas administracións educativas e con organizacións e entidades interesadas, promoverán entre o alumnado actividades de información, campañas de sensibilización, accións formativas e cantas outras sexan necesarias para a promoción da igualdade de oportunidades e a non discriminación, en especial entre mulleres e homes e persoas con algún tipo de discapacidade, así como para a prevención da violencia de xénero.

4. Estas actuacións informativas e de sensibilización desenvolveranse mediante a organización nos centros docentes, de conferencias, seminarios, obradoiros e todo tipo de actividades, adaptadas á etapa evolutiva dos alumnos.

Disposición derogatoria única. *Derrogación normativa.*

A partir da total implantación das modificacións indicadas na disposición derradeira primeira quedarán derogadas as seguintes normas:

a) Real decreto 1631/2006, do 29 de decembro, polo que se establecen as ensinanzas mínimas correspondentes á educación secundaria obrigatoria, coa excepción da disposición adicional primeira, que se manterá en vigor en todo aquilo que resulte aplicable de acordo coa Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, na súa redacción dada pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro.

b) Real decreto 1467/2007, do 2 de novembro, polo que se establece a estrutura do Bacharelato e se fixan as súas ensinanzas mínimas, excepto a disposición adicional primeira, que se manterá en vigor en todo aquilo que resulte aplicable de acordo coa Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, na súa redacción dada pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro.

Disposición derradeira primeira. *Calendario de implantación.*

1. As modificacións introducidas no currículo, a organización, os obxectivos, os requisitos para a obtención de certificados e títulos, programas, promoción e avaliacións de educación secundaria obrigatoria implantaranse para os cursos primeiro e terceiro no curso escolar 2015-2016, e para os cursos segundo e cuarto no curso escolar 2016-2017.

A avaliación final de educación secundaria obrigatoria correspondente á convocatoria que se realice no ano 2017 non terá efectos académicos. Nese curso escolar só se realizará unha única convocatoria.

2. As modificacións introducidas no currículo, a organización, obxectivos, requisitos para a obtención de certificados e títulos, programas, promoción e avaliacións de Bacharelato implantaranse para o primeiro curso no curso escolar 2015/16, e para o segundo curso no curso escolar 2016/17.

A avaliación final de Bacharelato correspondente ás dúas convocatorias que se realicen no ano 2017 unicamente se terá en conta para o acceso á universidade, pero a súa superación non será necesaria para obter o título de Bacharel. Tamén se terá en conta para a obtención do título de Bacharel polos alumnos e alumnas que se encontren en posesión dun título de Técnico de grao medio ou superior de Formación Profesional ou das Ensinanzas Profesionais de Música ou de Danza, de conformidade, respectivamente, cos artigos 44.4 e 50.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio.

3. O consello orientador regulado no artigo 28.7 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, comezará a entregarse aos pais, nais ou tutores legais de cada alumno ou alumna ao final do curso escolar 2013-2014.

Disposición derradeira segunda. *Título competencial e carácter básico.*

Este real decreto ten o carácter de norma básica ao abeiro do artigo 149.1.30.^a da Constitución, que atribúe ao Estado as competencias para a regulación de normas básicas para o desenvolvemento do artigo 27 da Constitución, a fin de garantir o cumprimento das obrigacións dos poderes públicos nesta materia.

Disposición derradeira terceira. *Desenvolvemento.*

Facúltase a persoa titular do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte para ditar cantas disposicións requira a aplicación do disposto neste real decreto, sen prexuízo das competencias que corresponden ás comunidades autónomas.

Disposición derradeira cuarta. *Entrada en vigor.*

O presente real decreto entrará en vigor o día seguinte ao da súa publicación no «Boletín Oficial del Estado».

Dado en Madrid o 26 de decembro de 2014.

FELIPE R.

O ministro de Educación, Cultura e Deporte,
JOSÉ IGNACIO WERT ORTEGA

ANEXO I

Materias do bloque de disciplinas troncais

1. Artes Escénicas.

A materia Artes Escénicas pretende dotar os estudantes dun coñecemento das artes escénicas como manifestacións de natureza social, cultural e artística posuidoras de códigos específicos e significativamente diferenciadores, con posibilidades de sinerxías co resto das expresións da arte.

Como materia do nivel de ensino de bacharelato, a dicotomía teoría-práctica xorde como elemento común que debe manter un equilibrio ao longo de todo o curso.

Elemento diferencial do feito escénico é a teatralidade, que presenta múltiples formas, e así, maniféstase nunha danza popular, nunha comedia de capa e espada ou nas propostas máis innovadoras de presentación escénica, sen esquecer outras manifestacións de carácter tradicional que aínda hoxe se celebran en multitude de comunidades como, por exemplo, as festas populares, onde se fai uso, implícita ou explicitamente, de recursos e instrumentos expresivos típicos do drama.

A expresión teatral, característica singular e diferencial das artes escénicas, enténdese como unha manifestación humana de carácter cultural e artístico, na cal se produce un acto comunicativo entre un actor e un espectador, considerando que termos como actor e espectador se poden aplicar a unha gama variada de suxeitos, sen circunscribilos necesariamente ao espazo dunha sala de teatro. A expresión teatral ten a súa xénese e fundamento na expresión dramática, aquel tipo de conduta na cal os seres humanos, no seu comportamento cotián, fan uso do xogo de roles nos seus procesos de expresión e comunicación.

O estudante, ademais dos contidos puramente teóricos, poderá desenvolver competencias comunicativas, sociais, expresivas, creativas ou as relacionadas coa resolución de problemas e a autonomía persoal, estimulando a súa interacción co medio e garantindo, por tanto, o logro de fins formativos e propedéuticos asignados a esta etapa. Deberá ser capaz de relacionar estas artes coas demais, entendendo a dimensión integral das artes escénicas que implica a música, a plástica, a danza, a literatura etc.

Ademais, o estudante que aprende esta materia aprende tamén a expresar, comunicar e recibir pensamentos, emocións, sentimentos e ideas, propias e alleas, mediante o uso das máis variadas técnicas e destrezas inherentes ás artes escénicas.

Os contidos da materia articúlense arredor de dous eixes de actuación: por unha parte, potenciar a formación integral do individuo e, por outra, incidir na súa formación humanista e artística a través da apropiación dun coñecemento amplo das artes escénicas, como son o teatro, o circo, a danza, a ópera e outras de creación máis recente, como a *performance*, consideradas desde diferentes perspectivas e partindo da vivencia e experiencia de conceptos e situacións. A materia Artes Escénicas concibiuse arredor de cinco grandes bloques:

O primeiro bloque, as artes escénicas e o seu contexto histórico, permite ao estudante o descubrimento das artes escénicas desde un punto de vista histórico, tanto diacrónica como sincronicamente, e xeográfico, ao mesmo tempo que lle proporciona un panorama xeral das artes escénicas tanto nos elementos comúns como nas diferenzas significativas e diferenciadoras.

O segundo bloque, a expresión e a comunicación escénica, oriéntase ao desenvolvemento das capacidades expresivas e creativas por medio dun conxunto de actividades cunha dimensión fundamentalmente práctica que permitan a exploración, análise e utilización dos diferentes sistemas, medios e códigos de significación escénica.

O terceiro bloque, a interpretación nas artes escénicas, ocúpase das destrezas, capacidades e habilidades expresivas e creativas, coa finalidade de abordar a recreación e representación da acción dramática a partir dos máis variados estímulos, en proxectos de traballo orientados á construción de escenas que mostren todo tipo de personaxes, situacións e conflitos.

O cuarto bloque, a representación e a escenificación, ten carácter integrador. O estudo práctico das diferentes tipoloxías de espectáculo, dos procesos de comentario, análise e adaptación de textos dramáticos e non dramáticos e dos procedementos de dramaturxia culmínase coa realización dun proxecto global de posta en escena dun espectáculo concreto, establecendo e estruturando os elementos de significación que se utilicen e as relacións entre eles. Tamén require a organización e planificación dos ensaios e a distribución de tarefas aos equipos de traballo. Trátase entón de exemplificar, con casos concretos, o camiño que leva do texto ao

espectáculo e o papel que terán que cumprir os integrantes da nómina teatral, as súas funcións e responsabilidades.

Por último, o quinto bloque, a recepción de espectáculos escénicos, oríentase ao desenvolvemento de competencias en análise, a interpretación e o comentario de espectáculos escénicos. Partindo do concepto de público e en función da forte dimensión social e colectiva da recepción teatral, abordárase o estudo dos instrumentos e estratexias analíticas propias do proceso de recepción a partir de casos prácticos que permitan o desenvolvemento de debates e a confrontación de opinións, coa finalidade de potenciar unha lectura reflexiva e crítica do acontecer artístico e cultural, realizada con rigor e coherencia.

Con isto poténciase por igual o saber, o saber facer e o saber ser, utilizando para isto un amplo *corpus* de coñecementos, técnicas, recursos e actividades que inciden favorablemente na adquisición dun amplo capital cultural e dunha cultura escénica suficiente.

Ao mesmo tempo, a través das diferentes modalidades de expresión escénica pódese recrear todo tipo de problemas, situacións e conflitos e a análise e elaboración de discursos, xa sexan artísticos, ideolóxicos, sociais ou doutro tipo, permite afondar nun coñecemento reflexivo do mundo que nos rodea e nunha relación dinámica e crítica con noso medio, favorecendo a autonomía persoal e a transición á vida adulta, así como na capacidade de discriminación entre o susceptible de pervivencia no tempo e o pasaxeiro. Nesa dirección, faise necesario incidir no feito de que a materia non ten unha dimensión profesional, senón que se orienta ao desenvolvemento do potencial expresivo e creativo do alumnado, á promoción dun coñecemento diverso das artes escénicas, para acabar formando persoas autónomas, tolerantes, participativas, solidarias, creativas e cunha sólida cultura artística.

Como todas as disciplinas artísticas, o seu estudo mellora as capacidades do estudante que as cursa, potenciando a súa creatividade, a súa capacidade de tomar decisións de maneira global, desenvolvendo áreas de pensamento diferentes ás puramente racionais e mellorando a expresión e a comunicación en todos os niveis.

Artes Escénicas. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. As artes escénicas e o seu contexto histórico		
<p>Concepto e tipoloxía das artes escénicas.</p> <p>As artes escénicas e as súas grandes tradicións: Oriente e Occidente.</p> <p>As artes escénicas e a súa historia: momentos de cambio e transformación.</p> <p>Elementos comúns ás artes escénicas: dramaticidade e teatralidade.</p> <p>Natureza, descrición e clasificación dos códigos de significación escénica</p>	<p>1. Demostrar un coñecemento sólido e crítico dos conceptos fundamentais das artes escénicas.</p> <p>2. Identificar, comprender e explicar as características fundamentais das diferentes formas da representación e o espectáculo escénico, nunha perspectiva histórica.</p> <p>3. Identificar, valorar e saber utilizar os diferentes estilos escénicos e paradigmas interpretativos.</p>	<p>1.1. Coñece e valora a xénese e a evolución histórica das diferentes modalidades de espectáculo escénico.</p> <p>2.1. Identifica os diferentes tipos de espectáculo escénico presentes no contorno en función das súas características.</p> <p>2.2. Explica, utilizando un vocabulario específico e adecuado, as características das diferentes formas de representación.</p> <p>2.3. Recoñece e sitúa no tempo e estilo os distintos espectáculos visionados na aula.</p> <p>3.1. Utiliza diferentes formas de crear mundos dramáticos en función de criterios estéticos e artísticos.</p> <p>3.2. Aplica os recursos expresivos dispoñibles para a construción de personaxes.</p>
Bloque 2. A expresión e a comunicación escénica		
<p>Exploración e desenvolvemento harmónico dos instrumentos do intérprete: expresión corporal, xestual, oral e rítmico-musical.</p> <p>Estudo da escena como espazo significativo.</p> <p>Análise do rol e do personaxe: da conduta dramática á conduta teatral.</p> <p>Exploración dos elementos na expresión: personaxe, situación, acción e conflito.</p> <p>Exploración e desenvolvemento de procesos: análise, caracterización e construción do personaxe.</p> <p>Exploración e desenvolvemento de técnicas: xogo dramático, improvisación, dramatización e creación colectiva.</p> <p>Análise e control de recursos literarios e outros materiais.</p> <p>Exploración e desenvolvemento de recursos plásticos: deseño da escena, indumentaria, maquillaxe, iluminación e recursos sonoros.</p>	<p>1. Demostrar as capacidades expresivas e creativas necesarias para a recreación da acción dramática e dos elementos que a configuran.</p> <p>2. Interpretar pezas en que se valoren as destrezas e habilidades adquiridas.</p> <p>3. Coñecer e utilizar as diferentes técnicas para a recreación da acción dramática, o deseño de personaxes e a configuración de situacións e escenas.</p>	<p>1.1. Desenvolve as súas capacidades expresivas e creativas.</p> <p>1.2. Demostra implicación na mellora das súas capacidades a través do traballo individual e colectivo.</p> <p>2.1. Aplica as habilidades técnicas necesarias nas actividades de interpretación.</p> <p>2.2. Colabora co grupo e respecta as regras fixadas para lograr un resultado acorde coas súas propias posibilidades.</p> <p>3.1. Constrúe personaxes e sitúalos en todo tipo de situacións, desenvolvendo as accións propias destes.</p> <p>3.2. Manexa con propiedade todos os conceptos referidos aos elementos que interveñen na expresión e a comunicación escénica.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 3. A interpretación nas artes escénicas		
<p>Presentación e estudo das teorías da interpretación.</p> <p>Análise do personaxe a partir da situación, a acción, o conflito, os seus obxectivos e funcións.</p> <p>A partitura interpretativa e a súa execución</p>	<p>1. Investigar sobre as diferentes teorías de interpretación.</p> <p>2. Mostrar motivación, interese e capacidade para o traballo en grupo e para a asunción de tarefas e responsabilidades en proxectos colectivos.</p> <p>3. Desenvolver destrezas, capacidades e habilidades expresivas e creativas coa finalidade de abordar a recreación e representación da acción dramática.</p>	<p>1.1. Coñece e explica razoadamente as diferentes teorías da interpretación.</p> <p>2.1. Manexa fontes de documentación en procesos básicos de indagación e investigación. Valora a implicación no traballo diario da aula e a participación activa nas diferentes actividades e tarefas implícitas nos procesos de aprendizaxe.</p> <p>3.1. Mostra interese polo desenvolvemento das súas propias capacidades interpretativas e expresivas.</p>
Bloque 4. A representación e a escenificación		
<p>O espectáculo escénico: concepto e características.</p> <p>Tipoloxías básicas do espectáculo escénico: clásico, de vangarda, corporal, occidental, oriental, de obxectos, musical, de interior, de rúa.</p> <p>Outras formas de presentación escénica: <i>happening</i>, <i>performance</i>, vídeo-teatro ou teatro-danza.</p> <p>O deseño dun espectáculo: equipos, fases e áreas de traballo.</p> <p>A dramaturxia no deseño dun proxecto escénico.</p> <p>A produción e realización dun proxecto de creación escénica.</p> <p>A dirección de escena de proxectos escénicos.</p> <p>Os ensaios: tipoloxía, finalidades e organización.</p> <p>Exhibición e distribución de produtos escénicos.</p>	<p>1. Participar no deseño e realización de proxectos de creación e difusión escénica, asumindo diferentes roles.</p> <p>2. Coñecer e comprender os procesos e fases presentes nun proxecto de escenificación, identificando e valorando as tarefas e responsabilidades de cada creador individual.</p> <p>3. Organizar e planificar os ensaios e a distribución de tarefas aos equipos de traballo.</p>	<p>1.1. Valora a implicación na creación e a exhibición de espectáculos escénicos, asumindo e realizando as tarefas do rol que en cada caso deba desempeñar.</p> <p>2.1. Participa activamente no deseño e realización dun proxecto escénico.</p> <p>2.2. Identifica con precisión os diferentes roles e as actividades e tarefas propias de cada rol.</p> <p>3.1. Asume o papel que debe cumprir como integrante da nómina teatral desempeñando de maneira responsable as súas funcións.</p>
Bloque 5. A recepción de espectáculos escénicos		
<p>O público: concepto e tipoloxías.</p> <p>Aspectos básicos do proceso de recepción.</p> <p>Análise dos espectáculos escénicos.</p> <p>A crítica escénica nos seus aspectos básicos.</p>	<p>1. Analizar e comentar, con actitude reflexiva e espírito crítico, todo tipo de textos dramáticos e espectáculos teatrais, identificando e valorando as súas características singulares e os seus presupostos artísticos.</p> <p>2. Coñecer o concepto de público, e realizar unha lectura reflexiva e crítica do acontecer artístico e cultural, con rigor e coherencia.</p>	<p>1.1. Identifica e reflexiona sobre as características e presupostos de textos dramáticos e espectáculos teatrais con espírito crítico.</p> <p>1.2. Realiza críticas escénicas, con rigor e solidez, utilizando a terminoloxía adecuada.</p> <p>1.3. Consulta as fontes de información adecuadas para a elaboración dos traballos encomendados.</p> <p>2.1. Coñece e describe o concepto de público e afonda no proceso de recepción.</p> <p>2.2. Comprende a complexidade do fenómeno artístico extraendo conclusións propias e reelaborando os coñecementos adquiridos na materia.</p>

2. Bioloxía e Xeoloxía.

A disciplina de Bioloxía e Xeoloxía debe contribuír durante a educación secundaria obrigatoria (ESO) a que o alumnado adquira uns coñecementos e destrezas básicas que lle permitan adquirir unha cultura científica; os alumnos e alumnas deben identificarse como axentes activos, e recoñecer que das súas actuacións e coñecementos dependerá o desenvolvemento do seu medio.

Durante esta etapa perséguese asentir os coñecementos xa adquiridos, para ir construíndo curso a curso coñecementos e destrezas que permitan a alumnos e alumnas ser cidadáns respectuosos consigo mesmos, cos demais e co medio, co material que utilizan ou que está á súa disposición, responsables, capaces de ter criterios propios e de non perder o interese que teñen desde o comezo da súa temperá actividade escolar por non deixar de aprender.

Durante o primeiro ciclo da ESO, o eixe vertebrador da materia xirará arredor dos seres vivos e a súa interacción coa Terra, incidindo especialmente na importancia que a conservación do ambiente ten para todos os seres vivos. Tamén durante este ciclo, a materia ten como núcleo central a saúde e a súa promoción. O principal obxectivo é que os alumnos e alumnas adquiran as capacidades e competencias que lles permitan coidar o seu corpo tanto a nivel físico como mental, así como valorar e ter unha actuación crítica ante a

información e ante actitudes sociais que poidan repercutir negativamente no seu desenvolvemento físico, social e psicolóxico; preténdese tamén que entendan e valoren a importancia de preservar o ambiente polas repercusións que ten sobre a súa saúde; así mesmo, deben aprender a ser responsables das súas decisións diarias e das consecuencias que teñen na súa saúde e no contorno que os rodea, e a comprender o valor que a investigación ten nos avances médicos e no impacto da calidade de vida das persoas.

Finalmente, no cuarto curso da ESO, inícase o alumnado nas grandes teorías que permitiron o desenvolvemento máis actual desta ciencia: a tectónica de placas, a teoría celular e a teoría da evolución, para finalizar co estudo dos ecosistemas, as relacións tróficas entre os distintos niveis e a interacción dos organismos entre eles e co medio, así como a súa repercusión na dinámica e evolución dos ditos ecosistemas.

Ao finalizar a etapa, o alumnado deberá ter adquirido os coñecementos esenciais que se inclúen no currículo básico e as estratexias do método científico. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a argumentación en público e a comunicación audiovisual afianzaranse durante esta etapa; igualmente, o alumnado deberá desenvolver actitudes conducentes á reflexión e á análise sobre os grandes avances científicos da actualidade, as súas vantaxes e as implicacións éticas que en ocasións xorden, e coñecer e utilizar as normas básicas de seguranza e uso do material de laboratorio.

No bacharelato, a materia de Bioloxía e Xeoloxía afonda nos coñecementos adquiridos na ESO, analizando con maior detalle a organización dos seres vivos, a súa biodiversidade, a súa distribución e os factores que nela inflúen, así como o comportamento da Terra como un planeta en continua actividade.

A Xeoloxía toma como fio condutor a teoría da tectónica de placas. A partir dela farase énfase na composición, estrutura e dinámica do interior terrestre, para continuar coa análise dos movementos das placas e as súas consecuencias: expansión oceánica, relevo terrestre, magmatismo, riscos xeolóxicos, entre outros, e finalizar co estudo da xeoloxía externa.

A Bioloxía preséntase como o estudo dos niveis de organización dos seres vivos: composición química, organización celular e estudo dos tecidos animais e vexetais. Tamén se desenvolve e completa nesta etapa o estudo da clasificación e organización dos seres vivos, e moi en especial desde o punto de vista do seu funcionamento e adaptación ao medio en que habitan.

A materia de Bioloxía e Xeoloxía no bacharelato permitirá que alumnos e alumnas consoliden os coñecementos e destrezas que lles permitan ser cidadáns e cidadás respectuosos consigo mesmos, cos demais e co medio, co material que utilizan ou que está á súa disposición, responsables, capaces de ter criterios propios e de manter o interese por aprender e descubrir.

Bioloxía e Xeoloxía. 1º e 3º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Habilidades, destrezas e estratexias. Metodoloxía científica.		
<p>A metodoloxía científica. Características básicas.</p> <p>A experimentación en bioloxía e xeoloxía: obtención e selección de información a partir da selección e recollida de mostras do medio natural.</p>	<p>1. Utilizar adecuadamente o vocabulario científico nun contexto preciso e adecuado ao seu nivel.</p> <p>2. Buscar, seleccionar e interpretar a información de carácter científico e utilizar esa información para formar unha opinión propia, expresarse con precisión e argumentar sobre problemas relacionados co medio natural e a saúde.</p> <p>3. Realizar un traballo experimental con axuda dun guión de prácticas de laboratorio ou de campo, describindo a súa execución e interpretando os seus resultados.</p>	<p>1.1. Identifica os termos máis frecuentes do vocabulario científico, expresándose de forma correcta tanto oralmente como por escrito.</p> <p>2.1. Busca, selecciona e interpreta a información de carácter científico a partir da utilización de diversas fontes.</p> <p>2.2. Transmite a información seleccionada de maneira precisa utilizando diversos soportes.</p> <p>2.3. Utiliza a información de carácter científico para formar unha opinión propia e argumentar sobre problemas relacionados.</p> <p>3.1. Coñece e respecta as normas de seguranza no laboratorio, respectando e coidando os instrumentos e o material empregado.</p> <p>3.2. Desenvolve con autonomía a planificación do traballo experimental, utilizando tanto instrumentos ópticos de recoñecemento como material básico de laboratorio, argumentando o proceso experimental seguido, describindo as súas observacións e interpretando os seus resultados.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. A Terra no universo		
<p>Os principais modelos sobre a orixe do universo.</p> <p>Características do sistema solar e dos seus compoñentes.</p> <p>O planeta Terra. Características. Movementos: consecuencias e movementos.</p> <p>A xeosfera. Estrutura e composición da codia, manto e núcleo.</p> <p>Os minerais e as rochas: as súas propiedades, características e utilidades.</p> <p>A atmosfera. Composición e estrutura. Contaminación atmosférica. Efecto invernadoiro. Importancia da atmosfera para os seres vivos.</p> <p>A hidrosfera. A auga na Terra. Auga doce e auga salgada: importancia para os seres vivos. Contaminación da auga doce e salgada.</p> <p>A biosfera. Características que fixeron da Terra un planeta habitable.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as ideas principais sobre a orixe do universo e a formación e evolución das galaxias. 2. Expor a organización do sistema solar así como algunhas das concepcións que sobre este sistema planetario se tiveron ao longo da historia. 3. Relacionar comparativamente a posición dun planeta no sistema solar coas súas características. 4. Localizar a posición da Terra no sistema solar. 5. Establecer os movementos da Terra, a lúa e o sol e relacionalos coa existencia do día e a noite, as estacións, as mareas e as eclipses. 6. Identificar os materiais terrestres segundo a súa abundancia e distribución nas grandes camadas da Terra. 7. Recoñecer as propiedades e características dos minerais e das rochas, distinguindo as súas aplicacións máis frecuentes e destacando a súa importancia económica e a xestión sustentable. 8. Analizar as características e composición da atmosfera e as propiedades do aire. 9. Investigar e recoller información sobre os problemas de contaminación ambiental actuais e as súas repercusións, e desenvolver actitudes que contribúan á súa solución. 10. Recoñecer a importancia do papel protector da atmosfera para os seres vivos e considerar as repercusións da actividade humana nela. 11. Describir as propiedades da auga e a súa importancia para a existencia da vida. 12. Interpretar a distribución da auga na Terra, así como o ciclo da auga e o uso que fai dela o ser humano. 13. Valorar a necesidade dunha xestión sustentable da auga e de actuacións persoais, así como colectivas, que potencien a redución no consumo e a súa reutilización. 14. Xustificar e argumentar a importancia de preservar e non contaminar as augas doces e salgadas. 15. Seleccionar as características que fan da Terra un planeta especial para o desenvolvemento da vida. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as ideas principais sobre a orixe do universo. 2.1. Recoñece os compoñentes do sistema solar describindo as súas características xerais. 3.1. Precisa que características se dan no planeta Terra, e non se dan nos outros planetas, que permiten o desenvolvemento da vida nel. 4.1. Identifica a posición da Terra no sistema solar. 5.1. Categoriza os fenómenos principais relacionados co movemento e posición dos astros, deducindo a súa importancia para a vida. 5.2. Interpreta correctamente en gráficos e esquemas, fenómenos como as fases lunares e as eclipses, establecendo a relación existente coa posición relativa da Terra, a lúa e o sol. 6.1. Describe as características xerais dos materiais máis frecuentes nas zonas externas do planeta e xustifica a súa distribución en camadas en función da súa densidade. 6.2. Describe as características xerais da codia, o manto e o núcleo terrestre e os materiais que os compoñen, relacionando esas características coa súa localización. 7.1. Identifica minerais e rochas utilizando criterios que permitan diferenciais. 7.2. Describe algunhas das aplicacións máis frecuentes dos minerais e rochas no ámbito da vida cotiá. 7.3. Recoñece a importancia do uso responsable e da xestión sustentable dos recursos minerais. 8.1. Recoñece a estrutura e composición da atmosfera. 8.2. Recoñece a composición do aire, e identifica os contaminantes principais relacionándoos coa súa orixe. 8.3. Identifica e xustifica con argumentacións sinxelas as causas que sustentan o papel protector da atmosfera para os seres vivos. 9.1. Relaciona a contaminación ambiental coa deterioración do ambiente, propondo accións e hábitos que contribúan á súa solución. 10.1. Relaciona situacións en que a actividade humana interfire coa acción protectora da atmosfera. 11.1. Recoñece as propiedades anómalas da auga relacionándoas coas consecuencias que teñen para o mantemento da vida na Terra. 12.1. Describe o ciclo da auga, relacionándoo cos cambios de estado de agregación desta. 13.1. Comprende o significado de xestión sustentable da auga doce, enumerando medidas concretas que colaboren nesa xestión. 14.1. Recoñece os problemas de contaminación de augas doces e salgadas e relacións coas actividades humanas. 15.1. Describe as características que posibilitaron o desenvolvemento da vida na Terra.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. A biodiversidade no planeta Terra		
<p>A célula. Características básicas da célula procariota e eucariota, animal e vexetal.</p> <p>Funcións vitais: nutrición, relación e reprodución.</p> <p>Sistemas de clasificación dos seres vivos. Concepto de especie. Nomenclatura binomial.</p> <p>Reinos dos seres vivos. Moneras, Protoctistas, Fungi, Metafitas e Metazoos.</p> <p>Invertebrados: poríferos, celentéreos, anélidos, moluscos, equinodermos e artrópodos. Características anatómicas e fisiolóxicas.</p> <p>Vertebrados: peixes, anfibios, réptiles, aves e mamíferos. Características anatómicas e fisiolóxicas.</p> <p>Plantas: musgos, fentos, ximnospermas e anxiospermas. Características principais, nutrición, relación e reprodución.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer que os seres vivos están constituídos por células e determinar as características que os diferencian da materia inerte. 2. Describir as funcións comúns a todos os seres vivos, diferenciando entre nutrición autótrofa e heterótrofa. 3. Recoñecer as características morfolóxicas principais dos distintos grupos taxonómicos. 4. Categorizar os criterios que serven para clasificar os seres vivos e identificar os principais modelos taxonómicos a que pertencen os animais e plantas máis comúns. 5. Describir as características xerais dos grandes grupos taxonómicos e explicar a súa importancia no conxunto dos seres vivos. 6. Caracterizar os principais grupos de invertebrados e vertebrados. 7. Determinar a partir da observación as adaptacións que permiten aos animais e ás plantas sobrevivir en determinados ecosistemas. 8. Utilizar claves dicotómicas ou outros medios para a identificación e clasificación de animais e plantas. 9. Coñecer as funcións vitais das plantas e recoñecer a importancia destas para a vida. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Diferencia a materia viva da inerte partindo das características particulares de ambas. 1.2. Establece comparativamente as analogías e diferenzas entre célula procariota e eucariota, e entre célula animal e vexetal. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Comprende e diferencia a importancia de cada función para o mantemento da vida. 2.2. Contrasta o proceso de nutrición autótrofa e nutrición heterótrofa, deducindo a relación que hai entre elas. 3.1. Aplica criterios de clasificación dos seres vivos, relacionando os animais e plantas máis comúns co seu grupo taxonómico. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Identifica e recoñece exemplares característicos de cada un destes grupos, destacando a súa importancia biolóxica. 5.1. Discrimina as características xerais e singulares de cada grupo taxonómico. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Asocia invertebrados comúns co grupo taxonómico a que pertencen. 6.2. Recoñece diferentes exemplares de vertebrados, asignándoos á clase a que pertencen. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Identifica exemplares de plantas e animais propios dalgúns ecosistemas ou de interese especial por seren especies en perigo de extinción ou endémicas. 7.2. Relaciona a presenza de determinadas estruturas nos animais e plantas máis comúns coa súa adaptación ao medio. <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Clasifica animais e plantas a partir de claves de identificación. <ol style="list-style-type: none"> 9.1. Detalla o proceso da nutrición autótrofa relacionándoo coa súa importancia para o conxunto de todos os seres vivos.

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. As persoas e a saúde. Promoción da saúde		
<p>Niveis de organización da materia viva.</p> <p>Organización xeral do corpo humano: células, tecidos, órganos, aparellos e sistemas</p> <p>A saúde e a enfermidade. enfermidades infecciosas e non infecciosas. Hixiene e prevención.</p> <p>Sistema inmunitario. Vacinas. Os transplantes e a doazón de células, sangue e órganos.</p> <p>As substancias adictivas: o tabaco, o alcohol e outras drogas. Problemas asociados.</p> <p>Nutrición, alimentación e saúde.</p> <p>Os nutrientes, os alimentos e hábitos alimenticios saudábeis. Trastornos da conduta alimentaria.</p> <p>A función de nutrición. Anatomía e fisioloxía dos aparellos dixestivo, respiratorio, circulatorio e excretor. Alteracións máis frecuentes, enfermidades asociadas, prevención e hábitos de vida saudábeis.</p> <p>A función de relación. Sistema nervioso e sistema endócrino.</p> <p>A coordinación e o sistema nervioso. Organización e función.</p> <p>Órganos dos sentidos: estrutura e función, coidado e hixiene.</p> <p>O sistema endócrino: glándulas endócrinas e o seu funcionamento. as súas principais alteracións.</p> <p>O aparello locomotor. Organización e relacións funcionais entre ósos e músculos. Prevención de lesións.</p> <p>A reprodución humana. Anatomía e fisioloxía do aparello reprodutor. Cambios físicos e psíquicos na adolescencia.</p> <p>O ciclo menstrual. Fecundación, embarazo e parto. Análise dos diferentes métodos anticonceptivos. Técnicas de reprodución asistida. As enfermidades de transmisión sexual. Prevención.</p> <p>A resposta sexual humana.</p> <p>Sexo e sexualidade. Saúde e hixiene sexual.</p>	<p>1. Catalogar os distintos niveis de organización da materia viva: células, tecidos, órganos e aparellos ou sistemas e diferenciar as principais estruturas celulares e as súas funcións.</p> <p>2. Diferenciar os tecidos máis importantes do ser humano e a súa función.</p> <p>3. Descubrir a partir do coñecemento do concepto de saúde e enfermidade os factores que os determinan.</p> <p>4. Clasificar as enfermidades e valorar a importancia dos estilos de vida para previlas.</p> <p>5. Determinar as enfermidades infecciosas e non infecciosas máis comúns que afectan a poboación, causas, prevención e tratamentos.</p> <p>6. Identificar hábitos saudábeis como método de prevención das enfermidades.</p> <p>7. Determinar o funcionamento básico do sistema inmune, así como as continuas novidades das ciencias biomédicas.</p> <p>8. Recoñecer e transmitir a importancia que ten a prevención como práctica habitual e integrada nas súas vidas e as consecuencias positivas da doazón de células, sangue e órganos.</p> <p>9. Investigar as alteracións producidas por distintos tipos de substancias adictivas e elaborar propostas de prevención e control.</p> <p>10. Recoñecer as consecuencias no individuo e na sociedade ao seguir condutas de risco.</p> <p>11. Recoñecer a diferenza entre alimentación e nutrición e diferenciar os principais nutrientes e as súas funcións básicas.</p> <p>12. Relacionar as dietas coa saúde a través de exemplos prácticos.</p> <p>13. Argumentar a importancia dunha boa alimentación e do exercicio físico na saúde.</p> <p>14. Explicar os procesos fundamentais da nutrición, utilizando esquemas gráficos dos distintos aparellos que interveñen nela.</p> <p>15. Asociar que fase do proceso de nutrición realiza cada un dos aparellos implicados nel.</p> <p>16. Indagar acerca das enfermidades máis habituais nos aparellos relacionados coa nutrición, de cales son as súas causas e da maneira de previlas.</p> <p>17. Identificar os compoñentes dos aparellos dixestivo, circulatorio, respiratorio e excretor e coñecer o seu funcionamento.</p> <p>18. Recoñecer e diferenciar os órganos dos sentidos e os coidados do oído e da vista.</p> <p>19. Explicar a misión integradora do sistema nervioso ante diferentes estímulos e describir o seu funcionamento.</p> <p>20. Asociar as principais glándulas endócrinas coas hormonas que sintetizan e a función que desempeñan.</p> <p>21. Relacionar funcionalmente o sistema neuro-endócrino.</p> <p>22. Identificar os principais ósos e músculos do aparello locomotor.</p> <p>23. Analizar as relacións funcionais entre ósos e músculos.</p> <p>24. Detallar cales son e como se prevenien as lesións máis frecuentes no aparello locomotor.</p> <p>25. Referir os aspectos básicos do aparello reprodutor, diferenciando entre sexualidade e reprodución. Interpretar debuxos e esquemas do aparello reprodutor.</p>	<p>1.1. Interpreta os diferentes niveis de organización no ser humano, buscando a relación entre eles.</p> <p>1.2. Diferencia os distintos tipos celulares, describindo a función dos órganos máis importantes.</p> <p>2.1. Recoñece os principais tecidos que conforman o corpo humano, e asóciaos á súa función.</p> <p>3.1. Argumenta as implicacións que teñen os hábitos para a saúde, e xustifica con exemplos as eleccións que realiza ou pode realizar para promovela individual e colectivamente.</p> <p>4.1. Recoñece as enfermidades e infeccións máis comúns relacionándoas coas súas causas.</p> <p>5.1. Distingue e explica os diferentes mecanismos de transmisión das enfermidades infecciosas.</p> <p>6.1. Coñece e describe hábitos de vida saudábeis, identificándoos como medio de promoción da súa saúde e a dos demais.</p> <p>6.2. Propón métodos para evitar o contaxio e propagación das enfermidades infecciosas máis comúns.</p> <p>7.1. Explica en que consiste o proceso de inmunidade, valorando o papel das vacinas como método de prevención das enfermidades.</p> <p>8.1. Detalla a importancia que ten para a sociedade e para o ser humano a doazón de células, sangue e órganos.</p> <p>9.1. Detecta as situacións de risco para a saúde relacionadas co consumo de substancias tóxicas e estimulantes como tabaco, alcohol, drogas, etc., contrasta os seus efectos nocivos e propón medidas de prevención e control.</p> <p>10.1. Identifica as consecuencias de seguir condutas de risco coas drogas para o individuo e a sociedade.</p> <p>11.1. Discrimina o proceso de nutrición do de alimentación.</p> <p>11.2. Relaciona cada nutriente coa función que desempeña no organismo, recoñecendo hábitos nutricionais saudábeis.</p> <p>12.1. Deseña hábitos nutricionais saudábeis mediante a elaboración de dietas equilibradas, utilizando táboas con diferentes grupos de alimentos cos nutrientes principais presentes neles e o seu valor calórico.</p> <p>13.1. Valora unha dieta equilibrada para unha vida saudábeis.</p> <p>14.1. Determina e identifica, a partir de gráficos e esquemas, os distintos órganos, aparellos e sistemas implicados na función de nutrición relacionándoos coa súa contribución no proceso.</p> <p>15.1. Recoñece a función de cada un dos aparellos e sistemas nas funcións de nutrición.</p> <p>16.1. Diferencia as enfermidades máis frecuentes dos órganos, aparellos e sistemas implicados na nutrición, asociándoos coas súas causas.</p> <p>17.1. Coñece e explica os compoñentes dos aparellos dixestivo, circulatorio, respiratorio e excretor e o seu funcionamento</p> <p>18.1. Especifica a función de cada un dos aparellos e sistemas implicados nas funcións de relación.</p> <p>18.2. Describe os procesos implicados na función de relación, identificando o órgano ou estrutura responsable de cada proceso.</p> <p>18.3. Clasifica distintos tipos de receptores sensoriais e relaciónaos cos órganos dos sentidos nos cales se encontran.</p> <p>19.1. Identifica algunhas enfermidades comúns do sistema nervioso, relacionándoas coas súas causas, factores de risco e a súa prevención.</p> <p>20.1. Enumera as glándulas endócrinas e asocia con elas as hormonas segregadas e a súa función.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
	<p>26. Recoñecer os aspectos básicos da reprodución humana e describir os acontecementos fundamentais da fecundación, embarazo e parto.</p> <p>27. Comparar os distintos métodos anticonceptivos, clasificalos segundo a súa eficacia e recoñecer a importancia dalgúns deles na prevención de enfermidades de transmisión sexual.</p> <p>28. Recompilar información sobre as técnicas de reprodución asistida e de fecundación <i>in vitro</i>, para argumentar o beneficio que supuxo este avance científico para a sociedade.</p> <p>29. Valorar e considerar a súa propia sexualidade e a das persoas do contorno, transmitindo a necesidade de reflexionar, debater, considerar e compartir.</p>	<p>21.1. Recoñece algún proceso que ten lugar na vida cotiá en que se evidencia claramente a integración neuro-endócrina.</p> <p>22.1. Localiza os principais ósos e músculos do corpo humano en esquemas do aparello locomotor.</p> <p>23.1. Diferencia os distintos tipos de músculos en función do seu tipo de contracción e relacións co sistema nervioso que os controla.</p> <p>24.1. Identifica os factores de risco máis frecuentes que poden afectar o aparello locomotor e relacións coas lesións que producen.</p> <p>25.1. Identifica en esquemas os distintos órganos, do aparello reprodutor masculino e feminino, especificando a súa función.</p> <p>26.1. Describe as principais etapas do ciclo menstrual indicando que glándulas e que hormonas participan na súa regulación.</p> <p>27.1. Discrimina os distintos métodos de anticoncepción humana.</p> <p>27.2. Categoriza as principais enfermidades de transmisión sexual e argumenta sobre a súa prevención.</p> <p>28.1. Identifica as técnicas de reprodución asistida máis frecuentes.</p> <p>29.1. Actúa, decide e defende responsablemente a súa sexualidade e a das persoas do contorno.</p>
Bloque 5. O relevo terrestre e a súa evolución		
<p>Factores que condicionan o relevo terrestre. A modelaxe do relevo. Os axentes xeolóxicos externos e os procesos de meteorización, erosión, transporte e sedimentación.</p> <p>As augas superficiais e a modelaxe do relevo. Formas características. As augas subterráneas, a súa circulación e explotación. Acción xeolóxica do mar.</p> <p>Acción xeolóxica do vento. Acción xeolóxica dos glaciares. Formas de erosión e depósito que orixinan.</p> <p>Acción xeolóxica dos seres vivos. A especie humana como axente xeolóxico.</p> <p>Manifestacións da enerxía interna da Terra. Orixe e tipos de magmas. Actividade sísmica e volcánica. Distribución de volcáns e terremotos. Os riscos sísmico e volcánico. Importancia da súa predición e prevención.</p>	<p>1. Identificar algunhas das causas que fan que o relevo difira duns sitios a outros.</p> <p>2. Relacionar os procesos xeolóxicos externos coa enerxía que os activa e diferencialos dos procesos internos.</p> <p>3. Analizar e predicir a acción das augas superficiais e identificar as formas de erosión e depósitos máis características.</p> <p>4. Valorar a importancia das augas subterráneas, xustificar a súa dinámica e a súa relación coas augas superficiais.</p> <p>5. Analizar a dinámica mariña e a súa influencia na modelaxe litoral.</p> <p>6. Relacionar a acción eólica coas condicións que a fan posible e identificar algunhas formas resultantes.</p> <p>7. Analizar a acción xeolóxica dos glaciares e xustificar as características das formas de erosión e depósito resultantes.</p> <p>8. Indagar nos diversos factores que condicionan a modelaxe da paisaxe nas zonas próximas do alumnado.</p> <p>9. Recoñecer a actividade xeolóxica dos seres vivos e valorar a importancia da especie humana como axente xeolóxico externo.</p> <p>10. Diferenciar os cambios na superficie terrestre xerados pola enerxía do interior terrestre dos de orixe externa.</p> <p>11. Analizar as actividades sísmica e volcánica, as súas características e os efectos que xeran.</p> <p>12. Relacionar a actividade sísmica e volcánica coa dinámica do interior terrestre e xustificar a súa distribución planetaria.</p> <p>13. Valorar a importancia de coñecer os riscos sísmico e volcánico e as formas de previlos.</p>	<p>1.1. Identifica a influencia do clima e das características das rochas que condicionan e inflúen nos distintos tipos de relevo.</p> <p>2.1. Relaciona a enerxía solar cos procesos externos e xustifica o papel da gravidade na súa dinámica.</p> <p>2.2. Diferencia os procesos de meteorización, erosión, transporte e sedimentación e os seus efectos no relevo.</p> <p>3.1. Analiza a actividade de erosión, transporte e sedimentación producida polas augas superficiais e recoñece algún dos seus efectos no relevo.</p> <p>4.1. Valora a importancia das augas subterráneas e os riscos da súa sobreexplotación.</p> <p>5.1. Relaciona os movementos da auga do mar coa erosión, o transporte e a sedimentación no litoral, e identifica algunhas formas resultantes características.</p> <p>6.1. Asocia a actividade eólica cos ambientes en que esta actividade xeolóxica pode ser relevante.</p> <p>7.1. Analiza a dinámica glacial e identifica os seus efectos sobre o relevo.</p> <p>8.1. Indaga a paisaxe do seu contorno máis próximo e identifica algúns dos factores que condicionaron a súa modelaxe.</p> <p>9.1. Identifica a intervención de seres vivos en procesos de meteorización, erosión e sedimentación.</p> <p>9.2. Valora a importancia de actividades humanas na transformación da superficie terrestre.</p> <p>10.1. Diferencia un proceso xeolóxico externo dun interno e identifica os seus efectos no relevo.</p> <p>11.1. Coñece e describe como se orixinan os sismos e os efectos que xeran.</p> <p>11.2. Relaciona os tipos de erupción volcánica co magma que os orixina e asóciaos coa súa perigosidade.</p> <p>12.1. Xustifica a existencia de zonas en que os terremotos son máis frecuentes e de maior magnitude.</p> <p>13.1. Valora o risco sísmico e, se for o caso, volcánico existente na zona en que habita e coñece as medidas de prevención que debe adoptar.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. Os ecosistemas		
<p>Ecosistema: identificación dos seus compoñentes.</p> <p>Factores abióticos e bióticos nos ecosistemas.</p> <p>Ecosistemas acuáticos.</p> <p>Ecosistemas terrestres.</p> <p>Factores desencadeantes de desequilibrios nos ecosistemas.</p> <p>Accións que favorecen a conservación do ambiente.</p> <p>O solo como ecosistema.</p>	<p>1. Diferenciar os distintos compoñentes dun ecosistema.</p> <p>2. Identificar nun ecosistema os factores desencadeantes de desequilibrios e establecer estratexias para restablecer o equilibrio</p> <p>3. Recoñecer e difundir accións que favorecen a conservación do ambiente.</p> <p>4. Analizar os compoñentes do solo e esquematizar as relacións que se establecen entre eles.</p> <p>5. Valorar a importancia do solo e os riscos que comporta a súa sobreexplotación, degradación ou perda.</p>	<p>1.1. Identifica os distintos compoñentes dun ecosistema.</p> <p>2.1. Recoñece e enumera os factores desencadeantes de desequilibrios nun ecosistema.</p> <p>3.1. Selecciona accións que preveñen a destrución do ambiente.</p> <p>4.1. Recoñece que o solo é o resultado da interacción entre os compoñentes bióticos e abióticos, sinalando algunha das súas interaccións.</p> <p>5.1. Recoñece a fragilidade do solo e valora a necesidade de protexelo.</p>
Bloque 7. Proxecto de investigación		
<p>Proxecto de investigación en equipo.</p>	<p>1. Planear, aplicar e integrar as destrezas e habilidades propias do traballo científico.</p> <p>2. Elaborar hipóteses e contrastalas a través da experimentación ou observación e da argumentación.</p> <p>3. Utilizar fontes de información variada, discriminar e decidir sobre elas e os métodos empregados para a súa obtención.</p> <p>4. Participar, valorar e respectar o traballo individual e en equipo.</p> <p>5. Expor e defender en público o proxecto de investigación realizado.</p>	<p>1.1. Integra e aplica as destrezas propias do método científico.</p> <p>2.1. Utiliza argumentos xustificando as hipóteses que propón.</p> <p>3.1. Utiliza diferentes fontes de información, apoiándose nas TIC, para a elaboración e presentación das súas investigacións.</p> <p>4.1. Participa, valora e respecta o traballo individual e grupal.</p> <p>5.1. Deseña pequenos traballos de investigación sobre animais e/ou plantas, os ecosistemas do seu contorno ou a alimentación e nutrición humana para a súa presentación e defensa na aula.</p> <p>5.2. Expresa con precisión e coherencia tanto verbalmente como por escrito as conclusións das súas investigacións.</p>

Biología e Xeoloxía. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 1. A evolución da vida		
<p>A célula. Ciclo celular. Os ácidos nucleicos. ADN e xenética molecular. Proceso de replicación do ADN. Concepto de xene. Expresión da información xenética. Código xenético. Mutacións. Relacións coa evolución. A herdanza e transmisión de caracteres. Introducción e desenvolvemento das leis de Mendel. Base cromosómica das leis de Mendel. Aplicacións das leis de Mendel. Enxeñaría xenética: técnicas e aplicacións. Biotecnoloxía. Bioética. Orixe e evolución dos seres vivos. Hipóteses sobre a orixe da vida na Terra. Teorías da evolución. O feito e os mecanismos da evolución. A evolución humana: proceso de hominización.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Determinar as analogías e diferenzas na estrutura das células procariotas e eucariotas, interpretando as relacións evolutivas entre elas. 2. Identificar o núcleo celular e a súa organización segundo as fases do ciclo celular a través da observación directa ou indirecta. 3. Comparar a estrutura dos cromosomas e da cromatina. 4. Formular os principais procesos que teñen lugar na mitose e a meiose e revisar o seu significado e importancia biolóxica. 5. Comparar os tipos e a composición dos ácidos nucleicos, relacionándoos coa súa función. 6. Relacionar a replicación do ADN coa conservación da información xenética. 7. Comprender como se expresa a información xenética, utilizando o código xenético. 8. Valorar o papel das mutacións na diversidade xenética, comprendendo a relación entre mutación e evolución. 9. Formular os principios básicos de xenética mendeliana, aplicando as leis da herdanza na resolución de problemas sinxelos. 10. Diferenciar a herdanza do sexo e a ligada ao sexo, establecendo a relación que se dá entre elas. 11. Coñecer algunhas enfermidades hereditarias, a súa prevención e alcance social. 12. Identificar as técnicas da enxeñaría xenética: ADN recombinante e PCR. 13. Comprender o proceso da clonación. 14. Recoñecer as aplicacións da enxeñaría xenética: OMX (organismos modificados xeneticamente). 15. Valorar as aplicacións da tecnoloxía do ADN recombinante na agricultura, na gandaría, no ambiente e na saúde. 16. Coñecer as probas da evolución. Comparar lamarckismo, darwinismo e neodarwinismo. 17. Comprender os mecanismos da evolución destacando a importancia da mutación e da selección. Analizar o debate entre gradualismo, saltacionismo e neutralismo. 18. Interpretar árbores filoxenéticas, incluíndo a humana. 19. Describir a hominización. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Compara a célula procariota e eucariota, a animal e a vexetal, recoñecendo a función dos orgánulos celulares e a relación entre morfoloxía e función. 2.1. Distingue os diferentes compoñentes do núcleo e a súa función segundo as distintas etapas do ciclo celular. 3.1. Recoñece as partes dun cromosoma utilizándoo para construír un cariotipo. 4.1. Recoñece as fases da mitose e meiose, diferenciando ambos os procesos e distinguindo o seu significado biolóxico. 5.1. Distingue os distintos ácidos nucleicos e enumera os seus compoñentes. 6.1. Recoñece a función do ADN como portador da información xenética, relacionándoo co concepto de xene. 7.1. Ilustra os mecanismos da expresión xenética por medio do código xenético. 8.1. Recoñece e explica en que consisten as mutacións e os seus tipos. 9.1. Recoñece os principios básicos da xenética mendeliana, resolvendo problemas prácticos de cruzamentos con un ou dous caracteres. 10.1. Resolve problemas prácticos sobre a herdanza do sexo e a herdanza ligada ao sexo. 11.1. Identifica as enfermidades hereditarias máis frecuentes e o seu alcance social. 12.1. Diferencia técnicas de traballo en enxeñaría xenética. 13.1. Describe as técnicas de clonación animal, distinguindo clonación terapéutica e reprodutiva. 14.1. Analiza as implicacións éticas, sociais e ambientais da enxeñaría xenética. 15.1. Interpreta criticamente as consecuencias dos avances actuais no campo da biotecnoloxía. 16.1. Distingue as características diferenciadoras entre lamarckismo, darwinismo e neodarwinismo 17.1. Establece a relación entre variabilidade xenética, adaptación e selección natural. 18.1. Interpreta árbores filoxenéticas. 19.1. Recoñece e describe as fases da hominización.

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 2. A dinámica da Terra		
<p>A historia da Terra. A orixe da Terra. O tempo xeolóxico: ideas históricas sobre a idade da Terra. Principios e procedementos que permiten reconstruír a súa historia. Utilización do actualismo como método de interpretación.</p> <p>Os eóns, eras xeolóxicas e períodos xeolóxicos: localización dos acontecementos xeolóxicos e biolóxicos importantes.</p> <p>Estrutura e composición da Terra. Modelos xeodinámico e xeoquímico.</p> <p>A tectónica de placas e as súas manifestacións: Evolución histórica: da deriva continental á tectónica de placas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer, recompilar e contrastar feitos que mostren a Terra como un planeta cambiante. 2. Rexistrar e reconstruír algúns dos cambios máis notables da historia da Terra, asociándoos coa súa situación actual. 3. Interpretar cortes xeolóxicos sinxelos e perfís topográficos como procedemento para o estudo dunha zona ou terreo. 4. Categorizar e integrar os procesos xeolóxicos máis importantes da historia da Terra. 5. Recoñecer e datar os eóns, eras e períodos xeolóxicos, utilizando o coñecemento dos fósiles guía. 6. Comprender os diferentes modelos que explican a estrutura e composición da Terra. 7. Combinar o modelo dinámico da estrutura interna da Terra coa teoría da tectónica de placas. 8. Recoñecer as evidencias da deriva continental e da expansión do fondo oceánico. 9. Interpretar algúns fenómenos xeolóxicos asociados ao movemento da litosfera e relacionalos coa súa localización en mapas terrestres. Comprender os fenómenos naturais producidos nos contactos das placas. 10. Explicar a orixe das cordilleiras, os arcos de illas e os oróxenos térmicos. 11. Contrastar os tipos de placas litosféricas asociándoos a movementos e consecuencias. 12. Analizar que o relevo, na súa orixe e evolución, é resultado da interacción entre os procesos xeolóxicos internos e externos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica e describe feitos que mostren a Terra como un planeta cambiante, relacionándoos cos fenómenos que suceden na actualidade. 2.1. Reconstrúe algúns cambios notables na Terra mediante a utilización de modelos temporais a escala e recoñecendo as unidades temporais na historia xeolóxica. 3.1. Interpreta un mapa topográfico e fai perfís topográficos. 3.2. Resolve problemas simples de datación relativa, aplicando os principios de superposición de estratos, superposición de procesos e correlación. 4.1. Discrimina os principais acontecementos xeolóxicos, climáticos e biolóxicos que tiveron lugar ao longo da historia da Terra, recoñecendo algúns animais e plantas características de cada era. 5.1. Relaciona algún dos fósiles guía máis característicos coa súa era xeolóxica. 6.1. Analiza e compara os diferentes modelos que explican a estrutura e composición da Terra. 7.1. Relaciona as características da estrutura interna da Terra asociándoas cos fenómenos superficiais. 8.1. Expresa algunhas evidencias actuais da deriva continental e a expansión do fondo oceánico. 9.1. Coñece e explica razoadamente os movementos relativos das placas litosféricas. 9.2. Interpreta as consecuencias que teñen no relevo os movementos das placas. 10.1. Identifica as causas que orixinan os principais relevos terrestres. 11.1. Relaciona os movementos das placas con distintos procesos tectónicos. 12.1. Interpreta a evolución do relevo baixo a influencia da dinámica externa e interna.
Bloque 3. Ecoloxía e ambiente		
<p>Estrutura dos ecosistemas. Compoñentes do ecosistema: comunidade e biótomo. Relacións tróficas: cadeas e redes. Hábitat e nicho ecolóxico. Factores limitantes e adaptacións. Límite de tolerancia. Autorregulación do ecosistema, da poboación e da comunidade. Dinámica do ecosistema. Ciclo de materia e fluxo de enerxía. Pirámides ecolóxicas. Ciclos bioxeoquímicos e sucesións ecolóxicas.</p> <p>Impactos e valoración das actividades humanas nos ecosistemas. A superpoboación e as súas consecuencias: deforestación, sobreexplotación, incendios, etc. A actividade humana e o ambiente. Os recursos naturais e os seus tipos. Consecuencias ambientais do consumo humano de enerxía. Os residuos e a súa xestión. Coñecemento de técnicas sinxelas para coñecer o grao de contaminación e depuración do ambiente.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Categorizar os factores ambientais e a súa influencia sobre os seres vivos. 2. Recoñecer o concepto de factor limitante e límite de tolerancia. 3. Identificar as relacións intra e interespecíficas como factores de regulación dos ecosistemas. 4. Explicar os conceptos de biótomo, poboación, comunidade, ecotono, cadeas e redes tróficas. 5. Comparar adaptacións dos seres vivos a diferentes medios, mediante a utilización de exemplos. 6. Expresar como se produce a transferencia de materia e enerxía ao longo dunha cadea ou rede trófica e deducir as consecuencias prácticas na xestión sustentable dalgúns recursos por parte do ser humano 7. Relacionar as perdas enerxéticas producidas en cada nivel trófico co aproveitamento dos recursos alimentarios do planeta desde un punto de vista sustentable. 8. Contrastar algunhas actuacións humanas sobre diferentes ecosistemas, valorar a súa influencia e argumentar as razóns de certas actuacións individuais e colectivas para evitar a súa deterioración. 9. Concretar distintos procesos de tratamento de residuos. 10. Contrastar argumentos a favor da recolla selectiva de residuos e a súa repercusión a nivel familiar e social. 11. Asociar a importancia que teñen para o desenvolvemento sustentable a utilización de enerxías renovables. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece os factores ambientais que condicionan o desenvolvemento dos seres vivos nun ambiente determinado, valorando a súa importancia na conservación deste. 2.1. Interpreta as adaptacións dos seres vivos a un ambiente determinado, relacionando a adaptación co factor ou factores ambientais desencadeantes. 3.1. Recoñece e describe distintas relacións e a súa influencia na regulación dos ecosistemas. 4.1. Analiza as relacións entre biótomo e biocenose, avaliando a súa importancia para manter o equilibrio do ecosistema. 5.1. Recoñece os diferentes niveis tróficos e as súas relacións nos ecosistemas, valorando a importancia que teñen para a vida en xeral o mantemento destas. 6.1. Compara as consecuencias prácticas na xestión sustentable dalgúns recursos por parte do ser humano, valorando criticamente a súa importancia. 7.1. Establece a relación entre as transferencias de enerxía dos niveis tróficos e a súa eficiencia enerxética. 8.1. Argumenta sobre as actuacións humanas que teñen unha influencia negativa sobre os ecosistemas: contaminación, desertización, esgotamento de recursos,... 8.2. Defende e conclúe sobre posibles actuacións para a mellora do ambiente. 9.1. Describe os procesos de tratamento de residuos e valora criticamente a súa recollida selectiva. 10.1. Argumenta os pros e os contras da reciclaxe e da reutilización de recursos materiais. 11.1. Destaca a importancia das enerxías renovables para o desenvolvemento sustentable do planeta.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis.
Bloque 4. Proxecto de investigación		
Proxecto de investigación.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planear, aplicar, e integrar as destrezas e habilidades propias de traballo científico. 2. Elaborar hipóteses, e contrastalas a través da experimentación ou a observación e argumentación. 3. Discriminar e decidir sobre as fontes de información e os métodos empregados para a súa obtención. 4. Participar, valorar e respectar o traballo individual e en grupo. 5. Presentar e defender en público o proxecto de investigación realizado 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Integra e aplica as destrezas propias dos métodos da ciencia. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Utiliza argumentos xustificando as hipóteses que propón. 3.1. Utiliza diferentes fontes de información, apoiándose nas TIC, para a elaboración e presentación das súas investigacións. 4.1. Participa, valora e respecta o traballo individual e grupal. 5.1. Deseña pequenos traballos de investigación sobre animais e/ou plantas, os ecosistemas do seu contorno ou a alimentación e nutrición humana para a súa presentación e defensa na aula. 5.2. Expressa con precisión e coherencia tanto verbalmente como por escrito as conclusións das súas investigacións.

Biología e Xeoloxía. 1º bacharelato

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis.
Bloque 1. Os seres vivos: composición e función		
<p>Características dos seres vivos e niveis de organización.</p> <p>Bioelementos e biomoléculas.</p> <p>Relación entre estrutura e funcións biolóxicas das biomoléculas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Especificar as características que definen os seres vivos. 2. Distinguir bioelemento, oligoelemento e biomolécula. 3. Diferenciar e clasificar os diferentes tipos de biomoléculas que constitúen a materia viva, relacionándoas coas súas respectivas funcións biolóxicas na célula. 4. Diferenciar cada un dos monómeros constituintes das macromoléculas orgánicas. 5. Recoñecer algunhas macromoléculas cuxa conformación está directamente relacionada coa función que desempeñan. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Describe as características que definen os seres vivos: funcións de nutrición, relación e reprodución. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Identifica e clasifica os distintos bioelementos e biomoléculas presentes nos seres vivos. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Distingue as características fisicoquímicas e propiedades das moléculas básicas que configuran a estrutura celular, destacando a uniformidade molecular dos seres vivos. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Identifica cada un dos monómeros constituintes das macromoléculas orgánicas. <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Asocia biomoléculas coa súa función biolóxica de acordo coa súa estrutura tridimensional.
Bloque 2. A organización celular		
<p>Modelos de organización celular: célula procariota e eucariota. Célula animal e célula vexetal.</p> <p>Estrutura e función dos orgánulos celulares.</p> <p>O ciclo celular. A división celular: a mitose e a meiose. Importancia na evolución dos seres vivos.</p> <p>Planificación e realización de prácticas de laboratorio.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Distinguir unha célula procariota dunha eucariota e unha célula animal dunha vexetal, analizando as súas semellanzas e diferenzas. 2. Identificar os orgánulos celulares, describindo a súa estrutura e función. 3. Recoñecer as fases da mitose e meiose argumentando a súa importancia biolóxica. 4. Establecer as analoxías e diferenzas principais entre os procesos de división celular mitótica e meiótica. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Interpreta a célula como unha unidade estrutural, funcional e xenética dos seres vivos. 1.2. Perfilas células procariotas e eucariotas e nomea as súas estruturas. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Representa esquematicamente os orgánulos celulares, asociando cada orgánulo coa súa función ou funcións. <ol style="list-style-type: none"> 2.2. Recoñece e nomea mediante microfotografías ou preparacións microscópicas células animais e vexetais. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Describe os acontecementos fundamentais en cada unha das fases da mitose e meiose. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Selecciona as principais analoxías e diferenzas entre a mitose e a meiose.
Bloque 3. Histoloxía		
<p>Concepto de tecido, órgano, aparello e sistema.</p> <p>Principais tecidos animais: estrutura e función.</p> <p>Principais tecidos vexetais: estrutura e función.</p> <p>Observacións microscópicas de tecidos animais e vexetais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diferenciar os distintos niveis de organización celular interpretando como se chega ao nivel tisular. 2. Recoñecer a estrutura e composición dos tecidos animais e vexetais relacionándoos coas funcións que realizan. 3. Asociar imaxes microscópicas co tecido a que pertencen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os distintos niveis de organización celular e determina as súas vantaxes para os seres pluricelulares. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Relaciona tecidos animais e/ou vexetais coas súas células características, asociando a cada unha delas a función que realiza. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Relaciona imaxes microscópicas co tecido a que pertencen.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 4. A biodiversidade		
<p>A clasificación e a nomenclatura dos grupos principais de seres vivos.</p> <p>As grandes zonas bioxeográficas. Patróns de distribución. Os principais biomas.</p> <p>Factores que inflúen na distribución dos seres vivos: xeolóxicos e biolóxicos.</p> <p>A conservación da biodiversidade.</p> <p>O factor antrópico na conservación da biodiversidade.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer os grandes grupos taxonómicos de seres vivos. 2. Interpretar os sistemas de clasificación e nomenclatura dos seres vivos. 3. Definir o concepto de biodiversidade e coñecer os principais índices de cálculo de diversidade biolóxica. 4. Coñecer as características dos tres dominios e os cinco reinos en que se clasifican os seres vivos. 5. Situar as grandes zonas bioxeográficas e os principais biomas. 6. Relacionar as zonas bioxeográficas coas principais variables climáticas. 7. Interpretar mapas bioxeográficos e determinar as formacións vexetais correspondentes. 8. Valorar a importancia da latitude, a altitude e outros factores xeográficos na distribución das especies. 9. Relacionar a biodiversidade co proceso evolutivo. 10. Describir o proceso de especiación e enumerar os factores que o condicionan. 11. Recoñecer a importancia bioxeográfica da península Ibérica no mantemento da biodiversidade. 12. Coñecer a importancia das illas como lugares que contribúen á biodiversidade e á evolución das especies. 13. Definir o concepto de endemismo e coñecer os principais endemismos da flora e a fauna españolas. 14. Coñecer as aplicacións da biodiversidade en campos como a saúde, a medicina, a alimentación e a industria. 15. Coñecer as principais causas de perda de biodiversidade, así como e as ameazas máis importantes para a extinción de especies 16. Enumerar as principais causas de orixe antrópica que alteran a biodiversidade. 17. Comprender os inconvenientes producidos polo tráfico de especies exóticas e pola liberación ao ambiente de especies alóctonas ou invasoras. 18. Describir as principais especies e valorar a biodiversidade dun ecosistema próximo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os grandes grupos taxonómicos dos seres vivos. 1.2. Aprecia o reino vexetal como desencadeante da biodiversidade. 2.1. Coñece e utiliza claves dicotómicas ou outros medios para a identificación e clasificación de diferentes especies de animais e plantas. 3.1. Coñece o concepto de biodiversidade e relaciona este concepto coa variedade e abundancia de especies. 3.2. Resolve problemas de cálculo de índices de diversidade. 4.1. Recoñece os tres dominios e os cinco reinos en que se agrupan os seres vivos. 4.2. Enumera as características de cada un dos dominios e dos reinos en que se clasifican os seres vivos. 5.1. Identifica os grandes biomas e sitúa sobre o mapa as principais zonas bioxeográficas. 5.2. Diferencia os principais biomas e ecosistemas terrestres e mariños. 6.1. Recoñece e explica a influencia do clima na distribución de biomas, ecosistemas e especies. 6.2. Identifica as principais variables climáticas que inflúen na distribución dos grandes biomas. 7.1. Interpreta mapas bioxeográficos e de vexetación. 7.2. Asocia e relaciona as principais formacións vexetais cos biomas correspondentes. 8.1. Relaciona a latitude, a altitude, a continentalidade, a insularidade e as barreiras oroxénicas e mariñas coa distribución das especies. 9.1. Relaciona a biodiversidade co proceso de formación de especies mediante cambios evolutivos. 9.2. Identifica o proceso de selección natural e a variabilidade individual como factores clave no aumento de biodiversidade. 10.1. Enumera as fases da especiación. 10.2. Identifica os factores que favorecen a especiación. 11.1. Sitúa a península Ibérica e recoñece a súa posición entre dúas áreas bioxeográficas diferentes. 11.2. Recoñece a importancia da península Ibérica como mosaico de ecosistemas. 11.3. Enumera os principais ecosistemas da península Ibérica e as súas especies máis representativas. 12.1. Enumera os factores que favorecen a especiación nas illas. 12.2. Recoñece a importancia das illas no mantemento da biodiversidade. 13.1. Define o concepto de endemismo ou especie endémica. 13.2. Identifica os principais endemismos de plantas e animais en España. 14.1. Enumera as vantaxes que derivan do mantemento da biodiversidade para o ser humano. 15.1. Enumera as principais causas de perda de biodiversidade. 15.2. Coñece e explica as principais ameazas que pairan sobre as especies e que fomentan a súa extinción 16.1. Enumera as principais causas de perda de biodiversidade derivadas das actividades humanas. 16.2. Indica as principais medidas que reducen a perda de biodiversidade. 17.1. Coñece e explica os principais efectos derivados da introdución de especies alóctonas nos ecosistemas. 18.1. Deseña experiencias para o estudo de ecosistemas e a valoración da súa biodiversidade.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 5. As plantas: as súas funcións e adaptacións ao medio		
<p>Funcións de nutrición nas plantas. Proceso de obtención e transporte dos nutrientes.</p> <p>Transporte da seiva elaborada. A fotosíntese.</p> <p>Funcións de relación nas plantas. Os tropismos e as nastias. As hormonas vexetais.</p> <p>Funcións de reprodución nos vexetais. Tipos de reprodución. Os ciclos biolóxicos máis característicos das plantas. A semente e o froito.</p> <p>As adaptacións dos vexetais ao ambiente.</p> <p>Aplicacións e experiencias prácticas.</p>	<p>1. Describir como se realiza a absorción de auga e sales minerais.</p> <p>2. Coñecer a composición da seiva bruta e os seus mecanismos de transporte.</p> <p>3. Explicar os procesos de transpiración, intercambio de gases e gutación.</p> <p>4. Coñecer a composición da seiva elaborada e os seus mecanismos de transporte.</p> <p>5. Comprender as fases da fotosíntese, os factores que a afectan e a súa importancia biolóxica.</p> <p>6. Explicar a función de excreción en vexetais e as substancias producidas polos tecidos secretores.</p> <p>7. Describir os tropismos e as nastias ilustrándoos con exemplos.</p> <p>8. Definir o proceso de regulación nas plantas mediante hormonas vexetais.</p> <p>9. Coñecer os diferentes tipos de fitohormonas e as súas funcións.</p> <p>10. Comprender os efectos da temperatura e da luz no desenvolvemento das plantas.</p> <p>11. Entender os mecanismos de reprodución asexual e a reprodución sexual nas plantas.</p> <p>12. Diferenciar os ciclos biolóxicos de briófitas, pteridófitas e espermafitas e as súas fases e estruturas características.</p> <p>13. Entender os procesos de polinización e de dobre fecundación nas espermafitas. A formación da semente e o froito.</p> <p>14. Coñecer os mecanismos de diseminación das sementes e os tipos de xerminación.</p> <p>15. Coñecer as formas de propagación dos froitos.</p> <p>16. Recoñecer as adaptacións máis características dos vexetais aos diferentes medios en que habitan.</p> <p>17. Deseñar e realizar experiencias en que se probe a influencia de determinados factores no funcionamento dos vexetais.</p>	<p>1.1. Describe a absorción da auga e os sales minerais.</p> <p>2.1. Coñece e explica a composición da seiva bruta e os seus mecanismos de transporte.</p> <p>3.1. Describe os procesos de transpiración, intercambio de gases e gutación.</p> <p>4.1. Explicita a composición da seiva elaborada e os seus mecanismos de transporte.</p> <p>5.1. Detalla os principais feitos que ocorren durante cada unha das fases da fotosíntese asociando, a nivel de orgánulo, onde se producen.</p> <p>5.2. Argumenta e precisa a importancia da fotosíntese como proceso de biosíntese, imprescindible para o mantemento da vida na Terra.</p> <p>6.1. Recoñece algún exemplo de excreción en vexetais.</p> <p>6.2. Relaciona os tecidos secretores e as substancias que producen.</p> <p>7.1. Describe e coñece exemplos de tropismos e nastias.</p> <p>8.1. Valora o proceso de regulación das hormonas vexetais.</p> <p>9.1. Relaciona as fitohormonas e as funcións que desempeñan.</p> <p>10.1. Argumenta os efectos da temperatura e a luz no desenvolvemento das plantas.</p> <p>11.1. Distingue os mecanismos de reprodución asexual e a reprodución sexual nas plantas.</p> <p>12.1. Diferencia os ciclos biolóxicos de briófitas, pteridófitas e espermafitas e as súas fases e estruturas características.</p> <p>12.2. Interpreta esquemas, debuxos, gráficas e ciclos biolóxicos dos diferentes grupos de plantas.</p> <p>13.1. Explica os procesos de polinización e de fecundación nas espermafitas e diferencia a orixe e as partes da semente e do froito.</p> <p>14.1. Distingue os mecanismos de diseminación das sementes e os tipos de xerminación.</p> <p>15.1. Identifica os mecanismos de propagación dos froitos.</p> <p>16.1. Relaciona as adaptacións dos vexetais co ambiente en que se desenvolven.</p> <p>17.1. Realiza experiencias que demostren a intervención de determinados factores no funcionamento das plantas.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 6. Os animais: as súas funcións e adaptacións ao medio		
<p>Funcións de nutrición nos animais. O transporte de gases e a respiración. A excreción.</p> <p>Funcións de relación nos animais. Os receptores e os efectores. O sistema nervioso e o endócrino. A homeostase.</p> <p>A reprodución nos animais. Tipos de reprodución. Vantaxes e inconvenientes. Os ciclos biolóxicos máis característicos dos animais. A fecundación e o desenvolvemento embrionario.</p> <p>As adaptacións dos animais ao ambiente.</p> <p>Aplicacións e experiencias prácticas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprender os conceptos de nutrición heterótrofa e de alimentación. 2. Distinguir os modelos de aparellos dixestivos dos invertebrados. 3. Distinguir os modelos de aparellos dixestivos dos vertebrados 4. Diferenciar a estrutura e función dos órganos do aparello dixestivo e as súas glándulas. 5. Coñecer a importancia de pigmentos respiratorios no transporte de oxíxeno. 6. Comprender os conceptos de circulación aberta e cerrada, circulación simple e dobre incompleta ou completa. 7. Coñecer a composición e función da linfa. 8. Distinguir respiración celular de respiración (ventilación, intercambio gasoso). 9. Coñecer os distintos tipos de aparellos respiratorios en invertebrados e vertebrados 10. Definir o concepto de excreción e relacionalo cos obxectivos que persegue. 11. Enumerar os principais produtos de excreción e sinalar as diferenzas apreciables nos distintos grupos de animais en relación con estes produtos. 12. Describir os principais tipos órganos e aparellos excretores nos distintos grupos de animais. 13. Estudar a estrutura das nefronas e o proceso de formación da urina. 14. Coñecer mecanismos específicos ou singulares de excreción en vertebrados 15. Comprender o funcionamento integrado dos sistemas nervioso e hormonal nos animais. 16. Coñecer os principais compoñentes do sistema nervioso e o seu funcionamento. 17. Explicar o mecanismo de transmisión do impulso nervioso. 18. Identificar os principais tipos de sistemas nerviosos en invertebrados. 19. Diferenciar o desenvolvemento do sistema nervioso en vertebrados. 20. Describir os compoñentes e funcións do sistema nervioso tanto desde o punto de vista anatómico (SNC e SNP) como funcional (somático e autónomo). 21. Describir os compoñentes do sistema endócrino e a súa relación co sistema nervioso. 22. Enumerar as glándulas endócrinas en vertebrados, as hormonas que producen e as funcións destas. 23. Coñecer as hormonas e as estruturas que as producen nos principais grupos de invertebrados. 24. Definir o concepto de reprodución e diferenciar entre reprodución sexual e reprodución asexual. Tipos. Vantaxes e inconvenientes 25. Describir os procesos da gametoxénese. 26. Coñecer os tipos de fecundación en animais e as súas etapas. 27. Describir as distintas fases do desenvolvemento embrionario. 28. Analizar os ciclos biolóxicos dos animais. 29. Recoñecer as adaptacións máis características dos animais aos diferentes medios en que habitan. 30. Realizar experiencias de fisioloxía animal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Argumenta as diferenzas máis significativas entre os conceptos de nutrición e alimentación. 1.2. Coñece as características da nutrición heterótrofa e distingue os tipos principais. 2.1. Recoñece e diferencia os aparellos dixestivos dos invertebrados. 3.1. Recoñece e diferencia os aparellos dixestivos dos vertebrados. 4.1. Relaciona cada órgano do aparello dixestivo coa función ou funcións que realizan. 4.2. Describe a absorción no intestino. 5.1. Recoñece e explica a existencia de pigmentos respiratorios nos animais. 6.1. Relaciona circulación aberta e cerrada cos animais que a presentan, as súas vantaxes e inconvenientes. 6.2. Asocia representacións sinxelas do aparello circulatorio co tipo de circulación (simple, dobre, incompleta ou completa. 7.1. Indica a composición da linfa, identificando as súas principais funcións. 8.1. Diferencia respiración celular e respiración, explicando o significado biolóxico da respiración celular. 9.1. Asocia os diferentes aparellos respiratorios cos grupos a que pertencen, recoñecéndolos en representacións esquemáticas. 10.1. Define e explica o proceso da excreción. 11.1. Enumera os principais produtos de excreción, clasificando os grupos de animais segundo os produtos de excreción. 12.1. Describe os principais aparellos excretores dos animais, recoñecendo as súas principais estruturas a partir de representacións esquemáticas. 13.1. Localiza e identifica as distintas rexións dunha nefrona. 13.2. Explica o proceso de formación da urina. 14.1. Identifica os mecanismos específicos ou singulares de excreción dos vertebrados. 15.1. Integra a coordinación nerviosa e hormonal, relacionando ambas as funcións. 16.1. Define estímulo, receptor, transmisor, efector. 16.2. Identifica distintos tipos de receptores sensoriais e nervios. 17.1. Explica a transmisión do impulso nervioso na neurona e entre neuronas. 18.1. Distingue os principais tipos de sistemas nerviosos en invertebrados. 19.1. Identifica os principais sistemas nerviosos de vertebrados. 20.1. Describe o sistema nervioso central e periférico dos vertebrados, diferenciando as funcións do sistema nervioso somático e o autónomo. 21.1. Establece a relación entre o sistema endócrino e o sistema nervioso. 22.1. Describe as diferenzas entre glándulas endócrinas e exócrinas. 22.2. Discrimina que función reguladora e en que lugar se evidencia a actuación dalgunhas das hormonas que actúan no corpo humano. 22.3. Relaciona cada glándula endócrina coa hormona ou hormonas máis importantes que segrega, explicando a súa función de control. 23.1. Relaciona as principais hormonas dos invertebrados coa súa función de control. 24.1. Describe as diferenzas entre reprodución asexual e sexual, argumentando as vantaxes e inconvenientes de cada unha delas. 24.2. Identifica tipos de reprodución asexual en organismos unicelulares e pluricelulares. 24.3. Distingue os tipos de reprodución sexual.

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
		25.1. Distingue e compara o proceso de espermatoxénese e ovoxénese. 26.1. Diferencia os tipos de fecundación en animais e as súas etapas. 27.1. Identifica as fases do desenvolvemento embrionario e os acontecementos característicos de cada unha delas. 27.2. Relaciona os tipos de ovo cos procesos de segmentación e gastrulación durante o desenvolvemento embrionario. 28.1. Identifica as fases dos ciclos biolóxicos dos animais. 29.1. Identifica as adaptacións animais aos ambientes aéreos. 29.2. Identifica as adaptacións animais aos ambientes acuáticos. 29.3. Identifica as adaptacións animais aos ambientes terrestres. 30.1. Describe e realiza experiencias de fisioloxía animal.
Bloque 7. Estrutura e composición da Terra		
<p>Análise e interpretación dos métodos de estudo da Terra.</p> <p>Estrutura do interior terrestre: camadas que se diferencian en función da súa composición e en función da súa mecánica.</p> <p>Dinámica litosférica. Evolución das teorías desde a deriva continental até a tectónica de placas.</p> <p>Contribucións das novas tecnoloxías na investigación do noso planeta.</p> <p>Minerais e rochas. Conceptos. Clasificación xenética das rochas.</p>	<p>1. Interpretar os diferentes métodos de estudo da Terra, identificando as súas contribucións e limitacións.</p> <p>2. Identificar as camadas que conforman o interior do planeta de acordo coa súa composición, diferencialas das que se establecen en función da súa mecánica e marcar as discontinuidades e zonas de transición.</p> <p>3. Precisar os distintos procesos que condicionan a súa estrutura actual.</p> <p>4. Comprender a teoría da deriva continental de Wegener e a súa relevancia para o desenvolvemento da teoría da tectónica de placas.</p> <p>5. Clasificar os bordos de placas litosféricas, sinalando os procesos que ocorren entre eles.</p> <p>6. Aplicar os avances das novas tecnoloxías na investigación xeolóxica.</p> <p>7. Seleccionar e identificar os minerais e os tipos de rochas máis frecuentes, especialmente aqueles utilizados en edificios, monumentos e outras aplicacións de interese social ou industrial.</p>	<p>1.1. Caracteriza os métodos de estudo da Terra con base nos procedementos que utiliza e nas súas contribucións e limitacións.</p> <p>2.1. Resume a estrutura e composición do interior terrestre, distinguindo as súas camadas composiciónais e mecánicas, así como as discontinuidades e zonas de transición entre elas.</p> <p>2.2. Sitúa en mapas e esquemas as diferentes camadas da Terra, identificando as discontinuidades que permiten diferencialas.</p> <p>2.3. Analiza o modelo xeoquímico e xeodinámico da Terra, contrastando o que achega cada un deles ao coñecemento da estrutura da Terra.</p> <p>3.1. Detalla e enumera procesos que deron lugar á estrutura actual do planeta.</p> <p>4.1. Indica as contribucións máis relevantes da deriva continental para o desenvolvemento da teoría da tectónica de placas.</p> <p>5.1. Identifica os tipos de bordos de placas explicando os fenómenos asociados a eles.</p> <p>6.1. Distingue métodos desenvolvidos grazas ás novas tecnoloxías, asociándoos coa investigación dun fenómeno natural.</p> <p>7.1. Identifica as aplicacións de interese social ou industrial de determinados tipos de minerais e rochas.</p>

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis.
Bloque 8. Os procesos xeolóxicos e petroxenéticos		
<p>Magmatismo: Clasificación das rochas magmáticas. Rochas magmáticas de interese. O magmatismo na tectónica de placas.</p> <p>Metamorfismo: Procesos metamórficos. Físico-química do metamorfismo, tipos de metamorfismo. Clasificación das rochas metamórficas. O metamorfismo na tectónica de placas.</p> <p>Procesos sedimentarios. As facies sedimentarias: identificación e interpretación. Clasificación e xénese das principais rochas sedimentarias.</p> <p>A deformación en relación coa tectónica de placas. Comportamento mecánico das rochas. Tipos de deformación: pregamentos e fallas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar o magmatismo e a tectónica de placas. 2. Categorizar os distintos tipos de magmas segundo a súa composición e distinguir os factores que inflúen no magmatismo. 3. Recoñecer a utilidade das rochas magmáticas analizando as súas características, tipos e utilidades. 4. Establecer as diferenzas de actividade volcánica, asociándoas ao tipo de magma. 5. Diferenciar os riscos xeolóxicos derivados dos procesos internos. Vulcanismo e sismicidade. 6. Detallar o proceso de metamorfismo, relacionando os factores que o afectan e os seus tipos. 7. Identificar rochas metamórficas a partir das súas características e utilidades. 8. Relacionar estruturas sedimentarias e ambientes sedimentarios. 9. Explicar a diaxénese e as súas fases. 10. Clasificar as rochas sedimentarias aplicando as súas distintas orixes como criterio. 11. Analizar os tipos de deformación que experimentan as rochas, establecendo a súa relación cos esforzos a que se ven sometidas. 12. Representar os elementos dun pregamento e dunha falla. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica a relación entre o magmatismo e a tectónica de placas, coñecendo as estruturas resultantes da localización dos magmas en profundidade e en superficie. 2.1. Discrimina os factores que determinan os diferentes tipos de magmas, clasificándoos atendendo á súa composición. 3.1. Diferencia os distintos tipos de rochas magmáticas, identificando con axuda de claves as máis frecuentes e relacionando a súa textura co seu proceso de formación. 4.1. Relaciona os tipos de actividade volcánica, coas características do magma, diferenciando os distintos produtos emitidos nunha erupción volcánica. 5.1. Analiza os riscos xeolóxicos derivados dos procesos internos. Vulcanismo e sismicidade. 6.1. Clasifica o metamorfismo en función dos diferentes factores que o condicionan. 7.1. Ordena e clasifica as rochas metamórficas máis frecuentes da codia terrestre, relacionando a súa textura co tipo de metamorfismo experimentado. 8.1. Detalla e discrimina as diferentes fases do proceso de formación dunha rocha sedimentaria. 9.1. Describe as fases da diaxénese. 10.1. Ordena e clasifica as rochas sedimentarias máis frecuentes da codia terrestre segundo a súa orixe. 11.1. Asocia os tipos de deformación tectónica cos esforzos a que se someten as rochas e coas propiedades destas. 11.2. Relaciona os tipos de estruturas xeolóxicas coa tectónica de placas. 12.1. Distingue os elementos dun pregamento e clasifícaos atendendo a diferentes criterios. 12.2. Recoñece e clasifica os distintos tipos de falla, identificando os elementos que a constitúen.
Bloque 9. Historia da Terra		
<p>Estratigrafía: concepto e obxectivos. Principios fundamentais. Definición de estrato.</p> <p>Datacións relativas e absolutas: estudo de cortes xeolóxicos sinxelos. Grandes divisións xeolóxicas: A táboa do tempo xeolóxico. Principais acontecementos na historia xeolóxica da Terra. Oroxenias.</p> <p>Extincións masivas e as súas causas naturais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Deducir a partir de mapas topográficos e cortes xeolóxicos dunha zona determinada a existencia de estruturas xeolóxicas e a súa relación co relevo. 2. Aplicar criterios cronolóxicos para a datación relativa de formacións xeolóxicas e deformacións localizadas nun corte xeolóxico. 3. Interpretar o proceso de fosilización e os cambios que se producen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Interpreta e realiza mapas topográficos e cortes xeolóxicos sinxelos. 2.1. Interpreta cortes xeolóxicos e determina a antigüidade dos seus estratos, as discordancias e a historia xeolóxica da rexión. 3.1. Categoriza os principais fósiles guía, valorando a súa importancia para o establecemento da historia xeolóxica da Terra.

3. Bioloxía.

A Bioloxía de segundo curso de bacharelato ten como obxectivo fundamental favorecer e fomentar a formación científica do alumnado, partindo da súa vocación polo estudo das ciencias; contribúe a consolidar o método científico como ferramenta habitual de traballo, co que supón de estímulo da súa curiosidade, capacidade de razoamento, formulación de hipóteses e deseños experimentais, interpretación de datos e resolución de problemas, facendo que este alumnado alcance as competencias necesarias para seguir estudos posteriores.

Os grandes avances e descubrimentos da bioloxía, que se suceden de maneira constante e continua nas últimas décadas, non só posibilitaron a mellora das condicións de vida dos cidadáns e o avance da sociedade senón que, ao mesmo tempo, xeraron algunhas controversias que, polas súas implicacións de distinta natureza (sociais, éticas, económicas, etc.) non se poden obviar e tamén son obxecto de análise durante o desenvolvemento da disciplina.

Os desafíos das ciencias en xeral e da bioloxía en particular son continuos, e precisamente eles son o motor que mantén a investigación biolóxica desenvolvendo novas técnicas de investigación no campo da biotecnoloxía ou da enxeñaría xenética, así como novas ramas do coñecemento como a xenómica, a proteómica ou a biotecnoloxía, de maneira que producen continuas transformacións na sociedade, abrindo ademais novos horizontes froito da colaboración con outras disciplinas, algo que permite o desenvolvemento tecnolóxico actual.

Os contidos distribúense en cinco grandes bloques nos cales se pretende afondar a partir dos coñecementos previos xa adquiridos no curso e etapas anteriores, tomando como eixe vertebrador a célula, a súa composición química, estrutura e ultraestrutura e funcións. O primeiro bloque céntrase no estudo da base molecular e fisicoquímica da vida, con especial atención ao estudo dos bioelementos, e os enlaces químicos que posibilitan a formación das biomoléculas inorgánicas e orgánicas. O segundo bloque fixa a súa atención na célula como un sistema complexo integrado, analizando a influencia do progreso técnico no estudo da estrutura, ultraestrutura e fisioloxía celular. O terceiro céntrase no estudo da xenética molecular e os novos desenvolvementos desta no campo da enxeñaría xenética, coas repercusións éticas e sociais derivadas da dita manipulación xenética, e relaciónase o estudo da xenética co feito evolutivo. No cuarto abórdase o estudo dos microorganismos, a biotecnoloxía, así como as aplicacións desta e da microbioloxía en campos variados como a industria alimentaria, farmacéutica, a biorremediación, etc. O quinto céntrase na inmunoloxía e nas súas aplicacións, afondando no estudo do sistema inmune humano, nas súas disfuncións e deficiencias. E o último estuda a evolución.

En síntese, pódese concluír que a materia de Bioloxía achega ao alumnado uns coñecementos fundamentais para a súa formación científica, así como unhas destrezas que lle permitirán seguir afondando ao longo da súa formación, todo isto sustentado nos coñecementos previamente adquiridos, e fortalecendo a súa formación cívica como un cidadán libre e responsable.

Bioloxía. 2º bacharelato

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A base molecular e fisicoquímica da vida		
<p>Os compoñentes químicos da célula. Bioelementos: tipos, exemplos, propiedades e funcións.</p> <p>Os enlaces químicos e a súa importancia na bioloxía.</p> <p>As moléculas e ións inorgánicos: auga e sales minerais.</p> <p>Fisicoquímica das dispersións acuosas. Difusión, osmose e diálise.</p> <p>As moléculas orgánicas. Glúcidos, lípidos, prótidos e ácidos nucleicos.</p> <p>Enzimas ou catalizadores biolóxicos: Concepto e función.</p> <p>Vitaminas: Concepto. Clasificación</p>	<p>1. Determinar as características fisicoquímicas dos bioelementos que os fan indispensables para a vida.</p> <p>2. Argumentar as razóns polas cales a auga e os sales minerais son fundamentais nos procesos biolóxicos.</p> <p>3. Recoñecer os diferentes tipos de macromoléculas que constitúen a materia viva e relacionalas coas súas respectivas funcións biolóxicas na célula.</p> <p>4. Identificar os tipos de monómeros que forman as macromoléculas biolóxicas e os enlaces que os unen.</p> <p>5. Determinar a composición química e describir a función, localización e exemplos das principais biomoléculas orgánicas.</p> <p>6. Comprender a función biocatalizadora dos enzimas valorando a súa importancia biolóxica.</p> <p>7. Sinalar a importancia das vitaminas para o mantemento da vida.</p>	<p>1.1. Describe técnicas instrumentais e métodos físicos e químicos que permiten o illamento das diferentes moléculas e a súa contribución ao grande avance da experimentación biolóxica.</p> <p>1.2. Clasifica os tipos de bioelementos relacionando cada un deles coa súa proporción e función biolóxica.</p> <p>1.3. Discrimina os enlaces químicos que permiten a formación de moléculas inorgánicas e orgánicas presentes nos seres vivos.</p> <p>2.1. Relaciona a estrutura química da auga coas súas funcións biolóxicas.</p> <p>2.2. Distingue os tipos de sales minerais, relacionando composición con función.</p> <p>2.3. Contrasta os procesos de difusión, osmose e diálise, interpretando a súa relación coa concentración salina das células.</p> <p>3.1. Recoñece e clasifica os diferentes tipos de biomoléculas orgánicas, relacionando a súa composición química coa súa estrutura e a súa función.</p> <p>3.2. Deseña e realiza experiencias identificando en mostras biolóxicas a presenza de distintas moléculas orgánicas.</p> <p>3.3. Contrasta os procesos de diálise, centrifugación e electroforese interpretando a súa relación coas biomoléculas orgánicas.</p> <p>4.1. Identifica os monómeros e distingue os enlaces químicos que permiten a síntese das macromoléculas: enlaces O-glicosídico, enlace éster, enlace peptídico, O-nucleósido.</p> <p>5.1. Describe a composición e función das principais biomoléculas orgánicas.</p> <p>6.1. Contrasta o papel fundamental dos enzimas como biocatalizadores, relacionando as súas propiedades coa súa función catalítica.</p> <p>7.1. Identifica os tipos de vitaminas asociando a súa imprescindible función coas enfermidades que preveñen.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Xenética e evolución		
<p>A xenética molecular ou química da herdanza. Identificación do ADN como portador da información xenética. Concepto de xene.</p> <p>Replicación do ADN. Etapas da replicación. Diferenzas entre o proceso replicativo entre eucariotas e procariotas.</p> <p>O ARN. Tipos e funcións</p> <p>A expresión dos xenes. Transcrición e tradución xenéticas en procariotas e eucariotas. O código xenético na información xenética</p> <p>As mutacións. Tipos. Os axentes mutaxénicos.</p> <p>Mutacións e cancro.</p> <p>Implicacións das mutacións na evolución e aparición de novas especies.</p> <p>A enxeñaría xenética. Principais liñas actuais de investigación. Organismos modificados xeneticamente.</p> <p>Proxecto xenoma: Repercusións sociais e valoracións éticas da manipulación xenética e das novas terapias xénicas.</p> <p>Xenética mendeliana. Teoría cromosómica da herdanza. Determinismo do sexo e herdanza ligada ao sexo e influída polo sexo.</p> <p>Evidencias do proceso evolutivo.</p> <p>Darwinismo e neodarwinismo: a teoría sintética da evolución.</p> <p>A selección natural. Principios. Mutación, recombinación e adaptación.</p> <p>Evolución e biodiversidade.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar o papel do ADN como portador da información xenética. 2. Distinguir as etapas da replicación diferenciando os enzimas implicados nela. 3. Establecer a relación do ADN coa síntese de proteínas. 4. Determinar as características e funcións dos ARN. 5. Elaborar e interpretar esquemas dos procesos de replicación, transcrición e tradución. 6. Definir o concepto de mutación distinguindo os principais tipos e axentes mutaxénicos. 7. Contrastar a relación entre mutación e cancro. 8. Desenvolver os avances máis recentes no ámbito da enxeñaría xenética, así como as súas aplicacións. 9. Analizar os progresos no coñecemento do xenoma humano e a súa influencia nos novos tratamentos. 10. Formular os principios da xenética mendeliana, aplicando as leis da herdanza na resolución de problemas e establecer a relación entre as proporcións da descendencia e a información xenética. 11. Diferenciar distintas evidencias do proceso evolutivo. 12. Recoñecer, diferenciar e distinguir os principios da teoría darwinista e neodarwinista. 13. Relacionar xenotipo e frecuencias xénicas coa xenética de poboacións e a súa influencia na evolución. 14. Recoñecer a importancia da mutación e a recombinación. 15. Analizar os factores que incrementan a biodiversidade e a súa influencia no proceso de especiación. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Describe a estrutura e composición química do ADN, recoñecendo a súa importancia biolóxica como molécula responsable do almacenamento, conservación e transmisión da información xenética. 2.1. Diferencia as etapas da replicación e identifica os enzimas implicados nela. 3.1. Establece a relación do ADN co proceso da síntese de proteínas. 4.1. Diferencia os tipos de ARN, así como a función de cada un deles nos procesos de transcrición e tradución. 4.2. Recoñece as características fundamentais do código xenético aplicando ese coñecemento á resolución de problemas de xenética molecular. 5.1. Interpreta e explica esquemas dos procesos de replicación, transcrición e tradución. 5.2. Resolve exercicios prácticos de replicación, transcrición e tradución e de aplicación do código xenético. 5.3. Identifica, distingue e diferencia os enzimas principais relacionados cos procesos de transcrición e tradución. 6.1. Describe o concepto de mutación establecendo a súa relación cos fallos na transmisión da información xenética. 6.2. Clasifica as mutacións identificando os axentes mutaxénicos máis frecuentes. 7.1. Asocia a relación entre a mutación e o cancro, determinando os riscos que implican algúns axentes mutaxénicos. 8.1. Resume e realiza investigacións sobre as técnicas desenvolvidas nos procesos de manipulación xenética para a obtención de organismos transxénicos. 9.1. Recoñece os descubrimentos máis recentes sobre o xenoma humano e as súas aplicacións en enxeñaría xenética valorando as súas implicacións éticas e sociais. 10.1. Analiza e predí, aplicando os principios da xenética mendeliana, os resultados de exercicios de transmisión de caracteres autosómicos, caracteres ligados ao sexo e influídos polo sexo. 11.1. Argumenta distintas evidencias que demostran o feito evolutivo. 12.1. Identifica os principios da teoría darwinista e neodarwinista, comparando as súas diferenzas. 13.1. Distingue os factores que inflúen nas frecuencias xénicas. 13.2. Comprende e aplica modelos de estudo das frecuencias xénicas na investigación privada e en modelos teóricos. 14.1. Ilustra a relación entre mutación e recombinación, o aumento da diversidade e a súa influencia na evolución dos seres vivos. 15.1. Distingue tipos de especiación, identificando os factores que posibilitan a segregación dunha especie orixinal en dúas especies diferentes.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. O mundo dos microorganismos e as súas aplicacións. Biotecnoloxía		
<p>Microbioloxía. Concepto de microorganismo. Microorganismos con organización celular e sen organización celular. Bacterias. Virus. Outras formas acelulares: partículas infectivas subvirais. Fungos microscópicos. Protozoos. Algas microscópicas.</p> <p>Métodos de estudo dos microorganismos. Esterilización e pasteurización.</p> <p>Os microorganismos nos ciclos xeoquímicos.</p> <p>Os microorganismos como axentes produtores de enfermidades.</p> <p>A biotecnoloxía. Utilización dos microorganismos nos procesos industriais: produtos elaborados por biotecnoloxía.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Diferenciar e distinguir os tipos de microorganismos en función da súa organización celular. Describir as características estruturais e funcionais dos distintos grupos de microorganismos. Identificar os métodos de illamento, cultivo e esterilización dos microorganismos. Valorar a importancia dos microorganismos nos ciclos xeoquímicos. Recoñecer as enfermidades máis frecuentes transmitidas polos microorganismos e utilizar o vocabulario adecuado relacionado con elas. Avaliar as aplicacións da biotecnoloxía e a microbioloxía na industria alimentaria e farmacéutica e na mellora do ambiente. 	<ol style="list-style-type: none"> Clasifica os microorganismos no grupo taxonómico a que pertencen. Analiza a estrutura e composición dos distintos microorganismos, relacionándoos coa súa función. Describe técnicas instrumentais que permiten o illamento, cultivo e estudo dos microorganismos para a experimentación biolóxica. Recoñece e explica o papel fundamental dos microorganismos nos ciclos xeoquímicos. Relaciona os microorganismos patóxenos máis frecuentes coas enfermidades que orixinan. Analiza a intervención dos microorganismos en numerosos procesos naturais e industriais e as súas numerosas aplicacións. Recoñece e identifica os diferentes tipos de microorganismos implicados en procesos fermentativos de interese industrial. Valora as aplicacións da biotecnoloxía e a enxeñaría xenética na obtención de produtos farmacéuticos, en medicina e en biorremediación para o mantemento e mellora do ambiente.
Bloque 5. A autodefensa dos organismos. A inmunoloxía e as súas aplicacións		
<p>O concepto actual de inmunidade. O sistema inmunitario. As defensas internas inespecíficas.</p> <p>A inmunidade específica. Características. Tipos: celular e humoral. Células responsables.</p> <p>Mecanismo de acción da resposta inmunitaria. A memoria inmunolóxica.</p> <p>Antixenos e anticorpos. Estrutura dos anticorpos. Formas de acción. A súa función na resposta inmune.</p> <p>Inmunidade natural e artificial ou adquirida. Soros e vacinas. A súa importancia na loita contra as enfermidades infecciosas.</p> <p>Disfuncións e deficiencias do sistema inmunitario. Alerxias e inmunodeficiencias. A sida e os seus efectos no sistema inmunitario.</p> <p>Sistema inmunitario e cancro.</p> <p>Anticorpos monoclonais e enxeñaría xenética.</p> <p>O transplante de órganos e os problemas de rexeitamento. Reflexión ética sobre a doazón de órganos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Desenvolver o concepto actual de inmunidade. Distinguir entre inmunidade inespecífica e específica diferenciando as súas células respectivas. Discriminar entre resposta inmune primaria e secundaria. Identificar a estrutura dos anticorpos. Diferenciar os tipos de reacción antixeno-anticorpo. Describir os principais métodos para conseguir ou potenciar a inmunidade. Investigar a relación existente entre as disfuncións do sistema inmune e algunhas patoloxías frecuentes. Argumentar e valorar os avances da Inmunoloxía na mellora da saúde das persoas. 	<ol style="list-style-type: none"> Analiza os mecanismos de autodefensa dos seres vivos identificando os tipos de resposta inmunitaria. Describe as características e os métodos de acción das distintas células implicadas na resposta inmune. Compara as diferentes características da resposta inmune primaria e secundaria. Define os conceptos de antixeno e de anticorpo, e recoñece a estrutura e composición química dos anticorpos. Clasifica os tipos de reacción antixeno-anticorpo resumindo as características de cada unha delas. Destaca a importancia da memoria inmunolóxica no mecanismo de acción da resposta inmunitaria asociándoa coa síntese de vacinas e soros. Resume as principais alteracións e disfuncións do sistema inmunitario, analizando as diferenzas entre alerxias e inmunodeficiencias. Describe o ciclo de desenvolvemento do VIH. Clasifica e cita exemplos das enfermidades autoinmunes máis frecuentes, así como os seus efectos sobre a saúde. Recoñece e valora as aplicacións da Inmunoloxía e enxeñaría xenética para a produción de anticorpos monoclonais. Describe os problemas asociados ao transplante de órganos identificando as células que actúan. Clasifica os tipos de transplantes, relacionando os avances neste ámbito co impacto futuro na doazón de órganos.

4. Ciencias Aplicadas á Actividade Profesional.

O coñecemento científico capacita as persoas para que poidan aumentar o control sobre a súa saúde e melloralala e, así mesmo, permítilles comprender e valorar o papel da ciencia e os seus procedementos no benestar social.

O coñecemento científico, como un saber integrado que é, estrutúrase en distintas disciplinas. Unha das consecuencias do anteriormente exposto é a necesidade de coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia, e valorar criticamente os hábitos sociais en distintos ámbitos. Neste contexto, a materia de Ciencias Aplicadas á Actividade Profesional, pode ofrecer a oportunidade ao alumnado de aplicar, en cuestións prácticas, cotiás e próximas, os coñecementos adquiridos como poden ser os de Química, Bioloxía ou Xeoloxía, ao longo dos cursos anteriores.

É importante que, ao finalizar a ESO, os estudantes adquirisen coñecementos procedementais na área científica, sobre todo en técnicas experimentais. Esta materia forneceralles unha formación experimental básica e contribuirá á adquisición dunha disciplina de traballo no laboratorio, respectando as normas de seguranza e hixiene, así como valorando a importancia de utilizar os equipamentos de protección persoal necesarios en cada caso.

Esta materia proporciona unha orientación xeral aos estudantes sobre os métodos prácticos da ciencia, as súas aplicacións á actividade profesional, os impactos ambientais que produce, así como operacións básicas de laboratorio relacionadas; esta formación proporcionaralles unha base moi importante para abordar en mellores condicións os estudos de formación profesional nas familias agraria, industrias alimentarias, química, sanidade, vidro e cerámica, etc.

Os contidos preséntanse en 3 bloques. O bloque 1 está dedicado ao traballo no laboratorio e é importante que os estudantes coñezan a organización dun laboratorio, os materiais e substancias que van utilizar durante as prácticas, facendo moito fincapé no coñecemento e cumprimento das normas de seguranza e hixiene, así como na correcta utilización de materiais e substancias.

Os estudantes realizarán ensaios de laboratorio que lles permitan ir coñecendo as técnicas instrumentais básicas: é importante que manipulen e utilicen os materiais e reactivos con total seguranza.

Procurarase que os estudantes poidan obter no laboratorio substancias con interese industrial, de forma que establezan unha relación entre a necesidade de investigar no laboratorio e aplicar os resultados despois á industria. Unha vez finalizado o proceso anterior, é interesante que coñezan o impacto ambiental que provoca a industria durante a obtención dos ditos produtos, valorando as achegas que, pola súa vez, tamén fai a ciencia para mitigar ese impacto e incorporando ferramentas de prevención que fundamenten un uso e xestión sustentables dos recursos.

O bloque 2 está dedicado á ciencia e á súa relación co ambiente. A súa finalidade é que os estudantes coñezan os diferentes tipos de contaminantes ambientais, as súas orixes e efectos negativos, así como o tratamento para reducir os seus efectos e eliminar os residuos xerados. A parte teórica debe ir combinada con realización de prácticas de laboratorio que permitan ao alumnado tanto coñecer como se poden tratar estes contaminantes como utilizar as técnicas aprendidas. O uso das tecnoloxías da información e as comunicacións neste bloque está especialmente recomendado para realizar actividades de investigación e de procura de solucións ao problema ambiental, do mesmo modo que o traballo en grupo e a exposición e defensa por parte dos estudantes.

O bloque 3 é o máis novo para os estudantes e debería tratarse combinando os aspectos teóricos cos de indagación, utilizando as tecnoloxías da información e as comunicacións, que constituirán unha ferramenta moi potente para que o alumnado poida coñecer os últimos avances neste campo a nivel mundial, estatal e local.

Os nosos estudantes deben estar perfectamente informados sobre as posibilidades que se lles poden abrir nun futuro próximo e, do mesmo modo, deben posuír unhas ferramentas procedementais, actitudinais e cognitivas que lles permitan emprender con éxito as rutas profesionais que se lles ofrezan.

Ciencias Aplicadas á Actividade Profesional. 4º ESO

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
Bloque 1. Técnicas instrumentais básicas		
<p>Laboratorio: organización, materiais e normas de seguranza.</p> <p>Utilización de ferramentas TIC para o traballo experimental do laboratorio.</p> <p>Técnicas de experimentación en física, química, bioloxía e xeoloxía.</p> <p>Aplicacións da ciencia nas actividades laborais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utilizar correctamente os materiais e produtos do laboratorio. 2. Cumprir e respectar as normas de seguranza e hixiene do laboratorio. 3. Contrastar algunhas hipóteses baseándose na experimentación, recompilación de datos e análise de resultados. 4. Aplicar as técnicas e o instrumental apropiado para identificar magnitudes. 5. Preparar disolucións de diversa índole, utilizando estratexias prácticas. 6. Separar os compoñentes dunha mestura utilizando as técnicas instrumentais apropiadas. 7. Predicir que tipo biomoléculas están presentes en distintos tipos de alimentos. 8. Determinar que técnicas habituais de desinfección hai que utilizar segundo o uso que se faga do material instrumental. 9. Precisar as fases e procedementos habituais de desinfección de materiais de uso cotián nos establecementos sanitarios, de imaxe persoal, de tratamentos de benestar e nas industrias e locais relacionados coas industrias alimentarias e as súas aplicacións. 10. Analizar os procedementos instrumentais que se utilizan en diversas industrias como a alimentaria, agraria, farmacéutica, sanitaria, imaxe persoal, etc. 11. Contrastar as posibles aplicacións científicas nos campos profesionais directamente relacionados co seu contorno. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Determina o tipo de instrumental de laboratorio necesario segundo o tipo de ensaio que vai realizar. 2.1. Recoñece e cumpre as normas de seguranza e hixiene que rexen nos traballos de laboratorio. 3.1. Recolle e relaciona datos obtidos por distintos medios para transferir información de carácter científico. 4.1. Determina e identifica medidas de volume, masa ou temperatura utilizando ensaios de tipo físico ou químico. 5.1. Decide que tipo de estratexia práctica é necesario aplicar para o preparado dunha disolución concreta. 6.1. Establece que tipo de técnicas de separación e purificación de substancias se deben utilizar nalgún caso concreto. 7.1. Discrimina que tipos de alimentos conteñen diferentes biomoléculas. 8.1. Describe técnicas e determina o instrumental apropiado para os procesos cotiáns de desinfección. 9.1. Resolve sobre medidas de desinfección de materiais de uso cotián en distintos tipos de industrias ou de medios profesionais. 10.1. Relaciona distintos procedementos instrumentais coa súa aplicación no campo industrial ou no de servizos. 11.1. Sinala diferentes aplicacións científicas con campos da actividade profesional do seu contorno.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Aplicacións da ciencia na conservación do ambiente		
<p>Contaminación: concepto e tipos. Contaminación do solo. Contaminación da auga. Contaminación do aire. Contaminación nuclear. Tratamento de residuos. Nocións básicas e experimentais sobre química ambiental. Desenvolvemento sustentable.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Precisar en que consiste a contaminación e categorizar os tipos máis representativos. 2. Contrastar en que consisten os distintos efectos ambientais tales como a chuvia ácida, o efecto invernadoiro, a destrución da camada de ozono e o cambio climático. 3. Precisar os efectos contaminantes que derivan da actividade industrial e agrícola, principalmente sobre o solo. 4. Precisar os axentes contaminantes da auga e informar sobre o seu tratamento de depuración. Recompila datos de observación e experimentación para detectar contaminantes na auga. 5. Precisar en que consiste a contaminación nuclear, reflexionar sobre a xestión dos residuos nucleares e valorar criticamente a utilización da enerxía nuclear. 6. Identificar os efectos da radioactividade sobre o ambiente e a súa repercusión sobre o futuro da humanidade. 7. Precisar as fases procedementais que interveñen no tratamento de residuos. 8. Contrastar argumentos a favor da recolla selectiva de residuos e a súa repercusión a nivel familiar e social. 9. Utilizar ensaios de laboratorio relacionados coa química ambiental, coñecer que é unha medida de pH e o seu manexo para controlar o ambiente. 10. Analizar e contrastar opinións sobre o concepto de desenvolvemento sustentable e as súas repercusións para o equilibrio ambiental. 11. Participar en campañas de sensibilización, a nivel do centro educativo, sobre a necesidade de controlar a utilización dos recursos enerxéticos ou doutro tipo. 12. Deseñar estratexias para dar a coñecer aos seus compañeiros e persoas próximas a necesidade de manter o ambiente. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Utiliza o concepto de contaminación aplicado a casos concretos. 1.2. Discrimina os distintos tipos de contaminantes da atmosfera, así como a súa orixe e efectos. 2.1. Categoriza os efectos ambientais coñecidos como chuvia ácida, efecto invernadoiro, destrución da camada de ozono e o cambio global a nivel climático e valora os seus efectos negativos para o equilibrio do planeta. 3.1. Relaciona os efectos contaminantes da actividade industrial e agrícola sobre o solo. 4.1. Discrimina os axentes contaminantes da auga, coñece o seu tratamento e diseña algún ensaio sinxelo de laboratorio para a súa detección. 5.1. Establece en que consiste a contaminación nuclear, analiza a xestión dos residuos nucleares e argumenta sobre os factores a favor e en contra do uso da enerxía nuclear. 6.1. Recoñece e distingue os efectos da contaminación radioactiva sobre o ambiente e a vida en xeral. 7.1. Determina os procesos de tratamento de residuos e valora criticamente a recolla selectiva. 8.1. Argumenta os pros e os contras da reciclaxe e da reutilización de recursos materiais. 9.1. Formula ensaios de laboratorio para coñecer aspectos desfavorables do ambiente. 10.1. Identifica e describe o concepto de desenvolvemento sustentable, enumera posibles solucións ao problema da degradación ambiental. 11.1. Aplica xunto aos seus compañeiros medidas de control da utilización dos recursos e implica niso o propio centro educativo. 12.1. Idea estratexias de sustentabilidade no contorno do centro.
Bloque 3. Investigación, desenvolvemento e innovación (I+D+i)		
<p>Concepto de I+D+i. Importancia para a sociedade. Innovación.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a incidencia da I+D+i na mellora da produtividade, aumento da competitividade no marco globalizador actual. 2. Investigar, argumentar e valorar sobre tipos de innovación xa sexa en produtos ou en procesos, valorando criticamente todas as achegas, xa sexa de organismos estatais ou autonómicos e de organizacións de diversa índole. 3. Recompilar, analizar e discriminar información sobre distintos tipos de innovación en produtos e procesos, a partir de exemplos de empresas punteiras en innovación. 4. Utilizar adecuadamente as TIC na procura, selección e proceso da información encamiñadas á investigación ou estudo que relacione o coñecemento científico aplicado á actividade profesional. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona os conceptos de investigación, desenvolvemento e innovación. Contrasta as tres etapas do ciclo I+D+i. 2.1. Recoñece tipos de innovación de produtos baseada na utilización de novos materiais, novas tecnoloxías etc., que xorden para dar resposta a novas necesidades da sociedade. 2.2. Enumera que organismos e administracións fomentan a I+D+i no noso país a nivel estatal e autonómico. 3.1. Precisa como a innovación é ou pode ser un factor de recuperación económica dun país. 3.2. Enumera algunhas liñas de I+D+i que hai na actualidade para as industrias químicas, farmacéuticas, alimentarias e enerxéticas. 4.1. Discrimina sobre a importancia que teñen as tecnoloxías da información e a comunicación no ciclo de investigación e desenvolvemento.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Proxecto de investigación		
Proxecto de investigación.	1. Planear, aplicar, e integrar as destrezas e habilidades propias do traballo científico. 2. Elaborar hipóteses e contrastalas a través da experimentación ou a observación e argumentación. 3. Discriminar e decidir sobre as fontes de información e os métodos empregados para a súa obtención. 4. Participar, valorar e respectar o traballo individual e en grupo. 5. Presentar e defender en público o proxecto de investigación realizado	1.1. Integra e aplica as destrezas propias dos métodos da ciencia. 2.1. Utiliza argumentos xustificando as hipóteses que propón. 3.1. Utiliza diferentes fontes de información, apoiándose nas TIC, para a elaboración e presentación das súas investigacións. 4.1. Participa, valora e respecta o traballo individual e grupal. 5.1. Deseña pequenos traballos de investigación sobre un tema de interese científico-tecnolóxico, animais e/ou plantas, os ecosistemas do seu contorno ou a alimentación e nutrición humana para a súa presentación e defensa na aula. 5.2. Expresa con precisión e coherencia tanto verbalmente como por escrito as conclusións das súas investigacións.

5. Cultura Audiovisual.

Esta materia pretende iniciar os estudantes na fabricación das súas propias imaxes e produtos audiovisuais, xa sexan de natureza estática, como a fotografía, ou dinámica, como o vídeo. Para isto é necesario que o alumnado estea en situación de analizar, relacionar e comprender os elementos que forman parte da cultura audiovisual do noso tempo.

A cantidade de información que circula na actualidade, construída a partir de elementos técnicos audiovisuais (fotografía, cinema, vídeo, televisión, e mesmo radio) é dunha importancia tal e unha magnitude de tal dimensión como nunca se deu na historia da humanidade en épocas precedentes. A sociedade moderna ten como un dos seus sinais de identidade a presenza de imaxes dixitais en practicamente calquera actividade que desenvolva.

Desde as orixes da humanidade, no paleolítico, a evolución social dos pobos tivo a súa plasmación gráfica en representacións icónicas ao longo do tempo, nas cales reflicten o contorno en que viven, utilizando para isto variadas ferramentas no discorrer do tempo (principalmente debuxo, escultura ou pintura). A aparición da fotografía e do cinema no século XIX trouxo unha nova maneira de reflectir a realidade, baseada na impresión da imaxe nunha película. Unha das novidades do novo produto foi que a imaxe obtida gozou desde a súa orixe de percepción por parte da sociedade de imaxe verosímil e sen manipular, é dicir, de reflexo certo do real reflectido alí. Xunto a isto, a posibilidade de reprodución, practicamente ilimitada, destes elementos permitiu o acceso a esta información á maioría da sociedade, preferentemente occidental, e que afectou, probablemente por primeira vez na historia, todas as camadas sociais. Desde entón, a sociedade viviu unha nova relación de comunicación entre os seus elementos, comunicación baseada dun modo crecente en medios audiovisuais. A historia do século XX non se pode concibir sen o uso da imaxe e do son como ferramentas de datación e avaliación dos feitos ocorridos; analizar calquera fito histórico e non recorrer a algún tipo de imaxe fotográfica ou cinematográfica asociada é unha tarefa difícil de concibir na mentalidade actual.

O século XXI presenta na súa cabeceira unha nova revolución social nas comunicacións: a era dixital e internet. Estes dous elementos están a supor un cambio tal nos comportamentos sociais que custa aventurar cara a onde camiñan as novas xeracións nadas dentro deste sistema de información e intercambio de datos. Por primeira vez na historia practicamente todo o mundo, en todos os países, ten ferramentas de recepción e envío de información no instante, información que se constrúe coas ferramentas que esta disciplina trata de analizar para facilitar a aprendizaxe.

Unha circunstancia nova xurdida das novas plataformas dixitais é a posibilidade que se ten de publicar na rede produtos construídos con moi poucos medios técnicos e á marxe da industria dedicada á produción dixital. Estas producións individuais poden ser vistas e/ou escoitadas por millóns de persoas. Por primeira vez na historia, os creativos poden alcanzar o recoñecemento da súa obra sen pasaren polo filtro da industria audiovisual. Este apoio inicial serve como indicativo de calidade para unha posterior integración dos novos creadores dentro da industria audiovisual. Por outro lado, a facilidade de exposición do material ("cargar na rede") non supón un aumento da calidade do creado; moi polo contrario, a realidade indícanos que a posibilidade ilimitada de xerar fotos, vídeos, blogs e páxinas web sen a axuda do criterio razoado da industria

está a inundar o mercado audiovisual de produtos de calidade moi deficiente. Resulta pertinente, por tanto, que os alumnos e alumnas entendan a importancia do proceso creativo e a súa relación inescusable coa industria que se encarga de xestionalo.

Outra das novidades que presenta o mundo dixital actual, que o diferenza das súas orixes (sistemas analóxicos), é a posibilidade de xeración de imaxes artificiais ou alteradas dun modo dificilmente distinguible da imaxe obtida por pura impresión da realidade. Os modernos sistemas dixitais de edición permiten crear ou modificar a realidade da imaxe cunha calidade dificilmente distinguible da simple plasmación da realidade nun fotograma de celuloide.

Por tanto, faise necesario e pertinente facilitar aos alumnos e alumnas ferramentas técnicas e educativas que os axuden a xestionar a marea de datos, información, imaxes, sons e posibilidades creativas que diariamente reciben en case todos os ámbitos en que se desenvolve a súa vida. A intensidade e efectividade que conseguen as creacións plásticas realizadas en soporte dixital son, indubidablemente, dunha forza impresionante, posto que combinan sabia ou certeira, imaxes, música e mensaxes sonoras.

Trátase, por tanto, de que o alumnado comprenda e analice a cultura audiovisual da sociedade en que vive e os medios de produción utilizados para xerala; desta maneira, poderá ser capaz de desenvolver un sentido crítico e persoal, para ordenar a información recibida e atenuar a intensidade da potencia icónica que o mundo audiovisual xera.

A adquisición de competencias para a análise dos elementos expresivos e técnicos e a dotación de conciencia crítica deben servir para crear unha cidadanía máis responsable, crítica e participativa.

Esta materia ten un carácter propedéutico necesario e básico para o seu desenvolvemento en etapas posteriores, xa sexa en estudos universitarios de comunicación audiovisual e publicidade, belas artes (entre outros), como para os de formación profesional de imaxe e son e ensinanzas artísticas.

Neste senso, o ensino desta materia estrutúrase en dous camiños paralelos e complementarios. O primeiro deles é a análise dos produtos que se presentan por medios dixitais. Aprender a ver, a escoitar, a discernir o que se di, como se di e por que se presenta ao espectador dunha maneira determinada.

O segundo deles é a creación por parte do alumnado de produtos audiovisuais. Aprender o proceso creativo dos produtos audiovisuais é, probablemente, unha das mellores ferramentas para o desenvolvemento persoal e humano que podemos facilitar os alumnos e alumnas para a comprensión dos contidos que reciben por medios dixitais.

Estas dúas vías son, por tanto, imprescindibles e complementarias na formación. Cada unha delas axuda á outra para camiñaren xuntas no obxectivo de formar os alumnos e alumnas nunha materia tan apaixonante como a creación audiovisual.

O alumnado necesitará saber ler os produtos audiovisuais para comprender a súa mensaxe e, de forma complementaria, empezar a xerar produtos dixitais, co fin de comunicarse e coñecer mellor a realidade da cultura audiovisual.

A Cultura Audiovisual desenvólvese durante dous cursos académicos, co criterio organizador de afianzar no primeiro curso de bacharelato as habilidades e os coñecementos necesarios para o seu desenvolvemento e aplicación técnica no segundo curso.

No primeiro curso o alumnado analizará a evolución dos medios e linguaxes audiovisuais e as funcións e características da imaxe fixa e en movemento, a fin de crear narracións audiovisuais sinxelas.

No segundo curso o alumnado analizará a importancia da función expresiva da imaxe, do son e da música no proceso de creación de audiovisuais; así mesmo, comprenderá a organización da produción de audiovisuais e as características dos novos medios e das mensaxes publicitarias, a fin de valorar e realizar produtos audiovisuais sinxelos.

Cultura Audiovisual I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Imaxe e significado		
<p>A imaxe representada: funcións e forma. Evolución da construción de imaxes fixas ao longo da historia da arte.</p> <p>Os medios audiovisuais e as súas características principais.</p> <p>Evolución dos medios e linguaxes audiovisuais. A linguaxe dos "new media". Comparativa histórica dos fitos da fotografía, o cinema, a televisión, a radio, os multimedia e os novos medios. O mundo audiovisual como representación do mundo real. Funcións da imaxe.</p> <p>Transcendencia da valoración expresiva e estética das imaxes e da observación crítica das mensaxes.</p>	<p>1. Explicar as diferentes funcións da imaxe representada: simbólica, relixiosa, lúdica, decorativa, xerárquica, educativa, etc.</p> <p>2. Recoñecer e diferenciar as principais formas de representación icónica: simbolismo, realismo, expresionismo, naturalismo, idealismo, abstracción.</p> <p>3. Analizar as características principais da fotografía, o son, o cinema, a televisión e os produtos dixitais na internet.</p> <p>4. Valorar a importancia da evolución dos medios e linguaxes audiovisuais nos diversos medios de comunicación nas sociedades actuais e a interrelación creativa que brindan as tecnoloxías da información e a comunicación.</p>	<p>1.1. Analiza diferentes imaxes da historia da arte e explica a función a que estaban destinadas.</p> <p>2.1. Compara imaxes da historia da arte, por exemplo: hieratismo exipcio, helenismo grego, simbolismo románico, dramatismo barroco, realismo novecentista, etc., e establece as súas diferenzas formais.</p> <p>3.1. Analiza as similitudes nos tratamentos formais entre a arte tradicional e a fotografía.</p> <p>3.2. Compara o tratamento formal da pintura e a fotografía do século XIX: retrato, paisaxe, eventos históricos, etc.</p> <p>4.1. Explica as principais características dos sistemas audiovisuais, as súas relacións e diferenzas.</p> <p>4.2. Establece as diferenzas entre imaxe e realidade e as súas diversas formas de representación.</p> <p>4.3. Analiza os avances que se produciron ao longo da historia no campo das tecnoloxías da información e a comunicación e na evolución estética das mensaxes audiovisuais.</p> <p>4.4. Valora os diferentes contidos multimedia e <i>new media</i> na representación da realidade.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. A imaxe fixa e a súa capacidade expresiva		
<p>Características propias da imaxe fotográfica, en relación con outras imaxes fixas.</p> <p>O encadramento na imaxe fixa.</p> <p>A fotografía en branco e negro e en cor.</p> <p>Características principais.</p> <p>A fotografía como instrumento de denuncia social e o seu uso como imaxe do poder político.</p> <p>A fotografía de moda. Condicionantes plásticos e económicos. A obra gráfica de: Mario Testino, Jaume de Laiguana, Eugenio Recuenco.</p> <p>A realidade paradoxal. A obra gráfica de Chema Madoz.</p> <p>Elementos expresivos e usos da imaxe fixa. Os códigos que configuran as diferentes linguaxes.</p> <p>A función ilustradora da imaxe (imaxe e texto).</p> <p>A composición de imaxes fixas. Ritmo visual.</p> <p>A narración mediante imaxes fixas (carteis, banda deseñada, presentacións). O guión da banda deseñada. Elaboración de historias gráficas mediante imaxes de uso público. A fotografía na publicidade.</p> <p>Sistemas de captación de imaxes. A cámara fotográfica.</p> <p>As técnicas dixitais no deseño, manipulación e creación de imaxes.</p> <p>Tratamento de imaxes dixitais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as propiedades diferenciadoras da imaxe fotográfica. 2. Analizar as composicións fotográficas, valorando a disposición dos elementos dentro do espazo físico da imaxe. 3. Analizar a capacidade expresiva da imaxe en branco e negro e a súa utilización como alternativa á fotografía en cor. 4. Analizar a composición da cor a través do sistema RGB. 5. Analizar o uso da cor na imaxe fixa: saturación, matiz, inversión, etc. 6. Identificar os patróns icónicos da fotografía como instrumento de difusión da inxustiza social. 7. Analizar as diferentes formas de expresar o poder político a través dos tempos, a imaxe oficial a través de escultura ou pintura, valorando as similitudes entre a imaxe clásica e a fotográfica. 8. Expor e comentar as claves plásticas da obra dos fotógrafos de moda. 9. Reflexionar acerca da relación imaxe-realidade xurdida na obra gráfica de Chema Madoz. 10. Analizar as distintas funcións da imaxe fixa empregadas para satisfacer as necesidades expresivas da sociedade actual, aplicándoas na elaboración de imaxes dixitais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Establece as diferenzas entre imaxe posada, instantánea e captura do movemento. 2.1. Realiza fotografías de primeiros planos, plano de detalle, panorámicas, picados e contrapicados, analizando os resultados obtidos e valorando a súa correspondencia gráfica con traballos similares de artistas coñecidos. 3.1. Analiza a obra gráfica de fotógrafos que traballen en branco e negro: Martín Chambi, Irvin Penn, Cecil Beaton, Ansel Adams, etc. 3.2. Realiza dous tratamentos de elaboración dixital a unha mesma composición: en B/N e cor. Analiza o diferente resultado estético e semántico. 4.1. Analiza o sistema RGB de construción da cor. 4.2. Compara a obra dos principais fotógrafos e artistas no tratamento da cor: Ernst Haas, Andy Warhol, Howard Schatz, Ouka Lele e outros posibles. 5.1. Realiza composicións en cor e, mediante tratamento dixital, altera o cromatismo, analizando os diferentes resultados obtidos. 6.1. Analiza a obra e a transcendencia social dos traballos de: Dorothea Lange, Sabastião Salgado, Kevin Carter, Manuel Pérez Barriopedro, Cristina García Rodero, Gervasio Sánchez, etc. 7.1. Realiza unha composición analizando as diferentes formas de expresar o poder político a través dos tempos: faraóns, emperadores, reis, presidentes, etc. analizando as similitudes entre a imaxe clásica e a fotográfica. 8.1. Explica as claves plásticas e compositivas da obra fotográfica e/ou videográfica de Mario Testino, Jaume de Laiguana e Eugenio Recuenco, entre outros posibles. 9.1. Comenta a creación plástica de Chema Madoz, analizando o xogo entre a realidade e a percepción paradoxal desta na súa obra. 10.1. Analiza os elementos espaciais, características básicas, significado e sentido empregados na lectura de imaxes fixas. 10.2. Analiza as funcións do ritmo na composición de imaxes fixas. 10.3. Valora os distintos usos da imaxe fotográfica nos medios de comunicación e nos novos medios. 10.4. Recoñece e valora que se respecte a autoría na elaboración e distribución de fotografías por internet. 10.5. Analiza os sistemas actuais dixitais de captación e tratamento fotográfico.

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. A imaxe en movemento e a súa capacidade expresiva		
<p>Fundamentos perceptivos da imaxe en movemento. A ilusión de movemento.</p> <p>A composición expresiva do cadro de imaxe no cinema e en televisión. A función da iluminación.</p> <p>Características técnicas da imaxe cinematográfica e videográfica, a imaxe televisiva e dos audiovisuais. O 3D.</p> <p>Sistemas de captación de imaxes en movemento. Sistemas tradicionais analóxicos e modernos sistemas dixitais.</p> <p>As características expresivas da velocidade de reprodución de imaxes: O cinema mudo. A cámara lenta. O <i>bullet time</i>.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a técnica de exposición de imaxes fixas para simular movemento. Desde o principio do cinema, pasando pola televisión, até a imaxe dixital actual. 2. Analizar as distintas funcións e as características comunicativas da imaxe en movemento empregadas para satisfacer as necesidades expresivas da sociedade actual, aplicándoas na elaboración de producións dixitais sinxelas. 3. Diferenciar a calidade da imaxe canto a resolución, brillo, luminosidade, etc. obtida por diferentes medios dixitais. 4. Analizar as características técnicas necesarias para a creación dos efectos: cámara rápida, lenta e <i>bullet time</i>. 5. Valorar os resultados expresivos obtidos ao alterar a velocidade de reprodución das imaxes en movemento. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Diferencia as principais características técnicas dos sistemas cinema, PAL e NTSC na reprodución de imaxes. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza os elementos espaciais e temporais, as características básicas, o significado e o sentido na lectura de imaxes en movemento. 2.2. Identifica e analiza os elementos expresivos e estéticos utilizados nas producións audiovisuais: película cinematográfica, programa de televisión, entre outros. 3.1. Valora a función da iluminación como compoñente expresivo na construción do plano de imaxe. 3.2. Identifica os distintos sistemas técnicos de captación e edición dixital en producións audiovisuais. 3.3. Analiza as características dos sistemas de captación e proxección de imaxes en 3D. 4.1. Analiza pezas videográficas ou cinematográficas en que se apliquen efectos de movemento (intencionados ou técnicos). 5.1. Realiza diferentes modificacións en pezas videográficas: alterando a velocidade de reprodución e os parámetros relacionados co tamaño de imaxe e analiza o resultado obtido.
Bloque 4. Narrativa audiovisual		
<p>A narración da imaxe en movemento. O plano e a secuencia.</p> <p>Os planos de imaxe. Os movementos de cámara.</p> <p>O diálogo no cinema: plano e contraplano.</p> <p>O plano secuencia.</p> <p>As relacións espazo temporais na narración audiovisual. O flash forward e o flash back</p> <p>Literatura e guión cinematográfico. A sinopse. A escaleta. O guión literario. A secuencia. O guión técnico. O <i>story board</i>.</p> <p>A montaxe audiovisual.</p> <p>Xéneros cinematográficos. Xéneros televisivos. Cinema de ficción e documental. Cinema de animación.</p> <p>Narrativa dos produtos interactivos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar a construción do plano de imaxe e a súa capacidade narrativa. 2. Diferenciar os principais tipos de plano de imaxe. 3. Analizar a importancia narrativa do flash back na construción narrativa cinematográfica. 4. Identificar en obras cinematográficas de relevancia a súa estrutura narrativa. 5. Recoñecer as diferenzas existentes entre a realidade e a representación que nos ofrecen as imaxes en movemento, analizando os aspectos narrativos dos produtos audiovisuais e aplicando criterios expresivos. 6. Identificar e analizar os elementos técnicos, expresivos e estéticos utilizados nas producións audiovisuais. 7. Identificar as posibilidades das tecnoloxías da información e a comunicación, con especial atención aos medios de comunicación de libre acceso como internet 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona os elementos formais do plano e a súa consecuencia narrativa. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza nunha obra cinematográfica a construción narrativa dos planos e a secuencia. 2.2. Comenta a partir dunha obra cinematográfica a construción do plano-contraplano nun diálogo. 2.3. Explica a complexidade técnica da construción dun plano secuencia, utilizando, entre outras pezas posibles: "A soga" de Alfred Hitchcock; "Sede de mal" de Orson Welles; "Son Cuba" de Mikhail Kalatofov. 3.1. Comenta a transcendencia narrativa do flash back en obras cinematográficas de relevancia. 3.2. Analiza o significado narrativo do flash back en series para televisión. 4.1. Analiza a estrutura narrativa de obras significativas da historia do cinema. 5.1. Identifica e analiza os elementos técnicos, expresivos e estéticos utilizados nas producións audiovisuais e aplicaos na valoración de diversos produtos: película cinematográfica, programa de televisión, entre outros. 5.2. Especifica a tipoloxía de xénero, a intencionalidade comunicativa e os códigos expresivos empregados na realización de películas e programas de televisión, a partir da súa visión e análise. 6.1. Analiza producións multimedia interactivas e "new media", identificando as características dos distintos produtos e as súas posibilidades. 7.1. Identifica e explica as posibilidades das tecnoloxías da información e a comunicación, con especial atención aos medios de comunicación de libre acceso como internet.

Cultura Audiovisual II. 2º bacharelato

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Integración de son e imaxe na creación de audiovisuais e new media		
<p>A función expresiva do son. Características técnicas.</p> <p>A gravación do son: tipos esenciais de microfonía.</p> <p>A gravación e difusión musical. Os sistemas monofónicos, estereofónicos, dolby surround, 5.1, mp3 e outros posibles.</p> <p>A relación perceptiva entre imaxe e son: diálogos, voz en off, efectos especiais, música.</p> <p>A adecuación da música e dos sons ás intencións expresivas e comunicativas. Integración do son nas producións audiovisuais.</p> <p>Elementos expresivos do son en relación coa imaxe. Funcións da banda sonora.</p> <p>A banda sonora na historia do cinema. Os grandes creadores.</p> <p>A banda sonora no cinema español. Os principais compositores: Augusto Algueró, Roque Baños, Bernardo Bonezzi, Carmelo Bernaola, Antón García Abril, Alberto Iglesias, José Nieto, Afonso Santisteban, Adolfo Waitzman, etc.</p> <p>Os fitos históricos do proceso de transformación nas linguaxes e nos medios técnicos no paso do cinema mudo ao cinema sonoro.</p> <p>O "Slapstick" na obra de Max Sennet, Max Linder e Charlie Chaplin.</p> <p>A comedia visual en Buster Keaton e Harold Lloyd.</p> <p>A comedia dialogada. A obra cinematográfica de Woody Allen.</p> <p>A comedia coral. A obra cinematográfica de Luis García Berlanga.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar as características técnicas do son. Lonxitude e frecuencia de onda. Timbre. 2. Diferenciar os sistemas de captación microfónica a partir das necesidades de obtención do son 3. Diferenciar as características técnicas principais de gravación e difusión de sons a través dos diferentes sistemas: monofónicos, estereofónicos, dolby surround, 5.1, mp3, etc. 4. Explicar a relación entre a imaxe e o son. 5. Analizar o diferente resultado perceptivo obtido ao modificar os elementos sonoros nunha produción audiovisual. 6. Analizar a calidade da composición musical nas bandas sonoras para o cinema e a importancia que teñen no conxunto total da película. 7. Explicar a evolución do cinema español a través das bandas sonoras de películas emblemáticas e compositores relevantes. 8. Valorar a importancia da función expresiva da imaxe, o son e a música no proceso de creación de audiovisuais e de "new media", analizando as funcións comunicativas e estéticas dos produtos audiovisuais. 9. Analizar a técnica narrativa do cinema mudo e as súas características técnicas. 10. Comentar as diferenzas entre os "gags" visuais e sonoros no cinema. 11. Expor a complexidade técnica da comedia coral. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as características físicas do son, proceso de creación e difusión. 2.1. Realiza gravacións de son con aparellos sinxelos e valora os resultados obtidos. 3.1. Realiza edición dixital, convertendo pezas musicais dun sistema de son a outro (mono-estéreo, PCM wav, aiff- mp3 e avalía os resultados. Tamaño, calidade, destino final, etc. 4.1. Constrúe pezas audiovisuais combinando imaxe e son. Integrando: voz en off, pezas musicais e efectos na narración visual. 5.1. Analiza o valor funcional, expresivo e comunicativo dos recursos sonoros (voz, efectos e música) empregados nunha produción radiofónica ou na banda sonora dunha produción audiovisual. 5.2. Observa produtos audiovisuais valorando as funcións comunicativas e estéticas da integración de imaxe e son. 6.1. Relaciona a banda sonora de películas emblemáticas e a súa importancia na calidade do conxunto total da obra fílmica realizada. 7.1. Analiza a composición musical de bandas sonoras en España, valorando a calidade da construción musical realizada. 8.1. Recoñece as diferenzas existentes entre a realidade e a representación que nos ofrecen os medios sonoros. 8.2. Identifica as funcións e necesidades dos sistemas técnicos empregados na integración de imaxe e son nun audiovisual ou en new media. 9.1. Explica as características principais da narrativa visual do cinema mudo, referenciando sketches emblemáticos da historia deste cinema. 10.1. Comenta as diferenzas narrativas entre a comedia de chiste visual e sonoro. 11.1. Analiza a composición visual nas comedias corais, explicando a complexidade técnica da súa resolución narrativa.
Bloque 2. Características da produción audiovisual e multimedia nos diferentes medios		
<p>A industria cinematográfica, videográfica e televisiva segundo a evolución histórica das actividades de produción audiovisual.</p> <p>Organigramas e funcións profesionais na produción de produtos audiovisuais.</p> <p>Proceso de produción audiovisual e multimedia.</p> <p>Creación de imaxes en movemento e efectos dixitais.</p> <p>Edición e posprodución de documentos multimedia.</p> <p>Os efectos na historia do cinema e a TV: A noite americana, a dobre exposición, o croma, a edición dixital.</p> <p>Condicionantes do deseño universal.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comentar o resultado artístico e técnico que utilizan os creadores na industria do cinema e o teatro acerca do mundo do espectáculo. 2. Analizar as características técnicas e expresivas dos diferentes medios de comunicación, e as súas posibilidades informativas e comunicativas identificando os tipos de destinatarios das mensaxes. 3. Analizar os procesos técnicos que se realizan na posprodución de pezas audiovisuais. 4. Valorar a complexidade técnica e os resultados prácticos obtidos na fabricación de efectos para cinema e televisión. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza a visión do mundo do cinema en películas representativas. 2.1. Relaciona a evolución histórica da produción audiovisual e da radiodifusión coas necesidades e características dos produtos demandados pola sociedade. 2.2. Recoñece as diferentes funcións dos equipos técnicos humanos que interveñen nas producións audiovisuais e nos multimedia. 2.3. Compara as características fundamentais dos destinatarios da programación de emisións de radio e televisión. 3.1. Describe a posprodución, finalidade e técnicas aplicadas á creación audiovisual. 4.1. Analiza a evolución dos efectos no cinema. 4.2. Valorar a necesidade da audiodescripción e a subtítulos de produtos audiovisuais e multimedia.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Os medios de comunicación audiovisual		
<p>A linguaxe da televisión. Características técnicas e expresivas. Os xéneros e formatos de programas de televisión. A televisión do futuro. TV interactiva.</p> <p>Os fitos da televisión na linguaxe audiovisual.</p> <p>A televisión en España. Tipoloxías de programas para televisión e a súa realización. Informativos, entretemento, drama, comedia, terror, musicais, concursos, etc.</p> <p>Os grandes realizadores.</p> <p>A radio. Características técnicas e expresivas. Os xéneros e formatos de programas de radio: informativos, magazin, retransmisións deportivas, etc.</p> <p>Características propias de cada xénero.</p> <p>Radio interactiva.</p> <p>Estudo de audiencias e programación. Características da obtención dos datos de audiencia. Sistemas de elaboración estatística de resultados e transcendencia na produción audiovisual.</p> <p>A radio e a televisión como servizo público.</p> <p>Medios de comunicación audiovisual de libre acceso. A internet e a socialización da información, a comunicación e a creación.</p> <p>O uso responsable da rede.</p> <p>Liberdade de expresión e dereitos individuais do espectador.</p>	<p>1. Valorar o uso e acceso aos novos media en relación coas necesidades comunicativas actuais e as necesidades dos servizos públicos de comunicación audiovisual tradicional.</p> <p>2. Analizar a importancia creativa, técnica e histórica dos principais realizadores da televisión en España.</p> <p>3. Explicar as características principais da retransmisión radiofónica.</p> <p>4. Comentar as diferenzas de enfoque narrativo dos diferentes xéneros radiofónicos, establecendo as súas características principais.</p> <p>5. Analizar e valorar a importancia económica dos índices de audiencia nos ingresos publicitarios das empresas de comunicación.</p> <p>6. Identificar e discernir as comunicacións que emiten os medios de difusión, diferenciando información de propaganda comercial.</p>	<p>1.1. Analiza producións radiofónicas e televisivas identificando as características dos distintos xéneros e distinguindo os estereotipos máis comúns presentes nos produtos audiovisuais.</p> <p>2.1. Analiza pezas emblemáticas dos principais realizadores de televisión en España e comenta a calidade do produto realizado.</p> <p>3.1. Comenta as principais características da retransmisión radiofónica e a evolución desde o seu inicio até os sistemas dixitais actuais.</p> <p>4.1. Identifica as características principais dos xéneros radiofónicos.</p> <p>4.2. Analiza a estrutura dos principais xéneros radiofónicos, establecendo as súas diferenzas principais: presentación, ritmo narrativo, locución, recursos musicais e sonoros, etc.</p> <p>5.1. Valora a participación dos estudos de audiencias na programación dos programas de radio e televisión.</p> <p>6.1. Comenta a importancia dos programas informativos de radio e televisión e a súa transcendencia social.</p> <p>6.2. Compara a mesma noticia relatada segundo diferentes medios de comunicación e establece conclusións.</p> <p>6.3. Valora a influencia dos medios de comunicación a través da rede</p>
Bloque 4. A publicidade		
<p>A análise da imaxe publicitaria.</p> <p>A publicidade: información, propaganda e sedución.</p> <p>Funcións comunicativas. Funcións estéticas.</p> <p>As novas formas de publicidade: lugar de exposición do produto, publicidade encuberta e subliminar, definicións correctas de ambas as situacións.</p> <p>A publicidade no deporte, claves sociais e económicas.</p> <p>Publicidade de dimensión social. Campañas humanitarias.</p>	<p>1. Valorar a dimensión social e de creación de necesidades das mensaxes publicitarias analizando as funcións comunicativas e estéticas da mensaxe publicitaria.</p> <p>2. Analizar os sistemas de inserción de publicidade nos programas de radio e televisión:</p> <p>3. Expor as consecuencias sociais do papel dos actores cinematográficos como xeradores de tendencias e a súa relación cos patrocinadores comerciais.</p> <p>4. Comentar a relación entre os triunfos deportivos e a súa asociación a produtos comerciais.</p>	<p>1.1. Recoñece as distintas funcións da publicidade, diferenciando os elementos informativos daqueles outros relacionados coa emotividade, a sedución e a fascinación.</p> <p>1.2. Analiza diferentes imaxes publicitarias relacionando a súa composición e estrutura coa consecución dos seus obxectivos.</p> <p>1.3. Xustifica a composición comunicativa e a estrutura de spots e mensaxes publicitarias en relación coa consecución dos seus obxectivos.</p> <p>2.1. Analiza diferentes recursos utilizados para inserir publicidade nos programas: o spot, o patrocinio, a publicidade encuberta, etc.</p> <p>2.2. Distingue as vantaxes e inconvenientes de cada un deles.</p> <p>3.1. Recoñece e explica razoadamente a presenza da publicidade e do patrocinio na imaxe social dos actores e a súa transcendencia social.</p> <p>4.1. Analiza a relación entre o deporte e o patrocinio comercial ou a publicidade.</p>
Bloque 5. Análise de imaxes e mensaxes multimedia		
<p>Lectura denotativa e connotativa de imaxes. Análise de imaxes fixas e en movemento.</p> <p>Análise de produtos multimedia.</p> <p>Valores formais, estéticos, expresivos e de significado das imaxes.</p> <p>A incidencia das mensaxes segundo o emisor e o medio utilizado.</p>	<p>1. Desenvolver actitudes selectivas, críticas e creativas fronte ás mensaxes que recibimos a través das distintas canles de difusión, aplicando solucións expresivas para elaborar pequenas producións audiovisuais.</p> <p>2. Seleccionar e discernir recursos audiovisuais adaptados a unha necesidade concreta.</p>	<p>1.1. Analiza producións multimedia e new media xustificando as solucións comunicativas empregadas.</p> <p>2.1. Compara os contidos comunicativos audiovisuais que se encontran na internet valorando a adecuación as repercusións dos emisores.</p> <p>2.2. Recoñece expresiva e narrativamente un filme valorando as súas solucións técnicas na creación da mensaxe.</p> <p>2.3. Analiza expresiva e narrativamente un programa de televisión valorando as súas solucións comunicativas e o público a que vai dirixido.</p> <p>2.4. Elabora unha pequena produción audiovisual aplicando solucións expresivas segundo o xénero e formato seleccionado.</p>

6. Debuxo Técnico.

Entre as finalidades do Debuxo Técnico figura de maneira específica dotar o estudante das competencias necesarias para poder comunicarse graficamente con obxectividade nun mundo cada vez máis complexo, que require do deseño e fabricación de produtos que resolvan as necesidades presentes e futuras. Esta función comunicativa, grazas ao acordo dunha serie de convencións a escala nacional, comunitaria e internacional, permítenos transmitir, interpretar e comprender ideas ou proxectos de maneira fiable, obxectiva e inequívoca.

O Debuxo Técnico, por tanto, emprégase como medio de comunicación en calquera proceso de investigación ou proxecto que se sirva dos aspectos visuais das ideas e das formas para visualizar o que se está deseñando e, se for o caso, definir dunha maneira clara e exacta o que se desexa producir. É dicir, o coñecemento do debuxo técnico como linguaxe universal nos seus dous niveis de comunicación: comprender ou interpretar a información codificada e expresarse ou elaborar información comprensible polos destinatarios.

O alumnado, ao adquirir competencias específicas na interpretación de documentación gráfica elaborada de acordo coa norma nos sistemas de representación convencionais, pode coñecer mellor o mundo; isto require, ademais do coñecemento das principais normas de debuxo, un desenvolvemento avanzado da súa "visión espacial", entendida como a capacidade de abstracción para, por exemplo, visualizar ou imaxinar obxectos tridimensionais representados mediante imaxes planas.

Ademais de comprender a complexa información gráfica que nos rodea, é preciso que o estudante aborde a representación de espazos ou obxectos de todo tipo e a elaboración de documentos técnicos normalizados que plasmen as súas ideas e proxectos, xa estean relacionados co deseño gráfico, coa ideación de espazos arquitectónicos ou coa fabricación artesanal ou industrial de pezas e conxuntos.

Durante o primeiro curso trabállanse as competencias básicas relacionadas co debuxo técnico como linguaxe de comunicación e instrumento básico para a comprensión, análise e representación da realidade. Para isto, introdúcese gradualmente e de maneira interrelacionada tres grandes bloques: Xeometría, Sistemas de representación e Normalización. Trátase de que o estudante teña unha visión global dos fundamentos do debuxo técnico que lle permitan no seguinte curso afondar en distintos aspectos desta materia.

Ao longo do segundo curso introdúcese un bloque novo, denominado Proxecto, para a integración das destrezas adquiridas na etapa.

Os contidos da materia agrúpanse en catro bloques interrelacionados: Xeometría, Sistemas de representación, Normalización e Proxectos.

O primeiro bloque, denominado Xeometría, desenvolve durante os dous cursos que compoñen esta etapa os contidos necesarios para resolver problemas de configuración de formas, ao mesmo tempo que analiza a súa presenza na natureza e a arte ao longo da historia, e as súas aplicacións ao mundo científico e técnico.

De maneira análoga, o bloque dedicado aos sistemas de representación desenvolve os fundamentos, características e aplicacións das axonometrías, perspectivas cónicas, e dos sistemas diédrico e de planos cotados. Este bloque debe abordarse de maneira integrada para permitir descubrir as relacións entre sistemas e as vantaxes e inconvenientes de cada un. Ademais, é conveniente potenciar a utilización do debuxo "á man alzada" como ferramenta de comunicación de ideas e análise de problemas de representación.

O terceiro bloque, denominado Normalización, pretende dotar o estudante dos procedementos para simplificar, unificar e obxectivar as representacións gráficas. Este bloque está especialmente relacionado co proceso de elaboración de proxectos, obxecto do último bloque, polo que, aínda que a secuencia establecida sitúa este bloque de maneira específica no primeiro curso, a súa condición de linguaxe universal fai que a súa utilización sexa unha constante ao longo da etapa.

O cuarto bloque, denominado Proxectos, ten como obxectivo principal que o estudante mobilice e interrelacione os contidos adquiridos ao longo de toda a etapa e os utilice para elaborar e presentar de forma individual e colectiva os bosquejos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño gráfico, industrial ou arquitectónico.

Debuxo Técnico I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeometría e Debuxo técnico		
<p>Trazados xeométricos. Instrumentos e materiais do debuxo técnico. Recoñecemento da xeometría na natureza. Identificación de estruturas xeométricas na arte. Valoración da xeometría como instrumento para o deseño gráfico, industrial e arquitectónico. Trazados fundamentais no plano. Circunferencia e círculo. Operacións con segmentos. Mediatriz. Paralelismo e perpendicularidade. Ángulos. Determinación de lugares xeométricos. Aplicacións. Elaboración de formas baseadas en redes modulares. Trazado de polígonos regulares. Resolución gráfica de triángulos. Determinación, propiedades e aplicacións dos seus puntos notables. Resolución gráfica de cuadriláteros e polígonos. Análise e trazado de formas poligonais por triangulación, radiación e itinerario. Representación de formas planas: Trazado de formas proporcionais. Proporcionalidade e semellanza. Construción e utilización de escalas gráficas. Construción e utilización de escalas gráficas. Transformacións xeométricas elementais. Xiro, translación, simetría homotecia e afinidade. Identificación de invariantes. Aplicacións. Resolución de problemas básicos de tanxencias e enlaces. Aplicacións. Construción de curvas técnicas, óvalos, ovoideos e espirais. Aplicacións da xeometría ao deseño arquitectónico e industrial. Xeometría e novas tecnoloxías. Aplicacións de debuxo vectorial en 2D.</p>	<p>1. Resolver problemas de configuración de formas poligonais sinxelas no plano coa axuda de útiles convencionais de debuxo sobre taboleiro, aplicando os fundamentos da xeometría métrica de acordo cun esquema "paso a paso" e/ou figura de análise elaborada previamente. 2. Debuxar curvas técnicas e figuras planas compostas por circunferencias e liñas rectas, aplicando os conceptos fundamentais de tanxencias, resaltando a forma final determinada e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p>	<p>1.1. Deseña, modifica ou reproduce formas baseadas en redes modulares cadradas coa axuda do escuadro e o cartabón, utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas. 1.2. Determina coa axuda de regra e compás os principais lugares xeométricos de aplicación aos trazados fundamentais no plano, comprobando graficamente o cumprimento das condicións establecidas. 1.3. Relaciona as liñas e puntos notables de triángulos, cuadriláteros e polígonos coas súas propiedades, identificando as súas aplicacións. 1.4. Comprende as relacións métricas dos ángulos da circunferencia e o círculo, describindo as súas propiedades e identificando as súas posibles aplicacións. 1.5. Resolve triángulos coa axuda de regra e compás aplicando as propiedades das súas liñas e puntos notables e os principios xeométricos elementais, xustificando o procedemento utilizado. 1.6. Deseña, modifica ou reproduce cuadriláteros e polígonos analizando as relacións métricas esenciais e resolvendo o seu trazado por triangulación, radiación, itinerario ou relacións de semellanza. 1.7. Reproduce figuras proporcionais determinando a razón idónea para o espazo de debuxo dispoñible, construíndo a escala gráfica correspondente en función da apreciación establecida e utilizándoa coa precisión requirida. 1.8. Comprende as características das transformacións xeométricas elementais (xiro, translación, simetría, homotecia e afinidade), identificando as súas invariantes e aplicándoas para a resolución de problemas xeométricos e para a representación de formas planas. 2.1. Identifica as relacións existentes entre puntos de tanxencia, centros e raios de circunferencias, analizando figuras compostas por enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia. 2.2. Resolve problemas básicos de tanxencias coa axuda de regra e compás aplicando con rigor e exactitude as súas propiedades intrínsecas, utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas. 2.3. Aplica os coñecementos de tanxencias á construción de óvalos, ovoideos e espirais, relacionando a súa forma coas principais aplicacións no deseño arquitectónico e industrial. 2.4. Deseña a partir dun bosquejo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas que conteñan enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Sistemas de representación		
<p>Fundamentos dos sistemas de representación:</p> <p>Os sistemas de representación na arte. Evolución histórica dos sistemas de representación.</p> <p>Os sistemas de representación e o debuxo técnico. Ámbitos de aplicación. Vantaxes e inconvenientes. Criterios de selección.</p> <p>Clases de proxección.</p> <p>Sistemas de representación e novas tecnoloxías.</p> <p>Aplicacións de debuxo vectorial en 3D.</p> <p>Sistema diédrico:</p> <p>Procedementos para a obtención das proxeccións diédricas.</p> <p>Disposición normalizada.</p> <p>Reversibilidade do sistema. Número de proxeccións suficientes.</p> <p>Representación e identificación de puntos, rectas e planos. Posicións no espazo. Paralelismo e perpendicularidade. Pertenza e intersección.</p> <p>Proxeccións diédricas de sólidos e espazos sinxelos</p> <p>Seccións planas. Determinación da súa verdadeira magnitude.</p> <p>Sistema de planos cotados. Aplicacións.</p> <p>Sistema axonométrico. Fundamentos do sistema. Disposición dos eixes e utilización dos coeficientes de redución.</p> <p>Sistema axonométrico ortogonal, perspectivas isométricas, dimétricas e trimétricas.</p> <p>Sistema axonométrico oblicuo: perspectivas cabaleiras e militares.</p> <p>Aplicación do óvalo isométrico como representación simplificada de formas circulares.</p> <p>Sistema cónico:</p> <p>Elementos do sistema. Plano do cadro e cono visual.</p> <p>Determinación do punto de vista e orientación das caras principais.</p> <p>Paralelismo. Puntos de fuga. Puntos métricos.</p> <p>Representación simplificada da circunferencia.</p> <p>Representación de sólidos nos diferentes sistemas.</p>	<p>1. Relacionar os fundamentos e características dos sistemas de representación coas súas posibles aplicacións ao debuxo técnico, seleccionando o sistema adecuado ao obxectivo previsto, identificando as vantaxes e inconvenientes en función da información que se desexe mostrar e dos recursos dispoñibles.</p> <p>2. Representar formas tridimensionais sinxelas a partir de perspectivas, fotografías, pezas reais ou espazos do contorno próximo, utilizando o sistema diédrico ou, se for o caso, o sistema de planos cotados, dispoñendo de acordo coa norma as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de maneira inequívoca.</p> <p>3. Debuxar perspectivas de formas tridimensionais a partir de pezas reais ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, seleccionando a axonometría adecuada ao propósito da representación, dispoñendo a posición dos eixes en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e utilizando, se for o caso, os coeficientes de redución determinados.</p> <p>4. Debuxar perspectivas cónicas de formas tridimensionais a partir de espazos do contorno ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, valorando o método seleccionado, considerando a orientación das caras principais respecto ao plano de cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final.</p>	<p>1.1. Identifica o sistema de representación empregado a partir da análise de debuxos técnicos, ilustracións ou fotografías de obxectos ou espazos, determinando as características diferenciais e os elementos principais do sistema.</p> <p>1.2. Establece o ámbito de aplicación de cada un dos principais sistemas de representación, ilustrando as súas vantaxes e inconvenientes mediante o debuxo á manalzada dun mesmo corpo xeométrico sinxelo.</p> <p>1.3. Selecciona o sistema de representación idóneo para a definición dun obxecto ou espazo, analizando a complexidade da súa forma, a finalidade da representación, a exactitude requirida e os recursos informáticos dispoñibles.</p> <p>1.4. Comprende os fundamentos do sistema diédrico, describindo os procedementos de obtención das proxeccións e a súa disposición normalizada.</p> <p>2.1. Deseña ou reproduce formas tridimensionais sinxelas, debuxando á manalzada as súas vistas principais no sistema de proxección ortogonal establecido pola norma de aplicación, dispoñendo as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de maneira inequívoca.</p> <p>2.2. Visualiza no espazo perspectivo formas tridimensionais sinxelas definidas suficientemente polas súas vistas principais, debuxando á manalzada axonometrías convencionais (isometrías e cabaleiras).</p> <p>2.3. Comprende o funcionamento do sistema diédrico, relacionando os seus elementos, convencionalismos e notacións coas proxeccións necesarias para representar inequivocamente a posición de puntos, rectas e planos, resolvendo problemas de pertenza, intersección e verdadeira magnitude.</p> <p>2.4. Determina seccións planas de obxectos tridimensionais sinxelos, visualizando intuitivamente a súa posición mediante perspectivas á manalzada, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.</p> <p>2.5. Comprende o funcionamento do sistema de planos cotados como unha variante do sistema diédrico que permite rendibilizar os coñecementos adquiridos, ilustrando as súas principais aplicacións mediante a resolución de problemas sinxelos de pertenza e intersección e obtendo perfís dun terreo a partir das súas curvas de nivel.</p> <p>3.1. Realiza perspectivas isométricas de corpos definidos polas súas vistas principais, coa axuda de útiles de debuxo sobre taboleiro, representando as circunferencias situadas en caras paralelas aos planos coordenados como óvalos en lugar de elipses, simplificando o seu trazado.</p> <p>3.2. Realiza perspectivas cabaleiras ou planimétricas (militares) de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordenados, dispoñendo a súa orientación para simplificar o seu trazado.</p> <p>4.1. Comprende os fundamentos da perspectiva cónica, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación das caras principais respecto ao plano de cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final, determinando o punto principal, a liña de horizonte, os puntos de fuga e os seus puntos de medida.</p> <p>4.2. Debuxa coa axuda de útiles de debuxo perspectivas cónicas centrais de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordenados, dispoñendo a súa orientación para simplificar o seu trazado.</p> <p>4.3. Representa formas sólidas ou espaciais con arcos de circunferencia en caras horizontais ou verticais, debuxando perspectivas cónicas oblicuas coa axuda de útiles de debuxo, simplificando a construción das elipses perspectivas mediante o trazado de polígonos circunscritos, trazándoas á manalzada ou coa axuda de moldes de curvas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Normalización		
<p>Elementos de normalización: O proxecto: necesidade e ámbito de aplicación das normas. Formatos. Encarte de planos. Vistas. Liñas normalizadas. Escalas. Cotación. Cortes e seccións. Aplicacións da normalización: Debuxo industrial. Debuxo arquitectónico.</p>	<p>1. Valorar a normalización como convencionalismo para a comunicación universal que permite simplificar os métodos de produción, asegurar a calidade dos produtos, posibilitar a súa distribución e garantir a súa utilización polo destinatario final.</p> <p>2. Aplicar as normas nacionais, europeas e internacionais relacionadas cos principios xerais de representación, formatos, escalas, cotación e métodos de proxección ortográficos e axonométricos, considerando o debuxo técnico como linguaxe universal, valorando a necesidade de coñecer a súa sintaxe, utilizándoo de forma obxectiva para a interpretación de planos técnicos e para a elaboración de bosquejos, esquemas, esbozos e planos.</p>	<p>1.1. Describe os obxectivos e ámbitos de utilización das normas UNE, EN e ISO, relacionando as específicas do debuxo técnico coa súa aplicación para a escolla e encarte de formatos, para o emprego de escalas, para establecer o valor representativo das liñas, para dispor as vistas e para a cotación.</p> <p>2.1. Obtén as dimensións relevantes de corpos ou espazos representados utilizando escalas normalizadas.</p> <p>2.2. Representa pezas e elementos industriais ou de construción, aplicando as normas referidas aos principais métodos de proxección ortográficos, seleccionando as vistas imprescindibles para a súa definición, dispóndoas adecuadamente e diferenciando o trazado de eixes, liñas vistas e ocultas.</p> <p>2.3. Cota pezas industriais sinxelas identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional, e dispóndoas de acordo coa norma.</p> <p>2.4. Cota espazos arquitectónicos sinxelos identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional e dispóndoas de acordo coa norma.</p> <p>2.5. Representa obxectos con ocios mediante cortes e seccións, aplicando as normas básicas correspondentes.</p>

Debuxo Técnico II. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeometría e Debuxo técnico		
<p>Resolución de problemas xeométricos: Proporcionalidade. O rectángulo áureo. Aplicacións. Construción de figuras planas equivalentes. Relación entre os ángulos e a circunferencia. Arco capaz. Aplicacións. Potencia dun punto respecto a unha circunferencia. Determinación e propiedades do eixe radical e do centro radical. Aplicación á resolución de tanxencias. Inversión. Determinación de figuras inversas. Aplicación á resolución de tanxencias. Trazado de curvas cónicas e técnicas: Curvas cónicas. Orixe, determinación e trazado da elipse, a parábola e a hipérbola. Resolución de problemas de pertenza, tanxencia e incidencia. Aplicacións. Curvas técnicas. Orixe, determinación e trazado das curvas cíclicas e evolventes. Aplicacións. Transformacións xeométricas: Afinidade. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras afíns. Construción da elipse afin a unha circunferencia. Aplicacións. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións.</p>	<p>1. Resolver problemas de tanxencias mediante a aplicación das propiedades do arco capaz, dos eixes e centros radicais e/ou da transformación de circunferencias e rectas por inversión, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p> <p>2. Debuxar curvas cíclicas e cónicas, identificando os seus principais elementos e utilizando as súas propiedades fundamentais para resolver problemas de pertenza, tanxencia ou incidencia.</p> <p>3. Relacionar as transformacións homolóxicas coas súas aplicacións á xeometría plana e aos sistemas de representación, valorando a rapidez e exactitude nos trazados que proporciona a súa utilización.</p>	<p>1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.</p> <p>1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.</p> <p>1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.</p> <p>1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analogía noutros problemas máis sinxelos.</p> <p>1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p> <p>2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describindo as súas propiedades e identificando as súas aplicacións.</p> <p>2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades e xustificando o procedemento utilizado.</p> <p>2.3. Traza curvas cónicas determinando previamente os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.</p> <p>3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas identificando os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.</p> <p>3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.</p> <p>3.3. Deseña a partir dun bosquejo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Sistemas de representación		
<p>Punto, recta e plano en sistema diédrico: Resolución de problemas de pertenza, incidencia, paralelismo e perpendicularidade. Determinación da verdadeira magnitude de segmentos e formas planas. Abatemento de planos. Determinación dos seus elementos. Aplicacións. Xiro dun corpo xeométrico. Aplicacións. Cambios de plano. Determinación das novas proxeccións. Aplicacións. Construción de figuras planas. Afinidade entre proxeccións. Problema inverso ao abatemento. Corpos xeométricos en sistema diédrico: Representación de poliedros regulares. Posicións singulares. Determinación das súas seccións principais. Representación de prismas e pirámides. Determinación de seccións planas e elaboración de desenvolvementos. Interseccións. Representación de cilindros, conos e esferas. Seccións planas. Sistemas axonométricos ortogonais: Posición do triedro fundamental. Relación entre o triángulo de trazas e os eixes do sistema. Determinación de coeficientes de redución. Tipoloxía das axonometrías ortogonais. Vantaxes e inconvenientes. Representación de figuras planas. Representación simplificada da circunferencia. Representación de corpos xeométricos e espazos arquitectónicos. Seccións planas. Interseccións.</p>	<p>1. Valorar a importancia da elaboración de debuxos á man alzada para desenvolver a "visión espacial", analizando a posición relativa entre rectas, planos e superficies, identificando as súas relacións métricas para determinar o sistema de representación adecuado e a estratexia idónea que solucione os problemas de representación de corpos ou espazos tridimensionais.</p> <p>2. Representar poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos mediante as súas proxeccións ortográficas, analizando as posicións singulares respecto aos planos de proxección, determinando as relacións métricas entre os seus elementos, as seccións planas principais e a verdadeira magnitude ou desenvolvemento das superficies que os conforman.</p> <p>3. Debuxar axonometrías de poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios, utilizando a axuda do abatemento de figuras planas situadas nos planos coordenados, calculando os coeficientes de redución e determinando as seccións planas principais.</p>	<p>1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, se for o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.</p> <p>1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.</p> <p>1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatementos ou cambios de plano en sistema diédrico e, se for o caso, no sistema de planos cotados.</p> <p>2.1. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.</p> <p>2.2. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.</p> <p>2.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.</p> <p>2.4. Obtén a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.</p> <p>2.5. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatementos ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.</p> <p>3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de corrección.</p> <p>3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.</p> <p>3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Documentación gráfica de proxectos		
<p>Elaboración de bosquejos, esbozos e planos.</p> <p>O proceso de deseño/fabricación: perspectiva histórica e situación actual.</p> <p>O proxecto: tipos e elementos.</p> <p>Planificación de proxectos.</p> <p>Identificación das fases dun proxecto.</p> <p>Programación de tarefas.</p> <p>Elaboración das primeiras ideas.</p> <p>Debuxo de bosquejos á man alzada e esquemas.</p> <p>Elaboración de debuxos cotados.</p> <p>Elaboración de esbozos de pezas e conxuntos.</p> <p>Tipos de planos. Planos de situación, de conxunto, de montaxe, de instalación, de detalle, de fabricación ou de construción.</p> <p>Presentación de proxectos.</p> <p>Elaboración da documentación gráfica dun proxecto gráfico, industrial ou arquitectónico sinxelo.</p> <p>Posibilidades das tecnoloxías da información e a comunicación aplicadas ao deseño, edición, arquivamento e presentación de proxectos.</p> <p>Debuxo vectorial 2D. Debuxo e edición de entidades. Creación de bloques.</p> <p>Visibilidade de camadas.</p> <p>Debuxo vectorial 3D. Inserción e edición de sólidos. Galerías e bibliotecas de modelos. Incorporación de texturas.</p> <p>Selección do encadramento, a iluminación e o punto de vista.</p>	<p>1. Elaborar bosquejos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificando de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisando o avance dos traballos e asumindo as tarefas encomendadas con responsabilidade.</p> <p>2. Presentar de forma individual e colectiva os bosquejos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificando de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisando o avance dos traballos e asumindo as tarefas encomendadas con responsabilidade.</p>	<p>1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.</p> <p>1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir dos planos técnicos que os definen.</p> <p>1.3. Debuxa bosquejos á man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.</p> <p>1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, cortes e/ou seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquejos á man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.</p> <p>2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a súa utilización.</p> <p>2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en camadas diferenciadas pola súa utilidade.</p> <p>2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos até obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista idóneo ao propósito buscado.</p> <p>2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de forma que estes sexan claros, limpos e respondan ao obxectivo para o cal foron realizados.</p>

7. Deseño.

O deseño converteuse nun elemento de capital importancia en todo tipo de producións humanas e constitúe hoxe un dos principais motores da economía cultural. O deseño aplícase en todos os ámbitos e encóntrase por todas as partes, penetrando no cotián de tal maneira que a súa omnipresenza o torna imperceptible. A función do deseño na sociedade contemporánea non debe entenderse unicamente como o proceso de ideación e proxectación para a produción de obxectos, xa sexan estes bidimensionais ou tridimensionais. Un problema de deseño non é un problema circunscrito á superficie xeométrica de dúas ou tres dimensións. Todo obxecto se conecta sempre, directa ou indirectamente, cun contorno e, por tanto, o conxunto de conexións que un obxecto establece con moi distintas esferas é extensísimo. Por isto o deseñador debe contribuír a que se estableza unha relación recoñecible e inmediata do home co seu contorno, onde este se fai accesible, amable, útil e adaptado. O deseño debe atender tanto aos aspectos materiais, tecnolóxicos e funcionais dos obxectos, como aos simbólicos e comunicacionais. Un bo deseño contribúe a que poidamos utilizar eficazmente os obxectos dunha maneira intuitiva e cómoda, ou a que comprendamos con rapidez as mensaxes do noso contorno.

O estudo dos fundamentos básicos do deseño é de grande importancia para capacitar o alumnado para a comprensión e aproveitamento do seu contorno, e para desenvolver a creatividade e o pensamento diverxente, ao potenciar a capacidade para producir respostas múltiples ante un mesmo estímulo. O estudo e a iniciación á práctica do deseño promoven, por tanto, posturas activas ante a sociedade e a natureza e fomentan unha actitude analítica respecto á información que chega do contorno, é dicir, contribuíndo a desenvolver a sensibilidade e o sentido crítico.

A materia de deseño ten por finalidade proporcionar unha base sólida acerca dos principios e fundamentos que constitúen esta actividade. É unha disciplina de carácter teórico-práctico que, sen pretender formar

especialistas na materia, si debe proporcionar ao alumnado os coñecementos fundamentais do ámbito do deseño e as ferramentas necesarias para iniciarse no estudo, na análise e na realización de proxectos elementais de deseño.

Por outra parte, o desenvolvemento e a adquisición de competencias constitúen elementos fundamentais á hora de abordar e orientar o proceso de ensino-aprendizaxe. Os contidos da materia estruturáronse en cinco bloques que agrupan contidos e procedementos, mais o seu desenvolvemento non debe entenderse de forma secuencial.

O primeiro bloque estuda o devir histórico nos principais ámbitos do deseño e debe contribuír a que o alumnado comprenda que a actividade de deseñar sempre está condicionada polo contorno natural, social e cultural en que se desenvolva.

O segundo bloque está dedicado á análise e estudo dos elementos de configuración específicos para o deseño de mensaxes, obxectos ou espazos en función das súas dimensións, formais, estéticas, comunicativas e simbólicas.

O terceiro bloque incide na importancia da metodoloxía proxectual como unha valiosa e necesaria ferramenta que canalice a creatividade, a fantasía e a inventiva á eficaz resolución de problemas de deseño.

Tanto o cuarto como o quinto bloques pretenden ser unha aproximación ao coñecemento e á práctica do deseño nos ámbitos da comunicación gráfica, do deseño de obxectos e do deseño de espazos.

Deseño. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliable
Bloque 1. Evolución histórica e ámbitos do deseño		
<p>Concepto de deseño: Definición, orixes e tendencias.</p> <p>Historia do deseño. da artesanía á industria. Principais períodos e escolas de deseño nos diferentes ámbitos. Figuras máis relevantes.</p> <p>Funcións do deseño. Deseño e comunicación social. Influencia do deseño na ética e estética contemporánea.</p> <p>Deseño publicitario e hábitos de consumo.</p> <p>Deseño sustentable: ecoloxía e ambiente.</p> <p>Principais campos de aplicación do deseño: gráfico, interiores e produtos.</p> <p>Deseño e arte. Diferenzas e similitudes entre o obxecto artístico e o obxecto de deseño.</p> <p>O proceso no deseño: deseño e creatividade.</p>	<p>1. Coñecer e describir as características fundamentais dos movementos históricos, correntes e escolas máis relevantes na historia do deseño recoñecendo as achegas do deseño nos diferentes ámbitos, e valorar a repercusión que isto tivo nas actitudes éticas, estéticas e sociais na cultura contemporánea.</p> <p>2. Comprender que a actividade de deseñar sempre está condicionada polo contorno natural, social e cultural e polos aspectos funcionais, simbólicos, estéticos e comunicativos a que se queira dar resposta.</p>	<p>1.1. Coñece e describe as características fundamentais das principais correntes e escolas da historia do deseño</p> <p>1.2. Analiza imaxes relacionadas co deseño, identificando o ámbito a que pertencen e relacións coa corrente, escola ou período a que pertencen.</p> <p>1.3. Analiza imaxes de produtos de deseño e de obras de arte, explicando razoadamente as principais semellanzas e diferenzas entre estes dous ámbitos, utilizando con propiedade a terminoloxía específica da materia.</p> <p>2.1. Comprende, valora e explica argumentadamente a incidencia que ten o deseño na formación de actitudes éticas, estéticas e sociais e nos hábitos de consumo.</p>
Bloque 2. Elementos de configuración formal		
<p>Teoría da percepción.</p> <p>Elementos básicos da linguaxe visual: punto, liña, plano, cor, forma e textura.</p> <p>Aplicación ao deseño.</p> <p>Linguaxe visual.</p> <p>Estrutura e composición. Recursos na organización da forma e o espazo e a súa aplicación ao deseño: repetición, ordenación e composición modular, simetría, dinamismo, deconstrución...</p> <p>Deseño e función: análise da dimensión pragmática, simbólica e estética do deseño.</p>	<p>1. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura da linguaxe visual.</p> <p>2. Utilizar os elementos básicos da linguaxe visual na realización de composicións creativas que evidencien a comprensión e aplicación dos fundamentos compositivos.</p> <p>3. Aplicar as teorías perceptivas e os recursos da linguaxe visual á realización de produtos concretos de deseño.</p> <p>4. Diferenciar os aspectos formais, funcionais, estéticos e comunicativos de obxectos de referencia dos distintos ámbitos do deseño.</p>	<p>1.1. Identifica os principais elementos da linguaxe visual presentes en obxectos de deseño ou de contorno cotián.</p> <p>2.1. Realiza composicións gráficas, seleccionando e utilizando equilibradamente os principais elementos da linguaxe visual.</p> <p>2.2. Analiza imaxes ou produtos de deseño recoñecendo e diferenciando os seus aspectos funcionais estéticos e simbólicos.</p> <p>3.1. Aplica as teorías perceptivas e os recursos da linguaxe visual á realización de propostas de deseño nos diferentes ámbitos.</p> <p>3.2. Utiliza a cor atendendo ás súas calidades funcionais, estéticas e simbólicas e á súa adecuación a propostas específicas de deseño.</p> <p>3.3. Modifica os aspectos comunicativos dunha peza de deseño, ideando alternativas compositivas e reelaborándoa con diferentes técnicas, materiais, formatos e acabamentos.</p> <p>4.1. Descompón en unidades elementais unha obra de deseño gráfico complexa e reorganizaas elaborando novas composicións plasticamente expresivas, equilibradas e orixinais.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliable
Bloque 3. Teoría e metodoloxía do deseño		
<p>Introdución á teoría do deseño: Definición de teoría, metodoloxía, investigación e proxecto.</p> <p>Fases do proceso de deseño: concepción e estruturación: suxeito, obxecto, método e finalidade; elaboración e selección de propostas; presentación do proxecto.</p> <p>Fundamentos de investigación no proceso de deseño: recompilación de información e análise de datos.</p> <p>Materiais, técnicas e procedementos para a realización de esbozos e bosquejos gráficos.</p>	<p>1. Valorar a importancia da metodoloxía como ferramenta para a concepción, o desenvolvemento, a realización e a comunicación acertados do proxecto de deseño.</p> <p>2. Resolver problemas de deseño de maneira creativa, lóxica e racional, adecuando os materiais e os procedementos á súa función estética, práctica e comunicativa.</p> <p>3. Recompilar e analizar información relacionada cos distintos aspectos do proxecto que se van desenvolver, para realizar propostas creativas e realizables ante un problema de deseño.</p> <p>4. Achegar solucións diversas e creativas ante un problema de deseño, potenciando o desenvolvemento do pensamento diverxente.</p> <p>5. Coñecer e aplicar técnicas básicas de realización de esbozos e bosquejos presentando con corrección os proxectos e argumentándoos conforme os seus aspectos formais, funcionais, estéticos e comunicativos.</p>	<p>1.1. Coñece e aplica a metodoloxía proxectual básica.</p> <p>2.1. Desenvolve proxectos sinxelos que dean resposta a propostas específicas de deseño previamente establecidas.</p> <p>3.1. Determina as características técnicas e as intencións expresivas e comunicativas de diferentes obxectos de deseño.</p> <p>3.2. Recolle información, analiza os datos obtidos e realiza propostas creativas.</p> <p>3.3. Planifica o proceso de realización desde a fase de ideación até a elaboración final da obra.</p> <p>4.1. Debuxa ou interpreta a información gráfica, tendo en conta as características e parámetros técnicos e estéticos do produto para o seu posterior desenvolvemento.</p> <p>4.2. Realiza bosquejos e esbozos para visualizar a peza e valorar a súa adecuación aos obxectivos propostos.</p> <p>5.1. Materializa a proposta de deseño e presenta e defende o proxecto realizado, desenvolvendo a capacidade de argumentación e a autocrítica.</p> <p>5.2. Planifica o traballo, coordínase, participa activamente e respecta e valora as realizacións do resto dos integrantes do grupo nun traballo de equipo.</p>
Bloque 4. Deseño gráfico		
<p>As funcións comunicativas do deseño gráfico: identidade, información e persuasión.</p> <p>Ámbitos de aplicación do deseño gráfico.</p> <p>Deseño gráfico e sinalización. A sinalética. Principais factores condicionantes, pautas e elementos na elaboración de sinais.</p> <p>Aplicacións.</p> <p>A tipografía: o carácter tipográfico. Lexibilidade. Principais familias tipográficas.</p> <p>Deseño publicitario. Fundamentos e funcións da publicidade. Elementos da linguaxe publicitaria.</p> <p>Software de ilustración e deseño.</p>	<p>1. Explorar, con iniciativa as posibilidades plásticas e expresivas da linguaxe gráfica utilizándoas de maneira creativa na ideación e realización de obra orixinal de deseño gráfico, e analizar desde o punto de vista formal e comunicativo produtos de deseño gráfico, identificando os recursos gráficos, comunicativos e estéticos empregados.</p> <p>2. Identificar as principais familias tipográficas recoñecendo as pautas básicas de lexibilidade, estrutura, espazamento e composición.</p> <p>3. Realizar proxectos elementais de deseño gráfico identificando o problema, achegando solucións creativas e seleccionando a metodoloxía e materiais adecuados para a súa materialización.</p> <p>4. Desenvolver unha actitude reflexiva e creativa en relación coas cuestións formais e conceptuais da cultura visual da sociedade de que forma parte.</p> <p>5. Iniciarse na utilización de programas informáticos de ilustración e deseño aplicándoos a diferentes propostas de deseño.</p>	<p>1.1. Realiza proxectos sinxelos nalgún dos campos propios do deseño gráfico como a sinalización, a edición, a identidade, o <i>packaging</i> ou a publicidade.</p> <p>1.2. Examina diferentes "obxectos de deseño" e determina a súa idoneidade, en función das súas características técnicas, comunicativas e estéticas.</p> <p>2.1. Identifica as principais familias tipográficas e recoñece as noções elementais de lexibilidade, estrutura, espazamento e composición.</p> <p>2.2. Usa de forma adecuada a tipografía seguindo criterios acertados na súa elección e composición.</p> <p>3.1. Resolve problemas sinxelos de deseño gráfico utilizando os métodos, as ferramentas e as técnicas de representación adecuadas.</p> <p>3.2. Relaciona o grao de iconicidade de diferentes imaxes gráficas coas súas funcións comunicativas.</p> <p>4.1. Emite xuízos de valor argumentados respecto á produción gráfica propia e allea conforme os seus coñecementos sobre a materia, o seu gusto persoal e sensibilidade.</p> <p>5.1. Utiliza con solvencia os recursos informáticos idóneos e aplicaos á resolución de propostas específicas de deseño gráfico.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliable
Bloque 5. Deseño de produto e do espazo		
<p>Nocións básicas de deseño de obxectos. Funcións, morfoloxía, e tipoloxía dos obxectos. Relación entre obxecto e usuario. Conceptos básicos de ergonomía, antropometría e biónica e a súa aplicación ao deseño de produtos e interiores. O deseño do espazo habitable. Organización do espazo: condicionantes físicos, técnicos, funcionais e psicosociais. Distribución e circulación. Principais materiais, instalacións e elementos construtivos empregados no deseño de interiores: características técnicas, estéticas e construtivas. Iluminación.</p>	<p>1. Analizar os aspectos formais, estruturais, semánticos e funcionais de diferentes obxectos de deseño que poden ser obxectos naturais, artificiais, de uso cotián ou obxectos propios do deseño.</p> <p>2. Desenvolver un proxecto sinxelo de deseño industrial, seguindo unha metodoloxía idónea e seleccionando as técnicas de realización apropiadas.</p> <p>3. Realizar un proxecto elemental de espazo habitable, seguindo unha metodoloxía idónea e seleccionando as técnicas de realización apropiadas.</p> <p>4. Valorar a importancia que ten o coñecemento e a aplicación dos fundamentos ergonómicos e antropométricos, nos procesos de deseño, entendendo que son ferramentas imprescindibles para optimizar o uso dun obxecto ou un espazo e adecualos ás medidas, morfoloxía e benestar humanos.</p>	<p>1.1. Analiza diferentes "obxectos de deseño" e determina a súa idoneidade, realizando en cada caso un estudo da súa dimensión pragmática, simbólica e estética.</p> <p>1.2. Determina as características formais e técnicas de obxectos de deseño atendendo ao tipo de produto e ás súas intencións funcionais e comunicativas.</p> <p>2.1. Desenvolve proxectos sinxelos de deseño de produtos en función de condicionantes e requirimentos específicos previamente determinados.</p> <p>2.2. Interpreta a información gráfica achegada en supostos prácticos de deseño de obxectos e do espazo.</p> <p>2.3. Utiliza adecuadamente os materiais e as técnicas de representación gráfica.</p> <p>2.4. Realiza bosquejos e esbozos para visualizar e valorar a adecuación do traballo aos obxectivos propostos.</p> <p>2.5. En propostas de traballo en equipo participa activamente na planificación e coordinación do traballo e respecta e valora as realizacións e achegas do resto dos integrantes do grupo.</p> <p>3.1. Propón solucións viables de habitabilidade, distribución e circulación no espazo en supostos sinxelos de deseño de interiores.</p> <p>4.1. Valora a metodoloxía proxectual, recoñece os distintos factores que nela interveñen e aplícaa á resolución de supostos prácticos.</p> <p>4.2. Coñece as nocións básicas de ergonomía e antropometría e aplícaa en supostos prácticos sinxelos de deseño de obxectos e do espazo.</p>

8. Economía.

O estudo e a formación en economía fanse absolutamente necesarios nun contexto moi globalizado, no cal as relacións económicas son cada vez máis complexas. A economía está presente en todos os aspectos da nosa vida cotiá: calquera cidadán necesita coñecer as regras básicas que explican os acontecementos económicos e a linguaxe específica que é utilizada polos economistas e polos medios de comunicación para analizar eses feitos. A realidade non pode entenderse correctamente sen considerar o comportamento económico, individual e colectivo, das persoas na procura da satisfacción das súas necesidades, así como a produción e organización dos bens e servizos que se necesitan para isto, e a distribución dos recursos escasos.

O estudo da economía axuda a percibir e coñecer o mundo que nos rodea, e posibilita analizar e afondar nas relacións humanas desde aspectos micro e macroeconómicos, incluíndo diferentes variables de contexto; facilita a comprensión dos conceptos utilizados habitualmente na economía e no mundo empresarial, potencia as habilidades e destrezas de razoamento, abstracción e interrelación, e proporciona ferramentas para examinar de forma crítica a sociedade en que nos desenvolvemos; ademais, contribúe a desenvolver a curiosidade intelectual, a capacidade analítica, o rigor e a amplitude de perspectivas ao facer fronte ao estudo e investigación de diversos temas, o coñecemento de variables como o crecemento, a pobreza, a educación, a saúde, a riqueza, o ambiente, etc., un coñecemento matemático e estatístico, así como unha habilidade de comunicación oral e escrita para explicar e transmitir as ideas e conclusións con argumentos e evidencias empíricas, un sólido sentido da ética e respecto polo ser humano, así como unha intensa capacidade de traballo, tanto individual como en equipo.

Talvez o que mellor distingue a economía como disciplina doutras nas ciencias sociais non é o seu obxecto, senón o seu enfoque.

Na actualidade cobran máis valor, se cabe, os coñecementos económicos pola importancia de contar con cidadáns solventes e informados e pola relevancia dunha boa administración dos recursos dun país, o que mostra a gran transcendencia social da economía, pois o seu coñecemento contribúe a fomentar a mellora na calidade de vida, o progreso e o benestar social.

O estudo da economía proporciona, xunto coa formación técnica, unha serie de competencias en traballo en equipo, habilidades de comunicación, iniciativa e liderado, así como o estímulo do espírito emprendedor.

Economía. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Ideas económicas básicas		
<p>A economía e o seu impacto na vida dos cidadáns.</p> <p>A escaseza, a elección e a asignación de recursos. O custo de oportunidade.</p> <p>Como se estuda en economía. Unha aproximación aos modelos económicos.</p> <p>As relacións económicas básicas e a súa representación.</p>	<p>1. Explicar a economía como ciencia social valorando o impacto permanente das decisións económicas na vida dos cidadáns.</p> <p>2. Coñecer e familiarizarse coa terminoloxía económica básica e co uso dos modelos económicos.</p> <p>3. Tomar conciencia dos principios básicos da economía que se aplican nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e necesidades.</p>	<p>1.1. Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de toda economía e comprende que toda elección supón renunciar a outras alternativas e que toda decisión ten consecuencias.</p> <p>1.2. Diferencia formas diversas de abordar e resolver problemas económicos e identifica as súas vantaxes e inconvenientes, así como as súas limitacións.</p> <p>2.1. Comprende e utiliza correctamente diferentes termos da área da economía.</p> <p>2.2. Diferencia entre economía positiva e economía normativa.</p> <p>2.3. Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción.</p> <p>3.1. Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas.</p> <p>3.2. Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas da súa contorna.</p>
Bloque 2. Economía e empresa		
<p>A empresa e o empresario.</p> <p>Tipos de empresa. Criterios de clasificación, forma xurídica, funcións e obxectivos.</p> <p>Proceso produtivo e factores produtivos.</p> <p>Fontes de financiamento das empresas.</p> <p>Ingresos, custos e beneficios.</p> <p>Obrigacións fiscais das empresas.</p>	<p>1. Describir os diferentes tipos de empresas e formas xurídicas das empresas relacionando con cada unha delas as súas exixencias de capital e as responsabilidades legais dos seus propietarios e xestores, así como as interrelacións das empresas co seu contorno inmediato.</p> <p>2. Analizar as características principais do proceso produtivo.</p> <p>3. Identificar as fontes de financiamento das empresas.</p> <p>4. Determinar para un caso sinxelo a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio.</p> <p>5. Diferenciar os impostos que afectan as empresas e a importancia do cumprimento das obrigacións fiscais.</p>	<p>1.1. Distingue as diferentes formas xurídicas das empresas e relaciónaas coas exixencias requiridas de capital para a súa constitución e responsabilidades legais para cada tipo.</p> <p>1.2. Valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso en función das características concretas aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.</p> <p>1.3. Identifica os diferentes tipos de empresas e empresarios que actúan no seu contorno, así como a forma de interrelacionarse co seu ámbito máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.</p> <p>2.1. Indica os distintos tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.</p> <p>2.2. Identifica os diferentes sectores económicos, así como os seus retos e oportunidades.</p> <p>3.1. Explica as posibilidades de financiamento do día a día das empresas diferenciando o financiamento externo e interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.</p> <p>4.1. Diferencia os ingresos e custos xerais dunha empresa e identifica o seu beneficio ou perda, aplicando razoamentos matemáticos para a interpretación de resultados.</p> <p>5.1. Identifica as obrigacións fiscais das empresas segundo a actividade sinalando o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles.</p> <p>5.2. Valora a achega que supón a carga impositiva á riqueza nacional.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Economía persoal		
<p>Ingresos e gastos. Identificación e control.</p> <p>Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades.</p> <p>Aforro e endebedamento. Os plans de pensións</p> <p>Risco e diversificación.</p> <p>Planificación do futuro. Necesidades económicas nas etapas da vida.</p> <p>O diñeiro. Relacións bancarias. A primeira conta bancaria. Información. Tarxetas de débito e crédito.</p> <p>Implicacións dos contratos financeiros. Dereitos e responsabilidades dos consumidores no mercado financeiro.</p> <p>O seguro como medio para a cobertura de riscos. Tipoloxía de seguros</p>	<p>1. Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os diferentes tipos de ingresos e gastos, controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.</p> <p>2. Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal relaciónandoas co benestar propio e social.</p> <p>3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro e manexar o aforro como medio para alcanzar diferentes obxectivos.</p> <p>4. Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e distinguir os diferentes tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento valorando a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.</p> <p>5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade.</p>	<p>1.1. Elabora e realiza un seguimento a un orzamento ou plan financeiro personalizado, identificando cada un dos ingresos e gastos.</p> <p>1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.</p> <p>1.3. Manexa gráficos de análise que lle permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.</p> <p>2.1. Comprende as necesidades de planificación e de manexo dos asuntos financeiros ao longo da vida. Esta planificación vincúlase á previsión realizada en cada unha das etapas de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.</p> <p>3.1. Coñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.</p> <p>3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento valorando o risco e seleccionando a decisión máis adecuada para cada momento.</p> <p>4.1. Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento na operativa coas contas bancarias.</p> <p>4.2. Valora e comproba a necesidade de ler devagar os documentos que presentan os bancos, así como a importancia da seguranza cando a relación se produce por internet.</p> <p>4.3. Recoñece o feito de que se poden negociar as condicións que presentan as entidades financeiras e analiza o procedemento de reclamación ante elas.</p> <p>4.4. Identifica e explica as distintas modalidades de tarxetas que existen, así como o esencial da seguranza cando se opera con tarxetas.</p> <p>5.1. Identifica e diferencia os diferentes tipos de seguros segundo os riscos ou situacións adversas nas diferentes etapas da vida</p>
Bloque 4. Economía e ingresos e gastos do Estado		
<p>Os ingresos e gastos do Estado.</p> <p>A débeda pública e o déficit público.</p> <p>Desigualdades económicas e distribución da renda.</p>	<p>1. Recoñecer e analizar a procedencia das principais fontes de ingresos e gastos do Estado así como interpretar gráficos onde se mostre a dita distribución.</p> <p>2. Diferenciar e explicar os conceptos de débeda pública e déficit público.</p> <p>3. Determinar o impacto para a sociedade da desigualdade da renda e estudar as ferramentas de redistribución da renda.</p>	<p>1.1. Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado así como as principais áreas dos gastos do Estado e comenta as súas relacións.</p> <p>1.2. Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e gastos do Estado.</p> <p>1.3. Distingue nos diferentes ciclos económicos o comportamento dos ingresos e gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.</p> <p>2.1. Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.</p> <p>3.1. Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos para redistribuíla.</p>
Bloque 5. Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego		
<p>Tipos de xuro.</p> <p>A inflación.</p> <p>Consecuencias dos cambios nos tipos de xuro e inflación.</p> <p>O desemprego e as políticas contra o desemprego.</p>	<p>1. Diferenciar as magnitudes de tipos de xuro, inflación e desemprego, así como analizar as relacións existentes entre elas.</p> <p>2. Interpretar datos e gráficos vinculados cos conceptos de tipos de xuro, inflación e desemprego.</p> <p>3. Valorar diferentes opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego.</p>	<p>1.1. Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.</p> <p>1.2. Explica o funcionamento dos tipos de xuro e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.</p> <p>2.1. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.</p> <p>3.1. Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.</p> <p>3.2. Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego.</p> <p>3.3. Investiga e recoñece ámbitos de oportunidades e tendencias de emprego.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. Economía internacional		
<p>A globalización económica. O comercio internacional. O mercado común europeo e a unión económica e monetaria europea. A consideración económica do ambiente: a sustentabilidade.</p>	<p>1. Valorar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e o ambiente.</p>	<p>1.1. Valora o grao de interconexión das diferentes economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos. 1.2. Explica as razóns que xustifican e inflúen no intercambio económico entre países. 1.3. Analiza acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional. 1.4. Coñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea. 1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional analizando as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.</p>

Economía. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Economía e escaseza. A organización da actividade económica		
<p>A escaseza, a elección e a asignación de recursos. O custo de oportunidade. Os diferentes mecanismos de asignación de recursos. Análise e comparación dos diferentes sistemas económicos. Os modelos económicos. Economía positiva e economía normativa.</p>	<p>1. Explicar o problema dos recursos escasos e das necesidades ilimitadas. 2. Observar os problemas económicos dunha sociedade, así como analizar e expresar unha valoración crítica das formas de resolución desde o punto de vista dos diferentes sistemas económicos. 3. Comprender o método científico que se utiliza na área da economía, así como identificar as fases da investigación científica en economía e os modelos económicos.</p>	<p>1.1. Recoñece a escaseza, a necesidade de elixir e de tomar decisións, como os elementos máis determinantes que se afrontan en todo sistema económico. 2.1. Analiza os diferentes enfoques e as distintas formas de abordar os elementos clave nos principais sistemas económicos. 2.2. Relaciona e manexa, a partir de casos concretos de análise, os cambios máis recentes no escenario económico mundial coas circunstancias técnicas, económicas, sociais e políticas que os explican. 2.3. Compara diferentes formas de abordar a resolución de problemas económicos, utilizando exemplos de situacións económicas actuais do contorno internacional. 3.1. Distingue as proposicións económicas positivas das proposicións económicas normativas.</p>
Bloque 2. A actividade produtiva		
<p>A empresa, os seus obxectivos e funcións. Proceso produtivo e factores de produción. División técnica do traballo, produtividade e interdependencia. A función de produción. Obtención e análise dos custos de produción e dos beneficios. Lectura e interpretación de datos e gráficos de contido económico. Análise de acontecementos económicos relativos a cambios no sistema produtivo ou na organización da produción no contexto da globalización.</p>	<p>1. Analizar as características principais do proceso produtivo. 2. Explicar as razóns do proceso de división técnica do traballo. 3. Identificar os efectos da actividade empresarial para a sociedade e a vida das persoas. 4. Expresar os principais obxectivos e funcións das empresas, utilizando referencias reais do contorno próximo e transmitindo a utilidade que se xera coa súa actividade. 5. Relacionar e distinguir a eficiencia técnica e a eficiencia económica. 6. Calcular e manexar os custos e beneficios das empresas, así como representar e interpretar gráficos relativos a estes conceptos. 7. Analizar, representar e interpretar a función de produción dunha empresa a partir dun caso dado.</p>	<p>1.1. Expresa unha visión integral do funcionamento do sistema produtivo partindo do estudo da empresa e da súa participación en sectores económicos, así como a súa conexión e interdependencia. 2.1. Relaciona o proceso de división técnica do traballo coa interdependencia económica nun contexto global. 2.2. Indica as diferentes categorías de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía 3.1. Estuda e analiza as repercusións da actividade das empresas, tanto nun contorno próximo como nun contorno internacional. 4.1. Analiza e interpreta os obxectivos e funcións das empresas. 4.2. Explica a función das empresas de crear ou incrementar a utilidade dos bens. 5.1. Determina e interpreta a eficiencia técnica e económica a partir dos casos propostos. 6.1. Comprende e utiliza diferentes tipos de custos, tanto fixos como variables, totais, medios e marxinais, así como representa e interpreta gráficos de custos. 6.2. Analiza e interpreta os beneficios dunha empresa a partir de supostos de ingresos e custos dun período. 7.1. Representa e interpreta gráficos de produción total, media e marxinal a partir de supostos dados.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. O mercado e o sistema de prezos		
<p>A curva de demanda. Movementos ao longo da curva de demanda e desprazamentos na curva de demanda. Elasticidade da demanda</p> <p>A curva de oferta. Movementos ao longo da curva de oferta e desprazamentos na curva da oferta. Elasticidade da oferta.</p> <p>O equilibrio do mercado</p> <p>Diferentes estruturas de mercado e modelos de competencia.</p> <p>A competencia perfecta. A competencia imperfecta. O monopolio. O oligopolio. A competencia monopolística.</p>	<p>1. Interpretar, a partir do funcionamento do mercado, as variacións en cantidades demandadas e ofertadas de bens e servizos en función de distintas variables.</p> <p>2. Analizar o funcionamento de mercados reais e observar as súas diferenzas cos modelos, así como as súas consecuencias para os consumidores, empresas ou Estados.</p>	<p>1.1. Representa graficamente os efectos das variacións das distintas variables no funcionamento dos mercados.</p> <p>1.2. Expresa as claves que determinan a oferta e a demanda.</p> <p>1.3. Analiza as elasticidades de demanda e de oferta, interpretando os cambios en prezos e cantidades, así como os seus efectos sobre os ingresos totais.</p> <p>2.1. Analiza e compara o funcionamento dos diferentes tipos de mercados e explica as súas diferenzas.</p> <p>2.2. Aplica a análise dos distintos tipos de mercados a casos reais identificados a partir da observación do contorno máis inmediato.</p> <p>2.3. Valora de forma crítica os efectos que se derivan sobre aqueles que participan nestes diversos mercados.</p>
Bloque 4. A macroeconomía		
<p>Macromagnitudes: A produción. A renda. O gasto. A inflación. Tipos de xuro.</p> <p>O mercado de traballo. O desemprego: tipos de desemprego e as súas causas. Políticas contra o desemprego.</p> <p>Os vínculos dos problemas macroeconómicos e a súa interrelación.</p> <p>Limitacións das variables macroeconómicas como indicadores do desenvolvemento da sociedade.</p>	<p>1. Diferenciar e manexar as principais magnitudes macroeconómicas e analizar as relacións existentes entre elas, valorando os inconvenientes e as limitacións que presentan como indicadores da calidade de vida.</p> <p>2. Interpretar datos e indicadores económicos básicos e a súa evolución.</p> <p>3. Valorar a estrutura do mercado de traballo e a súa relación coa educación e formación, analizando de forma especial o desemprego.</p> <p>4. Estudar as diferentes opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte á inflación e ao desemprego.</p>	<p>1.1. Valora, interpreta e comprende as principais magnitudes macroeconómicas como indicadores da situación económica dun país.</p> <p>1.2. Relaciona as principais macromagnitudes e utilízalas para establecer comparacións con carácter global.</p> <p>1.3. Analiza de forma crítica os indicadores estudados valorando o seu impacto, os seus efectos e as súas limitacións para medir a calidade de vida.</p> <p>2.1. Utiliza e interpreta a información contida en táboas e gráficos de diferentes variables macroeconómicas e a súa evolución no tempo.</p> <p>2.2. Valora estudos de referencia como fonte de datos específicos e comprende os métodos de estudo utilizados polos economistas.</p> <p>2.3. Manexa variables económicas en aplicacións informáticas, analízalas e interprétaas e presenta as súas valoracións de carácter persoal.</p> <p>3.1. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados co mercado de traballo.</p> <p>3.2. Valora a relación entre a educación e formación e as probabilidades de obter un emprego e mellores salarios.</p> <p>3.3. Investiga e recoñece ámbitos de oportunidades e tendencias de emprego.</p> <p>5.1. Analiza os datos de inflación e desemprego en España e as diferentes alternativas para loitar contra o desemprego e a inflación.</p>
Bloque 5. Aspectos financeiros da economía		
<p>Funcionamento e tipoloxía do diñeiro na economía.</p> <p>Proceso de creación do diñeiro.</p> <p>A inflación segundo as súas distintas teorías explicativas.</p> <p>Análise dos mecanismos da oferta e demanda monetaria e os seus efectos sobre o tipo de xuro.</p> <p>Funcionamento do sistema financeiro e do Banco Central Europeo.</p>	<p>1. Recoñecer o proceso de creación do diñeiro, os cambios no seu valor e a forma en que estes se miden.</p> <p>2. Describir as distintas teorías explicativas sobre as causas da inflación e os seus efectos sobre os consumidores, as empresas e o conxunto da economía.</p> <p>3. Explicar o funcionamento do sistema financeiro e coñecer as características dos seus principais produtos e mercados.</p> <p>4. Analizar os diferentes tipos de política monetaria.</p> <p>5. Identificar o papel do Banco Central Europeo, así como a estrutura da súa política monetaria.</p>	<p>1.1. Analiza e explica o funcionamento do diñeiro e do sistema financeiro nunha economía.</p> <p>2.1. Recoñece as causas da inflación e valora as súas repercusións económicas e sociais.</p> <p>3.1. Valora o papel do sistema financeiro como elemento canalizador do aforo cara ao investimento e identifica os produtos e mercados que o compoñen.</p> <p>4.1. Razona, de forma crítica, en contextos reais, sobre as accións de política monetaria e o seu impacto económico e social.</p> <p>5.1. Identifica os obxectivos e a finalidade do Banco Central Europeo eazona sobre o seu papel e funcionamento.</p> <p>5.2. Describe os efectos das variacións dos tipos de xuro na economía.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. O contexto internacional da economía		
<p>Funcionamento, apoios e obstáculos do comercio internacional.</p> <p>Descrición dos mecanismos de cooperación e integración económica e especialmente da construción da Unión Europea.</p> <p>Causas e consecuencias da globalización e do papel dos organismos económicos internacionais na súa regulación.</p>	<p>1. Analizar os fluxos comerciais entre dúas economías.</p> <p>2. Examinar os procesos de integración económica e describir os pasos que se produciron no caso da Unión Europea.</p> <p>3. Analizar e valorar as causas e consecuencias da globalización económica, así como o papel dos organismos económicos internacionais na súa regulación.</p>	<p>1.1. Identifica os fluxos comerciais internacionais.</p> <p>2.1. Explica e reflexiona sobre o proceso de cooperación e integración económica producido na Unión Europea, valorando as repercusións e implicacións para España nun contexto global.</p> <p>3.1. Expresa as razóns que xustifican o intercambio económico entre países.</p> <p>3.2. Describe as implicacións e efectos da globalización económica nos países e reflexiona sobre a necesidade da súa regulación e coordinación.</p>
Bloque 7. Desequilibrios económicos e o papel do estado na economía		
<p>As crises cíclicas da economía.</p> <p>O Estado na economía. A regulación. Os fallos do mercado e a intervención do sector público. A igualdade de oportunidades e a redistribución da riqueza.</p> <p>Valoración das políticas macroeconómicas de crecemento, estabilidade e desenvolvemento.</p> <p>Consideración do ambiente como recurso sensible e escaso.</p> <p>Identificación das causas da pobreza, o subdesenvolvemento e as súas posibles vías de solución.</p>	<p>1. Reflexionar sobre o impacto do crecemento e as crises cíclicas na economía e os seus efectos na calidade de vida das persoas, o ambiente e a distribución da riqueza a nivel local e mundial.</p> <p>2. Explicar e ilustrar con exemplos significativos as finalidades e funcións do Estado nos sistemas de economía de mercado e identificar os principais instrumentos que utiliza, valorando as vantaxes e inconvenientes do seu papel na actividade económica.</p>	<p>1.1. Identifica e analiza os factores e variables que inflúen no crecemento económico, o desenvolvemento e a redistribución da renda.</p> <p>1.2. Diferencia o concepto de crecemento e de desenvolvemento.</p> <p>1.3. Recoñece e explica as consecuencias do crecemento sobre a distribución da riqueza, sobre o ambiente e a calidade de vida.</p> <p>1.4. Analiza de forma práctica os modelos de desenvolvemento dos países emerxentes e as oportunidades que teñen os países en vías de desenvolvemento para crecer e progresar.</p> <p>1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional analizando as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.</p> <p>1.6. Desenvolve actitudes positivas en relación co ambiente e valora e considera esta variable na toma de decisións económicas.</p> <p>1.7. Identifica os bens ambientais como factor de produción escaso, que proporciona inputs e recolle refugallo e residuos, o que supón valorar os custos asociados.</p> <p>2.1. Comprende e explica as distintas funcións do Estado: fiscais, estabilizadoras, redistributivas, reguladoras e provedoras de bens e servizos públicos</p> <p>2.2. Identifica os principais fallos do mercado, as súas causas e efectos para os axentes intervinientes na economía e as diferentes opcións de actuación por parte do Estado.</p>

9. Economía da Empresa.

A Economía da Empresa estuda e analiza respostas para os problemas económicos que xorden no seo da empresa; o seu obxectivo é avanzar na análise da moderna organización e administración de empresas, cun enfoque completo e actualizado.

O coñecemento sobre a empresa é un paso esencial para alcanzar a entender o funcionamento do conxunto da economía, pois o que sucede no interior das empresas é tan substancial como o que ocorre nun medio económico máis amplo. Nesta disciplina trataranse cuestións como a razón da existencia das empresas, as súas características, tipos de organización e funcionamento e factores que inflúen na toma de decisións.

A empresa ten como función producir bens e servizos para o mercado en situacións de competencia e capacidade financeira e para isto elíxese unha das variadas formas xurídicas referidas polo dereito. Esta función da empresa posibilita que cada ser humano poida facer compatible a especialización do traballo coa satisfacción das súas numerosas e diversas necesidades. En contornos cambiantes e diferentes, a flexibilidade e a adaptación ás transformacións tecnolóxicas, legais e doutro tipo albíscanse como fundamentais para a toma das mellores solucións posibles en cada momento. O desenvolvemento da actividade empresarial debe estar guiado pola ética e a responsabilidade social, que mostran o transcendental do «como» ademais do «que» dos puros resultados.

A empresa é un catalizador clave para o crecemento económico, a innovación, o emprego e a integración social. É primordial cultivar e fomentar unha cultura e forma de pensar empresarial, onde se exerza e creza a creatividade e o espírito de innovación, se incentive a elaboración de reflexións persoais e a toma de decisións fundamentadas, así como a visualización do erro como fonte de progreso e aprendizaxe.

Economía da Empresa. 2º bacharelato

Contidos	Criteria de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A empresa		
<p>A empresa e o empresario. Clasificación, compoñentes, funcións e obxectivos da empresa. Análise do marco xurídico que regula a actividade empresarial. Funcionamento e creación de valor. Interrelacións co contorno económico e social. Valoración da responsabilidade social e ambiental da empresa.</p>	<p>1. Describir e interpretar os diferentes elementos da empresa, as clases de empresas e as súas funcións na economía, así como as distintas formas xurídicas que adoptan relacionando con cada unha delas as responsabilidades legais dos seus propietarios e xestores e as exigencias de capital. 2. Identificar e analizar os trazos principais do contorno en que a empresa desenvolve a súa actividade e explicar, a partir deles, as distintas estratexias e decisións adoptadas e as posibles implicacións sociais e ambientais da súa actividade.</p>	<p>1.1. Distingue as diferentes formas xurídicas das empresas e relacións coas exigencias de capital e responsabilidades para cada tipo. 1.2. Valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso en función das características concretas aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas. 1.3. Analiza, para un determinado caso práctico, os distintos criterios de clasificación de empresas: segundo a natureza da actividade que desenvolven, a súa dimensión, o nivel tecnolóxico que alcanzan, o tipo de mercado en que operan, a fórmula xurídica que adoptan, o seu carácter público ou privado. 2.1. Identifica os diferentes tipos de empresas e empresarios que actúan no seu contorno, así como a forma de interrelacionarse co seu ámbito máis próximo. 2.2. Analiza a relación empresa, sociedade e ambiente. Valora os efectos, positivos e negativos, das actuacións das empresas nas esferas social e ambiental. 2.3. Analiza a actividade das empresas como elemento dinamizador e de progreso e valora a súa creación de valor para a sociedade e para os seus cidadáns.</p>
Bloque 2. Desenvolvemento da empresa		
<p>Localización e dimensión empresarial. Estratexias de crecemento interno e externo. Consideración da importancia das pequenas e medianas empresas e as súas estratexias de mercado. Internacionalización, competencia global e a tecnoloxía. Identificación dos aspectos positivos e negativos da empresa multinacional.</p>	<p>1. Identificar e analizar as diferentes estratexias de crecemento e as decisións tomadas polas empresas, tomando en consideración as características do marco global en que actúan.</p>	<p>1.1. Describe e analiza os diferentes factores que determinan a localización e a dimensión dunha empresa, e valora a transcendencia futura para a empresa desas decisións. 1.2. Valora o crecemento da empresa como estratexia competitiva e relaciona as economías de escala coa dimensión óptima da empresa. 1.3. Explica e distingue as estratexias de especialización e diversificación. 1.4. Analiza as estratexias de crecemento interno e externo a partir de supostos concretos. 1.5. Examina o papel das pequenas e medianas empresas no noso país e valora as súas estratexias e formas de actuar, así como as súas vantaxes e inconvenientes. 1.6. Describe as características e as estratexias de desenvolvemento da empresa multinacional e valora a importancia da responsabilidade social e ambiental. 1.7. Estuda e analiza o impacto da incorporación da innovación e das novas tecnoloxías na estratexia da empresa e relación coa capacidade para competir de forma global.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Organización e dirección da empresa		
<p>A división técnica do traballo e a necesidade de organización no mercado actual.</p> <p>Funcións básicas da dirección.</p> <p>Planificación e toma de decisións estratéxicas.</p> <p>Deseño e análise da estrutura da organización formal e informal.</p> <p>A xestión dos recursos humanos e a súa incidencia na motivación.</p> <p>Os conflitos de intereses e as súas vías de negociación.</p>	<p>1. Explicar a planificación, organización e xestión dos recursos dunha empresa, valorando as posibles modificacións para realizar en función do medio en que desenvolve a súa actividade e dos obxectivos perseguidos.</p>	<p>1.1. Reflexiona e valora sobre a división técnica do traballo nun contexto global de interdependencia económica.</p> <p>1.2. Describe a estrutura organizativa, estilo de dirección, canles de información e comunicación, grao de participación na toma de decisións e organización informal da empresa.</p> <p>1.3. Identifica a función de cada unha das áreas de actividade da empresa: aprovisionamento, produción e comercialización, investimento e financiamento e recursos humanos, e administrativa, así como as súas interrelacións.</p> <p>1.4. Analiza e investiga sobre a organización existente nas empresas do seu contorno máis próximo, identificando vantaxes e inconvenientes, detectando problemas que se deben solucionar e describindo propostas de mellora.</p> <p>1.5. Aplica os seus coñecementos a unha organización concreta, detectando problemas e propondo melloras.</p> <p>1.6. Valora a importancia dos recursos humanos nunha empresa e analiza diferentes maneiras de abordar a súa xestión e a súa relación coa motivación e a produtividade.</p>
Bloque 4. A función produtiva		
<p>Proceso produtivo, eficiencia e produtividade.</p> <p>A investigación, o desenvolvemento e a innovación (I+D+i) como elementos clave para o cambio tecnolóxico e mellora da competitividade empresarial.</p> <p>Custos: clasificación e cálculo dos custos na empresa.</p> <p>Cálculo e interpretación do limiar de rendibilidade da empresa.</p> <p>Os inventarios da empresa e os seus custos. Modelos de xestión de inventarios.</p>	<p>1. Analizar diferentes procesos produtivos desde a perspectiva da eficiencia e a produtividade, recoñecendo a importancia da I+D+i</p> <p>2. Determinar a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio e o seu limiar de rendibilidade, a partir dun suposto.</p> <p>3. Describir os conceptos fundamentais do ciclo de inventario e manexar os modelos de xestión.</p>	<p>1.1. Realiza cálculos da produtividade de distintos factores, interpretando os resultados obtidos e coñece medios e alternativas de mellora da produtividade nunha empresa.</p> <p>1.2. Analiza e valora a relación existente entre a produtividade e os salarios dos traballadores.</p> <p>1.3. Valora a relación entre o control de inventarios e a produtividade e eficiencia nunha empresa.</p> <p>1.4. Reflexiona sobre a importancia, para a sociedade e para a empresa, da investigación e a innovación tecnolóxica en relación coa competitividade e o crecemento.</p> <p>2.1. Diferencia os ingresos e custos xerais dunha empresa e identifica o seu beneficio ou perda xerados ao longo do exercicio económico, aplicando razoamentos matemáticos para a interpretación de resultados.</p> <p>2.2. Manexa e calcula os distintos tipos de custos, ingresos e beneficios dunha empresa e represéntaos graficamente.</p> <p>2.3. Recoñece o limiar de vendas necesario para a supervivencia da empresa.</p> <p>2.4. Analiza os métodos de análise custo-beneficio e análise custo-eficacia como medios de medición e avaliación, de axuda para a toma de decisións.</p> <p>3.1. Identifica os custos que xera o almacén e resolve casos prácticos sobre o ciclo de inventario.</p> <p>3.2. Valora as existencias en almacén mediante diferentes métodos.</p>
Bloque 5. A función comercial da empresa		
<p>Concepto e clases de mercado.</p> <p>Técnicas de investigación de mercados.</p> <p>Análise do consumidor e segmentación de mercados.</p> <p>Variables do márketing-mix e elaboración de estratexias.</p> <p>Estratexias de márketing e ética empresarial.</p> <p>Aplicación ao márketing das tecnoloxías máis avanzadas.</p>	<p>1. Analizar as características do mercado e explicar, de acordo con elas, as políticas de márketing aplicadas por unha empresa ante diferentes situacións e obxectivos.</p>	<p>1.1. Caracteriza un mercado en función de diferentes variables como, por exemplo, o número de competidores e o produto vendido.</p> <p>1.2. Identifica, e adapta a cada caso concreto, as diferentes estratexias e enfoques de márketing.</p> <p>1.3. Interpreta e valora estratexias de márketing, incorporando nesa valoración consideracións de carácter ético, social e ambiental.</p> <p>1.4. Comprende e explica as diferentes fases e etapas da investigación de mercados.</p> <p>1.5. Aplica criterios e estratexias de segmentación de mercados en distintos casos prácticos.</p> <p>1.6. Analiza e valora as oportunidades de innovación e transformación co desenvolvemento da tecnoloxía máis actual aplicada ao márketing.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. A información na empresa		
<p>Obrigacións contables da empresa. A composición do patrimonio e a súa valoración. As contas anuais e a imaxe fiel. Elaboración do balance e a conta de perdas e ganancias. Análise e interpretación da información contable. A fiscalidade empresarial.</p>	<p>1. Identificar os datos máis relevantes do balance e da conta de perdas e ganancias, explicando o seu significado, diagnosticando a situación a partir da información obtida e propondo medidas para a súa mellora. 2. Recoñecer a importancia do cumprimento das obrigacións fiscais e explicar os diferentes impostos que afectan as empresas.</p>	<p>1.1. Recoñece os diferentes elementos patrimoniais e a función que teñen asignada. 1.2. Identifica e manexa correctamente os bens, dereitos e obrigacións da empresa en masas patrimoniais. 1.3. Interpreta a correspondencia entre investimentos e o seu financiamento. 1.4. Detecta, mediante a utilización de ratios, posibles desaxustes no equilibrio patrimonial, solvencia e apancamento da empresa. 1.5. Propón medidas correctoras adecuadas en caso de detectarse desaxustes. 1.6. Recoñece a importancia do dominio das operacións matemáticas e procedementos propios das ciencias sociais como ferramentas que facilitan a solución de problemas empresariais. 1.7. Recoñece a conveniencia dun patrimonio equilibrado. 1.8. Valora a importancia da información na toma de decisións. 2.1. Identifica as obrigacións fiscais das empresas segundo a actividade sinalando o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles. Valora a achega que supón a carga impositiva á riqueza nacional.</p>
Bloque 7. A función financeira		
<p>Estrutura económica e financeira da empresa. Concepto e clases de investimento. Valoración e selección de proxectos de investimento. Recursos financeiros da empresa. Análise de fontes alternativas de financiamento interno e externo.</p>	<p>1. Valorar distintos proxectos de investimento, xustificando razoadamente a selección da alternativa máis vantaxosa, e diferenciar as posibles fontes de financiamento nun determinado suposto, razoando a elección máis adecuada.</p>	<p>1.1. Coñece e enumera os métodos estáticos (prazo de recuperación) e dinámicos (criterio do valor actual neto) para seleccionar e valorar investimentos. 1.2. Explica as posibilidades de financiamento das empresas diferenciando o financiamento externo e interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa. 1.3. Analiza nun suposto concreto de financiamento externo as distintas opcións posibles, os seus custos e variantes de amortización. 1.4. Analiza e avalía, a partir dunha necesidade concreta, as distintas posibilidades que teñen as empresas de recorrer ao mercado financeiro. 1.5. Valora as fontes de financiamento da empresa, tanto externas como internas. 1.6. Analiza e expresa as opcións financeiras que mellor se adaptan a un caso concreto de necesidade financeira. 1.7. Aplica os coñecementos tecnolóxicos á análise e resolución de supostos.</p>

10. Filosofía.

A materia de Filosofía ten como meta que o alumnado sexa capaz de pensar e comprender, abstraéndose racionalmente do campo concreto estudado en cada unha das outras materias, para centrarse naquilo que caracteriza especificamente a filosofía, isto é, reflexionar, razoar, criticar e argumentar, utilizando o modo de preguntar radical e último que lle é propio, sobre os problemas referidos á totalidade da vivencia humana, e isto sen deixar de lado a súa capacidade de transformación e cambio tanto do individuo como da sociedade.

A Filosofía é un modo especial de preguntar e de saber, unha maneira de entender e de enfrontarse á realidade que nos rodea, ás circunstancias en que vivimos e que, en gran medida, nos fan ser e comprender como somos.

Por isto, a materia de Filosofía persegue como obxectivo principal a comprensión por parte do alumnado de si mesmo e do seu mundo, dotándoo para isto de ferramentas cognitivas tanto teóricas como prácticas. No plano teórico o alumnado coñecerá os grandes interrogantes, os conceptos especializados e as teorías que tentan dar resposta ás grandes cuestións. Na súa dimensión práctica, a materia dota de ferramentas como a actitude crítica e reflexiva que ensina os alumnos e alumnas a non admitir ideas que non foron rigorosamente

analizadas e evidenciadas, o saber pensar, razoar e argumentar con fundamento, coherencia e de forma autónoma, a habilidade discursiva para dialogar e convencer evitando o pensamento único e dogmático, a capacidade para discernir entre o evidente e o arbitrario, o substancial e o accidental, a xestión creativa das súas capacidades estéticas ou o razoamento moral e político autónomo, coherente e cimentado e, en definitiva, a valorar a capacidade da Filosofía como instrumento de innovación e transformación desde hai máis de 2.500 anos; todo isto resúmese na súa vocación orixinaria, o amor ao saber e isto filosofando, idea clave que se debe transmitir ao alumnado desde esta materia e que constitúe o punto de partida.

Tendo en conta o anterior e polo seu carácter transversal, teórico e práctico, que permite integrar nunha visión de conxunto a gran diversidade de saberes, capacidades e valores, a materia de Filosofía posibilita traballar e lograr a maioría das expectativas sinaladas nas competencias clave para a aprendizaxe permanente, propostas no marco educativo europeo, das cales serven como exemplo algunhas competencias desenvolvidas pola materia, en todos os seus niveis, etapas, e mediante a estruturación dos contidos en bloques.

A través da filosofía da linguaxe, a lóxica, a retórica e a argumentación, edúcase a expresión e interpretación do pensamento e dos sentimentos, utilizando a linguaxe para regular a propia conduta e as relacións sociais, empregando o razoamento lóxico e os procesos propios de pensamento (análise, síntese, relación, asociación, etc.) para propiciar a resolución de problemas e o coñecemento de diferentes linguaxes comunicativas, desenvolvendo así a capacidade crítica que discirne o nuclear do accesorio. Así mesmo, a metafísica, a teoría do coñecemento e a filosofía da ciencia e da natureza, permiten afondar no coñecemento de un mesmo e na comprensión do contorno, posibilitando a competencia para interpretar sucesos, analizando as súas causas, predicindo consecuencias e analizando criticamente os factores capaces de transformar a realidade.

No ámbito práctico, o estudo da ética e da filosofía política desenvolve a comprensión da realidade individual, cultural e social da man da capacidade normativa e transformadora da filosofía, permitindo realizar razoamentos críticos e dialogantes e fomentando o respecto polos valores universais e a participación activa na vida democrática. Desde os estudos de estética alcánzanse competencias culturais, como o respecto á liberdade de expresión e á diversidade cultural.

Finalmente, a materia debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia que está na base do amor ao saber, por saber, finalidade que encarna a Filosofía como ningunha outra materia e que constitúe o punto de apoio para experimentar e xerar iniciativas persoais, enfrontándose á vida e, en definitiva, crecendo como persoas.

Filosofía. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Contidos transversais		
<p>Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.</p> <p>Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.</p> <p>Uso dos procedementos e das tecnoloxías da información e a comunicación de traballo intelectual adecuados á Filosofía.</p>	<p>1. Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves, pertencentes a pensadores destacados.</p> <p>2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.</p> <p>3. Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.</p> <p>4. Analizar e argumentar sobre pensamentos filosóficos, elaborando de forma colaborativa esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.</p>	<p>1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertencentes a pensadores destacados, identifica as problemáticas e as solucións expostas, distinguindo as teses principais, a orde da argumentación e relaciona os problemas presentados nos textos co estudado na unidade e/ou co achegado por outros filósofos ou correntes e/ou con saberes distintos da filosofía.</p> <p>2.1. Argumenta e razoa as súas opinións, de forma oral e escrita, con claridade, coherencia e demostrando un esforzo creativo e académico na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.</p> <p>3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto en libros específicos como internet, utilizando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información.</p> <p>3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos, comprendendo o seu significado e aplicándoos con rigor, organizándoos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía.</p> <p>4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais e táboas cronolóxicas, etc. demostrando a comprensión dos eixes conceptuais estudados.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. O saber filosófico		
<p>A filosofía. O seu sentido, a súa necesidade e a súa historia.</p> <p>O saber racional. A explicación pre-racional: mito e maxia. A explicación racional: a razón e os sentidos.</p> <p>O saber filosófico a través da súa historia. Características da filosofía.</p> <p>As disciplinas teórico-prácticas do saber filosófico.</p> <p>Funcións e vixencia da filosofía.</p>	<p>1. Coñecer e comprender a especificidade e importancia do saber racional, en xeral, e filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación da realidade, valorando que a filosofía é, á vez, un saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a creatividade e a innovación.</p> <p>2. Identificar a dimensión teórica e práctica da filosofía, os seus obxectivos, características, disciplinas, métodos e funcións, relacionando, paralelamente, con outros saberes de comprensión da realidade.</p> <p>3. Contextualizar histórica e culturalmente as problemáticas analizadas e expresar por escrito as achegas máis importantes do pensamento filosófico desde a súa orixe, identificando os principais problemas suscitados e as solucións achegadas, e argumentando as propias opinións ao respecto.</p> <p>4. Comprender e utilizar con precisión o vocabulario técnico filosófico fundamental, realizando un glosario de termos de forma colaborativa mediante as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías.</p> <p>5. Analizar de forma crítica fragmentos de textos significativos e breves sobre a orixe, caracterización e vixencia da filosofía, identificando as problemáticas e solucións expostas, distinguindo as teses principais, a orde da argumentación, relacionando os problemas suscitados nos textos co estudado na unidade e con outros intentos de comprensión da realidade como o científico e o teolóxico ou outros tipos de filosofía, como a oriental.</p>	<p>1.1. Recoñece as preguntas e problemas que caracterizaron a filosofía desde a súa orixe, comparando co enfoque doutros saberes, como o científico ou o teolóxico.</p> <p>1.2. Explica a orixe do saber filosófico, diferenciándoo dos saberes pre-racionais como o mito e a maxia.</p> <p>2.1. Identifica, relaciona e distingue a vertente práctica e teórica do quefacer filosófico, identificando as diferentes disciplinas que conforman a filosofía.</p> <p>3.1. Recoñece as principais problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.</p> <p>3.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental.</p> <p>4.1. Comprende e utiliza con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, esencia, substancia, causa, existencia, crítica, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, entre outros.</p> <p>5.1. Le e analiza, de forma crítica, fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores, identificando as problemáticas filosóficas propostas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. O coñecemento		
<p>O problema filosófico do coñecemento. A verdade.</p> <p>A teoría do coñecemento.</p> <p>Graos e ferramentas do coñecer: razón, entendemento, sensibilidade.</p> <p>Racionalidade teórica e práctica.</p> <p>A abstracción.</p> <p>Os problemas implicados no coñecer: as súas posibilidades, os seus límites, os intereses, o irracional.</p> <p>A verdade como propiedade das cousas. A verdade como propiedade do entendemento: coherencia e adecuación.</p> <p>Algúns modelos filosóficos de explicación do coñecemento e o acceso á verdade.</p> <p>Filosofía, ciencia e tecnoloxía. A filosofía da ciencia.</p> <p>Obxectivos e instrumentos da ciencia. O método hipotético-dedutivo.</p> <p>A visión aristotélica do quefacer científico.</p> <p>A investigación científica na modernidade, matemáticas e técnica como ferramentas de coñecemento e interpretación fundamentais.</p> <p>A investigación contemporánea e a reformulación dos conceptos clásicos.</p> <p>Técnica e tecnoloxía: saber e praxe.</p> <p>Reflexións filosóficas sobre o desenvolvemento científico e tecnolóxico: o problema da indución.</p>	<p>1. Coñecer de modo claro e ordenado as problemáticas implicadas no proceso de coñecemento humano analizadas desde o campo filosófico, os seus graos, ferramentas e fontes, explicando por escrito os modelos explicativos do coñecemento máis significativos</p> <p>2. Explicar e reflexionar sobre o problema de acceso á verdade, identificando as problemáticas e as posturas filosóficas que xurdiron arredor do seu estudo.</p> <p>3. Analizar de forma crítica fragmentos de textos significativos sobre a análise filosófica do coñecemento humano, os seus elementos, posibilidades e os seus límites, valorando os esforzos da filosofía por lograr unha aproximación á verdade afastándose do dogmatismo, a arbitrariedade e os prexuízos.</p> <p>4. Coñecer e explicar a función da ciencia, modelos de explicación, as súas características, métodos e tipoloxía do saber científico, expondo as diferenzas e as coincidencias do ideal e da investigación científica, co saber filosófico, como poida ser a problemática da obxectividade ou a adecuación teoría-realidade, argumentando as propias opinións de forma razoada e coherente.</p> <p>5. Relacionar e identificar as implicacións da tecnoloxía, en tanto que saber práctico transformador da natureza e da realidade humana, reflexionando, desde a filosofía da tecnoloxía, sobre as súas relacións coa ciencia e cos seres humanos.</p> <p>6. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos filosóficos sobre a reflexión filosófica acerca da ciencia, a técnica e a filosofía, identificando as problemáticas e solucións propostas, distinguindo as teses principais, a orde da argumentación, relacionando os problemas suscitados nos textos co estudado na unidade e razoando a propia postura.</p> <p>7. Entender e valorar a interrelación entre a filosofía e a ciencia.</p>	<p>1.1. Identifica e expresa, de forma clara e razoada, os elementos e as problemáticas que van unidas co proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.</p> <p>2.1. Coñece e explica diferentes teorías acerca do coñecemento e a verdade como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, contrastando semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.</p> <p>2.2. Explica e contrasta diferentes criterios e teorías sobre a verdade tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, utilizando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia ou adecuación, consenso, incerteza, interese e irracional, entre outros, construíndo un glosario de conceptos de forma colaborativa, usando a internet.</p> <p>3.1. Analiza fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn ou Michel Serres, entre outros.</p> <p>4.1. Explica os obxectivos, funcións e principais elementos da ciencia manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría e modelo.</p> <p>4.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.</p> <p>4.3. Utiliza con rigor, termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.</p> <p>5.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inquietude humana por transformar e dominar a natureza pódooa ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa en debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social.</p> <p>6.1. Analiza fragmentos de textos breves e significativos de pensadores como Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers ou J. C. García Borrón, entre outros.</p> <p>7.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns ao campo filosófico e científico como son o problema dos límites e posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.</p> <p>7.2. Investiga e selecciona información na internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. A realidade		
<p>A explicación metafísica da realidade.</p> <p>A metafísica como explicación teórica da realidade.</p> <p>A pregunta polo ser como punto de partida da filosofía. Platón versus Aristóteles.</p> <p>A interrogación metafísica sobre a verdadeira realidade: o problema aparencia e realidade.</p> <p>A pregunta pola orixe e estrutura do real.</p> <p>A caracterización da realidade: o cambio ou a permanencia, o substancialismo estático fronte ao devir. Esencialismo e existencialismo.</p> <p>A necesidade de categorizar racionalmente o real.</p> <p>As cosmovisións científicas sobre o universo. A filosofía da natureza.</p> <p>A admiración filosófica pola natureza ou filosofía da natureza.</p> <p>O paradigma cualitativo organicista: o universo aristotélico.</p> <p>O universo máquina: a visión mecanicista na modernidade. Supostos epistemolóxicos do modelo heliocéntrico.</p> <p>A procura das leis universais dun universo infinito. Determinismo, regularidade, conservación, economía e continuidade.</p> <p>A visión contemporánea do universo.</p> <p>O reencontro da filosofía e a física na teoría do caos.</p>	<p>1. Recoñecer e valorar a metafísica, disciplina filosófica que estuda a realidade en tanto que totalidade, distinguíndoa das ciencias que versan sobre aspectos particulares dela.</p> <p>2. Coñecer e explicar, desde un enfoque metafísico, os principais problemas que coloca a realidade.</p> <p>3. Coñecer e comparar as explicacións dadas desde as grandes cosmovisións sobre o universo.</p> <p>4. Elaborar táboas e/ou mapas conceptuais comparando os diferentes caracteres adxudicados historicamente ao universo, entendido como totalidade do real, contextualizando histórica e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante a internet e/ou fontes bibliográficas.</p> <p>5. Ler e analizar de forma crítica textos filosóficos, epistemolóxicos e científicos sobre a comprensión e interpretación da realidade, tanto desde o plano metafísico como físico, utilizando con precisión os termos técnicos estudados, relacionando os problemas presentados nos textos co estudado nas unidades e razoando a propia postura.</p>	<p>1.1. Coñece o que é a metafísica e utiliza a abstracción para comprender os seus contidos e actividade, razoando sobre eles.</p> <p>2.1. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.</p> <p>2.2. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.</p> <p>2.3. Realiza unha análise crítica ante teorías metafísicas diverxentes de interpretación da realidade.</p> <p>2.4. Analiza e comprende fragmentos de textos breves e significativos sobre as problemáticas metafísicas que presenta a realidade, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomás de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, entre outros, comparando e establecendo semellanzas e diferenzas entre os distintos enfoques e disertando de forma coherente sobre as distintas posturas históricas.</p> <p>3.1. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano.</p> <p>3.2. Describe os caracteres esenciais da interpretación da realidade relativista e cuántica contemporánea, explicando as implicacións filosóficas asociadas a eles.</p> <p>3.3. Utiliza con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia, caos, entre outros.</p> <p>4.1. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais comparando os diferentes caracteres adxudicados historicamente ao universo, entendido como totalidade do real, contextualizando histórica e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante a internet e/ou fontes bibliográficas.</p> <p>5.1. Analiza textos filosóficos e científicos, clásicos e contemporáneos, que aborden as mesmas problemáticas, investigando a vixencia das ideas expostas.</p> <p>5.2. Reflexiona, argumentando de forma razoada e creativa as súas propias ideas, sobre as implicacións filosóficas que afectan a visión do ser humano, en cada unha das cosmovisións filosófico-científicas estudadas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. O ser humano desde a Filosofía		
<p>As implicacións filosóficas da evolución. A construción da propia identidade. A dialéctica natureza-cultura no proceso de antropoxénese. Filosofía e bioloxía. A dialéctica natureza-cultura no proceso de construción da identidade humana.</p> <p>A reflexión filosófica sobre o ser humano e o sentido da existencia.</p> <p>A visión grega: o heroe homérico; concepto socrático; dualismo platónico, o animal racional e político aristotélico, materialismo e individualismo helenista.</p> <p>O pensamento medieval: creación a imaxe divina, nova concepción do corpo e a alma, da morte, a liberdade.</p> <p>O Renacemento: antropocentrismo e humanismo.</p> <p>A Modernidade e o s. XIX: razón, emocións e liberdade.</p> <p>O ser humano na filosofía contemporánea.</p> <p>A reflexión filosófica sobre o corpo.</p> <p>Algunhas claves sobre o sentido da existencia humana.</p> <p>A cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a Historia, a necesidade de transcendencia.</p>	<p>1. Recoñecer en que consiste a antropoloxía filosófica.</p> <p>2. Coñecer e explicar as implicacións filosóficas da evolución, relacionando con contidos metafísicos e pensadores xa estudados.</p> <p>3. Recoñecer e reflexionar de forma argumentada sobre a interacción dialéctica entre o compoñente natural e o cultural que caracterizan o ser humano en canto tal, sendo o culturalmente adquirido condición para a innovación e creatividade que caracterizan a especie humana.</p> <p>4. Valorar os coñecementos adquiridos nesta unidade fronte ao rexeitamento dos prexuízos antropocéntricos e por motivos físicos, rexeitando actitudes de intolerancia, inxustiza e exclusión.</p> <p>5. Coñecer e reflexionar sobre as concepcións filosóficas que, sobre o ser humano en canto tal, se deron ao longo da filosofía occidental, comparando semellanzas e diferenzas entre as sucesivas concepcións, analizando criticamente a influencia do contexto sociocultural na concepción filosófica e, valorando, algunhas ideas diverxentes que abriron camiño para a consideración actual da persoa.</p> <p>6. Comparar a visión filosófica occidental do ser humano coa visión filosófica oriental, budismo, taoísmo e hinduísmo, argumentando as propias opinións sobre as semellanzas e diferenzas.</p> <p>7. Disertar, de forma e oral e escrita, sobre as temáticas intrinsecamente filosóficas no ámbito do sentido da existencia como poidan ser a cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a Historia ou a necesidade de transcendencia, entre outras.</p> <p>8. Coñecer algunhas teorías filosóficas, occidentais sobre o corpo humano, reflexionando de forma colaborativa e argumentando os propios puntos de vista.</p>	<p>1.1 Utiliza con rigor vocabulario específico da temática como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza, cultura.</p> <p>2.1. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.</p> <p>2.2. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterif, A. Gehlen, M. Harris, M. Ponty, entre outros.</p> <p>3.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización e dan lugar á identidade propia do ser humano.</p> <p>3.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.</p> <p>3.3. Localiza información na internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana e reflicte a información seleccionada e sistematizada de forma colaborativa.</p> <p>4.1. Argumenta coherentemente, fundamentándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos antropocéntricos para axuizar aos seres humanos e as culturas.</p> <p>5.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que sobre o ser humano se deron historicamente.</p> <p>5.2. Analiza de forma crítica textos significativos e breves dos grandes pensadores.</p> <p>5.3. Utiliza con rigor termos como dualismo e monismo antropolóxico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros.</p> <p>6.1 Coñece e explica as principais concepcións filosóficas que sobre o ser humano se deron historicamente, no contexto da filosofía occidental.</p> <p>7.1. Diserta, de forma oral e escrita, sobre as grandes cuestións metafísicas que dan sentido á existencia humana.</p> <p>8.1. Argumenta e razoa, de forma oral e escrita, os seus propios puntos de vista sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana.</p> <p>8.2. Coñece as teorías filosóficas acerca da relación mente-corpo: monismo, dualismo, emerxentismo e argumenta sobre estas teorías comparando semellanzas e diferenzas de forma colaborativa.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. A racionalidade práctica		
<p>A ética. Principais teorías sobre a moral humana.</p> <p>A ética como reflexión sobre a acción moral: carácter, conciencia e madurez moral.</p> <p>Relativismo e universalismo moral.</p> <p>A orixe da ética occidental: Sócrates versus sofistas.</p> <p>A procura da felicidade.</p> <p>A boa vontade: Kant.</p> <p>A xustiza como virtude ético-política.</p> <p>Os fundamentos filosóficos do Estado.</p> <p>Principais interrogantes da filosofía política.</p> <p>A xustiza segundo Platón.</p> <p>O convencionalismo nos sofistas.</p> <p>O realismo político: Maquiavelo.</p> <p>O contractualismo: Hobbes, Locke, Rousseau e Montesquieu.</p> <p>A paz perpetua de Kant.</p> <p>Os fundamentos filosóficos do capitalismo no s. XIX: John Stuart Mill.</p> <p>Alienación e ideoloxía segundo Marx.</p> <p>A disputa política entre Popper e a Escola de Frankfurt.</p> <p>A función do pensamento utópico.</p> <p>Legalidade e lexitimidade.</p> <p>A estética filosófica e a capacidade simbólica do ser humano. A realidade desde a arte, a literatura e a música.</p> <p>A capacidade simbólica, E. Cassirer.</p> <p>A creatividade, H. Poincaré.</p> <p>A estética filosófica, función e características.</p> <p>A arte como instrumento de comprensión e expresión simbólica da realidade.</p> <p>O sentimento, a experiencia e o xuízo estético. A beleza. Creación artística e sociedade. Abstracción artística e pensamento metafísico. A arte como xustificación ou como crítica da realidade.</p> <p>A filosofía e a arte. Filosofía e literatura. A filosofía e a música.</p> <p>Retórica, argumentación e lóxica: a comunicación desde a filosofía.</p> <p>A importancia da comunicación e a súa relación coa linguaxe, a verdade e a realidade.</p> <p>A lóxica proposicional.</p> <p>A retórica e a composición do discurso.</p> <p>A argumentación: regras e ferramentas do diálogo e a demostración de argumentos.</p> <p>Filosofía da linguaxe: o problema filosófico dos conceptos universais e o erro argumentativo da xeneralización apresurada.</p> <p>A filosofía e a empresa como proxecto racional.</p> <p>O modo metafísico de preguntar para deseñar un proxecto, vital e de empresa.</p> <p>Os procesos de cuestionamento e a importancia da definición de obxectivos.</p> <p>O proceso de análise racional do conxunto dun sistema, dos elementos que o integran e da orde racional que subxace á estrutura lóxica dun proxecto, vital e empresarial.</p>	<p>1. Identificar a especificidade da razón na súa dimensión práctica, en tanto que orientadora da acción humana.</p> <p>2. Recoñecer o obxecto e función da ética.</p> <p>3. Coñecer e explicar as principais teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade e sobre o desenvolvemento moral.</p> <p>4. Explicar a función, características e principais interrogantes da filosofía política, como a orixe e lexitimidade do Estado, as relacións individuo-Estado ou a natureza das leis.</p> <p>5. Coñecer as principais teorías e conceptos filosóficos que estiveron na base da construción da idea de Estado e das súas funcións, apreciando o papel da filosofía como reflexión crítica.</p> <p>6. Disertar de forma oral e escrita sobre a utilidade do pensamento utópico, analizando e valorando a súa función para propor posibilidades alternativas, proxeccionar ideas innovadoras e avaliar o xa experimentado.</p> <p>7. Distinguir os conceptos legalidade e lexitimidade.</p> <p>8. Recoñecer a capacidade simbólica como elemento distintivo da especie humana.</p> <p>9. Coñecer o campo da estética, reflexionando sobre as achegas filosóficas realizadas por tres das construcións simbólicas culturais fundamentais.</p> <p>10. Relacionar a creación artística con outros campos como o da ética, o coñecemento e a técnica.</p> <p>11. Analizar textos en que se comprenda o valor da arte, a literatura e a música como vehículos de transmisión do pensamento filosófico, utilizando con precisión o vocabulario específico propio da estética filosófica.</p> <p>12. Reflexionar por escrito sobre algunhas das temáticas significativas estudadas, argumentando as propias posicións, ampliando na internet a información aprendida.</p> <p>13. Entender a importancia da comunicación para o desenvolvemento do ser humano e as sociedades.</p> <p>14. Coñecer en que consiste a lóxica proposicional, apreciando o seu valor para mostrar o razoamento correcto e a expresión do pensamento como condición fundamental para as relacións humanas.</p> <p>15. Coñecer as dimensións que forman parte da composición do discurso retórico, aplicándoas na composición de discursos.</p> <p>16. Coñecer e utilizar as regras e ferramentas básicas do discurso baseado na argumentación demostrativa.</p> <p>17. Coñecer as posibilidades da filosofía na creación dun proxecto, en xeral e no ámbito empresarial, en particular, valorando o seu papel potenciador da análise, a reflexión e o diálogo.</p> <p>18. Comprender a importancia do modo de preguntar radical da metafísica para proxeccionar unha idea ou proxecto, vital ou empresarial, facilitando os procesos de cuestionamento e definición das preguntas radicais e as respostas a elas.</p> <p>19. Comprender o valor da teoría do coñecemento, a razón crítica e a lóxica para introducir racionalidade na orixe e desenvolvemento dun proxecto.</p>	<p>1.1 Recoñece a función da racionalidade práctica para dirixir a acción humana, ben que recoñecendo os seus vínculos ineludibles coa razón teórica e a intelixencia emocional.</p> <p>1.2 Explica a orixe da ética occidental no pensamento grego, contrastando, de forma razoada, a concepción socrática coa dos sofistas.</p> <p>2.1 Explica e razoa o obxecto e a función da ética.</p> <p>3.1 Expresa de forma crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas e achegando exemplos do seu cumprimento ou non.</p> <p>3.2 Expresa de forma crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas e achegando exemplos do seu cumprimento ou non.</p> <p>3.3 Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo.</p> <p>3.4 Utiliza con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madurez moral, virtude moral, subxectivismo, relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.</p> <p>4.1 Identifica a función, características e principais interrogantes da filosofía política.</p> <p>4.2 Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política.</p> <p>5.1 Explica de forma coherente as ideas filosófico-políticas de Platón, os sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper ou Habermas, entre outros.</p> <p>5.2 Analiza e reflexiona sobre a relación individuo-Estado, sobre a base do pensamento dos sofistas, Marx e a Escola de Frankfurt.</p> <p>5.3 Analiza de forma crítica textos significativos e breves dalgúns dos autores estudados, nos cales se argumenta sobre o concepto de Estado, elementos e características.</p> <p>5.4 Valora e utiliza a capacidade argumentativa, de forma oral e escrita, como ferramenta contra a arbitrariedade, o autoritarismo e a violencia.</p> <p>6.1 Reflexiona por escrito, argumentando as súas propias ideas, sobre as posibilidades do pensamento utópico.</p> <p>7.1 Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade.</p> <p>8.1 Explica as teses fundamentais de E. Cassirer sobre a capacidade simbólica humana e as de H. Poincaré sobre o proceso creativo.</p> <p>9.1 Comprende e utiliza conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mimese beleza, gusto, subxectividade, xuízo estético, vangarda.</p> <p>9.2 Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de forma colaborativa, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade.</p> <p>10.1 Diserta sobre a relación e a posibilidade transformadora da realidade humana, da creación artística, a ciencia e a ética.</p> <p>11.1 Coñece e describe algúns dos elementos fundamentais da reflexión estética sobre a arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse ou Adorno, entre outros, e aplica estas ideas ao estudo de diversas obras de arte.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>A importancia do diálogo e da defensa argumentativa de proxectos, fins e medios.</p> <p>O deseño dun proxecto, vital e laboral. O papel da estética no desenvolvemento do pensamento creativo e innovador.</p> <p>A importancia da ética para establecer o sistema de valores no traballo. A razón crítica en tanto que reguladora da acción humana.</p>	<p>20. Valorar as técnicas do diálogo filosófico, a argumentación e a retórica para organizar a comunicación entre as partes, a resolución de negociacións e de conflitos, xerar diálogo baseado na capacidade de argumentar correctamente, definir e comunicar correctamente o obxectivo dun proxecto.</p> <p>21. Valorar a capacidade da estética filosófica para favorecer o pensamento creativo e innovador que permite adaptarse e anticiparse aos cambios, xerando innovación e evitando o estancamento.</p> <p>22. Comprender e apreciar a función axiolóxica da ética para establecer un sistema de valores que permita mellorar o clima laboral, comprendendo que os valores éticos son clave para lograr o equilibrio entre innovación, sustentabilidade e competitividade.</p> <p>23. Coñecer e valorar a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.</p> <p>24. Valorar a función e importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e avance dunha cultura e a transformación da realidade.</p>	<p>11.2. Entende o valor filosófico da literatura analizando textos breves de pensadores e literatos como Platón, Santo Agostiño, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges ou Camus entre outros.</p> <p>11.3. Coñece a visión filosófica da música a través da análise de textos filosóficos breves sobre a visión pitagórica, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche ou Adorno, entre outros, así como mediante audicións significativas.</p> <p>12.1. Diserta de forma clara e coherente sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas.</p> <p>13.1. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, <i>inventio</i>, <i>dispositio</i>, argumentación, <i>elocutio</i>, <i>compositio</i>, <i>actio</i>, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros.</p> <p>14.1 Utiliza os elementos e regras do razoamento da lóxica de enunciados.</p> <p>15.1. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación.</p> <p>15.2. Coñece a estrutura e orde do discurso e escribe breves discursos retóricos establecendo coherentemente a exposición e a argumentación.</p> <p>16.1. Constrúe un diálogo argumentativo en que demostra as súas propias teses, mediante as regras e ferramentas da argumentación.</p> <p>16.2 Distingue un argumento veraz dunha falacia.</p> <p>16.3. Analiza e comenta textos breves e significativos sobre a arte da retórica e a argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito, así como de autores contemporáneos.</p> <p>17.1 Utiliza conceptos con sentido filosófico aplicándoos no contexto empresarial: principios, saber, orde lóxica, finalidade, demostración, razoamento, indución, dedución, argumentación, sentido, significado, creatividade, diálogo, obxectivo/subxectivo, emocións, globalidade, valor, entre outros.</p> <p>18.1 Coloca correctamente os interrogantes filosóficos radicais que deben estar na base da creación dun proxecto, tanto vital como laboral, como que son?, que fago?, por que?, para que?, cal é o meu obxectivo?, cal é o seu sentido, a súa razón de ser? e sabe argumentar a defensa das respostas.</p> <p>19.1. Deseña un proxecto, vital ou empresarial, sobre a base da filosofía, valorando a íntima relación entre os pensamentos e as accións, entre a razón e as emocións, a través do diálogo, a argumentación e a linguaxe filosófica.</p> <p>20.1. Coñece e utiliza as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de dilemas e conflitos dentro dun grupo humano.</p> <p>21.1 Valora a necesidade de posibilitar tarefas innovadoras, valorando a función e importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e avance dunha cultura e a transformación da realidade.</p> <p>22.1 Realiza un decálogo de valores éticos que deben rexer no mundo laboral, e de cara á sociedade e á natureza.</p> <p>23.1. Comprende e valora a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.</p> <p>24.1 Valora e diserta sobre a importancia do traballo para desenvolvernos como seres humanos, para o avance dunha cultura e para transformar a realidade.</p>

11. Física e Química.

O ensino da física e da química xoga un papel central no desenvolvemento intelectual dos alumnos e das alumnas, e comparte co resto das disciplinas a responsabilidade de promover neles a adquisición das competencias necesarias para que poidan integrarse na sociedade de forma activa. Como disciplina científica, ten o compromiso engadido de dotar o alumno de ferramentas específicas que lle permitan afrontar o futuro con garantías, participando no desenvolvemento económico e social a que está ligada a capacidade científica, tecnolóxica e innovadora da propia sociedade. Para que estas expectativas se concreten, o ensino desta

materia debe incentivar unha aprendizaxe contextualizada que relacione os principios en vigor coa evolución histórica do coñecemento científico; que estableza a relación entre ciencia, tecnoloxía e sociedade; que potencie a argumentación verbal, a capacidade de establecer relacións cuantitativas e espaciais, así como a de resolver problemas con precisión e rigor.

A materia de Física e Química impártese nos dous ciclos na etapa da ESO e no primeiro curso de bacharelato.

No primeiro ciclo diso débense afianzar e ampliar os coñecementos que sobre as Ciencias da Natureza foron adquiridos polos alumnos na etapa de educación primaria. O enfoque con que se busca introducir os distintos conceptos debe ser fundamentalmente fenomenolóxico; deste modo, a materia preséntase como a explicación lóxica de todo aquilo a que o alumno está acostumado e coñece. É importante sinalar que neste ciclo a materia de Física e Química pode ter carácter terminal, polo que o seu obxectivo prioritario debe ser o de contribuír á cimentación dunha cultura científica básica.

No segundo ciclo da ESO e en 1º de bacharelato esta materia ten, polo contrario, un carácter esencialmente formal, e está enfocada a dotar o alumno de capacidades específicas asociadas a esta disciplina. Cun esquema de bloques similar, en 4º da ESO séntanse as bases dos contidos que, unha vez en 1º de bacharelato, recibirán un enfoque máis académico.

O primeiro bloque de contidos, común a todos os niveis, está dedicado a desenvolver as capacidades inherentes ao traballo científico, partindo da observación e experimentación como base do coñecemento. Os contidos propios do bloque desenvólvense de forma transversal ao longo do curso, utilizando a elaboración de hipóteses e a toma de datos como pasos imprescindibles para a resolución de calquera tipo de problema. Débense desenvolver destrezas no manexo do aparato científico, pois o traballo experimental é unha das pedras angulares da física e da química. Trabállase, así mesmo, a presentación dos resultados obtidos mediante gráficos e táboas, a extracción de conclusións e a súa confrontación con fontes bibliográficas.

Na ESO a materia e os seus cambios trátanse nos bloques segundo e terceiro, respectivamente, abordando os distintos aspectos de forma secuencial. No primeiro ciclo realízase unha progresión do macroscópico ao microscópico. O enfoque macroscópico permite introducir o concepto de materia a partir da experimentación directa, mediante exemplos e situacións cotiás, mentres que se procura un enfoque descritivo para o estudo microscópico. No segundo ciclo introdúcese secuencialmente o concepto moderno do átomo, o enlace químico e a nomenclatura dos compostos químicos, así como o concepto de mol e o cálculo estequiométrico; así mesmo, iníciase unha aproximación á química orgánica que inclúe unha descrición dos grupos funcionais presentes nas biomoléculas.

A distinción entre os enfoques fenomenolóxico e formal vólvese presentar claramente no estudo da física, que abrangue tanto o movemento e as forzas como a enerxía, bloques cuarto e quinto respectivamente. No primeiro ciclo, o concepto de forza introdúcese empiricamente, a través da observación, e o movemento dedúcese pola súa relación coa presenza ou ausencia de forzas. No segundo ciclo, o estudo da física, organizado atendendo aos mesmos bloques anteriores, introduce, no entanto, de forma progresiva a estrutura formal desta materia.

En 1º de bacharelato, o estudo da química secuenciouse en catro bloques: aspectos cuantitativos de química, reaccións químicas, transformacións enerxéticas e espontaneidade das reaccións, e química do carbono. Este último adquire especial importancia pola súa relación con outras disciplinas que tamén son obxecto de estudo no bacharelato. O estudo da física consolida o enfoque secuencial (cinemática, dinámica, enerxía) esbozado no segundo ciclo da ESO. O aparato matemático da física cobra, pola súa vez, unha maior relevancia neste nivel, polo que convén comezar o estudo polos bloques de química, co fin de que o alumnado poida adquirir as ferramentas necesarias proporcionadas pola materia de Matemáticas.

Non debemos esquecer que o emprego das tecnoloxías da información e a comunicación merece un tratamento específico no estudo desta materia. Os alumnos de ESO e bacharelato para os cales se desenvolveu o presente currículo básico son nativos dixitais e, en consecuencia, están familiarizados coa presentación e transferencia dixital de información. O uso de aplicacións virtuais interactivas permite realizar experiencias prácticas que por razóns de infraestrutura non serían viables noutras circunstancias. Por outro lado, a posibilidade de acceder a unha gran cantidade de información implica a necesidade de clasificala segundo criterios de relevancia, o que permite desenvolver o espírito crítico dos alumnos.

Por último, a elaboración e defensa de traballos de investigación sobre temas propostos ou de libre elección ten como obxectivo desenvolver a aprendizaxe autónoma dos alumnos, afondar e ampliar contidos relacionados co currículo e mellorar as súas destrezas tecnolóxicas e comunicativas.

Física e Química. 2º e 3º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. A actividade científica		
<p>O método científico: as súas etapas. Medida de magnitudes. Sistema internacional de unidades. Notación científica. Utilización das tecnoloxías da información e a comunicación. O traballo no laboratorio. Proxecto de investigación.</p>	<p>1. Recoñecer e identificar as características do método científico. 2. Valorar a investigación científica e o seu impacto na industria e no desenvolvemento da sociedade. 3. Coñecer os procedementos científicos para determinar magnitudes. 4. Recoñecer os materiais e instrumentos básicos presentes do laboratorio de física e no de química; coñecer e respectar as normas de seguranza e de eliminación de residuos para a protección do ambiente. 5. Interpretar a información sobre temas científicos de carácter divulgativo que aparece en publicacións e medios de comunicación. 6. Desenvolver pequenos traballos de investigación en que se poña en práctica a aplicación do método científico e a utilización das TIC.</p>	<p>1.1. Formula hipóteses para explicar fenómenos cotiáns utilizando teorías e modelos científicos. 1.2. Rexistra observacións, datos e resultados de maneira organizada e rigorosa, e comunicaos de forma oral e escrita utilizando esquemas, gráficos, táboas e expresións matemáticas. 2.1. Relaciona a investigación científica coas aplicacións tecnolóxicas na vida cotiá. 3.1. Establece relacións entre magnitudes e unidades utilizando, preferentemente, o Sistema internacional de unidades e a notación científica para expresar os resultados. 4.1. Recoñece e identifica os símbolos máis frecuentes utilizados na etiquetaxe de produtos químicos e instalacións, interpretando o seu significado. 4.2. Identifica material e instrumentos básicos de laboratorio e coñece a súa forma de utilización para a realización de experiencias respectando as normas de seguranza e identificando actitudes e medidas de actuación preventivas. 5.1. Selecciona, comprende e interpreta información relevante nun texto de divulgación científica e transmite as conclusións obtidas utilizando a linguaxe oral e escrita con propiedade. 5.2. Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e obxectividade do fluxo de información existente na internet e noutros medios dixitais. 6.1. Realiza pequenos traballos de investigación sobre algún tema obxecto de estudo aplicando o método científico e utilizando as TIC para a procura e selección de información e presentación de conclusións. 6.2. Participa, valora, xestiona e respecta o traballo individual e en equipo.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. A materia		
<p>Propiedades da materia.</p> <p>Estados de agregación. Cambios de estado. Modelo cinético-molecular.</p> <p>Leis dos gases</p> <p>Substancias puras e mesturas.</p> <p>Mesturas de especial interese: disolucións acuosas, aliaxes e coloides.</p> <p>Métodos de separación de mesturas.</p> <p>Estrutura atómica. Isótopos. Modelos atómicos.</p> <p>O sistema periódico dos elementos.</p> <p>Unións entre átomos: moléculas e cristais.</p> <p>Masas atómicas e moleculares.</p> <p>Elementos e compostos de especial interese con aplicacións industriais, tecnolóxicas e biomédicas.</p> <p>Formulación e nomenclatura de compostos binarios seguindo as normas da IUPAC.</p>	<p>1. Recoñecer as propiedades xerais e características específicas da materia e relacionalas coa súa natureza e as súas aplicacións.</p> <p>2. Xustificar as propiedades dos diferentes estados de agregación da materia e os seus cambios de estado a través do modelo cinético-molecular.</p> <p>3. Establecer as relacións entre as variables de que depende o estado dun gas a partir de representacións gráficas e/ou táboas de resultados obtidos en experiencias de laboratorio ou simulacións por ordenador.</p> <p>4. Identificar sistemas materiais como substancias puras ou mesturas e valorar a importancia e as aplicacións de mesturas de especial interese.</p> <p>5. Propor métodos de separación dos compoñentes dunha mestura.</p> <p>6. Recoñecer que os modelos atómicos son instrumentos interpretativos das distintas teorías e a necesidade da súa utilización para a interpretación e comprensión da estrutura interna da materia.</p> <p>7. Analizar a utilidade científica e tecnolóxica dos isótopos radioactivos.</p> <p>8. Interpretar a ordenación dos elementos na táboa periódica e recoñecer os máis relevantes a partir dos seus símbolos.</p> <p>9. Coñecer como se unen os átomos para formar estruturas máis complexas e explicar as propiedades das agrupacións resultantes.</p> <p>10. Diferenciar entre átomos e moléculas, e entre elementos e compostos en substancias de uso frecuente e coñecido.</p> <p>11. Formular e nomear compostos binarios seguindo as normas da IUPAC.</p>	<p>1.1. Distingue entre propiedades xerais e propiedades características da materia, utilizando estas últimas para a caracterización de substancias.</p> <p>1.2. Relaciona propiedades dos materiais de noso contorno co uso que se fai deles.</p> <p>1.3. Describe a determinación experimental do volume e da masa dun sólido e calcula a súa densidade.</p> <p>2.1. Xustifica que unha substancia pode presentarse en distintos estados de agregación dependendo das condicións de presión e temperatura en que se encontre.</p> <p>2.2. Explica as propiedades dos gases, líquidos e sólidos utilizando o modelo cinético-molecular.</p> <p>2.3. Describe e interpreta os cambios de estado da materia utilizando o modelo cinético-molecular e aplícao á interpretación de fenómenos cotiáns.</p> <p>2.4. Deduce a partir das gráficas de quecemento dunha substancia os seus puntos de fusión e ebulición, e identifícaa utilizando as táboas de datos necesarias.</p> <p>3.1. Xustifica o comportamento dos gases en situacións cotiás relacionándoo co modelo cinético-molecular.</p> <p>3.2. Interpreta gráficas, táboas de resultados e experiencias que relacionan a presión, o volume e a temperatura dun gas utilizando o modelo cinético-molecular e as leis dos gases.</p> <p>4.1. Distingue e clasifica sistemas materiais de uso cotián en substancias puras e mesturas, especificando neste último caso se se trata de mesturas homoxéneas, heteroxéneas ou coloides.</p> <p>4.2. Identifica o disolvente e o soluto ao analizar a composición de mesturas homoxéneas de especial interese.</p> <p>4.3. Realiza experiencias sinxelas de preparación de disolucións, describe o procedemento seguido e o material utilizado, determina a concentración e exprésaa en gramos por litro.</p> <p>5.1. Deseña métodos de separación de mesturas segundo as propiedades características das substancias que as compoñen, describindo o material de laboratorio adecuado.</p> <p>6.1. Representa o átomo a partir do número atómico e o número másico, utilizando o modelo planetario.</p> <p>6.2. Describe as características das partículas subatómicas básicas e a súa localización no átomo.</p> <p>6.3. Relaciona a notación Z^A_X co número atómico, o número másico determinando o número de cada un dos tipos de partículas subatómicas básicas.</p> <p>7.1. Explica en que consiste un isótopo e comenta aplicacións dos isótopos radioactivos, a problemática dos residuos orixinados e as solucións para xestionalos.</p> <p>8.1. Xustifica a actual ordenación dos elementos en grupos e períodos na táboa periódica.</p> <p>8.2. Relaciona as principais propiedades de metais, non metais e gases nobres coa súa posición na táboa periódica e coa súa tendencia a formar ións, tomando como referencia o gas nobre máis próximo.</p> <p>9.1. Coñece e explica o proceso de formación dun ión a partir do átomo correspondente, utilizando a notación adecuada para a súa representación.</p> <p>9.2. Explica como algúns átomos tenden a agruparse para formar moléculas interpretando este feito en substancias de uso frecuente e calcula as súas masas moleculares...</p> <p>10.1. Recoñece os átomos e as moléculas que compoñen substancias de uso frecuente, clasificándoas en elementos ou compostos, baseándose na súa expresión química.</p> <p>10.2. Presenta, utilizando as TIC, as propiedades e aplicacións dalgún elemento e/ou composto químico de especial interese a partir dunha busca guiada de información bibliográfica e/ou dixital.</p> <p>11.1. Utiliza a linguaxe química para nomear e formular compostos binarios seguindo as normas da IUPAC.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Os cambios		
<p>Cambios físicos e cambios químicos. A reacción química. Cálculos estequiométricos sinxelos. Lei de conservación da masa. A química na sociedade e no ambiente.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Distinguir entre cambios físicos e químicos mediante a realización de experiencias sinxelas que poñan de manifesto se se forman ou non novas substancias. 2. Caracterizar as reaccións químicas como cambios dunhas substancias noutras. 3. Describir a nivel molecular o proceso polo cal os reactivos se transforman en produtos en termos da teoría de colisións. 4. Deducir a lei de conservación da masa e recoñecer reactivos e produtos a través de experiencias sinxelas no laboratorio e/ou de simulacións por ordenador. 5. Comprobar mediante experiencias sinxelas de laboratorio a influencia de determinados factores na velocidade das reaccións químicas. 6. Recoñecer a importancia da química na obtención de novas substancias e a súa importancia na mellora da calidade de vida das persoas. 7. Valorar a importancia da industria química na sociedade e a súa influencia no ambiente. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Distingue entre cambios físicos e químicos en accións da vida cotiá en función de que haxa ou non formación de novas substancias. 1.2. Describe o procedemento de realización de experimentos sinxelos en que se poña de manifesto a formación de novas substancias e recoñece que se trata de cambios químicos. 2.1. Identifica cales son os reactivos e os produtos de reaccións químicas sinxelas interpretando a representación esquemática dunha reacción química. 3.1. Representa e interpreta unha reacción química a partir da teoría atómico-molecular e a teoría de colisións. 4.1. Recoñece cales son os reactivos e os produtos a partir da representación de reaccións químicas sinxelas e comproba experimentalmente que se cumpre a lei de conservación da masa. 5.1. Propón o desenvolvemento dun experimento sinxelo que permita comprobar experimentalmente o efecto da concentración dos reactivos na velocidade de formación dos produtos dunha reacción química, xustificando este efecto en termos da teoría de colisións. 5.2. Interpreta situacións cotiás en que a temperatura inflúe significativamente na velocidade da reacción. 6.1. Clasifica algúns produtos de uso cotián en función da súa procedencia natural ou sintética. 6.2. Identifica e asocia produtos procedentes da industria química coa súa contribución á mellora da calidade de vida das persoas. 7.1. Describe o impacto ambiental do dióxido de carbono, os óxidos de xofre, os óxidos de nitróxeno e os CFC e outros gases de efecto invernadoiro relacionándoo cos problemas ambientais de ámbito global. 7.2. Propón medidas e actitudes, individuais e colectivas, para mitigar os problemas ambientais de importancia global. 7.3. Defende razoadamente a influencia que o desenvolvemento da industria química tivo no progreso da sociedade, a partir de fontes científicas de distinta procedencia.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. O movemento e as forzas		
<p>As forzas. Efectos velocidade media, velocidade instantánea e aceleración.</p> <p>Máquinas simples.</p> <p>Forzas da natureza.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer o papel das forzas como causa dos cambios no estado de movemento e das deformacións. 2. Establecer a velocidade dun corpo como a relación entre o espazo percorrido e o tempo investido en percorrelo. 3. Diferenciar entre velocidade media e instantánea a partir de gráficas espazo/tempo e velocidade/tempo, e deducir o valor da aceleración utilizando estas últimas. 4. Valorar a utilidade das máquinas simples na transformación dun movemento noutro diferente, e a redución da forza aplicada necesaria. 5. Comprender o papel que xoga a fricción na vida cotiá. 6. Considerar a forza gravitatoria como a responsable do peso dos corpos, dos movementos orbitais e dos distintos niveis de agrupación no universo e analizar os factores de que depende. 7. Identificar os diferentes niveis de agrupación entre corpos celestes, desde os cúmulos de galaxias aos sistemas planetarios, e analizar a orde de magnitude das distancias implicadas. 8. Coñecer os tipos de cargas eléctricas, o seu papel na constitución da materia e as características das forzas que se manifiestan entre elas. 9. Interpretar fenómenos eléctricos mediante o modelo de carga eléctrica e valorar a importancia da electricidade na vida cotiá. 10. Xustificar cualitativamente fenómenos magnéticos e valorar a contribución do magnetismo no desenvolvemento tecnolóxico. 11. Comparar os distintos tipos de imáns, analizar o seu comportamento e deducir mediante experiencias as características das forzas magnéticas postas de manifesto, así como a súa relación coa corrente eléctrica. 12. Recoñecer as distintas forzas que aparecen na natureza e os distintos fenómenos asociados a elas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. En situacións da vida cotiá, identifica as forzas que interveñen e relaciónaaas cos seus correspondentes efectos na deformación ou na alteración do estado de movemento dun corpo. 1.2. Establece a relación entre o alongamento producido nun resorte e as forzas que produciron eses alongamentos, describindo o material que se utilizará e o procedemento que se seguirá para isto e poder comprobalo experimentalmente. 1.3. Establece a relación entre unha forza e o seu correspondente efecto na deformación ou a alteración do estado de movemento dun corpo. 1.4. Describe a utilidade do dinamómetro para medir a forza elástica e rexistra os resultados en táboas e representacións gráficas expresando o resultado experimental en unidades no Sistema internacional. 2.1. Determina, experimentalmente ou a través de aplicacións informáticas, a velocidade media dun corpo interpretando o resultado. 2.2. Realiza cálculos para resolver problemas cotiáns utilizando o concepto de velocidade. 3.1. Deducir a velocidade media e instantánea a partir das representacións gráficas do espazo e da velocidade en función do tempo. 3.2. Xustifica se un movemento é acelerado ou non a partir das representacións gráficas do espazo e da velocidade en función do tempo. 4.1. Interpreta o funcionamento de máquinas mecánicas simples considerando a forza e a distancia ao eixe de xiro e realiza cálculos sinxelos sobre o efecto multiplicador da forza producido por estas máquinas. 5.1. Analiza os efectos das forzas de fricción e a súa influencia no movemento dos seres vivos e os vehículos. 6.1. Relaciona cualitativamente a forza de gravidade que existe entre dous corpos coas masas destes e a distancia que os separa. 6.2. Distingue entre masa e peso calculando o valor da aceleración da gravidade a partir da relación entre ambas as magnitudes. 6.3. Recoñece que a forza de gravidade mantén os planetas xirando arredor do sol, e a lúa arredor do noso planeta, xustificando o motivo polo que esta atracción non leva á colisión dos dous corpos. 7.1. Relaciona cuantitativamente a velocidade da luz co tempo que tarda en chegar á Terra desde obxectos celestes afastados e coa distancia a que se encontran estes obxectos, interpretando os valores obtidos. 8.1. Explica a relación existente entre as cargas eléctricas e a constitución da materia e asocia a carga eléctrica dos corpos cun exceso ou defecto de electróns. 8.2. Relaciona cualitativamente a forza eléctrica que existe entre dous corpos coa súa carga e a distancia que os separa, e establece analogías e diferenzas entre as forzas gravitatoria e eléctrica. 9.1. Xustifica razoadamente situacións cotiáns en que se poñan de manifesto fenómenos relacionados coa electricidade estática. 10.1. Recoñece fenómenos magnéticos identificando o imán como fonte natural do magnetismo e describe a súa acción sobre distintos tipos de substancias magnéticas. 10.2. Constrúe e describe o procedemento seguido para isto, un compás elemental para localizar o norte utilizando o campo magnético terrestre. 11.1. Comproba e establece a relación entre o paso de corrente eléctrica e o magnetismo, construindo un electroimán. 11.2. Reproduce os experimentos de Oersted e de Faraday, no laboratorio ou mediante simuladores virtuais, deducindo que a electricidade e o magnetismo son dúas manifestacións dun mesmo fenómeno. 12.1. Realiza un informe empregando as TIC a partir de observacións ou procura guiada de información que relacione as distintas forzas que aparecen na natureza e os distintos fenómenos asociados a elas.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. Enerxía		
<p>Enerxía. Unidades. Tipos de transformacións da enerxía e a súa conservación. Enerxía térmica. A calor e a temperatura. Fontes de enerxía. Uso racional da enerxía. Electricidade e circuitos eléctricos. Lei de Ohm. Dispositivos electrónicos de uso frecuente. Aspectos industriais da enerxía.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer que a enerxía é a capacidade de producir transformacións ou cambios. 2. Identificar os diferentes tipos de enerxía postos de manifesto en fenómenos cotiáns e en experiencias sinxelas realizadas no laboratorio. 3. Relacionar os conceptos de enerxía, calor e temperatura en termos da teoría cinético-molecular e describir os mecanismos polos cales se transfire a enerxía térmica en diferentes situacións cotiás. 4. Interpretar os efectos da enerxía térmica sobre os corpos en situacións cotiás e en experiencias de laboratorio. 5. Valorar o papel da enerxía nas nosas vidas, identificar as diferentes fontes, comparar o impacto ambiental delas e recoñecer a importancia do aforro enerxético para un desenvolvemento sustentable. 6. Coñecer e comparar as diferentes fontes de enerxía empregadas na vida diaria nun contexto global que implique aspectos económicos e ambientais. 7. Valorar a importancia de realizar un consumo responsable das fontes enerxéticas. 8. Explicar o fenómeno físico da corrente eléctrica e interpretar o significado das magnitudes de intensidade de corrente, diferenza de potencial e resistencia, así como as relacións entre elas. 9. Comprobar os efectos da electricidade e as relacións entre as magnitudes eléctricas mediante o deseño e a construción de circuitos eléctricos e electrónicos sinxelos, no laboratorio ou mediante aplicacións virtuais interactivas. 10. Valorar a importancia dos circuitos eléctricos e electrónicos nas instalacións eléctricas e instrumentos de uso cotián, describir a súa función básica e identificar os seus distintos compoñentes. 11. Coñecer a forma en que se xera a electricidade nos distintos tipos de centrais eléctricas, así como o seu transporte aos lugares de consumo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Argumenta que a enerxía se pode transferir, almacenar ou disipar, pero non crear nin destruír, utilizando exemplos. 1.2. Recoñece e define a enerxía como unha magnitude expresándoa na unidade correspondente no Sistema internacional. 2.1. Relaciona o concepto de enerxía coa capacidade de producir cambios e identifica os diferentes tipos de enerxía que se poñen de manifesto en situacións cotiás explicando as transformacións dunhas formas a outras. 3.1. Explica o concepto de temperatura en termos do modelo cinético-molecular diferenciando entre temperatura, enerxía e calor. 3.2. Coñece a existencia dunha escala absoluta de temperatura e relaciona as escalas de Celsius e Kelvin. 3.3. Identifica os mecanismos de transferencia de enerxía e recoñeceos en diferentes situacións cotiás e fenómenos atmosféricos, xustificando a selección de materiais para edificios e no deseño de sistemas de quecemento. 4.1. Explica o fenómeno da dilatación a partir dalgunha das súas aplicacións como os termómetros de líquido, xuntas de dilatación en estruturas, etc. 4.2. Explica a escala Celsius establecendo os puntos fixos dun termómetro baseado na dilatación dun líquido volátil. 4.3. Interpreta cualitativamente fenómenos cotiáns e experiencias onde se poña de manifesto o equilibrio térmico asociándoo coa igualación de temperaturas. 5.1. Recoñece, describe e compara as fontes renovables e non renovables de enerxía, analizando con sentido crítico o seu impacto ambiental. 6.1. Compara as principais fontes de enerxía de consumo humano, a partir da distribución xeográfica dos seus recursos e os efectos ambientais. 6.2. Analiza a predominancia das fontes de enerxía convencionais fronte ás alternativas, argumentando os motivos polos cales estas últimas aínda non están suficientemente explotadas. 7.1. Interpreta datos comparativos sobre a evolución do consumo de enerxía mundial propondo medidas que poden contribuir ao aforro individual e colectivo. 8.1. Explica a corrente eléctrica como cargas en movemento a través dun condutor. 8.2. Comprende o significado das magnitudes eléctricas de intensidade de corrente, diferenza de potencial e resistencia, e relacións entre si utilizando a lei de Ohm. 8.3. Distingue entre condutores e illantes recoñecendo os principais materiais usados como tales. 9.1. Describe o fundamento dunha máquina eléctrica na cal a electricidade se transforma en movemento, luz, son, calor, etc. mediante exemplos da vida cotiá, identificando os seus elementos principais. 9.2. Constrúe circuitos eléctricos con diferentes tipos de conexións entre os seus elementos, deducindo de forma experimental as consecuencias da conexión de xeradores e receptores en serie ou en paralelo. 9.3. Aplica a lei de Ohm a circuitos sinxelos para calcular unha das magnitudes involucradas a partir das dúas, expresando o resultado nas unidades do Sistema internacional. 9.4. Utiliza aplicacións virtuais interactivas para simular circuitos e medir as magnitudes eléctricas. 10.1. Asocia os elementos principais que forman a instalación eléctrica típica dunha vivenda cos compoñentes básicos dun circuito eléctrico. 10.2. Comprende o significado dos símbolos e abreviaturas que aparecen nas etiquetas de dispositivos eléctricos. 10.3. Identifica e representa os compoñentes máis habituais nun circuito eléctrico: condutores, xeradores, receptores e elementos de control describindo a súa correspondente función.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>10.4. Recoñece os compoñentes electrónicos básicos describindo as súas aplicacións prácticas e a repercusión da miniaturización do microchip no tamaño e prezo dos dispositivos.</p> <p>11.1. Describe o proceso polo cal as distintas fontes de enerxía se transforman en enerxía eléctrica nas centrais eléctricas, así como os métodos de transporte e almacenamento.</p>

Física e Química. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. A actividade científica		
<p>A investigación científica. Magnitudes escalares e vectoriais. Magnitudes fundamentais e derivadas. Ecuación de dimensións. Erros na medida. Expresión de resultados. Análise dos datos experimentais. Tecnoloxías da información e a comunicación no traballo científico. Proxecto de investigación.</p>	<p>1. Recoñecer que a investigación en ciencia é un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución e influído polo contexto económico e político.</p> <p>2. Analizar o proceso que debe seguir unha hipótese desde que se formula até que é aprobada pola comunidade científica.</p> <p>3. Comprobar a necesidade de usar vectores para a definición de determinadas magnitudes.</p> <p>4. Relacionar as magnitudes fundamentais coas derivadas a través de ecuacións de magnitudes.</p> <p>5. Comprender que non é posible realizar medidas sen cometer erros e distinguir entre erro absoluto e relativo.</p> <p>6. Expresar o valor dunha medida usando o arredondamento e o número de cifras significativas correctas.</p> <p>7. Realizar e interpretar representacións gráficas de procesos físicos ou químicos a partir de táboas de datos e das leis ou principios involucrados.</p> <p>8. Elaborar e defender un proxecto de investigación, aplicando as TIC.</p>	<p>1.1. Describe feitos históricos relevantes nos cales foi definitiva a colaboración de científicos e científicas de diferentes áreas de coñecemento.</p> <p>1.2. Argumenta con espírito crítico o grao de rigor científico dun artigo ou unha noticia, analizando o método de traballo e identificando as características do traballo científico.</p> <p>2.1. Distingue entre hipóteses, leis e teorías, e explica os procesos que corroboran unha hipótese e a dotan de valor científico.</p> <p>3.1. Identifica unha determinada magnitude como escalar ou vectorial e describe os elementos que definen esta última.</p> <p>4.1. Comproba a homoxeneidade dunha fórmula aplicando a ecuación de dimensións aos dous membros.</p> <p>5.1. Calcula e interpreta o erro absoluto e o erro relativo dunha medida, coñecido o valor real.</p> <p>6.1. Calcula e expresa correctamente, partindo dun conxunto de valores resultantes da medida dunha mesma magnitude, o valor da medida, utilizando as cifras significativas adecuadas.</p> <p>7.1. Representa graficamente os resultados obtidos da medida de dúas magnitudes relacionadas inferindo, se for o caso, se se trata dunha relación linear, cuadrática ou de proporcionalidade inversa, e deducindo a fórmula.</p> <p>8.1. Elabora e defende un proxecto de investigación sobre un tema de interese científico, utilizando as TIC.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. A materia		
<p>Modelos atómicos. Sistema periódico e configuración electrónica. Enlace químico: iónico, covalente e metálico. Forzas intermoleculares. Formulación e nomenclatura de compostos inorgánicos segundo as normas da IUPAC. Introdución á química orgánica.</p>	<p>1. Recoñecer a necesidade de usar modelos para interpretar a estrutura da materia utilizando aplicacións virtuais interactivas para a súa representación e identificación. 2. Relacionar as propiedades dun elemento coa súa posición na táboa periódica e a súa configuración electrónica. 3. Agrupar por familias os elementos representativos e os elementos de transición segundo as recomendacións da IUPAC. 4. Interpretar os distintos tipos de enlace químico a partir da configuración electrónica dos elementos implicados e a súa posición na táboa periódica. 5. Xustificar as propiedades dunha substancia a partir da natureza do seu enlace químico. 6. Nomear e formular compostos inorgánicos ternarios segundo as normas da IUPAC. 7. Recoñecer a influencia das forzas intermoleculares no estado de agregación e propiedades de substancias de interese... 8. Establecer as razóns da singularidade do carbono e valorar a súa importancia na constitución dun elevado número de compostos naturais e sintéticos. 9. Identificar e representar hidrocarburos sinxelos mediante as distintas fórmulas, relacionadas con modelos moleculares físicos ou xerados por ordenador e coñecer algunhas aplicacións de especial interese. 10. Recoñecer os grupos funcionais presentes en moléculas de especial interese.</p>	<p>1.1. Compara os diferentes modelos atómicos propostos ao longo da historia para interpretar a natureza íntima da materia, interpretando as evidencias que fixeron necesaria a súa evolución. 2.1. Establece a configuración electrónica dos elementos representativos a partir do seu número atómico para deducir a súa posición na táboa periódica, os seus electróns de valencia e o seu comportamento químico. 2.2. Distingue entre metais, non metais, semimetais e gases nobres xustificando esta clasificación en función da súa configuración electrónica. 3.1. Escribe o nome e o símbolo dos elementos químicos e sitúalos na táboa periódica. 4.1. Utiliza a regra do octeto e diagramas de Lewis para predicir a estrutura e fórmula dos compostos iónicos e covalentes. 4.2. Interpreta a diferente información que ofrecen os subíndices da fórmula dun composto segundo se trate de moléculas ou redes cristalinas. 5.1. Explica as propiedades de substancias covalentes, iónicas e metálicas en función das interaccións entre os seus átomos ou moléculas. 5.2. Explica a natureza do enlace metálico utilizando a teoría dos electróns libres e relaciónaa coas propiedades características dos metais. 5.3. Deseña e realiza ensaios de laboratorio que permitan deducir o tipo de enlace presente nunha substancia descoñecida. 6.1. Nomea e formula compostos inorgánicos ternarios seguindo as normas da IUPAC. 7.1. Xustifica a importancia das forzas intermoleculares en substancias de interese biolóxico. 7.2. Relaciona a intensidade e o tipo das forzas intermoleculares co estado físico e os puntos de fusión e ebulición das substancias covalentes moleculares, interpretando gráficos ou táboas que conteñan os datos necesarios. 8.1. Explica os motivos polos cales o carbono é o elemento que forma maior número de compostos. 8.2. Analiza as distintas formas alotrópicas do carbono, relacionando a estrutura coas propiedades. 9.1. Identifica e representa hidrocarburos sinxelos mediante a súa fórmula molecular, semidesenvolvida e desenvolvida. 9.2. Deduce, a partir de modelos moleculares, as distintas fórmulas usadas na representación de hidrocarburos. 9.3. Describe as aplicacións de hidrocarburos sinxelos de especial interese. 10.1. Recoñece o grupo funcional e a familia orgánica a partir da fórmula de alcohois, aldehidos, cetonas, ácidos carboxílicos, ésteres e aminas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Os cambios		
<p>Reaccións e ecuacións químicas. Mecanismo, velocidade e enerxía das reaccións. Cantidade de substancia: o mol. Concentración molar. Cálculos estequiométricos. Reaccións de especial interese.</p>	<p>1. Comprender o mecanismo dunha reacción química e deducir a lei de conservación da masa a partir do concepto da reorganización atómica que ten lugar.</p> <p>2. Razoar como se altera a velocidade dunha reacción ao modificar algún dos factores que inflúen sobre ela, utilizando o modelo cinético-molecular e a teoría de colisións para xustificar esta predición.</p> <p>3. Interpretar ecuacións termoquímicas e distinguir entre reaccións endotérmicas e exotérmicas.</p> <p>4. Recoñecer a cantidade de substancia como magnitude fundamental e o mol como a súa unidade no Sistema internacional de unidades.</p> <p>5. Realizar cálculos estequiométricos con reactivos puros supondo un rendemento completo da reacción, partindo do axuste da ecuación química correspondente.</p> <p>6. Identificar ácidos e bases, coñecer o seu comportamento químico e medir a súa fortaleza utilizando indicadores e o pH-metro dixital.</p> <p>7. Realizar experiencias de laboratorio nas cales teñan lugar reaccións de síntese, combustión e neutralización, interpretando os fenómenos observados.</p> <p>8. Valorar a importancia das reaccións de síntese, combustión e neutralización en procesos biolóxicos, aplicacións cotiás e na industria, así como a súa repercusión ambiental.</p>	<p>1. Interpreta reaccións químicas sinxelas utilizando a teoría de colisións e deduce a lei de conservación da masa.</p> <p>2.1. Predí o efecto que sobre a velocidade de reacción teñen: a concentración dos reactivos, a temperatura, o grao de división dos reactivos sólidos e os catalizadores.</p> <p>2.2. Analiza o efecto dos distintos factores que afectan a velocidade dunha reacción química xa sexa a través de experiencias de laboratorio ou mediante aplicacións virtuais interactivas en que a manipulación das distintas variables permita extraer conclusións.</p> <p>3.1. Determina o carácter endotérmico ou exotérmico dunha reacción química analizando o signo da calor de reacción asociado.</p> <p>4.1. Realiza cálculos que relacionen a cantidade de substancia, a masa atómica ou molecular e a constante do número de Avogadro.</p> <p>5.1. Interpreta os coeficientes dunha ecuación química en termos de partículas, moles e, no caso de reaccións entre gases, en termos de volumes.</p> <p>5.2. Resolve problemas, realizando cálculos estequiométricos, con reactivos puros e supondo un rendemento completo da reacción, tanto se os reactivos están en estado sólido como en disolución.</p> <p>6.1. Utiliza a teoría de Arrhenius para describir o comportamento químico de ácidos e bases.</p> <p>6.2. Establece o carácter ácido, básico ou neutro dunha disolución utilizando a escala de pH.</p> <p>7.1. Deseña e describe o procedemento de realización unha volumetría de neutralización entre un ácido forte e unha base forte, e interpreta os resultados.</p> <p>7.2. Planifica unha experiencia e describe o procedemento que se seguirá no laboratorio para demostrar que nas reaccións de combustión se produce dióxido de carbono mediante a detección deste gas.</p> <p>8.1. Describe as reaccións de síntese industrial do amoníaco e do ácido sulfúrico, así como os usos destas substancias na industria química.</p> <p>8.2. Xustifica a importancia das reaccións de combustión na xeración de electricidade en centrais térmicas, na automoción e na respiración celular.</p> <p>8.3. Interpreta casos concretos de reaccións de neutralización de importancia biolóxica e industrial.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. O movemento e as forzas		
<p>O movemento. Movementos rectilíneo uniforme, rectilíneo uniformemente acelerado e circular uniforme.</p> <p>Natureza vectorial das forzas. Leis de Newton.</p> <p>Forzas de especial interese: peso, normal, fricción, centrípeta. Lei da gravitación universal. Presión.</p> <p>Principios da hidrostática. Física da atmosfera.</p>	<p>1. Xustificar o carácter relativo do movemento e a necesidade dun sistema de referencia e de vectores para describi-lo adecuadamente, aplicando o anterior á representación de distintos tipos de desprazamento.</p> <p>2. Distinguir os conceptos de velocidade media e velocidade instantánea xustificando a súa necesidade segundo o tipo de movemento.</p> <p>3. Expresar correctamente as relacións matemáticas que existen entre as magnitudes que definen os movementos rectilíneos e os circulares.</p> <p>4. Resolver problemas de movementos rectilíneos e circulares utilizando unha representación esquemática coas magnitudes vectoriais implicadas, expresando o resultado nas unidades do Sistema internacional.</p> <p>5. Elaborar e interpretar gráficas que relacionen as variables do movemento partindo de experiencias de laboratorio ou de aplicacións virtuais interactivas e relacionar os resultados obtidos coas ecuacións matemáticas que vinculan estas variables.</p> <p>6. Recoñecer o papel das forzas como causa dos cambios na velocidade dos corpos e representalas vectorialmente.</p> <p>7. Utilizar o principio fundamental da dinámica na resolución de problemas en que interveñen varias forzas.</p> <p>8. Aplicar as leis de Newton para a interpretación de fenómenos cotiáns.</p> <p>9. Valorar a relevancia histórica e científica que a lei da gravitación universal supuxo para a unificación das mecánicas terrestre e celeste, e interpretar a súa expresión matemática.</p> <p>10. Comprender que a caída libre dos corpos e o movemento orbital son dúas manifestacións da lei da gravitación universal.</p> <p>11. Identificar as aplicacións prácticas dos satélites artificiais e a problemática ocasionada polo lixo espacial que xeran.</p> <p>12. Recoñecer que o efecto dunha forza non só depende da súa intensidade senón tamén da superficie sobre a cal actúa.</p> <p>13. Interpretar fenómenos naturais e aplicacións tecnolóxicas en relación cos principios da hidrostática, e resolver problemas aplicando as súas expresións matemáticas.</p> <p>14. Deseñar e presentar experiencias ou dispositivos que ilustren o comportamento dos fluídos e que poñan de manifesto os coñecementos adquiridos, así como a iniciativa e a imaxinación.</p> <p>15. Aplicar os coñecementos sobre a presión atmosférica á descrición de fenómenos meteorolóxicos e á interpretación de mapas do tempo, recoñecendo termos e símbolos específicos da meteoroloxía.</p>	<p>1.1. Representa a traxectoria e os vectores de posición, desprazamento e velocidade en distintos tipos de movemento, utilizando un sistema de referencia.</p> <p>2.1. Clasifica distintos tipos de movementos en función da súa traxectoria e a súa velocidade.</p> <p>2.2. Xustifica a insuficiencia do valor medio da velocidade nun estudo cualitativo do movemento rectilíneo uniformemente acelerado (M.R.U.A), razoando o concepto de velocidade instantánea.</p> <p>3.1. Deduce as expresións matemáticas que relacionan as distintas variables nos movementos rectilíneo uniforme (M.R.U.), rectilíneo uniformemente acelerado (M.R.U.A.), e circular uniforme (M.C.U.), así como as relacións entre as magnitudes lineares e angulares.</p> <p>4.1. Resolve problemas de movemento rectilíneo uniforme (M.R.U.), rectilíneo uniformemente acelerado (M.R.U.A.), e circular uniforme (M.C.U.), incluíndo movemento de graves, tendo en conta valores positivos e negativos das magnitudes, e expresando o resultado en unidades do Sistema internacional.</p> <p>4.2. Determina tempos e distancias de freada de vehículos e xustifica, a partir dos resultados, a importancia de manter a distancia de seguranza na estrada.</p> <p>4.3. Argumenta a existencia de vector aceleración en todo movemento curvilíneo e calcula o seu valor no caso do movemento circular uniforme.</p> <p>5.1. Determina o valor da velocidade e a aceleración a partir de gráficas posición-tempo e velocidade-tempo en movementos rectilíneos.</p> <p>5.2. Deseña e describe experiencias realizables ben no laboratorio ou empregando aplicacións virtuais interactivas, para determinar a variación da posición e a velocidade dun corpo en función do tempo e representa e interpreta os resultados obtidos.</p> <p>6.1. Identifica as forzas implicadas en fenómenos cotiáns en que hai cambios na velocidade dun corpo.</p> <p>6.2. Representa vectorialmente o peso, a forza normal, a forza de fricción e a forza centrípeta en distintos casos de movementos rectilíneos e circulares.</p> <p>7.1. Identifica e representa as forzas que actúan sobre un corpo en movemento tanto nun plano horizontal como inclinado, calculando a forza resultante e a aceleración.</p> <p>8.1. Interpreta fenómenos cotiáns en termos das leis de Newton.</p> <p>8.2. Deduce a primeira lei de Newton como consecuencia do enunciado da segunda lei.</p> <p>8.3. Representa e interpreta as forzas de acción e reacción en distintas situacións de interacción entre obxectos.</p> <p>9.1. Xustifica o motivo polo cal as forzas de atracción gravitatoria só se poñen de manifesto para obxectos moi masivos, comparando os resultados obtidos de aplicar a lei da gravitación universal ao cálculo de forzas entre distintos pares de obxectos.</p> <p>9.2. Obtén a expresión da aceleración da gravidade a partir da lei da gravitación universal, relacionando as expresións matemáticas do peso dun corpo e a forza de atracción gravitatoria.</p> <p>10.1. Razona o motivo polo cal as forzas gravitatorias producen nalgúns casos movementos de caída libre e noutros casos movementos orbitais.</p> <p>11.1. Describe as aplicacións dos satélites artificiais en telecomunicacións, predición meteorolóxica, posicionamento global, astronomía e cartografía, así como os riscos derivados do lixo espacial que xeran.</p> <p>12.1. Interpreta fenómenos e aplicacións prácticas en que se pon de manifesto a relación entre a superficie de aplicación dunha forza e o efecto resultante.</p> <p>12.2. Calcula a presión exercida polo peso dun obxecto regular en distintas situacións nas cales varía a superficie en que se apoia, comparando os resultados e extraendo conclusións.</p> <p>13.1. Xustifica razoadamente fenómenos en que se poña de manifesto a relación entre a presión e a profundidade no seo da hidrosfera e a atmosfera.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>13.2. Explica o abastecemento de auga potable, o deseño dunha presa e as aplicacións do sifón utilizando o principio fundamental da hidrostática.</p> <p>13.3. Resolve problemas relacionados coa presión no interior dun fluído aplicando o principio fundamental da hidrostática.</p> <p>13.4. Analiza aplicacións prácticas baseadas no principio de Pascal, como a prensa hidráulica, elevador, dirección e freos hidráulicos, aplicando a expresión matemática deste principio á resolución de problemas en contextos prácticos.</p> <p>13.5. Predí a maior ou menor flotabilidade de obxectos utilizando a expresión matemática do principio de Arquímedes.</p> <p>14.1. Comproba experimentalmente ou utilizando aplicacións virtuais interactivas a relación entre presión hidrostática e profundidade en fenómenos como o paradoxo hidrostático, a cuba de Arquímedes e o principio dos vasos comunicantes.</p> <p>14.2. Interpreta o papel da presión atmosférica en experiencias como o experimento de Torricelli, os hemisferios de Magdeburgo, recipientes invertidos onde non se derrama o contido, etc. inferindo o seu elevado valor.</p> <p>14.3. Describe o funcionamento básico de barómetros e manómetros xustificando a súa utilidade en diversas aplicacións prácticas.</p> <p>15.1. Relaciona os fenómenos atmosféricos do vento e a formación de frentes coa diferenza de presións atmosféricas entre distintas zonas.</p> <p>15.2. Interpreta os mapas de isóbaras que se mostran no prognóstico do tempo indicando o significado da simboloxía e os datos que aparecen neles.</p>
Bloque 5. A enerxía		
<p>Enerxías cinética e potencial. Enerxía mecánica. Principio de conservación.</p> <p>Formas de intercambio de enerxía: o traballo e a calor.</p> <p>Traballo e potencia.</p> <p>Efectos da calor sobre os corpos.</p> <p>Máquinas térmicas.</p>	<p>1. Analizar as transformacións entre enerxía cinética e enerxía potencial, aplicando o principio de conservación da enerxía mecánica cando se despreza a forza de fricción, e o principio xeral de conservación da enerxía cando existe disipación desta debida á fricción.</p> <p>2. Recoñecer que a calor e o traballo son dúas formas de transferencia de enerxía, identificando as situacións en que se producen.</p> <p>3. Relacionar os conceptos de traballo e potencia na resolución de problemas, expresando os resultados en unidades do Sistema internacional, así como outras de uso común.</p> <p>4. Relacionar cualitativa e cuantitativamente a calor cos efectos que produce nos corpos: variación de temperatura, cambios de estado e dilatación.</p> <p>5. Valorar a relevancia histórica das máquinas térmicas como desencadeantes da revolución industrial, así como a súa importancia actual na industria e no transporte.</p> <p>6. Comprender a limitación que o fenómeno da degradación da enerxía supón para a optimización dos procesos de obtención de enerxía útil nas máquinas térmicas, e o reto tecnolóxico que supón a mellora do rendemento destas para a investigación, a innovación e a empresa.</p>	<p>1.1. Resolve problemas de transformacións entre enerxía cinética e potencial gravitatoria, aplicando o principio de conservación da enerxía mecánica.</p> <p>1.2. Determina a enerxía disipada en forma de calor en situacións onde diminúe a enerxía mecánica.</p> <p>2.1. Identifica a calor e o traballo como formas de intercambio de enerxía, distinguindo as acepcións coloquiais destes termos do seu significado científico.</p> <p>2.2. Recoñece en que condicións un sistema intercambia enerxía. en forma de calor ou en forma de traballo.</p> <p>3.1. Calcula o traballo e a potencia asociados a unha forza, incluíndo situacións en que a forza forma un ángulo distinto de cero co desprazamento, expresando o resultado nas unidades do Sistema internacional ou outras de uso común como a caloría, o kWh e o CV.</p> <p>4.1. Describe as transformacións que experimenta un corpo ao gañar ou perder enerxía, determinando a calor necesaria para que se produza unha variación de temperatura dada e para un cambio de estado, representando graficamente estas transformacións.</p> <p>4.2. Calcula a enerxía transferida entre corpos a distinta temperatura e o valor da temperatura final aplicando o concepto de equilibrio térmico.</p> <p>4.3. Relaciona a variación da lonxitude dun obxecto coa variación da súa temperatura utilizando o coeficiente de dilatación linear correspondente.</p> <p>4.4. Determina experimentalmente calores específicas e calores latentes de substancias mediante un calorímetro, realizando os cálculos necesarios a partir dos datos empíricos obtidos.</p> <p>5.1. Explica ou interpreta, mediante ou a partir de ilustracións, o fundamento do funcionamento do motor de explosión.</p> <p>5.2. Realiza un traballo sobre a importancia histórica do motor de explosión e preséntao empregando as TIC.</p> <p>6.1. Utiliza o concepto da degradación da enerxía para relacionar a enerxía absorbida e o traballo realizado por unha máquina térmica.</p> <p>6.2. Emprega simulacións virtuais interactivas para determinar a degradación da enerxía en diferentes máquinas e expón os resultados empregando as TIC.</p>

Física e Química. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A actividade científica		
<p>Estratexias necesarias na actividade científica.</p> <p>Tecnoloxías da información e a comunicación no traballo científico.</p> <p>Proxecto de investigación.</p>	<p>1. Recoñecer e utilizar as estratexias básicas da actividade científica como: expor problemas, formular hipóteses, propor modelos, elaborar estratexias de resolución de problemas e deseños experimentais e análise dos resultados.</p> <p>2. Coñecer, utilizar e aplicar as tecnoloxías da información e a comunicación no estudo dos fenómenos físicos e químicos.</p>	<p>1.1. Aplica habilidades necesarias para a investigación científica, facendo preguntas, identificando problemas, recollendo datos, deseñando estratexias de resolución de problemas utilizando modelos e leis, revisando o proceso e obtendo conclusións.</p> <p>1.2. Resolve exercicios numéricos expresando o valor das magnitudes empregando a notación científica, estima os erros absoluto e relativo asociados e contextualiza os resultados.</p> <p>1.3. Efectúa a análise dimensional das ecuacións que relacionan as diferentes magnitudes nun proceso físico ou químico.</p> <p>1.4. Distingue entre magnitudes escalares e vectoriais e opera adecuadamente con elas.</p> <p>1.5. Elabora e interpreta representacións gráficas de diferentes procesos físicos e químicos a partir dos datos obtidos en experiencias de laboratorio ou virtuais e relaciona os resultados obtidos coas ecuacións que representan as leis e principios subxacentes.</p> <p>1.6. A partir dun texto científico, extrae e interpreta a información, argumenta con rigor e precisión utilizando a terminoloxía adecuada.</p> <p>2.1. Emprega aplicacións virtuais interactivas para simular experimentos físicos de difícil realización no laboratorio.</p> <p>2.2. Establece os elementos esenciais para o deseño, a elaboración e defensa dun proxecto de investigación, sobre un tema de actualidade científica, vinculado coa física ou a química, utilizando preferentemente as TIC.</p>
Bloque 2. Aspectos cuantitativos da química		
<p>Revisión da teoría atómica de Dalton.</p> <p>Leis dos gases. Ecuación de estado dos gases ideais.</p> <p>Determinación de fórmulas empíricas e moleculares.</p> <p>Disolucións: formas de expresar a concentración, preparación e propiedades coligativas.</p> <p>Métodos actuais para a análise de substancias: espectroscopia e espectrometría.</p>	<p>1. Coñecer a teoría atómica de Dalton, así como as leis básicas asociadas ao seu establecemento.</p> <p>2. Utilizar a ecuación de estado dos gases ideais para establecer relacións entre a presión, o volume e a temperatura.</p> <p>3. Aplicar a ecuación dos gases ideais para calcular masas moleculares e determinar fórmulas moleculares.</p> <p>4. Realizar os cálculos necesarios para a preparación de disolucións dunha concentración dada e expresala en calquera das formas establecidas.</p> <p>5. Explicar a variación das propiedades coligativas entre unha disolución e o disolvente puro.</p> <p>6. Utilizar os datos obtidos mediante técnicas espectrométricas para calcular masas atómicas.</p> <p>7. Recoñecer a importancia das técnicas espectroscópicas que permiten a análise de substancias e as súas aplicacións para a detección delas en cantidades moi pequenas de mostras.</p>	<p>1.1. Xustifica a teoría atómica de Dalton e a descontinuidade da materia a partir das leis fundamentais da química exemplificándoo con reaccións.</p> <p>2.1. Determina as magnitudes que definen o estado dun gas aplicando a ecuación de estado dos gases ideais.</p> <p>2.2. Explica razoadamente a utilidade e as limitacións da hipótese do gas ideal.</p> <p>2.3. Determina presións totais e parciais dos gases dunha mestura relacionando a presión total dun sistema coa fracción molar e a ecuación de estado dos gases ideais.</p> <p>3.1. Relaciona a fórmula empírica e molecular dun composto coa súa composición centesimal aplicando a ecuación de estado dos gases ideais.</p> <p>4.1. Expresa a concentración dunha disolución en g/l, mol/l % en peso e % en volume. Describe o procedemento de preparación no laboratorio, de disolucións dunha concentración determinada e realiza os cálculos necesarios, tanto para o caso de solutos en estado sólido como a partir doutra de concentración coñecida.</p> <p>5.1. Interpreta a variación das temperaturas de fusión e ebulición dun líquido ao cal se engade un soluto relacionándoo con algún proceso de interese no noso contorno.</p> <p>5.2. Utiliza o concepto de presión osmótica para describir o paso de ións a través dunha membrana semipermeable.</p> <p>6.1. Calcula a masa atómica dun elemento a partir dos datos espectrométricos obtidos para os diferentes isótopos del.</p> <p>7.1. Describe as aplicacións da espectroscopia na identificación de elementos e compostos.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Reaccións químicas		
<p>Estequiometría das reaccións. Reactivo limitante e rendemento dunha reacción. Química e industria.</p>	<p>1. Formular e nomear correctamente as substancias que interveñen nunha reacción química dada.</p> <p>2. Interpretar as reaccións químicas e resolver problemas en que interveñan reactivos limitantes, reactivos impuros e cuxo rendemento non sexa completo.</p> <p>3. Identificar as reaccións químicas implicadas na obtención de diferentes compostos inorgánicos relacionados con procesos industriais.</p> <p>4. Coñecer os procesos básicos da siderurxia, así como as aplicacións dos produtos resultantes.</p> <p>5. Valorar a importancia da investigación científica no desenvolvemento de novos materiais con aplicacións que melloren a calidade de vida.</p>	<p>1.1. Escribe e axusta ecuacións químicas sinxelas de distinto tipo (neutralización, oxidación, síntese) e de interese bioquímico ou industrial.</p> <p>2.1. Interpreta unha ecuación química en termos de cantidade de materia, masa, número de partículas ou volume para realizar cálculos estequiométricos nela.</p> <p>2.2. Realiza os cálculos estequiométricos aplicando a lei de conservación da masa a distintas reaccións.</p> <p>2.3. Efectúa cálculos estequiométricos en que interveñan compostos en estado sólido, líquido ou gasoso, ou en disolución en presenza dun reactivo limitante ou un reactivo impuro.</p> <p>2.4. Considera o rendemento dunha reacción na realización de cálculos estequiométricos.</p> <p>3.1. Describe o proceso de obtención de produtos inorgánicos de alto valor engadido e analiza o seu interese industrial.</p> <p>4.1. Explica os procesos que teñen lugar nun alto forno escribindo e xustificando as reaccións químicas que nel se producen.</p> <p>4.2. Argumenta a necesidade de transformar o ferro de fundición en aceiro, distinguindo entre ambos os produtos segundo a porcentaxe de carbono que conteñen.</p> <p>4.3. Relaciona a composición dos distintos tipos de aceiro coas súas aplicacións.</p> <p>5.1. Analiza a importancia e a necesidade da investigación científica aplicada ao desenvolvemento de novos materiais e a súa repercusión na calidade de vida a partir de fontes de información científica.</p>
Bloque 4. Transformacións enerxéticas e espontaneidade das reaccións químicas		
<p>Sistemas termodinámicos. Primeiro principio da termodinámica. Enerxía interna. Entalpía. Ecuacións termoquímicas. Lei de Hess. Segundo principio da termodinámica. Entropía. Factores que interveñen na espontaneidade dunha reacción química. Enerxía de Gibbs. Consecuencias sociais e ambientais das reaccións químicas de combustión.</p>	<p>1. Interpretar o primeiro principio da termodinámica como o principio de conservación da enerxía en sistemas en que se producen intercambios de calor e traballo.</p> <p>2. Recoñecer a unidade da calor no Sistema internacional e o seu equivalente mecánico.</p> <p>3. Interpretar ecuacións termoquímicas e distinguir entre reaccións endotérmicas e exotérmicas.</p> <p>4. Coñecer as posibles formas de calcular a entalpía dunha reacción química.</p> <p>5. Dar resposta a cuestións conceptuais sinxelas sobre o segundo principio da termodinámica en relación cos procesos espontáneos.</p> <p>6. Predicir, de forma cualitativa e cuantitativa, a espontaneidade dun proceso químico en determinadas condicións a partir da enerxía de Gibbs.</p> <p>7. Distinguir os procesos reversibles e irreversibles e a súa relación coa entropía e o segundo principio da termodinámica.</p> <p>8. Analizar a influencia das reaccións de combustión a nivel social, industrial e ambiental e as súas aplicacións.</p>	<p>1.1. Relaciona a variación da enerxía interna nun proceso termodinámico coa calor absorbida ou desprendida e o traballo realizado no proceso.</p> <p>2.1. Explica razoadamente o procedemento para determinar o equivalente mecánico da calor tomando como referente aplicacións virtuais interactivas asociadas ao experimento de Joule.</p> <p>3.1. Expresa as reaccións mediante ecuacións termoquímicas debuxando e interpretando os diagramas entálpicos asociados.</p> <p>4.1. Calcula a variación de entalpía dunha reacción aplicando a lei de Hess, coñecendo as entalpías de formación ou as enerxías de enlace asociadas a unha transformación química dada e interpreta o seu signo.</p> <p>5.1. Predi a variación de entropía nunha reacción química dependendo da molecularidade e o estado dos compostos que interveñen.</p> <p>6.1. Identifica a enerxía de Gibbs coa magnitude que informa sobre a espontaneidade dunha reacción química.</p> <p>6.2. Xustifica a espontaneidade dunha reacción química en función dos factores entálpicos, entrópicos e da temperatura.</p> <p>7.1. Presenta situacións reais ou figuradas en que se pon de manifesto o segundo principio da termodinámica, asociando o concepto de entropía coa irreversibilidade dun proceso.</p> <p>7.2. Relaciona o concepto de entropía coa espontaneidade dos procesos irreversibles.</p> <p>8.1. A partir de distintas fontes de información, analiza as consecuencias do uso de combustibles fósiles, relacionando as emisións de CO₂ co seu efecto na calidade de vida, o efecto invernadoiro, o quecemento global, a redución dos recursos naturais e outros e propón actitudes sustentables para minorar estes efectos.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Química do carbono		
<p>Enlaces do átomo de carbono. Compostos de carbono: Hidrocarburos, compostos nitroxenados e oxixenados. Aplicacións e propiedades. Formulación e nomenclatura da IUPAC dos compostos do carbono. Isomería estrutural. O petróleo e os novos materiais.</p>	<p>Recoñecer hidrocarburos saturados e insaturados e aromáticos relacionándoos con compostos de interese biolóxico e industrial. Identificar compostos orgánicos que conteñan funcións oxixenadas e nitroxenadas. Representar os diferentes tipos de isomería. Explicar os fundamentos químicos relacionados coa industria do petróleo e do gas natural. Diferenciar as diferentes estruturas que presenta o carbono no grafito, diamante, grafeno, fullereno e nanotubos relacionándoo coas súas aplicacións. Valorar o papel da química do carbono nas nosas vidas e recoñecer a necesidade de adoptar actitudes e medidas ambientalmente sustentables.</p>	<p>1.1. Formula e nomea, segundo as normas da IUPAC, hidrocarburos de cadea aberta e fechada e derivados aromáticos. 2.1. Formula e nomea, segundo as normas da IUPAC, compostos orgánicos sinxelos cunha función oxixenada ou nitroxenada. 3.1. Representa os diferentes isómeros dun composto orgánico. 4.1. Describe o proceso de obtención do gas natural e dos diferentes derivados do petróleo a nivel industrial e a súa repercusión ambiental. 4.2. Explica a utilidade das diferentes fraccións do petróleo. 5.1. Identifica as formas alotrópicas do carbono relacionándoos coas propiedades fisicoquímicas e as súas posibles aplicacións. 6.1. A partir dunha fonte de información, elabora un informe en que se analice e xustifique a importancia da química do carbono e a súa incidencia na calidade de vida 6.2. Relaciona as reaccións de condensación e combustión con procesos que ocorren a nivel biolóxico.</p>
Bloque 6. Cinemática		
<p>Sistemas de referencia inerciais. Principio de relatividade de Galileo. Movemento circular uniformemente acelerado. Composición dos movementos rectilíneo uniforme e rectilíneo uniformemente acelerado. Descrición do movemento harmónico simple (MHS).</p>	<p>1. Distinguir entre sistemas de referencia inerciais e non inerciais. 2. Representar graficamente as magnitudes vectoriais que describen o movemento nun sistema de referencia adecuado. 3. Recoñecer as ecuacións dos movementos rectilíneo e circular e aplicarlas a situacións concretas. 4. Interpretar representacións gráficas dos movementos rectilíneo e circular. 5. Determinar velocidades e aceleracións instantáneas a partir da expresión do vector de posición en función do tempo. 6. Describir o movemento circular uniformemente acelerado e expresar a aceleración en función das súas compoñentes intrínsecas. 7. Relacionar nun movemento circular as magnitudes angulares coas lineares. 8. Identificar o movemento non circular dun móbil nun plano como a composición de dous movementos unidimensionais rectilíneo uniforme (MRU) e/ou rectilíneo uniformemente acelerado (M.R.U.A.). 9. Coñecer o significado físico dos parámetros que describen o movemento harmónico simple (M.A.S) e asocialo ao movemento dun corpo que oscile.</p>	<p>1.1. Analiza o movemento dun corpo en situacións cotiás razoando se o sistema de referencia elixido é inercial ou non inercial. 1.2. Xustifica a viabilidade dun experimento que distinga se un sistema de referencia se encontra en repouso ou se move con velocidade constante. 2.1. Describe o movemento dun corpo a partir dos seus vectores de posición, velocidade e aceleración nun sistema de referencia dado. 3.1. Obtén as ecuacións que describen a velocidade e a aceleración dun corpo a partir da expresión do vector de posición en función do tempo. 3.2. Resolve exercicios prácticos de cinemática en dúas dimensións (movemento dun corpo nun plano) aplicando as ecuacións dos movementos rectilíneo uniforme (MRU) e movemento rectilíneo uniformemente acelerado (MRUA). 4.1. Interpreta as gráficas que relacionan as variables implicadas nos movementos MRU, MRUA e circular uniforme (MCU) aplicando as ecuacións adecuadas para obter os valores do espazo percorrido, a velocidade e a aceleración. 5.1. Presentado un suposto, identifica o tipo ou tipos de movementos implicados e aplica as ecuacións da cinemática para realizar predicións acerca da posición e velocidade do móbil. 6.1. Identifica as compoñentes intrínsecas da aceleración en distintos casos prácticos e aplica as ecuacións que permiten determinar o seu valor. 7.1. Relaciona as magnitudes lineares e angulares para un móbil que describe unha traxectoria circular, establecendo as ecuacións correspondentes. 8.1. Recoñece movementos compostos, establece as ecuacións que o describen, calcula o valor de magnitudes tales como alcance e altura máxima, así como valores instantáneos de posición, velocidade e aceleración. 8.2. Resolve problemas relativos á composición de movementos descompondoos en dous movementos rectilíneos. 8.3. Emprega simulacións virtuais interactivas para resolver supostos prácticos reais, determinando condicións iniciais, traxectorias e puntos de encontro dos corpos implicados. 9.1. Deseña e describe experiencias que poñan de manifesto o movemento harmónico simple (MAS) e determina as magnitudes involucradas. 9.2. Interpreta o significado físico dos parámetros que aparecen na ecuación do movemento harmónico simple. 9.3. Predí a posición dun oscilador harmónico simple coñecendo a amplitude, a frecuencia, o período e a fase inicial. 9.4. Obtén a posición, a velocidade e a aceleración nun movemento harmónico simple aplicando as ecuacións que o describen. 9.5. Analiza o comportamento da velocidade e da aceleración dun movemento harmónico simple en función da elongación. 9.6. Representa graficamente a posición, a velocidade e a aceleración do movemento harmónico simple (MAS) en función do tempo, comprobando a súa periodicidade.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 7. Dinámica		
<p>A forza como interacción.</p> <p>Forzas de contacto. Dinámica de corpos ligados.</p> <p>Forzas elásticas. Dinámica do MHS.</p> <p>Sistema de dúas partículas.</p> <p>Conservación do momento linear e impulso mecánico.</p> <p>Dinámica do movemento circular uniforme.</p> <p>Leis de Kepler.</p> <p>Forzas centrais. Momento dunha forza e momento angular.</p> <p>Conservación do momento angular.</p> <p>Lei de gravitación universal.</p> <p>Interacción electrostática: lei de Coulomb.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar todas as forzas que actúan sobre un corpo. 2. Resolver situacións desde un punto de vista dinámico que involucran planos inclinados e /ou poleas. 3. Recoñecer as forzas elásticas en situacións cotiás e describir os seus efectos. 4. Aplicar o principio de conservación do momento linear a sistemas de dous corpos e predicir o movemento deles a partir das condicións iniciais. 5. Xustificar a necesidade de que existan forzas para que se produza un movemento circular. 6. Contextualizar as leis de Kepler no estudo do movemento planetario. 7. Asociar o movemento orbital coa actuación de forzas centrais e a conservación do momento angular. 8. Determinar e aplicar a lei de gravitación universal á estimación do peso dos corpos e á interacción entre corpos celestes tendo en conta o seu carácter vectorial. 9. Coñecer a lei de Coulomb e caracterizar a interacción entre dúas cargas eléctricas puntuais. 10. Valorar as diferenzas e semellanzas entre a interacción eléctrica e gravitatoria. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Representa todas as forzas que actúan sobre un corpo, obtendo a resultante e extraendo consecuencias sobre o seu estado de movemento. 1.2. Debuxa o diagrama de forzas dun corpo situado no interior dun ascensor en diferentes situacións de movemento, calculando a súa aceleración a partir das leis da dinámica. 2.1. Calcula o módulo do momento dunha forza en casos prácticos sinxelos. 2.2. Resolve supostos en que aparezan forzas de fricción en planos horizontais ou inclinados, aplicando as leis de Newton. 2.3. Relaciona o movemento de varios corpos unidos mediante cordas tensas e poleas coas forzas actuantes sobre cada un dos corpos. 3.1. Determina experimentalmente a constante elástica dun resorte aplicando a lei de Hooke e calcula a frecuencia con que oscila unha masa coñecida unida a un extremo do citado resorte. 3.2. Demostra que a aceleración dun movemento harmónico simple (MHS) é proporcional ao desprazamento utilizando a ecuación fundamental da dinámica. 3.3. Estima o valor da gravidade facendo un estudo do movemento do péndulo simple. 4.1. Establece a relación entre impulso mecánico e momento linear aplicando a segunda lei de Newton. 4.2. Explica o movemento de dous corpos en casos prácticos como colisións e sistemas de propulsión mediante o principio de conservación do momento linear. 5.1. Aplica o concepto de forza centrípeta para resolver e interpretar casos de móbiles en curvas e en traxectorias circulares. 6.1. Comproba as leis de Kepler a partir de táboas de datos astronómicos correspondentes ao movemento dalgúns planetas. 6.2. Describe o movemento orbital dos planetas do sistema solar aplicando as leis de Kepler e extrae conclusións acerca do seu período orbital. 7.1. Aplica a lei de conservación do momento angular ao movemento elíptico dos planetas, relacionando valores do raio orbital e da velocidade en diferentes puntos da órbita. 7.2. Utiliza a lei fundamental da dinámica para explicar o movemento orbital de diferentes corpos como satélites, planetas e galaxias, relacionando o raio e a velocidade orbital coa masa do corpo central. 8.1. Expresa a forza da atracción gravitatoria entre dous corpos calquera, coñecidas as variables de que depende, establecendo como inciden os cambios nestas sobre aquela. 8.2. Compara o valor da atracción gravitatoria da Terra sobre un corpo na súa superficie coa acción de corpos afastados sobre o mesmo corpo. 9.1. Compara a lei de Newton da gravitación universal e a de Coulomb, establecendo diferenzas e semellanzas entre elas. 9.2. Calcula a forza neta que un conxunto de cargas exerce sobre unha carga problema utilizando a lei de Coulomb. 10.1. Determina as forzas electrostática e gravitatoria entre dúas partículas de carga e masa coñecidas e compara os valores obtidos, extrapolando conclusións ao caso dos electróns e o núcleo dun átomo.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 8. Enerxía		
Enerxía mecánica e traballo. Sistemas conservativos. Teorema das forzas vivas. Enerxía cinética e potencial do movemento harmónico simple. Diferenza de potencial eléctrico.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Establecer a lei de conservación da enerxía mecánica e aplicala á resolución de casos prácticos. 2. Recoñecer sistemas conservativos como aqueles para os cales é posible asociar unha enerxía potencial e representar a relación entre traballo e enerxía. 3. Coñecer as transformacións enerxéticas que teñen lugar nun oscilador harmónico. 4. Vincular a diferenza de potencial eléctrico co traballo necesario para transportar unha carga entre dous puntos dun campo eléctrico e coñecer a súa unidade no Sistema internacional. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Aplica o principio de conservación da enerxía para resolver problemas mecánicos, determinando valores de velocidade e posición, así como de enerxía cinética e potencial. 1.2. Relaciona o traballo que realiza unha forza sobre un corpo coa variación da súa enerxía cinética e determina algunha das magnitudes implicadas. 2.1. Clasifica en conservativas e non conservativas as forzas que interveñen nun suposto teórico xustificando as transformacións enerxéticas que se producen e a súa relación co traballo. 3.1. Estima a enerxía almacenada nun resorte en función da elongación, coñecendo a súa constante elástica. 3.2. Calcula as enerxías cinética, potencial e mecánica dun oscilador harmónico aplicando o principio de conservación da enerxía e realiza a representación gráfica correspondente. 4.1. Asocia o traballo necesario para trasladar unha carga entre dous puntos dun campo eléctrico coa diferenza de potencial existente entre eles, permitindo a determinación da enerxía implicada no proceso.

12. Física.

Polo seu carácter altamente formal, a materia de Física proporciona aos estudantes unha eficaz ferramenta de análise e recoñecemento, cuxo ámbito de aplicación transcende os seus obxectivos. A Física no segundo curso de bacharelato é esencialmente académica e debe abranguer todo o espectro de coñecemento da física con rigor, de forma que se asenten as bases metodolóxicas introducidas nos cursos anteriores. Pola súa vez, debe dotar o alumno de novas aptitudes que o capaciten para a súa seguinte etapa de formación, con independencia da relación que esta poida ter coa física. O currículo básico está deseñado con ese dobre fin.

O primeiro bloque de contidos está dedicado á actividade científica. Tradicionalmente, o método científico veuse impartindo durante a etapa da ESO e presuponse nos dous cursos de bacharelato. Requírese, non obstante, unha gradación, igual que ocorre con calquera outro contido científico. Na Física de segundo curso de bacharelato inclúese, en consecuencia, este bloque en que se eleva o grao de exixencia no uso de determinadas ferramentas como son os gráficos (ampliándoos á representación simultánea de tres variables interdependentes) e a complexidade da actividade realizada (experiencia no laboratorio ou análise de textos científicos).

Así mesmo, a Física de segundo rompe coa estrutura secuencial (cinemática–dinámica–enerxía) do curso anterior para tratar de maneira global bloques compactos de coñecemento. Deste modo, os aspectos cinemático, dinámico e enerxético combínanse para compor unha visión panorámica das interaccións gravitatoria, eléctrica e magnética. Esta perspectiva permite enfocar a atención do alumnado sobre aspectos novos, como o concepto de campo, e traballar ao mesmo tempo sobre casos prácticos máis realistas.

O seguinte bloque está dedicado ao estudo dos fenómenos ondulatorios. O concepto de onda non se estuda en cursos anteriores e necesita, por tanto, un enfoque secuencial. En primeiro lugar, trátase desde un punto de vista descritivo e, a seguir, desde un punto de vista funcional. Como casos prácticos concretos trátanse o son e, de forma máis ampla, a luz como onda electromagnética. A secuenciación elixida (primeiro os campos eléctrico e magnético, despois a luz) permite introducir a grande unificación da física do século XIX e xustificar a denominación de ondas electromagnéticas. A óptica xeométrica restrínxese ao marco da aproximación paraxial. As ecuacións dos sistemas ópticos preséntanse desde un punto de vista operativo, co obxecto de proporcionar ao alumno unha ferramenta de análise de sistemas ópticos complexos.

A física do século XX merece especial atención no currículo básico de bacharelato. A complexidade matemática de determinados aspectos non debe ser obstáculo para a comprensión conceptual de postulados e leis que xa pertencen ao século pasado. Por outro lado, o uso de aplicacións virtuais interactivas suple satisfactoriamente a posibilidade de comprobar experimentalmente os fenómenos físicos estudados. A teoría especial da relatividade e a física cuántica preséntanse como alternativas necesarias á insuficiencia da denominada física clásica para resolver determinados feitos experimentais. Os principais conceptos introdúcense empiricamente, e preséntanse situacións que requiren unicamente as ferramentas matemáticas básicas, sen perderen por isto rigor. Nesta parte introdúcense tamén os rudimentos do láser, unha ferramenta cotiá na actualidade e que os estudantes manexan habitualmente.

A busca da partícula máis pequena en que pode dividirse a materia comezou na Grecia clásica; o alumnado de 2º de bacharelato debe coñecer cal é o estado actual dun dos problemas máis antigos da ciencia. Sen necesidade de afondar en teorías avanzadas, o alumnado enfróntase neste bloque a un pequeno grupo de partículas fundamentais, como os quarks, e relaciónao coa formación do universo ou a orixe da masa. O estudo das interaccións fundamentais da natureza e da física de partículas no marco da unificación destas fecha o bloque da física do século XX.

Os estándares de aprendizaxe avaliados desta materia deseñáronse tendo en conta o grao de madurez cognitiva e académica dun alumno na etapa previa a estudos superiores. A resolución dos supostos presentados require o coñecemento dos contidos avaliados, así como un emprego consciente, controlado e eficaz das capacidades adquiridas nos cursos anteriores.

Esta materia contribúe de maneira indubidable ao desenvolvemento das competencias clave: o traballo en equipo para a realización das experiencias axudará os alumnos a fomentar valores cívicos e sociais; a análise dos textos científicos afianzará os hábitos de lectura, a autonomía na aprendizaxe e o espírito crítico; o desenvolvemento das competencias matemáticas potenciarase mediante a dedución formal inherente á física; e as competencias tecnolóxicas afianzaránse mediante o emprego de ferramentas máis complexas.

Física. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliados
Bloque 1. A actividade científica		
Estratexias propias da actividade científica. Tecnoloxías da Información e a comunicación.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e utilizar as estratexias básicas da actividade científica. 2. Coñecer, utilizar e aplicar as tecnoloxías da información e a comunicación no estudo dos fenómenos físicos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Aplica as habilidades necesarias para a investigación científica, facendo preguntas, identificando e analizando problemas, emitindo hipóteses fundamentadas, recollendo datos, analizando tendencias a partir de modelos, deseñando e propondo estratexias de actuación. 1.2. Efectúa a análise dimensional das ecuacións que relacionan as diferentes magnitudes nun proceso físico. 1.3. Resolve exercicios en que a información debe deducirse a partir dos datos proporcionados e das ecuacións que rexen o fenómeno e contextualiza os resultados. 1.4. Elabora e interpreta representacións gráficas de dúas e tres variables a partir de datos experimentais e relaciónaa coas ecuacións matemáticas que representan as leis e os principios físicos subxacentes. 2.1. Utiliza aplicacións virtuais interactivas para simular experimentos físicos de difícil implantación no laboratorio. 2.2. Analiza a validez dos resultados obtidos e elabora un informe final facendo uso das TIC, comunicando tanto o proceso como as conclusións obtidas. 2.3. Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e obxectividade do fluxo de información científica existente na internet e outros medios dixitais. 2.4. Selecciona, comprende e interpreta información relevante nun texto de divulgación científica e transmite as conclusións obtidas utilizando a linguaxe oral e escrita con propiedade.
Bloque 2. Interacción gravitatoria		
Campo gravitatorio. Campos de forza conservativos. Intensidade do campo gravitatorio. Potencial gravitatorio. Relación entre enerxía e movemento orbital. Caos determinista.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asociar o campo gravitatorio á existencia de masa e caracterizalo pola intensidade do campo e o potencial. 2. Recoñecer o carácter conservativo do campo gravitatorio pola súa relación cunha forza central e asociarlle en consecuencia un potencial gravitatorio. 3. Interpretar as variacións de enerxía potencial e o signo desta en función da orixe de coordenadas enerxéticas elixida. 4. Xustificar as variacións enerxéticas dun corpo en movemento no seo de campos gravitatorios. 5. Relacionar o movemento orbital dun corpo co raio da órbita e a masa xeradora do campo. 6. Coñecer a importancia dos satélites artificiais de comunicacións, GPS e meteorolóxicos e as características das súas órbitas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Diferencia entre os conceptos de forza e campo, establecendo unha relación entre intensidade do campo gravitatorio e a aceleración da gravidade. 1.2. Representa o campo gravitatorio mediante as liñas de campo e as superficies de enerxía equipotencial. 2.1. Explica o carácter conservativo do campo gravitatorio e determina o traballo realizado polo campo a partir das variacións de enerxía potencial. 3.1. Calcula a velocidade de escape dun corpo aplicando o principio de conservación da enerxía mecánica. 4.1. Aplica a lei de conservación da enerxía ao movemento orbital de diferentes corpos como satélites, planetas e galaxias. 5.1. Deduce a partir da lei fundamental da dinámica a velocidade orbital dun corpo, e relaciónaa co raio da órbita e a masa do corpo. 5.2. Identifica a hipótese da existencia de materia escura a partir dos datos de rotación de galaxias e a masa do buraco negro central. 6.1. Utiliza aplicacións virtuais interactivas para o estudo de satélites de órbita media (MEO), órbita baixa (LEO) e de órbita xeostacionaria (GEO) extraendo conclusións.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
	7. Interpretar o caos determinista no contexto da interacción gravitatoria.	7.1. Describe a dificultade de resolver o movemento de tres corpos sometidos á interacción gravitatoria mutua utilizando o concepto de caos.
Bloque 3. Interacción electromagnética		
<p>Campo eléctrico. Intensidade do campo. Potencial eléctrico. Fluxo eléctrico e lei de Gauss. Aplicacións Campo magnético. Efecto dos campos magnéticos sobre cargas en movemento. O campo magnético como campo non conservativo. Campo creado por distintos elementos de corrente. Lei de Ampère. Indución electromagnética Fluxo magnético. Leis de Faraday-Henry e Lenz. Forza electromotriz.</p>	<p>1. Asociar o campo eléctrico á existencia de carga e caracterizalo pola intensidade de campo e o potencial. 2. Recoñecer o carácter conservativo do campo eléctrico pola súa relación cunha forza central e asociarlle en consecuencia un potencial eléctrico. 3. Caracterizar o potencial eléctrico en diferentes puntos dun campo xerado por unha distribución de cargas puntuais e describir o movemento dunha carga cando se deixa libre no campo. 4. Interpretar as variacións de enerxía potencial dunha carga en movemento no seo de campos electrostáticos en función da orixe de coordenadas enerxéticas elixida. 5. Asociar as liñas de campo eléctrico co fluxo a través dunha superficie fechada e establecer o teorema de Gauss para determinar o campo eléctrico creado por unha esfera cargada. 6. Valorar o teorema de Gauss como método de cálculo de campos electrostáticos. 7. Aplicar o principio de equilibrio electrostático para explicar a ausencia de campo eléctrico no interior dos condutores e asociar a casos concretos da vida cotiá. 8. Coñecer o movemento dunha partícula cargada no seo dun campo magnético. 9. Comprender e comprobar que as correntes eléctricas xeran campos magnéticos. 10. Recoñecer a forza de Lorentz como a forza que se exerce sobre unha partícula cargada que se move nunha rexión do espazo onde actúan un campo eléctrico e un campo magnético. 11. Interpretar o campo magnético como campo non conservativo e a imposibilidade de asociar unha enerxía potencial. 12. Describir o campo magnético orixinado por unha corrente rectilínea, por unha espira de corrente ou por un solenoide nun punto determinado. 13. Identificar e xustificar a forza de interacción entre dous condutores rectilíneos e paralelos. 14. Coñecer que o ampere é unha unidade fundamental do Sistema internacional. 15. Valorar a lei de Ampère como método de cálculo de campos magnéticos. 16. Relacionar as variacións do fluxo magnético coa creación de correntes eléctricas e determinar o sentido destas. 17. Coñecer as experiencias de Faraday e de Henry que levaron a establecer as leis de Faraday e Lenz. 18. Identificar os elementos fundamentais de que consta un xerador de corrente alterna e a súa función.</p>	<p>1.1. Relaciona os conceptos de forza e campo, establecendo a relación entre intensidade do campo eléctrico e carga eléctrica. 1.2. Utiliza o principio de superposición para o cálculo de campos e potenciais eléctricos creados por unha distribución de cargas puntuais 2.1. Representa graficamente o campo creado por unha carga puntual, incluíndo as liñas de campo e as superficies de enerxía equipotencial. 2.2. Compara os campos eléctrico e gravitatorio establecendo analogías e diferenzas entre eles. 3.1. Analiza cualitativamente a traxectoria dunha carga situada no seo dun campo xerado por unha distribución de cargas a partir da forza neta que se exerce sobre ela. 4.1. Calcula o traballo necesario para transportar unha carga entre dous puntos dun campo eléctrico creado por unha ou máis cargas puntuais a partir da diferenza de potencial. 4.2. Predí o traballo que se realizará sobre unha carga que se move nunha superficie de enerxía equipotencial e discúteo no contexto de campos conservativos. 5.1. Calcula o fluxo do campo eléctrico a partir da carga que o crea e a superficie que atravesan as liñas do campo. 6.1. Determina o campo eléctrico creado por unha esfera cargada aplicando o teorema de Gauss. 7.1. Explica o efecto da gaiola de Faraday utilizando o principio de equilibrio electrostático e recoñéceo en situacións cotiás como o mal funcionamento dos móbiles en certos edificios ou o efecto dos raios eléctricos nos avións. 8.1. Describe o movemento que realiza unha carga cando penetra nunha rexión onde existe un campo magnético e analiza casos prácticos concretos como os espectrómetros de masas e os aceleradores de partículas. 9.1. Relaciona as cargas en movemento coa creación de campos magnéticos e describe as liñas do campo magnético que crea unha corrente eléctrica rectilínea. 10.1. Calcula o raio da órbita que describe unha partícula cargada cando penetra cunha velocidade determinada nun campo magnético coñecido aplicando a forza de Lorentz. 10.2. Utiliza aplicacións virtuais interactivas para comprender o funcionamento dun ciclotrón e calcula a frecuencia propia da carga cando se move no seu interior. 10.3. Establece a relación que debe existir entre o campo magnético e o campo eléctrico para que unha partícula cargada se mova con movemento rectilíneo uniforme aplicando a lei fundamental da dinámica e a lei de Lorentz. 11.1. Analiza o campo eléctrico e o campo magnético desde o punto de vista enerxético tendo en conta os conceptos de forza central e campo conservativo. 12.1. Establece, nun punto dado do espazo, o campo magnético resultante debido a dous ou máis condutores rectilíneos polos cales circulan correntes eléctricas. 12.2. Caracteriza o campo magnético creado por unha espira e por un conxunto de espiras. 13.1. Analiza e calcula a forza que se establece entre dous condutores paralelos, segundo o sentido da corrente que os percorra, realizando o diagrama correspondente. 14.1. Xustifica a definición de ampere a partir da forza que se establece entre dous condutores rectilíneos e paralelos. 15.1. Determina o campo que crea unha corrente rectilínea de carga aplicando a lei de Ampère e exprésao en unidades do Sistema Internacional. 16.1. Establece o fluxo magnético que atravesa unha espira que se encontra no seo dun campo magnético e exprésao en unidades do Sistema internacional. 16.2. Calcula a forza electromotriz inducida nun circuito e estima a dirección da corrente eléctrica aplicando as leis de Faraday e Lenz. 17.1. Emprega aplicacións virtuais interactivas para reproducir as experiencias de Faraday e Henry e deduce experimentalmente as leis de Faraday e Lenz.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>18.1. Demostra o carácter periódico da corrente alterna nun alternador a partir da representación gráfica da forza electromotriz inducida en función do tempo.</p> <p>18.2. Infire a produción de corrente alterna nun alternador tendo en conta as leis da indución.</p>
Bloque 4. Ondas		
<p>Clasificación e magnitudes que as caracterizan.</p> <p>Ecuación das ondas harmónicas.</p> <p>Energía e intensidade.</p> <p>Ondas transversais nunha corda.</p> <p>Fenómenos ondulatorios: interferencia e difracción reflexión e refracción.</p> <p>Efecto Doppler.</p> <p>Ondas lonxitudinais. O son.</p> <p>Energía e intensidade das ondas sonoras. Contaminación acústica.</p> <p>Aplicacións tecnolóxicas do son.</p> <p>Ondas electromagnéticas.</p> <p>Natureza e propiedades das ondas electromagnéticas.</p> <p>O espectro electromagnético.</p> <p>Dispersión. A cor.</p> <p>Transmisión da comunicación.</p>	<p>1. Asociar o movemento ondulatorio co movemento harmónico simple.</p> <p>2. Identificar en experiencias cotiás ou coñecidas os principais tipos de ondas e as súas características.</p> <p>3. Expresar a ecuación dunha onda nunha corda indicando o significado físico dos seus parámetros característicos.</p> <p>4. Interpretar a dobre periodicidade dunha onda a partir da súa frecuencia e o seu número de onda.</p> <p>5. Valorar as ondas como un medio de transporte de enerxía pero non de masa.</p> <p>6. Utilizar o principio de Huygens para comprender e interpretar a propagación das ondas e os fenómenos ondulatorios.</p> <p>7. Recoñecer a difracción e as interferencias como fenómenos propios do movemento ondulatorio.</p> <p>8. Empregar as leis de Snell para explicar os fenómenos de reflexión e refracción.</p> <p>9. Relacionar os índices de refracción de dous materiais co caso concreto de reflexión total.</p> <p>10. Explicar e recoñecer o efecto Doppler en sons.</p> <p>11. Coñecer a escala de medición da intensidade sonora e a súa unidade.</p> <p>12. Identificar os efectos da resonancia na vida cotiá: ruído, vibracións, etc.</p> <p>13. Recoñecer determinadas aplicacións tecnolóxicas do son como as ecografías, radares, sónar, etc.</p> <p>14. Establecer as propiedades da radiación electromagnética como consecuencia da unificación da electricidade, o magnetismo e a óptica nunha única teoría.</p> <p>15. Comprender as características e propiedades das ondas electromagnéticas, como a súa lonxitude de onda, polarización ou enerxía, en fenómenos da vida cotiá.</p> <p>16. Identificar a cor dos corpos como a interacción da luz con estes.</p> <p>17. Recoñecer os fenómenos ondulatorios estudados en fenómenos relacionados coa luz.</p> <p>18. Determinar as principais características da radiación a partir da súa situación no espectro electromagnético.</p> <p>19. Coñecer as aplicacións das ondas electromagnéticas do espectro non visible.</p> <p>20. Recoñecer que a información se transmite mediante ondas, a través de diferentes soportes.</p>	<p>1.1. Determina a velocidade de propagación dunha onda e a de vibración das partículas que a forman, interpretando ambos os resultados.</p> <p>2.1. Explica as diferenzas entre ondas lonxitudinais e transversais a partir da orientación relativa da oscilación e da propagación.</p> <p>2.2. Recoñece exemplos de ondas mecánicas na vida cotiá.</p> <p>3.1. Obtén as magnitudes características dunha onda a partir da súa expresión matemática.</p> <p>3.2. Escribe e interpreta a expresión matemática dunha onda harmónica transversal dadas as súas magnitudes características.</p> <p>4.1. Dada a expresión matemática dunha onda, xustifica a dobre periodicidade con respecto á posición e ao tempo.</p> <p>5.1. Relaciona a enerxía mecánica dunha onda coa súa amplitude.</p> <p>5.2. Calcula a intensidade dunha onda a certa distancia do foco emisor, empregando a ecuación que relaciona ambas as magnitudes.</p> <p>6.1. Explica a propagación das ondas utilizando o principio Huygens.</p> <p>7.1. Interpreta os fenómenos de interferencia e a difracción a partir do principio de Huygens.</p> <p>8.1. Experimenta e xustifica, aplicando a lei de Snell, o comportamento da luz ao cambiar de medio, coñecidos os índices de refracción.</p> <p>9.1. Obtén o coeficiente de refracción dun medio a partir do ángulo formado pola onda reflectida e refractada.</p> <p>9.2. Considera o fenómeno de reflexión total como o principio físico subxacente á propagación da luz nas fibras ópticas e a súa relevancia nas telecomunicacións.</p> <p>10.1. Recoñece situacións cotiás en que se produce o efecto Doppler xustificándoas de forma cualitativa.</p> <p>11.1. Identifica a relación logarítmica entre o nivel de intensidade sonora en decibelios e a intensidade do son, aplicándoa a casos sinxelos.</p> <p>12.1. Relaciona a velocidade de propagación do son coas características do medio en que se propaga.</p> <p>12.2. Analiza a intensidade das fontes de son da vida cotiá e clasifícaa como contaminantes e non contaminantes.</p> <p>13.1. Coñece e explica algunhas aplicacións tecnolóxicas das ondas sonoras, como as ecografías, radares, sonar, etc.</p> <p>14.1. Representa esquematicamente a propagación dunha onda electromagnética incluíndo os vectores do campo eléctrico e magnético.</p> <p>14.2. Interpreta unha representación gráfica da propagación dunha onda electromagnética en termos dos campos eléctrico e magnético e da súa polarización.</p> <p>15.1. Determina experimentalmente a polarización das ondas electromagnéticas a partir de experiencias sinxelas utilizando obxectos empregados na vida cotiá.</p> <p>15.2. Clasifica casos concretos de ondas electromagnéticas presentes na vida cotiá en función da súa lonxitude de onda e a súa enerxía.</p> <p>16.1. Xustifica a cor dun obxecto en función da luz absorbida e reflectida.</p> <p>17.1. Analiza os efectos de refracción, difracción e interferencia en casos prácticos sinxelos.</p> <p>18.1. Establece a natureza e características dunha onda electromagnética dada a súa situación no espectro.</p> <p>18.2. Relaciona a enerxía dunha onda electromagnética. coa súa frecuencia, lonxitude de onda e a velocidade da luz no baleiro.</p> <p>19.1. Recoñece aplicacións tecnolóxicas de diferentes tipos de radiacións, principalmente infravermella, ultravioleta e microondas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>19.2. Analiza o efecto dos diferentes tipos de radiación sobre a biosfera en xeral, e sobre a vida humana en particular.</p> <p>19.3. Deseña un circuito eléctrico sinxelo capaz de xerar ondas electromagnéticas formado por un xerador, unha bobina e un condensador, e describe o seu funcionamento.</p> <p>20.1. Explica esquematicamente o funcionamento de dispositivos de almacenamento e transmisión da información.</p>
Bloque 5 Óptica xeométrica		
<p>Leis da óptica xeométrica. Sistemas ópticos: lentes e espellos. O ollo humano. Defectos visuais. Aplicacións tecnolóxicas: instrumentos ópticos e a fibra óptica.</p>	<p>1. Formular e interpretar as leis da óptica xeométrica.</p> <p>2. Valorar os diagramas de raios luminosos e as ecuacións asociadas como medio que permite predicir as características das imaxes formadas en sistemas ópticos.</p> <p>3. Coñecer o funcionamento óptico do ollo humano e os seus defectos e comprender o efecto das lentes na corrección dos ditos efectos.</p> <p>4. Aplicar as leis das lentes delgadas e espellos planos ao estudo dos instrumentos ópticos.</p>	<p>1.1. Explica procesos cotiáns a través das leis da óptica xeométrica.</p> <p>2.1. Demostra experimental e graficamente a propagación rectilínea da luz mediante un xogo de prismas que conduzan un feixe de luz desde o emisor até unha pantalla.</p> <p>2.2. Obtén o tamaño, posición e natureza da imaxe dun obxecto producida por un espello plano e unha lente delgada realizando o trazado de raios e aplicando as ecuacións correspondentes.</p> <p>3.1. Xustifica os principais defectos ópticos do ollo humano: miopía, hipermetropía, presbicia e astigmatismo, empregando para isto un diagrama de raios.</p> <p>4.1. Establece o tipo e disposición dos elementos empregados nos principais instrumentos ópticos, tales como lupa, microscopio, telescopio e cámara fotográfica, realizando o correspondente trazado de raios.</p> <p>4.2. Analiza as aplicacións da lupa, microscopio, telescopio e cámara fotográfica considerando as variacións que experimenta a imaxe respecto ao obxecto.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. Física do século XX		
<p>Introdución á teoría especial da relatividade.</p> <p>Enerxía relativista. Enerxía total e enerxía en repouso.</p> <p>Física cuántica.</p> <p>Insuficiencia da física clásica.</p> <p>Orixes da física cuántica. Problemas precursores.</p> <p>Interpretación probabilística da física cuántica.</p> <p>Aplicacións da física cuántica. O láser.</p> <p>Física nuclear.</p> <p>A radioactividade. Tipos.</p> <p>O núcleo atómico. Leis da desintegración radioactiva.</p> <p>Fusión e fisión nucleares.</p> <p>Interaccións fundamentais da natureza e partículas fundamentais.</p> <p>As catro interaccións fundamentais da natureza: gravitatoria, electromagnética, nuclear forte e nuclear débil.</p> <p>Partículas fundamentais constitutivas do átomo: electróns e quarks.</p> <p>Historia e composición do universo.</p> <p>Fronteiras da física.</p>	<p>1. Valorar a motivación que levou a Michelson e Morley a realizar o seu experimento e discutir as implicacións que del se derivaron.</p> <p>2. Aplicar as transformacións de Lorentz ao cálculo da dilatación temporal e a contracción espacial que sofre un sistema cando se despraza a velocidades próximas ás da luz respecto a outro dado.</p> <p>3. Coñecer e explicar os postulados e os aparentes paradoxos da física relativista.</p> <p>4. Establecer a equivalencia entre masa e enerxía, e as súas consecuencias na enerxía nuclear.</p> <p>5. Analizar as fronteiras da física a finais do s. XIX e principios do s. XX e pór de manifesto a incapacidade da física clásica para explicar determinados procesos.</p> <p>6. Coñecer a hipótese de Planck e relacionar a enerxía dun fotón coa súa frecuencia ou a súa lonxitude de onda.</p> <p>7. Valorar a hipótese de Planck no marco do efecto fotoeléctrico.</p> <p>8. Aplicar a cuantización da enerxía ao estudo dos espectros atómicos e inferir a necesidade do modelo atómico de Bohr.</p> <p>9. Presentar a dualidade onda-corpúsculo como un dos grandes paradoxos da física cuántica.</p> <p>10. Recoñecer o carácter probabilístico da mecánica cuántica en contraposición co carácter determinista da mecánica clásica.</p> <p>11. Describir as características fundamentais da radiación láser, os principais tipos de láseres existentes, o seu funcionamento básico e as súas principais aplicacións.</p> <p>12. Distinguir os distintos tipos de radiacións e o seu efecto sobre os seres vivos.</p> <p>13. Establecer a relación entre a composición nuclear e a masa nuclear cos procesos nucleares de desintegración.</p> <p>14. Valorar as aplicacións da enerxía nuclear na produción de enerxía eléctrica, radioterapia, datación en arqueoloxía e a fabricación de armas nucleares.</p> <p>15. Xustificar as vantaxes, desvantaxes e limitacións da fisión e da fusión nuclear.</p> <p>16. Distinguir as catro interaccións fundamentais da natureza e os principais procesos en que interveñen.</p> <p>17. Recoñecer a necesidade de encontrar un formalismo único que permita describir todos os procesos da natureza.</p> <p>18. Coñecer as teorías máis relevantes sobre a unificación das interaccións fundamentais da natureza.</p> <p>19. Utilizar o vocabulario básico da física de partículas e coñecer as partículas elementais que constitúen a materia.</p> <p>20. Describir a composición do universo ao longo da súa historia en termos das partículas que o constitúen e establecer unha cronoloxía deste a partir do Big Bang.</p> <p>21. Analizar os interrogantes a que se enfrontan os físicos hoxe en día.</p>	<p>1.1. Explica o papel do éter no desenvolvemento da teoría especial da relatividade.</p> <p>1.2. Reproduce esquematicamente o experimento de Michelson-Morley, así como os cálculos asociados sobre a velocidade da luz, analizando as consecuencias que se derivaron.</p> <p>2.1. Calcula a dilatación do tempo que experimenta un observador cando se despraza a velocidades próximas á da luz con respecto a un sistema de referencia dado aplicando as transformacións de Lorentz.</p> <p>2.2. Determina a contracción que experimenta un obxecto cando se encontra nun sistema que se despraza a velocidades próximas á da luz con respecto a un sistema de referencia dado aplicando as transformacións de Lorentz.</p> <p>3.1. Discute os postulados e os aparentes paradoxos asociados á teoría especial da relatividade e a súa evidencia experimental.</p> <p>4.1. Expresa a relación entre a masa en repouso dun corpo e a súa velocidade coa enerxía deste a partir da masa relativista.</p> <p>5.1. Explica as limitacións da física clásica ao enfrontarse a determinados feitos físicos, como a radiación do corpo negro, o efecto fotoeléctrico ou os espectros atómicos.</p> <p>6.1. Relaciona a lonxitude de onda ou frecuencia da radiación absorbida ou emitida por un átomo coa enerxía dos niveis atómicos involucrados.</p> <p>7.1. Compara a predición clásica do efecto fotoeléctrico coa explicación cuántica postulada por Einstein e realiza cálculos relacionados co traballo de extracción e a enerxía cinética dos fotoelectróns.</p> <p>8.1. Interpreta espectros sinxelos, relacionándoos coa composición da materia.</p> <p>9.1. Determina as lonxitudes de onda asociadas a partículas en movemento a diferentes escalas, extraendo conclusións acerca dos efectos cuánticos a escalas macroscópicas.</p> <p>10.1. Formula de maneira sinxela o principio de incerteza de Heisenberg e aplica a casos concretos como os orbitais atómicos.</p> <p>11.1. Describe as principais características da radiación láser comparándoa coa radiación térmica.</p> <p>12.1. Asocia o láser coa natureza cuántica da materia e da luz, xustificando o seu funcionamento de maneira sinxela e recoñecendo o seu papel na sociedade actual.</p> <p>12.1. Describe os principais tipos de radioactividade incidindo nos seus efectos sobre o ser humano, así como as súas aplicacións médicas.</p> <p>13.1. Obtén a actividade dunha mostra radioactiva aplicando a lei de desintegración e valora a utilidade dos datos obtidos para a datación de restos arqueolóxicos.</p> <p>13.2. Realiza cálculos sinxelos relacionados coas magnitudes que interveñen nas desintegracións radioactivas.</p> <p>14.1. Explica a secuencia de procesos dunha reacción en cadea, extraendo conclusións acerca da enerxía liberada.</p> <p>14.2. Coñece aplicacións da enerxía nuclear como a datación en arqueoloxía e a utilización de isótopos en medicina.</p> <p>15.1. Analiza as vantaxes e inconvenientes da fisión e da fusión nuclear xustificando a conveniencia do seu uso.</p> <p>16.1. Compara as principais características das catro interaccións fundamentais da natureza a partir dos procesos en que estas se manifestan.</p> <p>17.1. Establece unha comparación cuantitativa entre as catro interaccións fundamentais da natureza en función das enerxías involucradas.</p> <p>18.1. Compara as principais teorías de unificación establecendo as súas limitacións e o estado en que se encontran actualmente.</p> <p>18.2. Xustifica a necesidade da existencia de novas partículas elementais no marco da unificación das interaccións.</p> <p>19.1. Describe a estrutura atómica e nuclear a partir da súa composición en quarks e electróns, empregando o vocabulario específico da física de quarks.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		19.2. Caracteriza algunhas partículas fundamentais de especial interese, como os neutrinos e o bosón de Higgs, a partir dos procesos en que se presentan. 20.1. Relaciona as propiedades da materia e antimateria coa teoría do Big Bang 20.2. Explica a teoría do Big Bang e discute as evidencias experimentais en que se apoia, como son a radiación de fondo e o efecto Doppler relativista. 20.3. Presenta unha cronoloxía do universo en función da temperatura e das partículas que o formaban en cada período, discutindo a asimetría entre materia e antimateria. 21.1. Realiza e defende un estudo sobre as fronteiras da física do século XXI.

13. Fundamentos da Arte.

Abordar o que é a arte e cales son os seus elementos fundamentais é tarefa complexa, con tantos matices e enfoques diferentes que probablemente cada persoa chegue a establecer os seus propios valores acerca do que a creación artística supón na súa vida. Cada individuo, en cada momento diferente da súa vida, establece uns criterios persoais e únicos acerca do que lle gusta ou non nunha creación catalogada como artística. Estamos, por tanto, nun terreo formativo en que os contidos e procedementos que se desenvolven están encadrados dentro da subxectividade persoal máis absoluta. Visto así, resulta difícil establecer o que se debe ensinar acerca da arte e, sobre todo, que deben aprender os nosos bachareis acerca do que a arte é e o que vai supor na súa formación persoal para o futuro. Aplicando un criterio científico procedemental, non parece idea disparatada mirar para o pasado e valorar o que no seu momento foron as creacións plásticas máis importantes e o que supuxeron na historia creativa dos pobos e culturas que nos precederon. Desta maneira, coñecendo o anterior, pódese valorar o actual en mellores termos. Facilitar ao alumnado unha base cultural axuda a mellorar a perspectiva dos estudantes acerca do que se considerou como obra de arte ao longo do tempo, e permite mellorar a visión persoal sobre este apaixonante debate. É dicir, o obxectivo principal é presentar os obxectos culturais anteriores, valoralos e coñecelos para despois poder establecer as bases da propia idea sobre o que é a creación artística, fundamentada sobre unha base de coñecementos o máis firme posible.

Establecida a necesidade da aprendizaxe do creado anteriormente no mundo da arte, é pertinente dilucidar, tendo presente a etapa educativa en que nos encontramos, como presentar estes contidos e, sobre todo, como establecer os niveis formativos mínimos que os futuros bachareis deben adquirir en materia tan grande e complexa como é a creación artística. A arte non é matemática que ofrezca un resultado certo e inmutable. Valorar a subxectividade é tarefa imposible, posto que non hai escala que cuantifique o inabordable. Visto así, que avaliar e como? Antes de sucumbir ante o universo infinito dos matices artísticos debemos preguntarnos se se poden asentar bases firmes que nos sirvan de vixía ou fitos desde os cales valorar e desfrutar da beleza artística. Parece razoable e certo que poden presentarse, ao menos, dous alicerces. O primeiro é tentar analizar a idea primixenia que subxace en toda creación plástica. O segundo é a comparación entre os obxectos creados levados á realidade pola pulsión artística. Noutras palabras: que buscaba o artista e que resultado obtivo? Establecidas estas dúas bases, a partir delas o alumno pode valorar o creado, saber por que se fixo de determinada maneira e por que o resultado obtido; e, ademais, crear a súa propia opinión acerca de por que a forma artística ten máis valor nuns casos ou noutros. Todo isto suporá ao alumnado mellorar o seu desenvolvemento na percepción artística, baseado en esteos firmes, sólidos e razoadamente argumentados; coñecementos obtidos a partir do substrato cultural facilitado pola Administración educativa.

Sinalados estes dous conceptos estables de formación, parece menos descomunal a tarefa de formar os alumnos e alumnas na creación artística posto que a subxectividade na percepción acerca da arte se ordena e categoriza a partir destes dous postulados (lembramos: cal era a idea inicial e cal foi resultado obtido); e este debe ser o camiño para proceder á avaliación do aprendido. O estudante coñece as creacións artísticas e/ou culturais, identifica a orixe, a idea, o obxectivo para que foron creadas e valora por comparación entre unhas obras e outras a plasmación obtida como obxecto artístico. Desta maneira, os nosos bachareis adquiren unha sólida base histórica, melloran o seu nivel de concepción filosófica do mundo (posto que a creación artística lles axuda co uso da forma plástica a solidificar as súas ideas); e finalmente, ao valorar por comparación entre unhas creacións plásticas e outras, adquiren o propio sentido persoal e crítico que a sociedade do futuro require.

Esta concepción da formación artística é a que se pretende con esta disciplina tan importante na modalidade de Artes do bacharelato: facilitar ao alumnado coñecementos, racionalmente asumibles, fiables desde un punto de vista de asunción persoal, das creacións artísticas desde a antigüidade até os nosos días; fomentar a capacidade de análise, xuízo e crítica persoal; e, por último, enraizar o seu futuro creativo en sólidas bases educativas. Coñecer para xulgar, ese debe ser o camiño.

A disciplina está concibida para impartirse ao longo dos dous cursos do bacharelato. Unha cuestión fundamental é abordar como organizar os contidos ao longo dos dous anos de formación. Mostrar á partida unha visión calidoscópica das creacións artísticas ten o aliciente da libre asociación creativa entre diferentes representacións dos obxectos artísticos, pero presenta unha dificultade moi certa na ordenación mental das creacións plásticas nos alumnos e alumnas, posto que poden non captar a importancia histórica que toda obra de arte ten. Para minimizar esta circunstancia é importante, cando se enfronta a realidade formativa da aprendizaxe, asentar unha estrutura de base que coloque a obra plástica no momento inicial en que se produce, sendo esencial que se relacione a creación das obras de arte coa súa localización cronolóxica e xeográfica. A correcta datación dos obxectos artísticos (cadros, esculturas, vestidos, xoias) é unha necesidade certa en todas aquelas representacións creativas que buscan a ambientación dunha obra nun tempo e espazo determinado, xa sexa cinema, teatro, televisión, etc.

Por tanto, queda razoablemente demostrado que a arte debe coñecerse, identificarse e relacionarse co tempo en que foi creada. Así pois, deberá ser tarefa do docente intentar harmonizar cronoloxicamente o máximo posible as obras artísticas. Desta maneira a formación facilitada ao alumnado axudarlle a desenvolverse no terreo da creación plástica con maior soltura e confianza.

Partindo da argumentación anterior e a modo de resumo, será tarefa primordial na docencia desta disciplina que se combinen, ao menos, tres parámetros fundamentais: as explicacións sobre a arte a partir da súa orixe como idea, desde o punto de vista formal e en relación co ambiente histórico que a envolve.

Por este motivo, o desenvolvemento cronolóxico da creación artística deberá ser parte fundamental da organización dos contidos ao longo dos dous anos de impartición, tendo presente que a base esencial desta disciplina é de contido plástico máis que de contido histórico. Por esta razón, deberá buscarse nas obras de arte a parte estética que é intemporal en todas elas. Se pensamos, por exemplo, na abstracción figurativa, deberá buscarse a expresión formal deste concepto nas obras artísticas ao longo da historia. Outro tanto podería aplicarse, por exemplo, ao concepto de expresionismo, buscando similitudes e diferenzas entre as esculturas rupestres, as gárgolas románicas, a arte precolombina e a escultura das vangardas do século XX, entre outros exemplos posibles.

Será tarefa do docente combinar os conceptos plásticos e históricos de maneira que o alumno obteña unha visión global e interrelacionada das obras de arte, por unha parte co tratamento formal que da idea concibida verteu nela o artista e, por outra, dos condicionantes históricos, sociais e empresariais do tempo en que se desenvolve.

Neste sentido "Fundamentos da arte I" deberá ter unha presenza de contidos teóricos moi importante, posto que facilita ao alumnado a base formativa inicial. É recomendable que se incida máis no primeiro curso nas belas artes tradicionais: arquitectura, pintura e escultura, posto que son as máis afastadas conceptualmente da etapa vital dos estudantes. Xunto a isto, os contidos do primeiro curso terán unha maior importancia cronolóxica nos séculos anteriores ao século XIX. O segundo curso debe ter unha parte combinativa dos elementos recibidos no primeiro curso: "Fundamentos da arte II" deberá incidir máis nos séculos XIX, XX e XXI) e nas creacións plásticas fundamentais neles, como son a fotografía, o cinema, a televisión ou a produción dixital.

É importante que non se produza unha división cronolóxica entre o primeiro ano e o segundo, porque o obxectivo fundamental do alumno non é separar a arte por datas senón entender que, a pesar do paso do tempo, se producen expresións parecidas ao longo da cultura da humanidade: pénsese por exemplo na relación do cinema coas culturas anteriores. Por outro lado, débese sopesar a grande importancia que teñen para a modalidade de Artes do bacharelato todas as creacións artísticas relacionadas coa música, a danza e as artes aplicadas.

Finalmente, debe terse moi en conta que as creacións plásticas actuais teñen na súa maior parte unha presentación "multimedia". É, por tanto, esencial, con vistas ao futuro, que os alumnos reciban compasadamente formación en compoñentes visuais, destrezas manipulativas e audición musical.

A disciplina desenvólvese ao longo de dous cursos. Esta división permite aos centros docentes abordar os contidos desde diferentes enfoques, xa que poden organizarse as ferramentas educativas tendo presente que as posibles carencias que se detecten no primeiro curso se poden solucionar no segundo.

Así mesmo, convén ter presente a situación formativa previa do alumnado: moitos terán unha sólida formación musical, xa que terán recibido formación, complementaria á da ESO, nos conservatorios de música e de danza, nas escolas de danza e noutras institucións afíns. Así mesmo, é previsible encontrarse con alumnos e alumnas que na súa formación anterior alcanzaron un notable grao de destrezas no terreo da expresión pictórica ou dixital.

Xunto a isto, é unha realidade educativa que a internet facilita a obtención dun caudal importante de contidos, xa sexa documentos ou imaxes, con relativamente pouco esforzo de procura. É, por tanto, unha ferramenta docente imprescindible, tendo sempre en conta que este material necesita ser convenientemente supervisado polo profesor ou profesora.

Estas variables e outras máis que deberán ser valoradas previamente indican a previsible tipoloxía do alumnado que recibirá a formación nesta disciplina.

Ademais, as ferramentas audiovisuais permiten presentar aos alumnos os contidos gráficos dunha maneira fácil e potente. Estas ferramentas permiten, entre outros recursos educativos, utilizar a comparación entre unhas creacións e outras como método sinxelo para analizar correctamente a obra de arte e a súa identificación.

Por outro lado, o coñecemento das ferramentas informáticas por parte do alumnado acostuma ser na maioría dos casos dun nivel moi aceptable, cun grao de desenvolvemento no manexo das ferramentas probablemente superior ao resto da sociedade. Isto pode permitir utilizar as ferramentas dixitais na didáctica da aula: presentacións, tratamento informático das imaxes, integración de imaxe e son, etc.

A aula pode ser un lugar importante de debate acerca do que se entende por arte, por correntes artísticas, por importancia duns autores sobre outros.

Debe valorarse, ademais de todo o indicado, a importancia do traballo en equipo. Ben que é certo que determinadas actividades artísticas se desenvolven dentro da creación individual, non é menos certo que moitas actividades se desenvolven traballando en coordinación: baste citar a música, a danza, o teatro, o cinema, a televisión. Todas elas se realizan, imprescindiblemente, en traballo en equipo. É pertinente, por tanto, na medida en que sexa posible, que os alumnos exerciten as técnicas e ferramentas do traballo en grupo.

Finalmente, posto que todo artista pensa en difundir a súa obra, é pertinente que se unan á pura explicación plástica ou estética dunha obra de arte os condicionantes sociais que permiten que se leve a cabo. Neste sentido convén relacionar o artista cos sistemas que permiten que a creación e difusión das súas obras se produza: mecenado, actividade empresarial, industrias, clientes, etc.

Fundamentos da arte I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. As orixes das imaxes artísticas		
Arte rupestre: pintura e escultura. Representación simbólica. As construcións megalíticas. Stonehenge, mito e realidade.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a temática da escultura e pintura rupestres. 2. Debater acerca da posibles explicacións simbólicas das imaxes rupestres 3. Recoñecer as características principais da pintura rupestre. 4. Explicar as características técnicas da pintura rupestre a partir de exemplos relevantes existentes na península ibérica. 5. Analizar Stonehenge e os labores de recreación efectuados no século XX no monumento. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as imaxes rupestres e relaciónaaas coas imaxes tribais ou étnicas existentes no mundo. 2.1. Relaciona as imaxes cun posible significado iconolóxico. 3.1. Compara as imaxes prehistóricas coas imaxes de grupos étnicos da actualidade, establecendo posibles paralelismos. 3.2. Relaciona a iconografía rupestre con composicións de artistas actuais. 4.1. Analiza, a partir de fontes historiográficas, a técnica da arte rupestre e a súa posible aplicación na actualidade. 5.1. Analiza Stonehenge debatendo acerca da súa autenticidade simbólica e histórica

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. As grandes culturas da Antigüidade: Exipto. Mesopotamia e Persia. China		
<p>Exipto. Cultura sedentaria e agrícola, arquitectura e obra civil. Culto aos mortos, inmortalidade e resurrección. O mito de Isis. O idealismo na representación. Faraón-Deus. Esquematzación narrativa: a pintura. Rixidez narrativa e rixidez política. Pintura á encáustica. Idealismo e naturalismo: escultura. Mobiliario e obxectos suntuarios. Mesopotamia e Persia. Feitos artísticos relevantes: restos arqueolóxicos. China: escultura en terracota.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar a arte exipcia en relación con outras culturas diferentes. 2. Analizar a posible relación entre o modo de vida e a arte exipcia. 3. Explicar a iconoloxía exipcia relacionando a imaxe co poder político. 4. Identificar a técnica narrativa das pinturas exipcias. 5. Comparar as diferentes pezas escultóricas e a súa finalidade: pedra, madeira, obxectos suntuarios, sarcófagos, etc. 6. Experimentar a técnica da encáustica. 7. Recoñecer a tipoloxía das culturas do Oriente Medio, Exipto e China. 8. Recoñecer a escultura en terracota dos guerreiros de Xian -Mausoleo do primeiro emperador Qin. 9. Relacionar as claves políticas e artísticas dos guerreiros de Xian. 10. Relacionar a técnica da escultura en terracota con usos actuais similares. 11. Analizar nas culturas antigas a diferenza entre imaxes idealistas e naturalistas, e a súa posible relación coa finalidade da peza. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece as imaxes dos restos arqueolóxicos relevantes e sitúaaas na cultura correspondente. 2.1. Relaciona o tipo de vida sedentario co auxe da arquitectura e das obras públicas. 2.2. Infíre a relación entre a escultura oficial e o seu patrocinador e asóciaa co tipo de imaxe que se vai representar. 2.3. Establece unha relación causa-forma entre a estrutura política e a plasmación plástica que dela se fai. 3.1. Analiza a relación existente entre o culto a Isis e a súa posible ligazón coa relixión xudeo-cristiana. 4.1. Explica a organización narrativa das pinturas exipcias. 5.1. Analiza as pezas escultóricas exipcias. 6.1. Aplica a técnica da encáustica a un traballo concreto. 7.1. Compara a cronoloxía e a iconografía das culturas persa, exipcia e chinesa. 8.1. Identifica a concepción formal das esculturas do mausoleo fronte a outras obras arqueolóxicas. 9.1. Relaciona a creación do mausoleo do primeiro emperador Qin coa historia de China e a súa transcendencia política e social. 10.1. Recoñece e explica a técnica da terracota. 11.1. Describe as diferenzas entre a escultura idealista e a escultura naturalista.
Bloque 3. A orixe de Europa. Grecia		
<p>Grecia entre Exipto e Persia. Política e arte: o Partenón. Arquitectura grega. Elementos constitutivos. Relixión e arte. Fidias. Apoloxía do corpo humano. Forza e sensualidade. Evolución da forma desde o hieratismo exipcio: arte arcaica, clásica e helenística. Arte helenística: naturalismo e expresividade, emoción e tensión dramática. Cerámica grega: iconoloxía, recursos ornamentais. Técnicas: negro sobre vermello. Andócides. Vermello sobre negro. Obxectos da cultura grega: figuras, ferramentas, xoias. O teatro grego: arquitectura, temas, recursos iconográficos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar comparativamente a arte arcaica grega e a arte exipcia fronteiriza. 2. Identificar a arquitectura grega. Orixe formais e sociais. 3. Explicar convenientemente as partes esenciais da arquitectura grega. 4. Diferenciar as etapas na arte grega a partir das peculiaridades de cada etapa reflectidas nunha creación determinada. 5. Relacionar a arte grega con outras culturas ou aplicacións posteriores. 6. Describir a técnica da cerámica grega. 7. Identificar a tipoloxía da xoiería grega en relación con outras culturas. 8. Valorar o teatro grego e a súa influencia no teatro posterior. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona o nacemento da cultura grega coa influencia das culturas de Exipto e Persia. 2.1. Identifica os elementos esenciais da arquitectura grega. 3.1. Comenta as diferenzas entre as tres épocas esenciais da arte escultórica grega. 4.1. Describe as diferenzas entre as tres ordes clásicas: dórica, xónica e corintia. 5.1. Analiza a simboloxía das deidades gregas. 5.2. Describe a relación entre a escultura grega, romana, renacentista e neoclásica. 6.1. Compara a evolución cronolóxica da cerámica grega. 7.1. Compara restos arqueolóxicos de xoias e obxectos nas diferentes culturas coetáneas á cultura grega. 8.1. Describe as características do teatro grego e a súa influencia no teatro actual.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. O Imperio occidental: Roma		
<p>Roma. A gran cultura mediterránea. A arte etrusca. Elementos identificatorios. A estrutura política romana e a súa relación coa arte. Clasicismo e idealización nas esculturas e bustos de emperadores. A obra civil romana. Arquitectura. Basílica. Obras públicas. A pintura romana. Técnica do fresco. Literatura e teatro romano. Artes aplicadas: mobiliario, obxectos e vestimentas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valorar a importancia da cultura romana no mediterráneo e a súa transcendencia histórica posterior. 2. Explicar a importancia do latín como lingua común europea e a súa transcendencia na arte. 3. Identificar as obras arquitectónicas da cultura romana a partir da identificación visual dos seus elementos principais. 4. Relacionar a basílica romana coas igrexas cristiás posteriores, analizando os planos das plantas de diferentes edificios. 5. Valorar a importancia técnica dos edificios romanos. 6. Analizar a técnica da pintura ao fresco, e do mosaico. 7. Relacionar o teatro romano e o teatro grego. 8. Comparar as artes aplicadas da cultura romana coas efectuadas noutros momentos e culturas diferentes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona o nacemento da cultura romana e a influencia grega. 1.2. Sitúa no mapa do Mediterráneo as culturas grega, romana e fenicia. 2.1. Relaciona a expansión política e artística romana co emprego do latín e o dereito romano. 3.1. Identifica os elementos arquitectónicos esenciais da cultura romana. 4.1. Compara as basílicas do imperio romano e as igrexas construídas posteriormente. 5.1. Relaciona o panteón de Agripa coa catedral do Vaticano. 6.1. Describe as técnicas do mosaico e da pintura ao fresco. 7.1. Relaciona o teatro actual cos teatros grego e romano. 8.1. Establece a relación entre a historia de Pompeia e Herculano e a súa influencia na arte europea posterior. 8.2. Comenta a vestimenta romana e a súa aplicación na historia da arte posterior.
Bloque 5. A Arte visigoda		
<p>Fin do imperio romano de occidente. O arriánismo. Arquitectura: perda da técnica arquitectónica romana. A arte prerrománica asturiana. A escultura: relevos nos capiteis. Técnicas. Motivos iconográficos. Arte dos pobos do norte de Europa. Normandos. Os códices miniados. A ilustración en pergameo. Técnicas. Iconografía medieval. Pergameos e códices. Xoiaría visigoda. A arte árabe na península ibérica. O islamismo. O arco de ferradura. Arte mozárabes.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar as claves expresivas da arte visigoda. 2. Relacionar a situación social e a arte aplicada. 3. Analizar os templos visigodos e as súas características principais. 4. Diferenciar a arte cristiá e árabe na península ibérica. 5. Analizar a técnica do artesoadado das cubertas de madeira nas igrexas españolas. 6. Describir a técnica da pintura e escrita sobre pergameo. Motivos iconográficos. 7. Explicar a técnica construtiva da xoiaría visigoda. A técnica cloisonné e a súa aplicación posterior. 8. Identificar as claves expresivas da arte do norte de Europa, xa sexa en España ou no resto do continente 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os principais monumentos do prerrománico español. 1.2. Compara a escultura romana e visigoda. 2.1. Recoñece as claves políticas que levan á decadencia do imperio romano. 2.2. Relaciona o fin do imperio romano e a disgregación artística europea. 2.3. Compara a pintura visigoda e romana anterior. 3.1. Identifica as principais características dos templos visigodos a partir de fontes historiográficas de exemplos representativos. 4.1. Relaciona o arco de ferradura e o seu emprego na arte árabe da península ibérica. 5.1. Recoñece as principais características dos artesoadados de madeira en exemplos representativos. 6.1. Analiza o libro do Apocalipse e a súa aplicación á arte de todos os tempos. 6.2. Recoñece a técnica da pintura e escrita sobre pergameo. 6.3. Identifica e explica as características da iconografía medieval a partir de códices e pergameos representativos. 7.1. Explica a técnica da xoiaría visigoda a partir de fontes historiográficas que reflectan pezas representativas. 8.1. Identifica a arte dos pobos do norte de Europa e os elementos similares localizados en España.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. O románico, arte europea		
<p>Creación e difusión do románico. A orde beneditina e San Bernaldo de Claraval. O milenarismo e a súa influencia na arte. O simbolismo románico. A luz. Mandorla. Pantocrátor. Xerarquización. A esquematización na representación figurativa. Pintura e escultura. Arquitectura. Características. Edificios representativos. Pintura románica. Características iconolóxicas. Escultura. Imaxes relixiosas. Capiteis. Pórticos. Roupa, mobiliario, costumes. Vida cotiá.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar a relación da orde beneditina e a expansión da arte románica. 2. Identificar os elementos románicos na arquitectura, especialmente nos edificios relixiosos. 3. Comentar o mito ou realidade da teoría milenarista do fin do mundo. 4. Relacionar a iconoloxía medieval e a súa plasmación gráfica. 5. Explicar a finalidade iconográfica da escultura relixiosa e a forma consecvente con este obxectivo. 6. Comparar a escultura e pintura románicas coas creacións anteriores e posteriores. 7. Identificar os obxectos e elementos característicos da vida cotiá no Medievo, especialmente a vestimenta. 8. Comparar a estrutura narrativa románica e bizantina. 9. Relacionar a pintura románica con técnicas similares posteriores. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona a obra dos frades beneditinos e a internacionalización da arte románica. 1.2. Relaciona o Camiño de Santiago e a súa importancia relixiosa coa aplicación da arte románica. 2.1. Comenta a evolución da arte naturalista romana á arte simbólica románica. 2.2. Recoñece as principais características da arquitectura románica, identificando visualmente os elementos que a diferencian. 2.3. Describe os elementos románicos das igrexas españolas máis representativas, indicando posibles engadidas posteriores. 3.1. Comenta a identificación entre época románica e as teorías milenaristas do fin do mundo xurdidas no romanticismo. 4.1. Recoñece a importancia da luz na iconografía da arquitectura románica. 5.1. Explica os elementos formais da escultura románica. 6.1. Identifica a iconografía románica. 7.1. Compara a vida cotiá das cidades en época románica coa vida cotiá do imperio romano, valorando a calidade de vida e costumes dunhas e outras. 8.1. Comenta a organización narrativa a partir de obras representativas. 9.1. Relaciona elementos formais da plástica románica con creacións posteriores.
Bloque 7. O gótico		
<p>Desenvolvemento económico europeo. Auxe das cidades. O gótico, arte europea. Extensión xeográfica. Arquitectura: edificios públicos e relixiosos. A catedral gótica. Características. A bóveda oxival. Rosetón. Pináculos. Os vitrais góticos. Etapas do gótico: inicial, pleno e florido. Pintura gótica. Pintura sobre táboa. Técnica. Estucado. Dourado. Estofado. Escultura, evolución desde a arte románica. Vestimentas e costumes.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar as claves sociais e técnicas da orixe do gótico. 2. Diferenciar as catedrais góticas doutras anteriores e posteriores. 3. Identificar e nomear correctamente as claves principais da arte gótica: escultura, vitrais e arcarías. 4. Relacionar a arte gótica e a súa revisión no século XIX. 5. Explicar o proceso técnico da creación de vitrais. 6. Comparar e identificar correctamente a escultura gótica da románica. 7. Identificar o proceso técnico da pintura sobre táboa, preparación e resultados. 8. Describir a técnica de pintura á témpera. 9. Analizar a vestimenta gótica nas imaxes relixiosas e civís da época. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza a situación económica europea no século XIII e a súa relación co nacemento do gótico. 2.1. Comenta os elementos góticos e a súa aplicación ás catedrais españolas máis representativas. 3.1. Identifica e nomea correctamente os elementos principais da arte gótica a partir de fontes historiográficas de mostras representativas. 4.1. Identifica a tipoloxía gótica en edificios cronoloxicamente posteriores, especialmente no neogótico do século XIX. 5.1. Analiza o proceso de fabricación e instalación dos vitrais nas catedrais máis representativas. 6.1. Explica o cambio formal da escultura románica á gótica. 7.1. Identifica os elementos da pintura gótica a partir de fontes historiográficas. 7.2. Explica o proceso técnico da pintura sobre táboa. 8.1. Comenta o proceso de fabricación e aplicación da pintura á témpera. 9.1. Identifica os elementos característicos da vestimenta gótica a partir de fontes historiográficas.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 8. O Renacemento		
<p>O Renacemento. Estilo identificatorio da cultura europea.</p> <p>Etapas: <i>Trecento</i>, <i>Quattrocento</i>, <i>Cinquecento</i>.</p> <p>Expansión do Renacemento desde Italia ao resto de Europa.</p> <p>Florenza (os Medici) e Roma (o papado).</p> <p>Arquitectura do Renacemento. Tipoloxía e edificios principais.</p> <p>Escultura: Donatello.</p> <p>Pintura: da representación xerárquica medieval á visión realista: Piero della Francesca, Giotto di Bondone, Masaccio.</p> <p>Pintura ao óleo. Técnica.</p> <p>Canon renacentista: Sandro Boticelli.</p> <p>Leonardo da Vinci: vida e obras.</p> <p>O colorido veneciano: Tiziano, Tintoretto. Veronés.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valorar a importancia histórica do estilo Renacemento e a súa transcendencia posterior. 2. Identificar as claves técnicas da arquitectura renacentista e a súa relación coa cultura romana. 3. Recoñecer a proporción áurea nalgún elemento de estilo Renacemento: arquitectura, mobiliario, etc. 4. Identificar as principais obras dos artistas do Renacemento italiano. 5. Comparar a pintura veneciana e do resto de Europa. 6. Identificar as esculturas e traballos en volume máis emblemáticos do Renacemento. 7. Analizar as vestimentas da época, principalmente na pintura. 8. Recoñecer as claves técnicas da perspectiva cónica. 9. Explicar as claves técnicas da pintura ao óleo. Referenciar o seu uso en aplicación sobre lenzo. 10. Valorar a diferenza técnica da pintura á témpera e a pintura ao óleo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza a orixe do Renacemento en Italia. 1.2. Relaciona as etapas da implantación do Renacemento e a cronoloxía gótica en Europa. 2.1. Comenta a importancia da cultura romana na arte do Renacemento. 3.1. Analiza a relación dos elementos arquitectónicos aplicando a proporción áurea. 4.1. Identifica os cambios na pintura desde o gótico até o Renacemento. 4.2. Recoñece as principais pinturas do Renacemento e o seu autor. 4.3. Analiza a vida e obra de Leonardo da Vinci. 4.4. Explica a obra de Rafael Sanzio, especialmente "A escola de Atenas" e os retratos de "A Fornarina" e de "Baltasar de Castiglione". 5.1. Compara a evolución da pintura do primeiro Renacemento até o colorido veneciano. 6.1. Identifica as esculturas e traballos en volume máis emblemáticos do Renacemento. 7.1. Analiza as vestimentas reflectidas nos cadros do Veronés. 8.1. Describe con detalle o cadro "O lavatorio" de Jacopo Robusti "Tintoretto" e a aplicación técnica da perspectiva cónica. 9.1. Describe a técnica da pintura ao óleo sobre lenzo e relaciónaa coa pintura anterior sobre táboa. 10.1. Debate acerca das características da pintura á témpera e ao óleo.
Bloque 9. Miguel Anxo Buonarroti		
<p>Biografía e a relación co seu contorno. Relación cos Medici, e con Xulio II.</p> <p>O artista como elemento relevante social.</p> <p>O artista total.</p> <p>Arquitectura. San Pedro do Vaticano.</p> <p>Pintura. Capela Sixtina. Pintura ao fresco.</p> <p>Concepción iconolóxica e iconográfica.</p> <p>Escultura. Evolución persoal. Obras representativas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar a relación de mecenado entre Miguel Anxo, os Medici e o Papa Xulio II. 2. Analizar a importancia do concepto de artista total. 3. Describir as claves iconolóxicas e iconográficas nos frescos da Capela Sixtina. 4. Identificar as claves evolutivas na escultura de Miguel Anxo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comenta a relación dos mecenas e a arte. Especialmente entre os Medici, Xulio II e Miguel Anxo. 2.1. Recoñece a importancia histórica da obra en conxunto de Miguel Anxo. 2.2. Analiza a obra arquitectónica, escultórica e pictórica de Miguel Anxo. 3.1. Comenta o proceso da creación da pintura ao fresco da Capela Sixtina. 4.1. Analiza a evolución iconográfica da escultura de Miguel Anxo, remarcando dun modo especial as esculturas do final da súa vida.
Bloque 10. O Renacemento en España		
<p>Implantación. Cronoloxía. Fitos históricos españois: os Reis Católicos. Carlos V. Felipe II e a súa relación coa arte.</p> <p>Características peculiares da arte española dos séculos XV, XVI. Do plateresco a Juan de Herrera</p> <p>Arquitectura: Palacio de Carlos V. O Escorial. Fachada da Universidade de Salamanca.</p> <p>Pintura: Pedro de Berruguete. Tiziano. O Bosco. O Greco.</p> <p>Sofonisba Anguissola, pintora.</p> <p>Escultura: retablos. Alonso González Berruguete.</p> <p>A música renacentista. Instrumentos. Compositores.</p> <p>O moble e o vestiario. Renacemento.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar a cronoloxía do Renacemento español co Renacemento italiano. 2. Identificar a relación entre a sociedade da época e as artes plásticas. 3. Recoñecer as principais obras arquitectónicas do Renacemento español. 4. Comparar a técnica escultórica da península ibérica e do resto de Europa. 5. Distinguir as obras pictóricas máis importantes do Renacemento español. 6. Comparar a obra pictórica de Sofonisba Anguissola coa pintura coetánea. 7. Identificar as claves musicais da música renacentista. 8. Recoñecer os obxectos cotiáns e vestiarios do Renacemento. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Resume os principais feitos históricos relacionados coa arte española. 2.1. Explica a relación entre o emperador Carlos V e Tiziano. 2.2. Explica a falida relación entre Felipe II e o Greco. 3.1. Identifica a tipoloxía do edificio renacentista, referenciada a edificios emblemáticos españois. 4.1. Compara a escultura relixiosa española coa escultura italiana coetánea. 4.2. Analiza a expresividade na obra de Berruguete. 5.1. Comenta a obra do Bosco e a súa relación coa monarquía española. 5.2. Analiza a obra pictórica do Greco e a súa relación coa iconoloxía bizantina. 6.1. Analiza a obra da pintora Sofonisba Anguissola. 7.1. Recoñece os instrumentos musicais do Renacemento. 7.2. Analiza a obra musical de Tomás Luis de Victoria. 8.1. Identifica a tipoloxía do moble do Renacemento. Arcas, arquíñas, bargueños, cadeiras de frade. 8.2. Analiza os traxes dos personaxes dos cadros do Renacemento, especialmente na obra de Sánchez Coello.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 11. O Barroco		
<p>Orixes. A crise política europea. A Guerra dos Trinta Anos. A política española. O concilio de Trento e a súa importancia no cambio iconográfico nas imaxes relixiosas.</p> <p>O exceso, o desequilibrio maneirista, a asimetría na arte barroca.</p> <p>Características da arquitectura barroca. Borromini. Bernini. A catedral de Murcia. Púlpito da catedral de San Pedro. A columna salomónica.</p> <p>Escultura barroca.</p> <p>A imaxinaria española. Técnica e temática. Gregorio Fernández, Alonso Cano, Pedro de Mena.</p> <p>A pintura barroca. O tenebrismo. Caravaggio. Naturalismo. Valdés Leal, Murillo.</p> <p>O realismo. Diego de Silva Velázquez.</p> <p>A pintura flamenca: Rubens, Rembrandt.</p> <p>O costumismo holandés: Vermeer. Carel Fabritius.</p> <p>Música. O nacemento da ópera.</p> <p>Elementos compositivos da ópera: música, libreto, escenografía, atrezzo, vestuario.</p> <p>Músicos importantes: Antonio Vivaldi, Claudio Monteverdi, George Friedrich Händel, J. S. Bach, Georg P. Telemann, Jean-Philippe Rameau, Domenico Scarlatti.</p> <p>Mobiliario, indumentaria e artes decorativas do barroco.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as claves da arte barroca. 2. Utilizar correctamente o vocabulario técnico aplicado aos elementos arquitectónicos. 3. Identificar a asimetría en elementos da arte barroca e doutras culturas diferentes. 4. Comparar as fachadas renacentistas e barrocas en España. 5. Identificar as obras máis representativas da escultura barroca, relacionándoas cos autores correspondentes. 6. Distinguir a escultura hispánica da do resto de Europa. 7. Comparar a escultura monocromática e a escultura policromada. 8. Identificar a pintura barroca, comparando os diferentes estilos, por países. 9. Comparar a iluminación tenebrista no barroco e en culturas posteriores. 10. Recoñecer a música barroca e a súa evolución desde a música renacentista. 11. Valorar o nacemento da ópera e a súa transcendencia posterior. 12. Identificar o mobiliario e as artes decorativas do barroco. 13. Analizar o proceso técnico da caixa escura. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona a situación política europea coa evolución do Renacemento cara ao Barroco. 1.2. Analiza as instrucións emanadas do Concilio de Trento acerca da maneira de representar nas igrexas. 1.3. Analiza o púlpito da basílica de San Pedro e os seus elementos identificativos. 1.4. Analiza as peculiaridades da imaxinaria española. Temática e técnica. 1.5. Relaciona a caixa escura pictórica coa caixa fotográfica. 2.1. Identifica as principais características da arquitectura barroca. 3.1. Relaciona a arte barroca europea e a arte colonial hispanoamericana. 3.2. Compara o barroco con creacións formais recargadas ou barroquistas posteriores. 4.1. Describe e compara fachadas das igrexas máis representativas da arte barroca. 5.1. Comenta os principais traballos de Gian Lorenzo Bernini escultor e a súa evolución desde a escultura de Miguel Anxo Buonarroti. 5.2. Analiza a obra "A éxtase de Santa Tereixa" e a súa relación con artistas posteriores, por exemplo Dalí. 6.1. Identifica as principais obras da imaxinaria relixiosa española. 7.1. Compara a escultura de Bernini e de Gregorio Fernández. 8.1. Identifica os principais pintores barrocos. 8.2. Analiza o tratamento da perspectiva n'As Meninas de Velázquez. 8.3. Compara a técnica pictórica de Velázquez coa pintura impresionista posterior. 8.4. Analiza a obra pictórica de Peter Paul Rubens e Rembrandt Harmenszoon van Rijn. 8.5. Explica a pintura costumista holandesa: tratamento pictórico, tamaño do lenzo, técnica. 9.1. Relaciona a Michelangelo Merisi da Caravaggio con José de Ribera, Juan de Valdés Leal e Diego de Silva Velázquez. 10.1. Recoñece a tipoloxía musical da música barroca. 10.2. Identifica as pezas máis recoñecibles dos compositores desta época: Vivaldi, Monteverdi, Händel, J. S. Bach, Telemann, Rameau, Scarlatti. 11.1. Describe os principais compoñentes dunha ópera. 12.1. Compara o mobiliario e os traxes do Renacemento cos da época barroca. 13.1. Relaciona a caixa escura pictórica coa caixa fotográfica. 13.2. Comenta o uso da caixa escura, relacionado coa obra de Carel Fabritius e outros posibles.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 12. O Rococó. Francia. Resto de Europa		
<p>Orixe. Absolutismo político da monarquía francesa. O "Rei Sol" Luís XIV, Luís XV. Refinamento sensual. Elegancia. Arquitectura. O pazo de Versailles. Pintura: Watteau. Fragonard. Boucher. Marie-Louise-Élisabeth Vigée-Lebrun. Pintora. Pintura en España. Imaxinaría española. Música: Mozart. Obras principais. Óperas. Mobiliario e decoración de interiores. O estilo Luís XV. Indumentaria e artes decorativas. As manufacturas reais europeas. A porcelana de Sèvres, Meissen e Buen Retiro. A Real Fábrica de Vidro de La Granja de San Ildefonso (Segovia). A xoiaría do século XVIII. A técnica do vidro soprado.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comparar a arte barroca e rococó establecendo similitudes e diferenzas. 2. Diferenciar a temática relixiosa e a temática profana. 3. Comparar as obras pictóricas de Marie-Louise-Élisabeth Vigée-Lebrun e os pintores masculinos da súa época. 4. Valorar as similitudes e diferenzas entre a obra pictórica de Antón Rafael Mengs e pintores posteriores, por exemplo Francisco de Goya. 5. Comparar o diferente tratamento iconolóxico dos motivos relixiosos entre Gregorio Fernández e Salzillo. 6. Analizar a obra musical de Mozart: análise, identificación de fragmentos de obras máis populares e comparación con obras doutros autores e doutras épocas. 7. Describir as diferentes partes que compoñen as composicións musicais. 8. Analizar as claves estilísticas do estilo rococó, especialmente en vestiarios e mobiliario en España e en Europa. 9. Recoñecer a importancia artística da cerámica, e especialmente da porcelana, valorando a evolución desde a louza até as figuras desta época. 10. Explicar o modo de fabricación do vidro soprado. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica a orixe do rococó. 1.2. Relaciona a situación política francesa e o rococó. 1.3. Analiza a evolución do barroco ao rococó. 2.1. Compara a pintura barroca e a pintura rococó. 2.2. Analiza a diferente temática do barroco relixioso á pintura galante francesa. 2.3. Analiza o cadro "O bambán" de Jean-Honoré Fragonard. 3.1. Compara as obras pictóricas de Marie-Louise-Élisabeth Vigée-Lebrun e os pintores masculinos da súa época. 4.1. Relaciona a obra de Antón Rafael Mengs e os pintores europeos do seu tempo. 4.2. Compara as obras de Mengs coas de Goya e establece posibles influencias. 5.1. Analiza a obra de Francisco Salzillo. 5.2. Compara o diferente tratamento iconolóxico dos motivos relixiosos entre Gregorio Fernández e Salzillo. 6.1. Analiza a obra musical de Wolfgang Amadeus Mozart. 6.2. Recoñece partes importantes dos traballos máis coñecidos de Mozart. 6.3. Compara as óperas de Mozart con outras de diferentes épocas. 6.4. Compara o "Réquiem" de Mozart con obras doutros autores. 7.1. Describ as diferentes partes que compoñen as composicións musicais máis representativas: oratorios, misas, concertos, sonatas e sinfonías. 8.1. Analiza o mobiliario rococó. 8.2. Identifica o estilo Luís XV en mobiliario. 8.3. Compara os vestidos da corte francesa co resto dos traxes europeos. 8.4. Describ o vestiario das clases altas, medias e baixas no século XVIII. 9.1. Analiza a tipoloxía da cerámica europea. 9.2. Describ a evolución da louza até a porcelana. 9.3. Identifica a tipoloxía da cerámica europea en relación coa cerámica oriental. 10.1. Identifica as características da fabricación do vidro. 10.2. Describ o proceso de fabricación do vidro soprado.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 13. O Neoclasicismo		
<p>Orixe. Volta ao clasicismo renacentista. Auxe do orientalismo. Comercio con Oriente. Chinesices. A influencia de Palladio. O estilo Imperio en Francia.</p> <p>Arquitectura. Recursos formais gregos, romanos e renacentistas.</p> <p>Edificios notables: Ópera de París, Capitolio en Washington, Congreso dos deputados en Madrid.</p> <p>Escultura: sensualidade, dinamismo (A danza).</p> <p>Pintura. Auxe da pintura inglesa: Thomas Lawrence, Joshua Reynolds, George Romney. Francia: Jean Louis David. Jean Auguste Dominique Ingres.</p> <p>Mobiliario. Francia, estilos Luís XVI, estilo imperio</p> <p>Xoiaría. Reloxos. Vestiario. Porcelana.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar as claves do neoclasicismo arquitectónico. 2. Valorar a transcendencia do neoclasicismo dentro da cultura europea. 3. Recoñecer os elementos da cultura oriental que se van incorporando progresivamente á cultura europea. 4. Comparar as diferentes obras escultóricas dos artistas máis relevantes europeos. 5. Comparar o tratamento pictórico de diferentes pintores coetáneos, por exemplo Jean Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres. 6. Identificar as obras pictóricas máis importantes dos pintores ingleses. 7. Discernir entre o mobiliario Luís XV e o Luís XVI. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Compara a situación política francesa de Luis XVI e o estilo artístico que se relaciona. 1.2. Relaciona a vida de Napoleón e o estilo Imperio. 1.3. Compara os edificios neoclásicos en Europa, diferenzas e semellanzas. 1.4. Identifica os principais edificios neoclásicos europeos e americanos. 2.1. Analiza as causas da volta ao clasicismo arquitectónico. 3.1. Infíre a partir do auxe do comercio con Oriente o crecente gusto orientalizante da moda europea. 4.1. Compara a obra de Antonio Canova coa escultura anterior. 4.2. Recoñece os principais traballos de Canova e Carpeaux. 4.3. Compara a escultura de Canova e Carpeaux. 5.1. Compara a obra pictórica dos pintores europeos máis relevantes, por exemplo: Jean Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres e outros posibles. 6.1. Explica a obra pictórica dos principais pintores ingleses. Thomas Lawrence. Joshua Reynolds e outros. 6.2. Analiza a relación artística e persoal entre Emma Hamilton, George Romney e o almirante Nelson. 6.3. Relaciona a influencia entre Emma Hamilton e a moda da época. 7.1. Compara a tipoloxía entre o mobiliario Luís XV, Luís XVI e Imperio.

Fundamentos da arte II. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O Romanticismo		
<p>Expresión desaforada do sentimento. Oposición ao intelectualismo racionalista do século XVIII. Nacionalismo italiano e xermánico.</p> <p>Orientalismo idílico. A actitude vital de Lord Byron.</p> <p>Arquitectura. Continuación e evolución do neoclasicismo.</p> <p>Arquitectura española. Edificios notables. Pintura. O romanticismo en Francia.</p> <p>Pintura en España: Goya. Costumismo rococó. Expresionismo. Caprichos.</p> <p>Inicio da fotografía. Os temas fotográficos: retrato, paisaxe, historia. O pictorialismo. Música: Ludwig Van Beethoven e a superación do clasicismo musical. Obras principais. Obra sinfónica, concertos e sonatas.</p> <p>Óperas. Verdi. Wagner e a mitoloxía xermánica.</p> <p>Indumentaria, mobiliario e decoración de interiores: Os estilos <i>Regency</i> e Napoleón III. Nacemento da danza clásica.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as claves teóricas da obra artística romántica. 2. Diferenciar o significado do termo "romántico" aplicado ao movemento artístico do século XIX e o uso actual. 3. Relacionar o romanticismo artístico co auxe do nacionalismo e a creación do estado alemán e italiano. 4. Analizar os principais edificios españois da época. 5. Identificar os pintores románticos europeos. 6. Comparar a pintura romántica francesa e a obra de Goya, semellanzas e posibles influencias. 7. Identificar a obra pictórica de Goya. 8. Comparar as pinturas negras con expresións artísticas parecidas de artistas doutras épocas. Especialmente coa pintura expresionista do século XX. 9. Comentar a composición de elementos pictóricos e narrativos de cadros emblemáticos da pintura romántica. 10. Analizar as etapas pictóricas de Goya. 11. Comparar a obra pictórica de Goya e de Velázquez. 12. Explicar as orixes da impresión fotográfica. 13. Comparar a música romántica coas anteriores ou posteriores. 14. Describir as claves estilísticas do mobiliario e obxectos suntuarios: Estilos <i>Regency</i>. Napoleón III. Xoiaría. Reloxos. Vestiario. 15. Analizar a técnica do dourado ao mercurio, incidindo na toxicidade do proceso e relacionándoo coa explotación do ouro na actualidade. 16. Debater acerca da simboloxía do ouro en diferentes culturas. 17. Comentar o nacemento en Francia da danza clásica e os elementos clave que a compoñen, por exemplo o uso do tutú e o baile de puntas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza o sentimento romántico e a súa relación coa arte. 2.1. Diferencia o termo romántico aplicado ao movemento artístico do século XIX e o uso actual. 3.1. Relaciona o romanticismo e o auxe do nacionalismo. 4.1. Identifica os principais edificios españois da época: Murcia: Teatro Romea. Cádiz: teatro Falla. Oviedo: teatro Campoamor. Barcelona: Arco do triunfo, Pazo de xustiza entre outros. 5.1. Sopesa a importancia da obra pictórica de Karl Friedrich Schinkel, Caspar David Friedrich, Thomas Cole, John Constable, William Turner e outros posibles. 6.1. Analiza a pintura romántica francesa: Théodore Géricault, Eugène Delacroix, Antoine-Jean Gros. 7.1. Recoñece a obra pictórica de Goya. 8.1. Comenta as pinturas negras de Goya. 8.2. Compara a obra de Goya de características expresionistas con obras de contido formal similar noutras épocas e culturas. 9.1. Comenta o cadro "A balsa da Medusa" de Géricault, valorando a base histórica e o resultado plástico. 9.2. Analiza a pintura "A morte de Sardanápalo". 10.1. Identifica os principais cadros do pintor aragonés. 10.2. Clasifica a temática dos cadros de Goya. 11.1. Relaciona o cadro "A familia de Carlos IV" con "As Meninas". 11.2. Relaciona o cadro "A leiteira de Bordeos" coa pintura impresionista posterior. 12.1. Identifica as primeiras impresións fotográficas. 13.1. Comenta a música romántica: Beethoven. Obras principais. 13.2. Cofece e explica os principais cambios introducidos por Beethoven na forma sonata e sinfonía. 13.3. Identifica pezas representativas da obra de Verdi, Wagner e outros posibles 13.4. Relaciona a obra musical de Wagner e a mitoloxía xermánica. 14.1. Identifica as claves estilísticas na indumentaria, mobiliario e decoración dos estilos <i>Regency</i> e Napoleón III. 15.1. Comenta a relación entre a reloxaía da época e o bronce dourado ao mercurio. 16.1. Compara diferentes pezas fabricadas en ouro ao longo das diferentes culturas da humanidade. 17.1. Explica o nacemento en Francia da danza clásica e os elementos clave que a compoñen.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. O Romanticismo tardío. 1850-1900		
<p>A revolución industrial. A colonización de África. Guerra con China. A guerra de Secesión Norteamericana. Independencia latinoamericana.</p> <p>Nacionalismo italiano e xermánico. Historicismo nostáxico.</p> <p>Arquitectura. Neoestilos: neomudéxar, neogótico.</p> <p>Exposicións universais de París, Londres e Barcelona. A torre Eiffel.</p> <p>Escultura: Auguste Rodin. Camille Claudel, escultora. Mariano Benlliure.</p> <p>Pintura. Francia: os Pompier: Bouguereau, Cormon, Alexandre Cabanel, Jean-Léon Gérôme.</p> <p>O retrato galante: Os Madrazo. Franz Xaver Wintelhalter.</p> <p>Mariano Fortuny y Madrazo, artista total: pintor, escenógrafo, deseñador de moda, inventor.</p> <p>O historicismo: Eduardo Rosales. Francisco Pradilla. Alejandro Ferrant.</p> <p>Reino Unido: O movemento prerrafaelita: John Everett Millais, Dante Gabriel Rossetti, William Holman Hunt, etc.</p> <p>Decoración e moda: Mariano Fortuny y Madrazo. O movemento "Arts and Crafts", William Morris.</p> <p>O desenvolvemento da técnica fotográfica. O retrato fotográfico.</p> <p>As orixes do cinema e o nacemento do cinema americano.</p> <p>Música: rexionalismo eslavo.</p> <p>Danza: Chaikovski (O lago dos cisnes). A zarzuela.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar os principais feitos políticos da segunda metade do século XIX e a súa relación coa arte do seu tempo. 2. Recoñecer os elementos de estilos anteriores aplicados a edificios da época. Arcarías, columnas, decoración, etc. 3. Relacionar as exposicións universais de París, Londres, Barcelona e outras coa expansión das novas correntes arquitectónicas. 4. Comparar a evolución escultórica desde o clasicismo, por exemplo Canova, coa nova plasticidade de Rodin e Camille Claudel. 5. Analizar a obra de Camille Claudel e a súa relación con Auguste Rodin. 6. Identificar os principais escultores españois da época, sinalando a obra de Mariano Benlliure. 7. Identificar o xénero pictórico denominado "pintura orientalista", a partir da obra pictórica de artistas europeos e españois. Por exemplo Mariano Fortuny. 8. Analizar a visión romántica da historia e o auxe do historicismo pictórico. 9. Confeccionar un catálogo de obras fin de século relacionadas coa pintura "pompier", por exemplo dos pintores: Bouguereau, Cormon, Alexandre Cabanel, Jean-Léon Gérôme. 10. Comparar os retratos dos Madrazo coas obras de pintores coetáneos, por exemplo Franz Xaver Wintelhalter. 11. Recoñecer a evolución na moda feminina. 12. Debater acerca do movemento romántico de volta á fabricación artesanal "Arts and Crafts" inglés. 13. Comentar as ideas estéticas de William Morris. 14. Analizar as principais obras pictóricas dos pintores prerrafaelitas ingleses. 15. Comentar as primeiras fotografías en branco e negro. 16. Relacionar o retrato fotográfico e o retrato pictórico. 17. Describir o contexto en que se enmarca o nacemento do cinema (os irmáns Lumière, Méliès, Segundo Chomón) así como o nacemento do cinema americano. 18. Analizar a obra musical de compositores do leste de Europa: Alexander Borodín, Modest Músorgski, Piotr Ilich Chaikovski, Antonín Dvořák, Bedřich Smetana. 19. Analizar as claves artísticas no ballet "O lago dos cisnes" de Chaikovski. 20. Comentar a música popular española: a zarzuela. 21. Identificar adecuadamente as composicións máis populares da zarzuela española. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona o internacionalismo político europeo e a chegada a Europa da arte de Oriente. 1.2. Comenta a guerra de Secesión norteamericana e a súa influencia na arte. 2.1. Identifica os edificios relacionados cos movementos neogótico e neomudéxar. 3.1. Relaciona as exposicións universais de París e Londres coa arquitectura. 3.2. Identifica os elementos principais da erección da torre Eiffel. 4.1. Explica a evolución do clasicismo de Canova ao expresionismo de Rodin. 4.2. Analiza a obra de Camille Claudel. 5.1. Compara a obra de Rodin e Camille Claudel e establece as conclusións pertinentes. 6.1. Identifica a escultura española, especialmente a obra de Mariano Benlliure. 7.1. Identifica a pintura orientalista europea, xa sexa francesa, inglesa, etc. cos orientalistas españois, por exemplo Mariano Fortuny. 8.1. Relaciona a obra pictórica historicista dos pintores Eduardo Rosales, Francisco Pradilla e Alejandro Ferrant. 9.1. Recoñece a obra dos pintores "pompier" franceses: Bouguereau, Cormon, Alexandre Cabanel, Jean-Léon Gérôme, entre outros. 10.1. Relaciona o retrato pictórico dos Madrazo e Franz Xaver Wintelhalter. 11.1. Recoñece os traballos de deseño e vestuario de Mariano Fortuny y Madrazo. 12.1. Explica o movemento "Arts and Crafts" inglés. 13.1. Comenta as ideas estéticas de William Morris. 14.1. Analiza a obra pictórica do movemento prerrafaelita. 15.1. Identifica a técnica do retrato utilizada por Nadar. 16.1. Compara o retrato en pintura co retrato coetáneo en fotografía. 17.1. Describe o contexto xeral en que xorde a cinematografía e os seus pioneiros. 18.1. Recoñece a obra musical dos países eslavos: Alexander Borodín, Modest Músorgski, Piotr Ilich Chaikovski, Bedřich Smetana. 19.1. Analiza o ballet "O lago dos cisnes" de Chaikovski. 20.1. Comenta a música popular española: a zarzuela. 21.1. Identifica os fragmentos máis populares da zarzuela española.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. As vangardas		
<p>Nacemento da fotografía. As cores primarias. Teoría aditiva e substractiva da cor. Cores complementarias. Decadencia do historicismo, auxe da vida cotiá.</p> <p>Simbolismo. Erotismo. Drogas. Satanismo: Odilon Redon. Preimpresionismo: Cézanne. Impresionismo: Monet, Manet, Pisarro, Sisley.</p> <p>Reino Unido: John Singer Sargent. Pintura en España: Santiago Rusiñol, Ramón Casas, Anglada Camarasa, Carlos de Haes, Isidro Nonell, Joaquín Sorolla, José Luis Sert.</p> <p>Os "navis" (Pierre Bonnard), os "fauves" (Matisse).</p> <p>A arte naïf: Rousseau o aduaneiro. Berthe Morisot. Mary Cassatt. Van Gogh.</p> <p>O cubismo, ruptura dunha única visión. Juan Gris, George Braque, Pablo Ruiz Picasso.</p> <p>As etapas pictóricas de Picasso. A obra escultórica de Picasso e a súa relación con Julio González.</p> <p>O cinema como vangarda. Música: impresionismo: Debussy. Ravel. Música española: Falla, Albéniz, Granados, Salvador Bacarisse.</p> <p>O cartel publicitario. A obra de Jules Chéret, Alfons Mucha, Leonetto Cappiello.</p> <p>A estampación xaponesa. Técnica do Ukiyo-e. Os grandes gravadores nipóns: Kitagawa Utamaro, Utagawa Hiroshige, Katsushika Hokusai.</p> <p>Influencia da estampación xaponesa en Europa. Vincent Van Gogh. Nacemento da banda deseñada.</p> <p>O cartel publicitario e a obra artística de Henri de Toulouse-Lautrec.</p> <p>A música espiritual negra. O blues. Nacemento do jazz.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar os descubrimentos na composición da cor coa súa aplicación na técnica pictórica. 2. Diferenciar as teorías de cor aditiva e substractiva. 3. Identificar os cadros con temática simbolista e diferencialos dos doutras temáticas. 4. Coñecer a biografía de Cézanne, a súa relación coa parte comercial da creación artística e a influencia na técnica pictórica posterior. 5. Describir as claves da pintura impresionista. 6. Comparar a diferente temática entre os motivos historicistas e o reflexo da vida cotiá nas pinturas da época. 7. Relacionar o retrato social no Reino Unido. A obra pictórica de John Singer Sargent. 8. Analizar a pintura española e o seu valor en relación coa pintura europea. 9. Distinguir a técnica pictórica impresionista da utilizada polos "navis" e polos "fauves". 10. Comparar a calidade pictórica das pintoras impresionistas coas obras dos pintores masculinos. Por exemplo, as pintoras Berthe Morisot e Mary Cassatt. 11. Analizar a técnica pictórica dos pintores "naïf". 12. Analizar a obra pictórica de Van Gogh. 13. Debater acerca da biografía de Van Gogh e a influencia que tivo na súa pintura. 14. Analizar a orixe teórica e a plasmación na arte das ideas cubistas. 15. Comentar a escultura española da época. A técnica da soldadura en ferro e a súa relación con Picasso e Julio González. 16. Clasificar a obra pictórica de Picasso nas súas etapas máis representativas. 17. Coñecer o cinema e as súas relacións coas primeiras vangardas artísticas. 18. Identificar a tipoloxía do cartel publicitario da época. 19. Debater acerca da calidade artística do cartel publicitario. 20. Identificar pola súa tipoloxía as obras en cartel dos máis nomeados artistas da súa época. Por exemplo: Jules Chéret, Alfons Mucha, Leonetto Cappiello. 21. Analizar a técnica xaponesa do Ukiyo-e e as principais obras dos estampadores xaponeses: Kitagawa Utamaro. Utagawa Hiroshige. Katsushika Hokusai. 22. Debater acerca da influencia do gravado xaponés coas creacións europeas, sobre todo na obra de Van Gogh e dos debuxantes da denominada "liña clara", por exemplo Hergé. 23. Explicar o cartel e a obra gráfica de Henri de Toulouse-Lautrec. 24. Analizar as claves da música impresionista, xa sexa francesa como do resto de Europa. Por exemplo, Debussy e Ravel. 25. Coñecer os compositores españois e as súas obras máis representativas: Manuel de Falla, Isaac Albéniz, Enrique Granados, Salvador Bacarisse e outros. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona o descubrimento da descomposición da imaxe en cores primarias e a súa relación coa técnica impresionista. 2.1. Diferencia a construción de cores coa luz da creación dos pigmentos. 3.1. Relaciona os temas artísticos e a súa aplicación á arte: simbolismo, erotismo, drogas, satanismo. 3.2. Analiza a obra pictórica de Odilon Redon. 4.1. Describe as principais creacións de Cézanne. 5.1. Identifica os cadros máis representativos de: Manet, Monet, Pisarro, Sisley. 6.1. Compara os cadros historicistas coas obras de Pisarro ou Sisley. 7.1. Relaciona a obra pictórica de Sorolla con John Singer Sargent. 8.1. Identifica as principais obras dos pintores españois, por exemplo: Santiago Rusiñol, Ramón Casas, Anglada Camarasa, Carlos de Haes, Isidro Nonell e Joaquín Sorolla. 9.1. Identifica a técnica pictórica dos "navis" e dos "fauves". 9.2. Analiza algunha obra de Pierre Bonnard e Matisse. 10.1. Compara a obra pictórica das pintoras Berthe Morisot e Mary Cassatt cos pintores coetáneos. 11.1. Explica a concepción pictórica de "Rousseau o aduaneiro". 12.1. Analiza a arte de Van Gogh. 13.1. Debate acerca da posible relación entre vida e obra en Van Gogh. 14.1. Analiza a concepción visual da arte cubista. 14.2. Compara algunha obra cubista con outras anteriores. 14.3. Identifica as obras cubistas de Juan Gris, Pablo Picasso e Gergoes Braque. 15.1. Relaciona a escultura de Julio González e a de Picasso. 16.1. Compara as etapas creativas de Picasso: épocas rosa, azul, cubista, surrealista. 17.1. Analiza os intercambios recíprocos entre a cinematografía e as vangardas noutras disciplinas da arte. 18.1. Analiza os elementos formais e narrativos que se dan no cartel publicitario. 19.1. Explica a importancia do cartel publicitario. 20.1. Explica a obra gráfica dos cartelistas: Jules Chéret, Alfons Mucha, Leonetto Cappiello. 21.1. Analiza a técnica xaponesa do Ukiyo-e e as principais obras dos estampadores xaponeses: Kitagawa Utamaro, Utagawa Hiroshige, Katsushika Hokusai. 22.1. Relaciona o gravado xaponés coas creacións europeas, sobre todo na obra de Van Gogh e de Hergé. 23.1. Explica o cartel e a obra gráfica de Henri de Toulouse-Lautrec. 24.1. Comenta a música impresionista, utiliza para isto algunha obra de Claude Debussy ou Maurice Ravel. 25.1. Analiza a obra musical dos compositores españois: Manuel de Falla, Isaac Albéniz, Enrique Granados, Salvador Bacarisse.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
Bloque 4. O modernismo-Art Nouveau		
<p>A fantasía arquitectónica do fin de século: O Art Nouveau.</p> <p>Características principais do Art Nouveau francés.</p> <p>O movemento en Europa: Modernismo, Jugendstil, Sezession, Liberty.</p> <p>A arquitectura modernista europea. Víctor Horta.</p> <p>O modernismo catalán. A obra de Gaudí. Escultura. A obra de Josep Llimona. O cartel publicitario en Cataluña. Alexandre de Riquer.</p> <p>O mobiliario modernista.</p> <p>A revolución no vidro. Os búcaros de Émile Gallé. As lámpadas de cores de Louis Comfort Tiffany.</p> <p>O esmalte na xoiaría. A obra de Lluís Masriera.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar as claves estilísticas do modernismo, que o diferencian claramente dos estilos anteriores e posteriores. 2. Debater acerca da obra modernista en Europa, extensión e duración cronolóxica. 3. Recoñecer o modernismo español, especialmente a obra de Antonio Gaudí. 4. Analizar a escultura modernista española, por exemplo a obra do escultor Josep Llimona. 5. Recoñecer as claves estilísticas na escultura crisoelefantina. 6. Comentar a importancia da cartelística española, especialmente relevante na obra de Alexandre de Riquer e Ramón Casas. 7. Identificar a tipoloxía do mobiliario modernista. 8. Describir a evolución na técnica do vidro que supón a obra de Émile Gallé e Louis Comfort Tiffany. 9. Analizar os elementos clave da xoiaría modernista, utilizando, entre outros, as obras de René Lalique e Lluís Masriera. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os elementos diferenciadores da arte modernista fronte ao xeometrismo do Art Decó e os neoestilos anteriores. 2.1. Comenta a duración cronolóxica e extensión xeográfica do modernismo. 2.2. Explica o modernismo en Europa: Art Nouveau, Liberty, Sezession, Jugendstil. 3.1. Compara a obra arquitectónica de Antonio Gaudí, Víctor Horta e Adolf Loos. 4.1. Analiza a obra escultórica de Josep Llimona. 5.1. Identifica pezas escultóricas que poidan clasificarse como crisoelefantinas. 6.1. Comenta a obra en cartel de Alexandre de Riquer, Ramón Casas e outros cartelistas españois. 7.1. Analiza o mobiliario modernista. 8.1. Explica a importancia artística das creacións en vidro de Émile Gallé e Louis Comfort Tiffany. 9.1. Comenta a tipoloxía da xoiaría modernista, por exemplo, os deseños de René Lalique, Lluís Masriera e outros.
Bloque 5. O surrealismo e outras vangardas		
<p>As teorías de Sigmund Freud. A psicoloxía.</p> <p>O irracionalismo onírico. O movemento surrealista. Orixe. Principais artistas: Salvador Dalí, Jean Arp, Joan Miró.</p> <p>O movemento Dada. A obra escultórica de Jean Tinguely.</p> <p>O movemento neoplasticista holandés "De Stijl": arquitectura, pintura e mobiliario. Piet Mondrian. Theo Van Doesburg, Gerrit Thomas Rietveld.</p> <p>O surrealismo no cinema: "Un can andaluz", Luis Buñuel e Salvador Dalí. "A idade de ouro", Buñuel.</p> <p>O cinema alemán: O expresionismo alemán: "O gabinete do doutor Caligari" (1920), Robert Wiene.</p> <p>O xénero da "ciencia ficción". Fritz Lang e a súa película "Metrópole" (1927).</p> <p>"O anxo azul" (1930), Josef von Sternberg, Marlene Dietrich.</p> <p>Os ballets de Serguei Diághilev e Nijinsky. Escenografías e decorados. Relación con artistas da época: Picasso, Matisse, Natalia Goncharova.</p> <p>Música e danza: Igor Stravinsky "O paxaro de fogo", "Petrushka", "A consagración da primavera".</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar o descubrimento da psicoloxía coas claves plásticas do surrealismo. 2. Identificar as principais obras e os principais autores surrealistas. 3. Analizar a importancia histórica de Salvador Dalí e Luis Buñuel. 4. Explicar a importancia do cinema europeo, sinalando exemplos de gran trascendencia posterior como son "O gabinete do doutor Caligari", "Metrópole" "O anxo azul", e outros. 5. Explicar as claves estilísticas en arquitectura, pintura e mobiliario do movemento "De Stijl". 6. Debater acerca do movemento Dada e as obras máis importantes deste movemento artístico. 7. Recoñecer a importancia dos ballets rusos en París e na historia da danza contemporánea. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Relaciona as ideas sobre a psicoanálise de Sigmund Freud e as creacións surrealistas, especialmente co método paranoico-crítico de Salvador Dalí. 1.2. Explica as principais características do movemento surrealista. 2.1. Comenta as obras surrealistas de Jean Arp, Joan Miró e a pintura metafísica de Giorgio de Chirico. 3.1. Describe o surrealismo no cinema, utiliza a obra de Dalí e Buñuel: "Un can andaluz" e o resto de filmografía de Luis Buñuel: "A idade de ouro" "Os marxinados" "Viridiana" e outras posibles. 4.1. Comenta as claves do expresionismo alemán, especialmente relevante en "O gabinete do doutor Caligari" de Robert Wiene. 4.2. Analiza a importancia da película "O anxo azul" de Josef von Sternberg, e a presenza nela de Marlene Dietrich. 5.1. Explica a concepción artística dos neoplasticistas holandeses, o grupo "De Stijl". 5.2. Analiza as obras en arquitectura, pintura e mobiliario dos artistas neoplasticistas: Piet Mondrian, Theo van Doesburg, Gerrit Thomas Rietveld. 6.1. Describe o movemento Dada e a obra escultórica de Jean Tinguely. 7.1. Analiza a importancia do ballet ruso, utilizando a obra de Serguéi Diághilev e Nijinsky. 7.2. Comenta a obra musical de Igor Stravinsky e a súa relación coa danza: "O paxaro de fogo", "Petrushka", "A consagración da primavera". 7.3. Describe concepcións coreográficas relacionadas con "A consagración da primavera", por exemplo, o traballo de Pina Bausch.

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. Os felices anos vinte. O Art Decó		
<p>O desenvolvemento económico do período de entre guerras.</p> <p>O auxe do luxo. A arte como produto para a elite.</p> <p>Notas distintivas da arquitectura <i>decó</i>.</p> <p>Estados Unidos: os grandes edificios. A escola de Chicago. New York: Chrysler Building. Empire State building.</p> <p>Mobiliario art <i>decó</i>.</p> <p>Tamara de Lempicka. Pintora.</p> <p>Escultura: Pablo Gargallo e Constantin Brancusi.</p> <p>Música: a revista musical. O Folies Bergère. O Moulin Rouge.</p> <p>Música dodecafónica, serialista e atonal. Arnold Schönberg.</p> <p>A música norteamericana. Irving Berlin, George Gershwin.</p> <p>A xoiaría <i>Decó</i> e os reloxo de pulso. As empresas Cartier e Patek Philippe.</p> <p>Moda: a revolución no mundo da moda e no vestido da muller. Coco Chanel.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar as claves sociais e políticas que se relacionan co art <i>decó</i>. 2. Recoñecer o estilo art <i>decó</i> en arquitectura, identificando os edificios emblemáticos deste estilo. 3. Analizar as principais obras e escultores da época, por exemplo Pablo Gargallo e Constantin Brancusi. 4. Debater acerca da obra pictórica de Tamara de Lempicka. 5. Recoñecer a importancia e transcendencia musical do xénero artístico denominado "revista musical". 6. Describir os elementos esenciais en mobiliario e artes aplicadas do estilo art <i>decó</i>. 7. Analizar a importancia do luxo e a súa relación cos deseños <i>decó</i>. As empresas Cartier e Patek Philippe 8. Distinguir as claves da música dodecafónica, por exemplo a obra musical de Arnold Schönberg. 9. Avaliar as composicións musicais dos Estados Unidos, principalmente a obra musical de George Gershwin e Irving Berlin. 10. Identificar a música popular norteamericana, especialmente a música espiritual negra, o blues e o jazz. 11. Explicar a evolución no traxe feminino e a súa relación co posible cambio do papel da muller na sociedade da época. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comenta a relación entre o desenvolvemento económico mundial e o auxe do art <i>decó</i>. 1.2. Explica a evolución desde a arte baseada na natureza (modernismo) á arte xeométrica (art <i>decó</i>). 2.1. Relaciona o art <i>decó</i> cos edificios anteriores da escola de Chicago, e os edificios de New York, especialmente o Chrysler Building e o Empire State Building. 3.1. Compara a escultura de Pablo Gargallo e de Constantin Brancusi. 4.1. Comenta a obra pictórica da pintora Tamara de Lempicka. 5.1. Explica as claves artísticas do musical, relacionándoo co "Folies Bergère", o "Moulin Rouge", "Cotton Club" e a traxectoria artística e personal de Josephine Baker. 6.1. Identifica as claves esenciais do mobiliario <i>decó</i>. 7.1. Compara a tipoloxía das xoias <i>decó</i>, por exemplo Cartier, coas doutras épocas. 7.2. Analiza o concepto do luxo en relación coa arte, por exemplo na xoiaría. 7.3. Debate acerca da relación entre luxo e artesanía, utilizando entre outros exemplos posibles a empresa Patek Philippe. 8.1. Analiza a música dodecafónica, utilizando composicións, entre outras posibles, da obra musical de Arnold Schönberg, Anton Webern ou Alban Berg. 9.1. Comenta a obra musical de George Gershwin e Irving Berlin. 10.1. Identifica os ritmos da música negra americana: espiritual, blues, jazz. Diferencia en pezas musicais entre música espiritual, blues e jazz. 11.1. Analiza a revolución no traxe feminino que supuxo a obra de Coco Chanel.
Bloque 7. A Gran Depresión e a arte da súa época		
<p>O fin da festa. A crise económica. O crack bolsista de 1929. Crise económica mundial. Auxe dos totalitarismos.</p> <p>A fotografía comprometida cos pobres: Dorothea Lange, Walker Evans.</p> <p>A primeira película de animación: Brancaneves de Walt Disney.</p> <p>A banda deseñada europea: "Tintín", Hergé.</p> <p>A banda deseñada norteamericana.</p> <p>O primeiro superheroe: "Superman" Jerry Siegel, Joe Shuster.</p> <p>O heroe triste e solitario: "Batman" Bob Kane, Bill Finger.</p> <p>O orgullo americano: "Capitán America" Joe Simon, Jack Kirby.</p> <p>As aventuras espaciais: "Flash Gordon", Alex Raymond.</p> <p>O exotismo selvático: "Tarzán", Burne Hogarth.</p> <p>O cinema español. Producións Cifesa.</p> <p>Ballet: a traxectoria do Ballet da Ópera de París. Serge Lifar.</p> <p>As "Big Band" americanas: Benny Goodman, Glenn Miller, Duke Ellington, Tommy Dorsey, etc.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comentar a relación entre a situación política europea e o seu reflexo na arte. 2. Analizar a arte social ou comprometida. 3. Debater acerca da función social da arte. 4. Analizar a importancia para o mundo da arte de Walt Disney como empresa. 5. Describir o nacemento da banda deseñada, xa sexa europea con "Tintín", como o nacemento dos superheroes dos Estados Unidos. 6. Explicar a transcendencia posterior na arte da banda deseñada desta época. 7. Analizar as claves sociolóxicas do cinema español. Cultura e situación económica de España. A guerra civil. 8. Comentar a situación do ballet europeo, a influencia dos coreógrafos soviéticos no Ballet da Ópera de París. 9. Recoñecer as composicións musicais das denominadas "Big Band" americanas, por exemplo a orquesta de Benny Goodman. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza a representación plástica do crack bolsista de 1929 en Estados Unidos. 2.1. Comenta a obra fotográfica de Dorothea Lange e Walker Evans. 2.2. Compara a obra fotográfica dos artistas comprometidos socialmente, coa fotografía esteticista de, por exemplo, Cecil Beaton. 3.1. Expón razoadamente a importancia da arte como denuncia social. Utiliza, por exemplo o documental "As Hurdes, terra sen pan" de Luis Buñuel. 4.1. Analiza a importancia para o cinema da obra creativa de Walt Disney. 5.1. Analiza a importancia da banda deseñada europea, especialmente a obra de Hergé. 5.2. Explica o nacemento dos superheroes norteamericanos da banda deseñada: 5.3. Analiza as claves sociolóxicas e persoais dos superheroes da banda deseñada: "Superman" "Batman", "Capitán America". 5.4. Relaciona a banda deseñada espacial co cinema posterior. Utiliza, entre outras posibles as aventuras espaciais de "Flash Gordon". 5.5. Comenta a relación entre cinema e banda deseñada no caso de: "Tarzán". 6.1. Debate acerca do valor da banda deseñada como obra de arte. 7.1. Recoñece as principais películas españolas da época, relacionando a súa creación coa produtora Cifesa. 8.1. Analiza a importancia para a danza dos ballets soviéticos de principio de século. 9.1. Identifica a música "swing" e a súa relación coas Big Band americanas.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 8. A Segunda Guerra Mundial		
<p>Fascismo e comunismo. Iconoloxías asociadas.</p> <p>Arquitectura fascista e comunista: Berlín e Moscú.</p> <p>Fascismo. A obra cinematográfica de Leni Riefensthal: "Olympia", "O triunfo da vontade".</p> <p>Comunismo. O cinema de Serguei Eisenstein: "O acoirazado Potemkin" (1925), "Iván o terrible" (1943).</p> <p>A obra musical de Wagner e o fascismo alemán.</p> <p>A relación vital e musical de Dimitri Shostakóvich co comunismo soviético.</p> <p>O París nocturno: Brassai.</p> <p>O fotoxornalismo independente: a axencia Magnum.</p> <p>A fotografía de guerra: Robert Capa.</p> <p>A captación do instante: Henri de Cartier-Bresson.</p> <p>Abstracción escultórica: Henry Moore, Antoine Pevsner, Naum Gabo.</p> <p>O cartel como propaganda política. A colaxe. A obra de Josep Renau.</p> <p>O cinema clásico americano e os seus estilos: A industria do cinema. Hollywood. As grandes compañías americanas: Warner Brothers. United Artists. Columbia. Metro Goldwyn Mayer.</p> <p>A comedia musical: Fred Astaire, Gene Kelly.</p> <p>A comedia amarga: "To be or not to be", Ernst Lubitsch. "O gran ditador" Charlie Chaplin.</p> <p>Amor e guerra: "Casablanca". Michael Curtiz.</p> <p>O cinema de suspense: Alfred Hitchcock.</p> <p>O cinema neorrealista italiano: "Roma, città aperta" Roberto Rossellini. "Ladrón de bicicletas" Vittorio de Sica.</p>	<p>1. Debater acerca da importancia da iconoloxía na promoción das correntes políticas da época.</p> <p>2. Identificar as claves da arquitectura, especialmente relacionada coas ideoloxías totalitarias.</p> <p>3. Comentar a evolución na forma escultórica, a ruptura da forma.</p> <p>4. Analizar a obra cinematográfica europea da época, destacando principalmente a transcendencia das creacións de Leni Riefensthal e Serguei Eisenstein.</p> <p>5. Describir a relación entre a obra musical de Wagner co fascismo e as composicións de Dimitri Shostakóvich co comunismo soviético.</p> <p>6. Comentar a tipoloxía fotográfica relacionada cos conflitos bélicos, utilizando, por exemplo, a obra gráfica de Robert Capa, ou os españois Agustí Centelles, José María Díaz-Casariego, "Campúa", Venancio Gombau ou "Alfonso".</p> <p>7. Explicar a técnica da fotografía nocturna, valorando os condicionantes técnicos, utilizando como exemplo a obra gráfica de Brassai entre outros.</p> <p>8. Comparar a técnica da colaxe aplicada a diferentes motivos, por exemplo entre a obra de Josep Renau e Matisse.</p> <p>9. Analizar as claves narrativas e plásticas da comedia musical norteamericana utilizando entre outras, a filmografía de Fred Astaire e de Gene Kelly.</p> <p>10. Razoar a importancia dos grandes estudos cinematográficos na historia e desenvolvemento do cinema.</p> <p>11. Analizar o "tempo" narrativo do xénero do suspense.</p> <p>12. Explicar as claves da comedia con mensaxes sociais.</p> <p>13. Expor a relación entre amor e guerra no cinema.</p> <p>14. Describir as características formais e argumentais da comedia, o suspense e o cinema neorrealista.</p>	<p>1.1. Analiza a arte fascista e comunista, establecendo diferenzas e semellanzas.</p> <p>2.1. Compara a arquitectura de ambas as ideoloxías, principalmente en Berlín e Moscova.</p> <p>3.1. Comenta a evolución escultórica europea, especialmente relevante nas obras de Henry Moore, Antoine Pevsner e Naum Gabo.</p> <p>4.1. Identifica as películas de Leni Riefensthal: "Olympia", "O triunfo da vontade".</p> <p>4.2. Analiza a construción narrativa visual de "O acoirazado Potemkin".</p> <p>5.1. Explica a relación entre a música de Wagner e o fascismo alemán.</p> <p>6.1. Analiza as claves da fotografía de guerra, especialmente na obra de Robert Capa, Agustí Centelles ou "Alfonso".</p> <p>6.2. Analiza o enfoque teórico da fotografía e o instante de Henri de Cartier-Bresson.</p> <p>6.3. Relaciona a actitude vital e artística dos fotógrafos da axencia Magnum.</p> <p>7.1. Comenta a técnica da fotografía nocturna e as creacións de Gyula Halász "Brassai".</p> <p>8.1. Explica a técnica da colaxe e a súa utilización no cartel de propaganda política, sobre todo na obra de Josep Renau.</p> <p>8.2. Realiza unha composición plástica mediante a técnica da colaxe.</p> <p>9.1. Comenta as claves da comedia musical norteamericana, utilizando, entre outros, as películas de Fred Astaire e de Gene Kelly.</p> <p>10.1. Explica a importancia dos estudos de cinema de Hollywood.</p> <p>10.2. Analiza as claves do nacemento das grandes compañías norteamericanas de cinema: Warner Brothers, United Artists, Columbia, Metro-Goldwyn-Mayer.</p> <p>11.1. Analiza as claves narrativas do xénero do "suspense", especialmente referido á filmografía de Alfred Hitchcock.</p> <p>12.1. Describe as claves da comedia ácida ou amarga, comentando, entre outras posibles, as películas: "To be or not to be" de Ernst Lubitsch. "O gran ditador" de Charlie Chaplin.</p> <p>13.1. Identifica as claves cinematográficas de "Casablanca" de Michael Curtiz.</p> <p>14.1. Comenta as características do cinema neorrealista italiano, sobre todo nas películas: "Roma, città aperta", "Alemaña ano cero", Roberto Rossellini, "Ladrón de bicicletas" Vittorio de Sica.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 9. O funcionalismo e as décadas 40-50		
<p>A función fai a forma. Arquitectura: a simplificación ornamental. A xeometría e a matemática como mensaxe primordial. A obra de Ludwig Mies van der Rohe. Frank Lloyd Wright. "Le Corbusier". O deseño industrial. A Bauhaus e a súa influencia posterior. O funcionalismo orgánico escandinavo: Alvar Aalto, Eero Aarnio, Arne Jacobsen. O mobiliario funcionalista. Francisco Ibáñez. A editorial Bruguera. A banda deseñada española: "Mortadelo e Filemón" Cinema: dominio do cinema norteamericano. Grandes directores: John Ford, John Houston. A gran comedia. O alemán Billy Wilder. O cinema español. Os estudos Bronston. A comedia española: Luis García Berlanga. Moda: alta costura. A obra de Cristóbal Balenciaga. O <i>New Look</i> de Christian Dior. A música neorromántica de Joaquín Rodrigo, "Concerto de Aranjuez". Danza: Danza contemporánea: as coreografías de Maurice Béjart e Roland Petit.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Debater acerca dos valores plásticos da arquitectura funcional. 2. Identificar a tipoloxía do edificio funcional. 3. Comparar as creacións dos máis relevantes arquitectos desta corrente creativa. 4. Relacionar a orixe do deseño industrial e a produción en serie. 5. Comentar a importancia da banda deseñada española. 6. Debater acerca da supremacía comercial das producións cinematográficas norteamericanas e analizar as súas posibles causas. 7. Analizar a gran comedia cinematográfica, remarcando a obra do director alemán Billy Wilder. 8. Analizar as claves da creación dos estudos Bronston en España. 9. Relacionar a obra cinematográfica de Luis García Berlanga coa sociedade española do seu tempo. 10. Explicar as claves da moda de alta costura, os seus condicionantes artísticos e económicos. 11. Recoñecer a música do mestre Rodrigo, especialmente "O concerto de Aranjuez, analizando diferentes versións da súa obra. 12. Analizar a evolución das coreografías no ballet, desde os ballets rusos até as novas creacións, por exemplo de Maurice Béjart e Roland Petit. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica a idea de que: "A función fai a forma". 1.2. Comenta a frase do arquitecto Mies van der Rohe "Menos é máis". 2.1. Comenta as claves da arquitectura funcional. 2.2. Explica as claves do funcionalismo orgánico escandinavo, comentando a obra de Alvar Aalto, Eero Aarnio, Arne Jacobsen e do norteamericano Eero Saarinen. 2.3. Sinala as claves do mobiliario escandinavo. 2.4. Compara o moble funcionalista con outros estilos anteriores e posteriores. 3.1. Identifica as principais creacións arquitectónicas de Mies van der Rohe, Frank Lloyd Wright e Le Corbusier. 4.1. Relaciona a escola alemá "Bauhaus", co deseño industrial. 5.1. Recoñece as claves do éxito da banda deseñada española, incidindo na obra de Francisco Ibáñez e a súa relación coa editorial Bruguera 6.1. Analiza o dominio europeo da cinematografía americana e a obra dos grandes directores norteamericanos, especialmente John Ford e John Houston. 7.1. Analiza a gran comedia cinematográfica, remarcando a obra plástica do director alemán Billy Wilder. 8.1. Comenta a cinematografía española e a importancia dos estudos Bronston. 9.1. Analiza as claves da comedia na obra cinematográfica de Luis García Berlanga. 10.1. Analiza a industria da moda de alta costura, aplicando, entre outras, a obra creativa de Cristóbal Balenciaga. 11.1. Relaciona a obra musical de Joaquín Rodrigo co romanticismo musical anterior, sinalando a importancia mundial de "O concerto de Aranjuez". 12.1. Comenta as claves da danza moderna e as coreografías de Maurice Béjart e Roland Petit.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 10. Os anos 60-70		
<p>Arquitectura. O estilo internacional. Arquitectura española: Francisco Javier Sáenz de Oiza, Miguel Fisac. Expresionismo figurativo e expresionismo abstracto. A pintura hiperrealista. Expresionismo abstracto: Jackson Pollock, Mark Rothko. Expresionismo figurativo: Francis Bacon, Lucian Freud. Hiperrealismo. David Hockney. Antonio López. Eduardo Naranjo. A importancia histórica dos grupos españois de artistas plásticos "O Paso" (1957) e o seu antecesor "Dau al Set" (1948). O expresionismo na escultura española. Escultores vascos: Jorge Oteiza. Eduardo Chillida, Agustín Ibarrola. A abstracción xeométrica: Pablo Palazuelo Martín Chirino, Amadeo Gabino. O movemento cinético: Eusebio Sempere. Fotografía: o sensualismo de David Hamilton. A elegancia de Juan Gyenes. A moda francesa: Yves Saint Laurent. Música. O son estéreo. A música pop. The Beatles Os grandes concertos de masas. A cultura fans. O jazz alcanza un público de masas: Chet Baker, Miles Davis, Chick Corea. O auxe do flamenco. Paco de Lucía e Camarón de la Isla. O baile flamenco: Antonio. Carmen Amaya. A compañía de Antonio Gades. O novo cinema español. O cinema da transición. Saura, Camus, Picazo, Patino, Erice, Borau, a Escola de Barcelona. Cinema: O novo impulso norteamericano Francis Ford Coppola. O gran cinema xaponés: Akira Kurosawa. Nace a televisión como fenómeno de comunicación de masas. Banda deseñada: éxito internacional da editorial Marvel.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a evolución na arquitectura, tentando dilucidar posibles estilos ou evolución desde os edificios anteriores. 2. Explicar as claves conceptuais e plásticas do expresionismo figurativo, expresionismo abstracto, pop art, hiperrealismo e arte cinética. 3. Recoñecer os principais estilos escultóricos españois, a escultura vasca, a abstracción xeométrica e outras posibles. 4. Analizar as diferentes visións da realidade a través da fotografía. 5. Explicar os avances técnicos na reprodución do son, expondo as claves técnicas da música estereofónica e a súa evolución até a actualidade co son 6. Comparar os diferente movementos musicais occidentais: pop, rock, jazz, blues, etc. 7. Analizar os cambios que se producen na cinematografía española durante a transición. 8. Valorar a importancia para a industria do cinema da obra creativa de Francis Ford Coppola, George Lucas e outros. 9. Comparar o cinema europeo, norteamericano e oriental. 10. Analizar a importancia crecente da televisión como fenómeno de comunicación e a súa importancia na arte. 11. Comentar a nova xeración de superheroes da banda deseñada. A editorial Marvel e a obra de Stan Lee. 12. Expor a importancia da música flamenca en todo o mundo. 13. Comentar a evolución na moda europea deste tempo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comenta a uniformidade estilística mundial do estilo arquitectónico denominado "Estilo Internacional". 1.2. Analiza a arquitectura española, especialmente os traballos de Francisco Javier Sáenz de Oiza e Miguel Fisac. 2.1. Comenta as claves do expresionismo figurativo, desde o expresionismo alemán até a obra de Francis Bacon e de Lucian Freud. 2.2. Explica a obra pictórica de Jackson Pollock e de Mark Rothko. 2.3. Identifica as claves da pintura hiperrealista e/ou pop art comparando as obras de David Hockney e dos españois Antonio López e Eduardo Naranjo, entre outros posibles. 2.4. Analiza as claves artísticas das correntes expresionistas. 3.1. Analiza a importancia da escultura expresionista española. 3.2. Describe a importancia da escultura vasca, indica as obras de Jorge Oteiza, Eduardo Chillida e Agustín Ibarrola. 3.3. Comenta a abstracción xeométrica escultórica na obra, entre outros posibles, de Martín Chirino, Amadeo Gabino, Pablo Palazolo, Pablo Serrano e Gustavo Torner. 3.4. Analiza a arte cinética e a relación coa obra creativa de Eusebio Sempere. 4.1. Compara a diferente concepción plástica na obra fotográfica de David Hamilton, Juan Gyenes, Irving Penn e outros. 5.1. Comenta as claves do son musical: monofónico, estereofónico, dolby, 5.1; 7.1. 6.1. Analiza as claves da música pop. 6.2. Identifica as principais cancións dos "Beatles". 6.3. Explica as claves do movemento "fans". 6.4. Comenta a aceptación maioritaria do jazz. 6.5. Analiza a obra jazzística e vital de Miles Davis e Chet Baker. 7.1. Describe a evolución do cinema español no período da transición. 8.1. Comenta o rexurdimento do gran cinema norteamericano coa obra cinematográfica de Francis Ford Coppola. 9.1. Analiza a filmografía do director xaponés Akira Kurosawa. 10.1. Recoñece o paso da televisión a fenómeno de comunicación de masas. 11.1. Explica as claves do éxito mundial da editorial de banda deseñada Marvel. 12.1. Identifica a obra musical de Paco de Lucía e de Camarón de la Isla. 12.2. Explica as claves do éxito internacional do flamenco. 12.3. Recoñece a importancia do baile flamenco no mundo, referencia a danza e as coreografías de Carmen Amaya e Antonio Gades. 12.4. Analiza a situación do flamenco en España e establece conclusións a partir dos datos obtidos. 13.1. Analiza a importancia da moda francesa, referenciando as creacións de Yves Saint Laurent.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 11. Os anos 80-90		
<p>Arquitectura. O estilo posmoderno. O edificio como espectáculo.</p> <p>Escultura: o exceso figurativo. A obra de Fernando Botero e Alberto Giacometti.</p> <p>A música como acción política de masas. Live Aid.</p> <p>Eclósión da moda como fenómeno de masas. As supermodelos substitúen as actrices no ideal de beleza colectivo.</p> <p>Os grandes deseñadores. A industria do prêt à porter. O mundo dos complementos.</p> <p>O deseñador como estrela mediática: Alexander McQueen, Valentino, Chanel (Lagerfeld), Dior (John Galliano), Armani, Versace, Calvin Klein, Tom Ford, Carolina Herrera.</p> <p>O desfile de modas como espectáculo multimedia.</p> <p>Baile: Michael Jackson.</p> <p>Danza española: As compañías de Sara Baras e Joaquín Cortés.</p> <p>Cinema español. O pulo internacional: José Luis Garci. Fernando Trueba. Fernando Fernán Gómez. Pedro Almodóvar. Alejandro Amenábar.</p> <p>Directoras españolas, novas olladas da realidade: Pilar Miró, Icíar Bollaín.</p> <p>Fotografía en España: Cristina García-Rodero, Alberto García Alix.</p> <p>Televisión: aparición da cor.</p> <p>Retransmisións en directo: olimpíadas, fútbol, concertos, guerras.</p> <p>O cinema de animación, os estudos Pixar, estrea de "Toy Story".</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a evolución da arquitectura desde a uniformidade racionalista ao barroquismo personalista do creador. 2. Comentar a evolución escultórica en occidente 3. Analizar o fenómeno social que supón a música en vivo retransmitida a través da televisión. 4. Debater acerca do ideal de beleza relacionándoo co éxito mediático e social das "supermodelos". 5. Comparar as creacións no mundo da moda dos deseñadores máis relevantes. 6. Analizar o cambio filosófico que supón asumir o novo rol do artista como fenómeno mutante, a actividade metamórfica de Michael Jackson e Madonna. 7. Expór a importancia das compañías musicais españolas en todo o mundo, destacando especialmente a difusión das compañías flamencas. 8. Recoñecer as principais obras cinematográficas dos creadores españois, valorando o éxito internacional de todos eles. 9. Valorar a irrupción das directoras españolas no panorama cinematográfico español e internacional, analizando a súa obra artística: Pilar Miró, Icíar Bollaín, Josefina Molina, etc. 10. Explicar a evolución técnica e escenográfica do paso da televisión en branco e negro á televisión en cor. 11. Analizar a realidade social española a través da mirada fotográfica de Cristina García Rodero e Alberto García-Alix. 12. Comentar a evolución do cinema de animación. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica a evolución da arquitectura, desde o edificio como función ao edificio como espectáculo. 2.1. Compara as obras escultóricas de Fernando Botero e Alberto Giacometti. 3.1. Analiza a forza da música pop e a súa capacidade de crear acción política, explicando o fenómeno musical "Live Aid". 4.1. Comenta a eclósión da moda como fenómeno de masas. 4.2. Explica a idea de beleza referida ao éxito das supermodelos. 4.3. Analiza o cambio de patrón estético desde as actrices cara ás modelos. 5.1. Comenta a evolución dos desfiles de modelos a espectáculos audiovisuais. 5.2. Explica o auxe dos deseñadores nos "mass media". 5.3. Identifica as claves estilísticas dos principais deseñadores de moda: Alexander McQueen, Valentino, Chanel (Lagerfeld), Dior (John Galliano), Armani, Versace, Calvin Klein, Tom Ford, Carolina Herrera. 6.1. Analiza a obra musical e artística de Michael Jackson e Madonna. 7.1. Explica a importancia das compañías de danza e das coreografías de Sara Baras e de Joaquín Cortés. 8.1. Recoñece a obra cinematográfica dos principais directores españois: José Luis Garci, Fernando Trueba, Fernando Fernán Gómez, Pedro Almodóvar, Alejandro Amenábar, Álex de la Iglesia, entre outros posibles. 9.1. Analiza o labor creativo de Pilar Miró, Icíar Bollaín e outras directoras españolas. 9.2. Analiza en termos de diversidade e complementariedade o cinema español feminino e masculino. 10.1. Explica a evolución da técnica televisiva desde o branco e negro á cor. 10.2. Relaciona a televisión e os grandes eventos seguidos en directo a través dela: olimpíadas, fútbol, concertos, guerras. 11.1. Comenta a visión de España e a súa xente reflectida na obra fotográfica de Cristina García Rodero e Alberto García-Alix. 12.1. Comenta o éxito das películas de animación das produtoras Pixar e DreamWorks; e a súa relación coas novas técnicas de animación dixitais.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 12. Os anos 2000-2013		
<p>O ecoloxismo e a arte.</p> <p>O islamismo radical. A destrución das imaxes relixiosas.</p> <p>O internacionalismo universal. A internet.</p> <p>Arquitectura: Barroquismo: Frank Gehry.</p> <p>Espectacularidade e polémica: Santiago Calatrava.</p> <p>O concepto "High Tech". A obra de Norman Foster.</p> <p>A obra de Zara Hadid.</p> <p>A tecnoloxía dixital: cinema, televisión, fotografía e música.</p> <p>Música e baile: novas tendencias: hip hop, dance.</p> <p>Novas canles de promoción artística: YouTube.</p> <p>Cinema en español: o éxito internacional de Guillermo del Toro con "O labirinto do fauno".</p> <p>A internacionalización do cinema español: Juan Antonio Bayona, Rodrigo Cortés.</p> <p>O xénero documental no cinema.</p> <p>Televisión: as series de TV equiparables en popularidade e audiencia ao cinema.</p> <p>Técnicas da produción audiovisual.</p> <p>Integración multimedia.</p>	<p>1. Analizar a importancia do ecoloxismo e da creación artística relacionada con esta filosofía.</p> <p>2. Debater acerca do islamismo radical e da iconoclastia a través da historia da arte.</p> <p>3. Identificar os edificios máis relevantes da década, xa sexa en España ou no resto do mundo.</p> <p>4. Comparar a obra arquitectónica de Zara Hadid coa do resto dos arquitectos contemporáneos.</p> <p>5. Explicar a importancia da internet na creación artística.</p> <p>6. Identificar novas formas de danza, tales como o "Hip Hop" e o "Dance".</p> <p>7. Analizar a obra cinematográfica española recente, referenciando, por exemplo, os traballos de Juan Antonio Bayona, Jaime Balagueró e outros posibles.</p> <p>8. Coñecer as características propias do xénero documental no cinema.</p> <p>9. Explicar a estrutura narrativa das series de ficción para televisión en oposición ao sistema narrativo do cinema.</p>	<p>1.1. Analiza as manifestacións artísticas relacionadas co ecoloxismo. Utiliza entre outras posibles, as fotografías de Ansel Adams, a película "Dersu Uzala", ou os documentais de Félix Rodríguez de la Fuente, ou do National Geographic.</p> <p>2.1. Comenta o concepto iconoclasta do islamismo radical, referenciado, por exemplo, á destrución das imaxes de Buda, entre outras posibles.</p> <p>3.1. Analiza os edificios estrela e a súa repercusión mundial.</p> <p>3.2. Compara as creacións emblemáticas de Frank Gehry, Santiago Calatrava e Norman Foster entre outros posibles.</p> <p>4.1. Comenta a obra arquitectónica de Zara Hadid.</p> <p>5.1. Describe a importancia da internet na arte actual.</p> <p>5.2. Analiza a tecnoloxía dixital e a súa relación coa creación artística.</p> <p>5.3. Explica o potencial difusor da creación artística que supón "YouTube" e outras plataformas similares.</p> <p>6.1. Comenta as novas coreografías relacionadas co "Hip Hop" e o "Dance".</p> <p>7.1. Comenta a obra cinematográfica española recente, referenciando, por exemplo, os traballos de Juan Antonio Bayona, Daniel Monzón, Jaime Balagueró, etc.</p> <p>8.1. Describe as características máis importantes do xénero documental no cinema.</p> <p>9.1. Analiza as claves da produción de series para televisión.</p> <p>9.2. Expón os factores do éxito de audiencia nas series para televisión, referenciando exemplos.</p> <p>9.3. Compara a técnica narrativa das series televisivas coa ficción cinematográfica.</p>

14. Xeografía e Historia.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e funcionamento ao longo do tempo é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu fornécenos datos sobre o pasado e permítenos albiscar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas da Xeografía e a Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que contemplan a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais; non obstante, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require da intervención doutras disciplinas como a Economía, Socioloxía, Ecoloxía ou Historia da Arte, que fornecen análises diferentes e complementarias para a mellor comprensión da realidade social.

Na ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polos estudantes na educación primaria, favorecer a comprensión dos acontecementos, procesos e fenómenos sociais no contexto en que se producen, analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques "O medio físico" e "O espazo humano", e no cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos da ESO.

Xeografía e Historia. 1º ciclo ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O medio físico		
<p>A Terra:</p> <p>A Terra no sistema solar.</p> <p>A representación da Terra. Latitude e lonxitude.</p> <p>Compoñentes básicos e formas de relevo.</p> <p>Medio físico: España, Europa e o mundo: relevo; hidrografía; clima: elementos e diversidade paisaxes; zonas bioclimáticas; medio natural: áreas e problemas ambientais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar e identificar as formas de representación do noso planeta: o mapa, e localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas 2. Ter unha visión global do medio físico español, europeo e mundial e das súas características xerais. 3. Describir as peculiaridades deste medio físico. 4. Situar no mapa de España as principais unidades e elementos do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español. 6. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo. 7. Situar no mapa de Europa as principais unidades e elementos do relevo continental, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 8. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo. 9. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente. 10. Identificar e distinguir as diferentes representacións cartográficas e as súas escalas. 11. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais e os grandes ríos. Localizar no globo terráqueo as grandes zonas climáticas e identificar as súas características. 12. Coñecer, describir e valorar a acción do home sobre o ambiente e as súas consecuencias. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e distintas proxeccións. 1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. 1.3. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 1.4. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas 2.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español, europeo e mundial. 3.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español. 4.1. Describe as diferentes unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 6.1. Explica as características do relevo europeo. 7.1. Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo. 8.1. Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa. 9.1. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. 10.1. Compara unha proxección de Mercator cunha de Peters. 11.1. Localiza nun mapa físico mundial os principais elementos e referencias físicas: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ademais dos ríos e as principais cadeas montañosas. 11.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo que reflectan os elementos máis importantes. 12.1. Realiza buscas en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles.

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. O espazo humano		
<p>España, Europa e o Mundo: a poboación; a organización territorial; modelos demográficos; movementos migratorios; a cidade e o proceso de urbanización.</p> <p>Actividades humanas: áreas produtoras do mundo.</p> <p>Sistemas e sectores económicos. Espazos xeográficos segundo a actividade económica. Os tres sectores</p> <p>Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.</p> <p>Espazos xeográficos segundo a actividade económica.</p> <p>Os tres sectores. Impacto ambiental e aproveitamento de recursos</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, así como os movementos migratorios. 2. Coñecer a organización territorial de España. 3. Coñecer e analizar os problemas e retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas. 4. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 5. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas, identificándoas por comunidades autónomas. 6. Recoñecer as características das cidades españolas e as formas de ocupación do espazo urbano. 7. Analizar a poboación europea canto á súa distribución, evolución, dinámica, migracións e políticas de poboación. 8. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa, nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas. 9. Comprender o proceso de urbanización, os seus pros e contras en Europa. 10. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións. 11. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos. 12. Entender a idea de "desenvolvemento sustentable" e as súas implicacións. 13. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. 14. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo. 15. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno. 16. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario. Extraer conclusións. 17. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas e realizar o comentario. 18. Identificar o papel de grandes cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións. 19. Analizar textos que reflectan un nivel de consumo contrastado en diferentes países e sacar conclusións. 20. Analizar gráficos de barras por países onde se represente o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. 21. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos e políticos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica a pirámide de poboación de España e das diferentes comunidades autónomas. 1.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas. 2.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias, illas. 3.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 4.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa e explica a situación actual dalgúns deles. 5.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes 6.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España, axudándose da internet ou de medios de comunicación escrita. 7.1. Explica as características da poboación europea. 7.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, evolución e dinámica. 8.1. Diferencia os diversos sectores económicos europeos. 9.1. Distingue os diversos tipos de cidades existentes no noso continente. 9.2. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 10.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 10.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. 10.3. Explica o impacto das vagas migratorias nos países de orixe e nos de acollida. 11.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico. 12.1. Define "desenvolvemento sustentable" e describe conceptos clave relacionados con el. 13.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealícolas e as máis importantes masas boscosas do mundo. 13.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo. 13.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo. 13.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas. 14.1. Localiza nun mapa a través de símbolos e inscricións adecuados os países máis industrializados do mundo. 14.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo 15.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa recolección até o seu consumo en zonas afastadas e extrae conclusións. 16.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que mostran estes datos. 17.1. Elabora gráficos de distinto tipo (lineares, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 18.1. Describe adecuadamente o funcionamento dos intercambios a nivel internacional utilizando mapas temáticos e gráficos nos cales se reflectan as liñas de intercambio. 18.2. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 19.1. Compara as características do consumo interior de países como Brasil e Francia. 20.1. Crea mapas conceptuais (usando recursos impresos e dixitais) para explicar o funcionamento do comercio e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais. 21.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza. 21.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónas con factores económicos e políticos.

Contidos	Criteria de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. A Historia		
<p>A Prehistoria: A evolución das especies e a hominización. A periodización na prehistoria. Paleolítico: etapas; características das formas de vida: os cazadores recolectores. Neolítico: a revolución agraria e a expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social; aparición dos ritos: restos materiais e artísticos: pintura e escultura. A Historia Antiga: as primeiras civilizacións. Culturas urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e cultura. O mundo clásico, Grecia: as "polis" gregas a súa expansión comercial e política. O imperio de Alexandre o Magno e os seus sucesores: o helenismo. A arte, a ciencia, o teatro e a filosofía. O mundo clásico, Roma: orixe e etapas da historia de Roma; a república e o imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo; o cristianismo. A Península Ibérica: os pobos prerromanos e a Hispania romana. O proceso de romanización. A cidade e o campo. A arte: arquitectura, escultura e pintura. A Idade Media: Concepto de 'Idade Media' e as súas sub-etapas: Alta, Plena e Baixa Idade Media; a "caída" do Imperio Romano en Occidente: división política e as invasións xermánicas. Os reinos xermánicos e o Imperio Bizantino (Oriente). O feudalismo. O Islam e o proceso de unificación dos pobos musulmáns. A Península Ibérica: a invasión musulmá (Al-Ándalus) e os reinos cristiáns. A Plena Idade Media en Europa (séculos XII e XIII). A evolución dos reinos cristiáns e musulmáns. Emirato e Califato de Córdoba, Reinos de Castela e de Aragón (conquista e repoboación). A expansión comercial europea e a recuperación das cidades. A arte románica e gótica e a islámica. A Baixa Idade Media en Europa (séculos XIV e XV). A crise da Baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.; Al-Ándalus: os Reinos de Taifas. Reinos de Aragón e de Castela. A Idade Moderna: o Renacemento e o Humanismo; o seu alcance posterior. A arte Renacentista Os descubrimentos xeográficos: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América. As monarquías modernas. A unión dinástica de Castela e Aragón. Os Austrias e as súas políticas: Carlos V e Felipe II. As "guerras de relixión", as reformas protestantes e a contrarreforma católica. O século XVII en Europa. As monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas. A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Entender o proceso de hominización. 2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas. 3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e interpretación. 4. Distinguir a diferente escala temporal de etapas como a Prehistoria e a Historia Antiga. 5. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos históricos máis relevantes da Prehistoria e da Idade Antiga para adquirir unha perspectiva global da súa evolución. 6. Datar a Prehistoria e coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide: Paleolítico e Neolítico. 7. Identificar os primeiros ritos relixiosos. 8. Datar a Idade Antiga e coñecer algunhas características da vida humana neste período. 9. Coñecer o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico. 10. Entender que os acontecementos e procesos ocorren ao longo do tempo e simultaneamente no tempo (diacronía e sincronía). 11. Recoñecer a importancia do descubrimento da escrita. 12. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto. 13. Identificar as principais características da relixión exipcia. 14. Describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia. 15. Coñecer os trazos principais das "polis" gregas. 16. Entender a transcendencia dos conceptos "democracia" e "colonización". 17. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico. 18. Identificar e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 19. Entender o alcance do clásico na arte occidental". 20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, economía e cultura romanas. 21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos. 22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente. 23. Recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga. 24. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos. 25. Caracterizar a Alta Idade Media en Europa recoñecendo a dificultade da falta de fontes históricas neste período. 26. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 27. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 28. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Ándalus. 29. Comprender as funcións diversas da arte na Idade Media. 30. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece os cambios evolutivos até chegar á especie humana. 2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan restos materiais ou textuais. 3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos relevantes utilizando para isto as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 4.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos. 5.1. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela. 6.1. Explica a diferenza dos dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un dos períodos. 7.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da deusa nai. 8.1. Distingue etapas dentro da Historia Antiga. 9.1. Describe formas de organización socioeconómica e política, novas até entón, como os diversos imperios de Mesopotamia e de Exipto. 10.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 11.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais, ágrafos) e as fontes históricas (textos). 12.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia. 12.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto: raíñas e faraóns. 13.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. 13.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio. 14.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. 15.1. Identifica distintos trazos da organización sociopolítica e económica das polis gregas a partir de diferentes tipos de fontes históricas. 16.1. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. 16.2. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo. 17.1. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co Imperio de Alexandre o Magno. 17.2. Elabora un mapa do Imperio de Alexandre. 18.1. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre. 19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo. 19.2. Dá exemplos representativos das distintas áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica. 20.1. Confecciona un mapa coas distintas etapas da expansión de Roma. 20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma Antiga. 21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. 22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflectan os cambios administrativos na época romana. 22.2. Analiza diversos exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade. 23.1. Entende que significou a 'romanización' en distintos ámbitos sociais e xeográficos. 24.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos.

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>Guerra dos Trinta Anos. Os Austrias e as súas políticas: Felipe III, Felipe IV e Carlos II.</p> <p>A arte barroca. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.</p>	<p>31. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.</p> <p>32. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, os artistas e os científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores.</p> <p>33. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.</p> <p>34. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias.</p> <p>35. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.</p> <p>36. Coñecer trazos das políticas internas e das relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.</p> <p>37. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.</p> <p>38. Coñecer a importancia da arte barroca en Europa e en América. Utilizar o vocabulario histórico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>	<p>25.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.</p> <p>26.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.</p> <p>27.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p> <p>27.2. Explica a importancia de Al-Ándalus na Idade Media.</p> <p>28.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.</p> <p>28.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p> <p>29.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.</p> <p>30.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.</p> <p>31.1. Distingue diferentes modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo).</p> <p>31.2. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea a partir de diferentes tipos de fontes históricas.</p> <p>32.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.</p> <p>33.1. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.</p> <p>34.1. Explica as distintas causas que conduciron ao descubrimento de América para os europeos, á súa conquista e á súa colonización.</p> <p>34.2. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e colonización de América.</p> <p>35.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.</p> <p>36.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos Trinta Anos.</p> <p>37.1. Analiza obras (ou fragmentos delas) dalgúns autores desta época no seu contexto.</p> <p>38.1. Identifica obras significativas da arte barroca.</p>

Xeografía e historia. 4º ESO

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O século XVIII en Europa até 1789		
<p>O século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España.</p> <p>A arte e a ciencia en Europa nos séculos XVII e XVIII.</p>	<p>1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.</p> <p>2. Coñecer os avances da revolución científica desde o século XVII e XVIII.</p> <p>3. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.</p>	<p>1.1. Distingue conceptos históricos como "Antigo Réxime" e "Ilustración".</p> <p>2.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.</p> <p>2.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.</p> <p>3.1. Describe as características da cultura da Ilustración e que implicacións ten nalgunhas monarquías.</p> <p>3.2. Establece, a través da análise de diferentes textos, a diferenza entre o absolutismo e o parlamentarismo.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. A era das revolucións liberais		
<p>As revolucións burguesas no século XVIII.</p> <p>A revolución francesa.</p> <p>As revolucións liberais e a restauración no século XIX en Europa e América: procesos unificadores e independentistas. Os nacionalismos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar os principais feitos das revolucións burguesas nos Estados Unidos, Francia e España e en Iberoamérica. 2. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios do século XVIII. 3. Identificar os principais feitos das revolucións liberais en Europa e en América. 4. Comprobar o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios da primeira metade do século XIX. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, sopesando os pros e os contras. 2.1. Discute as implicacións da violencia con diversos tipos de fontes. 3.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, sopesando os pros e os contras. 4.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. 4.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversa época, o seu valor non só como información senón tamén como evidencia para os historiadores.
Bloque 3. A revolución industrial		
<p>A revolución industrial. Desde Gran Bretaña ao resto de Europa.</p> <p>A discusión arredor das características da industrialización en España: éxito ou fracaso?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir os feitos relevantes da revolución industrial e o seu encadeamento causal. 2. Entender o concepto de progreso e os sacrificios e avances que significa. 3. Analizar as vantaxes e inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios. 4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España, a raíz da industrialización parcial do país. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza os pros e os contras da primeira revolución industrial en Inglaterra. 2.2. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais. 3.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos. 4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.
Bloque 4. O imperialismo do século XIX e a Primeira Guerra Mundial		
<p>O imperialismo no século XIX: causas e consecuencias "A Gran Guerra" (1914-1919), ou Primeira Guerra Mundial.</p> <p>A Revolución Rusa.</p> <p>As consecuencias da sinatura da paz.</p> <p>A ciencia e a arte no século XIX en Europa, América e Asia.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no último cuarto do século XIX e principios do XX. 2. Establecer xerarquías causais (aspecto, escala temporal) da evolución do imperialismo. 3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles. 4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa. 5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, consecuencia das revolucións industriais. 6. Relacionar movementos culturais como o romanticismo en distintas áreas, recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros -ismos en Europa. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica razoadamente que o concepto "imperialismo" reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. 1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e globalización. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. 3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos nunha explicación histórica, da Primeira Guerra Mundial. 3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. 3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados. 4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade. 5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. 6.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. 6.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.
Bloque 5. A época de "Entreguerras" (1919-1945)		
<p>A difícil recuperación de Alemaña.</p> <p>O fascismo italiano.</p> <p>O <i>crash</i> de 1929 e a gran depresión.</p> <p>O nazismo alemán.</p> <p>A II República en España.</p> <p>A guerra civil española.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer e comprender os acontecementos, fitos e procesos máis importantes do período de Entreguerras, ou as décadas 1919-1939, especialmente en Europa. 2. Estudiar as cadeas causais que explican a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época e a súa conexión co presente. 3. Analizar o que conduciu ao auxe dos fascismos en Europa. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. 1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. 1.3. Discute as causas da loita polo sufraxio da muller. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Explica as principais reformas e reaccións a elas durante a II República española. 2.2. Explica as causas da guerra civil española no contexto europeo e internacional. 3.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. As causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial (1939-1945)		
<p>Acontecementos previos ao estalido da guerra: expansión nazi e "apaciguamento".</p> <p>De guerra europea a guerra mundial.</p> <p>O Holocausto.</p> <p>A nova xeopolítica mundial: "guerra fría" e plans de reconstrución posbélica.</p> <p>Os procesos de descolonización en Asia e África.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial. 2. Entender o concepto de "guerra total". 3. Diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra: europea e mundial. 4. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias. 5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX. 6. Comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Elabora unha narrativa explicativa das causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as distintas narrativas). <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Dá unha interpretación de por que acabou antes a guerra "europea" que a "mundial". 3.2. Sitúa nun mapa as fases do conflito. 4.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial. <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, p.ex., a África sub-sahariana (1950s.60s) e a India (1947).
Bloque 7. A estabilización do capitalismo e o illamento económico do bloque soviético		
<p>Evolución da URSS e os seus aliados.</p> <p>Evolución dos Estados Unidos e os seus aliados; o "Welfare State" en Europa.</p> <p>A ditadura de Franco en España.</p> <p>A crise do petróleo (1973).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, e os avances económicos do "Welfare State" en Europa. 2. Comprender o concepto de "guerra fría" no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, USA e URSS. 3. Explicar as causas de que se establecese unha ditadura en España, após a guerra civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975. 4. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da guerra fría. <ol style="list-style-type: none"> 1.2. Explica os avances do "Welfare State" en Europa. 1.3. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Describe as consecuencias da guerra do Vietnam. <ol style="list-style-type: none"> 2.2. Coñece a situación da posguerra e a represión en España e as distintas fases da ditadura de Franco. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI		
<p>As distintas formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.</p> <p>A derruba dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.</p> <p>A transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).</p> <p>O camiño cara á Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial. 2. Coñecer as causas e consecuencias inmediatas da derruba da URSS e outros réximes soviéticos. 3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975 e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso. 4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Interpreta o Renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época. 1.2. Comprende os pros e contras do estado do benestar. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza diversos aspectos (políticos, económicos, culturais) dos cambios producidos após a derruba da URSS. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Compara interpretacións diversas sobre a transición española nos anos setenta e na actualidade. <ol style="list-style-type: none"> 3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Juan Carlos I, Lei para a reforma política de 1976, Lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do estado das autonomías, etc. <ol style="list-style-type: none"> 3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, Grapo, Terra Lliure, etc.): xénese e historia das organizacións terroristas, aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.
Bloque 9. A revolución tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principios do XXI		
<p>A globalización económica, as relacións interrexionais no mundo, os focos de conflito e os avances tecnolóxicos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. 2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a revolución tecnolóxica. 3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, rexional, nacional e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais e discutir as novas realidades do espazo globalizado. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Busca na prensa noticias dalgún sector con relacións globalizadas e elabora argumentos a favor e en contra. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e a comunicación, a distintos niveis xeográficos. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Crea contidos que inclúan recursos como textos, mapas, gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía		
A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	1. Recoñecer que o pasado "non está morto e enterrado", senón que determina ou inflúe no presente e nos diferentes posibles futuros e nos distintos espazos.	1.1. Cita posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico. 1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. 1.3. Compara (nun ou varios aspectos) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principios do XXI.

15. Xeografía.

A xeografía ocúpase especificamente do espazo, as paisaxes e as actividades que se desenvolven sobre o territorio, analizando a relación entre a natureza e a sociedade, así como as súas consecuencias. Ten como obxectivo a comprensión do territorio, produto da interrelación de múltiples factores e, ademais, que o estudante poida explicar a realidade xeográfica española. Grazas a este coñecemento adquirido, a xeografía pode transmitir a idea de responsabilidade dentro da sociedade, posto que o ser humano é o principal axente de transformación do medio natural: desta maneira, esta disciplina participa moi profundamente na formación en valores.

O uso dos instrumentos propios desta disciplina, entre outros a cartografía, imaxes ou estatísticas de distinto tipo, fornece a posibilidade de analizar e realizar interpretacións globais, sistemáticas e integradas da realidade que nos rodea, identificar as unidades territoriais, as paisaxes, os resultados da actividade humana para poder coñecer e comprender o espazo. Deste modo, a Xeografía impartida neste curso ten como obxectivo fundamental dar unha interpretación global e interrelacionada de cada fenómeno xeográfico, ofrecer os mecanismos que sirvan para dar respostas e explicacións aos problemas que ocasiona o territorio de España.

A distribución de contidos que se propón pretende afianzar os coñecementos sobre a xeografía adquiridos na ESO e, por outra parte, afondar no coñecemento da ciencia xeográfica para proporcionar as conexións con opcións posteriores.

A xeografía de España non pode concibirse só na diversidade que lle proporcionan as comunidades autónomas, senón que é necesario coñecer, ademais, as interdependencias que a vinculan co resto do mundo, en especial coa Unión Europea (UE), xa que estes aspectos teñen a súa tradución nos procesos de organización do territorio. Os conxuntos espaciais con que o noso país se relaciona (a UE, as áreas xeograficamente próximas e outras zonas do mundo cuxos aspectos políticos, sociais e económicos manteñen relacións con España) inclúense nun tema final que contextualizará España nas súas relacións coa UE e o resto do mundo. Ademais, a través destes coñecementos rescátanse os aspectos aprendidos polo estudante durante o curso que non deben perderse.

Os primeiros temas conteñen os coñecementos básicos para a construción do coñecemento xeográfico do país e para explicar a variedade de paisaxes de España.

Xeografía. 2º bacharelato.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 1. A xeografía e o estudo do espazo xeográfico		
<p>Concepto de xeografía.</p> <p>Características do espazo xeográfico.</p> <p>O territorio como espazo de relacións humanas e sociais especializadas:</p> <p>O territorio, centro de interacción das sociedades: o desenvolvemento sustentable.</p> <p>O concepto de paisaxe como resultado cultural.</p> <p>As técnicas cartográficas:</p> <p>Planos e mapas, os seus compoñentes e análise.</p> <p>A representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.</p> <p>Obtención e interpretación da información cartográfica.</p>	<p>1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos.</p> <p>2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais.</p> <p>3. Distinguir e analizar os distintos tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico.</p> <p>4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/ 50.000.</p> <p>5. Deseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos.</p> <p>6. Buscar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas presentándoa de forma adecuada.</p>	<p>1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.</p> <p>2.1. Identifica as distintas paisaxes xeográficas.</p> <p>2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.</p> <p>3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.</p> <p>4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo.</p> <p>4.2. Sobre mapas e planos de diferentes escalas extrae a información.</p> <p>5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.</p> <p>6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e mapa, comentando as características do espazo xeográfico.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 2. O relevo español, a súa diversidade xeomorfolóxica		
<p>España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.</p> <p>O relevo español, a súa diversidade xeomorfolóxica:</p> <p>Localización dos principais accidentes xeográficos.</p> <p>A evolución xeolóxica do territorio español conforma as diferentes morfoestruturas.</p> <p>Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular e trazos de cada unha.</p> <p>Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.</p> <p>Corte topográfico: realización e análise.</p> <p>Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade. 2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo. 3. Definir o territorio español subliñando as diferenzas das unidades morfoestruturais. 4. Diferenciar a litoloxía de España diferenciando as súas características e modelaxe. 5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía. 6. Buscar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas: bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo, presentándoa de forma adecuada e sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor. 7. Identificar as características edáficas dos solos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español e comenta as súas características. 2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular. 3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España. 4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas. 5.1. Describe sucintamente nun mapa a evolución xeolóxica e conformación do territorio español. 6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte. 7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos diferentes tipos de solo de España. 7.2. Localiza nun mapa de España os distintos tipos de solos peninsulares e insulares.
Bloque 3. A diversidade climática e a vexetación		
<p>Factores xeográficos e elementos do clima.</p> <p>Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.</p> <p>Dominios climáticos españois: a súa problemática.</p> <p>Tipos de tempo atmosférico en España.</p> <p>O mapa do tempo: a súa análise e interpretación.</p> <p>Factores xeográficos e características da vexetación. Formacións vexetais españolas e a súa distribución</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos. 2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características (sinalando os factores e elementos que os compoñen para diferencialos). 3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas. 4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España. 5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura. 6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de tempo peninsulares ou insulares. 7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto na internet, como de medios de comunicación social, ou bibliografía. 8. Identificar as diferentes rexións vexetais. 9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa de España os diversos climas. 2.1. Describe e compara os climas en España enumerando os factores e elementos característicos. 3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima. 3.2. Comenta as características dos diferentes climas españois a partir dos seus climogramas representativos. 4.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico establecidos polas estacións climatolóxicas. 5.1. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os diversos tipos de tempo atmosférico. 6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente. 7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático. 7.2. Utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais extrae conclusións ambientais. 8.1. Identifica nun mapa os diferentes dominios vexetais, e describe e comenta as súas características. 9.1. Ante unha paisaxe natural identifica as formacións vexetais que aparezan. 9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. A hidrografía		
<p>A diversidade hídrica da Península e as illas.</p> <p>As vertentes hidrográficas.</p> <p>Réximes fluviais predominantes.</p> <p>As zonas húmidas.</p> <p>As augas subterráneas.</p> <p>O aproveitamento dos recursos hídricos: a incidencia da seca e as chuvias torrenciais.</p>	<p>1. Explicar a diversidade hídrica da península Ibérica e as illas, enumerando e localizando os diversos tipos de elementos hídricos que se poden percibir observando a paisaxe.</p> <p>2. Describir as bacías fluviais españolas situándoas nun mapa e enumerando as súas características.</p> <p>3. Identificar os réximes fluviais máis característicos</p> <p>4. Enumerar as zonas húmidas de España localizándoas nun mapa. Comentar as súas características</p> <p>5. Analizar o aproveitamento dos recursos hídricos no noso país incluíndo as características de seca e chuvias torrenciais do clima.</p> <p>6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á hidroloxía española utilizando distintas fontes de información.</p>	<p>1.1. Identifica a diversidade hídrica en España.</p> <p>2.1. Localiza nun mapa de España as principais bacías fluviais.</p> <p>3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España.</p> <p>4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas. Debate un aspecto de actualidade sobre este tema.</p> <p>5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros. Deduce consecuencias analizando tamén as características climáticas</p> <p>5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflecten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da península. Saca conclusións</p> <p>6.1. Selecciona imaxes e noticias xornalísticas que reflectan a desigualdade hídrica no país e a súa interacción coas actividades humanas.</p>
Bloque 5. As paisaxes naturais e as interrelacións natureza-sociedade		
<p>As paisaxes naturais españolas, as súas variedades.</p> <p>A influencia do medio na actividade humana.</p> <p>Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. As paisaxes culturais.</p> <p>Aproveitamento sustentable do medio físico.</p> <p>Políticas favorecedoras do patrimonio natural.</p>	<p>1. Describir as paisaxes naturais españolas identificando os seus trazos.</p> <p>2. Reflectir nun mapa as grandes áreas de paisaxes naturais españolas.</p> <p>3. Describir os espazos humanizados enumerando os seus elementos constitutivos.</p> <p>4. Relacionar o medio natural coa actividade humana describindo casos de modificación do medio polo home.</p> <p>5. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ás paisaxes naturais e as interrelacións natureza-sociedade utilizando fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet como bibliografía ou medios de comunicación social.</p> <p>6. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais.</p>	<p>1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois.</p> <p>2.1. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas, identificando as súas características.</p> <p>3.1. Identifica e expón os problemas suscitados pola interacción home-natureza sobre as paisaxes.</p> <p>3.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza.</p> <p>4.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.</p> <p>5.1. Selecciona e analiza noticias periodísticas ou imaxes en que se percibe a influencia do medio na actividade humana.</p> <p>5.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información noticias xornalísticas ou imaxes nas cales se percibe a influencia do home sobre o medio.</p> <p>5.3. Obtén e analiza a información que aparece nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do home.</p> <p>6.1. Diferencia as distintas paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. A poboación española		
<p>Fontes para o estudo da poboación. Distribución territorial da poboación. Evolución histórica. Movementos naturais de poboación. As migracións. Mapa da distribución da poboación española. Mapa de densidade da poboación española. Conformación do espazo demográfico actual. Taxas demográficas. Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar as fontes para o estudo da poboación establecendo os procedementos que permiten estudar casos concretos. 2. Comentar gráficos e taxas que mostren a evolución da poboación española. 3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais. 4. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións. 5. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular explicando a distribución de poboación. 6. Comentar nun mapa a densidade de poboación de España analizando a súa estrutura. 7. Analizar a poboación das diversas comunidades autónomas definindo a súa evolución a problemática de cada unha delas. 8. Analizar as pirámides de poboación das diversas comunidades autónomas, comentando as súas peculiaridades. 9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio. 10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando as fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet como noutras fontes de información. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras. 2.2. Distingue as distintas pirámides de poboación na súa evolución histórica. 2.3. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. 3.2. Elixo datos e taxas demográficas que mostren a configuración da poboación dun territorio. 4.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España. 4.2. Identifica e analiza as migracións recentes. 5.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España. 6.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Compara e comenta a poboación das rexións que crecen e as que diminúen a súa poboación. 8.1. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores. <ol style="list-style-type: none"> 9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española. 10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española resaltando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou exposicións en directo.
Bloque 7. O espazo rural e as actividades do sector primario		
<p>O peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. A poboación activa. Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios. A estrutura da propiedade e tenza da terra. As explotacións agrarias, as súas características. Políticas de reforma agraria. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. As transformacións agroindustriais. As paisaxes agrarias de España, as súas características. A situación española do sector no contexto da Unión Europea. A actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. A silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir as actividades agropecuarias e forestais especificando as características de España. 2. Distinguir as paisaxes agrarias establecendo as súas características. 3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o labradío, bosques e hábitat. 4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade. 5. Identificar formas de tenza da terra. 6. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións. 7. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea (PAC). 8. Analizar a actividade pesqueira definindo as súas características e problemas. 9. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro utilizando fontes dispoñibles tanto na internet como nos medios de comunicación social ou bibliografía. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. 1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. 2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das diversas paisaxes agrarias españolas. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Identifica e analiza as características das diversas paisaxes agrarias españolas. 6.1. Presenta datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC. <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Establece as características e peculiaridades da actividade pesqueira española. <ol style="list-style-type: none"> 9.1. Selecciona e analiza noticias periodísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe. 9.2. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestais e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 8. As fontes de enerxía e o espazo industrial		
<p>Localización das fontes de enerxía en España.</p> <p>O proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.</p> <p>Achega ao PIB da industria. A poboación activa.</p> <p>Deficiencias e problemas do sector industrial español.</p> <p>Reións industriais de España: importancia das políticas territoriais no sector.</p> <p>Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.</p> <p>A planificación industrial. Os eixes de desenvolvemento industrial: perspectivas de futuro.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á situación actual. 2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización describindo as súas consecuencias en España. 3. Coñecer os factores da industria en España. 4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada. 5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio futuros. 6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español utilizando fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet como na bibliografía, ou medios de comunicación. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. 1.2. Selecciona e analiza imaxes que mostren a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto. 2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas no país. 3.1. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española. 3.2. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. 3.3. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais. 4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais. 4.2. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os distintos sectores industriais. 5.1. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. 5.2. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial e as súas perspectivas de futuro. 6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.
Bloque 9. O sector servizos		
<p>A terciarización da economía española: influencia no PIB. A poboación activa do sector terciario.</p> <p>Análise dos servizos e distribución no territorio.</p> <p>O impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.</p> <p>O sistema de transporte como forma de articulación territorial.</p> <p>O desenvolvemento comercial. Características e evolución.</p> <p>Os espazos turísticos. Características e evolución.</p> <p>Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas, os servizos públicos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto. 2. Identificar a presenza dos servizos no territorio analizando a súa distribución e impacto no medio. 3. Explicar o sistema de transporte en España distinguindo a articulación territorial que configura. 4. Describir o desenvolvemento comercial establecendo as súas características e describindo a ocupación territorial que impón. 5. Localizar nun mapa os espazos turísticos enumerando as súas características e desigualdades rexionais. 6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á actividade ou ao espazo do sector "servizos" español, utilizando fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet como bibliografía ou medios de comunicación social. 7. Utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos. 8. Identificar e comentar unha paisaxe transformada por unha importante zona turística. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as características do sector terciario español. 2.1. Explica a incidencia que para a economía española posúe o sector servizos. 3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos) 3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. 3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado. 3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. 3.5. Resolve problemas dun caso específico sobre vías de comunicación no noso país. 4.1. Comenta gráficas e estatísticas que explican o desenvolvemento comercial. 5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico. 6.1. Comenta gráficas e estatísticas que explican o desenvolvemento turístico español. 6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. 7.1. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos. 8.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 10. O espazo urbano		
<p>Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.</p> <p>Morfoloxía e estrutura urbanas.</p> <p>As planificacións urbanas.</p> <p>Características do proceso de urbanización. As áreas de influencia.</p> <p>Os usos do solo urbano.</p> <p>A rede urbana española.</p> <p>Características do proceso de crecemento espacial das cidades.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definir a cidade. 2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus diferentes trazados. 3. Identificar o proceso de urbanización enumerando as súas características e planificacións internas. 4. Analizar a morfología e a estrutura urbana extraendo conclusións da pegada da Historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade 5. Analizar e comentar unha paisaxe urbana. 6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio. 7. Describir a rede urbana española comentando as súas características. 8. Obter e seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativa ao espazo urbano español utilizando fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet como en medios de comunicación social ou bibliografía. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Define 'cidade' e presenta exemplos. 2.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. 2.2. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima, ou significativa, ao lugar de residencia. 3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. 3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana. 4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. 4.2. Explica a morfología urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano dela. 5.1. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfología e a estrutura urbana dunha cidade coñecida. 6.1. Explica a xerarquización urbana española. 7.1. Describe e analiza as influencias mutuas existentes entre a cidade e o espazo que a rodea. 8.1. Selecciona e analiza noticias xornalísticas que mostren a configuración e problemática do sistema urbano español.
Bloque 11. Formas de organización territorial		
<p>A organización territorial de España.</p> <p>Influencia da Historia e a Constitución de 1978.</p> <p>Os desequilibrios e contrastes territoriais.</p> <p>As comunidades autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, rexional, autonómica e nacional. 2. Explicar a organización territorial española establecendo a influencia da Historia e a Constitución de 1978. 3. Explicar a organización territorial española a partir de mapas históricos e actuais. 4. Analizar a organización territorial española describindo os desequilibrios e contrastes territoriais e os mecanismos correctores. 5. Describir a transcendencia das comunidades autónomas definindo as políticas territoriais que levan a cabo. 6. Obter e seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España utilizando fontes en que se encontre dispoñible, tanto na internet, medios de comunicación social ou bibliografía. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española partindo do municipio e comunidade autónoma. 2.1. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha delas e os países fronteirizos de España. 3.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. 3.2. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do s. XX. 4.1. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978. 4.2. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos. 4.3. Enumera os desequilibrios e contrastes territoriais existentes na organización territorial española. 5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. 6.1. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.
Bloque 12. España en Europa e no mundo		
<p>España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e diversidade política.</p> <p>España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.</p> <p>A posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial</p> <p>España no mundo. Globalización e diversidade no mundo: procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.</p> <p>Posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas mundiais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definir a situación xeográfica de España no mundo establecendo a súa posición e localizando os seus territorios. 2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial, os contrastes físicos e socioeconómicos. 3. Identificar a posición de España na Unión Europea enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan o noso país. 4. Definir a globalización explicando os seus trazos. 5. Comparar os procesos de mundialización e diversidade territorial resumindo as características dun e outro. 6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xoeconómicas e sinala aquelas con que España ten máis relación. 1.2. Identifica aspectos relevantes de España na situación mundial. 1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xoeconómicas mundiais. 2.1. Explica a posición de España na Unión Europea. 3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. 3.2. Comenta noticias xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea. 4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afectan o noso país. 5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos do concepto mundialización e o concepto de diversidade territorial. 6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica.

16. Xeoloxía.

O coñecemento xeolóxico hoxe en día é moi amplo e está compartimentado en especialidades moi útiles para o desenvolvemento social actual. A disciplina de Xeoloxía en segundo curso de bacharelato pretende ampliar, afianzar e afondar nos coñecementos xeolóxicos e competencias que se foron adquirindo e traballando na ESO e na disciplina de Bioloxía e Xeoloxía en 1º de bacharelato.

A materia contribúe a que o estudante formalice e sistematice a construción de conceptos a través da busca de interrelación entre eles e, moi especialmente, ao seu uso práctico. Isto permitiralle coñecer e comprender o funcionamento da Terra e os acontecementos e procesos xeolóxicos que ocorren para, en moitos casos, poder intervir na mellora das condicións de vida.

A materia fomenta a observación e a curiosidade, facetas que serán moi importantes para todos aqueles que desexen realizar estudos posteriores e que complementan a súa formación como individuo nunha sociedade cambiante e dinámica, dominada polas novas tecnoloxías que tanta aplicación teñen nos distintos campos que abrangue a xeoloxía, e proporciona unha flexibilidade de pensamento que potencia a integración e interconexión de diversas disciplinas, ofrecendo ao estudante unha visión global e integradora que posibilitará que poida afrontar con éxito os desafíos que terá ante si unha vez terminado o bacharelato.

A ESO ten que facilitar a todas as persoas unha alfabetización científica que faga posible a familiarización coa natureza e as ideas básicas da ciencia e que axude á comprensión dos problemas a cuxa solución pode contribuír o desenvolvemento tecnocientífico, así como actitudes responsables dirixidas a alicerzar un desenvolvemento sustentable. O bacharelato debe, ademais, facilitar unha formación básica sólida sobre aqueles aspectos que lle permitirán enfrontarse con éxito a estudos posteriores.

A materia estrutúrase en dez bloques, que afondan en aspectos que os estudantes trataron, en boa medida, en 1º de bacharelato, para permitirilles coñecer o comportamento global da Terra considerando a orixe e a natureza dos tipos de enerxía presentes, o fluxo e o balance de enerxía e os procesos dinámicos que o caracterizan.

Estudaranse as teorías xeolóxicas máis destacadas, a composición dos materiais (mineraiis e rochas), o seu recoñecemento e utilidade para a sociedade, os elementos do relevo e as súas condicións de formación, os tipos de deformacións, a interpretación de mapas topográficos, a división do tempo xeolóxico, a posibilidade da ocorrencia de feitos graduais ou catastróficos, as interpretacións de mapas xeolóxicos sinxelos e cortes xeolóxicos, a análise de distintas formacións litolóxicas ou a historia da Terra e o modo en que se reconstrúe.

Introdúcese un bloque sobre riscos xeolóxicos no cal, de maneira sinxela e abranguible para o alumnado deste nivel, se traten riscos derivados de procesos xeolóxicos externos, internos ou meteorolóxicos. O alumnado deberá aplicar moitos dos coñecementos xeolóxicos adquiridos e valorar a súa influencia no ambiente e na vida humana, e ser consciente da importancia que ten o estudo dos sedimentos recentes e as evidencias xeomorfolóxicas para poder localizar catástrofes futuras e o perigo asociado.

Preséntase a xeoloxía de España para que, unha vez vistos, traballados e adquiridos os coñecementos xeolóxicos xerais, os poida aplicar ao seu contorno. Para isto, e como compoñente básico dun curso a que quere outorgar un enfoque fundamentalmente práctico, inclúese un bloque sobre o traballo de campo, na medida en que constitúe unha ferramenta esencial para abordar a maioría das investigacións e estudos en xeoloxía. Así, boa parte dos coñecementos que se propoñen encontrarán un marco natural en que aplicarlos, ver a súa utilidade ou analizar o seu significado.

Xeoloxía. 2º bacharelato

Contidos	Critérios avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O planeta Terra e o seu estudo		
<p>Perspectiva xeral da xeoloxía, os seus obxectos de estudo, métodos de traballo e a súa utilidade científica e social:</p> <p>Definición de xeoloxía. O traballo dos xeólogos. Especialidades da xeoloxía.</p> <p>A metodoloxía científica e a xeoloxía.</p> <p>O tempo xeolóxico e os principios fundamentais da xeoloxía.</p> <p>A Terra como planeta dinámico e en evolución. A tectónica de placas como teoría global da Terra.</p> <p>A evolución xeolóxica da Terra no marco do sistema solar. Xeoplanetoloxía.</p> <p>A xeoloxía na vida cotiá. Problemas ambientais e xeolóxicos globais.</p>	<p>1. Definir a ciencia da xeoloxía e as súas principais especialidades e comprender o traballo realizado polos xeólogos.</p> <p>2. Aplicar as estratexias propias do traballo científico na resolución de problemas relacionados coa xeoloxía.</p> <p>3. Entender o concepto de tempo xeolóxico e os principios fundamentais da xeoloxía, como os de horizontalidade, superposición, actualismo e uniformismo.</p> <p>4. Analizar o dinamismo terrestre explicado segundo a teoría global da tectónica de placas.</p> <p>5. Analizar a evolución xeolóxica da lúa e doutros planetas do sistema solar, comparándoas coa da Terra</p> <p>6. Observar as manifestacións da xeoloxía no contorno diario e identificar algunhas implicacións na economía, política, desenvolvemento sustentable e ambiente.</p>	<p>1.1. Comprende a importancia da xeoloxía na sociedade e coñece e valora o traballo dos xeólogos en distintos ámbitos sociais.</p> <p>2.1. Selecciona información, analiza datos, formula preguntas pertinentes e busca respostas para un pequeno proxecto relacionado coa xeoloxía.</p> <p>3.1. Comprende o significado de tempo xeolóxico e utiliza principios fundamentais da xeoloxía como horizontalidade, superposición, actualismo e uniformismo.</p> <p>4.1. Interpreta algunhas manifestacións do dinamismo terrestre como consecuencia da tectónica de placas.</p> <p>5.1. Analiza información xeolóxica da lúa e doutros planetas do sistema solar e compáraa coa evolución xeolóxica da Terra.</p> <p>6.1. Identifica distintas manifestacións da xeoloxía no contorno diario, coñecendo algúns dos usos e aplicacións desta ciencia na economía, política, desenvolvemento sustentable e na protección do ambiente.</p>
Bloque 2. Minerais, os compoñentes das rochas		
<p>Materia mineral e concepto de mineral. Relación entre estrutura cristalina, composición química e propiedades dos minerais.</p> <p>Clasificación químico-estrutural dos minerais.</p> <p>Formación, evolución e transformación dos minerais. Estabilidade e inestabilidade mineral.</p> <p>Procesos xeolóxicos formadores de minerais e rochas: procesos magmáticos, metamórficos, hidrotermais, superxénicos e sedimentarios</p>	<p>1. Describir as propiedades que caracterizan a materia mineral. Comprender a súa variación como unha función da estrutura e a composición química dos minerais. Recoñecer a utilidade dos minerais polas súas propiedades.</p> <p>2. Coñecer os grupos de minerais máis importantes segundo unha clasificación químico-estrutural. Nomear e distinguir <i>de visu</i> diferentes especies minerais.</p> <p>3. Analizar as distintas condicións fisicoquímicas na formación dos minerais. Comprender as causas da evolución, inestabilidade e transformación mineral utilizando diagramas de fases sinxelos.</p> <p>4. Coñecer os principais ambientes e procesos xeolóxicos formadores de minerais e rochas. Identificar algúns minerais coa súa orixe máis común: magmática, metamórfica, hidrotermal, superxénica e sedimentaria.</p>	<p>1.1. Identifica as características que determinan a materia mineral por medio de actividades prácticas con exemplos de minerais con propiedades contrastadas, relacionando a utilización dalgúns minerais coas súas propiedades.</p> <p>2.1. Recoñece os diferentes grupos minerais, identificándoos polas súas características fisicoquímicas. Recoñece por medio dunha práctica <i>de visu</i> algúns dos minerais máis comúns.</p> <p>3.1. Compara as situacións en que se orixinan os minerais e elabora táboas segundo as súas condicións fisicoquímicas de estabilidade. Coñece algúns exemplos de evolución e transformación mineral por medio de diagramas de fases.</p> <p>4.1. Compara os diferentes ambientes e procesos xeolóxicos en que se forman os minerais e as rochas. Identifica algúns minerais como característicos de cada un dos procesos xeolóxicos de formación.</p>

Contidos	Criterios avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Rochas ígneas, sedimentarias e metamórficas		
<p>Concepto de rocha e descrición das súas principais características. Criterios de clasificación. Clasificación dos principais grupos de rochas ígneas, sedimentarias e metamórficas.</p> <p>A orixe das rochas ígneas. Conceptos e propiedades dos magmas. Evolución e diferenciación magmática.</p> <p>A orixe das rochas sedimentarias. O proceso sedimentario: meteorización, erosión, transporte, depósito e diáxénese. Bacías e ambientes sedimentarios.</p> <p>A orixe das rochas metamórficas. Tipos de metamorfismo. Facies metamórficas e condicións fisicoquímicas de formación.</p> <p>Fluídos hidrotermais e a súa expresión en superficie. Depósitos hidrotermais e procesos metasomáticos.</p> <p>Magmatismo, sedimentación, metamorfismo e hidrotermalismo no marco da tectónica de placas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Diferenciar e identificar polas súas características distintos tipos de formacións de rochas. Identificar os principais grupos de rochas ígneas (plutónicas e volcánicas, sedimentarias e metamórficas). Cofecer a orixe das rochas ígneas, analizando a natureza dos magmas e comprendendo os procesos de xeración, diferenciación e localización dos magmas. Cofecer a orixe dos sedimentos e as rochas sedimentarias, analizando o proceso sedimentario desde a meteorización á diáxénese. Identificar os diversos tipos de medios sedimentarios. Cofecer a orixe das rochas metamórficas, diferenciando as facies metamórficas en función das condicións fisicoquímicas. Cofecer a natureza dos fluídos hidrotermais, os depósitos e os procesos metasomáticos asociados. Comprender a actividade ígnea, sedimentaria, metamórfica e hidrotermal como fenómenos asociados á tectónica de placas. 	<ol style="list-style-type: none"> Identifica mediante unha proba visual, xa sexa en fotografías e/ou con espécimes reais, distintas variedades e formacións de rochas, realizando exercicios prácticos na aula e elaborando táboas comparativas das súas características. <ol style="list-style-type: none"> Describe a evolución do magma segundo a súa natureza, utilizando diagramas e cadros sinópticos. Comprende e describe o proceso de formación das rochas sedimentarias, desde a meteorización da área fonte, pasando polo transporte e depósito, á diáxénese, utilizando unha linguaxe científica adecuada ao nivel académico. Comprende e describe os conceptos de facies sedimentarias e medios sedimentarios, identificando e localizando algunhas sobre un mapa e/ou no contorno xeográfico-xeolóxico. Comprende o concepto de metamorfismo e os distintos tipos existentes, asociándoos ás diferentes condicións de presión e temperatura e é capaz de elaborar cadros sinópticos comparando eses tipos. Comprende o concepto de fluídos hidrotermais, localizando datos, imaxes e vídeos na rede sobre fumarolas e géysers actuais, identificando os depósitos asociados. Comprende e explica os fenómenos ígneos, sedimentarios, metamórficos e hidrotermais en relación coa tectónica de placas.
Bloque 4. A tectónica de placas, unha teoría global		
<p>Como é o mapa das placas tectónicas. Canto e como se moven. Por que se moven. Deformación das rochas: fráxil e dúctil. Principais estruturas xeolóxicas: pregamentos e fallas. Oróxenos actuais e antigos. Relación da tectónica de placas con: distintos aspectos xeolóxicos. A tectónica de placas e a historia da Terra.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Cofecer como é o mapa actual das placas tectónicas. Comparar este mapa cos mapas simplificados. Cofecer canto, como e por que se moven as placas tectónicas. Comprender como se deforman as rochas. Describir as principais estruturas xeolóxicas. Describir as características dun oróxeno. Relacionar a tectónica de placas con algúns aspectos xeolóxicos: relevo, clima e cambio climático, variacións do nivel do mar, distribución de rochas, estruturas xeolóxicas, sismicidade, vulcanismo. Describir a tectónica de placas ao longo da historia da Terra: que había antes da tectónica de placas, cando comezou. 	<ol style="list-style-type: none"> Compara, en diferentes partes do planeta, o mapa simplificado de placas tectónicas con outros máis actuais fornecidos pola xeoloxía e a xeodesia. <ol style="list-style-type: none"> Cofece canto e como se moven as placas tectónicas. Utiliza programas informáticos de uso libre para cofecer a velocidade relativa do seu centro educativo (ou outro punto de referencia) respecto ao resto das placas tectónicas. Entende e explica por que se moven as placas tectónicas e que relación ten coa dinámica do interior terrestre. Comprende e describe como se deforman as rochas. Cofece as principais estruturas xeolóxicas e as principais características dos oróxenos. Explica os principais trazos do relevo do planeta e a súa relación coa tectónica de placas. Comprende e explica a relación entre a tectónica de placas, o clima e as variacións do nivel do mar. Cofece e argumenta como a distribución de rochas, a escala planetaria, está controlada pola tectónica de placas. Relaciona as principais estruturas xeolóxicas (pregamentos e fallas) coa tectónica de placas. Comprende e describe a distribución da sismicidade e o vulcanismo no marco da tectónica de placas. Entende como evoluciona o mapa das placas tectónicas ao longo do tempo. Ve, a través de programas informáticos, a evolución pasada e futura das placas.

Contidos	Crterios avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Procesos xeolóxicos externos		
<p>As interaccións xeolóxicas na superficie terrestre.</p> <p>A meteorización e os solos.</p> <p>Os movementos de vertente: factores que inflúen nos procesos. Tipos.</p> <p>Acción xeolóxica da auga</p> <ul style="list-style-type: none"> - Distribución da auga na Terra. Ciclo hidrolóxico. - Augas superficiais: procesos e formas resultantes. - Glaciares: tipos, procesos e formas resultantes. - O mar: ondas, mareas e correntes de deriva. Procesos e formas resultantes. <p>Acción xeolóxica do vento: procesos e formas resultantes. Os desertos.</p> <p>A litoloxía e o relevo (relevo kárstico, granítico).</p> <p>A estrutura e o relevo. Relevos estruturais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer a capacidade transformadora dos procesos externos. 2. Identificar o papel da atmosfera, a hidrosfera, e a biosfera –e, nela, a acción antrópica. 3. Distinguir a enerxía solar e a gravidade como motores dos procesos externos. 4. Coñecer os principais procesos de meteorización física e química. Entender os procesos de edafoxénese e coñecer os principais tipos de solos. 5. Comprender os factores que inflúen nos movementos de vertente e coñecer os principais tipos. 6. Analizar a distribución da auga no planeta Terra e o ciclo hidrolóxico. 7. Analizar a influencia do escorremento superficial como axente modelador e diferenciar as súas formas resultantes. 8. Comprender os procesos glaciares e as súas formas resultantes. 9. Comprender os procesos xeolóxicos derivados da acción mariña e formas resultantes. 10. Comprender os procesos xeolóxicos derivados da acción eólica e relacionalos coas formas resultantes. 11. Entender a relación entre a circulación xeral atmosférica e a localización dos desertos. 12. Coñecer algúns relevos singulares condicionados pola litoloxía (modelaxe kárstica e granítica). 13. Analizar a influencia das estruturas xeolóxicas no relevo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comprende e analiza como os procesos externos transforman o relevo. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Identifica o papel da atmosfera, a hidrosfera e a biosfera (incluída a acción antrópica). 3.1. Analiza o papel da radiación solar e da gravidade como motores dos procesos xeolóxicos externos. 4.1. Diferencia os tipos de meteorización. 4.2. Coñece os principais procesos edafoxenéticos e a súa relación cos tipos de solos. 5.1. Identifica os factores que favorecen ou dificultan os movementos de vertente e coñece os seus principais tipos. 6.1. Coñece a distribución da auga no planeta e comprende e describe o ciclo hidrolóxico. 7.1. Relaciona os procesos de escorremento superficial e as súas formas resultantes. 8.1. Diferencia as formas resultantes da modelaxe glacial, asociándoas co seu proceso correspondente. 9.1. Comprende a dinámica mariña e relaciona as formas resultantes co seu proceso correspondente. 10.1. Diferencia formas resultantes da modelaxe eólica. 11.1. Sitúa a localización dos principais desertos. 12.1. Relaciona algúns relevos singulares co tipo de rocha. 13.1. Relaciona algúns relevos singulares coa estrutura xeolóxica. 14.1. A través de fotografías ou de visitas con Google Earth a diferentes paisaxes locais ou rexionais relaciona o relevo cos axentes e os procesos xeolóxicos externos.
Bloque 6. Tempo xeolóxico e xeoloxía histórica		
<p>O tempo en xeoloxía. O debate sobre a idade da Terra. Uniformismo fronte a catastrofismo. O rexistro estratigráfico.</p> <p>O método do actualismo: aplicación á reconstrución paleoambiental. Estructuras sedimentarias e bioxénicas. Paleoclimatoloxía.</p> <p>Métodos de datación: xeocronoloxía relativa e absoluta. Principio de superposición dos estratos. Fósiles. Bioestratigrafía. Os métodos radiométricos de datación absoluta.</p> <p>Unidades xeocronolóxicas e cronoestratigráficas. A táboa de tempo xeolóxico.</p> <p>Xeoloxía histórica. Evolución xeolóxica e biolóxica da Terra desde o Arcaico á actualidade, resaltando os principais eventos. Primates e evolución do xénero <i>Homo</i>.</p> <p>Cambios climáticos naturais. Cambio climático inducido pola actividade humana.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar o concepto do tempo xeolóxico e entender a natureza do rexistro estratigráfico e a duración de diferentes fenómenos xeolóxicos. 2. Entender a aplicación do método do actualismo á reconstrución paleoambiental. Coñecer algúns tipos de estruturas sedimentarias e bioxénicas e a súa aplicación. Utilizar os indicadores paleoclimáticos máis representativos. 3. Coñecer os principais métodos de datación absoluta e relativa. Aplicar o principio de superposición de estratos e derivados para interpretar cortes xeolóxicos. Entender os fósiles guía como peza clave para a datación bioestratigráfica. 4. Identificar as principais unidades cronoestratigráficas que conforman a táboa de tempo xeolóxico. 5. Coñecer os principais eventos globais acontecidos na evolución da Terra desde a súa formación. 6. Diferenciar os cambios climáticos naturais e os inducidos pola actividade humana 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Argumenta sobre a evolución do concepto de tempo xeolóxico e a idea da idade da Terra ao longo de historia do pensamento científico. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Entende e desenvolve a analogía dos estratos como as páxinas do libro onde está escrita a historia da Terra. 2.2. Coñece a orixe dalgunhas estruturas sedimentarias orixinadas por correntes (ripples, estratificación cruzada) e bioxénicas (galerías, pistas) e utilízalas para a reconstrución paleoambiental. 3.1. Coñece e utiliza os métodos de datación relativa e das interrupcións no rexistro estratigráfico a partir da interpretación de cortes xeolóxicos e correlación de columnas estratigráficas. 4.1. Coñece as unidades cronoestratigráficas e mostra o seu manexo en actividades e exercicios. 5.1. Analiza algúns dos cambios climáticos, biolóxicos e xeolóxicos que ocorreron nas diferentes eras xeolóxicas, confeccionando resumos explicativos ou táboas. 6.1. Relaciona fenómenos naturais con cambios climáticos e valora a influencia da actividade humana.

Contidos	Crterios avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 7. Riscos xeolóxicos		
<p>Os riscos naturais: risco, perigosidade, vulnerabilidade, custo.</p> <p>Clasificación dos riscos naturais: endóxenos, exóxenos e extraterrestres.</p> <p>Principais riscos endóxenos: terremotos e volcáns.</p> <p>Principais riscos exóxenos: movementos de vertente, inundacións e dinámica litoral.</p> <p>Análise e xestión de riscos: cartografías de inventario, susceptibilidade e perigosidade.</p> <p>Prevenición: campañas e medidas de autoprotección.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer os principais termos no estudo dos riscos naturais. 2. Caracterizar os riscos naturais en función da súa orixe: endóxena, exóxena e extraterrestre. 3. Analizar en detalle algúns dos principais fenómenos naturais: terremotos, erupcións volcánicas, movementos de vertente, inundacións e dinámica litoral. 4. Comprender a distribución destes fenómenos naturais no noso país e saber onde hai maior risco. 5. Entender as cartografías de risco. 6. Valorar a necesidade de levar a cabo medidas de autoprotección. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Coñece e utiliza os principais termos no estudo dos riscos naturais: risco, perigosidade, vulnerabilidade e custo. 2.1. Coñece os principais riscos naturais e clasifícaos en función da súa orixe endóxena, exóxena ou extraterrestre. 3.1. Analiza casos concretos dos principais fenómenos naturais que ocorren no noso país: terremotos, erupcións volcánicas, movementos de vertente, inundacións e dinámica litoral. 4.1. Coñece os riscos máis importantes no noso país e relaciona a súa distribución con determinadas características de cada zona. 5.1. Interpreta as cartografías de risco. 6.1. Coñece e valora as campañas de prevención e as medidas de autoprotección. 6.2. Analiza e comprende os principais fenómenos naturais acontecidos durante o curso no planeta, o país e o seu ambiente local.
Bloque 8. Recursos minerais e enerxéticos e augas subterráneas		
<p>Recursos renovables e non renovables. Clasificación utilitaria dos recursos minerais e enerxéticos.</p> <p>Xacemento mineral. Conceptos de reservas e leis. Principais tipos de interese económico a nivel mundial.</p> <p>Exploración, avaliación e explotación sustentable de recursos minerais e enerxéticos.</p> <p>A xestión e protección ambiental nas explotacións de recursos minerais e enerxéticos</p> <p>O ciclo hidrolóxico e as augas subterráneas. Nivel freático, acuíferos e nacentes. A circulación da auga a través dos materiais xeolóxicos.</p> <p>A auga subterránea como recurso natural: captación e explotación sustentable. Posibles problemas ambientais: salinización de acuíferos, subsidencia e contaminación.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprender os conceptos de recursos renovables e non renovables, e identificar os diferentes tipos de recursos naturais de tipo xeolóxico. 2. Clasificar os recursos minerais e enerxéticos en función da súa utilidade. 3. Explicar o concepto de xacemento mineral como recurso explotable, distinguindo os principais tipos de interese económico. 4. Coñecer as diferentes etapas e técnicas empregadas na exploración, avaliación e explotación sustentable dos recursos minerais e enerxéticos. 5. Entender a xestión e protección ambiental como unha cuestión inescusable para calquera explotación dos recursos minerais e enerxéticos 6. Explicar diversos conceptos relacionados coas augas subterráneas como acuíferos e os seus tipos, o nivel freático, mananciais e nacentes e os seus tipos, ademais de coñecer a circulación da auga a través dos materiais xeolóxicos. 7. Valorar a auga subterránea como recurso e a influencia humana na súa explotación. Coñecer os posibles efectos ambientais dunha inadecuada xestión. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Coñece e identifica os recursos naturais como renovables ou non renovables. 2.1. Identifica a procedencia dos materiais e obxectos do contorno e realiza unha táboa sinxela onde se indique a relación entre a materia prima e os materiais ou obxectos. 3.1. Localiza información na rede de diversos tipos de xacementos e relaciónaos con algún dos procesos xeolóxicos formadores de minerais e de rochas. 4.1. Elabora táboas e gráficos sinxelos a partir de datos económicos de explotacións mineiras, estimando un balance económico e interpretando a evolución dos datos. 5.1. Recompila información ou visita algunha explotación mineira concreta e emite unha opinión crítica fundamentada nos datos obtidos e/ou nas observacións realizadas. 6.1. Coñece e relaciona os conceptos de augas subterráneas, nivel freático e surxencias de auga e circulación da auga. 7.1. Comprende e valora a influencia humana na xestión das augas subterráneas, expresando a súa opinión sobre os seus efectos no ambiente.
Bloque 9. Xeoloxía de España		
<p>Principais dominios xeolóxicos da Península Ibérica, Baleares e Canarias.</p> <p>Principais eventos xeolóxicos na Historia da Península Ibérica, Baleares e Canarias: orixe do Atlántico, Cantábrico e Mediterráneo, formación das principais cordilleiras e bacías.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer os principais dominios xeolóxicos de España: varisco, oróxenos alpinos, grandes bacías, illas Canarias. 2. Entender os grandes acontecementos da historia da Península Ibérica e das Baleares. 3. Coñecer a historia xeolóxica das illas Canarias no marco da tectónica de placas. 4. Entender os eventos xeolóxicos máis singulares acontecidos na Península Ibérica, Baleares e Canarias e os mares e océanos que os rodean. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Coñece a xeoloxía básica de España identificando os principais dominios sobre mapas físicos e xeolóxicos. 2.1. Comprende a orixe xeolóxica da Península Ibérica, Baleares e Canarias e utiliza a tecnoloxía da información para interpretar mapas e modelos gráficos que simulen a evolución da península, as illas e mares que os rodean. 3.1. Coñece e enumera os principais acontecementos xeolóxicos que aconteceron no planeta e que están relacionados coa historia de Iberia, Baleares e Canarias. 4.1. Integra a xeoloxía local (cidade, provincia e/ou comunidade autónoma) cos principais dominios xeolóxicos, a historia xeolóxica do planeta e a tectónica de placas.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 10. Xeoloxía de campo		
<p>A metodoloxía científica e o traballo de campo. Normas de seguranza e autoprotección no campo.</p> <p>Técnicas de interpretación cartográfica e orientación. Lectura de mapas xeolóxicos sinxelos.</p> <p>De cada práctica de campo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xeoloxía local, do contorno do centro educativo ou do lugar da práctica, e xeoloxía rexional. - Recursos e riscos xeolóxicos. - Elementos singulares do patrimonio xeolóxico do lugar onde se realiza a práctica. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer as principais técnicas que se utilizan na xeoloxía de campo e manexar algúns instrumentos básicos. 2. Ler mapas xeolóxicos sinxelos dunha comarca ou rexión. 3. Observar os principais elementos xeolóxicos dos itinerarios. 4. Utilizar as principais técnicas de representación de datos xeolóxicos 5. Integrar a xeoloxía local do itinerario na xeoloxía rexional. 6. Recoñecer os recursos e procesos activos. 7. Entender as singularidades do patrimonio xeolóxico. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Utiliza o material de campo (martelo, caderno, lupa, compás). 2.1. Le mapas xeolóxicos sinxelos, fotografías aéreas e imaxes de satélite que contrasta coas observacións no campo. 3.1. Coñece e describe os principais elementos xeolóxicos do itinerario. 3.2. Observa e describe afloramentos. 3.3. Recoñece e clasifica mostras de rochas, minerais e fósiles. 4.1. Utiliza as principais técnicas de representación de datos xeolóxicos (columnas estratigráficas, cortes xeolóxicos sinxelos, mapas xeotemáticos). 5.1. Reconstrúe a historia xeolóxica da rexión e identifica os procesos activos. 6.1. Coñece e analiza os seus principais recursos e riscos xeolóxicos. 7.1. Comprende a necesidade de apreciar, valorar, respectar e protexer os elementos do patrimonio xeolóxico.

17. Grego.

A disciplina de Grego na etapa de bacharelato ten como primeira finalidade introducir o alumnado no coñecemento básico da lingua grega antiga nos seus aspectos morfolóxicos, sintácticos e léxicos, con obxecto de permitirlle acceder directamente a algúns dos textos orixinais máis importantes da tradición literaria helénica, a través dos cales chegou até nós unha boa parte do denominado legado clásico. O estudo da lingua e da literatura grega serve, ademais, como instrumento idóneo para iniciarse nun coñecemento directo do pensamento e da cultura grega antiga, que constitúen a base da civilización occidental.

Por outra parte, a través do estudo das peculiaridades morfosintácticas do grego antigo é posible chegar a comprender máis profundamente conceptos lingüísticos que resultan esenciais para avanzar no coñecemento e no uso correcto, tanto da propia lingua como doutras estudadas polo alumnado.

Partindo desta perspectiva, o estudo da disciplina organizouse en bloques que, con lixeiros matices, se repiten nos dous cursos. Estes bloques refírense tanto a cuestións lingüísticas como a temas culturais, tendo en conta que ambos os aspectos constitúen dúas facetas inseparables e complementarias para o estudo da civilización grega, sen as cales non é posible apreciar na súa verdadeira dimensión a importancia do seu legado.

O primeiro destes bloques parte da relación existente entre o grego antigo e outras linguas da familia indoeuropea, para analizar o papel que estas últimas tiveron na orixe e na formación de moitas das linguas que se falan na actualidade. Para a explicación deste feito, que tradicionalmente foi esgrimido como un dos principais argumentos para xustificar a importancia do estudo das linguas clásicas, cómpre partir do marco xeográfico en que se desenvolve a civilización grega, marco que resulta determinante na configuración do carácter dialectal da súa lingua. Ao mesmo tempo, estudárase a influencia que teñen os acontecementos históricos na evolución e desenvolvemento das linguas literarias e na posterior converxencia dos dialectos.

Ao estudo dos aspectos netamente lingüísticos dedícanse tres bloques: o primeiro deles, previsto para o primeiro curso, céntrase nalgúns elementos básicos da lingua, e moi especialmente no procedemento de escrita, comezando por percorrer os diferentes sistemas coñecidos para analizar despois a orixe e evolución do alfabeto grego e a súa pronuncia. Os outros dous niveis de descrición e explicación do sistema son a morfoloxía e a sintaxe, dúas realidades inseparables que conforman e integran xuntas o aspecto gramatical. Preténdese iniciar o alumnado no concepto de flexión, facendo especial fincapé na distinción entre o procedemento temático e o aтемático, estudando a estrutura interna das palabras e os elementos formais destas que serven para definir a relación que manteñen con outras dentro da oración. A sintaxe, pola súa vez, ocúpase de estudar as estruturas oracionais gregas e os elementos que definen as súas construcións máis características, introducindo progresivamente niveis de maior complexidade.

Nos dous cursos dedícase un bloque ao estudo da civilización grega, co obxecto de identificar non só os fitos máis importantes da súa historia senón tamén os aspectos propios da súa organización política e social e da súa identidade cultural. Dentro desta última merece especial atención o estudo da mitoloxía, cuxa influencia resulta decisiva para a configuración do imaxinario occidental. Preténdese tamén iniciar o alumnado no

coñecemento dalgunhas das manifestacións relixiosas máis significativas da antigüidade grega, entre as cales destacan, pola súa repercusión posterior, os xogos dedicados a diferentes divindades e, en especial, os de Olimpia na honra de Zeus, pero tamén as festividades na honra de Dionisos, vinculadas á orixe da traxedia, ou as grandes Panateneas, inmortalizadas nos frisos do Partenón. No último curso o estudo da cultura grega oriéntase principalmente ao coñecemento das distintas manifestacións literarias, aproveitando os coñecementos da lingua xa adquiridos para introducir o alumnado no estudo da orixe e evolución dos distintos xéneros, mediante a lectura de fragmentos das obras orixinais, utilizándoas como instrumento para comprender as claves esenciais da sociedade en que viron a luz.

En efecto, se, como temos dito, a lingua e a cultura constitúen dúas realidades inseparables e complementarias para adentrarse no coñecemento da civilización grega, non existe mellor instrumento para o estudo de ambas que os propios textos, aos cales se dedica outro dos bloques de contidos previstos nos dous cursos. Preténdese deste modo facer fincapé na necesidade de estudar desde o primeiro momento a lingua no seu contexto real, como mecanismo de expresión intelectual e estética en que se exemplifican os contidos lingüísticos estudados.

Por último, dedícase un bloque ao estudo do léxico, entendendo que este resulta imprescindible para avanzar no coñecemento de calquera lingua. Dentro deste ámbito préstase especial atención á etimoloxía, non só porque esta serve para pór de manifesto a pervivencia das raíces latinas nas linguas modernas, senón, ademais, porque axuda o alumnado a adquirir unha mellor comprensión da súa propia lingua, axudándolle a precisar o significado de termos coñecidos ou a descubrir o doutros que non utilizara anteriormente e incorporalos ao seu vocabulario.

Grego I. 1º bacharelato

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Lingua grega		
Marco xeográfico da lingua. O indoeuropeo.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer e localizar en mapas o marco xeográfico da lingua grega. 2. Explicar a orixe da lingua grega a partir do indoeuropeo e coñecer os principais grupos lingüísticos que compoñen a familia das linguas indoeuropeas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa o marco xeográfico en que ten lugar o nacemento da lingua grega e a súa expansión. 2.1. Explica e sitúa cronoloxicamente a orixe do concepto de indoeuropeo, explicando a grandes trazos o proceso que dá lugar á creación do termo. 2.2. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas.
Bloque 2. Sistema de lingua grega: elementos básicos		
Diferentes sistemas de escrita: as orixes da escrita. Orixes do alfabeto grego. Caracteres do alfabeto grego. A pronuncia. Transcrición de termos gregos.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer diferentes sistemas de escrita e distinguiilos do alfabeto. 2. Coñecer a orixe do alfabeto grego, a súa influencia e relación con outros alfabetos usados na actualidade. 3. Coñecer os caracteres do alfabeto grego, escribilos e lellos coa pronunciación correcta. 4. Coñecer e aplicar as normas de transcrición para transcribir termos gregos á lingua propia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece diferentes tipos de escritura e clasifícaos conforme a súa natureza e a súa función, describindo os trazos que distinguen uns doutros. 2.1. Explica a orixe do alfabeto grego describindo a evolución dos seus signos a partir da adaptación do alfabeto fenicio. 2.2. Explica a orixe do alfabeto de diferentes linguas partindo do alfabeto grego, explicando a súa evolución e sinalando as adaptacións que se producen en cada unha delas. 3.1. Identifica e nomea correctamente os caracteres que forman o alfabeto grego, escribindoos e léndoos correctamente. 4.1. Coñece as normas de transcrición e aplícaas con corrección na transcrición de termos gregos na lingua propia.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Morfoloxía		
<p>Formantes das palabras. Tipos de palabras: variables e invariables. Concepto de declinación: as declinacións. Flexión nominal e pronominal. O sistema verbal grego. Verbos temáticos e aтемáticos. Formas verbais persoais e non persoais.</p>	<p>1. Coñecer, identificar e distinguir os distintos formantes das palabras. 2. Distinguir e clasificar distintos tipos de palabras a partir do seu enunciado. 3. Comprender o concepto de declinación/flexión. 4. Coñecer as declinacións, encadrar as palabras dentro da súa declinación e declinalas correctamente. 5. Conxugar correctamente as formas verbais estudadas. 6. Coñecer, comprender e utilizar os elementos morfolóxicos da lingua grega e iniciarse na interpretación e tradución de textos de dificultade progresiva.</p>	<p>1.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes. 2.1. Distingue palabras variables e invariables explicando os trazos que permiten identificalas e definindo criterios para clasificalas. 3.1. Enuncia correctamente distintos tipos de palabras en grego, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificándoos segundo a súa categoría e declinación. 4.1. Declina palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente. 5.1. Clasifica verbos segundo o seu tema describindo os trazos polos cales se recoñecen os distintos modelos de flexión verbal. 5.2. Explica o uso dos temas verbais gregos identificando correctamente as formas derivadas de cada un deles. 5.3. Conxuga os tempos verbais en voz activa e medio-pasiva aplicando correctamente os paradigmas correspondentes. 5.4. Distingue formas persoais e non persoais dos verbos explicando os trazos que permiten identificalas e definindo criterios para clasificalas. 5.5. Traduce para o castelán diferentes formas verbais gregas comparando o seu uso en ambas as linguas. 5.6. Cambia de voz as formas verbais identificando e manexando con seguranza os formantes que expresan este accidente verbal. 6.1. Identifica e relaciona elementos morfolóxicos da lingua grega para realizar a análise e tradución de textos sinxelos.</p>
Bloque 4. Sintaxe		
<p>Os casos gregos. A concordancia. Os elementos da oración. A oración simple: oracións atributivas e predicativas. As oracións compostas. Construcións de infinitivo.</p>	<p>1. Coñecer e analizar as funcións das palabras na oración. 2. Coñecer e identificar os nomes dos casos gregos, as funcións que realizan na oración, saber traducir os casos para a lingua materna de forma adecuada. 3. Recoñecer e clasificar os tipos de oración simple. 4. Distinguir as oracións simples das compostas. 5. Coñecer as funcións das formas de infinitivo nas oracións. 6. Identificar as construcións de infinitivo concertado e non concertado. 7. Identificar e relacionar elementos sintácticos da lingua grega que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.</p>	<p>1.1. Analiza morfolóxica e sintacticamente frases e textos sinxelos identificando correctamente as categorías gramaticais a que pertencen as diferentes palabras e explicando as funcións que realizan no contexto. 2.1. Declina e/ou conxuga de forma correcta palabras propostas segundo a súa categoría, explicando e ilustrando con exemplos as características que diferencian os conceptos de conxugación e declinación. 2.2. Enumera correctamente os nomes dos casos que existen na flexión nominal grega, explicando as funcións que realizan dentro da oración e ilustrando con exemplos a forma adecuada de traducilos. 3.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións simples identificando e explicando en cada caso as súas características. 4.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións compostas, diferenciándoas con precisión das oracións simples e explicando en cada caso as súas características. 5.1. Identifica as funcións que realizan as formas de infinitivo dentro da oración comparando distintos exemplos do seu uso. 6.1. Recoñece, analiza e traduce de forma correcta as construcións de infinitivo concertado e non concertado relacionándoas con construcións análogas existentes noutras linguas que coñece. 7.1. Identifica na análise de frases e textos de dificultade gradual elementos sintácticos propios da lingua grega relacionándoos para traducilos cos seus equivalentes en castelán.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Grecia: historia, cultura, arte e civilización		
<p>Períodos da historia de Grecia. Organización política e social de Grecia. A familia. O traballo e o lecer: os oficios, a ciencia e a técnica. Festas e espectáculos Mitoloxía e relixión.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer os feitos históricos dos períodos da historia de Grecia, encadralos no seu período correspondente e realizar eixes cronolóxicos. 2. Coñecer e comparar as principais formas de organización política e social da antiga Grecia. 3. Coñecer a composición da familia e os roles asignados aos seus membros. 4. Identificar as principais formas de traballo e de lecer existentes na Antigüidade. 5. Coñecer os principais deuses da mitoloxía. 6. Coñecer os deuses, mitos e heroes gregos e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e heroes antigos e os actuais. 7. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e da relixión grega coas actuais. 8. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da Grecia clásica e as actuais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Describe o marco histórico en que xorde e se desenvolve a civilización grega sinalando distintos períodos dentro del e identificando para cada un deles as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións. 1.2. Pode elaborar eixes cronolóxicos nos cales se representan fitos históricos relevantes consultando ou non diferentes fontes de información. 1.3. Distingue as diferentes etapas da historia de Grecia, explicando os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso dunhas a outras. 1.4. Sabe enmarcar determinados feitos históricos na civilización e período histórico correspondente pondoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas. 2.1. Describe e compara os principais sistemas políticos da antiga Grecia establecendo semellanzas e diferenzas entre eles. 2.2. Describe a organización da sociedade grega, explicando as características das distintas clases sociais e os papeis asignados a cada unha delas, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais. 3.1. Identifica e explica os diferentes papeis que desempeñan dentro da familia cada un dos seus membros analizando a través deles estereotipos culturais da época e comparándoos cos actuais. 4.1. Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época explicando a súa influencia no progreso da cultura occidental. 4.2. Describe as principais formas de lecer da sociedade grega analizando a súa finalidade, os grupos a que van dirixidas e a súa función no desenvolvemento da identidade social. 5.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia. 6.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, explicando os principais aspectos que diferencian os uns dos outros. 6.2. Recoñece e ilustra con exemplos a pervivencia do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as semellanzas e as principais diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos asociándoos a outros trazos culturais propios de cada época. 6.3. Recoñece referencias mitolóxicas directas ou indirectas nas diferentes manifestacións artísticas, describindo, a través do uso que se fai delas os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina. 7.1. Enumera e explica as principais características da relixión grega, pondoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas. 8.1. Describe e analiza os aspectos relixiosos e culturais que sustentan os certames deportivos da antiga Grecia e a presenza ou ausencia destes nos seus correlatos actuais.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. Textos		
<p>Iniciación ás técnicas de tradución, retroversión e comentario de textos.</p> <p>Análise morfolóxica e sintáctica. Comparación de estruturas gregas coas da lingua propia.</p> <p>Lectura comprensiva de textos traducidos</p> <p>Lectura comparada e comentario de textos en lingua grega e lingua propia.</p>	<p>1. Coñecer e aplicar os coñecementos fonolóxicos, morfolóxicos, sintácticos e léxicos da lingua grega para a interpretación e tradución coherente de frases ou textos de dificultade progresiva.</p> <p>2. Comparar as estruturas gregas coas da propia lingua, establecendo semellanzas e diferenzas.</p> <p>3. Realizar a través dunha lectura comprensiva, a análise e o comentario do contido e estrutura de textos clásicos orixinais ou traducidos.</p>	<p>1.1. Utiliza adecuadamente a análise morfolóxica e sintáctica de textos de dificultade gradual para efectuar correctamente a súa tradución.</p> <p>1.2. Utiliza mecanismos de inferencia para comprender textos de forma global.</p> <p>1.3. Utiliza correctamente o dicionario para localizar o significado de palabras que entrañen dificultade identificando entre varias acepcións o sentido máis adecuado para a tradución do texto.</p> <p>2.1. Compara estruturas gregas coas da propia lingua, establecendo semellanzas e diferenzas.</p> <p>3.1. Elabora mapas conceptuais e estruturais dos textos propostos, localizando o tema principal e distinguindo as súas partes.</p>
Bloque 7. Léxico		
<p>Vocabulario básico grego: léxico de uso frecuente e principais prefixos e sufixos.</p> <p>Helenismos máis frecuentes do vocabulario común e do léxico especializado.</p> <p>Descomposición de palabras nos seus formantes.</p> <p>Pervivencia de helenismos: termos patrimoniais, cultismos e neoloxismos.</p> <p>Identificación de lexemas, sufixos e prefixos helénicos usados na propia lingua.</p>	<p>1. Coñecer, identificar e traducir o léxico grego: as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos.</p> <p>2. Identificar e coñecer os elementos léxicos e os procedementos de formación do léxico grego: derivación e composición para entender mellor os procedementos de formación de palabras nas linguas actuais.</p> <p>3. Descompor unha palabra nos seus distintos formantes, coñecer o seu significado en grego para aumentar o caudal léxico e o coñecemento da propia lingua.</p> <p>4. Recoñecer os helenismos máis frecuentes do vocabulario común e remontalos aos étimos gregos orixinais.</p> <p>5. Relacionar distintas palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica.</p>	<p>1.1. Deduce o significado de palabras gregas non estudadas a partir de palabras da súa propia lingua ou do contexto.</p> <p>2.1. Identifica e explica as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos, traducíndoos para a propia lingua.</p> <p>3.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes.</p> <p>3.2. Identifica a etimoloxía e coñece o significado das palabras de léxico común da lingua propia.</p> <p>4.1. Identifica os helenismos máis frecuentes do vocabulario común e explica o seu significado remitíndose aos étimos gregos orixinais.</p> <p>5.1. Relaciona distintas palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica.</p>

Grego II. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Lingua grega		
<p>Os dialectos antigos, os dialectos literarios e a koiné.</p> <p>Do grego clásico ao grego moderno.</p>	<p>1. Coñecer as orixes dos dialectos antigos e literarios, clasificalos e localizalos nun mapa.</p> <p>2. Comprender a relación directa que existe entre o grego clásico e o moderno e sinalar algúns trazos básicos que permiten percibir este proceso de evolución.</p>	<p>1.1. Delimita ámbitos de influencia dos distintos dialectos, localizando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.</p> <p>2.1. Compara termos do grego clásico e os seus equivalentes en grego moderno, constatando as semellanzas e as diferenzas que existen entre uns e outros e analizando a través delas as características xerais que definen o proceso de evolución.</p>
Bloque 2. Morfoloxía		
<p>Revisión da flexión nominal e pronominal: Formas menos usuais e irregulares</p> <p>Revisión da flexión verbal: A conjugación aтемática. Modos verbais.</p>	<p>1. Coñecer as categorías gramaticais.</p> <p>2. Coñecer, identificar e distinguir os formantes das palabras.</p> <p>3. Realizar a análise morfolóxica das palabras dun texto clásico.</p> <p>4. Identificar, conxugar, traducir e efectuar a retroversión de todo tipo de formas verbais.</p>	<p>1.1. Nomea e describe as categorías gramaticais, sinalando os trazos que as distinguen.</p> <p>2.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes.</p> <p>3.1. Sabe determinar a forma, clase e categoría gramatical das palabras dun texto, detectando correctamente con axuda do dicionario os morfemas que conteñen información gramatical.</p> <p>4.1. Recoñece con seguranza e axudándose do dicionario todo tipo de formas verbais, conxugándoas e sinalando o seu equivalente en castelán.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Sintaxe		
<p>Estudo pormenorizado da sintaxe nominal e pronominal.</p> <p>Usos modais.</p> <p>Tipos de oracións e construcións sintácticas.</p> <p>A oración composta. Formas de subordinación.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e clasificar as oracións e as construcións sintácticas. 2. Coñecer as funcións das formas non persoais do verbo. 3. Relacionar e aplicar coñecementos sobre elementos e construcións sintácticas da lingua grega en interpretación e tradución de textos de textos clásicos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece, distingue e clasifica os tipos de oracións e as construcións sintácticas gregas e relaciónaas con construcións análogas existentes noutras linguas que coñece. 2.1. Identifica formas non persoais do verbo en frases e textos e tradúceas correctamente explicando as funcións que desempeñan. 2.2. Coñece, analiza e traduce de forma correcta as construcións de participio relaciónandoas con construcións análogas existentes noutras linguas que coñece. 3.1. Identifica na análise de frases e textos de dificultade gradual elementos sintácticos propios da lingua grega e relaciónaas para traducilos cos seus equivalentes en castelán.
Bloque 4. Literatura		
<p>Xéneros literarios:</p> <p>A épica.</p> <p>A historiografía.</p> <p>O drama: traxedia e comedia.</p> <p>A lírica.</p> <p>A oratoria.</p> <p>A fábula.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer as características dos xéneros literarios gregos, os seus autores e obras máis representativas e as súas influencias na literatura posterior. 2. Coñecer os fitos esenciais da literatura grega como base literaria da literatura e cultura europea e occidental. 3. Analizar, interpretar e situar no tempo textos mediante lectura comprensiva, distinguindo o xénero literario a que pertencen, as súas características esenciais e a súa estrutura se a extensión da pasaxe elixida o permite. 4. Establecer relacións e paralelismos entre a literatura clásica e a posterior. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Describe as características esenciais dos xéneros literarios gregos e identifica e sinala a súa presenza en textos propostos. 2.1. Realiza eixes cronolóxicos situando neles autores, obras e outros aspectos relacionados coa literatura grega. 2.2. Nomea autores representativos da literatura grega, e encádraos no seu contexto cultural citando e explicando as súas obras máis coñecidas. 3.1. Realiza comentarios de textos gregos e sitúaos no tempo, explicando as súas características esenciais e identificando o xénero a que pertencen. 4.1. Explora a pervivencia dos xéneros e os temas literarios da tradución grega mediante exemplos da literatura contemporánea, analizando o distinto uso que se fixo deles.
Bloque 5. Textos		
<p>Tradución e interpretación de textos clásicos.</p> <p>Uso do dicionario.</p> <p>Comentario e análise filolóxica de textos de grego clásico orixinais, preferiblemente en prosa.</p> <p>Coñecemento do contexto social, cultural e histórico dos textos traducidos.</p> <p>Identificación das características formais dos textos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer, identificar e relacionar os elementos morfolóxicos da lingua grega en interpretación e tradución de textos clásicos. 2. Realizar a tradución, interpretación e comentario lingüístico, literario e histórico de textos de grego clásico. 3. Identificar as características formais dos textos. 4. Utilizar o dicionario e buscar o termo máis apropiado na lingua propia para a tradución do texto. 5. Coñecer o contexto social, cultural e histórico dos textos traducidos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Utiliza adecuadamente a análise morfolóxica e sintáctica de textos gregos para efectuar correctamente a súa tradución. 2.1. Aplica os coñecementos adquiridos para realizar comentario lingüístico, literario e histórico de textos. 3.1. Recoñece e explica a partir de elementos formais o xénero e o propósito do texto. 4.1. Utiliza con seguranza e autonomía o dicionario para a tradución de textos, identificando en cada caso o termo máis apropiado na lingua propia en función do contexto e do estilo empregado polo autor. 5.1. Identifica o contexto social, cultural e histórico dos textos propostos partindo de referencias tomadas dos propios textos e asociándoas con coñecementos adquiridos previamente.
Bloque 6. Léxico		
<p>Ampliación de vocabulario básico grego: a linguaxe literaria e filosófica.</p> <p>Helenismos máis frecuentes do léxico especializado.</p> <p>Descomposición de palabras nos seus formantes.</p> <p>Etimoloxía e orixe das palabras da propia lingua.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer, identificar e traducir o léxico grego. 2. Identificar e coñecer os elementos léxicos e os procedementos de formación do léxico grego para entender mellor os procedementos de formación de palabras nas linguas actuais. 3. Recoñecer os helenismos máis frecuentes do vocabulario común e do léxico especializado e remontalos aos étimos gregos orixinais. 4. Identificar a etimoloxía e coñecer o significado das palabras de orixe grega da lingua propia ou doutras, obxecto de estudo tanto de léxico común como especializado. 5. Relacionar distintas palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica. 6. Recoñecer os elementos léxicos e os procedementos de formación do léxico grego: a derivación e a composición para entender mellor os procedementos de formación de palabras nas linguas actuais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica o significado de termos gregos mediante termos equivalentes en castelán. 2.1. Descompón palabras tomadas tanto do grego antigo como da propia lingua nos seus distintos formantes explicando o seu significado. 3.1. Identifica os helenismos máis frecuentes do vocabulario común e do léxico especializado e explica o seu significado a partir dos étimos gregos orixinais. 3.2. Recoñece e distingue a partir do étimo grego cultismos, termos patrimoniais e neoloxismos explicando as diferentes evolucións que se producen nun e noutro caso. 4.1. Deduce o significado de palabras gregas non estudadas a partir do contexto ou de palabras da súa lingua ou doutras que coñece. 4.2. Deduce e explica o significado de palabras da propia lingua ou doutras, obxecto de estudo a partir dos étimos gregos de que proceden. 5.1. Comprende e explica a relación que existe entre diferentes termos pertencentes á mesma familia etimolóxica ou semántica. 6.1. Sabe descompor unha palabra nos seus distintos formantes, coñecer o seu significado en grego para aumentar o caudal léxico e o coñecemento da propia lingua.

18. *Historia de España.*

O estudo da Historia de España é esencial para o coñecemento e comprensión non só do noso pasado senón tamén do mundo actual. Non menos importante é o seu carácter formativo, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra parte, a Historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns responsables, conscientes dos seus dereitos e obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras.

A Historia de España de segundo curso de bacharelato pretende ofrecer unha visión de conxunto dos procesos históricos fundamentais dos territorios que configuran o actual Estado español, sen esquecer por isto a súa pluralidade interna e a súa pertenza a outros ámbitos máis amplos, como o europeo e o iberoamericano. Neste sentido, a materia inclúe, na análise dos procesos históricos, tanto os aspectos compartidos como os diferenciais.

Concibida como materia común para todas as modalidades de Bacharelato, ofrece ao estudante que chega á vida adulta a posibilidade de coñecer a historia de España de maneira continua e sistemática. Na distribución cronolóxica dos contidos outórgase unha maior importancia ao coñecemento da historia contemporánea, sen renunciar por isto aos referidos ás etapas anteriores, pois en gran medida a pluralidade da España actual só é comprensible se nos remontamos a procesos e feitos que teñen a súa orixe nun pasado remoto. Deste modo, dedícase un primeiro bloque aos comezos da nosa historia, desde os primeiros humanos á monarquía visigoda; o segundo refírese á Idade Media, desde a conquista musulmá da península; os dous seguintes estudan a Idade Moderna, até as vésperas da Revolución Francesa; e os oito restantes, a Idade Contemporánea.

A través do estudo da Historia de España, os estudantes deberán adquirir determinados valores e hábitos de comportamento, como a actitude crítica cara ás fontes, o recoñecemento da diversidade de España, ou a valoración do patrimonio cultural e histórico recibido; así mesmo, tal estudo deberá contribuír a fomentar unha especial sensibilidade cara á sociedade do presente e á súa problemática, que anime a adoptar unha actitude responsable e solidaria coa defensa da liberdade, os dereitos humanos e os valores democráticos.

Historia de España. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
O método histórico: respecto polas fontes e diversidade de perspectivas.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc. e extraer información relevante para o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade. 2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos. 3. Comentar e interpretar primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos. 4. Recoñecer a utilidade das fontes para o historiador, á parte da súa fiabilidade. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Busca información de interese (en libros ou internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente relevante, feito ou proceso histórico e elabora unha breve exposición. 2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha fila os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos 3.1. Responde a cuestións formuladas a partir de fontes históricas e historiográficas, 4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información senón como proba para responder as preguntas que fan os historiadores.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A península Ibérica desde os primeiros humanos até a desaparición da monarquía visigoda (711)		
<p>A prehistoria: a evolución do Paleolítico ao Neolítico; a pintura cantábrica e a levantina. A importancia da metalurxia.</p> <p>A configuración das áreas celta e ibérica: Tartesos, indoeuropeos e colonizadores orientais.</p> <p>Hispania romana: conquista e romanización da península; o legado cultural romano.</p> <p>A monarquía visigoda: ruralización da economía; o poder da Igrexa e a nobreza.</p>	<p>1. Explicar as características dos principais feitos e procesos históricos da península Ibérica desde a prehistoria até a desaparición da monarquía visigoda, identificando as súas causas e consecuencias.</p>	<p>1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e o Neolítico e as causas do cambio.</p> <p>1.2. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións.</p> <p>1.3. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento.</p> <p>1.4. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica nas vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos.</p> <p>1.5. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo.</p> <p>1.6. Compara o ritmo e grao de romanización dos diferentes territorios peninsulares.</p> <p>1.7. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a Igrexa e a nobreza.</p> <p>1.8. Busca información de interese (en libros ou internet) sobre pervivencias culturais e artísticas do legado romano na España actual e elabora unha breve exposición.</p> <p>1.9. Debuxa un mapa esquemático da península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta.</p> <p>1.10. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. até 711 d.C, situando nela os principais acontecementos históricos.</p> <p>1.11. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións.</p> <p>1.12. Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina.</p>
Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)		
<p>Al-Ándalus: a conquista musulmá da península; evolución política de Al-Ándalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.</p> <p>Os reinos cristiáns até do século XIII: evolución política; o proceso de reconquista e repoboación; do estancamento á expansión económica; o réxime señorial e a sociedade estamental; o nacemento das Cortes; o Camiño de Santiago; unha cultura plural, cristiáns, musulmáns e xudeus; as manifestacións artísticas.</p> <p>Os reinos cristiáns na Baixa Idade Media (séculos XIV e XV): crise agraria e demográfica; as tensións sociais; a diferente evolución e organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra.</p>	<p>1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na península describindo as súas etapas políticas, así como os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron.</p> <p>2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, relacionándoa co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da monarquía.</p> <p>3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), sinalando os seus factores e características.</p> <p>4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns, describindo o réxime señorial e as características da sociedade estamental.</p> <p>5. Describir as relacións culturais de cristiáns, musulmáns e xudeus, especificando as súas colaboracións e influencias mutuas.</p>	<p>1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da península.</p> <p>1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 até 1474, situando nunha fila os principais acontecementos relativos a Al-Ándalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.</p> <p>1.3. Describe a evolución política de Al-Ándalus.</p> <p>1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Ándalus.</p> <p>2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da península Ibérica ao final da Idade Media.</p> <p>2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.</p> <p>2.3. Compara a organización política da Coroa de Castela, a Coroa de Aragón e o Reino de Navarra ao final da Idade Media.</p> <p>2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e consecuencias.</p> <p>3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.</p> <p>4.1. Explica a orixe e características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.</p> <p>5.1. Describe o labor dos centros de tradución.</p> <p>5.2. Busca información de interese (en libros ou internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago e elabora unha breve exposición.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)		
<p>Os Reis Católicos: a unión dinástica de Castela e Aragón; a reorganización do Estado; a política relixiosa; a conquista de Granada; o descubrimento de América; a incorporación de Navarra; as relacións con Portugal.</p> <p>O auxe do Imperio no século XVI: os dominios de Carlos I e os de Felipe II, o modelo político dos Austrias; os conflitos internos; os conflitos relixiosos no seo do Imperio; os conflitos exteriores; a exploración e colonización de América e o Pacífico; a política económica respecto a América, a revolución dos prezos e o custo do Imperio.</p> <p>Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; a expulsión dos mouriscos; os proxectos de reforma de Olivares; a guerra dos Trinta Anos e a perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; as rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; a crise demográfica e económica.</p> <p>O Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento e Barroco na literatura e na arte.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, identificando as pervivencias medievais e os feitos relevantes que abren o camiño á modernidade. 2. Explicar a evolución e expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Felipe II. 3. Explicar as causas e consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica. 4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, Internet, etc.). 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Define o concepto de “unión dinástica” aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado. 1.2. Explica as causas e consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492. 1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían. 2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e o de Felipe II, e explica os diferentes problemas que carretaron. 2.2. Explica a expansión colonial en América e o Pacífico durante o século XVI. 2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana. 2.4. Representa unha liña do tempo desde 1474 até 1700, situando nela os principais acontecementos históricos. 3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía. 3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares. 3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa. 3.4. Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. 3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII e as súas consecuencias. 4.1. Busca información de interese (en libros ou internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: O Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.
Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)		
<p>Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.</p> <p>As reformas institucionais: o novo modelo de Estado; a administración en América; a Facenda Real; as relacións Igrexa-Estado.</p> <p>A economía e a política económica: a recuperación demográfica; os problemas da agricultura, a industria e o comercio; a liberalización do comercio con América; o pulo económico de Cataluña.</p> <p>A Ilustración en España: proxectistas, novadores e ilustrados; o despotismo ilustrado; o novo concepto de educación; as sociedades económicas de amigos do país; a prensa periódica.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, explicando as súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional. 2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica. 3. Comentar a situación inicial dos diferentes sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica. 4. Explicar o pulo económico de Cataluña, comparándoo coa evolución económica do resto de España. 5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito. 1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 até 1788, situando nela os principais acontecementos históricos. 1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nel. 2.1. Define o que foron os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico. 2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e o dos Borbóns. 2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real. 2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas. 3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior. 3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector. 3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América. 4.1. Especifica as causas do pulo económico de Cataluña no século XVIII. 5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado. 5.2. Razona a importancia das sociedades económicas do amigos do país e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a absolutismo		
<p>O impacto da Revolución Francesa: as relacións entre España e Francia; a Guerra da Independencia; o primeiro intento de revolución liberal, as Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.</p> <p>O reinado de Fernando VII: a restauración do absolutismo; o Trienio Liberal; a reacción absolutista.</p> <p>A emancipación da América española: o protagonismo crioulo; as fases do proceso; as repercusións para España.</p> <p>A obra de Goya como testemuño da época.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa até a Guerra da Independencia, especificando en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España. 2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, relacionándoo co ideario do liberalismo. 3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, explicando os principais feitos de cada unha delas. 4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e fases, así como as repercusións económicas para España. 5. Relacionar as pinturas e gravados de Goya cos acontecementos deste período, identificando nelas o reflexo da situación e os acontecementos contemporáneos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa até o comezo da Guerra de Independencia. 1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas cortes estamentais do Antigo Réxime. 2.2. Comenta as características esenciais das Constitución de 1812. 3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. 3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. 3.3 Representa unha liña do tempo desde 1788 até 1833, situando nela os principais acontecementos históricos. 3.4. Representa nun esquema as diferenzas, canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. 4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 5.1. Busca información de interese (en libros ou na internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.
Bloque 6. A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)		
<p>O carlismo como último bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.</p> <p>O triunfo e a consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: os primeiros partidos políticos; o protagonismo político dos militares; o proceso constitucional; a lexislación económica de signo liberal; a nova sociedade de clases.</p> <p>O Sexenio Democrático: a revolución de 1868 e a caída da monarquía isabelina; a busca de alternativas políticas, a monarquía de Amadeo I, a Primeira República; a guerra de Cuba, a terceira guerra carlista, a insurrección cantonal.</p> <p>Os inicios do movemento obreiro español: as condicións de vida de obreiros e campesiños; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias. 2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicando o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais. 3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, relacionándoo coas diferentes correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder. 4. Explicar o Sexenio Democrático como período de busca de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país. 5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, relacionándoo co desenvolvemento de movemento obreiro internacional. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e apoios sociais. 1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. 1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 até 1874, situando nela os principais acontecementos históricos. 2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. 2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade e explica o papel dos militares. 2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. 2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. 2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime. 3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as constitucións de 1837 e 1845. 4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. 4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. 4.3. Identifica os grandes conflitos do Sexenio e explica as súas consecuencias políticas. 5.1 Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 7. A Restauración borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)		
<p>Teoría e realidade do sistema canovista: a inspiración no modelo inglés, a Constitución de 1876 e o bipartidismo; a quenda de partidos, o caciquismo e a fraude electoral.</p> <p>A oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.</p> <p>Os éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; a liquidación do problema carlista; a solución temporal do problema de Cuba.</p> <p>A perda das últimas colonias e a crise do 98: a guerra de Cuba e con Estados Unidos; o Tratado de París; o rexeneracionismo.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real. 2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado. 3. Describir os principais logros do reinado de Alfonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político. 4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas causas e consecuencias. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. 1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. 1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. 1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 até 1902, situando nela os principais acontecementos históricos. 2.1. Resume a orixe e evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. 2.2. Analiza as diferentes correntes ideolóxicas do movemento obreiro e campesiño español, así como a súa evolución durante o último cuarto do século XIX. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Alfonso XII co das etapas precedentes do século XIX. 3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista. 4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. 4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. 4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.
Bloque 8. Pervivencias e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente		
<p>Un lento crecemento da poboación: alta mortalidade; pervivencia dun réxime demográfico antigo; a excepción de Cataluña.</p> <p>Unha agricultura protexida e estancada: os efectos das desamortizacións; os baixos rendementos.</p> <p>Unha deficiente industrialización: a industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría.</p> <p>As dificultades dos transportes: os condicionamentos xeográficos; a rede de ferrocarrís.</p> <p>O comercio: proteccionismo fronte a librecambismo.</p> <p>As finanzas: a peseta como unidade monetaria; o desenvolvemento da banca moderna; os problemas da Facenda; os investimentos estranxeiros.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa. 2. Analizar os diferentes sectores económicos, especificando a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que derivan delas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. 1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. 2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. 2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. 2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. 2.5. Relaciona as dificultades do transporte e do comercio interior cos condicionamentos xeográficos. 2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da Lei xeral de ferrocarrís de 1855. 2.7. Compara os apoios, argumentos e actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. 2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. 2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. 2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)		
<p>Os intentos de modernización do sistema: o revisionismo político dos primeiros gobernos de Alfonso XIII; a oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.</p> <p>O impacto dos acontecementos exteriores: a intervención en Marrocos; a Primeira Guerra Mundial; a Revolución Rusa.</p> <p>A crecente axitación social: a Semana Tráxica de Barcelona; a crise xeral de 1917; o "trienio bolxevique" en Andalucía.</p> <p>A ditadura de Primo de Rivera: Directorio militar e Directorio civil; o final da guerra de Marrocos; a caída da ditadura; o afundimento da monarquía.</p> <p>Crecedemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: os efectos da Guerra Mundial na economía española; o intervencionismo estatal da Ditadura; a transición ao réxime demográfico moderno; os movementos migratorios; o transvasamento de poboación da agricultura á industria.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, especificando as súas actuacións máis importantes. 2. Analizar as causas que provocaron a quebra do sistema político da Restauración, identificando os factores internos e os externos. 3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, describindo as súas características, etapas e actuacións. 4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, relacionándoa coa situación herdada do século XIX. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Define en que consistiu o "revisionismo político" inicial do reinado de Alfonso XIII e as principais medidas adoptadas. 1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 até 1931, situando nela os principais acontecementos históricos. 1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. 2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. 2.2. Explica as repercusións da Primeira Guerra Mundial e a Revolución Rusa en España. 2.3. Analiza as causas, principais feitos e consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. 2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias. 3.1. Especifica as causas do golpe de Estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. 3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o Directorio militar ao Directorio civil e o seu final. 3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 4.1. Analiza os efectos da Primeira Guerra Mundial sobre a economía española. 4.2. Describe a política económica da Ditadura de Primo de Rivera. 4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.
Bloque 10. A Segunda República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)		
<p>O bienio reformista: a Constitución de 1931; a política de reformas; o Estatuto de Cataluña; as forzas de oposición á República.</p> <p>O bienio radical-cedista: a política restauradora e a radicalización popular; a revolución de Asturias.</p> <p>A Fronte Popular: as primeiras actuacións do goberno; a preparación do golpe militar.</p> <p>A Guerra Civil: a sublevación e o desenvolvemento da guerra; a dimensión internacional do conflito; a evolución das dúas zonas; as consecuencias da guerra.</p> <p>A Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar a Segunda República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflictividade social. 2. Diferenciar as diferentes etapas da República até o comezo da Guerra Civil, especificando os principais feitos e actuacións en cada unha delas. 3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas. 4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, expondo as achegas das xeracións e figuras máis representativas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da Segunda República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. 1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos e describe as súas razóns e principais actuacións. 2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. 2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. 2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. 2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. 2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. 2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións despois do seu triunfo electoral, até o comezo da guerra. 2.7. Representa unha liña do tempo desde 1931 até 1939, situando nela os principais acontecementos históricos. 3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. 3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. 3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. 3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. 4.1. Busca información de interese (en libros ou na internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)		
<p>A posguerra: grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; as oscilantes relacións co exterior; a configuración política do novo Estado; a represión política; a autarquía económica.</p> <p>Os anos do "desenvolvementismo": os plans de desenvolvemento e o crecemento económico; as transformacións sociais; a reafirmación política do Réxime; a política exterior; a crecente oposición ao franquismo.</p> <p>O final do franquismo: a inestabilidade política; as dificultades exteriores; os efectos da crise económica internacional de 1973.</p> <p>A cultura española durante o franquismo: a cultura oficial, a cultura do exilio, a cultura interior á marxe do sistema.</p>	<p>1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo, especificando as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, e relacionándoas coa cambiante situación internacional.</p> <p>2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas diferentes manifestacións.</p>	<p>1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e o apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.</p> <p>1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo e resume os trazos esenciais de cada unha delas.</p> <p>1.3. Explica a organización política do Estado franquista.</p> <p>1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o final da Guerra Civil até 1959.</p> <p>1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 até 1973.</p> <p>1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.</p> <p>1.7. Relaciona a evolución política do Réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.</p> <p>1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas diferentes etapas e a evolución económica do país.</p> <p>1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.</p> <p>1.10. Especifica os diferentes grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.</p> <p>1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 até 1975, situando nela os principais acontecementos históricos.</p> <p>2.1. Busca información de interese (en libros ou na internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.</p>
Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)		
<p>A transición á democracia: a crise económica mundial; as alternativas políticas ao franquismo, continuismo, reforma ou ruptura; o papel do rei; a Lei para a reforma política; as primeiras eleccións democráticas.</p> <p>O período constituínte: os pactos da Moncloa; as preautonomías de Cataluña e o País Vasco; a Constitución de 1978 e o Estado das autonomías.</p> <p>Os gobernos constitucionais: o problema do terrorismo; o falido golpe de Estado de 1981; o ingreso na OTAN; a plena integración en Europa.</p> <p>O papel de España no mundo actual.</p>	<p>1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, explicando as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.</p> <p>2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.</p> <p>3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro goberno constitucional de 1979 até a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis relevantes a que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa.</p> <p>4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.</p>	<p>1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan despois da morte de Franco e os que defendían cada unha delas.</p> <p>1.2. Describe o papel desempeñado polo rei durante a transición.</p> <p>1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente do Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: Lei para a reforma política de 1976, Lei de amnistía de 1977, etc.</p> <p>1.4. Explica as causas e os obxectivos dos pactos da Moncloa.</p> <p>1.5. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e do País Vasco.</p> <p>2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.</p> <p>3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 até a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.</p> <p>3.2. Comenta os feitos máis relevantes do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.</p> <p>3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 até o comezo da crise financeira mundial de 2008.</p> <p>3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das diferentes organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática até os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.</p> <p>3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 até os nosos días, situando nela os principais acontecementos históricos.</p> <p>4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.</p>

19. *Historia da Filosofía.*

A Historia da Filosofía é unha materia que pon o alumnado en contacto coa historia das ideas do pensamento occidental, a un tempo que facilita os recursos necesarios para a comprensión do seu desenvolvemento e as relacións que se dan entre elas. O coñecemento da Historia da Filosofía contribúe á educación de persoas autónomas, con capacidade de pensamento crítico e propio posto que, como nos ensinou Kant, a filosofía se fundamenta na autonomía da propia razón e o xuízo crítico das ideas, tanto alleas como propias; contribúe ao desenvolvemento persoal e á formación da propia identidade, ao formular ao alumnado cuestións de significado profundo sobre a súa propia existencia e o marco social en que se desenvolve e que lle permiten unha maior capacidade de participación nos procesos sociais, culturais e económicos en que está inmerso e nos cambios da sociedade actual; pero, ademais, contribúe activamente ao desenvolvemento da capacidade de aprendizaxe, que permitirá ao alumnado adquirir as competencias e habilidades necesarias para o desenvolvemento de actividades complexas e da capacidade de aprender ao longo de toda a vida; atende, pois, aos catro principios da educación: universalidade, humanidade, civildade e autonomía, favorecendo unha educación integral.

Por todo isto, a Historia da Filosofía abórdase como unha materia que persegue conseguir o logro da maior parte dos obxectivos e competencias do bacharelato: tanto os relacionados co desenvolvemento persoal e social (autonomía, capacidade crítica e de diálogo), co exercicio da cidadanía democrática e desenvolvemento dunha conciencia cívica ou co fomento da igualdade de dereitos entre homes e mulleres, como para alcanzar os coñecementos, as capacidades do pensamento abstracto e as habilidades da investigación e o traballo intelectual, ademais dos referidos aos hábitos de estudo, recursos orais e de uso das tecnoloxías da información e a comunicación e o afianzamento de actitudes de asertividade, iniciativa e traballo en equipo.

Coa materia de Historia da Filosofía alcázase unha gran diversidade de habilidades cognitivas (a través do desenvolvemento do pensamento abstracto), permítese o logro das competencias transversais (como o pensamento crítico, a xestión da diversidade, a creatividade ou a capacidade de comunicar) e a transmisión de actitudes (como a confianza, o entusiasmo ou a constancia), ao valorar o esforzo da filosofía por resolver os grandes problemas do ser humano e da súa sociedade en todas as épocas.

A disciplina preséntase en continuidade coa Filosofía de 4º da ESO e de 1º de bacharelato e desenvolve desde a perspectiva histórica as problemáticas que se viron en cursos anteriores, presentando no pensamento de cada autor estudado as súas achegas respecto aos núcleos temáticos que se trataron nestas materias.

A materia organízase en dez bloques que tratan sobre os autores máis relevantes nas catro idades históricas da filosofía: Grecia antiga, Idade Media, Idade Moderna e Idade Contemporánea. Non obstante, a Historia da Filosofía non pode entenderse como unha selección illada de sistemas filosóficos, debido a que cada autor está sempre en diálogo tanto coa súa propia época como coas propostas anteriores na historia. De aí que a materia se desenvolva tamén nun segundo nivel de profundamento, a través da presentación dos principais autores e correntes do contexto do pensamento de cada autor. A presentación do contexto filosófico debe ser suficiente para alcanzar un coñecemento amplo da diversidade de ideas de cada época e debe presentarse en relación coa filosofía do autor estudado, por tanto, destacando aquelas cuestións e polémicas que poidan aclarar o seu pensamento e mostrando tamén os principais problemas filosóficos que se dan na mesma época.

Historia da Filosofía. 2º bacharelato

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Contidos transversais		
<p>O comentario de texto. O diálogo filosófico e a argumentación.</p> <p>As ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía.</p> <p>A aplicación das competencias TIC á Historia da Filosofía.</p>	<p>1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da Historia da Filosofía e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da Filosofía, dialogando de maneira razoada con outras posicións diferentes.</p> <p>3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía realizando traballos de organización e investigación dos contidos.</p> <p>4. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización e exposición dos traballos de investigación filosófica.</p>	<p>1.1. Comprende o sentido global dos textos máis relevantes dos autores estudados, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e sendo capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas recoñecendo as ideas que se defenden.</p> <p>1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas.</p> <p>1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados.</p> <p>2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.</p> <p>2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, valorando positivamente a diversidade de ideas e a un tempo, apoiándose nos aspectos comúns.</p> <p>3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, clasificándoos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.</p> <p>3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos, comprendendo o seu significado e aplicándoos con rigor, organizándoos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor.</p> <p>3.3. Selecciona información de diversas fontes, bibliográficas e da internet, recoñecendo as fontes fiables.</p> <p>3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos, que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos presentes na Historia da Filosofía.</p> <p>4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0, como wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, para o desenvolvemento e a presentación dos traballos.</p> <p>4.2. Realiza buscas avanzadas na internet sobre os contidos da investigación, decidindo os conceptos adecuados.</p> <p>4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as TIC.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. A Filosofía na Grecia antiga		
<p>A orixe da filosofía grega: os presocráticos. Platón. O autor e o seu contexto filosófico.</p> <p>Aristóteles. O autor e o seu contexto filosófico.</p>	<p>1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o idealismo de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, relacionándoo coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, relacionándoo co pensamento de Platón, a física de Demócrito e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga.</p> <p>3. Coñecer as distintas escolas éticas xurdidas no helenismo como o epicureísmo, o estoicismo e o escepticismo, valorando o seu papel no contexto sociohistórico e cultural da época e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a grande importancia para occidente da biblioteca de Alexandría.</p>	<p>1.1. Utiliza conceptos de Platón, como idea, mundo sensible, mundo intelixible ben, razón, <i>doxa</i>, <i>episteme</i>, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, <i>mimesis</i>, <i>methexis</i>, virtude e xustiza, entre outros, aplicándoos con rigor</p> <p>1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude.</p> <p>1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación coa orixe do cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga e relacionándoos coas solucións propostas por Platón.</p> <p>1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.</p> <p>2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude entre outros, utilizándoos con rigor.</p> <p>2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e a física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, comparándoas coas teorías de Platón.</p> <p>2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga e relacionándoas coas solucións propostas por Aristóteles.</p> <p>2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental valorando positivamente a formulación científica das cuestións.</p> <p>3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.</p>
Bloque 3. A filosofía medieval		
<p>Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona.</p> <p>A Escolástica medieval. Tomás de Aquino. O autor e o seu contexto filosófico.</p> <p>A crise da Escolástica no s. XIV: o nominalismo de Guillermo de Ockam. As relacións razón-fe.</p>	<p>1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía, a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, a verdade e o coñecemento interior ou a historia.</p> <p>2. Coñecer a síntese de Tomás de Aquino, relacionándoa co agostinismo, a filosofía árabe e xudía e o nominalismo, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Media.</p> <p>3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillermo de Ockam, cuxa reflexión crítica supuxo a separación razón-fe, a independencia da filosofía e o novo impulso para a ciencia.</p>	<p>1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.</p> <p>2.1. Define conceptos de Tomás de Aquino, como razón, fe, verdade, Deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomás de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus e a lei moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga.</p> <p>2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval e relacionándoas coas solucións propostas por Tomás de Aquino.</p> <p>2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomás de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.</p> <p>3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillermo de Ockam e a súa importancia para a entrada na modernidade.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. A filosofía na modernidade e na Ilustración.		
<p>A filosofía no Renacemento: o cambio do paradigma aristotélico. O realismo político de Maquiavelo.</p> <p>Descartes. O autor e o seu contexto filosófico e antropolóxico.</p> <p>Hume. O autor e o seu contexto filosófico: Locke</p> <p>A Ilustración francesa. Rousseau.</p> <p>O idealismo transcendental. Kant. O autor e o seu contexto filosófico.</p>	<p>1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que anticipa a modernidade dado no Renacemento, valorando o novo humanismo que enxalza a <i>dignitas hominis</i>, a investigación dos prexuízos do coñecemento por F. Bacon, as implicacións da revolución científica e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo.</p> <p>2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguindo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.</p> <p>3. Coñecer o empirismo de Hume, relacionándoo co liberalismo político de Locke e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.</p> <p>4. Coñecer os principais ideais dos Ilustrados franceses, afondando no pensamento de J. J. Rousseau, valorando a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana.</p> <p>5. Comprender o idealismo crítico de Kant, relacionándoo co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.</p>	<p>1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro de pensamento científico dado no Renacemento e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana</p> <p>1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores.</p> <p>2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, <i>cogito</i>, idea, substancia e subxectivismo, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do <i>cogito</i> e o dualismo no ser humano, comparándoas coas teorías da filosofía antiga e medieval.</p> <p>2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna relacionándoos coas solucións propostas por Descartes.</p> <p>2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, valorando positivamente a universalidade da razón cartesiana.</p> <p>3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, immanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, usándoos con rigor.</p> <p>3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Hume, distinguindo os principios e elementos do coñecemento, respecto pola verdade, a crítica da causalidade e da substancia e o emotivismo moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e o racionalismo moderno.</p> <p>3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoos coas solucións propostas por Hume.</p> <p>3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a busca da felicidade colectiva.</p> <p>4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica da civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.</p> <p>5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, <i>a priori</i>, <i>a posteriori</i>, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, noúmeno, vontade, deber, imperativo, categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, utilizándoos con rigor.</p> <p>5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.</p> <p>5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoos coas solucións achegadas por Kant.</p> <p>5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, valorando positivamente a dignidade e a busca da paz entre as nacións e criticando</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. A filosofía contemporánea		
<p>Marx. O autor e o seu contexto filosófico.</p> <p>Nietzsche. O autor e o seu contexto filosófico</p> <p>A filosofía española: Ortega y Gasset. O autor e o seu contexto filosófico</p> <p>A racionalidade dialóxica de Habermas. O autor e o seu contexto filosófico.</p> <p>Habermas e a crítica da Escola de Frankfurt. O pensamento posmoderno.</p>	<p>1. Entender o materialismo histórico de Marx, relacionándoo co idealismo de Hegel e con Feuerbach, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.</p> <p>2. Comprender o vitalismo de Nietzsche, relacionándoo co vitalismo de Schopenhauer e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.</p> <p>3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset, relacionándoo con figuras tanto da filosofía española, véxase Unamuno, como do pensamento europeo, valorando as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e na rexeneración social, cultural e política de España.</p> <p>4. Coñecer as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.</p> <p>5. Coñecer as teses máis definitivas do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorando criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do s. XX.</p>	<p>1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalía e humanismo, entre outros, utilizándoo con rigor.</p> <p>1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación á ideoloxía e a súa visión humanista do individuo.</p> <p>1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea relacionándoo coas solucións propostas por Marx.</p> <p>1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.</p> <p>2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder e eterno retorno, entre outros, aplicándoo con rigor.</p> <p>2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica da metafísica, da moral, da ciencia, a verdade como metáfora e a afirmación do superhome como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, comparándoo coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.</p> <p>2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade, identificando os problemas da filosofía contemporánea e relacionándoo coas solucións propostas por Nietzsche.</p> <p>2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente a defensa da verdade e a liberdade.</p> <p>3.1. Utiliza conceptos aplicándoo con rigor como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros.</p> <p>3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, relacionándoo con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras.</p> <p>3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, valorando positivamente o seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.</p> <p>4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade ou mundo da vida e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte e comunicación, entre outros, aplicándoo con rigor.</p> <p>4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación e as teorías fundamentais da posmodernidade, considerando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación.</p> <p>4.3. Identifica e reflexiona sobre as respostas da filosofía crítica da Escola de Frankfurt, identificando os problemas da filosofía contemporánea.</p>

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.</p> <p>5.1. Coñece as teses características do pensamento posmoderno como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, o pensamento totalizador, a trivialización da existencia, o crepúsculo do deber ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.</p> <p>5.2. Explica e argumenta sobre as principais teses de filósofos posmodernos como Vattimo, Lyotard e Baudrillard reflexionando sobre a súa vivencia actual.</p>

20. Historia da Arte.

A Historia da Arte ten por obxecto de estudo a obra de arte como produto resultante da intelixencia, a creatividade e a actuación humanas, que se manifestaron de forma diferente nas diversas sociedades e culturas ao longo do tempo.

O estudo da historia da arte debe fornecer ao estudante os coñecementos necesarios para a análise, interpretación e valoración da arte a través da linguaxe das formas e do pensamento visual. A obra de arte, xunto con outras fontes de coñecemento histórico, constitúe un valioso testemuño para coñecer a mentalidade, cultura e evolución das diferentes sociedades: é, por tanto, imprescindible estudala no seu contexto histórico, social e cultural, incidindo, asemade, no feito de que as obras artísticas poden perdurar a través do tempo con usos e funcións sociais diferentes en cada época. Tampouco hai que esquecer que na sociedade actual, altamente tecnificada, o ámbito das artes plásticas tradicionais foi ampliado coa achega doutras manifestacións procedentes das novas tecnoloxías e os medios de comunicación visual, de modo que o universo da imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Propónse unha selección equilibrada que permita unha aproximación xeral ao desenvolvemento da arte occidental, desde o nacemento do clasicismo na Antigüidade grecorromana até a arte contemporánea. Neste sentido, resulta preferible centrar o estudo nas características esenciais dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, a través da análise dun número limitado de obras representativas ou especialmente relevantes, aínda que isto obrigue a renunciar de antemán a certos artistas e obras de interese indiscutible.

A Historia da Arte, a través das súas manifestacións concretas, debe ter en conta, ao menos, un dobre referente: por un lado, o contexto histórico e cultural en que se produce a obra e, por outro, as súas características específicas. A complexidade dos factores que interveñen na creación da obra de arte e a especificidade de cada unha das linguaxes artísticas exixen utilizar un método de análise que integre distintas perspectivas, entre as cales poden sinalarse, ao menos, a formal, a sociolóxica e a iconolóxica. A perspectiva formal oríéntase a ver, recoñecer e valorar a materialidade das formas artísticas como unha linguaxe específica, a descubrir os seus procesos e técnicas de creación, a función ou funcións para que foron creadas, así como as concepcións estéticas que manifestan. A perspectiva sociolóxica aborda a relación entre os artistas e os clientes, os destinatarios da obra, as formas de mecenado, a consideración social do artista ou a demanda e consumo de arte. Canto á perspectiva iconolóxica, parte da análise iconográfica para indagar no significado último que o autor da obra pretende transmitir.

Por último, o coñecemento da Historia da Arte consolida nos alumnos e alumnas certos valores e actitudes fundamentais, como a capacidade de aproveitamento ante a contemplación da arte, o respecto pola creación artística, aínda que non exento de espírito crítico e, de forma moi especial, a valoración do patrimonio artístico e a responsabilidade da súa conservación, pois trátase dun legado que se debe transmitir ás xeracións futuras.

Historia da Arte. 2º bacharelato

Contidos	Criteria de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica		
<p>Grecia, creadora da linguaxe clásica. Principais manifestacións. A visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana.</p>	<p>1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega e da arte romana, relacionándoas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>2. Explicar a función social da arte grega e da arte romana, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas e as relacións entre eles.</p> <p>3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte grega e da arte romana, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>4. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>5. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.</p> <p>6. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas.</p>	<p>1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p> <p>1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.</p> <p>1.3. Describe os distintos tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.</p> <p>1.4. Describe as características do teatro grego e a función de cada unha das súas partes.</p> <p>1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do <i>Kouros de Anavisos</i>, o <i>Doríforo</i> (Policleto) e o <i>Apoxiomenos</i> (Lisipo).</p> <p>1.6. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p> <p>1.7. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.</p> <p>1.8. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificios romanos.</p> <p>1.9. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos.</p> <p>1.10. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p> <p>1.11. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega.</p> <p>1.12. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.</p> <p>2.1. Especifica os que eran os principais clientes da arte grega e a consideración social da arte e dos artistas.</p> <p>2.2. Especifica os que eran os principais clientes da arte romana e a consideración social da arte e dos artistas.</p> <p>3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, tribuna das cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké, teatro de Epidauró.</p> <p>3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: <i>Kouros de Anavisos</i>, <i>Auriga</i> de Delfos, <i>Discóbolo</i> (Mirón), <i>Doríforo</i> (Policleto), unha métopa do Partenón (Fidias), <i>Hermes con Dioniso neno</i> (Praxíteles), <i>Apoxiomenos</i> (Lisipo), <i>Vitoria de Samotracia</i>, <i>Venus de Milo</i>, friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Xea).</p> <p>3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, Basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, Acueduto de Segovia, Arco de Tito en Roma, Columna de Traxano en Roma.</p> <p>3.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: <i>Augusto de Prima Porta</i>, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do templo de Xerusalén), relevo da columna de Traxano.</p> <p>4.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.</p> <p>4.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de <i>Laocoonte e os seus fillos</i>.</p> <p>5.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis relevantes da arte antiga que se conservan na súa comunidade autónoma.</p> <p>O criterio de avaliación nº 6 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval		
<p>A achega cristiá na arquitectura e a iconografía.</p> <p>Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. A iconografía románica.</p> <p>A achega do gótico, expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. A pintura italiana e flamenca, orixe da pintura moderna.</p> <p>O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O románico no Camiño de Santiago. O gótico e a súa longa duración.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte medieval, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 2. Explicar a función social da arte medieval, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas e as relacións entre eles. 3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte medieval, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 4. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 5. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 6. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 1.2. Describe a orixe, características e función da basílica paleocristiá. 1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e <i>martiría</i> paleocristiáns. Función de cada unha das súas partes. 1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía. 1.5. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas. 1.6. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. 1.7. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do <i>Pantocrátor</i>, a <i>Virxe</i> e a <i>Déesis</i>, así como a súa influencia na arte occidental. 1.8. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España. 1.9. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro de la Nave (Zamora), Santa María del Naranco (Oviedo) e San Miguel de la Escalada (León). 1.10. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 1.11. Describe as características e función das igrejas e mosteiros na arte románica. 1.12. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía. 1.13. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 1.14. Describe as características e evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica. 1.15. Explica as características e a evolución da arquitectura gótica en España. 1.16. Describe as características e a evolución da escultura gótica e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. 1.17. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do <i>Trecento</i> italiano respecto á pintura románica e bizantina. 1.18. Explica as innovacións da pintura flamenca do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes. 1.19. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 1.20. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámicos 1.21. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. 1.22. Explica as características da arte mudéjar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán. 2.1. Especifica as relacións entre os artistas e os clientes da arte románica. 2.2. Especifica as relacións entre os artistas e os clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico. 3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do <i>Cortexo da emperatriz Teodora</i> en San Vital de Rávena. 3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista, Catedral de Santiago de Compostela. 3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: <i>A dúbida de Santo Tomás</i> no ángulo do claustro de Santo Domingo de Silos (Burgos), <i>Xuízo final</i> no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia), <i>Última cea</i> do capitel historiado do claustro de San Juan de la Peña (Huesca), <i>Pórtico da Gloria</i> da catedral de Santiago

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>3.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da <i>Anunciación aos pastores</i> no Panteón Real de San Isidoro de León; ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida).</p> <p>3.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París, fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, interior da Igrexa de San Juan de los Reyes de Toledo.</p> <p>3.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: <i>Grupo da Anunciación e a Visitación</i> da catedral de Reims, tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, Retablo de Gil de Siloé na Cartuxa de Miraflores (Burgos).</p> <p>3.7. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena da <i>fluxida a Exipto</i>, de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua; o <i>Matrimonio Arnolfini</i>, de Jan Van Eyck; <i>O descendemento da cruz</i>, de Roger van der Weyden; <i>O Xardín das Delicias</i>, do Bosco.</p> <p>3.8. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: mesquita de Córdoba, Alxafería de Zaragoza, Xiralda de Sevilla, a Alhambra de Granada.</p> <p>4.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da <i>Visión apocalíptica de Cristo</i> e o <i>Xuízo final</i> na arte medieval.</p> <p>5.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.</p> <p>5.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis relevantes de arte medieval que se conservan na súa comunidade autónoma.</p> <p>O criterio de avaliación nº 6 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>
Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno		
<p>O Renacemento. Mecenas e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas dos grandes artistas do Renacemento italiano.</p> <p>A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.</p> <p>Unidade e diversidade do Barroco. A linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. O urbanismo barroco. Igrexas e palacios. Principais tendencias.</p> <p>O Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. A achega da pintura española: as grandes figuras do século de Ouro.</p> <p>O século XVIII. A pervivencia do Barroco. O refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.</p>	<p>1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte da Idade Moderna, desde o Renacemento até o século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por mecenas, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.</p> <p>3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte da Idade Moderna, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>4. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>5. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.</p> <p>6. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas.</p>	<p>1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.</p> <p>1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o <i>Quattrocento</i> ao maneirismo.</p> <p>1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o <i>Quattrocento</i> ao maneirismo.</p> <p>1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o <i>Quattrocento</i> ao maneirismo.</p> <p>1.5. Compara a pintura italiana do <i>Quattrocento</i> coa dos pintores góticos flamencos contemporáneos.</p> <p>1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do <i>Cinquecento</i> e cita os seus artistas máis representativos.</p> <p>1.7. Especifica as características peculiares do Renacemento español e compárao co italiano.</p> <p>1.8. Describe a evolución da arquitectura renacentista española.</p> <p>1.9. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española.</p> <p>1.10. Explica as características da pintura do Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.</p> <p>1.11. Explica as características esenciais do Barroco.</p> <p>1.12. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.</p> <p>1.13. Compara a arquitectura barroca coa renacentista.</p> <p>1.14. Explica as características xerais do urbanismo barroco.</p> <p>1.15. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación do <i>David</i> de Miguel Anxo e de Bernini.</p> <p>1.16. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>1.17 Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes.</p> <p>1.18 Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenca e holandesa.</p> <p>1.19. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura durante o século XVII.</p> <p>1.20. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza.</p> <p>1.21. Explica as características xerais da pintura española do século XVII.</p> <p>1.22. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.</p> <p>1.23. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.</p> <p>1.24. Compara o Barroco tardío e o Rococó e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran un e outro.</p> <p>1.25. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.</p> <p>1.26. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova.</p> <p>1.27. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.</p> <p>1.28. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.</p> <p>1.29. Explica a figura de Salzillo como último representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada.</p> <p>2.1. Describe a práctica do mecenado no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.</p> <p>2.2. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.</p> <p>3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da Igrexa de San Lourenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; Palacio Médici-Ricardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do Palacio Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templete de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Miguel Anxo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.</p> <p>3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; <i>David e Gattamelata</i>, de Donatello <i>Piedade do Vaticano</i>, <i>David</i>, <i>Moisés</i> e <i>Tumbas mediceas</i>, de Miguel Anxo; <i>O rapto das sabinas</i>, de Giambologna.</p> <p>3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: <i>O tributo da moeda</i> e <i>A Trindade</i>, de Masaccio; <i>Anunciación</i> do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angélico; <i>Madonna do Duque de Urbino</i>, de Piero della Francesca; <i>A Virxe das rochas</i>, <i>A última cea</i> e <i>A Gioconda</i>, de Leonardo da Vinci; <i>A Escola de Atenas</i> de Rafael; a bóveda e o <i>Xuízo final</i> da Capela Sixtina, de Miguel Anxo; <i>A tempestade</i>, de Giorgione; <i>Venus de Urbino</i> e <i>Carlos V en Mühlberg</i>, de Tiziano; <i>O lavatorio</i>, de Tintoretto; <i>As vodas de Caná</i>, de Veronés</p> <p>3.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; Palacio de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo del Escorial, de Juan de Herrera.</p> <p>3.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: <i>Sacrificio de Isaac</i></p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>do retablo de San Benito de Valladolid, de Alonso Berruguete; <i>Santo enterramento</i>, de Juan de Juni.</p> <p>3.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Greco: <i>O espolio</i>, <i>A Santa Liga</i> ou <i>Adoración do nome de Xesús</i>, <i>O martirio de San Mauricio</i>, <i>O enterramento do Señor de Orgaz</i>, <i>A adoración dos pastores</i>, <i>O cabaleiro da man no peito</i>.</p> <p>3.7. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Palacio de Versailles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.</p> <p>3.8. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: <i>David</i>, <i>Apolo e Dafne</i>, <i>A éxtase de Santa Tereixa</i>, <i>Cátedra de San Pedro</i>.</p> <p>3.9. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: <i>Vocación de San Mateu e Morte da Virxe</i>, de Caravaggio; <i>Triunfo de Baco e Ariadna</i>, na bóveda do Palacio Farnese de Roma, de Annibale Carracci; <i>Adoración do nome de Xesús</i>, bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Bacicia); <i>Adoración dos Magos</i>, <i>As tres Grazas</i> e <i>O xardín do Amor</i>, de Rubens; <i>A lección de anatomía do doutor Tulpi</i>, <i>A rolda nocturna</i>, de Rembrandt.</p> <p>3.10. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Juan Gómez de Mora; retablo de San Esteban de Salamanca, de José Benito Churriguera.</p> <p>3.11. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: <i>Piedade</i>, de Gregorio Fernández, <i>Inmaculada do facistol</i>, de Alonso Cano; <i>Madalena penitente</i>, de Pedro de Mena.</p> <p>3.12. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: <i>Martirio de San Filipe</i>, <i>O soño de Xacobe</i> e <i>O trenco</i>, de Ribera; <i>Bodegón</i> do Museo do Prado, de Zurbarán; <i>O augador de Sevilla</i>, <i>Os borrachos</i>, <i>A forxa de Vulcano</i>, <i>A rendición de Breda</i>, <i>O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo</i>, <i>A Venus do espello</i>, <i>As meninas</i>, <i>As fiandeiras</i>, de Velázquez; <i>A sagrada familia do paxariño</i>, <i>A Inmaculada do Escorial</i>, <i>Os nenos da cuncha</i>, <i>Nenos xogando aos dados</i>, de Murillo.</p> <p>3.13. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas y Novoa; Palacio Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.</p> <p>3.14. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: <i>A oración no horto</i>, de Salzillo; <i>Eros e Psique</i> e <i>Paulina Bonaparte</i>, de Canova.</p> <p>3.15. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: <i>O xuramento dos Horacios</i> e <i>A morte de Marat</i>.</p> <p>4.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basilica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.</p> <p>5.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis relevantes da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan na súa comunidade autónoma.</p> <p>O criterio de avaliación nº 6 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación		
<p>A figura de Goya.</p> <p>A Revolución industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do historicismo ao modernismo. A Escola de Chicago.</p> <p>O nacemento do urbanismo moderno.</p> <p>A evolución da pintura: romanticismo, realismo, impresionismo, simbolismo. Os postimpresionistas, o xerme das vangardas pictóricas do século XX.</p> <p>A escultura: a pervivencia do clasicismo. Rodin.</p>	<p>1. Analizar a obra de Goya, identificando nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.</p> <p>2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura, a escultura e a pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>3. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto dos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.</p> <p>4. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte do século XIX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>6. Respetar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.</p> <p>7. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas.</p>	<p>1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte até o seu exilio final en Bordeos.</p> <p>1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados <i>Os caprichos</i> e <i>Os disparates ou proverbios</i>.</p> <p>2.1. Describe as características e evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e necesidades da revolución industrial.</p> <p>2.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.</p> <p>2.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o imperio de Napoleón.</p> <p>2.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.</p> <p>2.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.</p> <p>2.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.</p> <p>2.7. Describe as características e obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.</p> <p>2.8. Describe as características do romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.</p> <p>2.9. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner.</p> <p>2.10. Explica o realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX.</p> <p>2.11. Compara o realismo co romanticismo.</p> <p>2.12. Describe as características xerais do impresionismo e o neoimpresionismo.</p> <p>2.13. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX.</p> <p>2.14. Explica o simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao realismo e o impresionismo.</p> <p>2.15. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).</p> <p>2.16. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.</p> <p>3.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.</p> <p>4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: <i>O quitasol</i>, <i>A familia de Carlos IV</i>, <i>O 2 de maio de 1808 en Madrid (A loita cos mamelucos)</i>, <i>Os fusilamentos do 3 de maio de 1808</i>; <i>Desastre nº 15 ("E non hai remedio")</i> da serie <i>Os desastres da guerra</i>; <i>Saturno devorando un fillo</i> e <i>A leiteira de Bordeos</i>.</p> <p>4.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: Templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorium de Chicago, de Sullivan e Adler; Torre Eiffel de París; Templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.</p> <p>4.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: <i>O baño turco</i>, de Ingres; <i>A balsa da Medusa</i>, de Gericault; <i>A Liberdade guiando o pobo</i>, de Delacroix; <i>O carro de herba seca</i>, de Constable; <i>Chuvia, vapor e velocidade</i>, de Turner; <i>O enterramento de Omans</i>, de Courbet; <i>O ángelus</i>, de Millet; <i>Xantar sobre a herba</i>, de Manet; <i>Impresión, sol nacente</i> e a serie sobre a <i>Catedral de Ruán</i>, de Monet; <i>Le Moulin de la Galette</i>, de Renoir; <i>Unha tarde de domingo na Grande Jatte</i>, de Seurat; <i>Xogadores de cartas</i> e <i>Mazás e laranxas</i>, de Cézanne; <i>A noite estrelada</i> e <i>O segador</i>, de Van Gogh; <i>Visión despois do sermón</i> e <i>O mercado ("Ta matete")</i>, de Gauguin.</p> <p>4.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: <i>O pensador</i> e <i>Os burgueses de Calais</i>.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>5.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.</p> <p>5.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do impresionismo, con referencias a obras concretas.</p> <p>6.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis relevantes da arte do século XIX que se conservan na súa comunidade autónoma.</p> <p>O criterio de avaliación nº 7 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>
Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX		
<p>O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: fauvismo, cubismo, futurismo, expresionismo, pintura abstracta, dadaísmo e surrealismo.</p> <p>Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica.</p>	<p>1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.</p> <p>2. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte da primeira metade do século XX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>3. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p> <p>4. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística en que se sustenta a liberdade creativa actual.</p> <p>5. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas.</p>	<p>1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos artistas iniciada na centuria anterior</p> <p>1.2. Describe a orixe e características do fauvismo.</p> <p>1.3. Describe o proceso de xestación e as características do cubismo, distinguindo entre o cubismo analítico e o sintético.</p> <p>1.4. Describe o ideario e principios básicos do futurismo.</p> <p>1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns <i>A Ponte</i> e <i>O xinete azul</i>.</p> <p>1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o suprematismo ruso ou o neoplasticismo.</p> <p>1.7. Describe as características do dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.</p> <p>1.8. Explica a orixe, características e obxectivos do surrealismo.</p> <p>1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.</p> <p>1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras que están relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.</p> <p>1.11. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.</p> <p>1.12. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.</p> <p>2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: <i>A alegría de vivir</i>, de Matisse; <i>As señoritas de Avinyó</i>, <i>Retrato de Ambroise Vollard</i>, <i>Natureza morta con cadeira de gradicela de cana</i> e <i>Guernica</i>, de Picasso; <i>A cidade que emerge</i>, de Boccioni; <i>O grito</i>, de Munch; <i>A rúa</i>, de Kirchner; <i>Lírica</i> e <i>Sobre branco II</i>, de Kandinsky; <i>Cadrado negro</i>, de Malevich; <i>Composición II</i>, de Mondrian; <i>L.H.O.O.Q.</i>, de Duchamp; <i>O elefante das Celebes</i>, de Ernst; <i>A chave dos campos</i>, de Magritte; <i>O carnaval de Arlequín</i> e <i>Mulleres e paxaros ao luar</i>, de Miró; <i>O xogo lúgubre</i> e <i>A persistencia da memoria</i>, de Dalí.</p> <p>2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: <i>O profeta</i>, de Gargallo; <i>Formas únicas de continuidade no espazo</i>, de Boccioni; <i>Fonte</i>, de Duchamp; <i>Muller peitándose ante un espello</i>, de Julio González; <i>Mademoiselle Pogany I</i>, de Brancusi; <i>Lagosta, nasa e rabo de peixe</i>, de Calder; <i>Figura reclinada</i>, de Henry Moore.</p> <p>2.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: Edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; Pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Villa Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; Casa Kaufman (casa da ferverza), de Frank Lloyd Wright.</p> <p>3.1. Realiza un traballo de investigación sobre o GATEPAC (Grupo de Artistas e Técnicos Españóis para o Progreso da Arquitectura Contemporánea).</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>4.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes na súa comunidade autónoma, e xustifica a súa escolla.</p> <p>O criterio de avaliación nº 5 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>
Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX		
<p>O predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do Estilo Internacional: <i>High Tech</i>, arquitectura posmoderna, deconstrución.</p> <p>As artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.</p> <p>Novos sistemas visuais: fotografía, cinema e televisión, cartelismo, banda deseñada.</p> <p>A combinación de linguaxes expresivas.</p> <p>O impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.</p> <p>Arte e cultura visual de masas.</p> <p>O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación.</p>	<p>1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte desde a segunda metade do século XX, enmarcándoas nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.</p> <p>2. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cinema, a televisión o cartelismo ou a banda deseñada, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas.</p> <p>3. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, explicando os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.</p> <p>4. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, distinguindo os moi diversos ámbitos en que se manifesta.</p> <p>5. Explicar que é o patrimonio mundial da UNESCO, describindo a súa orixe e finalidade.</p> <p>6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que inclúa diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).</p> <p>7. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoo como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras.</p> <p>8. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os principais elementos e técnicas.</p>	<p>1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.</p> <p>1.2. Explica as razóns da pervivencia e difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.</p> <p>1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a <i>High Tech</i>, a posmoderna e a deconstrución.</p> <p>1.4. Explica e compara o informalismo europeo e o expresionismo abstracto norteamericano.</p> <p>1.5. Explica a abstracción pospictórica.</p> <p>1.6. Explica o minimalismo.</p> <p>1.7. Explica a arte cinética e o <i>Op-Art</i>.</p> <p>1.8. Explica a arte conceptual.</p> <p>1.9. Explica a <i>Arte Povera</i>.</p> <p>1.10. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: <i>Pop-Art</i>, nova figuración, hiperrealismo.</p> <p>1.11. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: <i>happening</i>, <i>body art</i> e <i>land art</i>.</p> <p>1.12. Describe as ideas xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.</p> <p>2.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cinema, banda deseñada, producións televisivas, videoarte, arte por ordenador.</p> <p>3.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte.</p> <p>4.1. Define o concepto de cultura visual de masas e describe os seus trazos esenciais.</p> <p>4.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.</p> <p>5.1. Explica a orixe do patrimonio mundial da UNESCO e os obxectivos que persegue.</p> <p>6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: a <i>Unité d'habitation</i> en Marsella, de Le Corbusier; o <i>Seagram Building</i> en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o Museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a <i>Sidney Opera House</i>, de J. Utzon; o Centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o <i>AT & T Building</i> de Nova York, de Philip Johnson; o Museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.</p> <p>6.2. Identifica (o autor e a corrente artística, non necesariamente o título), analiza e comenta as seguintes obras: <i>Pintura</i> (Museo Nacional Centro de Arte Raíña Sofía de Madrid), de Tapes; <i>Grito nº 7</i>, de Antonio Saura; <i>One: number 31, 1950</i>, de J. Pollock; <i>Ctesiphon III</i>, de F. Stella; <i>Equivalente VIII</i>, de Carl André; <i>Vega 200</i>, de Vasarely; <i>Unha e tres cadeiras</i>, de J. Kosuth; <i>Iglú con árbore</i>, de Mario Merz; <i>Marilyn Monroe</i> (serigrafía de 1967), de A. Warhol; <i>O Papa que grita (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X)</i>, de Francis Bacon; <i>A Gran Vía madrileña en 1974</i>, de Antonio López.</p> <p>7.1. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España inscritos no catálogo do patrimonio mundial da UNESCO.</p> <p>O criterio de avaliación nº 8 é aplicable a todos os estándares de aprendizaxe.</p>

21. Historia do Mundo Contemporáneo.

A abordaxe do coñecemento histórico debe ocuparse dos homes en sociedade, das súas diversas actividades e creacións; é dicir, a actividade humana é un proceso con continuidade histórica, e este ten o seu colofón na época actual. O estudo, pois, da historia contemporánea cobra transcendencia para entender o mundo que rodea os estudantes, pero tamén para preguntarse polo pasado, posto que desde el ten sentido o presente.

A cronoloxía debe ser o eixe do coñecemento histórico, porque non hai historia sen acontecementos, e no histórico está presente a idea de cambio, e precisamente para explicar tal cambio debemos recorrer á multiplicidade de sectores que compoñen a vida cotiá.

A partir dos contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliábeles preténdese o desenvolvemento persoal, intelectual e social do alumnado desta etapa educativa. Todas as actividades propostas queren favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, traballar en equipo e individualmente e para actuar con espírito crítico.

Os contidos de Historia do Mundo Contemporáneo arrincan dun estudo do Antigo Réxime e a súa crise e a partir da Revolución Industrial e as súas consecuencias chegan ao século XX, facendo especial fincapé na Europa de entreguerras e na Segunda Guerra Mundial, establecendo unha caracterización específica do mundo desde os anos cincuenta do século XX até o mundo actual, definido polas áreas xeopolíticas e tal vez culturais, dentro da globalización, cos conflitos que o caracterizan, sen pasar por alto o final do bloque comunista e as novas relacións internacionais xurdidas despois dos atentados de Nova York ou o xurdimento do radicalismo islámico. Ao tratar de analizar tales feitos, a historia enriquecese coas achegas doutras disciplinas e mesmo coas conclusións da investigación xornalística dos acontecementos; podemos incluír tamén a análise noutros idiomas, o uso das tecnoloxías da información e as comunicacións, a crítica dos medios de comunicación, a reflexión sobre a diversidade cultural, a historia oral ou a comparación con novelas históricas deses feitos históricos.

Débense desenvolver conceptos, pero tamén procedementos do traballo do historiador, cun vocabulario científico da disciplina que requirirá rigor e espírito de traballo, exposicións, correcta ortografía e expresión que permitan ao estudante establecer os seus razoamentos e argumentacións.

Por tanto, a Historia do Mundo Contemporáneo debe achegar o alumnado ao coñecemento do mundo actual, e a visión da historia como un proceso en que inciden todos os aspectos da vida do home, aínda que dentro da totalidade desa globalización o historiador pode seleccionar os máis próximos ou os que máis lle interesen, sobre unha realidade histórica concreta obxecto da súa investigación, a partir dunha hipótese de traballo e axudado por un tratamento das fontes históricas.

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
Bloque 1. O Antigo Réxime		
Trazos do Antigo Réxime. Transformacións no Antigo Réxime: economía, poboación e sociedade. Revolucións e parlamentarismo en Inglaterra. O pensamento da Ilustración. Relacións internacionais: o equilibrio europeo. Manifestacións artísticas do momento.	1. Definir os trazos do Antigo Réxime describindo os seus aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais. 2. Distinguir as transformacións no Antigo Réxime enumerando as que afectan a economía, a poboación e a sociedade. 3. Explicar o parlamentarismo inglés do século XVII resumindo as características esenciais do sistema e valorando o papel das revolucións para alcanzar as transformacións necesarias para logralo. 4. Relacionar as ideas da Ilustración co liberalismo de comezos do século XIX establecendo elementos de coincidencia entre ambas as ideoloxías. 5. Describir as relacións internacionais do Antigo Réxime demostrando a idea de equilibrio europeo. 6. Diferenciar manifestacións artísticas do Antigo Réxime seleccionando as obras máis destacadas. 7. Esquematizar os trazos do Antigo Réxime utilizando diferentes tipos de diagramas. 8. Utilizar o vocabulario histórico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	1.1. Extrae os trazos do Antigo Réxime dun texto proposto que os conteña. 1.2. Obtén e selecciona información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa ao Antigo Réxime. 2.1. Clasifica os trazos do Antigo Réxime en aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais. 2.2. Explica as transformacións do Antigo Réxime que afectan a economía, a poboación e a sociedade. 2.3. Analiza a evolución dos trazos do Antigo Réxime do século XVIII e do século XVIII. 3.1. Describe as características do parlamentarismo inglés a partir de fontes históricas. 3.2. Distingue as revolucións inglesas do século XVII como formas que promoven o cambio político do Antigo Réxime. 4.1. Enumera e describe as ideas da Ilustración e as ideas do liberalismo de comezos do século XIX. 5.1. Sitúa en mapas de Europa os diversos países ou reinos en función dos conflitos en que interveñen. 6.1. Distingue e caracteriza obras de arte do Rococó. 7.1. Elabora mapas conceptuais que explican os trazos característicos do Antigo Réxime. 8.1. Establece as semellanzas e diferenzas entre as ideas da Ilustración e do liberalismo de comezos do século XIX.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. As revolucións industriais e as súas consecuencias sociais		
<p>Revolución ou revolucións industriais: características.</p> <p>Transformacións técnicas e novas fontes de enerxía.</p> <p>Cambios debidos á Revolución Industrial: transportes, agricultura, poboación (migracións e o novo concepto de cidade).</p> <p>O protagonismo de Gran Bretaña e a extensión do proceso de industrialización a outras zonas de Europa. A industrialización extraeuropea.</p> <p>A economía industrial: pensamento e primeiras crises.</p> <p>O nacemento do proletariado e a organización da clase obreira: orixes do sindicalismo e correntes de pensamento, os partidos políticos obreiros.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir as revolucións industriais do século XIX, establecendo os seus trazos característicos e as súas consecuencias sociais. 2. Obter información, que permita explicar as revolucións industriais do século XIX, seleccionándoa das fontes bibliográficas ou en liña en que se encuentre dispoñible. 3. Identificar os cambios nos transportes, na agricultura e na poboación que influíron ou foron consecuencia da Revolución Industrial do século XIX. 4. Enumerar os países que iniciaron a industrialización, localizándoos adecuadamente e establecendo as rexións onde se produce ese avance. 5. Analizar seleccionando ideas que identifiquen as características da economía industrial e as correntes de pensamento que pretenden mellorar a situación dos obreiros do século XIX. 6. Utilizar o vocabulario histórico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as causas da primeira Revolución Industrial. 1.2. Explica razoadamente a evolución cara á II Revolución Industrial. 2.1. Analiza comparativa e esquemáticamente as dúas revolucións industriais. 3.1. Sinala os cambios sociais máis relevantes do século XIX asociándoos ao proceso da Revolución Industrial. 3.2. Describe a partir dun plano a cidade industrial británica. 3.3. Identifica en imaxes os elementos propios da vida nunha cidade industrial do século XIX. 4.1. Localiza nun mapa os países industrializados e as súas rexións industriais. 5.1. Compara as correntes de pensamento social da época da Revolución Industrial: socialismo utópico, socialismo científico e anarquismo. 5.2. Distingue e explica as características dos tipos de asociacionismo obreiro. 6.1. Explica as causas e consecuencias das crises económicas e as súas posibles solucións a partir de fontes históricas. 6.2. Analiza aspectos que expliquen o desenvolvemento económico do sector industrial dos primeiros países industrializados a partir de fontes historiográficas. 6.3. Comenta mapas que expliquen a evolución da extensión redes de transporte: ferrocarril, estradas e canles.
Bloque 3. A crise do Antigo Réxime		
<p>O nacemento dos EEUU.</p> <p>A Revolución Francesa de 1789: aspectos políticos e sociais.</p> <p>O imperio napoleónico.</p> <p>O Congreso de Viena e o absolutismo, e as revolucións liberais ou burguesas de 1820, 1830 e 1848. O nacionalismo: Unificacións de Italia e Alemaña. Cultura e arte.</p> <p>Europa entre o neoclasicismo e o romanticismo.</p> <p>A independencia das colonias hispanoamericanas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar a evolución política, económica, social, cultural e de pensamento que caracteriza a primeira metade do século XIX distinguindo os feitos, personaxes e símbolos e encadrándoos en cada unha das variables analizadas. 2. Describir as causas e o desenvolvemento da independencia dos Estados Unidos establecendo as causas máis inmediatas e as etapas de independencia. 3. Explicar a partir de información obtida na internet, a Revolución Francesa de 1789 incluíndo cada idea obtida nas causas, o desenvolvemento e as consecuencias. 4. Identificar o imperio napoleónico localizando a súa expansión europea e establecendo as súas consecuencias. 5. Analizar a transcendencia que tivo para Europa o Congreso de Viena e a restauración do absolutismo identificando as súas consecuencias para os diversos países implicados. 6. Identificar as revolucións burguesas de 1820, 1830 e 1848, relacionando as súas causas e desenvolvemento. 7. Coñecer o proceso de unificación de Italia e Alemaña, obtendo o seu desenvolvemento a partir da análise de fontes gráficas. 8. Descubrir as manifestacións artísticas de comezos do século XIX, obtendo información de medios bibliográficos ou da internet e presentándoa adecuadamente. 9. Analizar utilizando fontes gráficas a independencia de Hispanoamérica. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Realiza eixes cronolóxicos que inclúan diacronía e sincronía dos acontecementos da primeira metade do século XIX. 2.1. Identifica xerarquías causais na guerra de independencia dos Estados Unidos a partir de fontes historiográficas. 3.1. Explica as causas da Revolución Francesa de 1789. 3.2. Explica esquemáticamente o desenvolvemento da Revolución Francesa. 4.1. Identifica nun mapa histórico a extensión do imperio napoleónico. 5.1. Analiza as ideas defendidas e as conclusións do Congreso de Viena relacionándoas coas súas consecuencias. 6.1. Compara as causas e o desenvolvemento das revolucións de 1820, 1830 e 1848. 7.1. Describe e explica a unificación de Italia e a unificación de Alemaña a partir de fontes gráficas. 8.1. Establece as características propias da pintura, a escultura e a arquitectura do neoclasicismo e o romanticismo a partir de fontes gráficas. 9.1. Realiza un friso cronolóxico explicativo da Independencia das colonias hispanoamericanas ao comezo do século XIX.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. A dominación europea do mundo e a I Guerra Mundial		
<p>Evolución dos principais estados en Europa, América e Asia:</p> <p>Inglaterra vitoriana.</p> <p>Francia: a III República e o II Imperio.</p> <p>Alemaña bismarckiana, Imperio austrohúngaro e Rusia.</p> <p>Estados Unidos: da Guerra Civil até comezos do século XX.</p> <p>Xapón: transformacións de finais do século XIX.</p> <p>A expansión colonial dos países industriais: causas, colonización e repartición de Asia, África e outros enclaves coloniais, consecuencias.</p> <p>A Paz Armada: Tripla Alianza e Tripla Entente.</p> <p>A I Guerra Mundial: causas, desenvolvemento e consecuencias.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir as transformacións e conflitos xurdidos a finais do século XIX e comezos do século XX distinguindo o seu desenvolvemento e os factores desencadeantes. 2. Analizar a evolución política, social e económica dos principais países europeos, ademais de Xapón e Estados Unidos a finais do século XIX presentando información que explique tales feitos. 3. Describir a expansión imperialista de europeos, xaponeses e estadounidenses a finais do século XIX, establecendo as súas consecuencias. 4. Comparar sinteticamente os distintos sistemas de alianzas do período da Paz Armada. 5. Distinguir os acontecementos que conducen á declaración das hostilidades da Primeira Guerra Mundial, desenvolvendo as súas etapas e as súas consecuencias. 6. Localizar fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.) e extraer información de interese, valorando criticamente a súa fiabilidade. 7. Utilizar o vocabulario histórico con precisión, inseríndoo no contexto histórico de finais do século XIX e comezos do XX. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Realiza un diagrama explicando cadeas causais e procesos dentro do período "finais do século XIX e comezos do XX". 2.1. Elabora un eixe cronolóxico con feitos que explican a evolución durante a segunda metade do século XIX de Inglaterra, Francia, Alemaña, Imperio austrohúngaro, Rusia, Estados Unidos e Xapón. 2.2. Explica a partir de imaxes as características que permiten identificar a Inglaterra vitoriana. 2.3. Analiza textos relativos á época de Napoleón III en Francia. 2.4. Identifica e explica razoadamente os feitos que converten Alemaña durante o mandato de Bismarck nunha potencia europea. 3.1. Identifica e explica razoadamente as causas e as consecuencias da expansión colonial da segunda metade do século XIX. 3.2. Localiza nun mapamundi as colonias das distintas potencias imperialistas. 4.1. Describe as alianzas dos países máis destacados durante a Paz Armada. 5.1. Identifica a partir de fontes históricas ou historiográficas as causas da I Guerra Mundial. 5.2. Comenta símbolos conmemorativos vinculados á I Guerra Mundial. 6.1. Analiza e explica as distintas etapas da Gran Guerra a partir de mapas históricos. 7.1. Extrae conclusións de gráficos e imaxes sobre as consecuencias da I Guerra Mundial.
Bloque 5. O período de Entreguerras, a II Guerra Mundial e as súas consecuencias		
<p>Economía, sociedade e cultura da época: os anos vinte.</p> <p>A revolución rusa, a formación e o desenvolvemento da URSS.</p> <p>Tratados de paz e reaxuste internacional: a Sociedade de Nacións.</p> <p>Estados Unidos e a crise de 1929: a Gran Depresión e o New Deal.</p> <p>Europa Occidental: entre a reconstrución e a crise.</p> <p>Os fascismos europeos e o nazismo alemán.</p> <p>As relacións internacionais do período de entreguerras, viraxes cara á guerra.</p> <p>Orixes do conflito e características xerais.</p> <p>Desenvolvemento da guerra.</p> <p>Consecuencias da guerra.</p> <p>O antisemitismo: o Holocausto.</p> <p>Preparación da paz e a ONU.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as características do período de Entreguerras inseríndoas nos correspondentes aspectos políticos, económicos, sociais ou culturais. 2. Esquematizar o desenvolvemento da Revolución Rusa de 1917 recoñecendo as súas etapas e os seus protagonistas máis significativos e establecendo as súas consecuencias. 3. Identificar os tratados de paz da I Guerra Mundial establecendo como unha consecuencia o xurdimento da Sociedade de Nacións. 4. Explicar a Gran Depresión describindo os factores desencadeantes e as súas influencias na vida cotiá. 5. Recoñecer a transcendencia dos fascismos europeos como ideoloxías que conduciron ao desencadeamento de conflitos no panorama europeo do momento. 6. Establecer as etapas do desenvolvemento da II Guerra Mundial, distinguindo as que afectaron Europa e as que afectaron os Estados Unidos e o Xapón. 7. Analizar o papel da guerra mundial como elemento de transformación da vida cotiá. 8. Obter e seleccionar información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa tanto ao período de Entreguerras como á II Guerra Mundial e a posguerra. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as características do período de Entreguerras a partir de manifestacións artísticas e culturais de comezos do século XX. 2.1. Identifica e explica algunhas das causas da Revolución Rusa de 1917. 2.2. Compara a Revolución Rusa de febreiro de 1917 coa de outubro de 1917. 3.1. Explica os acordos dos tratados de paz da I Guerra Mundial e analiza as súas consecuencias a curto prazo. 3.2. Analiza o papel que xoga a Sociedade de Nacións nas relacións internacionais, a partir de fontes históricas. 4.1. Interpreta imaxes da Gran Depresión. 4.2. Comenta gráficas que explican a crise económica de 1929. 5.1. Compara o fascismo italiano e o nazismo alemán. 5.2. Distingue símbolos dos fascismos europeos da primeira metade do século XX. 5.3. Analiza a partir de diferentes fontes contrapostas as relacións internacionais anteriores ao estalido da II Guerra Mundial. 6.1. Identifica e explica as causas desencadeantes da II Guerra Mundial a partir de fontes históricas. 6.2. Explica as etapas da II Guerra Mundial tanto na fronte europea como na guerra do Pacífico. 6.3. Analiza o desenvolvemento da II Guerra Mundial a partir de mapas históricos. 7.1. Describe as consecuencias da II Guerra Mundial. 8.1. Analiza imaxes que explican o Holocausto levado a cabo pola Alemaña nazi. 8.2. Sintetiza textos que explican a intervención da ONU nas relacións internacionais e asuntos de descolonización.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. Evolución de dous mundos diferentes e os seus enfrontamentos		
<p>A formación do bloque comunista fronte ao bloque capitalista: a Guerra Fría.</p> <p>Evolución da economía mundial de posguerra.</p> <p>Características sociais e culturais de dous modelos políticos diferentes: comunismo e capitalismo.</p> <p>Os Estados Unidos e a URSS como modelos. As dúas superpotencias. Conflitos: da Guerra Fría á coexistencia pacífica e a distensión.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir os feitos políticos, económicos, sociais e culturais que explican o xurdimento dos dous bloques antagónicos, clasificándoos e presentándoos adecuadamente. 2. Distinguir feitos que explican o enfrontamento entre o bloque comunista e capitalista, revisando as noticias dos medios de comunicación da época. 3. Interpretar a Guerra Fría, a coexistencia pacífica e a distensión e as súas consecuencias establecendo acontecementos que exemplifiquen cada unha destas etapas das relacións internacionais. 4. Comparar analizando o modelo capitalista co comunista desde o punto de vista político, social, económico e cultural. 5. Identificar a materialización dos modelos comunista e capitalista exemplificando coa selección de feitos que durante este período afecten as dúas grandes superpotencias: URSS e Estados Unidos. 6. Localizar fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.) e extraer información de interese, valorando criticamente a súa fiabilidade presentándoas segundo a súa orixe. 7. Utilizar o vocabulario histórico da Guerra Fría con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa os países que forman o bloque comunista e capitalista. 2.1. Identifica e explica os conflitos da Guerra Fría a partir dun mapa histórico. 3.1. Selecciona símbolos e imaxes que se identifican co mundo capitalista e o mundo comunista. 4.1. Explica algunhas características da economía capitalista a partir de gráficas. 4.2. Establece razoada e comparativamente as diferenzas entre o mundo capitalista e o mundo comunista. 5.1. Explica algunhas características da economía comunista a partir de gráficos. 5.2. Identifica formas políticas do mundo occidental e do mundo comunista. 6.1. Realiza presentacións de textos, imaxes, mapas, gráficas que explican calquera dos bloques. 7.1. Extrae conclusións dos textos, imaxes, mapas, gráficas que explican a evolución de ambos os bloques enfrontados na Guerra Fría sinalando a que bloque pertence e algúns motivos que explican esa pertenza.
Bloque 7. A descolonización e o Terceiro Mundo		
<p>Orixes, causas e factores da descolonización.</p> <p>Desenvolvemento do proceso descolonizador: o papel da ONU.</p> <p>O Terceiro Mundo e o Movemento de Países non Aliados: problemas dos países do Terceiro Mundo.</p> <p>As relacións entre os países desenvolvidos e non desenvolvidos, o nacemento da axuda internacional.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar os motivos e feitos que conducen á descolonización establecendo as causas e factores que explican o proceso. 2. Describir as etapas e consecuencias do proceso descolonizador identificando as que afectan unhas colonias e outras e establecendo feitos e personaxes significativos de cada proceso. 3. Analizar o subdesenvolvemento do Terceiro Mundo establecendo as causas que o explican. 4. Definir o papel da ONU na descolonización analizando información que demostre as súas actuacións. 5. Apreciar o nacemento da axuda internacional e o xurdimento das relacións entre os países desenvolvidos e subdesenvolvidos, reproducindo as formas de axuda ao desenvolvemento e describindo as formas de neocolonialismo dentro da política de bloques. 6. Obter e seleccionar información de fontes primarias ou secundarias, analizando a súa credibilidade e considerando a presentación gráfica ou escrita. 7. Ordenar cronoloxicamente os principais feitos que interveñen no proceso descolonizador e describir as súas consecuencias a partir de distintas fontes de información, en liña ou bibliográficas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa as zonas afectadas pola descolonización e os seus conflitos. 2.1. Establece de forma razoada as distintas causas e feitos ou factores que desencadean e explican o proceso descolonización. 2.2. Identifica e compara as características da descolonización de Asia e de África. 3.1. Analiza as características dos países do Terceiro Mundo a partir de gráficas. 4.1. Explica as actuacións da ONU no proceso descolonizador a partir de fontes históricas. 5.1. Explica a evolución das relacións entre os países desenvolvidos e os países en vías de desenvolvemento, comparando a axuda internacional coa intervención neocolonialista. 6.1. Localiza nun mapa os países do Terceiro Mundo. 6.2. Analiza textos e imaxes do Movemento de Países non Aliados e dos países subdesenvolvidos. 7.1. Elabora liñas do tempo que interrelacionen feitos políticos, económicos e sociais dos países capitalistas, comunistas e do Terceiro Mundo.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 8. A crise do bloque comunista		
<p>A URSS e as democracias populares.</p> <p>A irrupción de M. Gorbachov: "Perestroika" e "Glasnost", a desintegración da URSS: CEI-Federación Rusa e as novas repúblicas exsoviéticas.</p> <p>A caída do muro de Berlín e a evolución dos países de Europa Central e Oriental.</p> <p>O problema dos Balcáns. A guerra de Iugoslavia.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir a situación da URSS a finais do século XX, establecendo os seus trazos máis significativos desde unha perspectiva política, social e económica. 2. Resumir as políticas de M. Gorbachov nomeando as disposicións concernentes á Perestroika e á <i>glasnost</i> e resaltando as súas influencias. 3. Analizar a situación creada co xurdimento da CEI e as repúblicas exsoviéticas recollendo informacións que resuman as novas circunstancias políticas e económicas. 4. Explicar a caída do muro de Berlín nomeando as súas repercusións nos países de Europa central e oriental. 5. Identificar o problema dos Balcáns enumerando as causas que explican o xurdimento de tal situación e resumindo os feitos que configuran o desenvolvemento de conflitos nesta zona. 6. Obter e seleccionar información de diversas fontes (bibliográficas, internet) que expliquen os diversos feitos que determinan a crise do bloque comunista. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Localiza nun mapa as repúblicas exsoviéticas e os diferentes países formados despois da caída do muro de Berlín. 1.2. Elabora un eixe cronolóxico que ordena os acontecementos que explican a desintegración da URSS formación da CEI-e o xurdimento das repúblicas exsoviéticas. 1.3. Compara utilizando mapas de situación dos países dos Balcáns desde os anos 80 até a actualidade. 2.1. Describe os trazos políticos e socioeconómicos da URSS desde a época de Breznev até a de Gorbachov. 3.1. Elabora un cadro sinóptico sobre a situación política e económica das repúblicas exsoviéticas e a CEI-Federación Rusa. 4.1. Analiza imaxes que reflectan a caída do muro de Berlín. 4.2. Explica as novas relacións das repúblicas exsoviéticas coa Europa occidental. 5.1. Describe comparativamente a evolución política dos países de Europa central e oriental despois da caída do muro de Berlín. 5.2. Describe e analiza as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da guerra dos Balcáns, especialmente en Iugoslavia. 6.1. Realiza unha busca guiada na internet para explicar de maneira razoada a disolución do bloque comunista.
Bloque 9. O mundo capitalista na segunda metade do século XX		
<p>Pensamento e cultura da sociedade capitalista na segunda metade do século XX: O Estado do benestar.</p> <p>O proceso de construción da Unión Europea: das Comunidades Europeas á Unión. Obxectivos e institucións.</p> <p>Evolución dos Estados Unidos: dos anos 60 aos 90.</p> <p>Xapón e os novos países asiáticos industrializados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Distinguir os postulados que defende a cultura capitalista da segunda metade do século XX establecendo as liñas de pensamento e os logros obtidos. 2. Describir o Estado do benestar, aludindo ás características significativas que inflúen na vida cotiá. 3. Explicar o proceso de construción da Unión Europea enumerando os fitos máis destacados que configuran a súa evolución. 4. Coñecer os obxectivos que persegue a Unión Europea relacionándoos coas institucións que compoñen a súa estrutura. 5. Describir a evolución política, social e económica dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90 do século XX sintetizando os aspectos que explican a transformación da sociedade norteamericana e que constitúen elementos orixinais do Estado do benestar. 6. Identificar as singularidades do capitalismo do Xapón e dos novos países industriais asiáticos, establecendo trazos de carácter político, económico, social e cultural. 7. Obter e seleccionar información de diversas fontes (bibliográficas, internet) que expliquen os diversos feitos que determinan o mundo capitalista. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Enumera as liñas de pensamento económico do mundo capitalista na segunda metade do século XX. 2.1. Identifica razoadamente as características e símbolos do Estado do benestar. 3.1. Elabora eixes cronolóxicos sobre o proceso de construción da Unión Europea. 4.1. Relaciona razoadamente as institucións da Unión Europea cos obxectivos que esta persegue. 5.1. Realiza un eixe cronolóxico dos feitos máis significativos de tipo político, social e económico dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90. 5.2. Selecciona e presenta mediante mapas ou redes conceptuais información referida aos Estados Unidos desde 1960 ao 2000. 6.1. Establece razoadamente as características e símbolos que explican aspectos singulares do capitalismo do Xapón e da área do Pacífico. 7.1. Explica o modelo capitalista dun país elaborando información a partir dunha busca guiada na internet

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 10. O mundo actual desde unha perspectiva histórica		
<p>A caída do muro de Berlín e os atentados de Nova York: a globalización e os medios de comunicación. A ameaza terrorista nun mundo globalizado. O impacto científico e tecnolóxico.</p> <p>Europa: reto e unión.</p> <p>Trazos relevantes da sociedade norteamericana a comezos do século XXI, despois dos atentados do 11-S de 2001.</p> <p>Hispanoamérica: situación actual. O mundo islámico na actualidade.</p> <p>África islámica, subsahariana e Sudáfrica.</p> <p>India e China do século XX ao século XXI: evolución política, económica, social e de mentalidades.</p>	<p>1. Analizar as características da globalización describindo a influencia que sobre este fenómeno teñen os medios de comunicación e o impacto que os medios científicos e tecnolóxicos teñen na sociedade actual.</p> <p>2. Describir os efectos da ameaza terrorista (xihadismo, etc.) sobre a vida cotiá, explicando as súas características.</p> <p>3. Resumir os retos que ten a Unión Europea no mundo actual distinguindo os problemas que posúe para mostrarse como zona xeopolítica unida fronte a outras áreas.</p> <p>4. Enumerar os trazos relevantes da sociedade norteamericana a comezos do século XXI distinguindo a transcendencia dos atentados do 11-S e explicando as transformacións e o impacto ocasionado a este país.</p> <p>5. Analizar a evolución política, económica, social e cultural de Hispanoamérica.</p> <p>6. Describir a evolución do mundo islámico na actualidade resumindo os seus trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais.</p> <p>7. Distinguir a evolución dos países de África distinguindo e relacionando as súas zonas xeoestratéxicas.</p> <p>8. Resumir a evolución de China e a India desde finais do século XX ao século XXI, seleccionando trazos políticos, económicos, sociais e de mentalidades.</p> <p>9. Obter e seleccionar información de diversas fontes (bibliográficas, internet) que expliquen os diversos feitos que determinan o mundo actual.</p>	<p>1.1. Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e obxectividade do fluxo de información existente na internet e noutros medios dixitais.</p> <p>1.2. Extrae conclusións de imaxes e material videográfico relacionados co mundo actual.</p> <p>2.1. Realiza unha busca guiada na internet sobre a ameaza terrorista, organizacións que a sustentan, actos máis relevantes (Nova York 11-S, Madrid 11-M, Londres 7-X, etc.), os seus símbolos e repercusións na sociedade (a cidadanía ameazada, as asociacións de vítimas, a mediación en conflitos, etc.) e analiza e comunica a información máis relevante.</p> <p>3.1. Identifica os retos actuais da Unión Europea a partir de noticias periodísticas seleccionadas.</p> <p>3.2. Explica comparativamente os desaxustes que ten a Unión Europea na relación con outros países ou áreas xeopolíticas.</p> <p>4.1. Elabora mapas conceptuais sobre os trazos da sociedade norteamericana agrupándoos en política, sociedade, economía e cultura.</p> <p>5.1. Describe os principais movementos políticos, económicos, sociais e culturais da Hispanoamérica actual.</p> <p>6.1. Enumera e explica os trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais do mundo islámico e localiza nun mapa os países que forman na actualidade o mundo islámico.</p> <p>7.1. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre os principais países do continente africano.</p> <p>8.1. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais de China e da India.</p> <p>8.2. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre países emerxentes de Asia e África.</p> <p>9.1. Elabora un breve informe sobre as relacións entre inmigración e globalización a partir de fontes históricas.</p>

22. Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial.

O espírito emprendedor dentro da educación ten sido amplamente abordado desde diversos enfoques: ben que se ligu a materias relacionadas co ámbito da economía, cada vez máis implica relación do alumnado coa psicoloxía, a socioloxía e a xestión. Trátase dun fenómeno humano que comprende un amplo espectro de competencias, coñecementos e actitudes, calidades e valores.

Asumir riscos, ser innovador, ter dotes de persuasión, negociación e pensamento estratéxico tamén se inclúen dentro das competencias que deben ser mobilizadas na xuventude para contribuír a formar cidadáns dotados de capacidade para o emprendemento. Como resultado, o concepto de educación emprendedora debe abranguer competencias transversais pero ser definida en resultados de aprendizaxe concretos e diferenciados por nivel educativo.

A competencia “sentido de iniciativa emprendedora e espírito emprendedor”, asociada a esta materia, incide non só na pura actividade económica senón na contribución á sociedade por parte dos individuos, a inclusión social e o aseguramento do benestar da comunidade.

Esta materia inclúe aspectos teóricos e prácticos orientados a preparar a mocidade para unha cidadanía responsable e para a vida profesional; axuda ao coñecemento dos que son os emprendedores, do que fan e do que precisan, mais tamén a aprender a responsabilizarse da súa propia carreira e do seu camiño persoal de formación e, en suma, das súas decisións clave na vida, todo isto sen esquecer os aspectos máis concretos relacionados coa posibilidade de creación dun negocio propio ou de ser innovadores ou “intraemprendedores” no seu traballo dentro dunha organización.

Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial. 4º ESO

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Autonomía persoal, liderado e innovación		
<p>Autonomía e autoconecemento. A iniciativa emprendedora e o empresario na sociedade.</p> <p>Intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional.</p> <p>Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Proceso de busca de emprego en empresas do sector. O autoemprego. O proceso de toma de decisións sobre o itinerario persoal.</p> <p>Os dereitos e deberes do traballador. O dereito do traballo.</p> <p>Dereitos e deberes derivados da relación laboral.</p> <p>O contrato de traballo e a negociación colectiva.</p> <p>Seguranza social. Sistema de protección. Emprego e desemprego.</p> <p>Protección do traballador e beneficios sociais.</p> <p>Os riscos laborais. Normas. Planificación da protección na empresa.</p>	<p>1. Describir as calidades persoais e destrezas asociadas á iniciativa emprendedora analizando os requirimentos dos distintos postos de traballo e actividades empresariais.</p> <p>2. Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego, autoemprego e carreira profesional en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ao longo da vida.</p> <p>3. Actuar como un futuro traballador responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, valorando a acción do Estado e da seguranza social na protección da persoa empregada, así como comprendendo a necesidade de protección dos riscos laborais.</p>	<p>1.1. Identifica as calidades persoais, actitudes, aspiracións e formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, describindo a actividade dos empresarios e o seu rol na xeración de traballo e benestar social.</p> <p>1.2. Investiga con medios telemáticos as diferentes áreas de actividade profesional do contorno, os tipos de empresa que as desenvolven e os diferentes postos de traballo en cada unha delas razoando os requirimentos para o desempeño profesional en cada un deles.</p> <p>2.1. Deseña un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do contorno coas calidades e aspiracións persoais valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida.</p> <p>3.1. Identifica as normas e institucións que interveñen nas relacións entre persoas traballadoras e persoas empresarias relacionándoas co funcionamento do mercado de traballo.</p> <p>3.2. Distingue os dereitos e obrigacións que derivan das relacións laborais comprobándoos en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva.</p> <p>3.3. Describe as bases do sistema da seguranza social, así como as obrigacións de persoas traballadoras e persoas empresarias dentro deste, valorando a súa acción protectora ante as distintas contingencias cubertas e describindo as prestacións mediante buscas nas webs institucionais.</p> <p>3.4. Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis relevantes no contorno indicando os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.</p>
Bloque 2. Proxecto de empresa		
<p>A idea de proxecto de empresa. Avaliación da idea. O contorno, o rol social da empresa.</p> <p>Elementos e estrutura da empresa.</p> <p>O plan de empresa.</p> <p>Información na empresa. A información contable. A información de recursos humanos. Os documentos comerciais de cobramento e pagamento. O arquivo.</p> <p>As actividades na empresa. A función de produción. A función comercial e de márketing.</p> <p>Axudas e apoio á creación de empresas.</p>	<p>1. Crear un proxecto de empresa na aula describindo as características internas e a súa relación co contorno así como a súa función social, identificando os elementos que constitúen a súa rede loxística como provedores, clientes, sistemas de produción e comercialización e redes de almacenaxe entre outros.</p> <p>2. Identificar e organizar a información das distintas áreas do proxecto de empresa aplicando os métodos correspondentes á tramitación documental empresarial.</p> <p>3. Realizar actividades de produción e comercialización propias do proxecto de empresa creado aplicando técnicas de comunicación e traballo en equipo.</p>	<p>1.1. Determina a oportunidade dun proxecto de empresa identificando as características e tomando parte na actividade que esta desenvolve.</p> <p>1.2. Identifica as características internas e externas do proxecto de empresa, así como os elementos que constitúen a rede desta: mercado, provedores, clientes, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe e outros.</p> <p>1.3. Describe a relación do proxecto de empresa co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento identificando os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial.</p> <p>2.1. Manexa como usuario a nivel básico a aplicación informática de control e seguimento de clientes, provedores e outros, aplicando as técnicas básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración de persoal para a organización da información do proxecto de empresa.</p> <p>2.2. Transmite información entre as distintas áreas e a clientes internos e externos do proxecto de empresa recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación e aplicando o tratamento protocolario adecuado mediante medios telemáticos e presenciais.</p> <p>3.1. Crea materiais de difusión e publicidade dos produtos e/ou servizos do proxecto de empresa que inclúan un plan de comunicación na internet e nas redes sociais aplicando os principios do márketing.</p> <p>3.2. Desempeña tarefas de produción e/ou comercialización no proxecto de empresa tomando decisións, traballando en equipo e cumprindo os prazos e obxectivos, e propondo melloras segundo un plan de control prefixado.</p> <p>3.3. Recompila datos sobre os diferentes apoios á creación de empresas tanto do contorno próximo como do territorial, nacional ou europeo seleccionando as posibilidades que se axusten ao proxecto de empresa proxectado.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Finanzas		
<p>Tipos de empresa segundo a súa forma xurídica.</p> <p>A escolla da forma xurídica.</p> <p>Trámites de posta en marcha dunha empresa.</p> <p>Fontes de financiamento das empresas. Externas (bancos, axudas e subvencións, <i>crowdfunding</i>) e internas (accionistas, investidores, aplicación de beneficios).</p> <p>Produtos financeiros e bancarios para pemes. Comparación.</p> <p>A planificación financeira das empresas. Estudo de viabilidade económico-financiera. Proxección da actividade. Instrumentos de análise. Ratios básicas.</p> <p>Os impostos que afectan as empresas. O calendario fiscal.</p>	<p>1. Describir as diferentes formas xurídicas das empresas relacionando con cada unha delas as responsabilidades legais dos seus propietarios e xestores, así como coas exixencias de capital.</p> <p>2. Identificar as fontes de financiamento das empresas propias de cada forma xurídica incluíndo as externas e internas e valorando as máis adecuadas para cada tipo e momento no ciclo de vida da empresa.</p> <p>3. Comprender as necesidades da planificación financeira e de negocio das empresas ligándoas á previsión da marcha da actividade sectorial e económica nacional.</p>	<p>1.1. Distingue as diferentes formas xurídicas das empresas e relaciónaas coas exixencias de capital e responsabilidades apropiadas para cada tipo.</p> <p>1.2. Enumera as administracións públicas que teñen relación coa posta en marcha de empresas e recompila por vía telemática os principais documentos que derivan da posta en funcionamento.</p> <p>1.3. Valora as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas e describe os trámites que se deben realizar.</p> <p>2.1. Determina os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa distinguindo as principais partidas relacionadas nun balance de situación.</p> <p>2.2. Caracteriza de forma básica as posibilidades de financiamento do día a día das empresas e diferencia o financiamento externo e interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.</p> <p>3.1. Presenta un estudo de viabilidade económico financeiro a medio prazo do proxecto de empresa, aplicando condicións reais de produtos financeiros analizados e previsións de vendas segundo un estudo do contorno mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo manexando ratios financeiras básicas.</p> <p>3.2. Analiza os produtos financeiros máis adecuados de entre as entidades financeiras do contorno para cada tipo de empresa valorando o custo e o risco de cada un deles e seleccionando os máis adecuados para o proxecto de empresa.</p> <p>3.3. Identifica as obrigacións fiscais das empresas segundo a actividade e sinala o funcionamento básico de IAE, IVE, IRPF e IS indicando as principais diferenzas entre eles e valorando a achega que supón a carga impositiva á riqueza nacional.</p>

23. *Latín.*

A materia de Latín na etapa da ESO ten como principal finalidade introducir o alumnado no coñecemento dos aspectos esenciais da lingua e da cultura latina, facendo fincapé ao mesmo tempo no papel que estas desempeñan como orixe e fundamento das linguas romances e da cultura occidental. Esta mesma perspectiva está tamén presente no currículo básico para bacharelato, ben que nesta etapa se persegue un estudo máis en profundidade da lingua, caracterizada pola súa riqueza e complexidade estrutural. Isto non só constitúe en por si un importante exercicio intelectual senón que, ao mesmo tempo, proporciona unha sólida base científica para o estudo e perfeccionamento progresivo no manexo doutras linguas.

Partindo desta perspectiva, o estudo da disciplina organizouse en bloques que, con lixeiros matices, se repiten en todos os cursos. Estes bloques refírense tanto a cuestións lingüísticas como a temas culturais, tendo en conta que ambos os aspectos constitúen dúas facetas inseparables e complementarias para o estudo da civilización romana, sen as cales non é posible apreciar a importancia do legado latino na súa verdadeira dimensión.

O primeiro destes bloques céntrase en analizar o papel que desempeñou a lingua latina na formación do castelán e das demais linguas romances que se falan na actualidade na Europa romanizada e noutros países do mundo. Para a explicación deste feito, que tradicionalmente foi esgrimido como un dos principais argumentos para xustificar a importancia da disciplina, é necesario partir do marco xeográfico en que se desenvolve a civilización romana, marco que varía substancialmente en función do proceso de expansión que a dita civilización experimenta ao longo da súa dilatada historia. Ao mesmo tempo, traballárase a definición do concepto de lingua romance, partindo dunha comprensión intuitiva baseada na comparación entre o latín e as linguas coñecidas polo alumnado para, progresivamente, afondar no tratamento máis científico do termo e nas clasificacións que se establecen dentro del.

Ao estudo dos aspectos netamente lingüísticos dedícanse tres bloques: o primeiro deles, previsto para os cursos de iniciación ao latín, céntrase nalgúns elementos básicos da lingua, e moi especialmente no

procedemento de escrita, comezando por percorrer os diferentes sistemas coñecidos para analizar despois a orixe do abecedario latino e a súa pronuncia. Os outros dous niveis de descrición e explicación do sistema son a morfoloxía e a sintaxe, dúas realidades inseparables que conforman e integran xuntas o aspecto gramatical. Preténdese iniciar o alumnado no concepto de flexión, estudando a estrutura interna das palabras e os elementos formais destas que serven para definir a relación que manteñen con outras dentro da oración. A sintaxe, pola súa vez, ocúpase de estudar as estruturas oracionais latinas e os elementos que definen as súas construcións máis características, introducindo progresivamente niveis de maior complexidade.

En todos os cursos se dedicou un bloque ao estudo da civilización latina, con obxecto de identificar non só os fitos máis importantes da súa historia, senón tamén os aspectos propios da súa organización política e social e da súa identidade cultural. Dentro desta última merece especial atención o estudo da mitoloxía, cuxa influencia resulta decisiva para a configuración do imaxinario occidental. Preténdese tamén iniciar o alumnado no coñecemento dalgunhas das manifestacións artísticas máis significativas da antigüidade romana, entre as cales destacan por unha parte as relativas ás artes plásticas, e máis concretamente á escultura e a arquitectura, e por outra, as literarias; o estudo máis en profundidade destas últimas resérvase para o último curso, no cal un mellor coñecemento da lingua permitirá ao alumnado entrar en contacto directo con algúns fragmentos das obras orixinais, afondando deste modo na comprensión dos textos literarios clásicos latinos para comprender as claves da sociedade en que viron a luz.

Se, como temos dito, a lingua e a cultura constitúen dúas realidades inseparables e complementarias para adentrarse no coñecemento da civilización latina, non existe mellor instrumento para o estudo de ambas que os propios textos, aos cales se dedica outro dos bloques de contidos previstos en todos os cursos. Preténdese deste modo facer fincapé na necesidade de estudar desde o primeiro momento a lingua no seu contexto real, como mecanismo de expresión intelectual e estética en que se exemplifican os contidos lingüísticos estudados.

Por último, dedícase un bloque ao estudo do léxico, entendendo que este resulta imprescindible para avanzar no coñecemento de calquera lingua. Dentro deste ámbito préstase especial atención á etimoloxía, non só porque esta serve para pór de manifesto a pervivencia das raíces latinas nas linguas modernas, senón ademais porque axuda ao alumnado a adquirir unha mellor comprensión da súa propia lingua, axudándolle a precisar o significado de termos coñecidos ou a descubrir o doutros que non utilizara anteriormente e a incorporalos ao seu vocabulario habitual.

Latín. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances		
Marco xeográfico da lingua. O indoeuropeo. As linguas de España: linguas romances e non romances. Pervivencia de elementos lingüísticos latinos. Identificación de lexemas e afixos latinos usados na propia lingua.	1. Coñecer as orixes das linguas faladas en España, clasificalas e localizalas nun mapa. 2. Poder traducir étimos latinos transparentes. 3. Coñecer, identificar e distinguir os distintos formantes das palabras. 4. Recoñecer e explicar o significado dalgúns dos latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España, explicando o seu significado a partir do termo de orixe.	1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúa en distintos períodos a civilización romana, delimitando o seu ámbito de influencia e localizando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica. 1.2. Identifica as linguas que se falan en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances e delimitando nun mapa as zonas en que se utilizan. 2.1. Traduce do latín as palabras transparentes servíndose do repertorio léxico que coñece tanto na propia lingua como noutras linguas modernas. 3.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes. 4.1. Deduce o significado de palabras tomadas das distintas linguas de España a partir dos étimos latinos.
Bloque 2. Sistema de lingua latina: elementos básicos		
Diferentes sistemas de escrita: as orixes da escrita. Orixes do alfabeto latino. A pronuncia.	1. Coñecer diferentes sistemas de escrita e distinguiilos do alfabeto. 2. Coñecer a orixe do alfabeto nas linguas modernas. 3. Coñecer e aplicar con corrección as normas básicas de pronuncia en latín	1.1. Recoñece diferentes tipos de escrita, clasifícaos conforme a súa natureza e a súa función. 2.1. Explica a orixe do alfabeto de diferentes linguas partindo do abecedario latino e sinala as principais adaptacións que se producen en cada unha delas. 3.1. Le en voz alta textos latinos de certa extensión coa pronuncia correcta.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Morfoloxía		
<p>Formantes das palabras. Tipos de palabras: variables e invariables. Concepto de declinación: as declinacións. Flexión de substantivos, adxectivos e verbos. Os verbos: formas persoais, infinitivo de presente activo e participio de perfecto.</p>	<p>1. Identificar e distinguir os distintos formantes das palabras. 2. Distinguir e clasificar distintos tipos de palabras. 3. Comprender o concepto de declinación e flexión verbal. 4. Coñecer as declinacións, encadrar as palabras dentro da súa declinación e declinalas correctamente. 5. Conxugar correctamente as formas verbais estudadas. 6. Identificar e relacionar elementos morfolóxicos da lingua latina que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.</p>	<p>1.1. Descompón palabras nos seus distintos formantes, servíndose destes para identificar desinencias e explicar o concepto de flexión e paradigma. 2.1. Distingue palabras variables e invariables explicando os trazos que permiten identificarlas e definindo criterios para clasificalas. 3.1. Enuncia correctamente distintos tipos de palabras en latín, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificándoo segundo a súa categoría e declinación. 3.2. Distingue diferentes tipos de palabras a partir do seu enunciado. 4.1. Declina palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente. 5.1. Identifica as distintas conxugacións verbais latinas e clasifica os verbos segundo a súa conxugación a partir do seu enunciado. 5.2. Coñece e identifica as formas que compoñen o enunciado dos verbos de paradigmas regulares e recoñece a partir destas os diferentes modelos de conxugación. 5.3. Identifica correctamente as principais formas derivadas de cada un dos temas verbais latinos: en voz activa, o modo indicativo tanto do tema de presente como do tema de perfecto; en pasiva, o presente, o pretérito imperfecto, o futuro imperfecto e o pretérito perfecto de indicativo, así como o infinitivo de presente activo e o participio de perfecto. 5.4. Cambia de voz as formas verbais. 5.5. Traduce correctamente para o castelán diferentes formas verbais latinas. 6.1. Identifica e relaciona elementos morfolóxicos da lingua latina para realizar a análise e a tradución de textos sinxelos.</p>
Bloque 4. Sintaxe		
<p>Os casos latinos. A concordancia. Os elementos da oración. A oración simple: oracións atributivas e predicativas. As oracións coordinadas. As oracións de infinitivo concertado. Usos do participio.</p>	<p>1. Coñecer e analizar as funcións das palabras na oración. 2. Coñecer os nomes dos casos latinos e identificar as principais funcións que realizan na oración, saber traducir os casos á lingua materna de forma adecuada. 3. Recoñecer e clasificar os tipos de oración simple. 4. Distinguir as oracións simples das compostas. 5. Identificar as construcións de infinitivo concertado. 6. Identificar, distinguir e traducir de forma correcta as construcións de participio de perfecto concertado máis transparentes. 7. Identificar e relacionar elementos sintácticos da lingua latina que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.</p>	<p>1.1. Analiza morfolóxica e sintacticamente frases e textos adaptados identificando correctamente as categorías gramaticais a que pertencen as diferentes palabras e explicando as funcións que realizan no contexto. 2.1. Enumera correctamente os nomes dos casos que existen na flexión nominal latina, explicando as principais funcións que realizan dentro da oración e ilustrando con exemplos a forma adecuada de traducilos. 3.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións simples identificando as súas características. 4.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións compostas, diferenciándoas das oracións simples. 5.1. Recoñece dentro de frases e textos sinxelos construcións de infinitivo concertado, analizándoas e traducíndoas de forma correcta. 6.1. Recoñece, dentro de frases e textos sinxelos, as construcións de participio de perfecto concertado máis transparentes, analizándoas e traducíndoas de forma correcta. 7.1. Identifica e relaciona elementos sintácticos da lingua latina para realizar a análise e a tradución de textos sinxelos.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Roma: historia, cultura e civilización		
<p>Períodos da historia de Roma. Organización política e social de Roma. Vida cotiá. A familia romana. Mitoloxía e relixión.</p>	<p>1. Coñecer os feitos históricos dos períodos da historia de Roma, encadralos no seu período correspondente e realizar eixes cronolóxicos. 2. Coñecer os trazos fundamentais da organización política e social de Roma. 3. Coñecer a composición da familia e os roles asignados aos seus membros. 4. Coñecer os principais deuses da mitoloxía. 5. Coñecer os deuses, mitos e heroes latinos e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e heroes antigos e os actuais.</p>	<p>1.1. Distingue as diferentes etapas da historia de Roma, explicando os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso dunhas a outras. 1.2. Sabe enmarcar determinados feitos históricos no período histórico correspondente. 1.3. Pode elaborar eixes cronolóxicos en que se representan fitos históricos relevantes, consultando diferentes fontes de información. 1.4. Describe algúns dos principais fitos históricos da civilización latina explicando a grandes trazos as circunstancias en que teñen lugar e as súas principais consecuencias. 2.1. Describe os trazos esenciais que caracterizan as sucesivas formas de organización do sistema político romano. 2.2. Describe a organización da sociedade romana, explicando as características das distintas clases sociais e os papeis asignados a cada unha delas, comparándoos cos actuais. 3.1. Identifica e explica os diferentes papeis que desempeñan dentro da familia cada un dos seus membros analizando a través deles estereotipos culturais da época e comparándoos cos actuais. 4.1. Identifica os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan e establecendo relacións entre os deuses máis importantes. 5.1. Recoñece e ilustra con exemplos a pervivencia do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, sinalando as semellanzas e as principais diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos.</p>
Bloque 6. Textos		
<p>Iniciación ás técnicas de tradución e retroversión. Análise morfolóxica e sintáctica. Lectura comprensiva de textos traducidos.</p>	<p>1. Aplicar coñecementos básicos de morfoloxía e sintaxe para iniciarse na interpretación e tradución de frases de dificultade progresiva e textos adaptados. 2. Realizar a través dunha lectura comprensiva análise e comentario do contido e a estrutura de textos clásicos traducidos.</p>	<p>1.1. Utiliza adecuadamente a análise morfolóxica e sintáctica de frases de dificultade gradual e textos adaptados para efectuar correctamente a súa tradución ou retroversión. 1.2. Utiliza mecanismos de inferencia para comprender de forma global textos sinxelos. 2.1. Realiza comentarios sobre determinados aspectos culturais presentes nos textos seleccionados aplicando para isto os coñecementos adquiridos previamente nesta ou noutras materias. 2.2. Elabora mapas conceptuais e estruturais dos textos propostos, localizando o tema principal e distinguindo as súas partes.</p>
Bloque 7. Léxico		
<p>Vocabulario básico latino: léxico transparente, palabras de maior frecuencia e principais prefixos e sufixos. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ás linguas romances. Palabras patrimoniais e cultismos.</p>	<p>1. Coñecer, identificar e traducir o léxico latino transparente, as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos. 2. Recoñecer os elementos léxicos latinos que permanecen nas linguas dos alumnos.</p>	<p>1.1. Deduce o significado de termos latinos non estudados partindo do contexto ou de palabras da lingua propia. 1.2. Identifica e explica as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos, traducíndoos para a propia lingua. 2.1. Identifica a etimoloxía de palabras de léxico común da lingua propia e explica a partir desta o seu significado. 2.2. Identifica e diferencia cultismos e termos patrimoniais relacionándoos co termo de orixe.</p>

Latín I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances		
<p>Marco xeográfico da lingua. O indoeuropeo. As linguas de España: linguas romances e non romances. Pervivencia de elementos lingüísticos latinos: termos patrimoniais e cultismos. Identificación de lexemas, sufixos e prefixos latinos usados na propia lingua.</p>	<p>1. Coñecer e localizar en mapas o marco xeográfico da lingua latina e das linguas romances de Europa. 2. Coñecer as orixes das linguas faladas en España, clasificalas e localizalas nun mapa. 3. Establecer mediante mecanismos de inferencia as relacións existentes entre determinados étimos latinos e os seus derivados en linguas romances. 4. Coñecer e distinguir termos patrimoniais e cultismos. 5. Coñecer, identificar e distinguir os distintos formantes das palabras.</p>	<p>1.1. Localiza nun mapa o marco xeográfico da lingua latina e a súa expansión delimitando os seus ámbitos de influencia e localizando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica. 2.1. Identifica as linguas que se falan en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances e delimitando nun mapa as zonas en que se utilizan. 3.1. Deduce o significado das palabras das linguas de España a partir dos étimos latinos. 4.1. Explica e ilustra con exemplos a diferenza entre palabra patrimonial e cultismo. 4.2. Coñece exemplos de termos latinos que deron orixe tanto a unha palabra patrimonial como a un cultismo e sinala as diferenzas de uso e significado que existen entre ambos. 5.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes.</p>
Bloque 2. Sistema de lingua latina: elementos básicos.		
<p>Diferentes sistemas de escrita: as orixes da escrita. Orixes do alfabeto latino. A pronuncia.</p>	<p>1. Coñecer diferentes sistemas de escrita e distinguilos do alfabeto. 2. Coñecer a orixe do alfabeto nas linguas modernas. 3. Coñecer os diferentes tipos de pronuncia do latín.</p>	<p>1.1. Recoñece diferentes tipos de escrita e clasifícaos conforme a súa natureza e a súa función describindo os trazos que distinguen uns doutros. 2.1. Explica a orixe do alfabeto latino explicando a evolución e adaptación dos signos do alfabeto grego. 2.2. Explica a orixe do alfabeto de diferentes linguas partindo do alfabeto latino, explicando a súa evolución e sinalando as adaptacións que se producen en cada unha delas. 3.1. Le coa pronuncia e acentuación correcta textos latinos identificando e reproducindo exemplos de diferentes tipos de pronuncia.</p>

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Morfoloxía		
<p>Formantes das palabras. Tipos de palabras: variables e invariables. Concepto de declinación: as declinacións. Flexión de substantivos, pronomes e verbos. Os verbos: formas persoais e non persoais do verbo</p>	<p>1. Coñecer, identificar e distinguir os distintos formantes das palabras. 2. Distinguir os diferentes tipos de palabras a partir do seu enunciado. 3. Comprender o concepto de declinación/flexión verbal. 4. Coñecer as declinacións, encadrar as palabras dentro da súa declinación e declinalas correctamente. 5. Conxugar correctamente as formas verbais estudadas. 6. Identificar e relacionar elementos morfolóxicos da lingua latina que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.</p>	<p>1.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes. 2.1. Identifica polo seu enunciado diferentes tipos de palabras en latín, diferenciando unhas doutras e clasificándooas segundo a súa categoría e declinación. 3.1. Declina e/ou conxuga de forma correcta palabras propostas segundo a súa categoría, explicando e ilustrando con exemplos as características que diferencian os conceptos de conxugación e declinación. 3.2. Enuncia correctamente distintos tipos de palabras en latín, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificándooas segundo a súa categoría e declinación. 4.1. Declina palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente. 5.1. Clasifica verbos segundo a súa conxugación partindo do seu enunciado e describindo os trazos polos cales se recoñecen os distintos modelos de flexión verbal. 5.2. Explica o enunciado dos verbos de paradigmas regulares identificando as formas que se utilizan para formalos. 5.3. Explica o uso dos temas verbais latinos identificando correctamente as formas derivadas de cada un deles. 5.4. Conxuga os tempos verbais máis frecuentes en voz activa e pasiva aplicando correctamente os paradigmas correspondentes. 5.5. Distingue formas persoais e non persoais dos verbos explicando os trazos que permiten identificalas e definindo criterios para clasificalas. 5.6. Traduce para o castelán diferentes formas verbais latinas comparando o seu uso en ambas as linguas. 5.7. Cambia de voz as formas verbais identificando e manexando con seguranza os formantes que expresan este accidente verbal. 6.1. Identifica e relaciona elementos morfolóxicos da lingua latina para realizar a análise e tradución de textos sinxelos.</p>
Bloque 4. Sintaxe		
<p>Os casos latinos. A concordancia. Os elementos da oración. A oración simple: oracións atributivas e predicativas. As oracións compostas. Construcións de infinitivo e participio.</p>	<p>1. Coñecer e analizar as funcións das palabras na oración. 2. Coñecer os nomes dos casos latinos, identificalos, as funcións que realizan na oración, saber traducir os casos para a lingua materna de forma adecuada. 3. Recoñecer e clasificar os tipos de oración simple. 4. Distinguir as oracións simples das compostas. 5. Coñecer as funcións das formas non persoais: infinitivo e participio nas oracións. 6. Identificar, distinguir e traducir de forma correcta as construcións de infinitivo e participio máis frecuentes. 7. Identificar e relacionar elementos sintácticos da lingua latina que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.</p>	<p>1.1. Analiza morfolóxica e sintacticamente frases e textos de dificultade gradual, identificando correctamente as categorías gramaticais a que pertencen as diferentes palabras e explicando as funcións que realizan no contexto. 2.1. Enumera correctamente os nomes dos casos que existen na flexión nominal latina, explicando as funcións que realizan dentro da oración e ilustrando con exemplos a forma adecuada de traducilos. 3.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións simples identificando e explicando en cada caso as súas características. 4.1. Compara e clasifica diferentes tipos de oracións compostas, diferenciándooas con precisión das oracións simples e explicando en cada caso as súas características. 5.1. Identifica as distintas funcións que realizan as formas non persoais, infinitivo e participio dentro da oración comparando distintos exemplos do seu uso. 6.1. Recoñece, analiza e traduce de forma correcta as construcións de infinitivo e participio máis frecuentes relacionándooas con construcións análogas existentes noutras linguas que coñece. 7.1. Identifica na análise de frases e textos de dificultade gradual elementos sintácticos propios da lingua latina relacionándooas para traducilos cos seus equivalentes en castelán.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Roma: historia, cultura, arte e civilización		
Períodos da historia de Roma. Organización política e social de Roma. Mitoloxía e relixión. Arte romana. Obras públicas e urbanismo.	1. Coñecer os feitos históricos dos períodos da historia de Roma, encadralos no seu período correspondente e realizar eixes cronolóxicos. 2. Coñecer a organización política e social de Roma. 3. Coñecer os principais deuses da mitoloxía. 4. Coñecer os deuses, mitos e heroes latinos e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e heroes antigos e os actuais. 5. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e relixión latina coas actuais. 6. Coñecer as características fundamentais da arte romana e describir algunhas das súas manifestacións máis importantes. 7. Identificar os trazos máis destacados das edificacións públicas e o urbanismo romano e sinalar a súa presenza dentro do patrimonio histórico do noso país.	1.1. Describe o marco histórico en que xorde e se desenvolve a civilización romana sinalando distintos períodos dentro del e identificando para cada un deles as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións. 1.2. Distingue as diferentes etapas da historia de Roma, explicando os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso dunhas a outras. 1.3. Sabe enmarcar determinados feitos históricos na civilización e período histórico correspondente pondoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas. 1.4. Pode elaborar eixes cronolóxicos en que se representan fitos históricos relevantes consultando ou non diferentes fontes de información. 1.5. Describe os principais fitos históricos e os aspectos máis significativos da civilización latina e analiza a súa influencia no devir histórico posterior. 1.6. Explica a romanización de Hispania, describindo as súas causas e delimitando as súas distintas fases. 1.7. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país. 2.1. Describe e compara as sucesivas formas de organización do sistema político romano. 2.2. Describe a organización da sociedade romana, explicando as características das distintas clases sociais e os papeis asignados a cada unha delas, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais. 3.1. Identifica os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo relacións entre os diferentes deuses. 4.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, explicando os principais aspectos que diferencian uns doutros. 4.2. Recoñece e ilustra con exemplos a pervivencia do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as semellanzas e as principais diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos asociándoos a outros trazos culturais propios de cada época. 4.3. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa. 5.1. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, explicando os trazos que lles son propios. 6.1. Describe as principais manifestacións escultóricas e pictóricas da arte romana identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e cronoloxía aproximada. 7.1. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores. 7.2. Localiza nun mapa os principais exemplos de edificacións públicas romanas que forman parte do patrimonio español, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e cronoloxía aproximada.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. Textos		
<p>Iniciación ás técnicas de tradución, retroversión e comentario de textos. Análise morfolóxica e sintáctica. Comparación de estruturas latinas coas da lingua propia. Lectura comprensiva de textos clásicos orixinais en latín ou traducidos. Lectura comparada e comentario de textos en lingua latina e lingua propia.</p>	<p>1. Coñecer e aplicar os coñecementos fonolóxicos, morfolóxicos, sintácticos e léxicos da lingua latina para a interpretación e tradución de textos de dificultade progresiva. 2. Realizar a través dunha lectura comprensiva análise e comentario do contido e estrutura de textos clásicos orixinais en latín ou traducidos.</p>	<p>1.1. Utiliza adecuadamente a análise morfolóxica e sintáctica de textos de dificultade gradual para efectuar correctamente a súa tradución ou retroversión. 1.2. Utiliza mecanismos de inferencia para comprender textos de forma global. 1.3. Utiliza correctamente o dicionario para localizar o significado de palabras que entrañen dificultade identificando entre varias acepcións o sentido máis adecuado para a tradución do texto. 2.1. Realiza comentarios sobre os principais trazos dos textos seleccionados e sobre os aspectos culturais presentes neles, aplicando para isto os coñecementos adquiridos previamente nesta ou noutras materias. 2.2. Elabora mapas conceptuais e estruturais dos textos propostos, localizando o tema principal e distinguindo as súas partes.</p>
Bloque 7. Léxico		
<p>Vocabulario básico latino: léxico transparente, palabras de maior frecuencia e principais prefixos e sufixos. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ás linguas romances. Palabras patrimoniais e cultismos. Latinismos máis frecuentes do vocabulario común e do léxico especializado. Expresións latinas incorporadas á lingua coloquial e á literaria.</p>	<p>1. Coñecer, identificar e traducir o léxico latino transparente, as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos. 2. Identificar e explicar os elementos léxicos latinos que permanecen nas linguas dos estudantes.</p>	<p>1.1. Deduce o significado das palabras latinas non estudadas a partir do contexto ou de palabras da súa lingua ou doutras que coñece. 1.2. Identifica e explica termos transparentes, así como as palabras de maior frecuencia e os principais prefixos e sufixos, traducíndoos correctamente para a propia lingua. 2.1. Identifica a etimoloxía de palabras de léxico común na lingua propia e explica a partir desta o seu significado. 2.2. Comprende o significado dos principais latinismos e expresións latinas que se incorporaron á lingua falada. 2.3. Realiza evolucións de termos latinos a distintas linguas romances aplicando as regras fonéticas de evolución. 2.4. Relaciona distintas palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica.</p>

Latín II. 2º bacharelato

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances		
<p>Pervivencia de elementos lingüísticos latinos nas linguas modernas: termos patrimoniais, cultismos e neoloxismos. Identificación de lexemas, sufixos e prefixos latinos usados na propia lingua. Análise dos procesos de evolución desde o latín ás linguas romances.</p>	<p>1. Coñecer e distinguir termos patrimoniais e cultismos. 2. Recoñecer a presenza de latinismos na linguaxe científica e na fala culta, e deducir o seu significado a partir dos correspondentes termos latinos. 3. Coñecer as regras de evolución fonética do latín e aplicalas para realizar a evolución das palabras latinas.</p>	<p>1.1. Recoñece e distingue a partir do étimo latino termos patrimoniais e cultismos explicando as diferentes evolucións que se producen nun e noutro caso. 1.2. Deduce e explica o significado das palabras das linguas de España a partir dos étimos latinos de que proceden. 2.1. Recoñece e explica o significado dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España, explicando o seu significado a partir do termo de orixe. 3.1. Explica o proceso de evolución de termos latinos ás linguas romances, sinalando cambios fonéticos comúns a distintas linguas dunha mesma familia e ilustrándoo con exemplos. 3.2. Realiza evolucións de termos latinos ao castelán aplicando e explicando as regras fonéticas de evolución.</p>
Bloque 2. Morfoloxía.		
<p>Nominal: Formas menos usuais e irregulares. Verbal: Verbos irregulares e defectivos. Formas nominais do verbo: supino, xerundio e xerundivo. A conxugación perifrástica.</p>	<p>1. Coñecer as categorías gramaticais. 2. Coñecer, identificar e distinguir os formantes das palabras. 3. Realizar a análise morfolóxica das palabras dun texto clásico e enuncialas. 4. Identificar todas as formas nominais e pronominais. 5. Identificar, conxugar, traducir e efectuar a retroversión de todas as formas verbais.</p>	<p>1.1. Nomea e describe as categorías gramaticais, sinalando os trazos que as distinguen. 2.1. Identifica e distingue en palabras propostas os seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e afixos e buscando exemplos doutros termos en que estean presentes. 3.1. Analiza morfoloxicamente palabras presentes nun texto clásico identificando correctamente os seus formantes e sinalando o seu enunciado. 4.1. Identifica con seguranza e axudándose do dicionario todo tipo de formas verbais, conxugándoas e sinalando o seu equivalente en castelán. 5.1. Aplica os seus coñecementos da morfoloxía verbal e nominal latina para realizar traducións e retroversións.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Sintaxe		
<p>Estudo pormenorizado da sintaxe nominal e pronominal.</p> <p>A oración composta.</p> <p>Tipos de oracións e construcións sintácticas.</p> <p>Construcións de xerundio, xerundivo e supino.</p>	<p>1. Recoñecer e clasificar as oracións e as construcións sintácticas latinas.</p> <p>2. Coñecer as funcións das formas non persoais do verbo: infinitivo, xerundio e participio.</p> <p>3. Relacionar e aplicar coñecementos sobre elementos e construcións sintácticas en interpretación e tradución de textos clásicos.</p>	<p>1.1 Recoñece, distingue e clasifica os tipos de oracións e as construcións sintácticas latinas, relacionándoas con construcións análogas existentes noutras linguas que coñece.</p> <p>2.1. Identifica formas non persoais do verbo en frases e textos, tradúceas correctamente e explica as funcións que desempeñan.</p> <p>3.1. Identifica na análise de frases e textos de dificultade gradual elementos sintácticos propios da lingua latina relacionándoos para traducilos cos seus equivalentes en castelán.</p>
Bloque 4. Literatura romana		
<p>Os xéneros literarios.</p> <p>A épica.</p> <p>A historiografía.</p> <p>A lírica.</p> <p>A oratoria.</p> <p>A comedia latina.</p> <p>A fábula.</p>	<p>1. Coñecer as características dos xéneros literarios latinos, os seus autores e obras máis representativas e as súas influencias na literatura posterior.</p> <p>2. Coñecer os fitos esenciais da literatura latina como base literaria da literatura e cultura europea e occidental.</p> <p>3. Analizar, interpretar e situar no tempo textos mediante lectura comprensiva, distinguindo xénero, época, características e estrutura, se a extensión da pasaxe o permite.</p> <p>4. Establecer relacións e paralelismos entre a literatura clásica e a posterior.</p>	<p>1.1. Describe as características esenciais dos xéneros literarios latinos e identifica e sinala a súa presenza en textos propostos.</p> <p>2.1. Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles autores, obras e outros aspectos relacionados coa literatura latina.</p> <p>2.2. Nomea autores representativos da literatura latina, encadrándoos no seu contexto cultural e citando e explicando as súas obras máis coñecidas.</p> <p>3.1. Realiza comentarios de textos latinos situándoos no tempo, explicando a súa estrutura, se a extensión da pasaxe o permite, e as súas características esenciais, e identificando o xénero a que pertencen.</p> <p>4.1. Analiza o distinto uso que se fixo deles. Explora a pervivencia dos xéneros e os temas literarios da tradución latina mediante exemplos da literatura contemporánea, analizando</p> <p>4.2. Recoñece a través de motivos, temas ou personaxes a influencia da tradición grecolatina en textos de autores contemporáneos e sèrvese deles para comprender e explicar a pervivencia dos xéneros e dos temas procedentes da cultura grecolatina, describindo os seus aspectos esenciais e os distintos tratamentos que reciben.</p>
Bloque 5. Textos		
<p>Tradución e interpretación de textos clásicos.</p> <p>Comentario e análise histórica, lingüística e literaria de textos clásicos orixinais.</p> <p>Coñecemento do contexto social, cultural e histórico dos textos traducidos.</p> <p>Identificación das características formais dos textos.</p>	<p>1. Realizar a tradución, interpretación e comentarios lingüísticos, históricos e literarios de textos de autores latinos.</p> <p>2. Utilizar o dicionario e buscar o termo máis apropiado na lingua propia para a tradución do texto.</p> <p>3. Identificar as características formais dos textos.</p> <p>4. Coñecer o contexto social, cultural e histórico dos textos traducidos.</p>	<p>1.1. Utiliza adecuadamente a análise morfolóxica e sintáctica de textos clásicos para efectuar correctamente a súa tradución.</p> <p>1.2. Aplica os coñecementos adquiridos para realizar comentarios lingüísticos, históricos e literarios de textos.</p> <p>2.1. Utiliza con seguranza e autonomía o dicionario para a tradución de textos, identificando en cada caso o termo máis apropiado na lingua propia en función do contexto e do estilo empregado polo autor.</p> <p>3.1. Recoñece e explica a partir de elementos formais o xénero e o propósito do texto.</p> <p>4.1. Identifica o contexto social, cultural e histórico dos textos propostos partindo de referencias tomadas dos propios textos e asociándoos con coñecementos adquiridos previamente.</p>
Bloque 6. Léxico		
<p>Ampliación de vocabulario básico latino: léxico literario e filosófico.</p> <p>Evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ás linguas romances. Palabras patrimoniais e cultismos.</p> <p>Expresións latinas incorporadas á lingua coloquial e á literaria.</p> <p>Etimoloxía e orixe das palabras da propia lingua.</p>	<p>1. Coñecer, identificar e traducir termos latinos pertencentes ao vocabulario especializado: léxico literario e filosófico.</p> <p>2. Recoñecer os elementos léxicos latinos que permanecen nas linguas dos estudantes.</p> <p>3. Coñecer as regras de evolución fonética do latín e aplicalas para realizar a evolución das palabras latinas.</p>	<p>1.1. Identifica e explica termos do léxico literario e filosófico e tradúceos correctamente para a propia lingua.</p> <p>1.2. Deduce o significado de palabras e expresións latinas non estudadas a partir do contexto ou de palabras ou expresións da súa lingua ou doutras que coñece.</p> <p>2.1. Identifica a etimoloxía e coñece o significado de palabras de léxico común e especializado da lingua propia.</p> <p>2.2. Comprende e explica de maneira correcta o significado de latinismos e expresións latinas que se incorporaron a diferentes campos semánticos da lingua falada ou perviviron na linguaxe xurídica, filosófica, técnica, relixiosa, médica e científica.</p> <p>3.1. Realiza evolucións de termos latinos a distintas linguas romances aplicando as regras fonéticas de evolución.</p>

24. Lingua Castelá e Literatura.

A materia de Lingua Castelá e Literatura ten como obxectivo o desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado, entendida en todas as súas vertentes (pragmática, lingüística, sociolingüística e literaria). Debe tamén achegar as ferramentas e os coñecementos necesarios para desenvolverse satisfactoriamente en calquera situación comunicativa da vida familiar, social e profesional. Eses coñecementos

son os que articulan os procesos de comprensión e expresión oral por un lado, e de comprensión e expresión escrita por outro. A estruturación do pensamento do ser humano faise a través da linguaxe, de aí que esa capacidade de comprender e de expresarse sexa o mellor e o máis eficaz instrumento de aprendizaxe.

A finalidade da reflexión lingüística é o coñecemento progresivo da propia lingua, que se produce cando o alumnado percibe o uso de diferentes formas lingüísticas para diversas funcións e cando analiza as súas propias producións e as dos que o rodean para comprendelas, avalialas e, se for o caso, corríxilas. A reflexión literaria a través da lectura, comprensión e interpretación de textos significativos favorece o coñecemento das posibilidades expresivas da lingua, desenvolve a capacidade crítica e creativa dos estudantes, dálles acceso ao coñecemento doutras épocas e culturas e enfrónaos a situacións que enriquecen a súa experiencia do mundo e favorecen o coñecemento de si mesmos.

Os elementos de Lingua Castelá e Literatura supoñen unha progresión respecto dos saberes e habilidades adquiridos desde o inicio da vida escolar. O enfoque comunicativo centrado no uso funcional da lingua artículase arredor dun eixe que é o uso social da lingua en diferentes ámbitos: privados e públicos, familiares e escolares. A disciplina céntrase na aprendizaxe das destrezas discursivas que poden darse en diversos ámbitos: o das relacións persoais, o académico, o social e o dos medios de comunicación, cuxo dominio require procedementos e coñecementos explícitos acerca do funcionamento da linguaxe en todas as súas dimensións, tanto relativos aos elementos formais como ás normas sociolingüísticas que presiden os intercambios.

A lectura de textos diversos e a súa comprensión contribúe á adquisición de destrezas comunicativas.

A organización dos contidos non pretende xerarquizas as aprendizaxes dentro da aula senón que responde ás destrezas básicas que debe manexar o alumnado para ampliar progresivamente a súa capacidade de comprensión e expresión oral e escrita, así como a súa educación literaria.

A forma de falar e de escoitar dunha persoa determina a percepción que os demais teñen dela. É, por tanto, imprescindible dotar o alumnado de estratexias que favorezan unha correcta aprendizaxe desta dimensión oral da competencia comunicativa, e que lle asegure un manexo efectivo das situacións de comunicación nos ámbitos persoal, social, académico e profesional ao longo da súa vida. Co bloque de “Comunicación oral: escoitar e falar” búscase que os alumnos e alumnas vaian adquirindo as habilidades necesarias para comunicar con precisión as súas propias ideas, realizar discursos cada vez máis elaborados de acordo cunha situación comunicativa e escoitar activamente interpretando de maneira correcta as ideas dos demais.

A lectura e a escrita son os instrumentos a través dos cales se poñen en marcha os procesos cognitivos que elaboran o coñecemento do mundo, dos demais e dun mesmo e, por tanto, desempeñan un papel fundamental como ferramentas de adquisición de novas aprendizaxes ao longo da vida. Co bloque de “Comunicación escrita: ler e escribir” perséguese que o alumnado sexa capaz de entender textos de distinto grao de complexidade e de xéneros diversos e que reconstrúa as ideas explícitas e implícitas no texto co fin de elaborar o seu propio pensamento crítico e creativo. Comprender un texto implica activar unha serie de estratexias de lectura que deben practicarse na aula e proxectarse en todas as esferas da vida e en todo tipo de lectura: ler para obter información, ler para aprender a propia lingua e ler por pracer. Así mesmo, o ensino dos procesos de escrita pretende conseguir que o alumnado tome consciencia dela como un procedemento estruturado en tres partes: planificación do escrito, redacción a partir de borradores de escrita e revisión destes antes de redactar o texto definitivo. Do mesmo modo, para progresar no dominio das técnicas de escrita cómpre adquirir os mecanismos que permiten diferenciar e utilizar os diferentes xéneros discursivos apropiados a cada contexto (familiar, académico, administrativo, social e profesional).

Todos os seres humanos posuímos unha capacidade innata para comunicarnos a través de elementos verbais ou extraverbais que nos permiten interactuar co mundo que nos rodea, con formas cada vez máis complexas. O bloque “Coñecemento da lingua” responde á necesidade de reflexión sobre os mecanismos lingüísticos que regulan a comunicación e afástase da pretensión de utilizar os coñecementos lingüísticos como un fin en si mesmos para devolverlles a súa funcionalidade orixinal: servir de base para o uso correcto da lingua.

O coñecemento da lingua abórdase como a aprendizaxe progresiva das habilidades lingüísticas, así como a construción de competencias nos usos discursivos da linguaxe a partir do coñecemento e a reflexión necesarios para apropiarse das regras ortográficas e gramaticais imprescindibles, para falar, ler e escribir correctamente en todas as esferas da vida. Os contidos estrutúranse arredor de catro eixes fundamentais: o primeiro é a observación reflexiva da palabra, o seu uso e os seus valores significativos e expresivos dentro dun discurso, dun texto e dunha oración; o segundo céntrase nas relacións gramaticais que se establecen entre as palabras e os grupos de palabras dentro do texto; o terceiro afonda nas relacións textuais que fundamentan o discurso e o cuarto céntrase nas variedades lingüísticas da lingua. A reflexión metalingüística

está integrada na actividade verbal e en todos os niveis: discursivo, textual e oracional, e intervén nos procesos de aprendizaxe da lingua oral e da lingua escrita a través das diferentes fases de produción: planificación, textualización e revisión, o que achegará ao alumnado os mecanismos necesarios para o coñecemento activo e autónomo da súa propia lingua ao longo da vida.

O bloque “Educación literaria” asume o obxectivo de facer dos escolares lectores cultos e competentes, implicados nun proceso de formación lectora que continúe ao longo de toda a vida e non se limite só aos anos de estudo académico. É un marco conceptual que alterna a lectura, a comprensión e a interpretación de obras literarias próximas aos seus gustos persoais e á súa madurez cognitiva, coa de textos literarios e obras completas que fornecen o coñecemento básico sobre algunhas das achegas máis representativas da nosa literatura.

A distribución de contidos repártese ao longo das etapas da seguinte maneira. Na ESO abórdase un estudo progresivo da literatura: pártese dun achegamento aos xéneros literarios e continúaase progresivamente cunha visión cronolóxica desde a Idade Media até o século XX, sempre a través da selección de textos significativos. Será nos dous cursos do bacharelato cando o alumnado afonde na relación entre o contexto sociocultural e a obra literaria.

Por outro lado, é importante favorecer a lectura libre de obras da literatura española e universal de todos os tempos e da literatura xuvenil. Trátase de conseguir lectores que continúen lendo e que se sigan formando a través da súa libre actividade lectora ao longo de toda a súa traxectoria vital: persoas críticas capaces de interpretar os significados implícitos dos textos a través dunha lectura analítica e comparada de distintos fragmentos ou obras, xa sexa dun mesmo período ou de períodos diversos da historia da literatura, aprendendo así a integrar as opinións propias e as alleas.

En resumo, esta materia persegue o obxectivo último de crear cidadáns conscientes e interesados no desenvolvemento e na mellora da súa competencia comunicativa, capaces de interactuar satisfactoriamente en todos os ámbitos que forman e van formar parte da súa vida. Isto exige unha reflexión sobre os mecanismos de usos orais e escritos da súa propia lingua, e a capacidade de interpretar e valorar o mundo e de formar as súas propias opinións a través da lectura crítica das obras literarias máis importantes de todos os tempos.

Lingua Castelá e Literatura. 1º ciclo ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comunicación oral: escoitar e falar		
<p>Escoitar.</p> <p>Comprensión, interpretación e valoración de textos orais en relación co ámbito de uso: ámbito persoal, académico/escolar e ámbito social.</p> <p>Comprensión, interpretación e valoración de textos orais en relación coa finalidade que perseguen: textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e textos argumentativos. O diálogo.</p> <p>Observación, reflexión, comprensión e valoración do sentido global dos debates, coloquios e conversas espontáneas, da intención comunicativa de cada interlocutor e aplicación das normas básicas que os regulan.</p> <p>Falar.</p> <p>Cofecemento e uso progresivamente autónomo das estratexias necesarias para a produción e avaliación de textos orais.</p> <p>Cofecemento, uso e aplicación das estratexias necesarias para falar en público: planificación do discurso, prácticas orais formais e informais e avaliación progresiva</p> <p>Participación en debates, coloquios e conversas espontáneas observando e respectando as normas básicas de interacción, intervención e cortesía que regulan estas prácticas orais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprender, interpretar e valorar textos orais propios do ámbito persoal, académico/escolar e social. 2. Comprender, interpretar e valorar textos orais de diferente tipo. 3. Comprender o sentido global de textos orais. 4. Valorar a importancia da conversa na vida social practicando actos de fala: contando, describindo, opinando, dialogando..., en situacións comunicativas propias da actividade escolar. 5. Recoñecer, interpretar e avaliar progresivamente a claridade expositiva, a adecuación, coherencia e cohesión do contido das producións orais propias e alleas, así como os aspectos prosódicos e os elementos non verbais (xestos, movementos, ollada...). 6. Aprender a falar en público, en situacións formais e informais, de forma individual ou en grupo. 7. Participar e valorar a intervención en debates, coloquios e conversas espontáneas. 8. Reproducir situacións reais ou imaxinarias de comunicación potenciando o desenvolvemento progresivo das habilidades sociais, a expresión verbal e non verbal e a representación de realidades, sentimentos e emocións. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comprende o sentido global de textos orais propios do ámbito persoal, escolar/académico e social, identificando a estrutura, a información relevante e a intención comunicativa do falante. 1.2. Anticipa ideas e infire datos do emisor e do contido do texto analizando fontes de procedencia non verbal. 1.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas 1.4. Segue e interpreta instrucións orais respectando a xerarquía dada. 1.5. Comprende o sentido global de textos publicitarios, informativos e de opinión procedentes dos medios de comunicación, distinguindo a información da persuasión na publicidade e a información da opinión en noticias, reportaxes, etc. identificando as estratexias de enfatización e de expansión. 1.6. Resume textos, de forma oral, recollendo as ideas principais e integrándoas, de forma clara, en oracións que se relacionen lóxica e semanticamente. 2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do falante, así como a súa estrutura e as estratexias de cohesión textual oral. 2.2. Anticipa ideas e infire datos do emisor e do contido do texto analizando fontes de procedencia non verbal. 2.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas. 2.4. Interpreta e valora aspectos concretos do contido e da estrutura de textos narrativos, descritivos, expositivos,

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>argumentativos e instrutivos emitindo xuízos razoados e relacionándoos con conceptos persoais para xustificar un punto de vista particular.</p> <p>2.5. Utiliza progresivamente os instrumentos adecuados para localizar o significado de palabras ou enunciados descoñecidos (pide axuda, busca en dicionarios, lembra o contexto en que aparece...)</p> <p>2.6. Resume textos narrativos, descritivos, instrutivos e expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lóxica e semanticamente.</p> <p>3.1. escoita, observa e explica o sentido global de debates, coloquios e conversas espontáneas identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa e a postura de cada participante, así como as diferenzas formais e de contido que regulan os intercambios comunicativos formais e os intercambios comunicativos espontáneos.</p> <p>3.2. Observa e analiza as intervencións particulares de cada participante nun debate tendo en conta o ton empregado, a linguaxe que se utiliza, o contido e o grao de respecto cara ás opinións dos demais.</p> <p>3.3. Recoñece e asume as regras de interacción, intervención e cortesía que regulan os debates e calquera intercambio comunicativo oral.</p> <p>4.1. Intervén e valora a súa participación en actos comunicativos orais.</p> <p>5.1. Coñece o proceso de produción de discursos orais valorando a claridade expositiva, a adecuación, a coherencia do discurso, así como a cohesión dos contidos.</p> <p>5.2. Recoñece a importancia dos aspectos prosódicos da linguaxe non verbal e da xestión de tempos e emprego de axudas audiovisuais en calquera tipo de discurso.</p> <p>5.3. Recoñece os erros da produción oral propia e allea a partir da práctica habitual da avaliación e autoavaliación, propondo solucións para melloralas.</p> <p>6.1. Realiza presentacións orais.</p> <p>6.2. Organiza o contido e elabora guións previos á intervención oral formal seleccionando a idea central e o momento en que vai ser presentada ao seu auditorio, así como as ideas secundarias e exemplos que van apoiar o seu desenvolvemento.</p> <p>6.3. Realiza intervencións non planificadas, dentro da aula, analizando e comparando as similitudes e diferenzas entre discursos formais e discursos espontáneos.</p> <p>6.4. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.</p> <p>6.5. Pronuncia con corrección e claridade, modulando e adaptando a súa mensaxe á finalidade da práctica oral.</p> <p>6.6. Avalía, por medio de guías, as producións propias e alleas mellorando progresivamente as súas prácticas discursivas.</p> <p>7.1. Participa activamente en debates, coloquios... escolares respectando as regras de interacción, intervención e cortesía que os regulan, manifestando as súas opinións e respectando as opinións dos demais.</p> <p>7.2. Límitase ao tema, non divaga e atende ás instrucións do moderador en debates e coloquios.</p> <p>7.3. Avalía as intervencións propias e alleas.</p> <p>7.4. Respecta as normas de cortesía que deben dirixir as conversas orais axustándose á vez de palabra, respectando o espazo, xesticulando de forma adecuada, escoitando activamente os demais e usando fórmulas de saúdo e despedida.</p> <p>8.1. Dramatiza e improvisa situacións reais ou imaxinarias de comunicación.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Comunicación escrita: ler e escribir		
<p>Ler. Coñecemento e uso das técnicas e estratexias necesarias para a comprensión de textos escritos.</p> <p>Lectura, comprensión, interpretación e valoración de textos escritos de ámbito persoal, académico/escolar e ámbito social.</p> <p>Lectura, comprensión e interpretación de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e textos argumentativos. O diálogo. Actitude progresivamente crítica e reflexiva ante a lectura organizando razoadamente as ideas e expóndoas, e respectando as ideas dos demais.</p> <p>Utilización progresivamente autónoma dos dicionarios, das bibliotecas e das tecnoloxías da información e a comunicación como fonte de obtención de información.</p> <p>Escribir. Coñecemento e uso das técnicas e estratexias para a produción de textos escritos: planificación, obtención de datos, organización da información, redacción e revisión do texto. A escrita como proceso.</p> <p>Escrita de textos relacionados co ámbito persoal, académico/escolar, ámbito social.</p> <p>Escrita de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos e escrita de textos dialogados.</p> <p>Interese crecente pola composición escrita como fonte de información e aprendizaxe e como forma de comunicar sentimentos, experiencias, coñecementos e emocións.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aplicar estratexias de lectura comprensiva e crítica de textos. 2. Ler, comprender, interpretar e valorar textos. 3. Manifestar unha actitude crítica ante a lectura de calquera tipo de textos ou obras literarias a través dunha lectura reflexiva que permita identificar posturas de acordo ou desacordo respectando en todo momento as opinións dos demais. 4. Seleccionar os coñecementos que se obteñan das bibliotecas ou de calquera outra fonte de información impresa en papel ou dixital integrándoos nun proceso de aprendizaxe continua. 5. Aplicar progresivamente as estratexias necesarias para producir textos adecuados, coherentes e cohesionados. 6. Escribir textos en relación co ámbito de uso. 7. Valorar a importancia da escritura como ferramenta de adquisición das aprendizaxes e como estímulo do desenvolvemento persoal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Pon en práctica diferentes estratexias de lectura en función do obxectivo e o tipo de texto. 1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua incorporándoas ao seu repertorio léxico. 1.3. Relaciona a información explícita e implícita dun texto pónoas en relación co contexto. 1.4. Deduce a idea principal dun texto e recoñece as ideas secundarias comprendendo as relacións que se establecen entre elas. 1.5. Fai inferencias e hipóteses sobre o sentido dunha frase ou dun texto que conteña diferentes matices semánticos e que favorezan a construción do significado global e a avaliación crítica. 1.6. Avalia o seu proceso de comprensión lectora usando fichas sinxelas de autoavaliación. 2.1. Recoñece e expresa o tema e a intención comunicativa de textos escritos propios do ámbito persoal e familiar académico/escolar e ámbito social (medios de comunicación), identificando a tipoloxía textual seleccionada, a organización do contido, as marcas lingüísticas e o formato utilizado. 2.2. Recoñece e expresa o tema e a intención comunicativa de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos, argumentativos e dialogados identificando a tipoloxía textual seleccionada, as marcas lingüísticas e a organización do contido. 2.3. Localiza informacións explícitas e implícitas nun texto relacionándoas entre si e secuenciándoas, e deduce informacións ou valoracións implícitas. 2.4. Retén información e recoñece a idea principal e as ideas secundarias comprendendo as relacións entre elas. 2.5. Entende instrucións escritas de certa complexidade que lle permiten desenvolverse en situacións da vida cotiá e nos procesos de aprendizaxe. 2.6. Interpreta, explica e deduce a información dada en diagramas, gráficas, fotografías, mapas conceptuais, esquemas... 3.1. Identifica e expresa as posturas de acordo e desacordo sobre aspectos parciais ou globais dun texto. 3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto. 3.3. Respecta as opinións dos demais. 4.1. Utiliza, de forma autónoma, diversas fontes de información integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos. 4.2. Coñece e manexa habitualmente dicionarios impresos ou en versión dixital. 4.3. Coñece o funcionamento de bibliotecas (escolares, locais...), así como de bibliotecas dixitais e é capaz de solicitar libros, vídeos... autonomamente. 5.1. Aplica técnicas diversas para planificar os seus escritos: esquemas, árbores, mapas conceptuais etc. e redacta borradores de escrita. 5.2. Escribe textos usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con claridade, enlazando enunciados en secuencias lineares cohesionadas e respectando as normas gramaticais e ortográficas. 5.3. Revisa o texto en varias fases para aclarar problemas co contido (ideas e estrutura) ou a forma (puntuación, ortografía, gramática e presentación) avaliando a súa propia produción escrita ou a dos seus compañeiros. 5.4. Reescribe textos propios e alleos aplicando as propostas de mellora que se deducen da avaliación da produción escrita e axustándose ás normas ortográficas e gramaticais que permiten unha comunicación fluída. 6.1. Escribe textos propios do ámbito persoal e familiar, escolar/académico e social imitando textos modelo. 6.2. Escribe textos narrativos, descritivos e instrutivos, expositivos, argumentativos e dialogados imitando textos modelo.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>6.3. Escribe textos argumentativos con diferente organización secuencial, incorporando diferentes tipos de argumento, imitando textos modelo.</p> <p>6.4. Utiliza diferentes e variados organizadores textuais nas exposicións e argumentacións.</p> <p>6.5. Resume textos xeneralizando termos que teñen trazos en común, globalizando a información e integrándoa en oracións que se relacionen lóxica e semanticamente, evitando parafrasear o texto resumido.</p> <p>6.6. Realiza esquemas e mapas e explica por escrito o significado dos elementos visuais que poden aparecer nos textos.</p> <p>7.1. Produce textos diversos recoñecendo na escrita o instrumento que é capaz de organizar o seu pensamento.</p> <p>7.2. Utiliza nos seus escritos palabras propias do nivel formal da lingua incorporándoas ao seu repertorio léxico e recoñecendo a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse oralmente e por escrito con exactitude e precisión.</p> <p>7.3. Valora e incorpora progresivamente unha actitude creativa ante a escrita.</p> <p>7.4. Coñece e utiliza ferramentas das tecnoloxías da información e a comunicación, participando, intercambiando opinións, comentando e valorando escritos alleos ou escribindo e dando a coñecer os seus propios.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Coñecemento da lingua		
<p>A palabra.</p> <p>Recoñecemento, uso e explicación das categorías gramaticais: substantivo, adxectivo, determinante, pronome, verbo, adverbio, preposición, conxunción e interxección.</p> <p>Recoñecemento, uso e explicación dos elementos constitutivos da palabra. Procedementos para formar palabras.</p> <p>Comprensión e interpretación dos compoñentes do significado das palabras: denotación e connotación. Coñecemento reflexivo das relacións semánticas que se establecen entre as palabras.</p> <p>Observación, reflexión e explicación dos cambios que afectan o significado das palabras: causas e mecanismos. metáfora, metonimia, palabras tabú e eufemismos.</p> <p>Coñecemento, uso e valoración das normas ortográficas e gramaticais recoñecendo o seu valor social e a necesidade de circunscribirse a elas para conseguir unha comunicación eficaz.</p> <p>Manexo de dicionarios e outras fontes de consulta en papel e formato dixital sobre o uso da lingua.</p> <p>As relacións gramaticais.</p> <p>Recoñecemento, identificación e explicación do uso dos distintos grupos de palabras: grupo nominal, adxectivo, preposicional, verbal e adverbial e das relacións que se establecen entre os elementos que os conforman no marco da oración simple.</p> <p>Recoñecemento, uso e explicación dos elementos constitutivos da oración simple: suxeito e predicado. Oracións impersonais, activas e oracións pasivas.</p> <p>O discurso.</p> <p>Recoñecemento, uso e explicación dos conectores textuais e dos principais mecanismos de referencia interna, tanto gramaticais como léxicos.</p> <p>Recoñecemento, uso e explicación dos diferentes recursos de modalización en función da persoa que fala ou escribe. A expresión da obxectividade e a subxectividade a través das modalidades oracionais e as referencias internas ao emisor e ao receptor nos textos.</p> <p>Explicación progresiva da coherencia do discurso tendo en conta as relacións gramaticais e léxicas que se establecen no interior do texto e a súa relación co contexto.</p> <p>As variedades da lingua.</p> <p>Coñecemento das orixes históricas da realidade plurilingüe de España e valoración como fonte de enriquecemento persoal e como mostra da riqueza do noso patrimonio histórico e cultural.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aplicar os coñecementos sobre a lingua e as súas normas de uso para resolver problemas de comprensión de textos orais e escritos e para a composición e revisión progresivamente autónoma dos textos propios e alleos, utilizando a terminoloxía gramatical necesaria para a explicación dos diversos usos da lingua. 2. Recoñecer e analizar a estrutura das palabras pertencentes ás distintas categorías gramaticais, distinguindo as flexivas das non flexivas. 3. Comprender o significado das palabras en toda a súa extensión para recoñecer e diferenciar os usos obxectivos dos usos subxectivos. 4. Comprender e valorar as relacións de igualdade e de contrariedade que se establecen entre as palabras e o seu uso no discurso oral e escrito. 5. Recoñecer os diferentes cambios de significado que afectan a palabra no texto: metáfora, metonimia, palabras tabú e eufemismos. 6. Usar de forma efectiva os dicionarios e outras fontes de consulta, tanto en papel como en formato dixital, para resolver dúbidas en relación co manexo da lingua e para enriquecer o propio vocabulario. 7. Observar, recoñecer e explicar os usos dos grupos nominais, adxectivos, verbais, preposicionais e adverbiais dentro do marco da oración simple. 8. Recoñecer, usar e explicar os elementos constitutivos da oración simple. 9. Identificar os conectores textuais presentes nos textos recoñecendo a función que realizan na organización do contido do discurso. 10. Identificar a intención comunicativa da persoa que fala ou escribe. 11. Interpretar de forma adecuada os discursos orais e escritos tendo en conta os elementos lingüísticos, as relacións gramaticais e léxicas, a estrutura e a disposición dos contidos en función da intención comunicativa. 12. Coñecer a realidade plurilingüe de España, a distribución xeográfica das súas diferentes linguas e dialectos, as súas orixes históricas e algúns dos seus trazos diferenciais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece e explica o uso das categorías gramaticais nos textos utilizando este coñecemento para corrixir erros de concordancia en textos propios e alleos. 1.2. Recoñece e corrixir erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos verbais nas súas producións orais e escritas. 1.3. Coñece e utiliza adecuadamente as formas verbais nas súas producións orais e escritas. 2.1. Recoñece e explica os elementos constitutivos da palabra: raíz e afixos, aplicando este coñecemento á mellora da comprensión de textos escritos e ao enriquecemento do seu vocabulario activo. 2.2. Explica os distintos procedementos de formación de palabras, distinguindo as compostas, as derivadas, as siglas e os acrónimos. 3.1. Diferencia os compoñentes denotativos e connotativos no significado das palabras dentro dunha frase ou un texto oral ou escrito. 4.1. Recoñece e usa sinónimos e antónimos dunha palabra explicando o seu uso concreto nunha frase ou nun texto oral ou escrito. 5.1. Recoñece e explica o uso metafórico e metonímico das palabras nunha frase ou nun texto oral ou escrito. 5.2. Recoñece e explica os fenómenos contextuais que afectan o significado global das palabras: tabú e eufemismo. 6.1. Utiliza fontes variadas de consulta en formatos diversos para resolver as súas dúbidas sobre o uso da lingua e para ampliar o seu vocabulario. 7.1. Identifica os diferentes grupos de palabras en frases e textos diferenciando a palabra nuclear do resto de palabras que o forman e explicando o seu funcionamento no marco da oración simple. 7.2. Recoñece e explica nos textos o funcionamento sintáctico do verbo a partir do seu significado distinguindo os grupos de palabras que poden funcionar como complementos verbais argumentais e adxuntos. 8.1. Recoñece e explica nos textos os elementos constitutivos da oración simple diferenciando suxeito e predicado e interpretando a presenza ou ausencia do suxeito como unha marca da actitude, obxectiva ou subxectiva, do emisor. 8.2. Transforma oracións activas en pasivas e viceversa, explicando os diferentes papeis semánticos do suxeito: axente, paciente, causa. 8.3. Amplia oracións nun texto usando diferentes grupos de palabras, utilizando os nexos adecuados e creando oracións novas con sentido completo. 9.1. Recoñece, usa e explica os conectores textuais (de adición, contraste e explicación) e os principais mecanismos de referencia interna, gramaticais (substitucións pronominais) e léxicos (elipse e substitucións mediante sinónimos e hiperónimos), valorando a súa función na organización do contido do texto. 10.1. Recoñece a expresión da obxectividade ou subxectividade identificando as modalidades asertivas, interrogativas, exclamativas, desiderativas, dubitativas e imperativas en relación coa intención comunicativa do emisor. 10.2. Identifica e usa en textos orais ou escritos as formas lingüísticas que fan referencia ao emisor e ao receptor, ou audiencia: a persoa gramatical, o uso de pronomes, o suxeito axente ou paciente, as oracións impersonais, etc. 10.3. Explica a diferenza significativa que implica o uso dos tempos e modos verbais. 11.1. Recoñece a coherencia dun discurso atendendo á intención comunicativa do emisor, identificando a estrutura e disposición de contidos. 11.2. Identifica diferentes estruturas textuais: narración, descrición, explicación e diálogo explicando os mecanismos

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>lingüísticos que as diferencian e aplicando os coñecementos adquiridos na produción e mellora de textos propios e alleos.</p> <p>12.1. Localiza nun mapa as distintas linguas de España e explica algunha das súas características diferenciais comparando varios textos, recoñecendo as súas orixes históricas e describindo algúns dos seus trazos diferenciais.</p> <p>12.2. Recoñece as variedades xeográficas do castelán dentro e fóra de España.</p>
Bloque 4. Educación literaria		
<p>Plan lector.</p> <p>Lectura libre de obras da literatura española e universal e da literatura xuvenil como fonte de pracer, de enriquecemento persoal e de coñecemento do mundo para lograr o desenvolvemento dos seus propios gustos e intereses literarios e a súa autonomía lectora.</p> <p>Introdución á literatura a través dos textos.</p> <p>Aproximación aos xéneros literarios e ás obras máis representativas da literatura española da Idade Media ao Século de Ouro a través da lectura e explicación de fragmentos significativos e, se for o caso, textos completos.</p> <p>Creación.</p> <p>Redacción de textos de intención literaria a partir da lectura de textos utilizando as convencións formais do xénero e con intención lúdica e creativa.</p> <p>Consulta e utilización de fontes e recursos variados de información para a realización de traballos.</p>	<p>1. Ler obras da literatura española e universal de todos os tempos e da literatura xuvenil, próximas aos propios gustos e afeccións, mostrando interese pola lectura.</p> <p>2. Favorecer a lectura e comprensión de obras literarias da literatura española e universal de todos os tempos e da literatura xuvenil, próximas aos propios gustos e afeccións, contribuíndo á formación da personalidade literaria.</p> <p>3. Promover a reflexión sobre a conexión entre a literatura e o resto das artes: música, pintura, cinema, etc., como expresión do sentimento humano, analizando e interrelacionando obras (literarias, musicais, arquitectónicas...), personaxes, temas, etc. de todas as épocas.</p> <p>4. Fomentar o gusto e o hábito pola lectura en todas as súas vertentes: como fonte de acceso ao coñecemento e como instrumento de lecer e diversión que permite explorar mundos diferentes aos nosos, reais ou imaxinarios.</p> <p>5. Comprender textos literarios representativos da literatura da Idade Media ao Século de Ouro recoñecendo a intención do autor, relacionando o seu contido e a súa forma cos contextos socioculturais e literarios da época, identificando o tema, recoñecendo a evolución dalgúns tópicos e formas literarias e expresando esa relación con xuízos persoais razoados.</p> <p>6. Redactar textos persoais de intención literaria seguindo as convencións do xénero, con intención lúdica e creativa.</p> <p>7. Consultar e citar adecuadamente fontes de información variadas, para realizar un traballo académico en soporte papel ou dixital sobre un tema do currículo de literatura, adoptando un punto de vista crítico e persoal e utilizando as tecnoloxías da información.</p>	<p>1.1. Le e comprende cun grao crecente de interese e autonomía obras literarias próximas aos seus gustos, afeccións e intereses.</p> <p>1.2. Valora algunha das obras de lectura libre, resumindo o contido, explicando os aspectos que máis lle chamaron a atención e o que a lectura lle deu como experiencia persoal.</p> <p>1.3. Desenvolve progresivamente o seu propio criterio estético perseguindo como única finalidade o pracer pola lectura.</p> <p>2.1. Desenvolve progresivamente a capacidade de reflexión observando, analizando e explicando a relación existente entre diversas manifestacións artísticas de todas as épocas (música, pintura, cinema...)</p> <p>2.2. Recoñece e comenta a pervivencia ou evolución de personaxes-tipo, temas e formas ao longo de diversos períodos histórico/literarios até a actualidade.</p> <p>2.3. Compara textos literarios e pezas dos medios de comunicación que respondan a un mesmo tópico, observando, analizando e explicando os diferentes puntos de vista segundo o medio, a época ou a cultura e valorando e criticando o que le ou ve.</p> <p>3.1. Fala na aula dos libros e comparte as súas impresións cos compañeiros.</p> <p>3.2 Traballa en equipo determinados aspectos das lecturas propostas ou seleccionadas polos alumnos, investigando e experimentando de forma progresivamente autónoma.</p> <p>3.3 Le en voz alta, modulando, adecuando a voz, apoiándose en elementos da comunicación non verbal e potenciando a expresividade verbal.</p> <p>3.4. Dramatiza fragmentos literarios breves desenvolvendo progresivamente a expresión corporal como manifestación de sentimentos e emocións, respectando as producións dos demais.</p> <p>4.1. Le e comprende unha selección de textos literarios, en versión orixinal ou adaptados, e representativos da literatura da Idade Media ao Século de Ouro, identificando o tema, resumindo o seu contido e interpretando a linguaxe literaria.</p> <p>5.1. Expresa a relación que existe entre o contido da obra, a intención do autor e o contexto e a pervivencia de temas e formas, emitindo xuízos persoais razoados.</p> <p>6.1. Redacta textos persoais de intención literaria a partir de modelos dados seguindo as convencións do xénero con intención lúdica e creativa.</p> <p>6.2. Desenvolve o gusto pola escrita como instrumento de comunicación capaz de analizar e regular os seus propios sentimentos.</p> <p>7.1. Achega nos seus traballos escritos ou orais conclusións e puntos de vista persoais e críticos sobre as obras literarias estudadas, expresándose con rigor, claridade e coherencia.</p> <p>7.2. Utiliza recursos variados das tecnoloxías da información e a comunicación para a realización dos seus traballos académicos.</p>

Lingua Castelá e Literatura. 4º ESO

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comunicación oral: escoitar e falar		
<p>Escoitar.</p> <p>Comprensión, interpretación e valoración de textos orais en relación co ámbito de uso: ámbito persoal, académico, social e ámbito laboral.</p> <p>Comprensión, interpretación e valoración de textos orais en relación coa finalidade que perseguen: textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e textos argumentativos. O diálogo.</p> <p>Observación e comprensión do sentido global de debates, coloquios, entrevistas e conversas espontáneas da intención comunicativa de cada interlocutor e aplicación das normas básicas que regulan a comunicación.</p> <p>Falar.</p> <p>Cofecemento e uso progresivamente autónomo das estratexias necesarias para a produción de textos orais</p> <p>Cofecemento, uso e aplicación das estratexias necesarias para falar en público e dos instrumentos de autoavaliación en prácticas orais formais ou informais.</p> <p>Cofecemento, comparación, uso e valoración das normas de cortesía da comunicación oral que regulan as conversas espontáneas e outras prácticas discursivas orais propias dos medios de comunicación. O debate.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprender, interpretar e valorar textos orais propios do ámbito persoal, académico/escolar e social. 2. Comprender, interpretar e valorar textos orais de diferente tipo. 3. Comprender o sentido global e a intención de textos orais. 4. Recoñecer, interpretar e avaliar progresivamente as producións orais propias e alleas, así como os aspectos prosódicos e os elementos non verbais (xestos, movementos, ollada...) 5. Valorar a lingua oral como instrumento de aprendizaxe, como medio para transmitir coñecementos, ideas e sentimentos e como ferramenta para regular a conduta. 6. Aprender a falar en público, en situacións formais ou informais, de forma individual ou en grupo. 7. Coñecer, comparar, usar e valorar as normas de cortesía nas intervencións orais propias da actividade académica, tanto espontáneas como planificadas e nas prácticas discursivas orais propias dos medios de comunicación. 8. Reproducir situacións reais ou imaxinarias de comunicación potenciando o desenvolvemento progresivo das habilidades sociais, a expresión verbal e non verbal e a representación de realidades, sentimentos e emocións. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comprende o sentido global de textos orais propios do ámbito persoal, académico e laboral, identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do falante. 1.2. Anticipa ideas e infire datos do emisor e do contido do texto analizando fontes de procedencia non verbal. 1.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas. 1.4. Distingue as partes en que se estruturan as mensaxes orais e a interrelación entre discurso e contexto. 1.5. Distingue entre información e opinión en mensaxes procedentes dos medios de comunicación e entre información e persuasión en mensaxes publicitarias orais, identificando as estratexias de enfatización e expansión. 1.6. Segue e interpreta instrucións orais. 2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a estrutura, a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do falante. 2.2. Anticipa ideas e infire datos do emisor e do contido do texto analizando fontes de procedencia non verbal. 2.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas. 2.4. Interpreta e valora aspectos concretos do contido de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos emitindo xuízos razoados e relacionándoos con conceptos persoais para xustificar un punto de vista particular. 2.5. Utiliza progresivamente os instrumentos adecuados para localizar o significado de palabras ou enunciados descoñecidos (pide axuda, busca en dicionarios, lembra o contexto en que aparece...). 2.6. Resume textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lóxica e semanticamente. 3.1. Escoita, observa e interpreta o sentido global de debates, coloquios e conversas espontáneas identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa e a postura de cada participante, así como as diferenzas formais e de contido que regulan os intercambios comunicativos formais e os intercambios comunicativos espontáneos. 3.2. Recoñece e explica as características da linguaxe conversacional (cooperación, espontaneidade, economía e subxectividade) nas conversas espontáneas. 3.3. Observa e analiza as intervencións particulares de cada participante nun debate, coloquio ou conversa espontánea tendo en conta o ton empregado, a linguaxe que utiliza, o contido e o grao de respecto cara ás opinións dos demais. 3.4. Identifica o propósito, a tese e os argumentos dos participantes en debates, tertulias e entrevistas procedentes dos medios de comunicación audiovisual valorando de forma crítica aspectos concretos da súa forma e do seu contido. 3.5. Recoñece e asume as regras de interacción, intervención e cortesía que regulan os debates e calquera intercambio comunicativo oral. 4.1. Coñece o proceso de produción de discursos orais valorando a claridade expositiva, a adecuación, a coherencia do discurso, así como a cohesión dos contidos. 4.2. Recoñece a importancia dos aspectos prosódicos (entoación, pausas, ton, timbre, volume...) ollada, postura, linguaxe corporal, etc., xestión de tempos e emprego de axudas audiovisuais en calquera tipo de discurso.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>4.3. Recoñece os erros da produción oral propia e allea a partir da práctica habitual da avaliación e autoavaliación, propondo solucións para melloralas.</p> <p>5.1. Utiliza e valora a lingua como un medio para adquirir, procesar e transmitir novos coñecementos; para expresar ideas e sentimentos e para regular a conduta.</p> <p>6.1. Realiza presentacións orais de forma individual ou en grupo, planificando o proceso de oralidade, organizando o contido, consultando fontes de información diversas, xestionando o tempo e transmitindo a información de forma coherente aproveitando vídeos, gravacións ou outros soportes dixitais.</p> <p>6.2. Realiza intervencións non planificadas dentro da aula, analizando e comparando as similitudes e diferenzas entre discursos formais e discursos espontáneos.</p> <p>6.3. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.</p> <p>6.4. Pronuncia con corrección e claridade, modulando e adaptando a súa mensaxe á finalidade da práctica oral.</p> <p>6.5. Resume oralmente exposicións, argumentacións, intervencións públicas... recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lóxica e semanticamente.</p> <p>6.6. Aplica os coñecementos gramaticais á avaliación e mellora da expresión oral, recoñecendo en exposicións orais propias ou alleas as dificultades expresivas: incoherencias, repeticións, ambigüidades, impropiedades léxicas, pobreza e repetición de conectores etc.</p> <p>7.1. Coñece, valora e aplica as normas que rexen a cortesía na comunicación oral.</p> <p>7.2. Analiza criticamente debates e tertulias procedentes dos medios de comunicación recoñecendo neles a validez dos argumentos e valorando criticamente a súa forma e o seu contido.</p> <p>7.3. Participa activamente nos debates escolares, respectando as regras de intervención, interacción e cortesía que os regulan, utilizando unha linguaxe non discriminatória.</p> <p>8.1 Dramatiza e improvisa situacións reais ou imaxinarias de comunicación.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Comunicación escrita: ler e escribir		
<p>Ler. Coñecemento e uso progresivo de técnicas e estratexias de comprensión escrita.</p> <p>Lectura, comprensión, interpretación e valoración de textos escritos en relación co ámbito persoal, académico, social e ámbito laboral.</p> <p>Lectura, comprensión, interpretación e valoración de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos e textos dialogados.</p> <p>Actitude progresivamente crítica e reflexiva ante a lectura.</p> <p>Utilización progresivamente autónoma dos dicionarios, das bibliotecas e das tecnoloxías da información e a comunicación como fonte de obtención de información.</p> <p>Escribir. Coñecemento e uso das técnicas e estratexias para a produción de textos escritos: planificación, obtención de datos, organización da información, redacción e revisión.</p> <p>Escrita de textos propios do ámbito persoal, académico, social e laboral.</p> <p>Escrita de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos, argumentativos e dialogados.</p> <p>Interese pola composición escrita como fonte de información e aprendizaxe, como forma de comunicar as experiencias e os coñecementos propios e como instrumento de enriquecemento persoal e profesional.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aplicar diferentes estratexias de lectura comprensiva e crítica de textos. 2. Ler, comprender, interpretar e valorar textos orais. 3. Manifestar unha actitude crítica ante a lectura de calquera tipo de textos ou obras literarias a través dunha lectura reflexiva que permita identificar posturas de acordo ou desacordo respectando en todo momento as opinións dos demais. 4. Seleccionar os coñecementos que se obteñan das bibliotecas ou de calquera outra fonte de información impresa en papel ou dixital integrándoos nun proceso de aprendizaxe continua. 5. Aplicar progresivamente as estratexias necesarias para producir textos adecuados, coherentes e cohesionados. 6. Escribir textos en relación co ámbito de uso. 7. Valorar a importancia da lectura e a escrita como ferramentas de adquisición das aprendizaxes e como estímulo do desenvolvemento persoal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Comprende textos de diversa indole pondo en práctica diferentes estratexias de lectura e autoavaliación da súa propia comprensión en función do obxectivo e o tipo de texto, actualizando coñecementos previos, traballando os erros de comprensión e construíndo o significado global do texto. 1.2. Localiza, relaciona e secuencia as informacións explícitas dos textos. 1.3. Infíre a información relevante dos textos, identificando a idea principal e as ideas secundarias e establecendo relacións entre elas. 1.4. Constrúe o significado global dun texto ou de frases do texto demostrando unha comprensión plena e detallada deste. 1.5. Fai conexións entre un texto e o seu contexto, integrándoo e avaliándoo criticamente e realizando hipóteses sobre el. 1.6. Comprende o significado de palabras propias do nivel culto da lingua incorporándoas ao seu repertorio léxico e recoñecendo a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse con exactitude e precisión. 2.1. Recoñece e expresa o tema, as ideas principais, a estrutura e a intención comunicativa de textos escritos propios do ámbito persoal, académico, social e laboral e de relacións con organizacións, identificando a tipoloxía textual (narración, exposición...) seleccionada, a organización do contido e o formato utilizado. 2.2. Identifica os trazos diferenciais dos distintos xéneros xomalísticos informativos e de opinión: noticias, reportaxes, editoriais, artigos e columnas, cartas ao director, comentarios e crítica. 2.3. Comprende e explica os elementos verbais e os elementos non verbais e a intención comunicativa dun texto publicitario procedente dos medios de comunicación. 2.4. Localiza informacións explícitas nun texto relacionándoas entre si e co contexto, secuenciándoas e deducindo informacións ou valoracións implícitas. 2.5. Interpreta o sentido de palabras, expresións, frases ou pequenos fragmentos extraídos dun texto en función do seu sentido global. 2.6. Interpreta, explica e deduce a información dada en esquemas, mapas conceptuais, diagramas, gráficas, fotografías... 3.1. Identifica e expresa as posturas de acordo e desacordo sobre aspectos parciais ou globais dun texto. 3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto. 3.3. Respecta as opinións dos demais. 4.1. Utiliza, de forma autónoma, diversas fontes de información integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos. 4.2. Coñece e manexa habitualmente dicionarios impresos ou en versión dixital, dicionarios de dúbidas e irregularidades da lingua, etc. 4.3. Coñece o funcionamento de bibliotecas (escolares, locais...), así como de bibliotecas dixitais e é capaz de solicitar libros, vídeos... autonomamente. 5.1. Aplica técnicas diversas para planificar os seus escritos: esquemas, árbores, mapas conceptuais, etc. 5.2. Redacta borradores de escrita. 5.3. Escribe textos en diferentes soportes usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con claridade, enlazando enunciados en secuencias lineares cohesionadas e respectando as normas gramaticais e ortográficas. 5.4. Revisa o texto en varias fases para aclarar problemas co contido (ideas, estrutura...) ou a forma (puntuación, ortografía, gramática e presentación) 5.5. Avalía, utilizando guías, a súa propia produción escrita, así como a produción escrita dos seus compañeiros.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>5.6. Reescribe textos propios e alleos aplicando as propostas de mellora que se deducen da avaliación da produción escrita.</p> <p>6.1. Redacta con claridade e corrección textos propios do ámbito persoal, académico, social e laboral.</p> <p>6.2. Redacta con claridade e corrección textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos adecuándose aos trazos propios da tipoloxía seleccionada.</p> <p>6.3. Utiliza diferentes e variados organizadores textuais nos seus escritos.</p> <p>6.4. Resume o contido de todo tipo de textos, recollendo as ideas principais con coherencia e cohesión e expresándoas cun estilo propio, evitando reproducir literalmente as palabras do texto.</p> <p>6.5. Realiza esquemas e mapas conceptuais que estruturen o contido dos textos traballados.</p> <p>6.6. Explica por escrito o significado dos elementos visuais que poidan aparecer nos textos: gráficas, imaxes, etc.</p> <p>7.1. Produce textos diversos recoñecendo na escrita o instrumento que é capaz de organizar o seu pensamento.</p> <p>7.2. Utiliza nos seus escritos palabras propias do nivel formal da lingua incorporándoas ao seu repertorio léxico e recoñecendo a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse oralmente e por escrito con exactitude e precisión.</p> <p>7.3. Valora e incorpora progresivamente unha actitude creativa ante a lectura e a escrita.</p> <p>7.4. Coñece e utiliza ferramentas da tecnoloxía da información e a comunicación, participando, intercambiando opinións, comentando e valorando escritos alleos ou escribindo e dando a coñecer os seus propios.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Coñecemento da lingua		
<p>A palabra.</p> <p>Observación, reflexión e explicación dos valores expresivos e do uso das distintas categorías gramaticais, con especial atención ao adxectivo, aos distintos tipos de determinantes e aos pronomes.</p> <p>Observación, reflexión e explicación dos valores expresivos e do uso das formas verbais en textos con diferente intención comunicativa.</p> <p>Observación, reflexión e explicación do uso expresivo dos prefixos e sufixos, recoñecendo aqueles que teñen orixe grega e latina, explicando o significado que achegan á raíz léxica e a súa capacidade para a formación e creación de novas palabras.</p> <p>Observación, reflexión e explicación dos distintos niveis de significado de palabras e expresións no discurso oral ou escrito.</p> <p>Manexo de dicionarios e outras fontes de consulta en papel e formato dixital sobre a normativa e o uso non normativo das palabras e interpretación das informacións lingüísticas que proporcionan os dicionarios da lingua: gramaticais, semánticas, rexistro e uso.</p> <p>As relacións gramaticais.</p> <p>Observación, reflexión e explicación dos límites sintácticos e semánticos da oración simple e da composta, das palabras que relacionan os diferentes grupos que forman parte dela e dos seus elementos constitutivos.</p> <p>Coñecemento, uso e valoración das normas ortográficas e gramaticais recoñecendo o seu valor social e a necesidade de seguilas na escrita para obter unha comunicación eficiente.</p> <p>O discurso.</p> <p>Observación, reflexión e explicación e uso dos trazos característicos que permiten diferenciar e clasificar os diferentes xéneros textuais, con especial atención aos discursos expositivos e argumentativos.</p> <p>Observación, reflexión e explicación do uso de conectores textuais e dos principais mecanismos de referencia interna, tanto gramaticais (substitucións pronominais) como léxicos (elipse e substitucións mediante sinónimos e hiperónimos).</p> <p>As variedades da lingua.</p> <p>Coñecemento dos diferentes rexistros e dos factores que inciden no uso da lingua en distintos ámbitos sociais e valoración da importancia de utilizar o rexistro adecuado segundo as condicións da situación comunicativa.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e explicar os valores expresivos que adquiren determinadas categorías gramaticais en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen, con especial atención a adxectivos, determinantes e pronomes. 2. Recoñecer e explicar os valores expresivos que adquiren as formas verbais en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen. 3. Recoñecer e explicar o significado dos principais prefixos e sufixos e as súas posibilidades de combinación para crear novas palabras, identificando aqueles que proceden do latín e grego. 4. Identificar os distintos niveis de significado de palabras ou expresións en función da intención comunicativa do discurso oral ou escrito onde aparecen. 5. Usar correcta e eficazmente os dicionarios e outras fontes de consulta, tanto en papel como en formato dixital para resolver dúbidas sobre o uso correcto da lingua e para progresar na aprendizaxe autónoma. 6. Explicar e describir os trazos que determinan os límites oracionais para recoñecer a estrutura das oracións compostas. 7. Aplicar os coñecementos sobre a lingua para resolver problemas de comprensión e expresión de textos orais e escritos e para a revisión progresivamente autónoma dos textos propios e alleos. 8. Identificar e explicar as estruturas dos diferentes xéneros textuais con especial atención ás estruturas expositivas e argumentativas para utilizalas nas súas producións orais e escritas. 9. Recoñecer en textos de diversa índole e usar nas producións propias orais e escritas os diferentes conectores textuais e os principais mecanismos de referencia interna, tanto gramaticais como léxicos. 10. Recoñecer e utilizar os diferentes rexistros lingüísticos en función dos ámbitos sociais valorando a importancia de utilizar o rexistro adecuado a cada momento. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica os valores expresivos que adquiren algúns adxectivos, determinantes e pronomes en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Recoñece e explica os valores expresivos que adquiren as formas verbais en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Recoñece os distintos procedementos para a formación de palabras novas explicando o valor significativo dos prefixos e sufixos. 3.2. Forma substantivos, adxectivos, verbos e adverbios a partir doutras categorías gramaticais utilizando distintos procedementos lingüísticos. 3.3. Coñece o significado dos principais prefixos e sufixos de orixe grecolatina utilizándoos para deducir o significado de palabras descoñecidas. 4.1. Explica todos os valores expresivos das palabras que gardan relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen. 4.2. Explica con precisión o significado de palabras usando a acepción adecuada en relación co contexto en que aparecen. <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Utiliza os dicionarios e outras fontes de consulta en papel e formato dixital resolvendo eficazmente as súas dúbidas sobre o uso correcto da lingua e progresando na aprendizaxe autónoma. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Transforma e amplía oracións simples en oracións compostas usando conectores e outros procedementos de substitución para evitar repeticións. 6.2. Recoñece a palabra nuclear que organiza sintáctica e semanticamente un enunciado, así como os elementos que se agrupan arredor dela. 6.3. Recoñece a equivalencia semántica e funcional entre o adxectivo, o substantivo e algúns adverbios con oracións de relativo, substantivas e adverbais respectivamente, transformando e ampliando adxectivos, substantivos e adverbios en oracións subordinadas e inseríndoas como constituintes doutra oración. 6.4. Utiliza de forma autónoma textos da vida cotiá para a observación, reflexión e explicación sintáctica. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais e recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente. <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Identifica e explica as estruturas dos diferentes xéneros textuais, con especial atención ás expositivas e argumentativas, utilizándoas nas propias producións orais e escritas. 8.2. Coñece os elementos da situación comunicativa que determinan os diversos usos lingüísticos tema, propósito, destinatario, xénero textual, etc. 8.3. Describe os trazos lingüísticos máis salientables de textos expositivos e argumentativos relacionándoos coa intención comunicativa e o contexto en que se producen. 8.4. Recoñece nun texto, e utiliza nas producións propias, os distintos procedementos lingüísticos para a expresión da subxectividade. <ol style="list-style-type: none"> 9.1. Recoñece e utiliza a substitución léxica como un procedemento de cohesión textual. 9.2. Identifica, explica e usa distintos tipos de conectores de causa, consecuencia, condición e hipótese, así como os mecanismos gramaticais e léxicos de referencia interna que proporcionan cohesión a un texto. <ol style="list-style-type: none"> 10.1. Recoñece os rexistros lingüísticos en textos orais ou escritos en función da intención comunicativa e do seu uso social. 10.2. Valora a importancia de utilizar o rexistro adecuado a cada situación comunicativa e aplícao nos seus discursos orais e escritos.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Educación literaria		
<p>Plan lector.</p> <p>Lectura libre de obras da literatura española e universal e da literatura xuvenil como fonte de pracer, de enriquecemento persoal e de coñecemento do mundo para lograr o desenvolvemento dos seus propios gustos e intereses literarios e a súa autonomía lectora.</p> <p>Introdución á literatura a través dos textos.</p> <p>Aproximación ás obras máis representativas da literatura española do século XVIII aos nosos días a través da lectura e explicación de fragmentos significativos e, se for o caso, obras completas.</p> <p>Creación.</p> <p>Redacción de textos de intención literaria a partir da lectura de textos do século XX, utilizando as convencións formais do xénero seleccionado e con intención lúdica e creativa.</p> <p>Consulta de fontes de información variadas para a realización de traballos e cita adecuada delas.</p>	<p>1. Favorecer a lectura e a comprensión de obras literarias da literatura española e universal de todos os tempos e da literatura xuvenil.</p> <p>2. Promover a reflexión sobre a conexión entre a literatura e o resto das artes.</p> <p>3. Fomentar o gusto e o hábito pola lectura en todas as súas vertentes: como fonte de acceso ao coñecemento e como instrumento de lecer e diversión que permite explorar mundos diferentes aos nosos, reais ou imaxinarios.</p> <p>4. Comprender textos literarios representativos do século XVIII aos nosos días recoñecendo a intención do autor, o tema, os trazos propios do xénero a que pertence e relacionando o seu contido co contexto sociocultural e literario da época, ou doutras épocas, e expresando a relación existente con xuízos persoais razoados.</p> <p>5. Redactar textos persoais de intención literaria seguindo as convencións do xénero, con intención lúdica e creativa.</p> <p>6. Consultar e citar adecuadamente fontes de información variadas para realizar un traballo académico en soporte papel ou dixital sobre un tema do currículo de literatura, adoptando un punto de vista crítico e persoal e utilizando as tecnoloxías da información.</p>	<p>1.1. Le e comprende cun grao crecente de interese e autonomía obras literarias próximas aos seus gustos e afeccións.</p> <p>1.2. Valora algunha das obras de lectura libre, resumindo o contido, explicando os aspectos que máis lle chamaron a atención e o que a lectura lle proporcionou como experiencia persoal.</p> <p>1.3. Desenvolve progresivamente o seu propio criterio estético perseguindo como única finalidade o pracer pola lectura.</p> <p>2.1. Desenvolve progresivamente a capacidade de reflexión observando, analizando e explicando a relación existente entre diversas manifestacións artísticas de todas as épocas (música, pintura, cinema...)</p> <p>2.2. Recoñece e comenta a pervivencia ou evolución de personaxes-tipo, temas e formas ao longo dos diversos períodos histórico-literarios até a actualidade.</p> <p>2.3. Compara textos literarios e pezas dos medios de comunicación que respondan a un mesmo tópico, observando, analizando e explicando os diferentes puntos de vista segundo o medio, a época ou a cultura e valorando e criticando o que le ou ve.</p> <p>3.1. Fala en clase dos libros e comparte as súas impresións cos compañeiros.</p> <p>3.2. Traballa en equipo determinados aspectos das lecturas propostas, ou seleccionadas polos alumnos, investigando e experimentando de forma progresivamente autónoma.</p> <p>3.3. Le en voz alta, modulando, adecuando a voz, apoiándose en elementos da comunicación non verbal e potenciando a expresividade verbal.</p> <p>3.4. Dramatiza fragmentos literarios breves desenvolvendo progresivamente a expresión corporal como manifestación de sentimentos e emocións e respectando as producións dos demais.</p> <p>4.1. Le e comprende unha selección de textos literarios representativos da literatura do século XVIII aos nosos días, identificando o tema, resumindo o seu contido e interpretando a linguaxe literaria.</p> <p>4.2. Expresa a relación que existe entre o contido da obra, a intención do autor e o contexto e a pervivencia de temas e formas emitindo xuízos persoais razoados.</p> <p>5.1. Redacta textos persoais de intención literaria a partir de modelos dados, seguindo as convencións do xénero e con intención lúdica e creativa.</p> <p>5.2. Desenvolve o gusto pola escrita como instrumento de comunicación capaz de analizar e regular os seus propios sentimentos.</p> <p>6.1. Consulta e cita adecuadamente varias fontes de información para desenvolver por escrito, con rigor, claridade e coherencia un tema relacionado co currículo de literatura.</p> <p>6.2. Achega nos seus traballos escritos ou orais conclusións e puntos de vista persoais e críticos sobre as obras literarias expresándose con rigor, claridade e coherencia.</p> <p>6.3. Utiliza recursos variados das tecnoloxías da información e a comunicación para a realización dos seus traballos académicos.</p>

Lingua Castelá e Literatura I. 1º bacharelato

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comunicación oral: escoitar e falar		
<p>A comunicación oral non espontánea no ámbito académico. O seu proceso e a situación comunicativa.</p> <p>Textos expositivos e argumentativos orais.</p> <p>Os xéneros textuais orais propios do ámbito académico.</p> <p>Comprensión e produción de textos orais procedentes dos medios de comunicación social. Recursos.</p>	<p>1. Expor oralmente un tema especializado con rigor e claridade, documentándose en fontes diversas, organizando a información mediante esquemas, seguindo unha orde preestablecida e utilizando as técnicas de exposición oral e as tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>2. Sintetizar por escrito o contido de textos orais de carácter expositivo e argumentativo sobre temas especializados, conferencias, clases, charlas, videoconferencias,...., discriminando a información relevante e accesoria e utilizando a escoita activa como un medio de adquisición de coñecementos.</p> <p>3. Extraer información de textos orais e audiovisuais dos medios de comunicación, recoñecendo a intención comunicativa, o tema, a estrutura do contido, identificando os trazos propios do xénero xornalístico, os recursos verbais e non verbais utilizados e valorando de forma crítica a súa forma e o seu contido.</p>	<p>1.1. Realiza exposicións orais sobre temas especializados, consultando fontes de información diversa, utilizando as tecnoloxías da información e seguindo unha orde previamente establecida.</p> <p>1.2. Exprésase oralmente con fluidez, coa entoación, o ton, timbre e velocidade adecuados ás condicións da situación comunicativa.</p> <p>1.3. Axusta a súa expresión verbal ás condicións da situación comunicativa: tema, ámbito discursivo, tipo de destinatario, etc. empregando un léxico preciso e especializado e evitando o uso de coloquialismos, bordóns e palabras comodín.</p> <p>1.4. Avalía as súas propias presentacións orais e as dos seus compañeiros, detectando as dificultades estruturais e expresivas e desafiando estratexias para mellorar as súas prácticas orais e progresar na aprendizaxe autónoma.</p> <p>2.1. Sintetiza por escrito textos orais de carácter expositivo, de temas especializados e propios do ámbito académico, discriminando a información relevante.</p> <p>2.2. Recoñece as distintas formas de organización do contido nunha exposición oral sobre un tema especializado propio do ámbito académico ou de divulgación científica e cultural, analiza os recursos verbais e non verbais empregados polo emisor e valóraos en función dos elementos da situación comunicativa.</p> <p>2.3. Escoita de maneira activa, toma notas e formula preguntas coa intención de aclarar ideas que non comprendeu nunha exposición oral.</p> <p>3.1. Recoñece os trazos propios dos principais xéneros informativos e de opinión procedentes dos medios de comunicación social.</p> <p>3.2. Analiza os recursos verbais e non verbais utilizados polo emisor dun texto xornalístico oral ou audiovisual valorando de forma crítica a súa forma e o seu contido.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Comunicación escrita: ler e escribir		
<p>A comunicación escrita no ámbito académico.</p> <p>Comprensión, produción e organización de textos expositivos escritos do ámbito académico.</p> <p>Comprensión, produción e organización de textos escritos procedentes dos medios de comunicación social: xéneros informativos e de opinión e publicidade.</p> <p>Procedementos para a obtención, o tratamento e a avaliación da información procedente de fontes impresas e dixitais.</p>	<p>1. Desenvolver por escrito un tema do currículo con rigor, claridade e corrección ortográfica e gramatical, empregando distintas estruturas expositivas (comparación, problema-solución, enumeración, causa-consecuencia, ordenación cronolóxica...), e utilizando os recursos expresivos adecuados ás condicións da situación comunicativa.</p> <p>2. Sintetizar o contido de textos expositivos e argumentativos de tema especializado discriminando a información relevante e accesoria e utilizando a lectura como un medio de adquisición de coñecementos.</p> <p>3. Ler, comprender e interpretar textos xornalísticos e publicitarios de carácter informativo e de opinión, recoñecendo a intención comunicativa, identificando os trazos propios do xénero, os recursos verbais e non verbais utilizados e valorando de forma crítica a súa forma e o seu contido.</p> <p>4. Realizar traballos de investigación sobre temas do currículo ou da actualidade social, científica ou cultural planificando a súa realización, obtendo a información de fontes diversas e utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación para a súa realización, avaliación e mellora.</p>	<p>1.1. Desenvolve por escrito un tema do currículo con rigor, claridade e corrección ortográfica e gramatical.</p> <p>1.2. Axusta a súa expresión verbal ás condicións da situación comunicativa: tema, ámbito discursivo, tipo de destinatario, etc. empregando un léxico preciso e especializado e evitando o uso de coloquialismos, bordóns e palabras comodín.</p> <p>1.3. Avalía as súas propias producións escritas e as dos seus compañeiros, recoñecendo as dificultades estruturais e expresivas e deseñando estratexias para mellorar a súa redacción e avanzar na aprendizaxe autónoma.</p> <p>2.1. Comprende textos escritos de carácter expositivo de tema especializado, propios do ámbito académico ou de divulgación científica e cultural, identificando o tema e a estrutura.</p> <p>2.2. Sintetiza textos de carácter expositivo, de tema especializado, propios do ámbito académico, distinguindo as ideas principais e as secundarias.</p> <p>2.3. Analiza os recursos verbais e non verbais presentes nun texto expositivo de tema especializado e valóraos en función dos elementos da situación comunicativa: intención comunicativa do autor, tema e xénero textual.</p> <p>3.1. Resume o contido de textos xornalísticos escritos informativos e de opinión, discriminando a información relevante, recoñecendo o tema e a estrutura do texto e valorando de forma crítica a súa forma e o seu contido.</p> <p>3.2. Interpreta diversos anuncios impresos identificando a información e a persuasión, recoñecendo os elementos que utiliza o emisor para seducir o receptor, valorando criticamente a súa forma e o seu contido e rexeitando as ideas discriminatorias.</p> <p>4.1. Realiza traballos de investigación planificando a súa realización, fixando os seus propios obxectivos, organizando a información en función dunha orde predefinida, revisando o proceso de escrita para mellorar o produto final e chegando a conclusións persoais.</p> <p>4.2. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para documentarse, consultando fontes diversas, avaliando, contrastando, seleccionando e organizando a información relevante mediante fichas-resumo.</p> <p>4.3. Respecta as normas de presentación de traballos escritos: organización en epígrafes, procedementos de cita, notas a rodapé, bibliografía.</p> <p>4.4. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para a realización, avaliación e mellora de textos escritos propios e alleos.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Coñecemento da lingua		
<p>A palabra.</p> <p>O substantivo. Caracterización morfolóxica, sintáctica e semántica.</p> <p>O adxectivo. Caracterización morfolóxica, sintáctica e semántica.</p> <p>O verbo. A flexión verbal. A perífrase verbal.</p> <p>O pronome. Tipoloxía e valores gramaticais.</p> <p>Os determinantes. Tipoloxía e usos. Recoñecemento das diferenzas entre pronomes e determinantes. As relacións gramaticais.</p> <p>Observación, reflexión e explicación das estruturas sintácticas simples e complexas. Conexións lóxicas e semánticas nos textos.</p> <p>O discurso.</p> <p>Observación, reflexión e explicación das diferentes formas de organización textual.</p> <p>Recoñecemento e explicación das propiedades textuais, os seus procedementos. A modalidade.</p> <p>Variacións da lingua.</p> <p>Coñecemento e explicación da pluralidade lingüística de España. As súas orixes históricas.</p> <p>Recoñecemento e explicación das variedades funcionais da lingua.</p>	<p>1. Aplicar sistematicamente os coñecementos sobre as distintas categorías gramaticais na realización, autoavaliación e mellora dos textos orais e escritos, tomando consciencia da importancia do coñecemento gramatical para o uso correcto da lingua.</p> <p>2. Recoñecer e identificar os trazos característicos das categorías gramaticais: substantivo, adxectivo, verbo, pronomes, artigos e determinantes, explicando os seus usos e valores nos textos.</p> <p>3. Aplicar progresivamente os coñecementos sobre estruturas sintácticas dos enunciados para a realización, autoavaliación e mellora de textos orais e escritos, tomando consciencia da importancia do coñecemento gramatical para o uso correcto da lingua.</p> <p>4. Recoñecer os trazos propios das diferentes tipoloxías textuais identificando a súa estrutura e os trazos lingüísticos máis importantes en relación coa intención comunicativa.</p> <p>5. Aplicar os coñecementos adquiridos para a elaboración de discursos orais ou escritos con adecuada coherencia e cohesión.</p> <p>6. Coñecer e manexar fontes de información impresa ou dixital para resolver dúbidas sobre o uso correcto da lingua e avanzar na aprendizaxe autónoma.</p> <p>7. Coñecer a orixe e evolución das distintas linguas de España e as súas principais variedades dialectais, recoñecendo e explicando os seus trazos característicos en manifestacións orais e escritas e valorando a diversidade lingüística como parte do patrimonio cultural do noso país.</p> <p>8. Recoñecer os diversos usos sociais e funcionais da lingua, mostrando interese por ampliar o seu propio repertorio verbal e evitar os prexuízos e estereotipos lingüísticos.</p>	<p>1.1. Revisa e mellora textos orais e escritos propios e ajeitos, recoñecendo e explicando incorreccións de concordancia, réxime verbal, ambigüidades semánticas, etc.</p> <p>1.2. Utiliza a terminoloxía gramatical adecuada para a explicación lingüística dos textos.</p> <p>2.1. Identifica e explica os usos e valores do substantivo nun texto, relacionándoos coa intención comunicativa do emisor e a tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa, como audiencia e contexto.</p> <p>2.2. Identifica e explica os usos e valores do adxectivo nun texto, relacionándoos coa intención comunicativa do emisor e tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa como audiencia e contexto.</p> <p>2.3. Identifica e explica os usos e valores do verbo nun texto, relacionándoos coa intención comunicativa do emisor e tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa como audiencia e contexto.</p> <p>2.4. Identifica e explica os usos e valores dos pronomes nun texto, relacionándoos coa intención comunicativa do emisor e a tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa como audiencia e contexto.</p> <p>2.5. Identifica e explica os usos e valores do artigo determinado e indeterminado e de todo tipo de determinantes, relacionando a súa presenza ou ausencia coa intención comunicativa do emisor e a tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa como audiencia e contexto.</p> <p>3.1. Recoñece a estrutura sintáctica da oración simple, explicando a relación entre os distintos grupos de palabras.</p> <p>3.2. Recoñece as oracións activas, pasivas, impersonais e medias contrastando as diferenzas entre elas en función da intención comunicativa do texto en que aparecen.</p> <p>3.3. Recoñece e explica o funcionamento das oracións subordinadas substantivas en relación co verbo da oración principal.</p> <p>3.4. Recoñece e explica o funcionamento das oracións subordinadas de relativo identificando o antecedente que modifican.</p> <p>3.5. Enriquece os seus textos orais e escritos incorporando progresivamente estruturas sintácticas variadas e aplicando os coñecementos adquiridos para a súa revisión e mellora.</p> <p>4.1. Recoñece e explica os trazos estruturais e lingüísticos dos textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos.</p> <p>4.2. Analiza e explica os trazos formais dun texto nos planos morfosintáctico, léxico-semántico e pragmático-textual, relacionando o seu emprego coa intención comunicativa do emisor e o resto de condicións da situación comunicativa.</p> <p>5.1. Incorpora os distintos procedementos de cohesión textual na súa propia produción oral e escrita.</p> <p>5.2. Identifica, analiza e interpreta as formas gramaticais que fan referencia ao contexto temporal e espacial e aos participantes na comunicación.</p> <p>5.3. Valora os recursos expresivos empregados polo emisor dun texto en función da súa intención comunicativa e do resto dos elementos da situación comunicativa, diferenciando e explicando as marcas de obxectividade e de subxectividade e os distintos procedementos gramaticais de inclusión do emisor no texto.</p> <p>6.1. Coñece e consulta fontes de información impresa ou dixital para resolver dúbidas sobre o uso correcto da lingua e para avanzar na aprendizaxe autónoma.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>7.1. Explica, a partir dun texto, a orixe e evolución das linguas de España, así como as súas principais variedades dialectais e valora a diversidade lingüística como parte do noso patrimonio cultural.</p> <p>8.1. Selecciona o léxico e as expresións adecuadas en contextos comunicativos que exixen un uso formal da lingua, evitando o uso de coloquialismos, imprecisións ou expresións clixé.</p> <p>8.2. Explica, a partir dos textos, a influencia do medio social no uso da lingua e identifica e rexeita os estereotipos lingüísticos que supoñen unha valoración pexorativa cara aos usuarios da lingua.</p>
Bloque 4. Educación literaria		
<p>Estudo das obras máis representativas da literatura española desde a Idade Media até o século XIX, a través da lectura e análise de fragmentos e obras significativas.</p> <p>Análise de fragmentos ou obras completas significativas desde a Idade Media ao século XIX, identificando as súas características temáticas e formais e relacionándoas co contexto, o movemento, o xénero a que pertencen e a obra do autor e constatando a evolución histórica de temas e formas.</p> <p>Interpretación crítica de fragmentos ou obras significativas desde a Idade Media ao século XIX, detectando as ideas que manifestan a relación da obra co seu contexto histórico, artístico e cultural.</p> <p>Planificación e elaboración de traballos académicos escritos ou presentacións sobre a literatura desde a Idade Media até o século XIX, obtendo a información de fontes diversas e achegando un xuízo crítico persoal e argumentado con rigor.</p> <p>Desenvolvemento da autonomía lectora e aprecio pola literatura como fonte de pracer e de coñecemento doutros mundos, tempos e culturas.</p> <p>Composición de textos escritos con intención literaria e consciencia de estilo.</p>	<p>1. Realizar o estudo das obras máis representativas da literatura española desde a Idade Media até o século XIX a través da lectura e análise de fragmentos e obras significativas.</p> <p>2. Ler e analizar fragmentos ou obras completas significativas desde a Idade Media ao século XIX, identificando as súas características temáticas e formais e relacionándoas co contexto, o movemento, o xénero a que pertencen e a obra do autor e constatando a evolución histórica de temas e formas.</p> <p>3. Interpretar criticamente fragmentos ou obras significativas desde a Idade Media ao século XIX, detectando as ideas que manifestan a relación da obra co seu contexto histórico, artístico e cultural.</p> <p>Planificar e elaborar traballos de investigación escritos ou presentacións sobre temas, obras ou autores da literatura desde a Idade Media até o século XIX, obtendo a información de fontes diversas e expresando un xuízo crítico persoal e argumentado con rigor.</p>	<p>1.1. Le e analiza fragmentos e obras significativas desde a Idade Media ao século XIX.</p> <p>2.1. Identifica as características temáticas e formais relacionándoas co contexto, movemento e xénero a que pertencen e a obra do autor.</p> <p>2.2. Compara textos de diferentes épocas e constata a evolución de temas e formas.</p> <p>3.1. Interpreta criticamente fragmentos ou obras significativas desde a Idade Media ao século XIX.</p> <p>3.2. Detecta as ideas que manifestan a relación da obra co seu contexto histórico, artístico e cultural.</p> <p>4.1. Planifica a elaboración de traballos de investigación escritos ou presentacións sobre temas, obras ou autores da literatura desde a Idade Media até o século XIX.</p> <p>4.2. Obtén a información de fontes diversas.</p> <p>4.3. Argumenta con rigor o seu propio xuízo crítico.</p>

Lingua Castelá e Literatura II. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comunicación oral: escoitar e falar		
<p>A comunicación oral non espontánea no ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial. A súa caracterización.</p> <p>Comprensión e produción de textos orais procedentes dos medios de comunicación social: xéneros informativos e de opinión. A publicidade.</p> <p>Presentación oral: planificación, documentación, avaliación e mellora.</p>	<p>1. Escoitar de forma activa e analizar textos orais argumentativos e expositivos procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial, identificando os trazos propios do seu xénero, relacionando os aspectos formais do texto coa intención comunicativa do emisor e co resto dos factores da situación comunicativa.</p> <p>2. Sintetizar o contido de textos expositivos e argumentativos orais do ámbito académico, como conferencias e mesas redondas, diferenciado a información relevante e accesoria e utilizando a escoita activa como un medio de adquisición de coñecementos.</p> <p>3. Extraer información de textos orais xornalísticos e publicitarios procedentes dos medios de comunicación social, recoñecendo a intención comunicativa, o tema, a estrutura do contido, identificando os trazos propios do xénero xornalístico, os recursos verbais e non verbais utilizados e valorando de forma crítica a súa forma e o seu contido.</p> <p>4. Realizar unha presentación académica oral sobre un tema controvertido, contrapondo puntos de vista enfrontados, defendendo unha opinión persoal con argumentos convincentes e utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación para a súa realización, avaliación e mellora.</p>	<p>1.1. Recoñece as distintas formas de organización do contido nunha argumentación oral, analizando os recursos verbais e non verbais empregados polo emisor e valorándoos en función dos elementos da situación comunicativa.</p> <p>1.2. Analiza os recursos verbais e non verbais presentes en textos orais argumentativos e expositivos procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial relacionando os aspectos formais e expresivos coa intención do emisor, o xénero textual e o resto dos elementos da situación comunicativa.</p> <p>2.1. Sintetiza por escrito o contido de textos orais argumentativos e expositivos procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial discriminando a información relevante.</p> <p>3.1. Interpreta diversos anuncios sonoros e audiovisuais identificando a información e a persuasión, recoñecendo os elementos que utiliza o emisor para seducir o receptor, valorando criticamente a súa forma e o seu contido e rexeitando as ideas discriminatorias.</p> <p>4.1. Planifica, realiza e avalía presentacións académicas orais de forma individual ou en grupo sobre un tema polémico de carácter académico ou da actualidade social, científica ou cultural, analizando posturas enfrontadas e defendendo unha opinión propia mediante argumentos convincentes.</p> <p>4.2. Recompila información, así como apoios audiovisuais ou gráficos, consultando fontes de información diversa e utilizando correctamente os procedementos de cita.</p> <p>4.3. Clasifica e estrutura a información obtida e elabora un guión da presentación.</p> <p>4.4. Exprésase oralmente con claridade, precisión e corrección, axustando a súa actuación verbal e non verbal ás condicións da situación comunicativa e utilizando os recursos expresivos propios do rexistro formal.</p> <p>4.5. Avalía as súas presentacións orais e as dos seus compañeiros, detectando as dificultades estruturais e expresivas e deseñando estratexias para mellorar as súas prácticas orais e progresar na aprendizaxe autónoma.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Comunicación escrita: ler e escribir		
<p>A comunicación escrita no ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial. Os seus elementos. Xéneros textuais:</p> <p>Análise e comentario de textos escritos do ámbito académico.</p> <p>Planificación, realización, revisión e mellora de textos escritos de diferentes ámbitos sociais e académicos.</p>	<p>1. Comprender e producir textos expositivos e argumentativos propios do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial, identificando a intención do emisor, resumindo o seu contido, diferenciando a idea principal e explicando o modo de organización.</p> <p>2. Escribir textos expositivos e argumentativos propios do ámbito académico con rigor, claridade e corrección, empregando argumentos adecuados e convincentes e axustando a súa expresión á intención comunicativa e ao resto das condicións da situación comunicativa.</p> <p>3. Realizar traballos académicos individuais ou en grupo sobre temas polémicos do currículo ou da actualidade social, científica ou cultural planificando a súa realización, contrastando opinións enfrontadas, defendendo unha opinión persoal e utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación para a súa realización, avaliación e mellora.</p> <p>4. Analizar textos escritos argumentativos e expositivos propios do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial, identificando os seus trazos formais característicos e relacionando as súas características expresivas coa intención comunicativa e co resto dos elementos da situación comunicativa.</p>	<p>1.1. Comprende o sentido global de textos escritos de carácter expositivo e argumentativo propios do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial identificando a intención comunicativa do emisor e a súa idea principal.</p> <p>1.2. Sintetiza textos de carácter expositivo e argumentativo propios do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial, diferenciando as ideas principais e as secundarias.</p> <p>1.3. Analiza a estrutura de textos expositivos e argumentativos procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial identificando os distintos tipos de conectores e organizadores da información textual.</p> <p>1.4. Produce textos expositivos e argumentativos propios usando o rexistro adecuado á intención comunicativa, organizando os enunciados en secuencias lineares cohesionadas e respectando as normas ortográficas e gramaticais. Revisa a súa produción escrita para melloralas.</p> <p>2.1. Desenvolve por escrito un tema do currículo con rigor, claridade e corrección ortográfica e gramatical, aplicando os coñecementos gramaticais e pragmáticos para mellorar a expresión escrita.</p> <p>2.2. Nas súas producións escritas axusta a súa expresión ás condicións da situación comunicativa (tema, ámbito discursivo, tipo de destinatario, xénero textual...) empregando os recursos expresivos propios do rexistro formal e evitando o uso de coloquialismos.</p> <p>2.3. Avalía as súas propias producións escritas e as dos seus compañeiros, recoñecendo as dificultades estruturais e expresivas, recorrendo a obras de consulta tanto impresas como dixitais para a súa corrección e deseñando estratexias para mellorar a súa redacción e avanzar na aprendizaxe autónoma.</p> <p>3.1. Realiza traballos académicos individuais e en grupo sobre un tema controvertido do currículo ou da actualidade social, cultural ou científica planificando a súa realización, fixando os seus propios obxectivos, contrastando posturas enfrontadas organizando e defendendo unha opinión propia mediante distintos tipos de argumentos.</p> <p>3.2. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para documentarse, consultando fontes diversas, avaliando, contrastando, seleccionando e organizando a información relevante mediante fichas resumo.</p> <p>3.3. Respecta as normas de presentación de traballos escritos: organización en epígrafes, procedementos de cita, notas a rodapé, bibliografía...</p> <p>4.1. Describe os trazos morfosintácticos, léxico-semánticos e pragmático-textuais presentes nun texto expositivo ou argumentativo procedente do ámbito académico, xornalístico, profesional ou empresarial, utilizando a terminoloxía gramatical adecuada e pondo de manifesto a súa relación coa intención comunicativa do emisor e cos trazos propios do xénero textual.</p> <p>4.2. Recoñece, describe e utiliza os recursos gramaticais (substitución pronominal, uso reiterado de determinadas estruturas sintácticas, correlación temporal,...) e léxico-semánticos (substitución por sinónimos, hipónimos e hiperónimos, reiteracións léxicas...) que proporcionan cohesión aos textos escritos.</p> <p>4.3. Recoñece e explica os distintos procedementos de cita (estilo directo, estilo indirecto ou estilo indirecto libre e cita encuberta) presentes en textos expositivos e argumentativos, recoñecendo a súa función no texto.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Coñecemento da lingua.		
<p>A palabra.</p> <p>Análise e explicación do léxico castelán e dos procedementos de formación.</p> <p>O adverbio. Tipoloxía e valores gramaticais.</p> <p>As preposicións, conxuncións e interxeccións. Tipoloxía e valores gramaticais.</p> <p>Observación, reflexión e explicación do significado das palabras. Denotación e connotación.</p> <p>As relacións gramaticais.</p> <p>Observación, reflexión e explicación das estruturas sintácticas simples e complexas. Conexións lóxicas e semánticas nos textos.</p> <p>O discurso.</p> <p>Observación, reflexión e explicación das diferentes formas de organización textual de textos procedentes de diferentes ámbitos. A intertextualidade.</p> <p>Identificación e uso dos recursos expresivos que marcan a obxectividade e a subxectividade.</p> <p>Observación, reflexión e explicación da deíxe temporal, espacial e persoal.</p> <p>As variedades da lingua.</p> <p>Coñecemento e explicación do español actual. O español na rede. A situación do español no mundo. O español de América.</p>	<p>1. Recoñecer e explicar o proceso de formación das palabras en español, aplicando os coñecementos adquiridos para a mellora, comprensión e enriquecemento do vocabulario activo.</p> <p>2. Recoñecer e identificar os trazos característicos das categorías gramaticais, explicando os seus usos e valores nos textos.</p> <p>3. Identificar e explicar os distintos niveis de significado das palabras ou expresións en función da intención comunicativa do discurso oral ou escrito en que aparecen.</p> <p>4. Observar, reflexionar e explicar as distintas estruturas sintácticas dun texto sinalando as conexións lóxicas e semánticas que se establecen entre elas.</p> <p>5. Aplicar os coñecementos sobre estruturas sintácticas dos enunciados para a realización, autoavaliación e mellora de textos orais e escritos, tomando consciencia da importancia do coñecemento gramatical para o uso correcto da lingua.</p> <p>6. Aplicar os coñecementos sobre o funcionamento da lingua á comprensión, análise e comentario de textos de distinto tipo procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial, relacionando os usos lingüísticos (marcas de obxectividade e subxectividade; referencias deícticas temporais, espaciais e persoais e procedementos de cita) coa intención comunicativa do emisor e o resto dos elementos da situación comunicativa.</p> <p>7. Explicar a forma de organización interna dos textos expositivos e argumentativos.</p> <p>8. Reflexionar sobre a relación entre os procesos de produción e recepción dun texto, recoñecendo a importancia que para a súa comprensión teñen os coñecementos previos que se posúen a partir de lecturas anteriores que se relacionan con el.</p> <p>9. Coñecer a situación do español no mundo, as súas orixes históricas e os seus trazos característicos, valorando positivamente as súas variantes.</p>	<p>1.1. Explica os procedementos de formación das palabras diferenciando entre raíz e afixos e explicando o seu significado.</p> <p>1.2. Recoñece e explica a procedencia grecolatina de gran parte do léxico español e valora o seu coñecemento para a dedución do significado de palabras descoñecidas.</p> <p>2.1. Identifica e explica os usos e valores das distintas categorías gramaticais, relacionándoos coa intención comunicativa do emisor, coa tipoloxía textual seleccionada, así como con outros compoñentes da situación comunicativa como audiencia e contexto.</p> <p>2.2. Selecciona o léxico e a terminoloxía adecuados en contextos comunicativos que exigen un uso formal e especializado da lingua, evitando o uso de coloquialismos, imprecisións ou expresións clíxe.</p> <p>3.1. Explica con propiedade o significado de palabras ou expresións, diferenciando o seu uso denotativo e connotativo e relacionándoo coa intención comunicativa do emisor.</p> <p>3.2. Recoñece, analiza e interpreta as relacións semánticas entre as palabras (sinonimia, antonimia, hiperonimia, polisemia e homonimia) como procedemento de cohesión textual.</p> <p>4.1. Recoñece as diferentes estruturas sintácticas explicando a relación funcional e de significado que establecen co verbo da oración principal, empregando a terminoloxía gramatical adecuada.</p> <p>5.1. Enriquece os seus textos orais e escritos incorporando estruturas sintácticas variadas e aplicando os coñecementos adquiridos para a súa revisión e mellora.</p> <p>5.2. Aplica os coñecementos adquiridos sobre as estruturas sintácticas dos enunciados para a realización, autoavaliación e mellora dos propios textos orais e escritos, tomando consciencia da importancia do coñecemento gramatical para o uso correcto da lingua.</p> <p>6.1. Recoñece, analiza e explica as características lingüísticas e os recursos expresivos de textos procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial, relacionando os usos lingüísticos coa intención comunicativa do emisor e o resto dos elementos da situación comunicativa e utilizando a análise para afondar na comprensión do texto.</p> <p>6.2. Aplica os coñecementos sobre o funcionamento da lingua á comprensión, análise e comentario de textos de distinto tipo procedentes do ámbito académico, xornalístico, profesional e empresarial, relacionando os usos lingüísticos (marcas de obxectividade e subxectividade; referencias deícticas temporais, espaciais e persoais e procedementos de cita) coa intención comunicativa do emisor e o resto dos elementos da situación comunicativa.</p> <p>6.3. Recoñece e explica os distintos procedementos de inclusión do emisor e receptor no texto.</p> <p>6.4. Recoñece e explica nos textos as referencias deícticas, temporais, espaciais e persoais nos textos.</p> <p>6.5. Recoñece, explica e utiliza os distintos procedementos de cita.</p> <p>6.6. Revisa textos escritos propios e alleos, recoñecendo e explicando as súas incorreccións (concordancias, eéxime verbal, ambigüidades sintácticas, coloquialismos, etc.) con criterios gramaticais e terminoloxía apropiada con obxecto de mellorar a expresión escrita e avanzar na aprendizaxe autónoma.</p> <p>7.1. Recoñece, explica e utiliza en textos propios e alleos as diferentes formas de estruturar os textos expositivos e argumentativos.</p> <p>8.1. Expresa as súas experiencias lectoras de obras de diferente tipo, xénero, etc. e as súas experiencias persoais, relacionándoas co novo texto para chegar a unha mellor comprensión e interpretación deste.</p> <p>9.1. Coñece a situación actual da lingua española no mundo diferenciando os usos específicos da lingua no ámbito dixital.</p> <p>9.2. Coñece as orixes históricas do español en América e as súas principais áreas xeográficas recoñecendo nun texto oral ou escrito algúns dos trazos característicos e valorando positivamente as súas variantes.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Educación literaria		
<p>Estudo cronolóxico das obras máis representativas da literatura española do século XX até os nosos días</p> <p>Análise de fragmentos ou obras significativas do século XX até os nosos días.</p> <p>Interpretación crítica de fragmentos ou obras significativas do século XX até os nosos días.</p> <p>Planificación e elaboración de traballos académicos escritos ou presentacións sobre temas, obras ou autores da literatura do século XX até os nosos días.</p>	<p>1. Coñecer os aspectos temáticos e formais dos principais movementos literarios do século XX até os nosos días, así como os autores e obras máis significativos.</p> <p>2. Ler e analizar textos literarios representativos da historia da literatura do século XX até os nosos días, identificando as características temáticas e formais e relacionándoas co contexto, o movemento, o xénero a que pertencen e a obra do autor e constatando a evolución histórica de temas e formas.</p> <p>3. Interpretar de maneira crítica fragmentos ou obras da literatura do século XX até os nosos días, recoñecendo as ideas que manifestan a relación da obra co seu contexto histórico, artístico e cultural.</p> <p>4. Desenvolver por escrito un tema da historia da literatura do século XX até os nosos días, expondo as ideas con rigor, claridade e coherencia e dando unha visión persoal.</p> <p>5. Elaborar un traballo de carácter académico en soporte papel ou dixital sobre un tema do currículo de Literatura consultando fontes diversas, adoptando un punto de vista crítico e persoal e utilizando as tecnoloxías da información.</p>	<p>1.1. Desenvolve por escrito con coherencia e corrección as características temáticas e formais dos principais movementos do século XX até os nosos días, mencionando os autores e obras máis representativas.</p> <p>2.1. Analiza fragmentos literarios do século XX ou, se for o caso, obras completas, até os nosos días, relacionando o contido e as formas de expresión coa traxectoria e estilo do seu autor, o seu xénero e o movemento literario a que pertence.</p> <p>2.2. Compara distintos textos de diferentes épocas describindo a evolución de temas e formas.</p> <p>3.1. Interpreta de maneira crítica fragmentos ou obras completas significativos da literatura do século XX até os nosos días, recoñecendo as ideas que manifestan a relación da obra co seu contexto histórico, artístico e cultural.</p> <p>4.1. Desenvolve por escrito un tema da historia da literatura do século XX até os nosos días, expondo as ideas con rigor, claridade, coherencia e corrección e dando unha visión persoal.</p> <p>5.1. Le textos informativos en papel ou en formato dixital sobre un tema do currículo de Literatura do século XX até os nosos días, extraendo a información relevante para ampliar coñecementos sobre o tema.</p>

25. Literatura Universal.

A lectura de textos procedentes da Literatura Universal intervén no proceso de maduración afectiva, intelectual e estética dos mozos, pois o coñecemento desta parte fundamental do patrimonio cultural da humanidade, na cal se foron depositando a imaxinación, sentimentos e pensamentos das distintas culturas ao longo da historia, conduce aos estudantes a afondar na comprensión da propia identidade, tanto individual como colectiva, así como a valorar de forma crítica a realidade do mundo contemporáneo. A lectura de fragmentos ou obras completas representativas do patrimonio literario universal permite ao alumnado coñecer outras realidades sociais e culturais, enriquecer a súa personalidade, ampliando a súa visión do mundo, e afianzar os seus hábitos lectores, desenvolvendo o seu sentido estético.

A aproximación á literatura universal como coñecemento e aprendizaxe contribúe a desenvolver a competencia lingüística, as sociais e cívicas e a de consciencia e expresión cultural dos alumnos e alumnas, adquiridas durante a ESO e na materia común de Lingua Castelá e Literatura.

O desenvolvemento destes coñecementos literarios no bacharelato implica o descubrimento da lectura como unha experiencia enriquecedora, que produce no estudante unha resposta afectiva e intelectual, fundada tanto na construción do sentido do texto como no recoñecemento das súas particularidades expresivas e discursivas.

Os contidos organízanse en dous bloques: o primeiro bloque (Procesos e estratexias) inclúe contidos comúns, centrados no comentario de textos (obras completas ou fragmentos seleccionados); este concíbese como a construción compartida do sentido das obras e a explicación das súas convencións literarias. A lectura, interpretación, análise e valoración dos textos literarios constitúe a actividade fundamental da materia. Este bloque inclúe, así mesmo, o estudo das diversas relacións significativas entre as obras literarias e o resto das artes (obras musicais, cinematográficas, pictóricas, etc.). O segundo bloque (Os grandes períodos e movementos da literatura universal) dedícase ao estudo cronolóxico das obras máis significativas de cada momento, a través dunha selección de obras e autores. Esta presentación cronolóxica pon de relevo a recorrencia de certos temas e motivos, así como a evolución das formas literarias ao longo da historia.

En definitiva, esta materia facilita o desenvolvemento do individuo como lector competente, capaz de comparar textos literarios de distintas épocas e autores, e capaz de descubrir neles recorrencias temáticas, así como semellanzas ou diverxencias expresivas. Deste modo, o alumnado aprenderá a transferir os seus coñecementos, relacionando o contido e as formas de expresión dunha obra literaria co contexto histórico e cultural en que se inscribe, o que favorecerá a aprendizaxe autónoma.

Literatura Universal. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos e estratexias		
<p>Lectura e comentario de fragmentos, antoloxías e obras completas significativas da literatura universal.</p> <p>Relacións entre obras literarias e o resto das artes.</p> <p>Observación, recoñecemento e valoración da evolución de temas e formas creados pola literatura nas diversas formas artísticas da cultura universal. Selección e análise de exemplos representativos.</p>	<p>1. Ler, comprender, analizar e comentar obras breves, fragmentos ou obras completas significativas de distintas épocas, interpretando o seu contido de acordo cos coñecementos adquiridos sobre temas e formas literarias, así como sobre períodos e autores significativos.</p> <p>2. Interpretar obras narrativas, líricas e dramáticas da literatura universal especialmente significativas relacionando a súa forma e o seu contido coas ideas estéticas dominantes do momento en que se escribiron e as transformacións artísticas e históricas producidas no resto das artes.</p> <p>3. Observar, recoñecer e valorar a evolución dalgúns temas e formas creados pola literatura e o seu valor permanente en diversas manifestacións artísticas da cultura universal.</p> <p>4. Analizar e comparar textos da literatura universal e da literatura española da mesma época, pondo de manifesto as influencias, coincidencias e diferenzas que existen entre eles.</p>	<p>1.1. Le fragmentos significativos ou textos completos de distintas obras da literatura universal, identificando algúns elementos, mitos ou arquetipos creados pola literatura e que chegaron a converterse en puntos de referencia da cultura universal.</p> <p>1.2. Interpreta obras ou fragmentos representativos de distintas épocas, situándoas no seu contexto histórico, social e cultural, identificando a presenza de determinados temas e motivos, recoñecendo as características do xénero e do movemento en que se inscriben, así como os trazos máis destacados do estilo literario.</p> <p>2.1. Interpreta determinadas obras narrativas, líricas e dramáticas da literatura universal especialmente significativas e relaciónaaas coas ideas estéticas dominantes do momento en que se escribiron, analizando as vinculacións entre elas e comparando a súa forma de expresión.</p> <p>2.2. Establece relacións significativas entre a literatura e o resto das artes, interpretando de maneira crítica algunhas obras ou fragmentos significativos adaptados a outras manifestacións artísticas, analizando as relacións, similitudes e diferenzas entre as diferentes linguaxes expresivas.</p> <p>3.1. Comenta textos literarios de diferentes épocas describindo a evolución de determinados temas e formas creados pola literatura.</p> <p>3.2. Recoñece o valor permanente destes temas e formas da literatura noutras manifestacións artísticas da cultura universal.</p> <p>4.1. Compara textos literarios da literatura universal e textos da literatura española da mesma época, recoñecendo as influencias mutuas e a pervivencia de determinados temas e formas.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Os grandes períodos e movementos da literatura universal		
<p>Da Antigüidade á Idade Media: As mitoloxías e a orixe da literatura. Renacemento e clasicismo: - Os cambios do mundo e a nova visión do home durante o Renacemento. - A lírica do amor: o petrarquismo. Orixes: a poesía trobadoresca e o Dolce Stil Nuovo. A innovación do Cancioneiro de Petrarca. Lectura e comentario dunha antoloxía lírica e dalgún conto da época. - A narración en prosa: Boccaccio. - Teatro clásico europeo. O teatro isabelino en Inglaterra. Comezo do mito de Fausto dentro da literatura. Lectura e comentario dunha obra de teatro clásico. Observación das relacións existentes entre as obras de teatro clásicas e as obras de diferentes xéneros musicais e cinematográficos que xurdiron a partir delas. O Século das Luces: - O desenvolvemento do espírito crítico: a Ilustración. A Enciclopedia. A prosa ilustrada. - A novela europea no século XVIII. Os herdeiros de Cervantes e da picaresca española na literatura inglesa. - Lectura comentada dalgunha novela europea da prosa ilustrada e dalgún fragmento de novela inglesa do século XVIII. O movemento romántico: - A revolución romántica: consciencia histórica e novo sentido da ciencia. - O Romanticismo e a súa consciencia de movemento literario. Precursores: Goethe. - A poesía romántica e a novela histórica. - Lectura e comentario dunha antoloxía de poetas románticos europeos e dalgún fragmento de novela histórica. - Observación das relacións existentes entre as obras literarias do romanticismo e as obras de diferentes xéneros musicais (sinfonías, poemas sinfónicos, <i>lieder</i>, óperas), cinematográficos e teatrais que xurdiron a partir delas. A segunda metade do século XIX: - Da narrativa romántica ao Realismo en Europa. Literatura e sociedade. Evolución dos temas e das técnicas narrativas do Realismo. Principais novelistas europeos do século XIX. Lectura e comentario dunha antoloxía de fragmentos de novelas realistas. - O nacemento da gran literatura norteamericana (1830-1890). Da experiencia vital á literatura. O renacemento do conto. Lectura e comentario dalgúns contos da segunda metade do século XIX. - O arranque da modernidade poética: de Baudelaire ao simbolismo. Lectura dunha antoloxía de poesía simbolista. - A renovación do teatro europeo: un novo teatro e unhas novas formas de pensamento. Lectura e comentario dunha obra. - Observación das relacións existentes entre as obras literarias deste período e as obras de diferentes xéneros musicais, cinematográficos e teatrais que xurdiron a partir delas. Os novos enfoques da literatura no século XX e as transformacións dos xéneros literarios: - A crise do pensamento oitocentista e a cultura de fin de século. A quebra da orde europea: a crise de 1914. As innovacións filosóficas, científicas e técnicas e a súa influencia na creación literaria. - A consolidación dunha nova forma de escribir na novela. Estudo das técnicas narrativas. Lectura dunha novela curta, dalgún relato e/ou dalgún conto representativo deste período. - As vangardas europeas. O surrealismo. Lectura dunha antoloxía de poesía vangardista. - A culminación da gran literatura americana. A xeración perdida. - O teatro do absurdo e do compromiso. Lectura dalgunha obra representativa destas correntes dramáticas. - Observación das relacións existentes entre as obras desta época e as obras de diferentes xéneros musicais, cinematográficos e teatrais que xurdiron a partir delas.</p>	<p>1. Ler, comprender e analizar obras breves, fragmentos ou obras completas, significativas de distintas épocas, interpretando o seu contido de acordo cos coñecementos adquiridos sobre temas e formas literarias, así como sobre períodos e autores significativos. 2. Realizar traballos críticos sobre a lectura dunha obra significativa dunha época, interpretándoa en relación co seu contexto histórico e literario, obtendo a información bibliográfica necesaria e efectuando unha valoración persoal. 3. Realizar exposicións orais ou escritas acerca dunha obra, un autor ou unha época con axuda de medios audiovisuais e das tecnoloxías da información e a comunicación, expresando as propias opinións, seguindo un esquema preparado previamente, valorando as obras literarias como punto de encontro de ideas e sentimentos colectivos e como instrumentos para acrecentar o caudal da propia experiencia.</p>	<p>1.1. Le e analiza textos literarios universais de distintas épocas, interpretando o seu contido de acordo cos coñecementos adquiridos sobre temas e formas literarias, así como sobre períodos e autores significativos. 2.1. Realiza traballos críticos sobre unha obra lida na súa integridade, relacionándoa co seu contexto histórico, social e literario e, se for o caso, co significado e a relevancia do seu autor na época ou na historia da literatura e consultando fontes de información diversas. 3.1. Realiza presentacións orais ou escritas planificadas integrando coñecementos literarios e lectura, cunha correcta estruturación do contido, argumentación coherente e clara das propias opinións, consulta e cita de fontes, selección de información relevante e utilización do rexistro apropiado e da terminoloxía literaria necesaria. 3.2. Explica oralmente ou por escrito os cambios significativos na concepción da literatura e dos xéneros literarios, relacionándolos co conxunto de circunstancias históricas, sociais e culturais e establecendo relacións entre a literatura e o resto das artes. 3.3. Valora oralmente ou por escrito unha obra literaria, recoñecendo a lectura como unha fonte de enriquecemento da propia personalidade e como un medio para afondar na comprensión do mundo interior e da sociedade.</p>

26. Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais.

As matemáticas son un instrumento indispensable para interpretar a realidade e expresar os fenómenos sociais, científicos e técnicos dun mundo cada vez máis complexo; contribúen de forma especial á comprensión dos fenómenos da realidade social, de natureza económica, histórica, xeográfica, artística, política, sociolóxica, etc., xa que desenvolven a capacidade de simplificar e abstraer.

O mundo actual está en continua e rápida transformación, polo que se fai imprescindible a aprendizaxe de métodos xerais de análise social que poidan aplicarse en contextos diversos. Neste contorno, as matemáticas adquiren un papel relevante como ferramenta adecuada para adquirir e consolidar o coñecemento, desenvolven a capacidade de reflexionar e razoar acerca dos fenómenos sociais e proporcionan instrumentos adecuados para a representación, modelización e contraste das hipóteses formuladas acerca do seu comportamento. Hoxe en día, as matemáticas constitúen a ferramenta principal para converter os feitos observables en coñecemento e información. Aínda máis, a utilización dunha linguaxe formal, como é a das matemáticas, facilita a argumentación e explicación dos ditos fenómenos e a comunicación dos coñecementos con precisión.

As matemáticas teñen un carácter instrumental como base para o progreso na adquisición de contidos doutras disciplinas. Por exemplo, en economía, a teoría económica explica os fenómenos económicos cunha base matemática. A teoría de xogos ou teoría da decisión son outro exemplo das aplicacións neste campo. En socioloxía e ciencias políticas empréganse cada vez con maior frecuencia na análise de enquisas, entre outras aplicacións. Tampouco debe esquecerse a contribución das matemáticas a outras áreas como a xeografía, a historia ou a arte, onde as matemáticas tiveron unha recoñecida influencia.

As matemáticas tamén contribúen á formación intelectual dos alumnos, o que lles permitirá desenvolverse mellor tanto no ámbito persoal como social. Hai que resaltar tamén o valor formativo das matemáticas en aspectos tan importantes como a procura da beleza e a harmonía, o estímulo da creatividade ou o desenvolvemento de capacidades persoais e sociais que contribúen a formar cidadáns autónomos, seguros de si mesmos, decididos e emprendedores, capaces de afrontar os desafíos e abordar os problemas con garantías de éxito.

O ensino desta materia non debe desvincularse da súa aplicación á interpretación dos fenómenos sociais, polo que, ademais de centrarse na adquisición do coñecemento dos contidos de matemáticas e os seus procedementos de cálculo, análise, medida e estimación, debe dirixirse á adquisición da habilidade de interpretar datos, seleccionar os elementos fundamentais, analizarlos, obter conclusións razoables e argumentar de forma rigorosa.

A resolución de problemas convértese en obxectivo principal. O proceso debe cultivar a habilidade para entender diferentes formulacións e implementar plans prácticos, revisar os procedementos de busca de solucións e idear aplicacións do coñecemento e as habilidades matemáticas a diversas situacións da vida real; sobre todo, débese fomentar a autonomía para establecer hipóteses e contrastalas, e para deseñar diferentes estratexias de resolución ou extrapolar os resultados obtidos a situacións análogas.

O uso de ferramentas tecnolóxicas terá un papel esencial no currículo da materia, tanto para a mellor comprensión de conceptos ou na resolución de problemas complexos, como para contrastar con maior rigor as hipóteses propostas e presentar e comunicar os resultados obtidos. Ademais, estas ferramentas contribúen á preparación para a aprendizaxe ao longo da vida e apoian o traballo fóra da aula.

Procurarase unha atención personalizada do alumnado, xa que esta proporciona a oportunidade de potenciar as súas fortalezas e corrixir as súas debilidades. Fomentarase o razoamento, a experimentación e a simulación, que promoven un papel activo do alumnado.

A materia de Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais está dividida en dous cursos: o seu ensino debe comezarse tendo en conta o grao de adquisición da competencia matemática que o alumno logrou ao longo da ESO; para lograr esta continuidade, igual que ocorre no currículo básico das disciplinas de matemáticas da ESO, os coñecementos, as competencias e os valores están integrados, e formuláronse os estándares de aprendizaxe avaliábeis tendo en conta a relación necesaria entre tales elementos, tamén no bacharelato.

A materia estrutúrase arredor de catro bloques de contido: procesos, métodos e actitudes en matemáticas; números e álgebra; análise; e estatística e probabilidade.

O bloque "Procesos, métodos e actitudes en matemáticas" é un bloque común aos dous cursos e transversal: debe desenvolverse simultaneamente ao resto de bloques de contido e é o eixe fundamental da disciplina; artículase sobre procesos básicos e imprescindibles no quefacer matemático: a resolución de

problemas, proxectos de investigación matemática, a matematización e modelización, as actitudes adecuadas para desenvolver o traballo científico e a utilización de medios tecnolóxicos.

Os elementos que constitúen o currículo básico no primeiro curso fundamentan os principais conceptos dos diferentes bloques de contido, ademais de ofrecer unha base sólida para a interpretación de fenómenos sociais en que interveñen dúas variables. No segundo curso afóndase nas achegas da materia ao currículo do bacharelato, en particular mediante a inferencia estatística, a optimización e a álgebra linear.

Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: relación con outros problemas coñecidos, modificación de variables, supor o problema resolto, etc.</p> <p>Análise dos resultados obtidos: coherencia das solucións coa situación, revisión sistemática do proceso, outras formas de resolución, problemas parecidos.</p> <p>Elaboración e presentación oral e/ou escrita de informes científicos escritos sobre o proceso seguido na resolución dun problema</p> <p>Realización de investigacións matemáticas a partir de contextos da realidade</p> <p>Elaboración e presentación dun informe científico sobre o proceso, resultados e conclusións do proceso de investigación desenvolvido.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recollida ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidas.</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Elaborar un informe científico escrito que sirva para comunicar as ideas matemáticas xurdidas na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>4. Planificar adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5. Practicar estratexias para a xeración de investigacións matemáticas, a partir: a) da resolución dun problema e da profundización posterior; b) da xeneralización de propiedades e leis matemáticas; c) Profundización nalgún momento da historia das matemáticas; concretando todo isto en contextos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>6. Elaborar un informe científico escrito que recolla o proceso de investigación realizado, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>7. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>8. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>9. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>10. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>11. Reflexionar sobre as decisións tomadas, valorando a súa eficacia e aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>12. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>13. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en contornos apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado que se quere resolver (datos, relacións entre os datos, condicións, coñecementos matemáticos necesarios, etc.).</p> <p>2.2. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, contrastando a súa validez e valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.3. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas, reflexionando sobre o proceso seguido.</p> <p>3.1. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto e á situación.</p> <p>3.2. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>3.3. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema, situación que se quere resolver ou propiedade ou teorema que se quere demostrar.</p> <p>4.1. Coñece e describe a estrutura do proceso de elaboración dunha investigación matemática: problema de investigación, estado da cuestión, obxectivos, hipóteses, metodoloxía, resultados, conclusións, etc.</p> <p>4.2. Planifica adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5.1. Afonda na resolución dalgúns problemas formulando novas preguntas, xeneralizando a situación ou os resultados, etc.</p> <p>5.2. Busca conexións entre contextos da realidade e do mundo das matemáticas (a historia da humanidade e a historia das matemáticas; arte e matemáticas; ciencias sociais e matemáticas, etc.)</p> <p>6.1. Consulta as fontes de información adecuadas ao problema de investigación.</p> <p>6.2. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto do problema de investigación.</p> <p>6.3. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>6.4. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema de investigación, tanto na busca de solucións como para mellorar a eficacia na comunicación das ideas matemáticas.</p> <p>6.5. Transmite certeza e seguranza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación.</p> <p>6.6. Reflexiona sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o nivel de: a) resolución do problema de investigación; b) consecución de obxectivos. Así mesmo, expón posibles continuacións da investigación; analiza os puntos fortes e débiles do proceso e fai explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia.</p> <p>7.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>7.2. Establece conexións entre o problema do mundo real e o mundo matemático: identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel, así como os coñecementos matemáticos necesarios.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>7.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos adecuados que permitan a resolución do problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>7.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>7.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>8.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre os logros conseguidos, resultados mellorables, impresións persoais do proceso, etc.</p> <p>9.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada, convivencia coa incerteza, tolerancia da frustración, autoanálise continua, etc.</p> <p>9.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>9.3. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, revisar de forma crítica os resultados encontrados; etc.</p> <p>10.1. Toma decisións nos procesos (de resolución de problemas, de investigación, de matematización ou de modelización) valorando as súas consecuencias e a conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade</p> <p>11.1. Reflexiona sobre os procesos desenvolvidos, tomando consciencia das súas estruturas; valorando a potencia, sinxeleza e beleza dos métodos e ideas utilizados; aprendendo disto para situacións futuras; etc.</p> <p>12.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>12.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>12.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos</p> <p>12.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>13.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>13.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos traballados na aula.</p> <p>13.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Números racionais e irracionais. O número real. Representación na recta real. Intervalos.</p> <p>Aproximación decimal dun número real. Estimación, arredondamento e erros.</p> <p>Operacións con números reais. Potencias e radicais. A notación científica.</p> <p>Operacións con capitais financeiros. Aumentos e diminucións porcentuais. Taxas e xuros bancarios. Capitalización e amortización simple e composta.</p> <p>Utilización de recursos tecnolóxicos para a realización de cálculos financeiros e mercantís.</p> <p>Polinomios. Operacións. Descomposición en factores.</p> <p>Ecuacións lineares, cuadráticas e reducibles a elas, exponenciais e logarítmicas. Aplicacións.</p> <p>Sistemas de ecuacións de primeiro e segundo grao con dúas incógnitas. Clasificación. Aplicacións. Interpretación xeométrica.</p> <p>Sistemas de ecuacións lineares con tres incógnitas: método de Gauss.</p>	<p>1. Utilizar os números reais e as súas operacións para presentar e intercambiar información, controlando e axustando a marxe de erro exixible en cada situación, en situacións da vida real.</p> <p>2. Resolver problemas de capitalización e amortización simple e composta utilizando parámetros de aritmética mercantil empregando métodos de cálculo ou os recursos tecnolóxicos máis adecuados.</p> <p>3. Transcribir para linguaxe alxébrica ou gráfica situacións relativas ás ciencias sociais e utilizar técnicas matemáticas e ferramentas tecnolóxicas apropiadas para resolver problemas reais, dando unha interpretación das solucións obtidas en contextos particulares.</p>	<p>1.1. Recoñece os distintos tipos de números reais (racionais e irracionais) e utilízalos para representar e interpretar adecuadamente información cuantitativa.</p> <p>1.2. Representa correctamente información cuantitativa mediante intervalos de números reais.</p> <p>1.3. Compara, ordena, clasifica e representa graficamente calquera número real.</p> <p>1.4. Realiza operacións numéricas con eficacia, empregando cálculo mental, algoritmos de lapis e papel, calculadora ou programas informáticos, utilizando a notación máis adecuada e controlando o erro cando aproxima.</p> <p>2.1. Interpreta e contextualiza correctamente parámetros de aritmética mercantil para resolver problemas do ámbito da matemática financeira (capitalización e amortización simple e composta) mediante os métodos de cálculo ou recursos tecnolóxicos apropiados.</p> <p>3.1. Utiliza de maneira eficaz a linguaxe alxébrica para representar situacións referidas a contextos reais.</p> <p>3.2. Resolve problemas relativos ás ciencias sociais mediante a utilización de ecuacións ou sistemas de ecuacións.</p> <p>3.3. Realiza unha interpretación contextualizada dos resultados obtidos e exponos con claridade.</p>
Bloque 3. Análise		
<p>Resolución de problemas e interpretación de fenómenos sociais e económicos mediante funcións.</p> <p>Funcións reais de variable real. Expresión dunha función en forma alxébrica, por medio de táboas ou de gráficas. Características dunha función.</p> <p>Interpolación e extrapolación linear e cuadrática. Aplicación a problemas reais.</p> <p>Identificación da expresión analítica e gráfica das funcións reais de variable real: polinómicas, exponencial e logarítmica, valor absoluto, parte enteira, e racionais e irracionais sinxelas a partir das súas características. As funcións definidas a anacos.</p> <p>Idea intuitiva de límite dunha función nun punto. Cálculo de límites sinxelos. O límite como ferramenta para o estudo da continuidade dunha función. Aplicación ao estudo das asíntotas.</p> <p>Taxa de variación media e taxa de variación instantánea. Aplicación ao estudo de fenómenos económicos e sociais. Derivada dunha función nun punto. Interpretación xeométrica. Recta tanxente a unha función nun punto.</p> <p>Función derivada. Regras de derivación de funcións elementais sinxelas que sexan suma, produto, cociente e composición de funcións polinómicas, exponenciais e logarítmicas.</p>	<p>1. Interpretar e representar gráficas de funcións reais tendo en conta as súas características e a súa relación con fenómenos sociais.</p> <p>2. Interpolar e extrapolar valores de funcións a partir de táboas e coñecer a utilidade en casos reais.</p> <p>3. Calcular límites finitos e infinitos dunha función nun punto ou no infinito para estimar as tendencias.</p> <p>4. Coñecer o concepto de continuidade e estudar a continuidade nun punto en funcións polinómicas, racionais, logarítmicas e exponenciais.</p> <p>5. Coñecer e interpretar xeometricamente a taxa de variación media nun intervalo e nun punto como aproximación ao concepto de derivada e utilizar as regras de derivación para obter a función derivada de funcións sinxelas e das súas operacións.</p>	<p>1.1. Analiza funcións expresadas en forma alxébrica, por medio de táboas ou graficamente, e relaciónaaas con fenómenos cotiáns, económicos, sociais e científicos extraendo e replicando modelos.</p> <p>1.2. Selecciona de maneira adecuada e razoadamente eixes, unidades e escalas recoñecendo e identificando os erros de interpretación derivados dunha mala elección, para realizar representacións gráficas de funcións.</p> <p>1.3. Estuda e interpreta graficamente as características dunha función comprobando os resultados coa axuda de medios tecnolóxicos en actividades abstractas e problemas contextualizados.</p> <p>2.1. Obtén valores descoñecidos mediante interpolación ou extrapolación a partir de táboas ou datos e interprétaos nun contexto.</p> <p>3.1. Calcula límites finitos e infinitos dunha función nun punto ou no infinito para estimar as tendencias dunha función.</p> <p>3.2. Calcula, representa e interpreta as asíntotas dunha función en problemas das ciencias sociais.</p> <p>4.1. Examina, analiza e determina a continuidade da función nun punto para extraer conclusións en situacións reais.</p> <p>5.1. Calcula a taxa de variación media nun intervalo e a taxa de variación instantánea, interprétaas xeometricamente e emprégaas para resolver problemas e situacións extraídas da vida real.</p> <p>5.2. Aplica as regras de derivación para calcular a función derivada dunha función e obter a recta tanxente a unha función nun punto dado.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Estatística e probabilidade		
<p>Estatística descritiva bidimensional: Táboas de continxencia. Distribución conxunta e distribucións marxinais. Distribucións condicionadas. Medias e desviacións típicas marxinais e condicionadas. Independencia de variables estatísticas. Dependencia de dúas variables estatísticas. Representación gráfica: nube de puntos. Dependencia linear de dúas variables estatísticas. Covarianza e correlación: Cálculo e interpretación do coeficiente de correlación linear. Regresión linear. Predicións e coeficiente de determinación. Sucesos. Asignación de probabilidades a sucesos mediante a regra de Laplace e a partir da súa frecuencia relativa. Axiomática de Kolmogorov. Aplicación da combinatoria ao cálculo de probabilidades. Experimentos simples e compostos. Probabilidade condicionada. Dependencia e independencia de sucesos. Variables aleatorias discretas. Distribución de probabilidade. Media, variancia e desviación típica. Distribución binomial. Caracterización e identificación do modelo. Cálculo de probabilidades. Variables aleatorias continuas. Función de densidade e de distribución. Interpretación da media, variancia e desviación típica. Distribución normal. Tipificación da distribución normal. Asignación de probabilidades nunha distribución normal. Cálculo de probabilidades mediante a aproximación da distribución binomial pola normal.</p>	<p>1. Describir e comparar conxuntos de datos de distribucións bidimensionais, con variables discretas ou continuas, procedentes de contextos relacionados coa economía e outros fenómenos sociais e obter os parámetros estatísticos máis usuais mediante os medios máis adecuados (lapis e papel, calculadora, folla de cálculo) e valorando a dependencia entre as variables.</p> <p>2. Interpretar a posible relación entre dúas variables e cuantificar a relación linear entre elas mediante o coeficiente de correlación, valorando a pertinencia de axustar unha recta de regresión e de realizar predicións a partir dela, avaliando a súa fiabilidade nun contexto de resolución de problemas relacionados con fenómenos económicos e sociais.</p> <p>3. Asignar probabilidades a sucesos aleatorios en experimentos simples e compostos, utilizando a regra de Laplace en combinación con diferentes técnicas de contaxe e a axiomática da probabilidade, empregando os resultados numéricos obtidos na toma de decisións en contextos relacionados coas ciencias sociais.</p> <p>4. Identificar os fenómenos que poden modelizarse mediante as distribucións de probabilidade binomial e normal calculando os seus parámetros e determinando a probabilidade de diferentes sucesos asociados.</p> <p>5. Utilizar o vocabulario adecuado para a descrición de situacións relacionadas co azar e a estatística, analizando un conxunto de datos ou interpretando de forma crítica informacións estatísticas presentes nos medios de comunicación, a publicidade e outros ámbitos, detectando posibles erros e manipulacións tanto na presentación dos datos como das conclusións.</p>	<p>1.1. Elabora e interpreta táboas bidimensionais de frecuencias a partir dos datos dun estudo estatístico, con variables discretas e continuas.</p> <p>1.2. Calcula e interpreta os parámetros estatísticos máis usuais en variables bidimensionais para aplicalos en situacións da vida real.</p> <p>1.3. Acha as distribucións marxinais e diferentes distribucións condicionadas a partir dunha táboa de continxencia, así como os seus parámetros para aplicalos en situacións da vida real.</p> <p>1.4. Decide se dúas variables estatísticas son ou non estatisticamente dependentes a partir das súas distribucións condicionadas e marxinais para poder formular conxecturas.</p> <p>1.5. Usa adecuadamente medios tecnolóxicos para organizar e analizar datos desde o punto de vista estatístico, calcular parámetros e xerar gráficos estatísticos.</p> <p>2.1. Distingue a dependencia funcional da dependencia estatística e estima se dúas variables son ou non estatisticamente dependentes mediante a representación da nube de puntos en contextos cotiáns.</p> <p>2.2. Cuantifica o grao e sentido da dependencia linear entre dúas variables mediante o cálculo e a interpretación do coeficiente de correlación linear para poder obter conclusións.</p> <p>2.3. Calcula as rectas de regresión de dúas variables e obtén predicións a partir delas.</p> <p>2.4. Avalía a fiabilidade das predicións obtidas a partir da recta de regresión mediante o coeficiente de determinación linear en contextos relacionados con fenómenos económicos e sociais.</p> <p>3.1. Calcula a probabilidade de sucesos en experimentos simples e compostos mediante a regra de Laplace, as fórmulas derivadas da axiomática de Kolmogorov e diferentes técnicas de contaxe.</p> <p>3.2. Constrúe a función de probabilidade dunha variable discreta asociada a un fenómeno sinxelo e calcula os seus parámetros e algunhas probabilidades asociadas.</p> <p>3.3. Constrúe a función de densidade dunha variable continua asociada a un fenómeno sinxelo e calcula os seus parámetros e algunhas probabilidades asociadas.</p> <p>4.1. Identifica fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución binomial, obtén os seus parámetros e calcula a súa media e desviación típica.</p> <p>4.2. Calcula probabilidades asociadas a unha distribución binomial a partir da súa función de probabilidade, da táboa da distribución ou mediante calculadora, folla de cálculo ou outra ferramenta tecnolóxica e aplícaa en diversas situacións.</p> <p>4.3. Distingue fenómenos que poden modelizarse mediante unha distribución normal e valora a súa importancia nas ciencias sociais.</p> <p>4.4. Calcula probabilidades de sucesos asociados a fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución normal a partir da táboa da distribución ou mediante calculadora, folla de cálculo ou outra ferramenta tecnolóxica e aplícaa en diversas situacións.</p> <p>4.5. Calcula probabilidades de sucesos asociados a fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución binomial a partir da súa aproximación pola normal valorando se se dan as condicións necesarias para que sexa válida.</p> <p>5.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir situacións relacionadas co azar e a estatística.</p> <p>5.2. Razona e argumenta a interpretación de informacións estatísticas ou relacionadas co azar presentes na vida cotiá.</p>

Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais II. 2º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: relación con outros problemas coñecidos, modificación de variables, supor o problema resolto, etc.</p> <p>Análise dos resultados obtidos: coherencia das solucións coa situación, revisión sistemática do proceso, outras formas de resolución, problemas parecidos.</p> <p>Elaboración e presentación oral e/ou escrita de informes científicos escritos sobre o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>Realización de investigacións matemáticas a partir de contextos da realidade.</p> <p>Elaboración e presentación dun informe científico sobre o proceso, resultados e conclusións do proceso de investigación desenvolvido.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidas.</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Elaborar un informe científico escrito que sirva para comunicar as ideas matemáticas xurdidas na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>4. Planificar adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5. Practicar estratexias para a xeración de investigacións matemáticas, a partir: a) da resolución dun problema e a profundización posterior; b) da xeneralización de propiedades e leis matemáticas; c) Profundización nalgún momento da historia das matemáticas; concretando todo isto en contextos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>6. Elaborar un informe científico escrito que recolla o proceso de investigación realizado, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>7. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>8. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>9. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>10. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>11. Reflexionar sobre as decisións tomadas, valorando a súa eficacia e aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>12. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>13. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en contornos apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado que se quere resolver (datos, relacións entre os datos, condicións, coñecementos matemáticos necesarios, etc.).</p> <p>2.2. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, contrastando a súa validez e valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.3. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas, reflexionando sobre o proceso seguido.</p> <p>3.1. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto e á situación.</p> <p>3.2. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>3.3. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema, situación que se quere resolver ou propiedade ou teorema que se quere demostrar.</p> <p>4.1. Coñece e describe a estrutura do proceso de elaboración dunha investigación matemática: problema de investigación, estado da cuestión, obxectivos, hipóteses, metodoloxía, resultados, conclusións, etc.</p> <p>4.2. Planifica adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5.1. Afonda na resolución dalgúns problemas formulando novas preguntas, xeneralizando a situación ou os resultados, etc.</p> <p>5.2. Busca conexións entre contextos da realidade e do mundo das matemáticas (a historia da humanidade e a historia das matemáticas; arte e matemáticas; ciencias sociais e matemáticas, etc.).</p> <p>6.1. Consulta as fontes de información adecuadas ao problema de investigación.</p> <p>6.2. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto do problema de investigación.</p> <p>6.3. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>6.4. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema de investigación, tanto na busca de solucións como para mellorar a eficacia na comunicación das ideas matemáticas.</p> <p>6.5. Transmite certeza e seguranza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación.</p> <p>6.6. Reflexiona sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o nivel de: a) resolución do problema de investigación; b) consecución de obxectivos. Así mesmo, expón posibles continuacións da investigación; analiza os puntos fortes e débiles do proceso e fai explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia.</p> <p>7.1. Identifica situacións problemáticas da realidade susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>7.2. Establece conexións entre o problema do mundo real e o mundo matemático: identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel, así como os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>7.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos adecuados que permitan a resolución do problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>7.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>7.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>8.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>sobre os logros conseguidos, resultados mellorables, impresións persoais do proceso, etc.</p> <p>9.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada, convivencia coa incerteza, tolerancia da frustración, autoanálise continua, etc.</p> <p>9.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>9.3. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas; revisar de forma crítica os resultados encontrados; etc.</p> <p>10.1. Toma decisións nos procesos (de resolución de problemas, de investigación, de matematización ou de modelización) valorando as súas consecuencias e a conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>11.1. Reflexiona sobre os procesos desenvolvidos, tomando consciencia das súas estruturas; valorando a potencia, sinxeleza e beleza dos métodos e ideas utilizados; aprendendo disto para situacións futuras; etc.</p> <p>12.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>12.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>12.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos</p> <p>12.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>13.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>13.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos traballados na aula.</p> <p>13.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Estudo das matrices como ferramenta para manexar e operar con datos estruturados en táboas. Clasificación de matrices.</p> <p>Operacións con matrices. Rango dunha matriz. Matriz inversa. Método de Gauss. Determinantes até orde 3. Aplicación das operacións das matrices e das súas propiedades na resolución de problemas en contextos reais.</p> <p>Representación matricial dun sistema de ecuacións lineares: discusión e resolución de sistemas de ecuacións lineares (até tres ecuacións con tres incógnitas). Método de Gauss.</p> <p>Resolución de problemas das ciencias sociais e da economía.</p> <p>Inecuacións lineares con unha ou dúas incógnitas. Sistemas de inecuacións. Resolución gráfica e alxébrica.</p> <p>Programación linear bidimensional. Rexión factible. Determinación e interpretación das solucións óptimas.</p> <p>Aplicación da programación linear á resolución de problemas sociais, económicos e demográficos.</p>	<p>1. Organizar información procedente de situacións do ámbito social utilizando a linguaxe matricial e aplicar as operacións con matrices como instrumento para o tratamento desa información.</p> <p>2. Transcribir problemas expresados en linguaxe usual á linguaxe alxébrica e resolvelos utilizando técnicas alxébricas determinadas: matrices, sistemas de ecuacións, inecuacións e programación linear bidimensional, interpretando criticamente o significado das solucións obtidas.</p>	<p>1.1. Dispón en forma de matriz información procedente do ámbito social para poder resolver problemas con maior eficacia.</p> <p>1.2. Utiliza a linguaxe matricial para representar datos facilitados mediante táboas e para representar sistemas de ecuacións lineares.</p> <p>1.3. Realiza operacións con matrices e aplica as propiedades destas operacións adecuadamente, de forma manual e co apoio de medios tecnolóxicos.</p> <p>2.1. Formula alxebricamente as restricións indicadas nunha situación da vida real, o sistema de ecuacións lineares formulado (como máximo de tres ecuacións e tres incógnitas), resólveo nos casos en que sexa posible e aplícao para resolver problemas en contextos reais.</p> <p>2.2. Aplica as técnicas gráficas de programación linear bidimensional para resolver problemas de optimización de funcións lineares que están suxeitas a restricións e interpreta os resultados obtidos no contexto do problema.</p>
Bloque 3. Análise		
<p>Continuidade. Tipos de descontinuidade. Estudo da continuidade en funcións elementais e definidas a anacos.</p> <p>Aplicacións das derivadas ao estudo de funcións polinómicas, racionais e irracionais sinxelas, exponenciais e logarítmicas.</p> <p>Problemas de optimización relacionados coas ciencias sociais e a economía.</p> <p>Estudo e representación gráfica de funcións polinómicas, racionais, irracionais, exponenciais e logarítmicas sinxelas a partir das súas propiedades locais e globais.</p> <p>Concepto de primitiva. Cálculo de primitivas: Propiedades básicas. Integrais inmediatas.</p> <p>Cálculo de áreas: A integral definida. Regra de Barrow.</p>	<p>1. Analizar e interpretar fenómenos habituais das ciencias sociais de maneira obxectiva traducindo a información para a linguaxe das funcións e describíndoo mediante o estudo cualitativo e cuantitativo das súas propiedades máis características.</p> <p>2. Utilizar o cálculo de derivadas para obter conclusións acerca do comportamento dunha función, para resolver problemas de optimización extraídos de situacións reais de carácter económico ou social e extraer conclusións do fenómeno analizado.</p> <p>3. Aplicar o cálculo de integrais na medida de áreas de rexións planas limitadas por rectas e curvas sinxelas que sexan facilmente representables utilizando técnicas de integración inmediata.</p>	<p>1.1. Modeliza con axuda de funcións problemas formulados nas ciencias sociais e descríbeseos mediante o estudo da continuidade, tendencias, ramas infinitas, corte cos eixes, etc.</p> <p>1.2. Calcula as asíntotas de funcións racionais, exponenciais e logarítmicas sinxelas.</p> <p>1.3. Estuda a continuidade nun punto dunha función elemental ou definida a anacos utilizando o concepto de límite.</p> <p>2.1. Representa funcións e obtén a expresión alxébrica a partir de datos relativos ás súas propiedades locais ou globais e extrae conclusións en problemas derivados de situacións reais.</p> <p>2.2. Formula problemas de optimización sobre fenómenos relacionados coas ciencias sociais, resólveos e interpreta o resultado obtido dentro do contexto.</p> <p>3.1. Aplica a regra de Barrow ao cálculo de integrais definidas de funcións elementais inmediatas.</p> <p>3.2. Aplica o concepto de integral definida para calcular a área de recintos planos delimitados por unha ou dúas curvas.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Estatística e probabilidade		
<p>Profundamento na teoría da probabilidade. Axiomática de Kolmogorov. Asignación de probabilidades a sucesos mediante a regra de Laplace e a partir da súa frecuencia relativa.</p> <p>Experimentos simples e compostos. Probabilidade condicionada. Dependencia e independencia de sucesos.</p> <p>Teoremas da probabilidade total e de Bayes. Probabilidades iniciais e finais e verosimellanza dun suceso.</p> <p>Poboación e mostra. Métodos de selección dunha mostra. Tamaño e representatividade dunha mostra.</p> <p>Estatística paramétrica. Parámetros dunha poboación e estatísticos obtidos a partir dunha mostra. Estimación puntual.</p> <p>Media e desviación típica da media mostral e da proporción mostral. Distribución da media mostral nunha poboación normal. Distribución da media mostral e da proporción mostral no caso de mostrás grandes.</p> <p>Estimación por intervalos de confianza. Relación entre confianza, erro e tamaño mostral.</p> <p>Intervalo de confianza para a media poboacional dunha distribución normal con desviación típica coñecida.</p> <p>Intervalo de confianza para a media poboacional dunha distribución de modelo descoñecido e para a proporción no caso de mostrás grandes.</p>	<p>1. Asignar probabilidades a sucesos aleatorios en experimentos simples e compostos, utilizando a regra de Laplace en combinación con diferentes técnicas de contaxe persoais, diagramas de árbore ou táboas de continxencia, a axiomática da probabilidade, o teorema da probabilidade total e aplica o teorema de Baies para modificar a probabilidade asignada a un suceso (probabilidade inicial) a partir da información obtida mediante a experimentación (probabilidade final), empregando os resultados numéricos obtidos na toma de decisións en contextos relacionados coas ciencias sociais.</p> <p>2. Describir procedementos estatísticos que permiten estimar parámetros descoñecidos dunha poboación cunha fiabilidade ou un erro prefixados, calculando o tamaño mostral necesario e construíndo o intervalo de confianza para a media dunha poboación normal con desviación típica coñecida e para a media e proporción poboacional cando o tamaño mostral é suficientemente grande.</p> <p>3. Presentar de forma ordenada información estatística utilizando vocabulario e representacións adecuadas e analizar de forma crítica e argumentada informes estatísticos presentes nos medios de comunicación, publicidade e outros ámbitos, prestando especial atención á súa ficha técnica e detectando posibles erros e manipulacións na súa presentación e conclusións.</p>	<p>1.1. Calcula a probabilidade de sucesos en experimentos simples e compostos mediante a regra de Laplace, as fórmulas derivadas da axiomática de Kolmogorov e diferentes técnicas de contaxe.</p> <p>1.2. Calcula probabilidades de sucesos a partir dos sucesos que constitúen unha partición do espazo mostral.</p> <p>1.3. Calcula a probabilidade final dun suceso aplicando a fórmula de Bayes.</p> <p>1.4. Resolve unha situación relacionada coa toma de decisións en condicións de incerteza en función da probabilidade das distintas opcións.</p> <p>2.1. Valora a representatividade dunha mostra a partir do seu proceso de selección.</p> <p>2.2. Calcula estimadores puntuais para a media, variancia, desviación típica e proporción poboacionais, e aplícao a problemas reais.</p> <p>2.3. Calcula probabilidades asociadas á distribución da media mostral e da proporción mostral, aproximándoas pola distribución normal de parámetros adecuados a cada situación, e aplícao a problemas de situacións reais.</p> <p>2.4. Constrúe, en contextos reais, un intervalo de confianza para a media poboacional dunha distribución normal con desviación típica coñecida.</p> <p>2.5. Constrúe, en contextos reais, un intervalo de confianza para a media poboacional e para a proporción no caso de mostrás grandes.</p> <p>2.6. Relaciona o erro e a confianza dun intervalo de confianza co tamaño mostral e calcula cada un destes tres elementos, coñecidos os outros dous, e aplícao en situacións reais.</p> <p>3.1. Utiliza as ferramentas necesarias para estimar parámetros descoñecidos dunha poboación e presentar as inferencias obtidas mediante un vocabulario e representacións adecuadas.</p> <p>3.2. Identifica e analiza os elementos dunha ficha técnica nun estudo estatístico sinxelo.</p> <p>3.3. Analiza de forma crítica e argumentada información estatística presente nos medios de comunicación e noutros ámbitos da vida cotiá.</p>

27. Matemáticas orientadas ás ensinanzas académicas.

A competencia matemática, recoñecida como clave pola Unión Europea, desenvólvese especialmente grazas á contribución da disciplina de Matemáticas. Esta competencia enténdese como habilidade para desenvolver e aplicar o razoamento matemático a fin de resolver problemas diversos en situacións cotiás; en concreto, engloba os seguintes aspectos e facetas: pensar, modelar e razoar de forma matemática, formular e resolver problemas, representar entidades matemáticas, utilizar os símbolos matemáticos, comunicarse coas matemáticas e sobre as matemáticas, e utilizar axudas e ferramentas tecnolóxicas. Por outro lado, o pensamento matemático axuda á adquisición do resto de competencias e contribúe á formación intelectual do alumnado, o que permitirá que se desenvolva mellor tanto no ámbito persoal como social.

A resolución de problemas e os proxectos de investigación constitúen os eixes fundamentais no proceso de ensino e aprendizaxe das matemáticas. Unha das capacidades esenciais que se desenvolven coa actividade matemática é a habilidade de formular, interpretar e resolver problemas, xa que permite ás persoas empregar os procesos cognitivos para abordar e resolver situacións interdisciplinares en contextos reais, o que resulta de máximo interese para o desenvolvemento da creatividade e do pensamento lóxico. Neste proceso de resolución e investigación están involucradas moitas outras competencias, ademais da matemática, entre outras a comunicación lingüística, ao ler de forma comprensiva os enunciados e comunicar os resultados obtidos; o sentido de iniciativa e emprendemento, ao establecer un plan de traballo en revisión e modificación continua na medida en que se vai resolvendo o problema; a competencia dixital, ao tratar de forma adecuada a información e, se for o caso, servir de apoio á resolución do problema e comprobación da solución; ou a competencia social e cívica, ao implicar unha actitude aberta ante diferentes solucións.

O alumnado que curse esta disciplina afondará no desenvolvemento das habilidades de pensamento matemático; concretamente, na capacidade de analizar e investigar, interpretar e comunicar matematicamente diversos fenómenos e problemas en distintos contextos, así como de proporcionar solucións prácticas para eles; tamén debe valorar as posibilidades de aplicación práctica do coñecemento matemático tanto para o enriquecemento persoal como para a valoración do seu papel no progreso da humanidade.

É importante que no desenvolvemento do currículo desta disciplina os coñecementos, as competencias e os valores estean integrados, polo que os estándares de aprendizaxe avaliábeles se formularon tendo en conta a imprescindible relación entre estes elementos. Todo isto xustifica que se organizase arredor dos seguintes bloques para os cursos de 3º e 4º da ESO, fortalecendo tanto os aspectos teóricos como as aplicacións prácticas en contextos reais: Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas, Números e Álgebra, Xeometría, Funcións, e Estatística e Probabilidade.

O bloque de “Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas” é común aos dous cursos e debe desenvolverse de modo transversal e simultaneamente ao resto de bloques, e constitúe o fío condutor da disciplina. Artículase sobre procesos básicos e imprescindibles no quefacer matemático: a resolución de problemas, proxectos de investigación matemática, a matematización e modelización, as actitudes adecuadas para desenvolver o traballo científico e a utilización de medios tecnolóxicos.

Matemáticas orientadas ás ensinanzas académicas. 3º ESO

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: uso da linguaxe apropiada (gráfica, numérica, alxébrica, etc.), reformulación do problema, resolver subproblemas, contaxe exhaustiva, empezar por casos particulares sinxelos, buscar regularidades e leis, etc.</p> <p>Reflexión sobre os resultados: revisión das operacións utilizadas, asignación de unidades aos resultados, comprobación e interpretación das solucións no contexto da situación, busca doutras formas de resolución, etc.</p> <p>Formulación de investigacións matemáticas escolares en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e a creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos.</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Describir e analizar situacións de cambio, para encontrar patróns, regularidades e leis matemáticas, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos, valorando a súa utilidade para facer predicións.</p> <p>4. Afondar en problemas resoltos propondo pequenas variacións nos datos, outras preguntas, outros contextos, etc.</p> <p>5. Elaborar e presentar informes sobre o proceso, resultados e conclusións obtidas nos procesos de investigación.</p> <p>6. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>7. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e as limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>8. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>9. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>10. Reflexionar sobre as decisións tomadas, aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>11. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>12. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuada.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado dos problemas (datos, relacións entre os datos, contexto do problema).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas, reflexionando sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Identifica patróns, regularidades e leis matemáticas en situacións de cambio, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>3.2. Utiliza as leis matemáticas encontradas para realizar simulacións e predicións sobre os resultados esperables, valorando a súa eficacia e idoneidade.</p> <p>4.1. Afonda nos problemas unha vez resoltos revisando o proceso de resolución e os pasos e ideas importantes, analizando a coherencia da solución ou buscando outras formas de resolución.</p> <p>4.2. Formula novos problemas, a partir dun resolto variando os datos, propondo novas preguntas, resolvendo outros problemas parecidos, expondo casos particulares ou máis xerais de interese e establecendo conexións entre o problema e a realidade.</p> <p>5.1. Expón e defende o proceso seguido, ademais das conclusións obtidas utilizando distintas linguaxes: alxébrica, gráfica, xeométrica, estatístico-probabilística.</p> <p>6.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>6.2. Establece conexións entre un problema do mundo real e o mundo matemático, identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel e os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>6.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos sinxelos que permitan a resolución dun problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>6.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>6.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
	<p>exposicións e argumentacións destes e compartíndoos nos medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>7.1. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia, reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre el e os seus resultados.</p> <p>8.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada.</p> <p>8.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>8.3. Distingue entre problemas e exercicios e adopta a actitude adecuada para cada caso.</p> <p>8.4. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, tanto no estudo dos conceptos como na resolución de problemas.</p> <p>9.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización, valorando as consecuencias delas e a súa conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>10.1. Reflexiona sobre os problemas resoltos e os procesos desenvolvidos, valorando a potencia e sinxeleza das ideas clave e aprendendo para situacións futuras similares.</p> <p>11.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>11.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>11.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>11.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>12.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada, e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>12.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>12.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Potencias de números racionais con expoñente enteiro. Significado e uso.</p> <p>Potencias de base 10. Aplicación para a expresión de números moi pequenos. Operacións con números expresados en notación científica.</p> <p>Raíces cadradas. Raíces non exactas. Expresión decimal. Expresións radicais: transformación e operacións.</p> <p>Xerarquía de operacións.</p> <p>Números decimais e racionais. Transformación de fraccións en decimais e viceversa. Números decimais exactos e periódicos. Fracción xeratriz.</p> <p>Operacións con fraccións e decimais. Cálculo aproximado e arredondamento. Cifras significativas. Erro absoluto e relativo.</p> <p>Investigación de regularidades, relacións e propiedades que aparecen en conxuntos</p>	<p>1. Utilizar as propiedades dos números racionais para operar con eles, utilizando a forma de cálculo e notación adecuada, para resolver problemas da vida cotiá, e presentando os resultados coa precisión requirida.</p> <p>2. Obter e manipular expresións simbólicas que describan sucesións numéricas, observando regularidades en casos sinxelos que inclúan patróns recursivos.</p> <p>3. Utilizar a linguaxe alxébrica para expresar unha propiedade ou relación dada mediante un enunciado, extraendo a información relevante e transformándoa.</p> <p>4. Resolver problemas da vida cotiá en que se precise o desenvolvemento e a resolución de ecuacións de primeiro e segundo grao, ecuacións sinxelas de grao maior que dous e sistemas de dúas ecuacións lineares con dúas incógnitas, aplicando técnicas de manipulación alxébricas, gráficas ou recursos tecnolóxicos, valorando e contrastando os resultados obtidos.</p>	<p>1.1. Recoñece os distintos tipos de números (naturais, enteiros, racionais), indica o criterio utilizado para a súa distinción e utilízalos para representar e interpretar adecuadamente información cuantitativa.</p> <p>1.2. Distingue, ao achar o decimal equivalente a unha fracción, entre decimais finitos e decimais infinitos periódicos, indicando neste caso o grupo de decimais que se repiten ou forman período.</p> <p>1.3. Acha a fracción xeratriz correspondente a un decimal exacto ou periódico.</p> <p>1.4. Expresa números moi grandes e moi pequenos en notación científica, e opera con eles, con e sen calculadora, e utilízalos en problemas contextualizados.</p> <p>1.5. Factoriza expresións numéricas sinxelas que conteñan raíces e opera con elas simplificando os resultados.</p> <p>1.6. Distingue e emprega técnicas adecuadas para realizar aproximacións por defecto e por exceso dun número en problemas contextualizados, xustificando os seus procedementos.</p> <p>1.7. Aplica adecuadamente técnicas de truncamento e arredondamento en problemas contextualizados.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>de números. Expresión usando linguaxe alxébrica.</p> <p>Sucesións numéricas. Sucesións recorrentes. Progresións aritméticas e xeométricas.</p> <p>Ecuacións de segundo grao cunha incógnita. Resolución (método alxébrico e gráfico).</p> <p>Transformación de expresións alxébricas. Igualdades notables. Operacións elementais con polinomios.</p> <p>Resolución de ecuacións sinxelas de grao superior a dous.</p> <p>Resolución de problemas mediante a utilización de ecuacións e sistemas de ecuacións.</p>		<p>recoñecendo os erros de aproximación en cada caso para determinar o procedemento máis adecuado.</p> <p>1.8. Expresa o resultado dun problema, utilizando a unidade de medida adecuada, en forma de número decimal, arredondándoo se é necesario coa marxe de erro ou precisión requirida, de acordo coa natureza dos datos.</p> <p>1.9. Calcula o valor de expresións numéricas de números enteiros, decimais e fraccionarios mediante as operacións elementais e as potencias de expoñente enteiro aplicando correctamente a xerarquía das operacións.</p> <p>1.10. Emprega números racionais para resolver problemas da vida cotiá e analiza a coherencia da solución.</p> <p>2.1. Calcula termos dunha sucesión numérica recorrente usando a lei de formación a partir de termos anteriores.</p> <p>2.2. Obtén unha lei de formación ou fórmula para o termo xeral dunha sucesión sinxela de números enteiros ou fraccionarios.</p> <p>2.3. Identifica progresións aritméticas e xeométricas, expresa o seu termo xeral, calcula a suma dos "n" primeiros termos e emprégaa para resolver problemas.</p> <p>2.4. Valora e identifica a presenza recorrente das sucesións na natureza e resolve problemas asociados a elas.</p> <p>3.1. Realiza operacións con polinomios e utilízalos en exemplos da vida cotiá.</p> <p>3.2. Coñece e utiliza as identidades notables correspondentes ao cadrado dun binomio e unha suma por diferenza e aplícaa nun contexto adecuado.</p> <p>3.3. Factoriza polinomios de grao 4 con raíces enteiras mediante o uso combinado da regra de Ruffini, identidades notables e extracción do factor común.</p> <p>4.1. Formula alxebricamente unha situación da vida cotiá mediante ecuacións e sistemas de ecuacións, resólveas e interpreta criticamente o resultado obtido.</p>
Bloque 3. Xeometría		
<p>Xeometría do plano.</p> <p>Lugar xeométrico.</p> <p>Teorema de Tales. División dun segmento en partes proporcionais. Aplicación á resolución de problemas.</p> <p>Translacións, xiros e simetrías no plano.</p> <p>Xeometría do espazo. Planos de simetría nos poliedros.</p> <p>A esfera. Interseccións de planos e esferas.</p> <p>O globo terráqueo. Coordenadas xeográficas e fusos horarios. Lonxitude e latitude dun punto.</p> <p>Uso de ferramentas tecnolóxicas para estudar formas, configuracións e relacións xeométricas.</p>	<p>1. Recoñecer e describir os elementos e propiedades características das figuras planas, os corpos xeométricos elementais e as súas configuracións xeométricas.</p> <p>2. Utilizar o teorema de Tales e as fórmulas usuais para realizar medidas indirectas de elementos inaccesibles e para obter as medidas de lonxitudes, áreas e volumes dos corpos elementais, de exemplos tomados da vida real, representacións artísticas como pintura ou arquitectura, ou da resolución de problemas xeométricos.</p> <p>3. Calcular (ampliación ou redución) as dimensións reais de figuras dadas en mapas ou planos, coñecendo a escala.</p> <p>4. Recoñecer as transformacións que levan dunha figura a outra mediante movemento no plano, aplicar os ditos movementos e analizar deseños cotiáns, obras de arte e configuracións presentes na natureza.</p> <p>5. Identificar centros, eixes e planos de simetría de figuras planas e poliedros.</p> <p>6. Interpretar o sentido das coordenadas xeográficas e a súa aplicación na localización de puntos.</p>	<p>1.1. Coñece as propiedades dos puntos da mediatriz dun segmento e da bisectriz dun ángulo e utilízalas para resolver problemas xeométricos sinxelos.</p> <p>1.2. Manexa as relacións entre ángulos definidos por rectas que se cortan ou por paralelas cortadas por unha secante e resolve problemas xeométricos sinxelos.</p> <p>2.1. Calcula o perímetro e a área de polígonos e de figuras circulares en problemas contextualizados aplicando fórmulas e técnicas adecuadas.</p> <p>2.2. Divide un segmento en partes proporcionais a outros dados e establece relacións de proporcionalidade entre os elementos homólogos de dous polígonos semellantes.</p> <p>2.3. Recoñece triángulos semellantes e, en situacións de semellanza, utiliza o teorema de Tales para o cálculo indirecto de lonxitudes en contextos diversos.</p> <p>3.1. Calcula dimensións reais de medidas de lonxitudes e de superficies en situacións de semellanza: planos, mapas, fotos aéreas, etc.</p> <p>4.1. Identifica os elementos máis característicos dos movementos no plano presentes na natureza, en deseños cotiáns ou obras de arte.</p> <p>4.2. Xera creacións propias mediante a composición de movementos, empregando ferramentas tecnolóxicas cando sexa necesario.</p> <p>5.1. Identifica os principais poliedros e corpos de revolución, utilizando a linguaxe con propiedade para referirse aos elementos principais.</p> <p>5.2. Calcula áreas e volumes de poliedros, cilindros, conos e esferas, e aplícaa para resolver problemas contextualizados.</p> <p>5.3. Identifica centros, eixes e planos de simetría en figuras planas, poliedros e na natureza, na arte e en construcións humanas.</p> <p>6.1. Sitúa sobre o globo terráqueo o ecuador, os polos, os meridianos e os paralelos, e é capaz de localizar un punto sobre o globo terráqueo coñecendo a súa lonxitude e a súa latitude.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Funcións		
<p>Análise e descrición cualitativa de gráficas que representan fenómenos do contorno cotián e doutras materias.</p> <p>Análise dunha situación a partir do estudo das características locais e globais da gráfica correspondente.</p> <p>Análise e comparación de situacións de dependencia funcional dadas mediante táboas e enunciados.</p> <p>Utilización de modelos lineares para estudar situacións provenientes dos diferentes ámbitos de coñecemento e da vida cotiá, mediante a confección da táboa, a representación gráfica e a obtención da expresión alxébrica.</p> <p>Expresións da ecuación da recta.</p> <p>Funcións cuadráticas. Representación gráfica. Utilización para representar situacións da vida cotiá.</p>	<p>1. Coñecer os elementos que interveñen no estudo das funcións e a súa representación gráfica.</p> <p>2. Identificar relacións da vida cotiá e doutras materias que poden modelizarse mediante unha función linear valorando a utilidade da descrición deste modelo e dos seus parámetros para describir o fenómeno analizado.</p> <p>3. Recoñecer situacións de relación funcional que necesitan ser descritas mediante funcións cuadráticas, calculando os seus parámetros e características.</p>	<p>1.1. Interpreta o comportamento dunha función dada graficamente e asocia enunciados de problemas contextualizados a gráficas.</p> <p>1.2. Identifica as características máis relevantes dunha gráfica e interprétaa dentro do seu contexto.</p> <p>1.3. Constrúe unha gráfica a partir dun enunciado contextualizado e describe o fenómeno exposto.</p> <p>1.4. Asocia razoadamente expresións analíticas a funcións dadas graficamente.</p> <p>2.1. Determina as diferentes formas de expresión da ecuación da recta a partir dunha dada (ecuación punto pendente, xeral, explícita e por dous puntos), identifica puntos de corte e pendente e represéntaa graficamente.</p> <p>2.2. Obtén a expresión analítica da función linear asociada a un enunciado e represéntaa.</p> <p>2.3. Formula conxecturas sobre o comportamento do fenómeno que representa unha gráfica e a súa expresión alxébrica.</p> <p>3.1. Calcula os elementos característicos dunha función polinómica de grao dous e represéntaa graficamente.</p> <p>3.2. Identifica e describe situacións da vida cotiá que poidan ser modelizadas mediante funcións cuadráticas, estúdaas e represéntaa utilizando medios tecnolóxicos cando sexa necesario.</p>
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Fases e tarefas dun estudo estatístico.</p> <p>Poboación, mostra. Variables estatísticas: cualitativas, discretas e continuas.</p> <p>Métodos de selección dunha mostra estatística. Representatividade dunha mostra.</p> <p>Frecuencias absolutas, relativas e acumuladas. Agrupación de datos en intervalos.</p> <p>Gráficas estatísticas.</p> <p>Parámetros de posición. Cálculo, interpretación e propiedades.</p> <p>Parámetros de dispersión.</p> <p>Diagrama de caixa e bigotes.</p> <p>Interpretación conxunta da media e a desviación típica.</p> <p>Experiencias aleatorias. Sucesos e espazo mostral.</p> <p>Cálculo de probabilidades mediante a regra de Laplace. Diagramas de árbore sinxelos. Permutacións, factorial dun número.</p> <p>Utilización da probabilidade para tomar decisións fundamentadas en diferentes contextos.</p>	<p>1. Elaborar informacións estatísticas para describir un conxunto de datos mediante táboas e gráficas adecuadas á situación analizada, xustificando se as conclusións son representativas para a poboación estudada.</p> <p>2. Calcular e interpretar os parámetros de posición e de dispersión dunha variable estatística para resumir os datos e comparar distribucións estatísticas.</p> <p>3. Analizar e interpretar a información estatística que aparece nos medios de comunicación, valorando a súa representatividade e fiabilidade.</p> <p>4. Estimar a posibilidade de que ocorra un suceso asociado a un experimento aleatorio sinxelo, calculando a súa probabilidade a partir da súa frecuencia relativa, a regra de Laplace ou os diagramas de árbore, identificando os elementos asociados ao experimento.</p>	<p>1.1. Distingue poboación e mostra xustificando as diferenzas en problemas contextualizados.</p> <p>1.2. Valora a representatividade dunha mostra a través do procedemento de selección, en casos sinxelos.</p> <p>1.3. Distingue entre variable cualitativa, cuantitativa discreta e cuantitativa continua e pon exemplos.</p> <p>1.4. Elabora táboas de frecuencias, relaciona os distintos tipos de frecuencias e obtén información da táboa elaborada.</p> <p>1.5. Constrúe, coa axuda de ferramentas tecnolóxicas se for necesario, gráficos estatísticos adecuados a distintas situacións relacionadas con variables asociadas a problemas sociais, económicos e da vida cotiá.</p> <p>2.1. Calcula e interpreta as medidas de posición (media, moda, mediana e cuartís) dunha variable estatística para proporcionar un resumo dos datos.</p> <p>2.2. Calcula os parámetros de dispersión (rango, percorrido intercuartílico e desviación típica. Cálculo e interpretación dunha variable estatística (con calculadora e con folla de cálculo) para comparar a representatividade da media e describir os datos.</p> <p>3.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir, analizar e interpretar información estatística dos medios de comunicación.</p> <p>3.2. Emprega a calculadora e os medios tecnolóxicos para organizar os datos, xerar gráficos estatísticos e calcular parámetros de tendencia central e dispersión.</p> <p>3.3. Emprega medios tecnolóxicos para comunicar información resumida e relevante sobre unha variable estatística analizada.</p> <p>4.1. Identifica os experimentos aleatorios e distíngueos dos deterministas.</p> <p>4.2. Utiliza o vocabulario adecuado para describir e cuantificar situacións relacionadas co azar.</p> <p>4.3. Asigna probabilidades a sucesos en experimentos aleatorios sinxelos cuxos resultados son equiprobables, mediante a regra de Laplace, enumerando os sucesos elementais, táboas ou árbores ou outras estratexias persoais.</p> <p>4.4. Toma a decisión correcta tendo en conta as probabilidades das distintas opcións en situacións de incerteza.</p>

Matemáticas orientadas ás ensinanzas académicas. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: uso da linguaxe apropiada (gráfica, numérica, alxébrica, etc.), reformulación do problema, resolver subproblemas, contaxe exhaustiva, empezar por casos particulares sinxelos, buscar regularidades e leis, etc.</p> <p>Reflexión sobre os resultados: revisión das operacións utilizadas, asignación de unidades aos resultados, comprobación e interpretación das solucións no contexto da situación, busca doutras formas de resolución, etc.</p> <p>Formulación de investigacións matemáticas escolares en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e a creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos.</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Describir e analizar situacións de cambio, para encontrar patróns, regularidades e leis matemáticas, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos, valorando a súa utilidade para facer predicións.</p> <p>4. Afondar en problemas resoltos propondo pequenas variacións nos datos, outras preguntas, outros contextos, etc.</p> <p>5. Elaborar e presentar informes sobre o proceso, resultados e conclusións obtidas nos procesos de investigación.</p> <p>6. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>7. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>8. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>9. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>10. Reflexionar sobre as decisións tomadas, aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>11. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>12. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuada.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado dos problemas (datos, relacións entre os datos, contexto do problema).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas reflexionando sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>Identifica patróns, regularidades e leis matemáticas en situacións de cambio, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos Utiliza as leis matemáticas encontradas para realizar simulacións e predicións sobre os resultados esperables, valorando a súa eficacia e idoneidade.</p> <p>4.1. Afonda nos problemas unha vez resoltos revisando o proceso de resolución e os pasos e ideas importantes, analizando a coherencia da solución ou buscando outras formas de resolución.</p> <p>4.2. Formula novos problemas, a partir dun resolto variando os datos, propondo novas preguntas, resolvendo outros problemas parecidos, tratando casos particulares ou máis xerais de interese, establecendo conexións entre o problema e a realidade.</p> <p>5.1. Expón e defende o proceso seguido, ademais das conclusións obtidas, utilizando distintas linguaxes: alxébrica, gráfica, xeométrica, estatístico-probabilística.</p> <p>6.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>6.2. Establece conexións entre un problema do mundo real e o mundo matemático, identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel e os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>6.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos sinxelos que permitan a resolución dun problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>6.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>6.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>7.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre el e os seus resultados.</p> <p>8.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada.</p> <p>8.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>8.3. Distingue entre problemas e exercicios e adopta a actitude adecuada para cada caso.</p> <p>8.4. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, tanto no estudo dos conceptos como na resolución de problemas.</p> <p>9.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización, valorando as consecuencias delas e a súa conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>10.1. Reflexiona sobre os problemas resoltos e os procesos desenvolvidos, valorando a potencia e a sinxeleza das ideas clave, aprendendo para situacións futuras similares.</p> <p>11.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízaaas para a realización de cálculos numéricos,</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>11.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>11.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>11.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>12.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>12.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>12.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Recoñecemento de números que non poden expresarse en forma de fracción. Números irracionais.</p> <p>Representación de números na recta real. Intervalos.</p> <p>Potencias de expoñente enteiro ou fraccionario e radicais sinxelos.</p> <p>Interpretación e uso dos números reais en diferentes contextos escollendo a notación e aproximación adecuadas en cada caso.</p> <p>Potencias de expoñente racional. Operacións e propiedades.</p> <p>Xerarquía de operacións.</p> <p>Cálculo con porcentaxes. Xuro simple e composto.</p> <p>Logaritmos. Definición e propiedades.</p> <p>Manipulación de expresións alxébricas.</p> <p>Utilización de igualdades notables.</p> <p>Introdución ao estudo de polinomios. Raíces e factorización.</p> <p>Ecuacións de grao superior a dous.</p> <p>Fraccións alxébricas. Simplificación e operacións.</p> <p>Resolución de problemas cotiáns e doutras áreas de coñecemento mediante ecuacións e sistemas.</p> <p>Inecuacións de primeiro e segundo grao. Interpretación gráfica. Resolución de problemas</p>	<p>1. Coñecer os distintos tipos de números e interpretar o significado dalgunhas das súas propiedades máis características: divisibilidade, paridade, infinitude, proximidade, etc.</p> <p>2. Utilizar os distintos tipos de números e operacións, xunto coas súas propiedades, para recoller, transformar e intercambiar información e resolver problemas relacionados coa vida diaria e outras materias do ámbito académico.</p> <p>3. Construír e interpretar expresións alxébricas, utilizando con destreza a linguaxe alxébrica, as súas operacións e propiedades.</p> <p>4. Representar e analizar situacións e relacións matemáticas utilizando inecuacións, ecuacións e sistemas para resolver problemas matemáticos e de contextos reais.</p>	<p>1.1. Recoñece os distintos tipos de números (naturais, enteiros, racionais e irracionais e reais), indicando o criterio seguido, e utilízalos para representar e interpretar adecuadamente información cuantitativa.</p> <p>1.2. Aplica propiedades características dos números ao utilízalos en contextos de resolución de problemas.</p> <p>2.1. Opera con eficacia empregando cálculo mental, algoritmos de lapis e papel, calculadora ou programas informáticos, e utilizando a notación máis adecuada.</p> <p>2.2. Realiza estimacións correctamente e vulga se os resultados obtidos son razoables.</p> <p>2.3. Establece as relacións entre radicais e potencias, opera aplicando as propiedades necesarias e resolve problemas contextualizados.</p> <p>2.4. Aplica porcentaxes á resolución de problemas cotiáns e financeiros e valora o emprego de medios tecnolóxicos cando a complexidade dos datos o requira.</p> <p>2.5. Calcula logaritmos sinxelos a partir da súa definición ou mediante a aplicación das súas propiedades e resolve problemas sinxelos.</p> <p>2.6. Compara, ordena, clasifica e representa distintos tipos de números sobre a recta numérica utilizando diferentes escalas.</p> <p>2.7. Resolve problemas que requiran conceptos e propiedades específicas dos números.</p> <p>3.1. Exprésase de maneira eficaz facendo uso da linguaxe alxébrica.</p> <p>3.2. Obtén as raíces dun polinomio e factorízao utilizando a regra de Ruffini ou outro método máis adecuado.</p> <p>3.3. Realiza operacións con polinomios, igualdades notables e fraccións alxébricas sinxelas.</p> <p>3.4. Fai uso da descomposición factorial para a resolución de ecuacións de grao superior a dous.</p> <p>4.1. Fai uso da descomposición factorial para a resolución de ecuacións de grao superior a dous.</p> <p>4.2. Formula alxébricamente as restricións indicadas nunha situación da vida real, estúdaa e resólvea, mediante inecuacións, ecuacións ou sistemas, e interpreta os resultados obtidos.</p>

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Xeometría		
<p>Medidas de ángulos no sistema sexagesimal e en radiáns.</p> <p>Razóns trigonométricas. Relacións entre elas. Relacións métricas nos triángulos.</p> <p>Aplicación dos coñecementos xeométricos á resolución de problemas métricos no mundo físico: medida de lonxitudes, áreas e volumes.</p> <p>Iniciación á xeometría analítica no plano: Coordenadas. Vectores. Ecuacións da recta. Paralelismo, perpendicularidade. Semellanza. Figuras semellantes. Razón entre lonxitudes, áreas e volumes de corpos semellantes.</p> <p>Aplicacións informáticas de xeometría dinámica que faciliten a comprensión de conceptos e propiedades xeométricas.</p>	<p>1. Utilizar as unidades angulares do sistema métrico sexagesimal e internacional e as relacións e razóns da trigonometría elemental para resolver problemas trigonométricos en contextos reais.</p> <p>2. Calcular magnitudes efectuando medidas directas e indirectas a partir de situacións reais, empregando os instrumentos, técnicas ou fórmulas máis adecuadas e aplicando as unidades de medida.</p> <p>3. Coñecer e utilizar os conceptos e procedementos básicos da xeometría analítica plana para representar, describir e analizar formas e configuracións xeométricas sinxelas.</p>	<p>1.1. Utiliza conceptos e relacións da trigonometría básica para resolver problemas empregando medios tecnolóxicos, se for preciso, para realizar os cálculos.</p> <p>2.1. Utiliza as ferramentas tecnolóxicas, estratexias e fórmulas apropiadas para calcular ángulos, lonxitudes, áreas e volumes de corpos e figuras xeométricas.</p> <p>2.2. Resolve triángulos utilizando as razóns trigonométricas e as súas relacións.</p> <p>2.3. Utiliza as fórmulas para calcular áreas e volumes de triángulos, cuadriláteros, círculos, paralelepípedos, pirámides, cilindros, conos e esferas e aplícaas para resolver problemas xeométricos, asignando as unidades apropiadas.</p> <p>3.1. Establece correspondencias analíticas entre as coordenadas de puntos e vectores.</p> <p>3.2. Calcula a distancia entre dous puntos e o módulo dun vector.</p> <p>3.3. Coñece o significado de pendente dunha recta e diferentes formas de calculala.</p> <p>3.4. Calcula a ecuación dunha recta de varias formas, en función dos datos coñecidos.</p> <p>3.5. Recoñece distintas expresións da ecuación dunha recta e utilízalas no estudo analítico das condicións de incidencia, paralelismo e perpendicularidade.</p> <p>3.6. Utiliza recursos tecnolóxicos interactivos para crear figuras xeométricas e observar as súas propiedades e características.</p>
Bloque 4. Funcións		
<p>Interpretación dun fenómeno descrito mediante un enunciado, táboa, gráfica ou expresión analítica. Análise de resultados.</p> <p>A taxa de variación media como medida da variación dunha función nun intervalo.</p> <p>Recoñecemento doutros modelos funcionais: aplicacións a contextos e situacións reais.</p>	<p>1. Identificar relacións cuantitativas nunha situación, determinar o tipo de función que pode representalas e aproximar e interpretar a taxa de variación media a partir dunha gráfica, de datos numéricos ou mediante o estudo dos coeficientes da expresión alxébrica.</p> <p>2. Analizar información proporcionada a partir de táboas e gráficas que representen relacións funcionais asociadas a situacións reais obtendo información sobre o seu comportamento, evolución e posibles resultados finais.</p>	<p>1.1. Identifica e explica relacións entre magnitudes que poden ser descritas mediante unha relación funcional e asocia as gráficas coas súas correspondentes expresións alxébricas.</p> <p>1.2. Explica e representa graficamente o modelo de relación entre dúas magnitudes para os casos de relación lineal, cuadrática, proporcionalidade inversa, exponencial e logarítmica, empregando medios tecnolóxicos se é preciso.</p> <p>1.3. Identifica, estima ou calcula parámetros característicos de funcións elementais.</p> <p>1.4. Expresa razoadamente conclusións sobre un fenómeno a partir do comportamento dunha gráfica ou dos valores dunha táboa.</p> <p>1.5. Analiza o crecemento ou decrecemento dunha función mediante a taxa de variación media calculada a partir da expresión alxébrica, unha táboa de valores ou da propia gráfica.</p> <p>1.6. Interpreta situacións reais que responden a funcións sinxelas: lineares, cuadráticas, de proporcionalidade inversa, definidas a anacos e exponenciais e logarítmicas.</p> <p>2.1. Interpreta criticamente datos de táboas e gráficos sobre diversas situacións reais.</p> <p>2.2. Representa datos mediante táboas e gráficos utilizando eixes e unidades adecuadas.</p> <p>2.3. Describe as características máis importantes que se extraen dunha gráfica sinalando os valores puntuais ou intervalos da variable que as determinan utilizando tanto lapis e papel como medios tecnolóxicos.</p> <p>2.4. Relaciona distintas táboas de valores e as súas gráficas correspondentes.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Introdución á combinatoria: combinacións, variacións e permutacións.</p> <p>Cálculo de probabilidades mediante a regra de Laplace e outras técnicas de contaxe.</p> <p>Probabilidade simple e composta. Sucesos dependentes e independentes.</p> <p>Experiencias aleatorias compostas. Utilización de táboas de continxencia e diagramas de árbore para a asignación de probabilidades.</p> <p>Probabilidade condicionada.</p> <p>Utilización do vocabulario adecuado para describir e cuantificar situacións relacionadas co azar e a estatística.</p> <p>Identificación das fases e tarefas dun estudo estatístico.</p> <p>Gráficas estatísticas: distintos tipos de gráficas. Análise crítica de táboas e gráficas estatísticas nos medios de comunicación. Detección de falacias.</p> <p>Medidas de centralización e dispersión: interpretación, análise e utilización.</p> <p>Comparación de distribucións mediante o uso conxunto de medidas de posición e dispersión.</p> <p>Construción e interpretación de diagramas de dispersión. Introducción á correlación.</p>	<p>1. Resolver diferentes situacións e problemas da vida cotiá aplicando os conceptos do cálculo de probabilidades e técnicas de contaxe adecuadas.</p> <p>2. Calcular probabilidades simples ou compostas aplicando a regra de Laplace, os diagramas de árbore, as táboas de continxencia ou outras técnicas combinatorias.</p> <p>3. Utilizar a linguaxe adecuada para a descrición de datos e analizar e interpretar datos estatísticos que aparecen nos medios de comunicación.</p> <p>4. Elaborar e interpretar táboas e gráficos estatísticos, así como os parámetros estatísticos máis usuais, en distribucións unidimensionais e bidimensionais, utilizando os medios máis adecuados (lapis e papel, calculadora ou ordenador), e valorando cualitativamente a representatividade das mostras utilizadas.</p>	<p>1.1. Aplica en problemas contextualizados os conceptos de variación, permutación e combinación.</p> <p>1.2. Identifica e describe situacións e fenómenos de carácter aleatorio, utilizando a terminoloxía adecuada para describir sucesos.</p> <p>1.3. Aplica técnicas de cálculo de probabilidades na resolución de diferentes situacións e problemas da vida cotiá.</p> <p>1.4. Formula e comproba conxecturas sobre os resultados de experimentos aleatorios e simulacións.</p> <p>1.5. Utiliza un vocabulario adecuado para describir e cuantificar situacións relacionadas co azar.</p> <p>1.6. Interpreta un estudo estatístico a partir de situacións concretas próximas ao alumno.</p> <p>2.1. Aplica a regra de Laplace e utiliza estratexias de contaxe sinxelas e técnicas combinatorias.</p> <p>2.2. Calcula a probabilidade de sucesos compostos sinxelos utilizando, especialmente, os diagramas de árbore ou as táboas de continxencia.</p> <p>2.3. Resolve problemas sinxelos asociados á probabilidade condicionada.</p> <p>2.4. Analiza matematicamente algún xogo de azar sinxelo, comprendendo as súas regras e calculando as probabilidades adecuadas.</p> <p>3.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir, cuantificar e analizar situacións relacionadas co azar.</p> <p>4.1. Interpreta criticamente datos de táboas e gráficos estatísticos.</p> <p>4.2. Representa datos mediante táboas e gráficos estatísticos utilizando os medios tecnolóxicos máis adecuados.</p> <p>4.3. Calcula e interpreta os parámetros estatísticos dunha distribución de datos utilizando os medios máis adecuados (lapis e papel, calculadora ou ordenador).</p> <p>4.4. Selecciona unha mostra aleatoria e valora a súa representatividade en mostras moi pequenas.</p> <p>4.5. Representa diagramas de dispersión e interpreta a relación existente entre as variables.</p>

28. Matemáticas orientadas ás ensinanzas aplicadas.

A disciplina de Matemáticas contribúe especialmente ao desenvolvemento da competencia matemática, recoñecida como clave pola Unión Europea: esta enténdese como habilidade para desenvolver e aplicar o razoamento matemático co fin de resolver diversos problemas en situacións cotiás; en concreto, engloba os seguintes aspectos e facetas: pensar, modelar e razoar de forma matemática, formular e resolver problemas, representar entidades matemáticas, utilizar os símbolos matemáticos, comunicarse coas matemáticas e sobre as matemáticas, e utilizar axudas e ferramentas tecnolóxicas. Ademais, o pensamento matemático axuda á adquisición do resto de competencias e contribúe á formación intelectual do alumnado, o que lle permitirá desenvolverse mellor tanto no ámbito persoal como social.

A resolución de problemas e os proxectos de investigación deben ser eixes fundamentais no proceso de ensino e aprendizaxe das matemáticas. A habilidade de formular, desenvolver, interpretar e resolver problemas é unha das capacidades esenciais da actividade matemática, xa que permite ás persoas empregar os procesos cognitivos para abordar e resolver situacións interdisciplinares reais, o que resulta de máximo interese para o desenvolvemento da creatividade e o pensamento lóxico. Neste proceso de resolución e investigación están involucradas moitas outras competencias, ademais da matemática, entre outras, a comunicación lingüística, ao ler de forma comprensiva os enunciados e comunicar os resultados obtidos; o sentido de iniciativa e emprendemento, ao establecer un plan de traballo en revisión e modificación continua na medida en que se vai resolvendo o problema; a competencia dixital, ao tratar de forma adecuada a información e, se for o caso, servir de apoio á resolución do problema e comprobación da solución; ou a competencia social e cívica, ao implicar unha actitude aberta ante diferentes solucións.

O alumnado que curse esta disciplina progresará na adquisición dalgúñas habilidades de pensamento matemático, en concreto na capacidade de analizar, interpretar e comunicar con técnicas matemáticas diversos fenómenos e problemas en distintos contextos, así como de proporcionar a estes solucións prácticas; tamén debe desenvolver actitudes positivas cara á aplicación práctica do coñecemento matemático, tanto para o enriquecemento persoal como para a valoración do seu papel no progreso da humanidade.

É importante que no desenvolvemento do currículo desta disciplina de Matemáticas os coñecementos, as competencias e os valores estean integrados, polo que os estándares de aprendizaxe avaliábeles se formularon tendo en conta a imprescindible relación entre os ditos elementos. Todo isto xustifica que se organizase arredor dos seguintes bloques para os cursos de 3º e 4º da ESO, pondo o foco na aplicación práctica destes en contextos reais fronte á profundización nos aspectos teóricos: Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas, Números e Álgebra, Xeometría, Funcións, e Estatística e Probabilidade.

O bloque de “Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas” é común aos dous cursos e debe desenvolverse de modo transversal e simultaneamente ao resto de bloques, e constitúe o fío condutor da disciplina; artículase sobre procesos básicos e imprescindibles no quefacer matemático: a resolución de problemas, proxectos de investigación matemática, a matematización e modelización, as actitudes adecuadas para desenvolver o traballo científico e a utilización de medios tecnolóxicos.

Matemáticas orientadas ás ensinanzas aplicadas. 3º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas:</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: uso da linguaxe apropiada (gráfica, numérica, alxébrica, etc.), reformulación do problema, resolver subproblemas, contaxe exhaustiva, empezar por casos particulares sinxelos, buscar regularidades e leis, etc.</p> <p>Reflexión sobre os resultados: revisión das operacións utilizadas, asignación de unidades aos resultados, comprobación e interpretación das solucións no contexto da situación, busca doutras formas de resolución, etc.</p> <p>Formulación de investigacións matemáticas escolares en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e a creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Describir e analizar situacións de cambio, para encontrar patróns, regularidades e leis matemáticas, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos, valorando a súa utilidade para facer predicións.</p> <p>4. Afondar en problemas resoltos propondo pequenas variacións nos datos, outras preguntas, outros contextos, etc.</p> <p>5. Elaborar e presentar informes sobre o proceso, resultados e conclusións obtidas nos procesos de investigación.</p> <p>6. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>7. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>8. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>9. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>10. Reflexionar sobre as decisións tomadas, aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>11. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>12. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.2. Analiza e comprende o enunciado dos problemas (datos, relacións entre os datos, contexto do problema).</p> <p>2.3. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.4. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.5. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas reflexionando sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Identifica patróns, regularidades e leis matemáticas en situacións de cambio, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>3.2. Utiliza as leis matemáticas encontradas para realizar simulacións e predicións sobre os resultados esperables, valorando a súa eficacia e idoneidade.</p> <p>4.1. Afonda nos problemas unha vez resoltos revisando o proceso de resolución e os pasos e ideas importantes, analizando a coherencia da solución ou buscando outras formas de resolución.</p> <p>4.2. Formula novos problemas, a partir dun resolto variando os datos, propondo novas preguntas, resolvendo outros problemas parecidos, tratando casos particulares ou máis xerais de interese, establecendo conexións entre o problema e a realidade.</p> <p>5.1. Expón e defende o proceso seguido, ademais das conclusións obtidas, utilizando distintas linguaxes: alxébrica, gráfica, xeométrica, estatístico-probabilística.</p> <p>6.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>6.2. Establece conexións entre un problema do mundo real e o mundo matemático, identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel e os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>6.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos sinxelos que permitan a resolución dun problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>6.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>6.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>f). comunicar e compartir, en medios apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartindoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>7.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre el e os seus resultados.</p> <p>8.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada.</p> <p>8.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>8.3. Distingue entre problemas e exercicios e adopta a actitude adecuada para cada caso.</p> <p>8.4. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, tanto no estudo dos conceptos como na resolución de problemas.</p> <p>9.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización, valorando as consecuencias destas e a súa conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>10.1. Reflexiona sobre os problemas resoltos e os procesos desenvolvidos, valorando a potencia e sinxeleza das ideas clave, aprendendo para situacións futuras similares.</p> <p>11.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>11.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>11.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>11.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>12.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada, e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>12.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>12.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Potencias de números naturais con expoñente enteiro. Significado e uso. Potencias de base 10. Aplicación para a expresión de números moi pequenos. Operacións con números expresados en notación científica.</p> <p>Xerarquía de operacións.</p> <p>Números decimais e racionais. Transformación de fraccións en decimais e viceversa. Números decimais exactos e periódicos.</p> <p>Operacións con fraccións e decimais. Cálculo aproximado e arredondamento. Erro cometido.</p> <p>Investigación de regularidades, relacións e propiedades que aparecen en conxuntos de números. Expresión usando linguaxe alxébrica.</p> <p>Sucesións numéricas. Sucesións recorrentes. Progresións aritméticas e xeométricas.</p> <p>Transformación de expresións alxébricas cunha indeterminada. Igualdades notables.</p> <p>Ecuacións de segundo grao cunha incógnita. Resolución (método alxébrico e gráfico).</p> <p>Resolución de problemas mediante a utilización de ecuacións e sistemas.</p>	<p>1. Utilizar as propiedades dos números racionais e decimais para operar con eles utilizando a forma de cálculo e a notación adecuada, para resolver problemas, e presentando os resultados coa precisión requirida.</p> <p>2. Obter e manipular expresións simbólicas que describan sucesións numéricas observando regularidades en casos sinxelos que inclúan patróns recursivos.</p> <p>3. Utilizar a linguaxe alxébrica para expresar unha propiedade ou relación dada mediante un enunciado extraendo a información relevante e transformándoa.</p> <p>4. Resolver problemas da vida cotiá nos cales se precise o desenvolvemento e resolución de ecuacións de primeiro e segundo grao, sistemas lineares de dúas ecuacións con dúas incógnitas, aplicando técnicas de manipulación alxébricas, gráficas ou recursos tecnolóxicos e valorando e contrastando os resultados obtidos.</p>	<p>1.1. Aplica as propiedades das potencias para simplificar fraccións cuxos numeradores e denominadores son produtos de potencias.</p> <p>1.2. Distingue, ao achar o decimal equivalente a unha fracción, entre decimais finitos e decimais infinitos periódicos, indicando nese caso o grupo de decimais que se repiten ou forman período.</p> <p>1.3. Expressa certos números moi grandes e moi pequenos en notación científica, e opera con eles, con e sen calculadora, e utilízalos en problemas contextualizados.</p> <p>1.4. Distingue e emprega técnicas adecuadas para realizar aproximacións por defecto e por exceso dun número en problemas contextualizados e xustifica os seus procedementos.</p> <p>1.5. Aplica adecuadamente técnicas de truncamento e arredondamento en problemas contextualizados, recoñecendo os erros de aproximación en cada caso para determinar o procedemento máis adecuado.</p> <p>1.6. Expressa o resultado dun problema, utilizando a unidade de medida adecuada, en forma de número decimal, arredondándoo se é necesario coa marxe de erro ou precisión requiridos, de acordo coa natureza dos datos.</p> <p>1.7. Calcula o valor de expresións numéricas de números enteiros, decimais e fraccionarios mediante as operacións elementais e as potencias de números naturais e expoñente enteiro aplicando correctamente a xerarquía das operacións.</p> <p>1.8. Emprega números racionais e decimais para resolver problemas da vida cotiá e analiza a coherencia da solución.</p> <p>2.1. Calcula termos dunha sucesión numérica recorrente usando a lei de formación a partir de termos anteriores.</p> <p>2.2. Obtén unha lei de formación ou fórmula para o termo xeral dunha sucesión sinxela de números enteiros ou fraccionarios.</p> <p>2.3. Valora e identifica a presenza recorrente das sucesións na natureza e resolve problemas asociados a elas.</p> <p>3.1. Suma, resta e multiplica polinomios, expresando o resultado en forma de polinomio ordenado e aplicándoos a exemplos da vida cotiá.</p> <p>3.2. Coñece e utiliza as identidades notables correspondentes ao cadrado dun binomio e unha suma por diferenza e aplícaa nun contexto adecuado.</p> <p>4.1. Resolve ecuacións de segundo grao completas e incompletas mediante procedementos alxébricos e gráficos.</p> <p>4.2. Resolve sistemas de dúas ecuacións lineares con dúas incógnitas mediante procedementos alxébricos ou gráficos.</p> <p>4.3. Formula alxebricamente unha situación da vida cotiá mediante ecuacións de primeiro e segundo grao e sistemas lineares de dúas ecuacións con dúas incógnitas, resólveas e interpreta criticamente o resultado obtido.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Xeometría		
<p>Mediatriz, bisectriz, ángulos e as súas relacións, perímetro e área. Propiedades. Teorema de Tales. División dun segmento en partes proporcionais. Aplicación á resolución de problemas. Translacións, xiros e simetrías no plano. Xeometría do espazo: áreas e volumes. O globo terráqueo. Coordenadas xeográficas. Lonxitude e latitude dun punto.</p>	<p>1. Recoñecer e describir os elementos e propiedades características das figuras planas, os corpos xeométricos elementais e as súas configuracións xeométricas.</p> <p>2. Utilizar o teorema de Tales e as fórmulas usuais para realizar medidas indirectas de elementos inaccesibles e para obter medidas de lonxitudes, de exemplos tomados da vida real, representacións artísticas como pintura ou arquitectura, ou da resolución de problemas xeométricos.</p> <p>3. Calcular (ampliación ou redución) as dimensións reais de figuras dadas en mapas ou planos, coñecendo a escala.</p> <p>4. Recoñecer as transformacións que levan dunha figura a outra mediante movemento no plano, aplicar os ditos movementos e analizar deseños cotiáns, obras de arte e configuracións presentes na natureza.</p> <p>5. Interpretar o sentido das coordenadas xeográficas e a súa aplicación na localización de puntos.</p>	<p>1.1. Coñece as propiedades dos puntos da mediatriz dun segmento e da bisectriz dun ángulo.</p> <p>1.2. Utiliza as propiedades da mediatriz e da bisectriz para resolver problemas xeométricos sinxelos.</p> <p>1.3. Manexa as relacións entre ángulos definidos por rectas que se cortan ou por paralelas cortadas por unha secante e resolve problemas xeométricos sinxelos en que interveñen ángulos.</p> <p>1.4. Calcula o perímetro de polígonos, a lonxitude de circunferencias, a área de polígonos e de figuras circulares, en problemas contextualizados aplicando fórmulas e técnicas adecuadas.</p> <p>2.1. Divide un segmento en partes proporcionais a outros dados. Establece relacións de proporcionalidade entre os elementos homólogos de dous polígonos semellantes.</p> <p>2.2. Recoñece triángulos semellantes, e en situacións de semellanza utiliza o teorema de Tales para o cálculo indirecto de lonxitudes.</p> <p>3.1. Calcula dimensións reais de medidas de lonxitudes en situacións de semellanza: planos, mapas, fotos aéreas, etc.</p> <p>4.1. Identifica os elementos máis característicos dos movementos no plano presentes na natureza, en deseños cotiáns ou obras de arte.</p> <p>4.2. Xera creacións propias mediante a composición de movementos, empregando ferramentas tecnolóxicas cando sexa necesario.</p> <p>5.1. Sitúa sobre o globo terráqueo o ecuador, os polos, os meridianos e os paralelos, e é capaz de localizar un punto sobre o globo terráqueo coñecendo a súa lonxitude e latitude.</p>
Bloque 4. Funcións		
<p>Análise e descrición cualitativa de gráficas que representan fenómenos do contorno cotián e doutras materias. Análise dunha situación a partir do estudo das características locais e globais da gráfica correspondente. Análise e comparación de situacións de dependencia funcional dadas mediante táboas e enunciados. Utilización de modelos lineares para estudar situacións provenientes dos diferentes ámbitos de coñecemento e da vida cotiá, mediante a confección da táboa, a representación gráfica e a obtención da expresión alxébrica. Expresións da ecuación da recta. Funcións cuadráticas. Representación gráfica. Utilización para representar situacións da vida cotiá.</p>	<p>1. Coñecer os elementos que interveñen no estudo das funcións e a súa representación gráfica.</p> <p>2. Identificar relacións da vida cotiá e doutras materias que poden modelizarse mediante unha función linear valorando a utilidade da descrición deste modelo e dos seus parámetros para describir o fenómeno analizado.</p> <p>3. Recoñecer situacións de relación funcional que necesitan ser descritas mediante funcións cuadráticas, calculando os seus parámetros e características.</p>	<p>1.1. Interpreta o comportamento dunha función dada graficamente e asocia enunciados de problemas contextualizados a gráficas.</p> <p>1.2. Identifica as características máis relevantes dunha gráfica e interprétaas dentro do seu contexto.</p> <p>1.3. Constrúe unha gráfica a partir dun enunciado contextualizado describindo o fenómeno exposto.</p> <p>1.4. Asocia razoadamente expresións analíticas sinxelas a funcións dadas graficamente.</p> <p>2.1. Determina as diferentes formas de expresión da ecuación da recta a partir dunha dada (ecuación punto-pendente, xeral, explícita e por dous puntos) e identifica puntos de corte e pendente, e represéntaa graficamente.</p> <p>2.2. Obtén a expresión analítica da función linear asociada a un enunciado e represéntaa.</p> <p>3.1. Representa graficamente unha función polinómica de grao dous e describe as súas características.</p> <p>3.2. Identifica e describe situacións da vida cotiá que poidan ser modelizadas mediante funcións cuadráticas, estúdaas e represéntaa utilizando medios tecnolóxicos cando sexa necesario.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Fases e tarefas dun estudo estatístico.</p> <p>Poboación, mostra. Variables estatísticas: cualitativas, discretas e continuas.</p> <p>Métodos de selección dunha mostra estatística. Representatividade dunha mostra.</p> <p>Frecuencias absolutas, relativas e acumuladas. Agrupación de datos en intervalos.</p> <p>Gráficas estatísticas.</p> <p>Parámetros de posición: media, moda, mediana e cuartís. Cálculo, interpretación e propiedades.</p> <p>Parámetros de dispersión: rango, percorrido intercuartílico e desviación típica. Cálculo e interpretación.</p> <p>Diagrama de caixa e bigotes.</p> <p>Interpretación conxunta da media e a desviación típica.</p>	<p>1. Elaborar informacións estatísticas para describir un conxunto de datos mediante táboas e gráficas adecuadas á situación analizada, xustificando se as conclusións son representativas para a poboación estudada.</p> <p>2. Calcular e interpretar os parámetros de posición e de dispersión dunha variable estatística para resumir os datos e comparar distribucións estatísticas.</p> <p>3. Analizar e interpretar a información estatística que aparece nos medios de comunicación, valorando a súa representatividade e fiabilidade</p>	<p>1.1. Distingue poboación e mostra xustificando as diferenzas en problemas contextualizados.</p> <p>1.2. Valora a representatividade dunha mostra a través do procedemento de selección, en casos sinxelos.</p> <p>1.3. Distingue entre variable cualitativa, cuantitativa discreta e cuantitativa continua e pon exemplos.</p> <p>1.4. Elabora táboas de frecuencias, relaciona os distintos tipos de frecuencias e obtén información da táboa elaborada.</p> <p>1.5. Constrúe, coa axuda de ferramentas tecnolóxicas se for necesario, gráficos estatísticos adecuados a distintas situacións relacionadas con variables asociadas a problemas sociais, económicos e da vida cotiá.</p> <p>2.1. Calcula e interpreta as medidas de posición dunha variable estatística para proporcionar un resumo dos datos.</p> <p>2.2. Calcula os parámetros de dispersión dunha variable estatística (con calculadora e con folia de cálculo) para comparar a representatividade da media e describir os datos.</p> <p>3.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir, analizar e interpretar información estatística nos medios de comunicación.</p> <p>3.2. Emprega a calculadora e medios tecnolóxicos para organizar os datos, xerar gráficos estatísticos e calcular parámetros de tendencia central e dispersión.</p> <p>3.3. Emprega medios tecnolóxicos para comunicar información resumida e relevante sobre unha variable estatística que teña analizado.</p>

Matemáticas orientadas ás ensinanzas aplicadas. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: uso da linguaxe apropiada (gráfica, numérica, alxébrica, etc.), reformulación do problema, resolver subproblemas, contaxe exhaustiva, empezar por casos particulares sinxelos, buscar regularidades e leis, etc.</p> <p>Reflexión sobre os resultados: revisión das operacións utilizadas, asignación de unidades aos resultados, comprobación e interpretación das solucións no contexto da situación, busca doutras formas de resolución, etc.</p> <p>Formulación de investigacións matemáticas escolares en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos.</p> <p>b) a elaboración e a creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos.</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico.</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas.</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos.</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Describir e analizar situacións de cambio, para encontrar patróns, regularidades e leis matemáticas, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos, valorando a súa utilidade para facer predicións.</p> <p>4. Afondar en problemas resoltos propondo pequenas variacións nos datos, outras preguntas, outros contextos, etc.</p> <p>5. Elaborar e presentar informes sobre o proceso, resultados e conclusións obtidas nos procesos de investigación.</p> <p>6. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>7. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>8. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>9. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>10. Reflexionar sobre as decisións tomadas, aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>11. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>12. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado dos problemas (datos, relacións entre os datos, contexto do problema).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas, reflexionando sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Identifica patróns, regularidades e leis matemáticas en situacións de cambio, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>3.2. Utiliza as leis matemáticas encontradas para realizar simulacións e predicións sobre os resultados esperables, valorando a súa eficacia e idoneidade.</p> <p>4.1. Afonda nos problemas unha vez resoltos: revisando o proceso de resolución e os pasos e ideas importantes, analizando a coherencia da solución ou buscando outras formas de resolución.</p> <p>4.2. Formula novos problemas a partir dun resolto: variando os datos, propondo novas preguntas, resolvendo outros problemas parecidos, tratando casos particulares ou máis xerais de interese, establecendo conexións entre o problema e a realidade.</p> <p>5.1. Expón e defende o proceso seguido, ademais das conclusións obtidas, utilizando distintas linguaxes: alxébrica, gráfica, xeométrica, estatístico-probabilística.</p> <p>6.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>6.2. Establece conexións entre un problema do mundo real e o mundo matemático identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel e os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>6.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos sinxelos que permitan a resolución dun problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>6.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>6.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>7.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre el e os seus resultados.</p> <p>8.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada.</p> <p>8.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>8.3. Distingue entre problemas e exercicios e adopta a actitude adecuada para cada caso.</p> <p>8.4. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, tanto no estudo dos conceptos como na resolución de problemas.</p> <p>9.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización, valorando as consecuencias destas e a súa conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>10.1. Reflexiona sobre os problemas resoltos e os procesos desenvolvidos, valorando a potencia e sinxeleza das ideas clave, aprendendo para situacións futuras similares.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<p>11.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>11.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>11.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>11.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>12.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>12.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos traballados na aula.</p> <p>12.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Recoñecemento de números que non poden expresarse en forma de fracción. Números irracionais.</p> <p>Diferenciación de números racionais e irracionais. Expresión decimal e representación na recta real.</p> <p>Xerarquía das operacións.</p> <p>Interpretación e utilización dos números reais e as operacións en diferentes contextos, escollendo a notación e precisión máis adecuadas en cada caso.</p> <p>Utilización da calculadora para realizar operacións con calquera tipo de expresión numérica. Cálculos aproximados.</p> <p>Intervalos. Significado e diferentes formas de expresión.</p> <p>Proporcionalidade directa e inversa. Aplicación á resolución de problemas da vida cotiá.</p> <p>As porcentaxes na economía. Aumentos e diminucións porcentuais. Porcentaxes sucesivas. Xuro simple e composto.</p> <p>Polinomios: raíces e factorización. Utilización de identidades notables.</p> <p>Resolución de ecuacións e sistemas de dúas ecuacións lineares con dúas incógnitas.</p> <p>Resolución de problemas cotiáns mediante ecuacións e sistemas.</p>	<p>1. Coñecer e utilizar os distintos tipos de números e operacións, xunto coas súas propiedades e aproximacións, para resolver problemas relacionados coa vida diaria e outras materias do ámbito académico recollendo, transformando e intercambiando información.</p> <p>2. Utilizar con destreza a linguaxe alxébrica, as súas operacións e propiedades.</p> <p>3. Representar e analizar situacións e estruturas matemáticas utilizando ecuacións de distintos tipos para resolver problemas.</p>	<p>1.1. Recoñece os distintos tipos de números (naturais, enteiros, racionais e irracionais), indica o criterio seguido para a súa identificación e utilízalos para representar e interpretar adecuadamente a información cuantitativa.</p> <p>1.2. Realiza os cálculos con eficacia, ben mediante cálculo mental, algoritmos de lapis e papel ou calculadora, e utiliza a notación máis adecuada para as operacións de suma, resta, produto, división e potenciación.</p> <p>1.3. Realiza estimacións e xulga se os resultados obtidos son razoables.</p> <p>1.4. Utiliza a notación científica para representar e operar (produtos e divisións) con números moi grandes ou moi pequenos.</p> <p>1.5. Compara, ordena, clasifica e representa os distintos tipos de números reais, intervalos e semirrectas, sobre a recta numérica.</p> <p>1.6. Aplica porcentaxes á resolución de problemas cotiáns e financeiros e valora o emprego de medios tecnolóxicos cando a complexidade dos datos o requira.</p> <p>1.7. Resolve problemas da vida cotiá en que interveñen magnitudes directa e inversamente proporcionais.</p> <p>2.1. Exprésase de maneira eficaz facendo uso da linguaxe alxébrica.</p> <p>2.2. Realiza operacións de suma, resta, produto e división de polinomios e utiliza identidades notables.</p> <p>2.3. Obtén as raíces dun polinomio e factorízao mediante a aplicación da regra de Ruffini.</p> <p>3.1. Formula alxébricamente unha situación da vida real mediante ecuacións de primeiro e segundo grao e sistemas de dúas ecuacións lineares con dúas incógnitas, resólveas e interpreta o resultado obtido.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 3. Xeometría		
<p>Figuras semellantes. Teoremas de Tales e Pitágoras. Aplicación da semellanza para a obtención indirecta de medidas. Razón entre lonxitudes, áreas e volumes de figuras e corpos semellantes. Resolución de problemas xeométricos no mundo físico: medida e cálculo de lonxitudes, áreas e volumes de diferentes corpos. Uso de aplicacións informáticas de xeometría dinámica que faciliten a comprensión de conceptos e propiedades xeométricas.</p>	<p>1. Calcular magnitudes efectuando medidas directas e indirectas a partir de situacións reais, empregando os instrumentos, técnicas ou fórmulas máis adecuadas e aplicando, así mesmo, a unidade de medida máis acorde coa situación descrita. 2. Utilizar aplicacións informáticas de xeometría dinámica, representando corpos xeométricos e comprobando, mediante interacción con ela, propiedades xeométricas.</p>	<p>1.1. Utiliza os instrumentos apropiados, fórmulas e técnicas apropiadas para medir ángulos, lonxitudes, áreas e volumes de corpos e figuras xeométricas, interpretando as escalas de medidas. 1.2. Emprega as propiedades das figuras e corpos (simetrías, descomposición en figuras máis coñecidas, etc.) e aplica o teorema de Tales, para estimar ou calcular medidas indirectas. 1.3. Utiliza as fórmulas para calcular perímetros, áreas e volumes de triángulos, rectángulos, círculos, prismas, pirámides, cilindros, conos e esferas, e aplícaas para resolver problemas xeométricos, asignando as unidades correctas. 1.4. Calcula medidas indirectas de lonxitude, área e volume mediante a aplicación do teorema de Pitágoras e a semellanza de triángulos. 2.1. Representa e estuda os corpos xeométricos máis relevantes (triángulos, rectángulos, círculos, prismas, pirámides, cilindros, conos e esferas) cunha aplicación informática de xeometría dinámica e comproba as súas propiedades xeométricas.</p>
Bloque 4. Funcións		
<p>Interpretación dun fenómeno descrito mediante un enunciado, táboa, gráfica ou expresión analítica. Estudo doutros modelos funcionais e descrición das súas características, usando a linguaxe matemática apropiada. Aplicación en contextos reais. A taxa de variación media como medida da variación dunha función nun intervalo.</p>	<p>1. Identificar relacións cuantitativas nunha situación, determinar o tipo de función que pode representalas, e aproximar e interpretar a taxa de variación media a partir dunha gráfica, de datos numéricos ou mediante o estudo dos coeficientes da expresión alxébrica. 2. Analizar información proporcionada a partir de táboas e gráficas que representen relacións funcionais asociadas a situacións reais, obtendo información sobre o seu comportamento, evolución e posibles resultados finais.</p>	<p>1.1. Identifica e explica relacións entre magnitudes que poden ser descritas mediante unha relación funcional, asociando as gráficas coas súas correspondentes expresións alxébricas. 1.2. Explica e representa graficamente o modelo de relación entre dúas magnitudes para os casos de relación linear, cuadrática, proporcional inversa e exponencial. 1.3. Identifica, estima ou calcula elementos característicos destas funcións (cortes cos eixes, intervalos de crecemento e decrecemento, máximos e mínimos, continuidade, simetrías e periodicidade). 1.4. Expresa razoadamente conclusións sobre un fenómeno a partir da análise da gráfica que o describe ou dunha táboa de valores. 1.5. Analiza o crecemento ou decrecemento dunha función mediante a taxa de variación media, calculada a partir da expresión alxébrica, unha táboa de valores ou da propia gráfica. 1.6. Interpreta situacións reais que responden a funcións sinxelas: lineares, cuadráticas, de proporcionalidade inversa e exponenciais 2.1. Interpreta criticamente datos de táboas e gráficos sobre diversas situacións reais. 2.2. Representa datos mediante táboas e gráficos utilizando eixes e unidades adecuadas. 2.3. Describe as características máis importantes que se extraen dunha gráfica, sinalando os valores puntuais ou intervalos da variable que as determinan utilizando tanto lapis e papel como medios informáticos. 2.4. Relaciona distintas táboas de valores e as súas gráficas correspondentes en casos sinxelos, xustificando a decisión. 2.5. Utiliza con destreza elementos tecnolóxicos específicos para debuxar gráficas.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Análise crítica de táboas e gráficas estatísticas nos medios de comunicación. Interpretación, análise e utilidade das medidas de centralización e dispersión.</p> <p>Comparación de distribucións mediante o uso conxunto de medidas de posición e dispersión.</p> <p>Construción e interpretación de diagramas de dispersión. Introducción á correlación.</p> <p>Azar e probabilidade. Frecuencia dun suceso aleatorio.</p> <p>Cálculo de probabilidades mediante a regra de Laplace.</p> <p>Probabilidade simple e composta. Sucesos dependentes e independentes. Diagrama en árbore.</p>	<p>1. Utilizar o vocabulario adecuado para a descrición de situacións relacionadas co azar e a estatística, analizando e interpretando informacións que aparecen nos medios de comunicación.</p> <p>2. Elaborar e interpretar táboas e gráficos estatísticos, así como os parámetros estatísticos máis usuais, en distribucións unidimensionais, utilizando os medios máis adecuados (lapis e papel, calculadora, folla de cálculo), valorando cualitativamente a representatividade das mostras utilizadas.</p> <p>3. Calcular probabilidades simples e compostas para resolver problemas da vida cotiá, utilizando a regra de Laplace en combinación con técnicas de contaxe como os diagramas de árbore e as táboas de continxencia.</p>	<p>1.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir situacións relacionadas co azar e a estatística.</p> <p>1.2. Formula e comproba conxecturas sobre os resultados de experimentos aleatorios e simulacións.</p> <p>1.3. Emprega o vocabulario adecuado para interpretar e comentar táboas de datos, gráficos estatísticos e parámetros estatísticos.</p> <p>1.4. Interpreta un estudo estatístico a partir de situacións concretas próximas ao alumno.</p> <p>2.1. Discrimina se os datos recollidos nun estudo estatístico corresponden a unha variable discreta ou continua.</p> <p>2.2. Elabora táboas de frecuencias a partir dos datos dun estudo estatístico, con variables discretas e continuas.</p> <p>2.3. Calcula os parámetros estatísticos (media aritmética, percorrido, desviación típica, cuartís...), en variables discretas e continuas, coa axuda da calculadora ou dunha folla de cálculo.</p> <p>2.4. Representa graficamente datos estatísticos recollidos en táboas de frecuencias mediante diagramas de barras e histogramas.</p> <p>3.1. Calcula a probabilidade de sucesos coa regra de Laplace e utiliza, especialmente, diagramas de árbore ou táboas de continxencia para a contaxe de casos.</p> <p>3.2. Calcula a probabilidade de sucesos compostos sinxelos en que interveñan dúas experiencias aleatorias simultáneas ou consecutivas.</p>

29. Matemáticas.

As matemáticas constitúen unha forma de ollar e interpretar o mundo que nos rodea, reflicten a capacidade creativa, expresan con precisión conceptos e argumentos, favorecen a capacidade para aprender a aprender e conteñen elementos de gran beleza, sen esquecer, ademais, o carácter instrumental que as matemáticas teñen como base fundamental para a adquisición de novos coñecementos noutras disciplinas, especialmente no proceso científico e tecnolóxico e como forza condutora no desenvolvemento da cultura e as civilizacións.

Na actualidade os cidadáns enfróntanse a multitude de tarefas que entrañan conceptos de carácter cuantitativo, espacial, probabilístico, etc. A información recollida nos medios de comunicación exprésase habitualmente en forma de táboas, fórmulas, diagramas ou gráficos que requiren de coñecementos matemáticos para a súa correcta comprensión. Os contextos en que aparecen son múltiples: os propiamente matemáticos, economía, tecnoloxía, ciencias naturais e sociais, medicina, comunicacións, deportes, etc., polo que é necesario adquirir un hábito de pensamento matemático que permita establecer hipóteses e contrastalas, elaborar estratexias de resolución de problemas e axudar na toma de decisións adecuadas, tanto na vida persoal como na súa futura vida profesional. As matemáticas contribúen de maneira especial ao desenvolvemento do pensamento e razoamento, en particular, o pensamento lóxico-dedutivo e algorítmico, ao adestrar a habilidade de observación e interpretación dos fenómenos, ademais de favorecer a creatividade ou o pensamento xeométrico-espacial.

A materia de Matemáticas contribúe especialmente ao desenvolvemento da competencia matemática, recoñecida como clave pola Unión Europea. Esta enténdese como a habilidade para desenvolver e aplicar o razoamento matemático co fin de resolver diversos problemas en situacións cotiás; en concreto, engloba os seguintes aspectos e facetas: pensar, modelar e razoar de forma matemática, desenvolver e resolver problemas, representar entidades matemáticas, utilizar os símbolos matemáticos, comunicarse coas matemáticas e sobre as matemáticas, e utilizar axudas e ferramentas tecnolóxicas; ademais, o pensamento matemático axuda á adquisición do resto das competencias.

Por tanto, as matemáticas dentro do currículo favorecen o progreso na adquisición da competencia matemática a partir do coñecemento dos contidos e o seu amplo conxunto de procedementos de cálculo, análise, medida e estimación dos fenómenos da realidade e das súas relacións, como instrumento imprescindible no desenvolvemento do pensamento dos individuos e compoñente esencial de comprensión, modelización e transformación dos fenómenos da realidade.

Por outra parte, as matemáticas contribúen á formación intelectual do alumnado, o que lles permitirá desenvolverse mellor tanto no ámbito persoal como social.

A resolución de problemas e os proxectos de investigación constitúen eixes fundamentais no proceso de ensino e aprendizaxe das matemáticas. A habilidade de formular, desenvolver, interpretar e resolver problemas é unha das capacidades esenciais da actividade matemática, xa que permite ás persoas empregaren os procesos cognitivos para abordar e resolver situacións interdisciplinares reais, o que resulta de máximo interese para o desenvolvemento da creatividade e do pensamento lóxico. Neste proceso de resolución e investigación están involucradas moitas outras competencias, ademais da matemática, entre outras, a comunicación lingüística, ao ler de forma comprensiva os enunciados e comunicar os resultados obtidos; o sentido de iniciativa e emprendemento ao establecer un plan de traballo en revisión e modificación continua na medida en que se vai resolvendo o problema; a competencia dixital, ao tratar de forma adecuada a información e, se for o caso, servir de apoio á resolución do problema e comprobación da solución; ou a competencia social e cívica, ao implicar unha actitude aberta ante diferentes solucións.

Partindo dos feitos concretos até lograr alcanzar outros máis abstractos, o ensino e a aprendizaxe das matemáticas permite ao alumnado adquirir os coñecementos matemáticos, familiarizarse co contexto de aplicación destes e desenvolver procedementos para a resolución de problemas.

Os novos coñecementos que deben adquirirse teñen que se apoiar nos xa conseguidos: os contextos deben ser elixidos para que o alumnado se aproxime ao coñecemento de forma intuitiva mediante situacións próximas e vaia adquirindo cada vez maior complexidade, ampliando progresivamente a aplicación a problemas relacionados con fenómenos naturais e sociais e a outros contextos menos próximos á súa realidade inmediata.

Ao longo das distintas etapas educativas, o alumnado debe progresar na adquisición das habilidades de pensamento matemático, en concreto na capacidade de analizar e investigar, interpretar e comunicar de forma matemática diversos fenómenos e problemas en distintos contextos, así como de proporcionarlles solucións prácticas; tamén debe desenvolver actitudes positivas cara ao coñecemento matemático, tanto para o enriquecemento persoal como para a valoración do seu papel no progreso da humanidade.

O currículo básico de matemáticas non debe verse como un conxunto de bloques independentes. É necesario que se desenvolva de forma global, pensando nas conexións internas da materia tanto dentro do curso como entre as distintas etapas.

No desenvolvemento do currículo básico da materia de matemáticas preténdese que os coñecementos, as competencias e os valores estean integrados; desta maneira, os estándares de aprendizaxe avaliábel formuláronse tendo en conta a imprescindible relación entre os ditos elementos.

O bloque “Procesos, métodos e actitudes en Matemáticas” é un bloque común á etapa e transversal que debe desenvolverse de forma simultánea ao resto dos bloques de contido e que é o eixe fundamental da disciplina; artículase sobre procesos básicos e imprescindibles no quefacer matemático: a resolución de problemas, proxectos de investigación matemática, a matematización e modelización, as actitudes adecuadas para desenvolver o traballo científico e a utilización de medios tecnolóxicos.

Matemáticas. 1º e 2º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: uso da linguaxe apropiada (gráfica, numérica, alxébrica, etc.), reformulación do problema, resolver subproblemas, contaxe exhaustiva, empezar por casos particulares sinxelos, buscar regularidades e leis, etc.</p> <p>Reflexión sobre os resultados: revisión das operacións utilizadas, asignación de unidades aos resultados, comprobación e interpretación das solucións no contexto da situación, busca doutras formas de resolución, etc.</p> <p>Formulación de investigacións matemáticas escolares en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos;</p> <p>b) a elaboración e creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos;</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico;</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas;</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos;</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Describir e analizar situacións de cambio, para encontrar patróns, regularidades e leis matemáticas, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos, valorando a súa utilidade para facer predicións.</p> <p>4. Afondar en problemas resoltos propondo pequenas variacións nos datos, outras preguntas, outros contextos, etc.</p> <p>5. Elaborar e presentar informes sobre o proceso, resultados e conclusións obtidas nos procesos de investigación.</p> <p>6. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións problemáticas da realidade.</p> <p>7. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>8. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao que facer matemático.</p> <p>9. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>10. Reflexionar sobre as decisións tomadas, aprendendo disto para situacións similares futuras.</p> <p>11. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>12. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuada.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado dos problemas (datos, relacións entre os datos, contexto do problema).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas, reflexionando sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Identifica patróns, regularidades e leis matemáticas en situacións de cambio, en contextos numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>3.2. Utiliza as leis matemáticas encontradas para realizar simulacións e predicións sobre os resultados esperables, valorando a súa eficacia e idoneidade.</p> <p>4.1. Afonda nos problemas unha vez resoltos revisando o proceso de resolución e os pasos e ideas importantes, analizando a coherencia da solución ou buscando outras formas de resolución.</p> <p>4.2. Propón novos problemas, a partir dun resolto, variando os datos, formulando novas preguntas, resolvendo outros problemas parecidos, tratando casos particulares ou máis xerais de interese, establecendo conexións entre o problema e a realidade.</p> <p>5.1. Expón e defende o proceso seguido ademais das conclusións obtidas, utilizando distintas linguaxes: alxébrica, gráfica, xeométrica e estatístico-probabilística.</p> <p>6.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>6.2. Establece conexións entre un problema do mundo real e o mundo matemático identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel e os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>6.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos sinxelos que permitan a resolución dun problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>6.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>6.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>7.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre el e os seus resultados.</p> <p>8.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade e aceptación da crítica razoada.</p> <p>8.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>8.3. Distingue entre problemas e exercicios e adopta a actitude adecuada para cada caso.</p> <p>8.4. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas, tanto no estudo dos conceptos como na resolución de problemas.</p> <p>9.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización, valorando as consecuencias delas e a súa conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>10.1. Reflexiona sobre os problemas resoltos e os procesos desenvolvidos, valorando a potencia e sinxeleza das ideas clave, aprendendo para situacións futuras similares.</p> <p>11.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>11.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>11.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>11.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>12.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>12.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>12.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Divisibilidade dos números naturais. Cráterios de divisibilidade.</p> <p>Números primos e compostos. Descomposición dun número en factores primos.</p> <p>Múltiplos e divisores comúns a varios números. Máximo común divisor e mínimo común múltiplo de dous ou máis números naturais.</p> <p>Números negativos. Significado e utilización en contextos reais.</p> <p>Números enteiros. Representación, ordenación na recta numérica e operacións. Operacións con calculadora.</p> <p>Fraccións en ambientes cotiáns. Fraccións equivalentes. Comparación de fraccións. Representación, ordenación e operacións.</p> <p>Números decimais. Representación, ordenación e operacións.</p> <p>Relación entre fraccións e decimais. Conversión e operacións.</p> <p>Significados e propiedades dos números en contextos diferentes ao do cálculo: números triangulares, cadrados, pentagonais, etc.</p> <p>Potencias de números enteiros e fraccionarios con expoñente natural. Operacións.</p> <p>Potencias de base 10. Utilización da notación científica para representar números grandes.</p> <p>Cadrados perfectos. Raíces cadradas. Estimación e obtención de raíces aproximadas.</p> <p>Xerarquía das operacións.</p> <p>Cálculos con porcentaxes (mental, manual, calculadora). Aumentos e diminucións porcentuais.</p> <p>Razón e proporción. Magnitudes directa e inversamente proporcionais. Constante de proporcionalidade.</p> <p>Resolución de problemas en que interveña a proporcionalidade directa ou inversa ou variacións porcentuais. Reparticións directa e inversamente proporcionais.</p> <p>Elaboración e utilización de estratexias para o cálculo mental, para o cálculo aproximado e para o cálculo con calculadora ou outros medios tecnolóxicos.</p> <p>Iniciación á linguaxe alxébrica.</p> <p>Tradución de expresións da linguaxe cotiá, que representen situacións reais, para a alxébrica e viceversa.</p> <p>A linguaxe alxébrica para xeneralizar propiedades e simbolizar relacións. Obtención de fórmulas e termos xerais baseada na observación de pautas e regularidades. Valor numérico dunha expresión alxébrica.</p> <p>Operacións con expresións alxébricas sinxelas. Transformación e equivalencias. Identidades. Operacións con polinomios en casos sinxelos.</p> <p>Ecuacións de primeiro grao cunha incógnita (métodos alxébrico e gráfico) e de segundo grao cunha incógnita (método alxébrico). Resolución. Interpretación das solucións. Ecuacións sen solución. Resolución de problemas.</p> <p>Sistemas de dúas ecuacións lineares con dúas incógnitas. Métodos alxébricos de resolución e método gráfico. Resolución de</p>	<p>1. Utilizar números naturais, enteiros, fraccionarios, decimais e porcentaxes sinxelas, as súas operacións e propiedades para recoller, transformar e intercambiar información e resolver problemas relacionados coa vida diaria.</p> <p>2. Coñecer e utilizar propiedades e novos significados dos números en contextos de paridade, divisibilidade e operacións elementais, mellorando así a comprensión do concepto e dos tipos de números.</p> <p>3. Desenvolver, en casos sinxelos, a competencia no uso de operacións combinadas como síntese da secuencia de operacións aritméticas, aplicando correctamente a xerarquía das operacións ou estratexias de cálculo mental.</p> <p>4. Elixir a forma de cálculo apropiada (mental, escrita ou con calculadora), usando diferentes estratexias que permitan simplificar as operacións con números enteiros, fraccións, decimais e porcentaxes e estimando a coherencia e precisión dos resultados obtidos.</p> <p>5. Utilizar diferentes estratexias (emprego de táboas, obtención e uso da constante de proporcionalidade, redución á unidade, etc.) para obter elementos descoñecidos nun problema a partir doutros coñecidos en situacións da vida real en que existan variacións porcentuais e magnitudes directa ou inversamente proporcionais.</p> <p>6. Analizar procesos numéricos cambiantes, identificando os patróns e leis xerais que os rexen, utilizando a linguaxe alxébrica para expresalos, comunicalos, e realizar predicións sobre o seu comportamento ao modificar as variables, e operar con expresións alxébricas.</p> <p>7. Utilizar a linguaxe alxébrica para simbolizar e resolver problemas mediante o desenvolvemento de ecuacións de primeiro, segundo grao e sistemas de ecuacións, aplicando para a súa resolución métodos alxébricos ou gráficos e contrastando os resultados obtidos.</p>	<p>1.1. Identifica os distintos tipos de números (naturais, enteiros, fraccionarios e decimais) e utilízalos para representar, ordenar e interpretar adecuadamente a información cuantitativa.</p> <p>1.2. Calcula o valor de expresións numéricas de distintos tipos de números mediante as operacións elementais e as potencias de expoñente natural aplicando correctamente a xerarquía das operacións.</p> <p>1.3. Emprega adecuadamente os distintos tipos de números e as súas operacións para resolver problemas cotiáns contextualizados, representando e interpretando mediante medios tecnolóxicos, cando sexa necesario, os resultados obtidos.</p> <p>2.1. Recoñece novos significados e propiedades dos números en contextos de resolución de problemas sobre paridade, divisibilidade e operacións elementais.</p> <p>2.2. Aplica os cráterios de divisibilidade por 2, 3, 5, 9 e 11 para descompor en factores primos números naturais e emprégao en exercicios, actividades e problemas contextualizados.</p> <p>2.3. Identifica e calcula o máximo común divisor e o mínimo común múltiplo de dous ou máis números naturais mediante o algoritmo adecuado e aplícao a problemas contextualizados</p> <p>2.4. Realiza cálculos en que interveñen potencias de expoñente natural e aplica as regras básicas das operacións con potencias.</p> <p>2.5. Calcula e interpreta adecuadamente o oposto e o valor absoluto dun número enteiro comprendendo o seu significado e contextualizándoo en problemas da vida real.</p> <p>2.6. Realiza operacións de arredondamento e truncamento de números decimais coñecendo o grao de aproximación e aplícao a casos concretos.</p> <p>2.7. Realiza operacións de conversión entre números decimais e fraccionarios, acha fraccións equivalentes e simplifica fraccións, para aplícao na resolución de problemas.</p> <p>2.8. Utiliza a notación científica, valora o seu uso para simplificar cálculos e representar números moi grandes.</p> <p>3.1. Realiza operacións combinadas entre números enteiros, decimais e fraccionarios, con eficacia, ben mediante o cálculo mental, algoritmos de lapis e papel, calculadora ou medios tecnolóxicos utilizando a notación máis adecuada e respectando a xerarquía das operacións.</p> <p>4.1. Desenvolve estratexias de cálculo mental para realizar cálculos exactos ou aproximados valorando a precisión exixida na operación ou no problema.</p> <p>4.2. Realiza cálculos con números naturais, enteiros, fraccionarios e decimais decidindo a forma máis adecuada (mental, escrita ou con calculadora), coherente e precisa.</p> <p>5.1. Identifica e discrimina relacións de proporcionalidade numérica (como o factor de conversión ou cálculo de porcentaxes) e emprégaas para resolver problemas en situacións cotiáns.</p> <p>5.2. Analiza situacións sinxelas e recoñece que interveñen magnitudes que non son directa nin inversamente proporcionais.</p> <p>6.1. Describe situacións ou enunciados que dependen de cantidades variables ou descoñecidas e secuencias lóxicas ou regularidades, mediante expresións alxébricas, e opera con elas.</p> <p>6.2. Identifica propiedades e leis xerais a partir do estudo de procesos numéricos recorrentes ou cambiantes, exprésaaas mediante a linguaxe alxébrica e utilízaaas para facer predicións.</p> <p>6.3. Utiliza as identidades alxébricas notables e as propiedades das operacións para transformar expresións alxébricas.</p> <p>7.1. Comproba, dada unha ecuación (ou un sistema), se un número (ou números) é (son) solución dela.</p> <p>7.2. Formula alxébricamente unha situación da vida real mediante ecuacións de primeiro e segundo grao, e sistemas de ecuacións lineares con dúas incógnitas, resólveas e interpreta o resultado obtido.</p>

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
problemas.		
Bloque 3. Xeometría		
<p>Elementos básicos da xeometría do plano. Relacións e propiedades de figuras no plano: Paralelismo e perpendicularidade. Ángulos e as súas relacións. Construcións xeométricas sinxelas: mediatriz, bisectriz. Propiedades. Figuras planas elementais: triángulo, cadrado, figuras poligonais. Clasificación de triángulos e cuadriláteros. Propiedades e relacións. Medida e cálculo de ángulos de figuras planas. Cálculo de áreas e perímetros de figuras planas. Cálculo de áreas por descomposición en figuras simples. Circunferencia, círculo, arcos e sectores circulares. Triángulos rectángulos. O teorema de Pitágoras. Xustificación xeométrica e aplicacións. Semellanza: figuras semellantes. Criterios de semellanza. Razón de semellanza e escala. Razón entre lonxitudes, áreas e volumes de corpos semellantes. Poliedros e corpos de revolución. Elementos característicos, clasificación. Áreas e volumes. Propiedades, regularidades e relacións dos poliedros. Cálculo de lonxitudes, superficies e volumes do mundo físico. Uso de ferramentas informáticas para estudar formas, configuracións e relacións xeométricas.</p>	<p>1. Recoñecer e describir figuras planas, os seus elementos e propiedades características para clasificalas, identificar situacións, describir o contexto físico, e abordar problemas da vida cotiá.</p> <p>2. Utilizar estratexias, ferramentas tecnolóxicas e técnicas simples da xeometría analítica plana para a resolución de problemas de perímetros, áreas e ángulos de figuras planas, utilizando a linguaxe matemática adecuada para expresar o procedemento seguido na resolución.</p> <p>3. Recoñecer o significado aritmético do teorema de Pitágoras (cadrados de números, ternas pitagóricas) e o significado xeométrico (áreas de cadrados construídos sobre os lados) e empregalo para resolver problemas xeométricos.</p> <p>4. Analizar e identificar figuras semellantes, calculando a escala ou razón de semellanza e a razón entre lonxitudes, áreas e volumes de corpos semellantes.</p> <p>5. Analizar distintos corpos xeométricos (cubos, ortoedros, prismas, pirámides, cilindros, conos e esferas) e identificar os seus elementos característicos (vértices, arestas, faces, desenvolvementos planos, seccións ao cortar con planos, corpos obtidos mediante seccións, simetrías, etc.).</p> <p>6. Resolver problemas que ocasiona o cálculo de lonxitudes, superficies e volumes do mundo físico, utilizando propiedades, regularidades e relacións dos poliedros.</p>	<p>1.1. Recoñece e describe as propiedades características dos polígonos regulares: ángulos interiores, ángulos centrais, diagonais, apotema, simetrías, etc.</p> <p>1.2. Define os elementos característicos dos triángulos, traza estes e coñece a propiedade común a cada un deles, e clasifícaos atendendo tanto aos seus lados como aos seus ángulos.</p> <p>1.3. Clasifica os cuadriláteros e paralelogramos atendendo ao paralelismo entre os seus lados opostos e coñecendo as súas propiedades referentes a ángulos, lados e diagonais.</p> <p>1.4. Identifica as propiedades xeométricas que caracterizan os puntos da circunferencia e o círculo.</p> <p>2.1. Resolve problemas relacionados con distancias, perímetros, superficies e ángulos de figuras planas, en contextos da vida real, utilizando as ferramentas tecnolóxicas e as técnicas xeométricas máis apropiadas.</p> <p>2.2. Calcula a lonxitude da circunferencia, a área do círculo, a lonxitude dun arco e a área dun sector circular, e aplícaa para resolver problemas xeométricos.</p> <p>3.1. Comprende os significados aritmético e xeométrico do teorema de Pitágoras e utilízao para a busca de ternas pitagóricas ou a comprobación do teorema construíndo outros polígonos sobre os lados do triángulo rectángulo.</p> <p>3.2. Aplica o teorema de Pitágoras para calcular lonxitudes descoñecidas na resolución de triángulos e áreas de polígonos regulares, en contextos xeométricos ou en contextos reais</p> <p>4.1. Recoñece figuras semellantes e calcula a razón de semellanza e a razón de superficies e volumes de figuras semellantes.</p> <p>4.2. Utiliza a escala para resolver problemas da vida cotiá sobre planos, mapas e outros contextos de semellanza.</p> <p>5.1. Analiza e identifica as características de distintos corpos xeométricos, utilizando a linguaxe xeométrica adecuada.</p> <p>5.2. Constrúe seccións sinxelas dos corpos xeométricos, a partir de cortes con planos, mentalmente e utilizando os medios tecnolóxicos adecuados.</p> <p>5.3. Identifica os corpos xeométricos a partir dos seus desenvolvementos planos e reciprocamente.</p> <p>6.1. Resolve problemas da realidade mediante o cálculo de áreas e volumes de corpos xeométricos, utilizando as linguaxes xeométrica e alxébrica adecuadas.</p>
Bloque 4. Funcións		
<p>Coordenadas cartesianas: representación e identificación de puntos nun sistema de eixes coordenados. O concepto de función: variable dependente e independente. Formas de presentación (linguaxe habitual, táboa, gráfica, fórmula). Crecemento e decrecemento. Continuidade e discontinuidade. Cortes cos eixes. Máximos e mínimos relativos. Análise e comparación de gráficas. Funcións lineares. Cálculo, interpretación e identificación da pendente da recta. Representacións da recta a partir da ecuación e obtención da ecuación a partir dunha recta. Utilización de calculadoras gráficas e programas de ordenador para a construción e interpretación de gráficas.</p>	<p>1. Coñecer, manexar e interpretar o sistema de coordenadas cartesianas.</p> <p>2. Manexar as distintas formas de presentar unha función: linguaxe habitual, táboa numérica, gráfica e ecuación, pasando dunhas formas a outras e elixindo a mellor delas en función do contexto.</p> <p>3. Comprender o concepto de función. Recoñecer, interpretar e analizar as gráficas funcionais.</p> <p>4. Recoñecer, representar e analizar as funcións lineares, utilizándoas para resolver problemas.</p>	<p>1.1. Localiza puntos no plano a partir das súas coordenadas e nomea puntos do plano escribindo as súas coordenadas.</p> <p>2.1. Pasa dunhas formas de representación dunha función a outras e elixe a máis adecuada en función do contexto.</p> <p>3.1. Recoñece se unha gráfica representa ou non unha función.</p> <p>3.2. Interpreta unha gráfica e analiza recoñecendo as súas propiedades máis características.</p> <p>4.1. Recoñece e representa unha función linear a partir da ecuación ou dunha táboa de valores e obtén a pendente da recta correspondente.</p> <p>4.2. Obtén a ecuación dunha recta a partir da gráfica ou táboa de valores.</p> <p>4.3. Escribe a ecuación correspondente á relación linear existente entre dúas magnitudes e represéntaa.</p> <p>4.4. Estuda situacións reais sinxelas e, apoiándose en recursos tecnolóxicos, identifica o modelo matemático funcional (linear ou afín) máis adecuado para explicalas e realiza predicións e simulacións sobre o seu comportamento.</p>

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Poboación e individuo. Mostra. Variables estatísticas.</p> <p>Variables cualitativas e cuantitativas.</p> <p>Frecuencias absolutas e relativas.</p> <p>Organización en táboas de datos recollidos nunha experiencia.</p> <p>Diagramas de barras e de sectores.</p> <p>Polígonos de frecuencias.</p> <p>Medidas de tendencia central.</p> <p>Medidas de dispersión.</p> <p>Fenómenos deterministas e aleatorios.</p> <p>Formulación de conxecturas sobre o comportamento de fenómenos aleatorios sinxelos e deseño de experiencias para a súa comprobación.</p> <p>Frecuencia relativa dun suceso e a súa aproximación á probabilidade mediante a simulación ou experimentación.</p> <p>Sucesos elementais equiprobables e non equiprobables.</p> <p>Espazo mostral en experimentos sinxelos.</p> <p>Táboas e diagramas de árbore sinxelos.</p> <p>Cálculo de probabilidades mediante a regra de Laplace en experimentos sinxelos.</p>	<p>1. Formular preguntas adecuadas para coñecer as características de interese dunha poboación e recoller, organizar e presentar datos relevantes para respondelas, utilizando os métodos estatísticos apropiados e as ferramentas adecuadas, organizando os datos en táboas e construíndo gráficas, calculando os parámetros relevantes e obtendo conclusións razoables a partir dos resultados obtidos.</p> <p>2. Utilizar ferramentas tecnolóxicas para organizar datos, xerar gráficas estatísticas, calcular parámetros relevantes e comunicar os resultados obtidos que respondan ás preguntas formuladas previamente sobre a situación estudada.</p> <p>3. Diferenciar os fenómenos deterministas dos aleatorios, valorando a posibilidade que ofrecen as matemáticas para analizar e facer predicións razoables acerca do comportamento dos aleatorios a partir das regularidades obtidas ao repetir un número significativo de veces a experiencia aleatoria, ou o cálculo da súa probabilidade.</p> <p>4. Inducir a noción de probabilidade a partir do concepto de frecuencia relativa e como medida de incerteza asociada aos fenómenos aleatorios, sexa ou non posible a experimentación.</p>	<p>1.1. Define poboación, mostra e individuo desde o punto de vista da estatística, e aplícaos a casos concretos.</p> <p>1.2. Recoñece e propón exemplos de distintos tipos de variables estatísticas, tanto cualitativas como cuantitativas.</p> <p>1.3. Organiza datos, obtidos dunha poboación, de variables cualitativas ou cuantitativas en táboas, calcula as súas frecuencias absolutas e relativas e represéntaos graficamente.</p> <p>1.4. Calcula a media aritmética, a mediana (intervalo mediano), a moda (intervalo modal), e o rango, e emprégaos para resolver problemas.</p> <p>1.5. Interpreta gráficos estatísticos sinxelos recollidos en medios de comunicación.</p> <p>2.1. Emprega a calculadora e ferramentas tecnolóxicas para organizar datos, xerar gráficos estatísticos e calcular as medidas de tendencia central e o rango de variables estatísticas cuantitativas.</p> <p>2.2. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para comunicar información resumida e relevante sobre unha variable estatística analizada.</p> <p>3.1. Identifica os experimentos aleatorios e distíngueos dos deterministas.</p> <p>3.2. Calcula a frecuencia relativa dun suceso mediante a experimentación.</p> <p>3.3. Realiza predicións sobre un fenómeno aleatorio a partir do cálculo exacto da súa probabilidade ou a aproximación desta mediante a experimentación.</p> <p>4.1. Describe experimentos aleatorios sinxelos e enumera todos os resultados posibles, apoiándose en táboas, contaxes ou diagramas en árbore sinxelos.</p> <p>4.2. Distíngue entre sucesos elementais equiprobables e non equiprobables.</p> <p>4.3. Calcula a probabilidade de sucesos asociados a experimentos sinxelos mediante a regra de Laplace, e exprésaa en forma de fracción e como porcentaxe.</p>

Matemáticas I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: relación con outros problemas coñecidos, modificación de variables, supor o problema resolto.</p> <p>Solucións e/ou resultados obtidos: coherencia das solucións coa situación, revisión sistemática do proceso, outras formas de resolución, problemas parecidos, xeneralizacións e particularizacións interesantes.</p> <p>Iniciación á demostración en matemáticas: métodos, razoamentos, linguaxes, etc.</p> <p>Métodos de demostración: redución ao absurdo, método de indución, contraexemplos, razoamentos encadeados, etc.</p> <p>Razoamento dedutivo e indutivo.</p> <p>Linguaxe gráfica, alxébrica, outras formas de representación de argumentos.</p> <p>Elaboración e presentación oral e/ou escrita de informes científicos sobre o proceso seguido na resolución dun problema ou na demostración dun resultado matemático.</p> <p>Realización de investigacións matemáticas a partir de contextos da realidade ou contextos do mundo das matemáticas.</p> <p>Elaboración e presentación dun informe científico sobre o proceso, resultados e conclusións do proceso de investigación desenvolvido.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos;</p> <p>b) a elaboración e creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos;</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico;</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas;</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos;</p> <p>f) comunicar e compartir, en contornos apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente, de forma razoada o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Realizar demostracións sinxelas de propiedades ou teoremas relativos a contidos alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>4. Elaborar un informe científico escrito que sirva para comunicar as ideas matemáticas xurdidas na resolución dun problema ou nunha demostración, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>5. Planificar adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>6. Practicar estratexias para a xeración de investigacións matemáticas, a partir: a) da resolución dun problema e da profundización posterior; b) da xeneralización de propiedades e leis matemáticas; c) profundización nalgún momento da historia das matemáticas; concretando todo isto en contextos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>7. Elaborar un informe científico escrito que recolla o proceso de investigación realizado, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>8. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións da realidade.</p> <p>9. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>10. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>11. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>12. Reflexionar sobre as decisións tomadas, valorando a súa eficacia e aprendendo delas para situacións similares futuras.</p> <p>13. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>14. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente, de forma razoada, o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado que se quere resolver ou demostrar (datos, relacións entre os datos, condicións, hipóteses, coñecementos matemáticos necesarios, etc.).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas.</p> <p>2.5. Reflexiona sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Utiliza diferentes métodos de demostración en función do contexto matemático.</p> <p>3.2. Reflexiona sobre o proceso de demostración (estrutura, método, linguaxe e símbolos, pasos clave, etc.).</p> <p>4.1. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto e á situación.</p> <p>4.2. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>4.3. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema, situación que se quere resolver ou propiedade ou teorema que se quere demostrar, tanto na busca de resultados como para a mellora da eficacia na comunicación das ideas matemáticas.</p> <p>5.1. Coñece a estrutura do proceso de elaboración dunha investigación matemática: problema de investigación, estado da cuestión, obxectivos, hipóteses, metodoloxía, resultados, conclusións, etc.</p> <p>5.2. Planifica adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5.3. Afonda na resolución dalgúns problemas, facendo novas preguntas, xeneralizando a situación ou os resultados, etc.</p> <p>6.1. Xeneraliza e demostra propiedades de contextos matemáticos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>6.2. Busca conexións entre contextos da realidade e do mundo das matemáticas (a historia da humanidade e a historia das matemáticas; arte e matemáticas; tecnoloxías e matemáticas, ciencias experimentais e matemáticas, economía e matemáticas, etc.) e entre contextos matemáticos (numéricos e xeométricos, xeométricos e funcionais, xeométricos e probabilísticos, discretos e continuos, finitos e infinitos, etc.).</p> <p>7.1. Consulta as fontes de información adecuadas ao problema de investigación.</p> <p>7.2. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto do problema de investigación.</p> <p>7.3. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>7.4. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema de investigación.</p> <p>7.5. Transmite certeza e seguranza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación.</p> <p>7.6. Reflexiona sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o nivel de: a) resolución do problema de investigación; b) consecución de obxectivos. Así mesmo, expón posibles continuacións da investigación; analiza os puntos fortes e débiles do proceso e fai explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>8.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p> <p>8.2. Establece conexións entre o problema do mundo real e o mundo matemático identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel, así como os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>8.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos adecuados que permitan a resolución do problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>8.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>8.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>9.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre os logros conseguidos, resultados mellorables, impresións persoais do proceso, etc.</p> <p>10.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade para a aceptación da crítica razoada, convivencia coa incerteza, tolerancia da frustración, autoanálise continua, autocrítica constante, etc.</p> <p>10.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>10.3. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas; revisar de forma crítica os resultados encontrados; etc.</p> <p>11.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización valorando as consecuencias delas e a conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>12.1. Reflexiona sobre os procesos desenvolvidos, tomando consciencia das súas estruturas; valorando a potencia, sinxeleza e beleza dos métodos e ideas utilizados; aprendendo disto para situacións futuras; etc.</p> <p>13.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>13.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>13.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>13.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>14.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>14.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>14.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Números reais: necesidade do seu estudo para a comprensión da realidade. Valor absoluto. Desigualdades. Distancias na recta real. Intervalos e contornos. Aproximación e erros. Notación científica.</p> <p>Números complexos. Forma binómica e polar. Representacións gráficas. Operacións elementais. Fórmula de Moivre.</p> <p>Sucesións numéricas: termo xeral, monotonía e cotación. O número e.</p> <p>Logaritmos decimais e neperianos. Ecuacións logarítmicas e exponenciais.</p> <p>Desenvolvemento e resolución de problemas da vida cotiá mediante ecuacións e inecuacións. Interpretación gráfica.</p> <p>Resolución de ecuacións non alxébricas sinxelas.</p> <p>Método de Gauss para a resolución e interpretación de sistemas de ecuacións lineares.</p>	<p>1. Utilizar os números reais, as súas operacións e propiedades, para recoller, transformar e intercambiar información, estimando, valorando e representando os resultados en contextos de resolución de problemas.</p> <p>2. Coñecer os números complexos como extensión dos números reais, utilizándoos para obter solucións dalgúns ecuacións alxébricas.</p> <p>3. Valorar as aplicacións do número e e dos logaritmos utilizando as súas propiedades na resolución de problemas extraídos de contextos reais.</p> <p>4. Analizar, representar e resolver problemas formulados en contextos reais, utilizando recursos alxébricos (ecuacións, inecuacións e sistemas) e interpretando criticamente os resultados.</p>	<p>1.1. Recoñece os distintos tipos de números (reais e complexos) e utilízalos para representar e interpretar adecuadamente información cuantitativa.</p> <p>1.2. Realiza operacións numéricas con eficacia, empregando cálculo mental, algoritmos de lapis e papel, calculadora ou ferramentas informáticas.</p> <p>1.3. Utiliza a notación numérica máis adecuada a cada contexto e xustifica a súa idoneidade.</p> <p>1.4. Obtén cotas de erro e estimacións nos cálculos aproximados que realiza valorando e xustificando a necesidade de estratexias adecuadas para minimizalas.</p> <p>1.5. Coñece e aplica o concepto de valor absoluto para calcular distancias e manexar desigualdades.</p> <p>1.6. Resolve problemas en que interveñen números reais e a súa representación e interpretación na recta real.</p> <p>2.1. Valora os números complexos como ampliación do concepto de números reais e utilízalos para obter a solución de ecuacións de segundo grao con coeficientes reais sen solución real.</p> <p>2.2. Opera con números complexos e represéntaos graficamente, e utiliza a fórmula de Moivre no caso das potencias.</p> <p>3.1. Aplica correctamente as propiedades para calcular logaritmos sinxelos en función doutros coñecidos.</p> <p>3.2. Resolve problemas asociados a fenómenos físicos, biolóxicos ou económicos mediante o uso de logaritmos e as súas propiedades.</p> <p>4.1. Formula alxebricamente as restricións indicadas nunha situación da vida real, estuda e clasifica un sistema de ecuacións lineares desenvolvido (como máximo de tres ecuacións e tres incógnitas), resólveo, mediante o método de Gauss, nos casos en que sexa posible, e aplícao para resolver problemas.</p> <p>4.2. Resolve problemas en que se precise o desenvolvemento e resolución de ecuacións (alxébricas e non alxébricas) e inecuacións (primeiro e segundo grao), e interpreta os resultados no contexto do problema.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Análise		
<p>Funciós reais de variable real.</p> <p>Funciós básicas: polinómicas, racionais sinxelas, valor absoluto, raíz, trigonométricas e as súas inversas, exponenciais, logarítmicas e funciós definidas a anacos.</p> <p>Operacións e composición de funciós. Función inversa. Funciós de oferta e demanda.</p> <p>Concepto de límite dunha función nun punto e no infinito. Cálculo de límites. Límites laterais. Indeterminacións.</p> <p>Continuidade dunha función. Estudo de discontinuidades.</p> <p>Derivada dunha función nun punto. Interpretación xeométrica da derivada da función nun punto. Recta tanxente e normal.</p> <p>Función derivada. Cálculo de derivadas. Regra da cadea.</p> <p>Representación gráfica de funciós.</p>	<p>1. Identificar funciós elementais, dadas a través de enunciados, táboas ou expresións alxébricas, que describan unha situación real, e analizar, cualitativa e cuantitativamente, as súas propiedades, para representalas graficamente e extraer información práctica que axude a interpretar o fenómeno de que derivan.</p> <p>2. Utilizar os conceptos de límite e continuidade dunha función aplicándoos no cálculo de límites e o estudo da continuidade dunha función nun punto ou un intervalo.</p> <p>3. Aplicar o concepto de derivada dunha función nun punto, a súa interpretación xeométrica e o cálculo de derivadas ao estudo de fenómenos naturais, sociais ou tecnolóxicos e á resolución de problemas xeométricos.</p> <p>4. Estudiar e representar graficamente funciós obtendo información a partir das súas propiedades e extraendo información sobre o seu comportamento local ou global.</p>	<p>1.1. Recoñece analítica e graficamente as funciós reais de variable real elementais.</p> <p>1.2. Selecciona de maneira adecuada e razoada eixes, unidades, dominio e escalas, e recoñece e identifica os erros de interpretación derivados dunha mala elección.</p> <p>1.3. Interpreta as propiedades globais e locais das funciós, comprobando os resultados coa axuda de medios tecnolóxicos en actividades abstractas e problemas contextualizados.</p> <p>1.4. Extrae e identifica informacións derivadas do estudo e análise de funciós en contextos reais.</p> <p>2.1. Comprende o concepto de límite, realiza as operacións elementais de cálculo destes, e aplica os procesos para resolver indeterminacións.</p> <p>2.2. Determina a continuidade da función nun punto a partir do estudo do seu límite e do valor da función, para extraer conclusións en situacións reais.</p> <p>2.3. Coñece as propiedades das funciós continuas, e representa a función nun contorno dos puntos de discontinuidade.</p> <p>3.1. Calcula a derivada dunha función usando os métodos adecuados e emprégaa para estudar situacións reais e resolver problemas.</p> <p>3.2. Deriva funciós que son composición de varias funciós elementais mediante a regra da cadea.</p> <p>3.3. Determina o valor de parámetros para que se verifiquen as condicións de continuidade e derivabilidade dunha función nun punto.</p> <p>4.1. Representa graficamente funciós, despois dun estudo completo das súas características mediante as ferramentas básicas da análise.</p> <p>4.2. Utiliza medios tecnolóxicos adecuados para representar e analizar o comportamento local e global das funciós.</p>
Bloque 4. Xeometría		
<p>Medida dun ángulo en radiáns.</p> <p>Razóns trigonométricas dun ángulo calquera. Razóns trigonométricas dos ángulos suma, diferenza doutros dous, dobre e metade. Fórmulas de transformacións trigonométricas.</p> <p>Teoremas. Resolución de ecuacións trigonométricas sinxelas.</p> <p>Resolución de triángulos. Resolución de problemas xeométricos diversos.</p> <p>Vectores libres no plano. Operacións xeométricas.</p> <p>Produto escalar. Módulo dun vector.</p> <p>Ángulo de dous vectores.</p> <p>Bases ortogonais e ortonormais.</p> <p>Xeometría métrica plana. Ecuacións da recta. Posicións relativas de rectas. Distancias e ángulos. Resolución de problemas.</p> <p>Lugares xeométricos do plano.</p> <p>Cónicas. Circunferencia, elipse, hipérbola e parábola. Ecuación e elementos.</p>	<p>1. Recoñecer e traballar cos ángulos en radiáns manexando con soltura as razóns trigonométricas dun ángulo, do seu dobre e metade, así como as transformacións trigonométricas usuais.</p> <p>2. Utilizar os teoremas do seno, coseno e tanxente e as fórmulas trigonométricas usuais para resolver ecuacións trigonométricas, así como aplicarlas na resolución de triángulos directamente ou como consecuencia da resolución de problemas xeométricos do mundo natural, xeométrico ou tecnolóxico.</p> <p>3. Manexar a operación do produto escalar e as súas consecuencias. Entender os conceptos de base ortogonal e ortonormal. Distinguir e manexarse con precisión no plano euclídeo e no plano métrico, utilizando en ambos os casos as súas ferramentas e propiedades.</p> <p>4. Interpretar analiticamente distintas situacións da xeometría plana elemental, obtendo as ecuacións de rectas e utilízalas, para resolver problemas de incidencia e cálculo de distancias.</p> <p>5. Manexar o concepto de lugar xeométrico no plano. Identificar as formas correspondentes a algúns lugares xeométricos usuais, estudando as súas ecuacións reducidas e analizando as súas propiedades métricas.</p>	<p>1.1. Coñece as razóns trigonométricas dun ángulo, o seu dobre e metade, así como as do ángulo suma e diferenza doutros dous.</p> <p>2.1. Resolve problemas xeométricos do mundo natural, xeométrico ou tecnolóxico, utilizando os teoremas do seno, coseno e tanxente e as fórmulas trigonométricas usuais.</p> <p>3.1. Emprega con asiduidade as consecuencias da definición de produto escalar para normalizar vectores, calcular o coseno dun ángulo, estudar a ortogonalidade de dous vectores ou a proxección dun vector sobre outro.</p> <p>3.2. Calcula a expresión analítica do produto escalar, do módulo e do coseno do ángulo.</p> <p>4.1. Calcula distancias, entre puntos e dun punto a unha recta, así como ángulos de dúas rectas.</p> <p>4.2. Obtén a ecuación dunha recta nas súas diversas formas, identificando en cada caso os seus elementos característicos.</p> <p>4.3. Recoñece e diferencia analiticamente as posicións relativas das rectas.</p> <p>5.1. Coñece o significado de lugar xeométrico e identifica os lugares máis usuais en xeometría plana, así como as súas características.</p> <p>5.2. Realiza investigacións utilizando programas informáticos específicos nas cales haxa que seleccionar, estudar posicións relativas e realizar interseccións entre rectas e as distintas cónicas estudadas.</p>

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Estatística e probabilidade		
<p>Estatística descritiva bidimensional: Táboas de continxencia. Distribución conxunta e distribucións marxinais. Medias e desviacións típicas marxinais. Distribucións condicionadas. Independencia de variables estatísticas. Estudo da dependencia de dúas variables estatísticas. Representación gráfica: nube de puntos. Dependencia linear de dúas variables estatísticas. Covariancia e correlación: Cálculo e interpretación do coeficiente de correlación linear. Regresión linear. Estimación. Predicións estatísticas e fiabilidade destas.</p>	<p>1. Describir e comparar conxuntos de datos de distribucións bidimensionais, con variables discretas ou continuas, procedentes de contextos relacionados co mundo científico e obter os parámetros estatísticos máis usuais, mediante os medios máis adecuados (lapis e papel, calculadora, folia de cálculo) e valorando a dependencia entre as variables. 2. Interpretar a posible relación entre dúas variables e cuantificar a relación linear entre elas mediante o coeficiente de correlación, valorando a pertinencia de axustar unha recta de regresión e, se for o caso, a conveniencia de realizar predicións, avaliando a súa fiabilidade nun contexto de resolución de problemas relacionados con fenómenos científicos. 3. Utilizar o vocabulario adecuado para a descrición de situacións relacionadas coa estatística, analizando un conxunto de datos ou interpretando de forma crítica informacións estatísticas presentes nos medios de comunicación, a publicidade e outros ámbitos, detectando posibles erros e manipulacións tanto na presentación dos datos como das conclusións.</p>	<p>1.1. Elabora táboas bidimensionais de frecuencias a partir dos datos dun estudo estatístico, con variables discretas e continuas. 1.2. Calcula e interpreta os parámetros estatísticos máis usuais en variables bidimensionais. 1.3. Calcula as distribucións marxinais e diferentes distribucións condicionadas a partir dunha táboa de continxencia, así como os seus parámetros (media, variancia e desviación típica). 1.4. Decide se dúas variables estatísticas son ou non dependentes a partir das súas distribucións condicionadas e marxinais. 1.5. Usa adecuadamente medios tecnolóxicos para organizar e analizar datos desde o punto de vista estatístico, calcular parámetros e xerar gráficos estatísticos. 2.1. Distingue a dependencia funcional da dependencia estatística e estima se dúas variables son ou non estatisticamente dependentes mediante a representación da nube de puntos. 2.2. Cuantifica o grao e sentido da dependencia linear entre dúas variables mediante o cálculo e interpretación do coeficiente de correlación linear. 2.3. Calcula as rectas de regresión de dúas variables e obtén predicións a partir delas. 2.4. Avalía a fiabilidade das predicións obtidas a partir da recta de regresión mediante o coeficiente de determinación linear. 3.1. Describe situacións relacionadas coa estatística utilizando un vocabulario adecuado.</p>

Matemáticas II. 2º bacharelato

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Procesos, métodos e actitudes en matemáticas		
<p>Planificación do proceso de resolución de problemas.</p> <p>Estratexias e procedementos postos en práctica: relación con outros problemas coñecidos, modificación de variables, supor o problema resolto.</p> <p>Solucións e/ou resultados obtidos: coherencia das solucións coa situación, revisión sistemática do proceso, outras formas de resolución, problemas parecidos, xeneralizacións e particularizacións interesantes.</p> <p>Iniciación á demostración en matemáticas: métodos, razoamentos, linguaxes, etc.</p> <p>Métodos de demostración: redución ao absurdo, método de indución, contraexemplos, razoamentos encadeados, etc.</p> <p>Razoamento dedutivo e indutivo</p> <p>Linguaxe gráfica, alxébrica, outras formas de representación de argumentos.</p> <p>Elaboración e presentación oral e/ou escrita de informes científicos sobre o proceso seguido na resolución dun problema ou na demostración dun resultado matemático.</p> <p>Realización de investigacións matemáticas a partir de contextos da realidade ou contextos do mundo das matemáticas.</p> <p>Elaboración e presentación dun informe científico sobre o proceso, resultados e conclusións do proceso de investigación desenvolvido.</p> <p>Práctica dos procesos de matematización e modelización, en contextos da realidade e en contextos matemáticos.</p> <p>Confianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes adecuadas e afrontar as dificultades propias do traballo científico.</p> <p>Utilización de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe para:</p> <p>a) a recolla ordenada e a organización de datos;</p> <p>b) a elaboración e creación de representacións gráficas de datos numéricos, funcionais ou estatísticos;</p> <p>c) facilitar a comprensión de propiedades xeométricas ou funcionais e a realización de cálculos de tipo numérico, alxébrico ou estatístico;</p> <p>d) o deseño de simulacións e a elaboración de predicións sobre situacións matemáticas diversas;</p> <p>e) a elaboración de informes e documentos sobre os procesos levados a cabo e os resultados e conclusións obtidos.</p> <p>f) comunicar e compartir, en medios apropiados, a información e as ideas matemáticas.</p>	<p>1. Expresar verbalmente de forma razoada o proceso seguido na resolución dun problema.</p> <p>2. Utilizar procesos de razoamento e estratexias de resolución de problemas, realizando os cálculos necesarios e comprobando as solucións obtidas.</p> <p>3. Realizar demostracións sinxelas de propiedades ou teoremas relativos a contidos alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos e probabilísticos.</p> <p>4. Elaborar un informe científico escrito que sirva para comunicar as ideas matemáticas xurdidas na resolución dun problema ou nunha demostración, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>5. Planificar adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>6. Practicar estratexias para a xeración de investigacións matemáticas, a partir: a) da resolución dun problema e da profundización posterior; b) da xeneralización de propiedades e leis matemáticas; c) do profundamento nalgún momento da historia das matemáticas; concretando todo isto en contextos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>7. Elaborar un informe científico escrito que recolla o proceso de investigación realizado, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>8. Desenvolver procesos de matematización en contextos da realidade cotiá (numéricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos) a partir da identificación de problemas en situacións da realidade.</p> <p>9. Valorar a modelización matemática como un recurso para resolver problemas da realidade cotiá, avaliando a eficacia e limitacións dos modelos utilizados ou construídos.</p> <p>10. Desenvolver e cultivar as actitudes persoais inherentes ao quefacer matemático.</p> <p>11. Superar bloqueos e inseguranzas ante a resolución de situacións descoñecidas.</p> <p>12. Reflexionar sobre as decisións tomadas, valorando a súa eficacia e aprendendo delas para situacións similares futuras.</p> <p>13. Empregar as ferramentas tecnolóxicas adecuadas, de forma autónoma, realizando cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos, facendo representacións gráficas, recreando situacións matemáticas mediante simulacións ou analizando con sentido crítico situacións diversas que axuden á comprensión de conceptos matemáticos ou á resolución de problemas.</p> <p>14. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación de modo habitual no proceso de aprendizaxe, buscando, analizando e seleccionando información relevante na internet ou noutras fontes, elaborando documentos propios, facendo exposicións e argumentacións destes e compartíndoos en medios apropiados para facilitar a interacción.</p>	<p>1.1. Expresa verbalmente de forma razoada o proceso seguido na resolución dun problema, co rigor e a precisión adecuados.</p> <p>2.1. Analiza e comprende o enunciado que se quere resolver ou demostrar (datos, relacións entre os datos, condicións, hipóteses, coñecementos matemáticos necesarios, etc.).</p> <p>2.2. Valora a información dun enunciado e relaciónaa co número de solucións do problema.</p> <p>2.3. Realiza estimacións e elabora conxecturas sobre os resultados dos problemas que se queren resolver, valorando a súa utilidade e eficacia.</p> <p>2.4. Utiliza estratexias heurísticas e procesos de razoamento na resolución de problemas.</p> <p>2.5. Reflexiona sobre o proceso de resolución de problemas.</p> <p>3.1. Utiliza diferentes métodos de demostración en función do contexto matemático.</p> <p>3.2. Reflexiona sobre o proceso de demostración (estrutura, método, linguaxe e símbolos, pasos clave, etc.).</p> <p>4.1. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto e á situación.</p> <p>4.2. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>4.3. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema, situación que se quere resolver ou propiedade ou teorema que se quere demostrar, tanto na busca de resultados como para a mellora da eficacia na comunicación das ideas matemáticas.</p> <p>5.1. Coñece a estrutura do proceso de elaboración dunha investigación matemática: problema de investigación, estado da cuestión, obxectivos, hipóteses, metodoloxía, resultados, conclusións, etc.</p> <p>5.2. Planifica adecuadamente o proceso de investigación, tendo en conta o contexto en que se desenvolve e o problema de investigación formulado.</p> <p>5.3. Afonda na resolución dalgúns problemas, facendo novas preguntas, xeneralizando a situación ou os resultados, etc.</p> <p>6.1. Xeneraliza e demostra propiedades de contextos matemáticos numéricos, alxébricos, xeométricos, funcionais, estatísticos ou probabilísticos.</p> <p>6.2. Busca conexións entre contextos da realidade e do mundo das matemáticas (a historia da humanidade e a historia das matemáticas; arte e matemáticas; tecnoloxías e matemáticas, ciencias experimentais e matemáticas, economía e matemáticas, etc.) e entre contextos matemáticos (numéricos e xeométricos, xeométricos e funcionais, xeométricos e probabilísticos, discretos e continuos, finitos e infinitos, etc.).</p> <p>7.1. Consulta as fontes de información adecuadas ao problema de investigación.</p> <p>7.2. Usa a linguaxe, a notación e os símbolos matemáticos adecuados ao contexto do problema de investigación.</p> <p>7.3. Utiliza argumentos, xustificacións, explicacións e razoamentos explícitos e coherentes.</p> <p>7.4. Emprega as ferramentas tecnolóxicas adecuadas ao tipo de problema de investigación.</p> <p>7.5. Transmite certeza e seguranza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación.</p> <p>7.6. Reflexiona sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o nivel de: a) resolución do problema de investigación; b) consecución de obxectivos. Así mesmo, expón posibles continuacións da investigación; analiza os puntos fortes e débiles do proceso e fai explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia.</p> <p>8.1. Identifica situacións problemáticas da realidade, susceptibles de conter problemas de interese.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
		<p>8.2. Establece conexións entre o problema do mundo real e o mundo matemático: identificando o problema ou problemas matemáticos que subxacen nel, así como os coñecementos matemáticos necesarios.</p> <p>8.3. Usa, elabora ou constrúe modelos matemáticos adecuados que permitan a resolución do problema ou problemas dentro do campo das matemáticas.</p> <p>8.4. Interpreta a solución matemática do problema no contexto da realidade.</p> <p>8.5. Realiza simulacións e predicións, no contexto real, para valorar a adecuación e as limitacións dos modelos, propondo melloras que aumenten a súa eficacia.</p> <p>9.1. Reflexiona sobre o proceso e obtén conclusións sobre os logros conseguidos, resultados mellorables, impresións persoais do proceso, etc.</p> <p>10.1. Desenvolve actitudes adecuadas para o traballo en matemáticas: esforzo, perseveranza, flexibilidade para a aceptación da crítica razoada, convivencia coa incerteza, tolerancia da frustración, autoanálise continua, autocrítica constante, etc.</p> <p>10.2. Proponse a resolución de desafíos e problemas coa precisión, esmero e interese adecuados ao nivel educativo e á dificultade da situación.</p> <p>10.3. Desenvolve actitudes de curiosidade e indagación, xunto con hábitos de facer/se preguntas e buscar respostas adecuadas; revisar de forma crítica os resultados encontrados; etc.</p> <p>11.1. Toma decisións nos procesos de resolución de problemas, de investigación e de matematización ou de modelización valorando as consecuencias destas e a conveniencia pola súa sinxeleza e utilidade.</p> <p>12.1. Reflexiona sobre os procesos desenvolvidos, tomando consciencia das súas estruturas; valorando a potencia, sinxeleza e beleza dos métodos e ideas utilizados; aprendendo disto para situacións futuras; etc.</p> <p>13.1. Selecciona ferramentas tecnolóxicas adecuadas e utilízalas para a realización de cálculos numéricos, alxébricos ou estatísticos cando a dificultade destes impide ou non aconsella facelos manualmente.</p> <p>13.2. Utiliza medios tecnolóxicos para facer representacións gráficas de funcións con expresións alxébricas complexas e extraer información cualitativa e cuantitativa sobre elas.</p> <p>13.3. Deseña representacións gráficas para explicar o proceso seguido na solución de problemas, mediante a utilización de medios tecnolóxicos.</p> <p>13.4. Recrea contornos e obxectos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas interactivas para mostrar, analizar e comprender propiedades xeométricas.</p> <p>14.1. Elabora documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante, coa ferramenta tecnolóxica adecuada e compárteos para a súa discusión ou difusión.</p> <p>14.2. Utiliza os recursos creados para apoiar a exposición oral dos contidos tratados na aula.</p> <p>14.3. Usa adecuadamente os medios tecnolóxicos para estruturar e mellorar o seu proceso de aprendizaxe recollendo a información das actividades, analizando puntos fortes e débiles do seu proceso académico e establecendo pautas de mellora.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Números e álgebra		
<p>Estudo das matrices como ferramenta para manexar e operar con datos estruturados en táboas e grafos. Clasificación de matrices. Operacións.</p> <p>Aplicación das operacións das matrices e das súas propiedades na resolución de problemas extraídos de contextos reais.</p> <p>Determinantes. Propiedades elementais.</p> <p>Rango dunha matriz.</p> <p>Matriz inversa.</p> <p>Representación matricial dun sistema: discusión e resolución de sistemas de ecuacións lineares. Método de Gauss. Regra de Cramer. Aplicación á resolución de problemas.</p>	<p>1. Utilizar a linguaxe matricial e as operacións con matrices para describir e interpretar datos e relacións na resolución de problemas diversos.</p> <p>2. Transcribir problemas expresados en linguaxe usual á linguaxe alxébrica e resolvelos utilizando técnicas alxébricas determinadas (matrices, determinantes e sistemas de ecuacións), interpretando criticamente o significado das solucións.</p>	<p>1.1. Utiliza a linguaxe matricial para representar datos facilitados mediante táboas ou grafos e para representar sistemas de ecuacións lineares, tanto de forma manual como co apoio de medios tecnolóxicos adecuados.</p> <p>1.2. Realiza operacións con matrices e aplica as propiedades destas operacións adecuadamente, de forma manual ou co apoio de medios tecnolóxicos.</p> <p>2.1. Determina o rango dunha matriz, até orde 4, aplicando o método de Gauss ou determinantes.</p> <p>2.2. Determina as condicións para que unha matriz teña inversa e calcúlala empregando o método máis adecuado.</p> <p>2.3. Resolve problemas susceptibles de ser representados matricialmente e interpreta os resultados obtidos.</p> <p>2.4. Formula alxebricamente as restricións indicadas nunha situación da vida real, estuda e clasifica o sistema de ecuacións lineares desenvolvido, resólveo nos casos que sexa posible, e aplica para resolver problemas.</p>
Bloque 3. Análise		
<p>Límite dunha función nun punto e no infinito. Continuidade dunha función. Tipos de discontinuidade. Teorema de Bolzano.</p> <p>Función derivada. Teoremas de Rolle e do valor medio. A regra de L'Hôpital. Aplicación ao cálculo de límites.</p> <p>Aplicacións da derivada: problemas de optimización.</p> <p>Primitiva dunha función. A integral indefinida. Técnicas elementais para o cálculo de primitivas.</p> <p>A integral definida. Teoremas do valor medio e fundamental do cálculo integral. Aplicación ao cálculo de áreas de rexións planas.</p>	<p>1. Estudiar a continuidade dunha función nun punto ou nun intervalo, aplicando os resultados que derivan disto.</p> <p>2. Aplicar o concepto de derivada dunha función nun punto, a súa interpretación xeométrica e o cálculo de derivadas para o estudo de fenómenos naturais, sociais ou tecnolóxicos e a resolución de problemas xeométricos, de cálculo de límites e de optimización.</p> <p>3. Calcular integrais de funcións sinxelas aplicando as técnicas básicas para o cálculo de primitivas.</p> <p>4. Aplicar o cálculo de integrais definidas na medida de áreas de rexións planas limitadas por rectas e curvas sinxelas que sexan facilmente representables e, en xeral, á resolución de problemas.</p>	<p>1.1. Coñece as propiedades das funcións continuas, e representa a función nun contorno dos puntos de discontinuidade.</p> <p>1.2. Aplica os conceptos de límite e de derivada, así como os teoremas relacionados, á resolución de problemas.</p> <p>2.1. Aplica a regra de L'Hôpital para resolver indeterminacións no cálculo de límites.</p> <p>2.2. Formula problemas de optimización relacionados coa xeometría ou coas ciencias experimentais e sociais, resólveos e interpreta o resultado obtido dentro do contexto.</p> <p>3.1. Aplica os métodos básicos para o cálculo de primitivas de funcións.</p> <p>4.1. Calcula a área de recintos limitados por rectas e curvas sinxelas ou por dúas curvas.</p> <p>4.2. Utiliza os medios tecnolóxicos para representar e resolver problemas de áreas de recintos limitados por funcións coñecidas.</p>
Bloque 4. Xeometría		
<p>Vectores no espazo tridimensional. Produto escalar, vectorial e mixto. Significado xeométrico.</p> <p>Ecuacións da recta e o plano no espazo.</p> <p>Posicións relativas (incidencia, paralelismo e perpendicularidade entre rectas e planos).</p> <p>Propiedades métricas (cálculo de ángulos, distancias, áreas e volumes).</p>	<p>1. Resolver problemas xeométricos espaciais, utilizando vectores.</p> <p>2. Resolver problemas de incidencia, paralelismo e perpendicularidade entre rectas e planos utilizando as distintas ecuacións da recta e do plano no espazo.</p> <p>3. Utilizar os distintos produtos entre vectores para calcular ángulos, distancias, áreas e volumes, calculando o seu valor e tendo en conta o seu significado xeométrico.</p>	<p>1.1. Realiza operacións elementais con vectores, manexando correctamente os conceptos de base e de dependencia e independencia linear.</p> <p>2.1. Expresa a ecuación da recta das súas distintas formas, pasando dunha a outra correctamente, identificando en cada caso os seus elementos característicos, e resolvendo os problemas afíns entre rectas.</p> <p>2.2. Obtén a ecuación do plano nas súas distintas formas, pasando dunha a outra correctamente.</p> <p>2.3. Analiza a posición relativa de planos e rectas no espazo, aplicando métodos matriciais e alxébricos.</p> <p>2.4. Obtén as ecuacións de rectas e planos en diferentes situacións.</p> <p>3.1. Manexa o produto escalar e vectorial de dous vectores, significado xeométrico, expresión analítica e propiedades.</p> <p>3.2. Coñece o produto mixto de tres vectores, o seu significado xeométrico, a súa expresión analítica e propiedades.</p> <p>3.3. Determina ángulos, distancias, áreas e volumes utilizando os produtos escalar, vectorial e mixto, aplicándoos en cada caso á resolución de problemas xeométricos.</p> <p>3.4. Realiza investigacións utilizando programas informáticos específicos para seleccionar e estudar situacións novas da xeometría relativas a obxectos como a esfera.</p>

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. Estatística e Probabilidade		
<p>Sucesos. Asignación de probabilidades a sucesos mediante a regra de Laplace e a partir da súa frecuencia relativa. Axiomática de Kolmogorov.</p> <p>Aplicación da combinatoria ao cálculo de probabilidades.</p> <p>Experimentos simples e compostos. Probabilidade condicionada. Dependencia e independencia de sucesos.</p> <p>Teoremas da probabilidade total e de Bayes. Probabilidades iniciais e finais e verosimellanza dun suceso.</p> <p>Variables aleatorias discretas. Distribución de probabilidade. Media, variancia e desviación típica.</p> <p>Distribución binomial. Caracterización e identificación do modelo. Cálculo de probabilidades.</p> <p>Distribución normal. Tipificación da distribución normal. Asignación de probabilidades nunha distribución normal.</p> <p>Cálculo de probabilidades mediante a aproximación da distribución binomial pola normal.</p>	<p>1. Asignar probabilidades a sucesos aleatorios en experimentos simples e compostos (utilizando a regra de Laplace en combinación con diferentes técnicas de contaxe e a axiomática da probabilidade), así como a sucesos aleatorios condicionados (teorema de Bayes), en contextos relacionados co mundo real.</p> <p>2. Identificar os fenómenos que poden modelizarse mediante as distribucións de probabilidade binomial e normal, calculando os seus parámetros e determinando a probabilidade de diferentes sucesos asociados.</p> <p>3. Utilizar o vocabulario adecuado para a descrición de situacións relacionadas co azar e a estatística, analizando un conxunto de datos ou interpretando de forma crítica informacións estatísticas presentes nos medios de comunicación, en especial os relacionados coas ciencias e outros ámbitos, detectando posibles erros e manipulacións tanto na presentación dos datos como das conclusións.</p>	<p>1.1. Calcula a probabilidade de sucesos en experimentos simples e compostos mediante a regra de Laplace, as fórmulas derivadas da axiomática de Kolmogorov e diferentes técnicas de contaxe.</p> <p>1.2. Calcula probabilidades a partir dos sucesos que constitúen unha partición do espazo mostral.</p> <p>1.3. Calcula a probabilidade final dun suceso aplicando a fórmula de Bayes.</p> <p>2.1. Identifica fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución binomial, obtén os seus parámetros e calcula a súa media e desviación típica.</p> <p>2.2. Calcula probabilidades asociadas a unha distribución binomial a partir da súa función de probabilidade, da táboa da distribución ou mediante calculadora, folla de cálculo ou outra ferramenta tecnolóxica.</p> <p>2.3. Coñece as características e os parámetros da distribución normal e valora a súa importancia no mundo científico.</p> <p>2.4. Calcula probabilidades de sucesos asociados a fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución normal a partir da táboa da distribución ou mediante calculadora, folla de cálculo ou outra ferramenta tecnolóxica.</p> <p>2.5. Calcula probabilidades de sucesos asociados a fenómenos que poden modelizarse mediante a distribución binomial a partir da súa aproximación pola normal, valorando se se dan as condicións necesarias para que sexa válida.</p> <p>3.1. Utiliza un vocabulario adecuado para describir situacións relacionadas co azar.</p>

30. Primeira Lingua Estranxeira.

A lingua é o instrumento por excelencia da aprendizaxe e a comunicación. Tanto as linguas primeiras como as linguas estranxeiras forman parte na actualidade, e cada vez farano máis no futuro, da bagaxe vital das persoas nun mundo en continua expansión no cal, a un tempo, as relacións entre individuos, países, organismos e corporacións se fan máis frecuentes e máis estreitas. Na medida en que esa bagaxe comprende diversos coñecementos, destrezas e actitudes en diversas linguas, é dicir, un perfil plurilingüe e intercultural, o individuo está mellor preparado para integrarse e participar nunha variedade de contextos e de situacións que supoñen un estímulo para o seu desenvolvemento e mellores oportunidades, nos ámbitos persoal, público, educativo ou académico, ocupacional e profesional.

En contextos e situacións de comunicación real, a lingua utilízase para realizar ou acompañar accións con diversos propósitos, polo que o currículo básico incorpora o enfoque orientado á acción recollido no Marco común europeo de referencia para as linguas e describe, en termos de actuación e tomando este marco como base da dita descrición, o que os estudantes deberán ser capaces de facer no idioma estranxeiro en diversos contextos comunicativos reais nos cales, dada a súa idade e as súas características dependendo das distintas etapas educativas, terán oportunidade de actuar. As actividades de recepción, produción e interacción orais e escritas que conforman os estándares de aprendizaxe no currículo básico integran tanto as diversas competencias comunicativas específicas, cuxa activación conxunta permite a realización desas actividades, como as competencias básicas xerais correspondentes a cada etapa.

A materia Primeira Lingua Estranxeira, nas súas distintas modalidades, contribúe en primeiro lugar e de maneira fundamental, ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística, non só en segundas linguas senón tamén con respecto ás linguas maternas. Por un lado, a aprendizaxe das segundas linguas debe aproximarse ao proceso de adquisición das linguas maternas para producir uns resultados de carácter natural e directamente aplicables ao uso lingüístico no mundo real; por outro, a reflexión consciente e o desenvolvemento sistemático de competencias variadas que proporciona a aprendizaxe de segundas linguas pode estenderse ás linguas maternas co fin de mellorar as competencias nestas para comprender, expresarse, interactuar e articular pensamentos e sentimentos sobre un mesmo, o outro, e o contorno mental e físico en que se actúa e se constrúen as relacións como axente social.

O uso efectivo de linguas estranxeiras supón necesariamente unha visión aberta e positiva destas relacións cos demais, visión que se materializa en actitudes de valoración e respecto cara a todas as linguas e culturas, cara a outras persoas cuxos usos, valores e crenzas difiren dos propios, así como na apreciación do carácter relativo de costumes, prácticas e ideas, circunstancia que debe entenderse como unha oportunidade única de enriquecemento mutuo e de evitación ou resolución de conflitos de maneira satisfactoria para todas as partes. As competencias sociais e cívicas, e a conciencia e a expresión culturais, tanto as circunscritas aos contornos máis inmediatos como as propias de ámbitos cada vez máis amplos de actuación, forman así parte das habilidades que comprende unha competencia intercultural integrada na aprendizaxe de linguas estranxeiras.

No proceso mesmo de aprendizaxe desenvólvese outra competencia básica, o aprender a aprender, polo que o currículo básico incide no carácter procedemental de todos os seus elementos constituíntes e das súas relacións. Os contidos necesarios para alcanzar os estándares de aprendizaxe, cuxo grao de adquisición se valora aplicando os criterios de avaliación descritos así mesmo como accións, son considerados como contidos competenciais, isto é, todo aquilo que o estudante debe de forma simultánea saber, saber utilizar e saber incorporar ao seu perfil de competencias. O currículo básico axuda ao alumnado a desenvolver a capacidade de aprender a aprender, comezando por establecer de maneira transparente e coherente os obxectivos ou resultados pretendidos, que teñen que facer os estudantes como falantes da lingua estranxeira mediante o uso desta; determinando o que necesitan aprender para alcanzar eses obxectivos e indicando as estratexias que poden aplicar para conseguilo. Marcarse obxectivos de diverso carácter segundo as necesidades de construción do perfil persoal de competencias é, así mesmo, o primeiro paso para unha eficaz aprendizaxe autónoma e ao longo da vida.

O enfoque orientado á acción adoptada no currículo básico concéntrase no estudante, que é quen aprende, constrúe as súas competencias e as utiliza, tanto para levar a cabo as tarefas de aprendizaxe na aula como as que demanda a comunicación real. Por tanto, a materia Primeira Lingua Estranxeira contribúe decisivamente ao desenvolvemento do sentido da iniciativa, en especial, polo que respecta ás actividades de expresión e interacción oral e escrita, nas cales, desde a súa mesma planificación, o alumnado debe tomar decisións sobre que dicir e como facelo, a través de que canle e con que medios, en que circunstancias e dependendo de que expectativas e reaccións dos interlocutores ou correspondentes, todo isto co fin de cumprir o propósito comunicativo que persegue co maior grao posible de éxito. A elección e aplicación consciente das estratexias de comunicación, de organización do discurso, de control sobre a súa execución e de reparación, preparan os estudantes para asumiren as súas responsabilidades, encontraren seguranza nas súas propias capacidades, reforzaren a súa identidade e regularen o seu comportamento.

A articulación clara e convincente de pensamentos e ideas e a capacidade de asumir riscos, xunto coa xestión adecuada da interacción e o estímulo que supón comunicarse noutras linguas para afrontar novos retos ou resolver problemas en escenarios complexos, son fundamentais no desenvolvemento do espírito emprendedor. As linguas estranxeiras son, ademais, a porta a un mundo de infinitas posibilidades no terreo laboral e profesional, e o currículo básico pretende fomentar o emprendemento como actitude ante a vida incorporando actividades concretas en que o estudante aprende a ser crítico, creativo e comprometido tamén nestes contextos.

Neste e en calquera outro ámbito, a actividade lingüística realízase en gran parte hoxe en día a través de medios tecnolóxicos. Estes medios están recollidos no currículo básico como soportes naturais dos textos orais ou escritos que o estudante deberá producir, comprender e procesar, polo que a competencia dixital se entende como parte substancial da competencia comunicativa.

Este carácter dinámico, en fin, debe presentar as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía e outras áreas de coñecemento, ás cales a primeira lingua estranxeira pode contribuír facilitando e expandindo o acceso a datos, procedementos e técnicas de investigación, facendo posible un intercambio máis directo e frutífero entre comunidades científicas, e propiciando a construción conxunta do saber humano. Integrando todos estes aspectos, o currículo básico estrutúrase arredor de actividades de lingua tal como estas se describen no Marco: comprensión e produción (expresión e interacción) de textos orais e escritos. Nas páxinas seguintes preséntanse, en forma esquemática, os contidos, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe que conforman, para cada etapa, o currículo básico de Primeira Lingua Estranxeira. Os contidos, criterios e estándares están organizados en catro grandes bloques que se corresponden coas actividades de lingua mencionadas, eixe das ensinanzas da materia. As relacións existentes entre estes tres elementos do currículo básico non son unívocas, debido á especial natureza da actividade lingüística; isto supón que, para cada unha das tarefas comunicativas listadas e descritas nos estándares, terá de incorporarse o conxunto dos contidos recollidos para cada bloque de actividade respectivo; da mesma maneira, para avaliar o grao de adquisición de cada un dos estándares de aprendizaxe dunha determinada actividade de lingua, deberán aplicarse todos e cada un dos criterios de avaliación recollidos e descritos para a actividade correspondente.

Primeira Lingua Estranxeira. 1º ciclo ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes). - Formulación de hipóteses sobre contido e o contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral de uso común (recepción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorna; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>Identificar a información esencial, os puntos principais e os detalles máis relevantes en textos orais breves e ben estruturados, transmitidos de viva voz ou por medios técnicos e articulados a velocidade lenta ou media, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que versen sobre asuntos cotiáns en situacións habituais ou sobre temas xerais ou do propio campo de interese nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver a escoitar o dito.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Coñecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer), condicións de vida (contorno, estrutura social), relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no traballo, no centro educativo, nas institucións), comportamento (xestos, expresións faciais, uso da voz, contacto visual), e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización textual (introdución do tema, desenvolvemento e cambio temático e feche textual).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituíntes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e inferir do contexto e do cotexto, con apoio visual, os significados de palabras e expresións de uso menos frecuente ou máis específico.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e recoñecer os significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta os puntos principais e detalles relevantes de indicacións, anuncios, mensaxes e comunicados breves e articulados de maneira lenta e clara (p. e. cambio de porta de embarque nun aeroporto, información sobre actividades nun campamento de verán, ou no contestador automático dun cinema), sempre que as condicións acústicas sexan boas e o son non estea distorcido. 2. Entende o esencial do que se lle di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en hoteis, tendas, albergues, restaurantes, centros de lecer, de estudos ou traballo). 3. Identifica o sentido xeral e os puntos principais dunha conversa formal ou informal entre dous ou máis interlocutores que ten lugar na súa presenza, cando o tema lle resulta coñecido e o discurso está articulado con claridade, a velocidade media e nunha variedade estándar da lingua. 4. Comprende, nunha conversa informal en que participa, descricións, narracións, puntos de vista e opinións sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas do seu interese, cando se lle fala con claridade, devagar e directamente e se o interlocutor está disposto a repetir ou reformular o dito. 5. Comprende, nunha conversa formal ou entrevista (p. e. en centros de estudos ou de traballo) en que participa o que se lle pregunta sobre asuntos persoais, educativos, ocupacionais ou do seu interese, así como comentarios sinxelos e predicibles relacionados con eles, sempre que poida pedir que se lle repita, aclare ou elabore algo do que se lle dixo. 6. Distingue, co apoio da imaxe, as ideas principais e a información relevante en presentacións sobre temas educativos, ocupacionais ou do seu interese (p. e., sobre un tema curricular ou unha charla para organizar o traballo en equipo). 7. Identifica a información esencial de programas de televisión sobre asuntos cotiáns ou do seu interese articulados con lentitude e claridade (p. e. noticias, documentais ou entrevistas), cando as imaxes axudan á comprensión.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Concibir a mensaxe con claridade, distinguindo a súa idea ou ideas principais e a súa estrutura básica. - Adecuar o texto ao destinatario, contexto e canle, aplicando o rexistro e a estrutura de discurso adecuados a cada caso. <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade e coherencia, estruturándoa adecuadamente e axustándose, se for o caso, aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse nos coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). - Compensar as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos, paralingüísticos ou paratextuais: <ul style="list-style-type: none"> Lingüísticos - Modificar palabras de significado parecido. - Definir ou parafrasear un termo ou expresión. Paralingüísticos e paratextuais <ul style="list-style-type: none"> - Pedir axuda. - Sinalar obxectos, usar deícticos ou realizar accións que aclaran o significado. - Usar linguaxe corporal culturalmente pertinente (xestos, expresións faciais, posturas, contacto visual ou corporal, proxémica). - Usar sons extralingüísticos e calidades prosódicas convencionais. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral de uso común (produción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorna; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p>	<p>Producir textos breves e comprensibles, tanto en conversa cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro neutro ou informal, cunha linguaxe sinxela, nos cales se dá, se solicita e se intercambia información sobre temas de importancia na vida cotiá e asuntos coñecidos ou de interese persoal, educativo ou ocupacional, e se xustifican brevemente os motivos de determinadas accións e plans, aínda que ás veces haxa interrupcións ou vacilacións, resulten evidentes as pausas e a reformulación para organizar o discurso e seleccionar expresións e estruturas, e o interlocutor teña que solicitar ás veces que se lle repita o dito.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos orais monolóxicos ou dialóxicos breves e de estrutura simple e clara, utilizando, entre outros, procedementos como a adaptación da mensaxe a patróns da primeira lingua ou outras, ou o uso de elementos léxicos aproximados se non se dispón doutros máis precisos.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a estruturas sociais, relacións interpersoais, patróns de actuación, comportamento e convencións sociais, actuando coa debida propiedade e respectando as normas de cortesía máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis comúns de tales funcións e os patróns discursivos de uso máis frecuente para organizar o texto de maneira sinxela coa suficiente cohesión interna e coherencia con respecto ao contexto de comunicación.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso habitual, e empregar para comunicarse mecanismos sinxelos o bastante axustados ao contexto e á intención comunicativa (repetición léxica, elipse, deixes persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores conversacionais frecuentes).</p> <p>Coñecer e utilizar un repertorio léxico oral suficiente para comunicar información, opinións e puntos de vista breves, simples e directos en situacións habituais e cotiás, aínda que en situacións menos correntes haxa que adaptar a mensaxe.</p> <p>Pronunciar e entoar de maneira clara e intelixible, aínda que ás veces resulte evidente o acento estranxeiro ou se cometan erros de pronuncia esporádicos, sempre que non interrompan a comunicación e os interlocutores teñan que solicitar repeticións de vez en cando.</p> <p>Manexar frases curtas, grupos de palabras e fórmulas para desenvolverse de maneira suficiente en breves intercambios en situacións habituais e cotiás, interrompendo en ocasións o discurso para buscar expresións, articular palabras menos frecuentes e reparar a comunicación en situacións menos comúns.</p> <p>Interactuar de maneira sinxela en intercambios claramente estruturados, utilizando fórmulas ou xestos simples para tomar ou ceder a vez de palabra, aínda que se dependa en gran medida da actuación do interlocutor.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fai presentacións breves e ensaiadas, ben estruturadas e con apoio visual (p. e. transparencias ou Power Point), sobre aspectos concretos de temas do seu interese ou relacionados cos seus estudos ou ocupación, e responde preguntas breves e sinxelas dos oíntes sobre o contido delas. 2. Desenvólvese correctamente en xestións e transaccións cotiás, como son as viaxes, o aloxamento, o transporte, as compras e o lecer, seguindo normas de cortesía básicas (saúdo e tratamento). 3. Participa en conversas informais cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, nas cales establece contacto social, intercambia información e expresa opinións e puntos de vista, fai invitacións e ofrecementos, pide e ofrece cousas, pide e dá indicacións ou instrucións, ou discute os pasos que hai que seguir para realizar unha actividade conxunta. 4. Toma parte nunha conversa formal, reunión ou entrevista de carácter académico ou ocupacional (p. e. para realizar un curso de verán ou integrarse nun grupo de voluntariado), intercambiando información suficiente, expresando as súas ideas sobre temas habituais, dando a súa opinión sobre problemas prácticos cando se lle pregunta directamente, e reaccionando de forma sinxela ante comentarios, sempre que poida pedir que se lle repitan os puntos clave se o necesita.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.		
Bloque 3: Comprensión de textos escritos		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito de uso común (recepción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorna; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Identificar a información esencial, os puntos máis relevantes e detalles importantes en textos, tanto en formato impreso como en soporte dixital, breves e ben estruturados, escritos nun rexistro formal, informal ou neutro, que traten de asuntos cotiáns, de temas de interese ou relevantes para os propios estudos e ocupacións, e que conteñan estruturas sinxelas e un léxico de uso común.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Coñecer, e utilizar para a comprensión do texto, os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer, incluídas manifestacións artísticas como a música ou o cinema), condicións de vida (contorno, estrutura social), relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no traballo, no centro educativo, nas institucións), e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización textual (introdución do tema, desenvolvemento e cambio temático, e feche textual).</p> <p>Recoñecer, e aplicar á comprensión do texto, os constituíntes e a organización de estruturas sintácticas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e inferir do contexto e do cotexto, con apoio visual, os significados de palabras e expresións de uso menos frecuente ou máis específico.</p> <p>Recoñecer as principais convencións ortográficas, tipográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común (p. e. ®, %, ☒), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica, con axuda da imaxe, instrucións de funcionamento e manexo de aparellos electrónicos ou de máquinas, así como instrucións para a realización de actividades e normas de seguranza (p. e., nun centro escolar, un lugar público ou unha zona de lecer). 2. Entende os puntos principais de anuncios e material publicitario de revistas ou de internet formulados de maneira simple e clara e relacionados con asuntos do seu interese, nos ámbitos persoal, académico e ocupacional. 3. Comprende correspondencia persoal en calquera formato na cal se fala de un mesmo; se describen persoas, obxectos e lugares; se narran acontecementos pasados, presentes e futuros, reais ou imaxinarios, e se expresan sentimentos, desexos e opinións sobre temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 4. Entende o esencial de correspondencia formal en que se lle dá información sobre asuntos do seu interese no contexto persoal, educativo ou ocupacional (p. e. sobre un curso de idiomas ou unha compra por internet). 5. Capta as ideas principais de textos xornalísticos breves en calquera soporte se os números, os nomes, as ilustracións e os títulos vehiculan gran parte da mensaxe. 6. Entende información específica esencial en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados sobre temas relativos a materias académicas, asuntos ocupacionais, ou do seu interese (p. e. sobre un tema curricular, un programa informático, unha cidade, un deporte ou o ambiente), sempre que poida reler as seccións difíciles. 7. Comprende o esencial (p. e. en lecturas para mozos) de historias de ficción breves e ben estruturadas e faise unha idea do carácter dos distintos personaxes, das súas relacións e do argumento.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilizar e coordinar as propias competencias xerais e comunicativas co fin de realizar eficazmente a tarefa (reparar o que se sabe sobre o tema, o que se pode ou se quere dicir, etc.). - Localizar e usar adecuadamente recursos lingüísticos ou temáticos (uso dun dicionario ou gramática, obtención de axuda, etc.). <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade axustándose aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facér concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñíbeis. - Apoiarse nos coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito de uso común (produción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorno; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Escribir, en papel ou en soporte electrónico, textos breves, sinxelos e de estrutura clara sobre temas cotiáns ou de interese persoal, nun rexistro formal, neutro ou informal, utilizando adecuadamente os recursos básicos de cohesión, as convencións ortográficas básicas e os signos de puntuación máis comúns, cun control razoable de expresións e estruturas sinxelas e un léxico de uso frecuente.</p> <p>Coñecer e aplicar estratexias adecuadas para elaborar textos escritos breves e de estrutura simple, p. e. copiando formatos, fórmulas e modelos convencionais propios de cada tipo de texto.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a estruturas sociais, relacións interpersoais, patróns de actuación, comportamento e convencións sociais, respectando as normas de cortesía máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis comúns desas funcións e os patróns discursivos de uso máis frecuente para organizar o texto escrito de maneira sinxela coa suficiente cohesión interna e coherencia con respecto ao contexto de comunicación.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso habitual, e empregar para comunicarse mecanismos sinxelos o bastante axustados ao contexto e á intención comunicativa (repetición léxica, elipse, deixes persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores discursivos frecuentes).</p> <p>Coñecer e utilizar un repertorio léxico escrito suficiente para comunicar información, opinións e puntos de vista breves, simples e directos en situacións habituais e cotiáns, aínda que en situacións menos correntes e sobre temas menos coñecidos haxa que adaptar a mensaxe.</p> <p>Coñecer e aplicar, de maneira adecuada para facerse comprensible case sempre, os signos de puntuación elementais (p. e. punto, coma) e as regras ortográficas básicas (p. e. uso de maiúsculas e minúsculas, ou separación de palabras ao final de liña), así como as convencións ortográficas máis habituais na redacción de textos en soporte electrónico (p. e. SMS, WhatsApp).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario sinxelo con información persoal e relativa á súa formación, ocupación, intereses ou afeccións (p. e. para subscribirse a unha publicación dixital, matricularse nun obradoiro ou asociarse a un club deportivo). 2. Escribe notas e mensaxes (SMS, WhatsApp, chats), nos cales se fan breves comentarios ou se dan instrucións e indicacións relacionadas con actividades e situacións da vida cotiá e do seu interese. 3. Escribe notas, anuncios e mensaxes breves (p. e. en Twitter ou Facebook) relacionados con actividades e situacións da vida cotiá, do seu interese persoal ou sobre temas de actualidade, respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta. 4. Escribe informes moi breves en formato convencional con información sinxela e relevante sobre feitos habituais e os motivos de certas accións, nos ámbitos académico e ocupacional, describindo de maneira sinxela situacións, persoas, obxectos e lugares e sinalando os principais acontecementos de forma esquemática. 5. Escribe correspondencia persoal en que se establece e mantén o contacto social (p. e., con amigos noutros países), se intercambia información, se describen en termos sinxelos sucesos importantes e experiencias persoais (p. e. a vitoria nunha competición); se dan instrucións, se fan e aceptan ofrecementos e suxestións (p. e. se cancelan, confirman ou modifican unha invitación ou uns plans) e se expresan opinións de maneira sinxela. 6. Escribe correspondencia formal básica e breve, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, solicitando ou dando a información requirida de maneira sinxela e observando as convencións formais e as normas de cortesía básicas deste tipo de textos.

1Contidos sintáctico-discursivos por idiomas:

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>und, auch</i>); disxunción (<i>oder</i>); oposición (<i>aber</i>); causa (<i>denn-weil; wegen</i>); finalidade (<i>um- Infinitiv; damit</i>); comparación (<i>so/nicht so Adj. als; jünger /schneller (als); der schnellste</i>); resultado (<i>deshalb</i>); condición (<i>wenn; sofern</i>); estilo indirecto (<i>Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen und Befehle</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>als; während</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>affirmativen Sätzen; affirmative Zeichen</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>Was für ein + (Adj. +) Nomen, z. b. Was für ein schöner Tag!</i>; <i>Wie+ Adj., z. b. Wie schön!</i>; <i>Ausrufe Sätzen, z. b. Das ist ja hervorragend! Schön! Prima!</i>).</p> <p>- Negación (<i>negative Sätze mit nicht, nie, nicht (Adjektiv), niemand, nichts, negative Zeichen</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>W-sätze; Fragesätze; Wofür ist das gut?</i>; <i>Zeichen</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt</i>); presente (<i>Präsens</i>); futuro (<i>werden; Präsens + Adv.</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II</i>); durativo (<i>Präsens Präteritum und Futur I</i>); habitual (<i>Präsens und Präteritum + Adv., z. b. normalerweise, pflegen zu</i>); incoativo (<i>beginnen zu -en</i>); terminativo (<i>aufführen zu -en</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>Aussagesätzen</i>); capacidade (<i>mögen; fähig sein</i>); posibilidade/probabilidade (<i>können; dürfen; vielleicht</i>); necesidade (<i>müssen; haben zu</i>); obrigación (<i>müssen, sollen; imperativ</i>); permiso (<i>dürfen; lassen</i>); intención (<i>Präsens</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (z. b. <i>es wird... geben, es gab</i>); a entidade (<i>nicht zählbare/ Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Reflexivpronomen); Determinativpronomina; a calidade (z. b. gut im Rechnen; ziemlich müde</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>ni...ni</i>); disxunción (<i>ou bien</i>); oposición (<i>or, par contre</i>); causa (<i>puisque, car</i>); finalidade (<i>afin de, dans le but de + Inf.</i>); comparación (<i>le plus/le moins que, ainsi que</i>); consecuencia (<i>donc, alors</i>); explicativas (<i>ainsi, car</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>de... à, de... jusqu'à, dans, il y a, en, puis, finalement, tout de suite, enfin, pendant, pendant que + Indic.</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>Oh là là! On y va!</i>).</p> <p>- Negación (<i>ne...aucun, ni...ni, ne...jamais</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>que, quoi; inversión (V + Suj.); réponses (sí, pron. tonique + oui/non, pron. tonique + aussi/non plus)</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: presente; pasado (<i>passé composé</i>); futuro (<i>futur simple</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (frases simples); habitual (frases simples + Adv. (ex: <i>toujours, jamais, d'habitude</i>)); incoativo (<i>commencer à + Inf.</i>); terminativo (<i>terminer de, venir de + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (frases <i>déclaratives</i>); capacidade (<i>être capable de</i>); posibilidade/probabilidade (<i>il est probable que, probablement</i>); necesidade (<i>il (+ pron. pers.) + faut</i>); obrigación/prohibición (<i>il faut, verbe devoir, impératif; c'est à qui de...? c'est à +pron. tonique/nom+ de + Inf.</i>); permiso (<i>pouvoir, demander, donner la permission à qq'un de faire qqch</i>); intención/deseo (<i>penser/espérer + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (presentativos); a entidade (<i>articles, noms composés, pronoms démonstratifs, adjectifs démonstratifs</i>); proposicións adxectivas (<i>qui/que</i>); a calidade (posición dos adxectivos, <i>facile/ difficile à...</i>); a posesión (adxectivos posesivos).</p> <p>- Expresión da cantidade: plurais irregulares; números cardinais até 4 cifras; números ordinais até dúas cifras; <i>articles partitifs</i>. Adverbios de cantidade e</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>and, too, also</i>); disxunción (<i>or</i>); oposición (<i>but</i>); causa (<i>because (of); due to</i>); finalidade (<i>to- infinitive; for</i>); comparación (<i>as/not so Adj. as; more comfortable/quickly (than); the fastest</i>); resultado (<i>so...;</i>); condición (<i>if, unless</i>); estilo indirecto (<i>reported information, offers, suggestions and commands</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>as soon as; while</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>affirmative sentences; tags</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>What + (Adj. +) noun, e. g. What a wonderful holiday!</i>; <i>How + Adj., e. g. How interesting!</i>; <i>exclamatory sentences and phrases, e. g. Well, that is a surprise! Fine! Great!</i>).</p> <p>- Negación (<i>negative sentences with not, never, no (Noun, e. g. no problem), nobody, nothing; negative tags</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>Wh-questions; Aux. Questions; What is this for?; tags</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>past simple and continuous; present perfect; past perfect</i>); presente (<i>simple and continuous present</i>); futuro (<i>going to; will; present simple and continuous + Adv.</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>simple tenses</i>); durativo (<i>present and past simple/perfect; and future continuous</i>); habitual (<i>simple tenses (+ Adv., e. g. usually); used to</i>); incoativo (<i>start -ing</i>); terminativo (<i>stop -ing</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>declarative sentences</i>); capacidade (<i>can; be able</i>); posibilidade/probabilidade (<i>may; might; perhaps</i>); necesidade (<i>must; need; have (got) to</i>); obrigación (<i>have (got) to; must; imperative</i>); permiso (<i>could; allow</i>); intención (<i>present continuous</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (e. g. <i>there will be/has been</i>); a entidade (<i>count/uncount/collective/com pound nouns; pronouns (relative, reflexive/emphatic); determiners</i>); a calidade (e. g. <i>good at maths; rather tired</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>(e) anche, (e) neanche, né</i>); disxunción (<i>o</i>); oposición (<i>ma, invece (di)</i>); causa (<i>perché</i>); finalidade (<i>per/a + Inf.</i>); condición (<i>se</i>); comparación (<i>più / meno (di)</i>); come; <i>il più / il meno ... (di)</i>; resultado (<i>allora, così</i>); estilo indirecto (<i>informazione riferita, consigli, ordini, offerte</i>).</p> <p>-Relacións temporais (<i>quando, prima, dopo, poi, mentre</i>).</p> <p>-Afirmación (<i>frasi dichiarative affermative; proforma (p.es. anche io; credo/penso di sì)</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>forme ellittiche: nome (p.es. (che) peccato!); avverbio (p.es. bene!); interiezioni (p.es. ah! eri tu; oh, che bello!)</i>).</p> <p>-Negación (<i>proforma (p.es. no, neanche, (per) niente, credo di no); frasi dichiarative negative con non (mai), (per) niente, nessuno/nessuna</i>).</p> <p>-Interrogación (<i>totali; parziali introdotte da avv., pronomi e aggettivi interrogativi (p.es. quanti crodini?; come mai vieni alla festa?); disgiuntiva (p.es. preferisci caffè o tè?); eco (p.es. Gianni chi?); orientate (p.es. vero?)</i>).</p> <p>-Expresión do tempo (presente (<i>presente</i>); pasado (<i>imperfetto e perfetto composto</i>); futuro (<i>presente e futuro</i>)) e do aspecto (puntual (<i>tempi semplici</i>)); durativo (<i>presente e imperfetto; perfetto composto (+Adv.); perifrasi stare + gerundio; continuare a +infinito</i>); habitual (<i>tempi semplici e perfetto composto (+Adv.); avere l'abitudine di + infinito</i>); iterativo (<i>prefisso ri-V; di nuovo</i>)); incoativo (<i>cominciare a/iniziare a+Inf.; stare per + Inf.</i>); terminativo (<i>verbi intrinsecamente terminativi, p.es. arrivare; perifrasi finire di+ Inf.; perfetto composto (+Adv.)</i>).</p> <p>-Expresión da modalidade (factualidade (<i>frasi dichiarative affermative e negative</i>)); capacidade (<i>(non) essere capace di+Inf.</i>); posibilidade (<i>potere + Inf.; forse; dovere +Inf.</i>); necesidade (<i>dovere + Inf.; avere bisogno di + N / Inf.; essere necessario + Inf.</i>);</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>e, nem, e também, e também não</i>); disxunción (<i>ou, ou...ou</i>); oposición/contraste (<i>mas, mesmo assim</i>); causa (<i>porque; por isso; como</i>); finalidade (<i>para + Inf.</i>); comparación (<i>mais/menos/ tão + Adj./Adv. + (do) que/ como /quanto; maior / mais pequeno...; superlativo absoluto (-íssimo, -lmo)</i>); resultado (<i>assim, por isso</i>); condición (<i>se, sem</i>); discurso indirecto (<i>informações, oferecimentos, sugestões e ordens</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>em seguida, logo, enquanto</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>sentenças declarativas afirmativas; proforma (p.e. eu também; certamente)</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>formas elípticas: Que (+ S) + Adj., p. e. Que dia lindo!</i>; <i>Que gentil!</i>); <i>sentenças e sintagmas exclamativos, p.e. Puxa, este Cd está muito caro!</i> <i>Está bom!</i>).</p> <p>- Negación (<i>sentenças declarativas negativas com não, nunca; nada, nenhum (ã, ninguém; proforma (p.e. eu tampouco)</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU- (p.e. Quem fez o quê?); interrogativas tags (p.e. Queres ir ao cinema, não queres?); interrogativas eco</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>pretérito imperfeito, perfeito simples e perfeito composto</i>); presente (<i>presente</i>); futuro (<i>presente do indicativo + Adv.; futuro simples; haver-de</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>tempos simples</i>); durativo (<i>presente, futuro simples, pretérito imperfeito e pretérito perfeito composto do indicativo; continuar + Ger.; estar a + Inf.</i>); habitual (<i>tempos simples (+ Adv.), p.e. No verão está calor</i>); incoativo (<i>começar a + Inf.</i>); iterativas (<i>pretérito imperfeito do indicativo; prefixo re-, p.e. reler</i>); terminativo (<i>pretérito perfeito simples e composto; acabar de + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (frases <i>declarativas</i>); capacidade (é</p>

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<p>(Singular/Plural; Kardinalzahlen und Ordinalzahlen). Quantität: z. b. alle, die meisten, beide, kein). Grad: z. b. eigentlich; ganz; so; ein wenig).</p> <p>- Expresión do espazo (Präpositionen und Lokale Adverbien).</p> <p>- Expresión do tempo (Stundenzählung (z. b. viertel vor acht); Zeiteinheiten (z. b. Jahrhundert; Jahreszeit), und Ausdruck von Zeit (vor, früh; spät); Dauer (seit...bis; während; ab); Vorzeitigkeit (noch; schon (nicht)); Nachzeitigkeit (danach; Aufeinanderfolge (zuerst, zunächst, schließlich); Gleichzeitigkeit (während, als); Häufigkeit (z. b. oft, normalerweise).</p> <p>- Expresión do modo (Modaladverbien und Modalsätze, z. b. leicht, durch Zärtlichkeit).</p>	<p>medidas (un (tout petit) peu, trop, (beaucoup) trop, pas assez, absolument + Adj., un pot, une boîte, un paquet, un tube, une poignée, une botte...); o grao.</p> <p>- Expresión do espazo (prépositions et adverbies de lieu, position, distance, mouvement, direction, provenance, destination).</p> <p>- Expresión do tempo: puntual (l'heure, moments du jour (le matin, le soir), demain matin, jeudi soir; divisions (au ... siècle, en (année)); indicacións de tempo (après-demain, avant-hier, la semaine dernière, le mois dernier, tout de suite); duración (de... à, de... jusqu'à, en ce moment); anterioridade (il y a...que, ça fait...que); posterioridade (plus tard); secuenciación (à partir de, finalement); simultaneidade (au moment où, en même temps); frecuencia (d'habitude, une/deux/... fois par...).</p> <p>- Expresión do modo (Adv. de manière en -ment; à / en + medios de transporte).</p>	<p>(singular/plural; cardinal and ordinal numerals. Quantity: e. g. all (the), most, both, none. Degree: e. g. really; quite; so; a little).</p> <p>- Expresión do espazo (prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement).</p> <p>- Expresión do tempo (points (e. g. five to (ten)); divisions (e. g. century; season), and indications (ago; early; late) of time; duration (from...to; during; until; since); anteriority (already; (not) yet); posteriority (afterwards; later); sequence (first, next, last); simultaneousness (while, as); frequency (e. g. often, usually).</p> <p>- Expresión do modo (Adv. and phrases of manner, e. g. easily; by post).</p>	<p>obrigación (dovere + Inf.; imperativo); permiso (imperativo (+ pure); potere+Inf. semplice); intención (presente, imperfetto e condizionale semplice di verbi volitivi + N / infinito; futuro (+Avv.); pensare di + Inf.; avere voglia di + Inf.).</p> <p>-Expresión da existencia (p.es. c'è stato/ci sarà; eccolo); a entidade (nomi contabili / massa / collettivi / composti; pronomi (relativi, riflessivi, tonici); determinanti); a calidade (p.es. bravo in matematica; abbastanza stanco)</p> <p>-Expresión da cantidade (singolare / plurale, numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. doppio, coppia). Quantità: p.es. ognuno, altro, partitivo (della, dello, del), un sacco di; grado: p.es. troppo bello, abbastanza dolce.</p> <p>-Expresión do espazo (preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione.</p> <p>- Expresión do tempo (l'ora (p.es. a mezzanotte, a mezzogiorno); divisione (p.es. di mattina, in autunno) e collocazione nel tempo (p.es. due anni fa, l'anno scorso, ieri mattina); durata (p.es. da (... a); fino a; fra/tra ... e ...); anteriorità (p.es. prima, già); posteriorità (p.es. più tardi, poi, il giorno dopo); contemporaneità (p.es. mentre); sequenza (p.es. prima .. poi ... dopo... allora); intermittenza (p.es. ogni tanto); frequenza (p.es. quasi mai, una volta alla settimana).</p> <p>- Expresión do modo (avverbi ed espressioni di modo: p.es. piano, così, insieme).</p>	<p>capaz de + Inf.; saber); posibilidade/probabilidade (poder; dever; ser possível / impossível + Inf.; tal vez); necesidade (ser preciso / necessário + Inf.); obrigación (ter que /de, dever; imperativo); permiso (poder + Inf.; ser possível/permitido + Inf.); prohibición (imperativo negativo); intención (pretérito imperfecto gostar de + Inf.; pensar + Inf.; querer de /ter de + Inf.).</p> <p>- Expresión da existencia (p.e. estar, haver/ter); a entidade (substantivos contáveis /massivos /coletivos /compostos; pronomes (relativos, reflexivos átonos/tônicos); determinantes); a calidade (-íssimo, -límico; muito raro; melhor).</p> <p>- Expresión da cantidade (Singular/Plural; Numerais cardinais e ordinais. Quantidade: p.e. todo (a), maioria, ambos, nenhum(a). Grau: p.e. muito; tão; um pouco).</p> <p>- Expresión do espazo (preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direção, origem, e acomodação).</p> <p>- Expresión do tempo (expressões, preposições e locuções de tempo (momento pontual (p. e. são quinze para as três; em 1999), divisões (p. e. século; estação) e indicações (p. e. atrás, cedo, tarde) de tempo; duração (p. e. de/desde...a; durante); anterioridade (ainda; ontem); posterioridade (depois, logo, próxima segunda-feira); sequência (primeiro, depois, finalmente); simultaneidade (ao mesmo tempo); frequência (p. e. geralmente; usualmente).</p> <p>- Expresión do modo (expressões, preposições e locuções prepositivas de modo, p.e. devagar, pior).</p>

Primeira Lingua Estranxeira. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, Descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral de uso común (recepción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorno; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e cuidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>Identificar o sentido xeral, a información esencial, os puntos principais e os detalles máis relevantes en textos orais breves ou de lonxitude media, claramente estruturados, e transmitidos de viva voz ou por medios técnicos e articulados a unha velocidade media, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que traten de aspectos concretos ou abstractos de temas xerais, sobre asuntos cotiáns en situacións correntes ou menos habituais, ou sobre os propios intereses nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver a escoitar o dito.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Coñecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida (hábitat, estrutura socioeconómica), relacións interpersoais (xeracionais, entre homes e mulleres, no ámbito educativo, ocupacional e institucional), comportamento (posturas, expresións faciais, uso da voz, contacto visual, proxémica), e convencións sociais (actitudes, valores).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación ou reestruturación da información (p. e. nova fronte a coñecida; exemplificación; resumo).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituíntes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar sorpresa).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente cando o contexto ou o apoio visual facilitan a comprensión.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e recoñecer os significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta os puntos principais e detalles relevantes de mensaxes gravadas ou de viva voz, claramente articuladas, que conteñan instrucións, indicacións ou outra información, mesmo de tipo técnico (p. e. en contestadores automáticos, ou sobre como realizar un experimento en clase ou como utilizar unha máquina ou dispositivo no ámbito ocupacional). 2. Entende o que se lle di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en bancos, tendas, hoteis, restaurantes, transportes, centros educativos, lugares de traballo), ou menos habituais (p. e. nunha farmacia, nun hospital, nunha comisaría ou nun organismo público), e pode pedir confirmación dalguns detalles. 3. Identifica as ideas principais e detalles relevantes dunha conversa formal ou informal de certa duración entre dous ou máis interlocutores que ten lugar na súa presenza e na cal se tratan temas coñecidos ou de carácter xeral ou cotián, cando o discurso está articulado con claridade e nunha variedade estándar da lingua. 4. Comprende, nunha conversa informal en que participa, explicacións ou xustificacións de puntos de vista e opinións sobre diversos asuntos de interese persoal, cotiáns ou menos habituais, así como a formulación de hipóteses, a expresión de sentimentos e a descrición de aspectos abstractos de temas como, p. e., a música, o cinema, a literatura ou os temas de actualidade. 5. Comprende, nunha conversa formal ou entrevista en que participa (p. e. en centros de estudos ou de traballo), información relevante e detalles sobre asuntos prácticos relativos a actividades académicas ou ocupacionais de carácter habitual e predicible, sempre que poida pedir que se lle repita, ou que se reformule, aclare ou elabore, algo do que se lle dixo. 6. Distingue, con apoio visual ou escrito, as ideas principais e a información relevante en presentacións ou charlas ben estruturadas e de exposición clara sobre temas coñecidos ou do seu interese relacionados co ámbito educativo ou ocupacional (p. e., sobre un tema académico ou de divulgación científica, ou unha charla sobre a formación profesional noutros países). 7. Identifica a idea principal e os aspectos significativos de noticias de televisión claramente articuladas cando hai apoio visual que complementa o discurso, así como o esencial de anuncios publicitarios, series e películas ben estruturadas e articuladas con claridade, nunha variedade estándar da lingua, e cando as imaxes facilitan a comprensión.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Concibir a mensaxe con claridade, distinguindo a súa idea ou ideas principais e a súa estrutura básica. - Adecuar o texto ao destinatario, contexto e canle, aplicando o rexistro e a estrutura de discurso adecuados a cada caso. <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade e coherencia, estruturándoa adecuadamente e axustándose, se for o caso, aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse nos coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.) - Compensar as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos, paralingüísticos ou paratextuais: <p>Lingüísticos</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modificar palabras de significado parecido. - Definir ou parafrasear un termo ou expresión. <p>Paralingüísticos e paratextuais</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pedir axuda. - Sinalar obxectos, usar deícticos ou realizar accións que aclaran o significado. - Usar linguaxe corporal culturalmente pertinente (xestos, expresións faciais, posturas, contacto visual ou corporal, proxémica). - Usar sons extralingüísticos e calidades prosódicas convencionais. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral de uso común (produción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorna; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, ocio e deporte; viaxes e vacacións; saúde e cuidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p>	<p>Producir textos breves ou de lonxitude media, tanto en conversa cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro formal, neutro ou informal, nos cales se intercambia información, ideas e opinións, se xustifican de maneira simple pero suficiente os motivos de accións e plans, e se formulan hipóteses, aínda que ás veces haxa titubeos para buscar expresións, pausas para reformular e organizar o discurso e sexa necesario repetir o dito para axudar o interlocutor a comprender algúns detalles.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos orais monolóxicos ou dialóxicos breves ou de lonxitude media, e de estrutura simple e clara, explotando os recursos de que se dispón e limitando a expresión a eles; recorrendo, entre outros, a procedementos como a definición simple de elementos para os cales non se teñen as palabras precisas, ou comezando de novo cunha nova estratexia cando falla a comunicación.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, seleccionando e achegando información necesaria e pertinente, axustando de maneira adecuada a expresión ao destinatario, ao propósito comunicativo, ao tema tratado e á canle de comunicación, e expresando opinións e puntos de vista coa cortesía necesaria.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes comúns desas funcións e os patróns discursivos habituais para iniciar e concluír o texto adecuadamente, organizar a información de maneira clara, ampliála con exemplos ou resumíla.</p> <p>Mostrar un bo control, aínda que con algunha influencia da primeira lingua ou outras, sobre un amplo repertorio de estruturas sintácticas comúns, e seleccionar os elementos adecuados de coherencia e de cohesión textual para organizar o discurso de maneira sinxela pero eficaz.</p> <p>Cofecer e utilizar léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente.</p> <p>Pronunciar e entoar os enunciados de maneira clara e comprensible, ben que os interlocutores poden necesitar repeticións se se trata de palabras e estruturas pouco frecuentes, en cuxa articulación poden cometerse erros que non interrompan a comunicación.</p> <p>Manter o ritmo do discurso coa fluidez suficiente para facer comprensible a mensaxe cando as intervencións son breves ou de lonxitude media, aínda que poidan producirse pausas, vacilacións ocasionais ou reformulacións do que se quere expresar en situacións menos habituais ou en intervencións máis longas.</p> <p>Interactuar de maneira sinxela pero efectiva en intercambios claramente estruturados, utilizando fórmulas ou indicacións habituais para tomar ou ceder a vez de palabra, aínda que se poida necesitar a axuda do interlocutor.</p>	<p>1. Fai presentacións breves, ben estruturadas, ensaiadas previamente e con apoio visual (p. e. Power Point), sobre aspectos concretos de temas académicos ou ocupacionais do seu interese, organizando a información básica de maneira coherente, explicando as ideas principais brevemente e con claridade e respondendo preguntas sinxelas dos oíntes articuladas de maneira clara e a velocidade media.</p> <p>2. Desenvólvese adecuadamente en situacións cotiás e menos habituais que poden xurdir durante unha viaxe ou estada noutros países por motivos persoais, educativos ou ocupacionais (transporte, aloxamento, comidas, compras, estudos, traballo, relacións coas autoridades, saúde, lecer), e sabe solicitar atención, información, axuda ou explicacións, e facer unha reclamación ou unha xestión formal de maneira sinxela pero correcta e adecuada ao contexto.</p> <p>3. Participa adecuadamente en conversas informais cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, sobre asuntos cotiáns ou menos habituais, nas cales intercambia información e expresa e xustifica brevemente opinións e puntos de vista; narra e describe de forma coherente feitos ocorridos no pasado ou plans de futuro reais ou inventados; formula hipóteses; fai suxestións; pide e dá indicacións ou instrucións con certo detalle; expresa e xustifica sentimentos e describe aspectos concretos e abstractos de temas como, por exemplo, a música, o cinema, a literatura ou os temas de actualidade.</p> <p>4. Toma parte en conversas formais, entrevistas e reunións de carácter académico ou ocupacional, sobre temas habituais nestes contextos, intercambiando información pertinente sobre feitos concretos, pedindo e dando instrucións ou solucións a problemas prácticos, expondo os seus puntos de vista de maneira sinxela e con claridade, e razoando e explicando brevemente e de maneira coherente as súas accións, opinións e plans.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.		
Bloque 3. Comprensión de textos escritos		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito de uso común (recepción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorno; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Identificar a información esencial, os puntos máis relevantes e detalles importantes en textos, tanto en formato impreso como en soporte dixital, breves ou de lonxitude media e ben estruturados, escritos nun rexistro formal, informal ou neutro, que traten de asuntos cotiáns ou menos habituais, de temas de interese ou relevantes para os propios estudos, ocupación ou traballo e que conteñan estruturas e un léxico de uso común, tanto de carácter xeral como máis específico.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Coñecer, e utilizar para a comprensión do texto, os aspectos sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida (hábitat, estrutura socioeconómica), relacións interpersoais (xeracionais, ou no ámbito educativo, ocupacional e institucional), e convencións sociais (actitudes, valores), así como os aspectos culturais xerais que permitan comprender información e ideas presentes no texto (p. e. de carácter histórico ou literario).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación ou reestruturación da información (p. e. nova fronte a coñecida; exemplificación; resumo).</p> <p>Recoñecer, e aplicar á comprensión do texto, os constituintes e a organización de estruturas sintácticas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar sorpresa).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente cando o contexto ou o apoio visual facilitan a comprensión.</p> <p>Recoñecer as principais convencións de formato, tipográficas, ortográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común e máis específico (p. e. &, ¥), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica información relevante en instrucións detalladas sobre o uso de aparellos, dispositivos ou programas informáticos, e sobre a realización de actividades e normas de seguranza ou de convivencia (p. e. nun evento cultural, nunha residencia de estudantes ou nun contexto ocupacional). 2. Entende o sentido xeral, os puntos principais e información relevante de anuncios e comunicacións de carácter público, institucional ou corporativo e claramente estruturados, relacionados con asuntos do seu interese persoal, académico ou ocupacional (p. e. sobre lecer, cursos, bolsas, ofertas de traballo). 3. Comprende correspondencia persoal, en calquera soporte incluíndo foros en liña ou blogs, na cal se describen con certo detalle feitos e experiencias, impresións e sentimentos; se narran feitos e experiencias, reais ou imaxinarios, e se intercambian información, ideas e opinións sobre aspectos tanto abstractos como concretos de temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 4. Entende o suficiente de cartas, faxes ou correos electrónicos de carácter formal, oficial ou institucional como para poder reaccionar en consecuencia (p. e. se se lle solicitan documentos para unha estada de estudos no estranxeiro). 5. Localiza con facilidade información específica de carácter concreto en textos xornalísticos en calquera soporte, ben estruturados e de extensión media, tales como noticias glosadas; recoñece ideas significativas de artigos divulgativos sinxelos, e identifica as conclusións principais en textos de carácter claramente argumentativo, sempre que poida reler as seccións difíciles. 6. Entende información específica de carácter concreto en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados (p. e. enciclopedias, dicionarios, monografías, presentacións) sobre temas relativos a materias académicas ou asuntos ocupacionais relacionados coa súa especialidade ou cos seus intereses. 7. Comprende os aspectos xerais e os detalles máis relevantes de textos de ficción e textos literarios contemporáneos breves, ben estruturados e nunha variante estándar da lingua, nos cales o argumento é linear e pode seguirse sen dificultade, e os personaxes e as súas relacións se describen de maneira clara e sinxela.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilizar e coordinar as propias competencias xerais e comunicativas co fin de realizar eficazmente a tarefa (reparar que se sabe sobre o tema, que se pode ou se quere dicir, etc.) - Localizar e usar adecuadamente recursos lingüísticos ou temáticos (uso dun dicionario ou gramática, obtención de axuda, etc.) <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade axustándose aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse en coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iniciación e mantemento de relacións persoais e sociais. - Descrición de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares e actividades. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, Descrición de estados e situacións presentes, e expresión de sucesos futuros. - Petición e ofrecemento de información, indicacións, opinións e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión do coñecemento, a certeza, a dúbida e a conxectura. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, a simpatía, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e mantemento da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito de uso común (produción) relativo a identificación persoal; vivenda, casa e contorna; actividades da vida diaria; familia e amigos; traballo e ocupacións; tempo libre, lecer e deporte; viaxes e vacacións; saúde e coidados físicos; educación e estudo; compras e actividades comerciais; alimentación e restauración; transporte; lingua e comunicación; ambiente, clima e contorno natural; e tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Escribir, en papel ou en soporte electrónico, textos breves ou de lonxitude media, coherentes e de estrutura clara, sobre temas de interese persoal, ou asuntos cotiáns ou menos habituais, nun rexistro formal, neutro ou informal, utilizando adecuadamente os recursos de cohesión, as convencións ortográficas e os signos de puntuación máis comúns, e mostrando un control razoable de expresións, estruturas e un léxico de uso frecuente, tanto de carácter xeral como máis específico dentro da propia área de especialización ou de interese.</p> <p>Coñecer, seleccionar e aplicar as estratexias máis adecuadas para elaborar textos escritos breves ou de media lonxitude, p. e. parafraseando estruturas a partir doutros textos de características e propósitos comunicativos similares, ou redactando borradores previos.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, seleccionando e achegando información necesaria e pertinente, axustando de maneira adecuada a expresión ao destinatario, ao propósito comunicativo, ao tema tratado e ao soporte textual, e expresando opinións e puntos de vista coa cortesía necesaria.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes comúns de tales funcións e os patróns discursivos habituais para iniciar e concluír o texto escrito adecuadamente, organizar a información de maneira clara, ampliála con exemplos ou resumíla.</p> <p>Mostrar un bo control, aínda que con algunha influencia da primeira lingua ou outras, sobre un amplo repertorio de estruturas sintácticas comúns, e seleccionar os elementos adecuados de coherencia e de cohesión textual para organizar o discurso de maneira sinxela pero eficaz.</p> <p>Coñecer e utilizar léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente.</p> <p>Utilizar as convencións ortográficas, de puntuación e de formato máis frecuentes con razoable corrección de modo que se comprenda a mensaxe, aínda que pode darse algunha influencia da primeira ou outras linguas; saber manexar os recursos básicos de procesamento de textos para corrixir os erros ortográficos dos textos que se producen en formato electrónico, e adaptarse ás convencións comúns de escrita de textos na internet (p. e. abreviacións ou outros en chats).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario detallado con información persoal, académica ou laboral (p. e. para facerse membro dunha asociación, ou para solicitar unha bolsa). 2. Escribe o seu <i>curriculum vitae</i> en formato electrónico, seguindo, p. e., o modelo Europass. 3. Toma notas, mensaxes e apuntamentos con información sinxela e relevante sobre asuntos habituais e aspectos concretos nos ámbitos persoal, académico e ocupacional dentro da súa especialidade ou área de interese. 4. Escribe notas, anuncios, mensaxes e comentarios breves, en calquera soporte, nos cales solicita e transmite información e opinións sinxelas e resalta os aspectos que lle resultan importantes (p. e. nunha páxina web ou unha revista xuvenil, ou dirixidos a un profesor ou profesora ou un compañeiro), respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta. 5. Escribe, nun formato convencional, informes breves e sinxelos nos cales dá información esencial sobre un tema académico, ocupacional, ou menos habitual (p. e. un accidente), describindo brevemente situacións, persoas, obxectos e lugares; narrando acontecementos nunha clara secuencia linear e explicando de maneira sinxela os motivos de certas accións. 6. Escribe correspondencia persoal e participa en foros, blogs e chats nos cales describe experiencias, impresións e sentimentos; narra, de forma linear e coherente, feitos relacionados co seu ámbito de interese, actividades e experiencias pasadas (p. e. sobre unha viaxe, as súas mellores vacacións, un acontecemento importante, un libro, unha película), ou feitos imaxinarios; e intercambia información e ideas sobre temas concretos, sinalando os aspectos que lle parecen importantes e xustificando brevemente as súas opinións sobre eles. 7. Escribe correspondencia formal básica, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, fundamentalmente destinada a pedir ou dar información, solicitar un servizo ou realizar unha reclamación ou outra xestión sinxela, observando as convencións formais e normas de cortesía usuais neste tipo de textos.

1Contidos sintáctico-discursivos por idiomas:

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>nicht nur...sondern auch</i>); disxunción (<i>oder</i>); oposición/concesión (<i>((nicht...)) sondern; ...trotzdem</i>); causa (<i>denn-weil; wegen; da</i>); finalidade (<i>um- Infinitiv; damit</i>); comparación (<i>so/nicht so Adj. als; mehr/weniger+ Adj./Adv. (als); immer besser, die intelligenteste Frau der Welt</i>); resultado (<i>deshalb; so dass</i>); condición (<i>wenn; sofern</i>); estilo indirecto (<i>Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen und Befehle</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>Sobald (die Sonne untergegangen war); während</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>affirmativen Sätzen; affirmative Zeichen; Ich auch; Ich glaube schon</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>Welch+ (Adj. +) Nomen, z. b. Welch schönes Geschenk!; Wie + Adv. + Adj., z. b. Wie sehr merkwürdig!; Ausrufer Sätzen, z. b. Das gibt es doch nicht!</i>).</p> <p>- Negación (<i>negative Sätze mit nicht, nie, nicht (Adjektiv), niemand, nichts; negative Zeichen; Ich auch nicht</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>W-sätze; Fragesätze; Worum geht es in dem buch?; Zeichen</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt Historisches Präsens</i>); presente (<i>Präsens</i>); futuro (<i>werden; Präsens + Adv.</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II</i>); durativo (<i>Präsens Präteritum und Futur I</i>); habitual (<i>Präsens und Präteritum (+ Adv., z. b. jedes Jahr); pflegen zu</i>); incoativo (<i>im Begriff sein</i>); terminativo (<i>aufhören zu -en</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>Aussagesätzen</i>); capacidade (<i>mögen; fähig sein</i>); posibilidade/probabilidade (<i>können; dürfen; vielleicht</i>); necesidade (<i>müssen; haben zu</i>); obrigación (<i>müssen, sollen; imperativ</i>); permiso (<i>dürfen; können, lassen</i>); intención (<i>wollen</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (<i>z. b. es könnte..... geben</i>); a entidade (<i>nicht zählbare</i>).</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>non seulement...mais aussi</i>); disxunción; oposición/concesión (<i>alors que, en revanche, cependant/tandis que, au lieu de + Inf., avoir beau + Inf.</i>); causa (<i>à force de, sous prétexte de, faute de + Inf.</i>); finalidade (<i>de façon à, de manière à, de peur de, de crainte de + Inf.</i>); comparación (<i>le meilleur, le mieux, le pire, aussi + Adj. /Adv. que (ex: il a travaillé aussi bien que je l'attendais); si + Adj. /Adv. que (ex: Il n'est pas si intelligent que toi)</i>); consecuencia (<i>c'est pourquoi, par conséquent, ainsi (donc)</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>lorsque, avant/après + Inf., aussitôt, au moment où, (à) chaque fois que</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>Comment, quel/quelle, C'est parti!</i>).</p> <p>- Negación (<i>Pas ...de, Personne... Rien...</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>Et alors? A quoi bon...? Quel, quelle? Ah non?</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: presente, pasado (<i>imparfait</i>), futuro, condicional (fórmulas de cortesía e consello).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (frases simples), durativo (<i>en + date</i>), habitual (<i>souvent, parfois</i>), incoativo (<i>futur proche; ex: je vais partir en cinq minutes</i>), terminativo.</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade; capacidade (<i>arriver à faire, réussir à</i>); posibilidade/probabilidade (<i>c'est (presque) certain, il y a de fortes chances pour que, il n'y a pas de chance pour que</i>); necesidade; obrigación /prohibición (<i>défense de, défendu de+ Inf., interdit de</i>); permiso (<i>permettre qqch. à qq'un, permettre de faire qqch. à qq'un</i>); intención/deseo (<i>avoir, l'intention de faire qqch, avoir envie de faire qqch., décider de faire qqch., ça me plairait de, j'aimerais beaucoup faire qqch.</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (presentativos); a entidade (artigos, morfoloxía (prefixos (<i>anti, hyper</i>) e sufixos (<i>-ette, -elle</i>), pronomes persoais, pronomes demostrativos; pronomes persoais OD e OI, "en", "y", proposicións</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>not only...but also; both...and</i>); disxunción (<i>or</i>); oposición/concesión (<i>((not...)) but; ...though</i>); causa (<i>because (of); due to; as</i>); finalidade (<i>to- infinitive; for</i>); comparación (<i>as/not so Adj. as; less/more + Adj./Adv. (than); better and better, the highest in the world</i>); resultado (<i>so; so that</i>); condición (<i>if, unless</i>); estilo indirecto (<i>reported information, offers, suggestions and commands</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>the moment (she left); while</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>affirmative sentences; tags; Me too; Think/Hope so</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>What + (Adj. +) noun, e. g. What beautiful horses!; How + Adv. + Adj., e. g. How very nice!; exclamatory sentences and phrases, e. g. Hey, that's my bike!</i>).</p> <p>- Negación (<i>negative sentences with not, never, no (Noun, e. g. no chance, nobody, nothing; negative tags; me neither</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>Wh-questions; Aux. Questions; What is the book about?; tags</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>past simple and continuous; present perfect; past perfect</i>); presente (<i>simple and continuous present</i>); futuro (<i>going to; will; present simple and continuous + Adv.</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>simple tenses</i>); durativo (<i>present and past simple/perfect; and future continuous</i>); habitual (<i>simple tenses (+ Adv., e. g. every Sunday morning); used to</i>); incoativo (<i>be about to</i>); terminativo (<i>stop -ing</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>declarative sentences</i>); capacidade (<i>can; be able</i>); posibilidade/probabilidade (<i>may; might; perhaps</i>); necesidade (<i>must; need; have (got) to</i>); obrigación (<i>have (got) to; must; imperative</i>); permiso (<i>may; could; allow</i>); intención (<i>present continuous</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (<i>e. g. there could be</i>); a</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>(e) neanche, non solo ... ma anche, né</i>); disxunción (<i>(oppure)</i>); oposición (<i>però, mentre</i>); causa (<i>(siccome)</i>); concesiva (<i>anche se</i>); finalidade (<i>da + Inf.</i>); condición (<i>se</i>); comparación (<i>(più / meno (che); (così) ... come; il più / il meno ... (di/tra); meglio/peggio (di)</i>); resultado / correlación (<i>dunque, quindi, così/tanto che/da</i>); estilo indirecto (<i>informazione riferita, consigli, ordini, offerte</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>(da) quando, prima di, appena</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>frasi dichiarative affermative; proforma (spero di sì); frasi impersonali</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>forme ellitiche: sintagma preposizionale. (p. es in bocca al lupo!); frase semplice (p. es. crepi (il lupo!); interiezioni (p. es. wow, che bello!, eh!, Carlo!)</i>).</p> <p>- Negación (<i>frasi dichiarative negative con avverbi e quantificatori negativi ((non / né)... né, più, nessuno); proforma (p. es. spero di no)</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>totali; parziali introdotte da avverbi e pronomi e aggettivi interrogativi (p. es. da quando); eco (p. es. dove non sei mai andato?); orientate (p. es. non credi?)</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (presente (<i>presente</i>); pasado (<i>imperfetto, perfetto composto e piuccheperfetto</i>); futuro (<i>presente e futuro semplice</i>)) e do aspecto (puntual (<i>tempi semplici</i>); durativo (<i>presente e imperfetto; perfetto composto e piuccheperfetto (+Avv.); continuare a + Inf.</i>); habitual (<i>tempi semplici e perfetto composto e piuccheperfetto (+Avv.)</i>); iterativo (<i>ancora</i>); incoativo (<i>essere sul punto di/ mettersi a +Inf.</i>); terminativo (<i>smettere di+ Inf.; tempi composti (+Avv.)</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade (factualidade (<i>frasi dichiarative affermative e negative</i>); capacidade (<i>(non) essere in grado di +Inf.</i>); posibilidade (<i>(condizionale semplice)</i>); <i>possibilmente, probabilmente; credere,</i></p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>não só...como também; não só ... também</i>); disxunción (<i>ou, ou...ou</i>); oposición /concesión (<i>mas, mesmo assim;... embora</i>); causa (<i>por causa disso; daí que</i>); finalidade (<i>para + Inf.; para que</i>); oposición/concesión (<i>mais/menos/tão/tanto + Adj./Adv./S + (do) que/como/quanto; superlativo relativo (p. e. o rapaz mais distraído da turma)</i>); resultado (<i>assim, portanto</i>); condición (<i>se, sem</i>); discurso indireto (<i>informações,oferecimentos, sugestões e ordens</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>enquanto, antes que, depois que, logo que, até que, sempre que</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>sentenças declarativas afirmativas; frases impessoais</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>formas elípticas: Que + S + (tão) + Adj., p. e Que dia tão lindo!</i>); <i>sentenças e sintagmas exclamativos, p. e. Ei, esta é a minha bicicleta!; Magnifica bolsa!</i>).</p> <p>- Negación (<i>sentenças declarativas negativas com não, nunca; (não) nada,nemhum (a), ninguém</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU- (p. e. de quem é a culpa?); interrogativas tag (p. e. isto é fácil, não é?); interrogativas eco</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>pretérito imperfeito, perfeito simples e perfeito composto e pretérito mais-que-perfeito composto</i>); presente (<i>presente</i>); futuro (<i>futuro simples; (+Adv.); haver-de</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>tempos simples</i>); durativo (<i>presente, futuro simples, pretérito imperfeito e pretérito perfeito composto do indicativo (+ Adv.); andar a + Inf.; ir + Ger.</i>); habitual (<i>tempos simples (+ Adv.); costumar+ Inf.</i>); incoativo (<i>desatar a + Inf.</i>); iterativas (<i>pretérito imperfeito do indicativo; voltar a + Inf.</i>); terminativo (<i>pretérito perfeito simples e composto e pretérito mais-que-perfeito composto; vir de + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade:</p>

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<p><i>Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Reflexivpronomen); Determinativpronomina; a calidade (z. b. schön praktisch; zu teuer).</i></p> <p>- Expresión da cantidade (Singular/Plural; Kardinalzahlen und Ordinalzahlen. Quantität: z. b. viele. Grad: z. b. völlig; ein bisschen).</p> <p>- Expresión do espazo (Präpositionen und Lokale Adverbien).</p> <p>- Expresión do tempo (Stundenzählung (z. b. um Mitternacht), (Zeiteinheiten (z. b. Semester), und Ausdruck von Zeit (vor; früh; spät) Dauer (seit...bis; während; ab); Vorzeitigkeit (noch; schon (nicht)); Nachzeitigkeit (danach; später); Aufeinanderfolge (zuerst, zunächst, schließlich); Gleichzeitigkeit (gerade als); Häufigkeit (z. b. zweimal die Woche; täglich)).</p> <p>- Expresión do modo (Modaladverbien und Modalsätze, z. b. sorfältig; fluchtartig).</p>	<p>adxectivas (<i>où, dont</i>); a calidade, a posesión (adxectivos posesivos).</p> <p>- Expresión da cantidade: (plurais irregulares; números cardinais; números ordinais; artigos partitivos). Adverbios de cantidade e medidas (<i>beaucoup de monde, quelques, quelques uns, tout le monde, plein de, plusieurs(s)</i>); o grao.</p> <p>- Expresión do espazo (<i>prépositions et adverbes de lieu, position, distance, mouvement, direction, provenance, destination</i>; pronome «<i>y</i>»).</p> <p>- Expresión do tempo: puntual (<i>tout à l'heure, à ce moment-là, au bout de</i>); divisións (<i>semestre, période, au moment où</i>); indicacións de tempo; duración (<i>encore / ne...plus</i>); anterioridade (<i>déjà</i>); posterioridade (<i>ensuite, puis</i>); secuenciación (<i>puis, en fin</i>); simultaneidade (<i>pendant, alors que</i>); frecuencia (<i>toujours, généralement, souvent, pas souvent, parfois, quelquefois, rarement, jamais, presque jamais</i>).</p> <p>- Expresión do modo: (Adv. <i>de manière en emment, -amment</i>).</p>	<p>entidade (<i>count/uncount/collective/com pound nouns; pronouns (relative, reflexive/emphatic, one(s); determiners</i>); a calidade (e. g. <i>pretty good; much too expensive</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade (<i>singular/plural; cardinal and ordinal numerals. Quantity: e. g. lots/plenty (of). Degree: e. g. absolutely; a (little) bit</i>).</p> <p>- Expresión do espazo (<i>prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>points (e. g. at midnight), divisions (e. g. term), and indications (ago; early; late) of time; duration (from...to; during; until; since); anteriority (already; (not) yet); posteriority (afterwards; later); sequence (first, second, after that, finally); simultaneousness (just when); frequency (e. g. twice/four times a week; daily)</i>).</p> <p>- Expresión do modo (Adv. <i>and phrases of manner, e. g. carefully; in a hurry</i>).</p>	<p><i>pensare che + indicativo</i>); necesidade (<i>bisognare + Inf.</i>); obrigación (<i>imperativo; aver da + Inf.</i>); permiso (<i>essere permesso + Inf.</i>); intención (<i>imperfetto e condizionale semplice di verbi volitivi + Inf.; avere l'intenzione di + Inf.; decidere di + Inf.</i>); prohibición: (<i>non essere permesso + Inf.</i>)</p> <p>-Expresión da existencia (p.es. <i>potrebbe esserci</i>); a entidade (<i>nomi contabili / massa / collettivi/composti; pronomi (relativi, riflessivi, tonici); determinanti</i>); a calidade (p.es. <i>davvero interessante; portato per le lingue</i>);</p> <p>-Expresión da cantidade (<i>numero: singolare/plurale; numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. dozzina, secolo), moltiplicativi (p.es. semplice, doppio). Quantità: p.es. ciascuno, la maggior parte, parecchio, uno spicchio di; grado: p.es. davvero carino, proprio bello</i>).</p> <p>-Expresión do espazo (<i>preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (p.es. <i>alle 17 (ore)</i>); <i>divisione (p.es. all'alba, nel secolo scorso) e collocazione nel tempo (p.es. dopodomani, l'altro ieri); durata (p.es. tutto l'anno; da; anteriorità (p.es. prima di, (non) ancora, il mese precedente); posteriorità (p.es. appena, il giorno seguente); contemporaneità (p.es. allo stesso tempo, all'improvviso); sequenza (p.es. prima .. poi ... dopo... allora); intermittenza (p.es. ogni tanto); frequenza (p.es. (200 €) al mese</i>).</p> <p>- Expresión do modo (<i>avverbi ed espressioni di modo: p.es. volentieri, in genere, in fretta</i>).</p>	<p>factualidade (<i>frases declarativas</i>); capacidade (<i>é capaz / incapaz de + Inf.; saber</i>); posibilidade / probabilidade (<i>ser possível / impossível + Inf.; tal vez</i>); necesidade (<i>ser preciso / necessário + Inf.</i>); obrigación (<i>ser obrigatório + Inf.; imperativo</i>); permiso (<i>poder + Inf.; ser possível/permitido + Inf.</i>); prohibición: (<i>não ser possível / permitido + Inf.</i>); intención (<i>pretérito imperfeito gostar de + Inf.; tratar de + Inf.; pensar + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (p. e. <i>existir, dar-se</i>); a entidade (<i>substantivos contáveis /massivos /coletivos /compostos; pronomes (relativos, numerali cardinais e ordinais, determinantes</i>); a calidade (p.e. <i>bastante bom; consideravelmente caro; ótimo</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade (Singular/Plural; <i>Numerais cardinais e ordinais. Quantidade: p. e. bastante, a maior parte de, mais ou menos. Grau: p.e. consideravelmente; bastante bem</i>).</p> <p>- Expresión do espazo (<i>preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direção</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>expressões, preposições e locuções de tempo (momento pontual (p. e. meio-dia), divisões (p. e. período, fim de semana) e indicações de tempo (p. e. atrás, cedo); duração (p. e. até; entre ... e); anterioridade (anteontem; já); posterioridade (mais tarde, na semana que vem); sequência (em primeiro lugar, depois, em último lugar); simultaneidade (naquele momento); frequência (p. e. cada semana</i>).</p> <p>- Expresión do modo (<i>expressões, preposições e locuções prepositivas de modo, p. e. á pressa</i>).</p>

Primeira lingua estranxeira I. 1º bacharelato

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes, implicacións). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, Descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral común e máis especializado (recepción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>Identificar as ideas principais, información relevante e implicacións xerais de textos de certa lonxitude, ben organizados e con estruturas lingüísticas de certa complexidade, nunha variedade de lingua estándar e articulados a velocidade media ou normal, que traten de temas tanto concretos como abstractos dentro do propio campo de especialización ou de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional/laboral, sempre que as condicións acústicas sexan boas e se poidan confirmar certos detalles.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para comprender o sentido xeral, a información esencial, os puntos principais, os detalles relevantes, ou información, ideas e opinións tanto implícitas como explícitas do texto se están claramente sinalizadas.</p> <p>Coñecer co suficiente detalle e saber aplicar adecuadamente á comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos a situacións cotiás e menos habituais no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, sobre, entre outros, a estrutura socioeconómica, as relacións interpersoais, de xerarquía e entre grupos, comportamento (posturas e ademáns, expresións faciais, uso da voz, contacto visual, proxémica), e convencións sociais (actitudes, valores, tabús).</p> <p>Distinguir tanto a función ou funcións comunicativas principais do texto como implicacións facilmente discernibles; apreciar as diferentes intencións comunicativas derivadas do uso de distintos expoñentes das ditas funcións e identificar os propósitos comunicativos xerais asociados a distintos patróns discursivos típicos polo que respecta á presentación e organización da información (entre outros, o reforzo ou a recuperación do tema).</p> <p>Distinguir e aplicar á comprensión do texto oral os significados e funcións específicos xeralmente asociados a diversas estruturas sintácticas de uso común segundo o contexto de comunicación (p. e. unha estrutura interrogativa para dar unha orde).</p> <p>Recoñecer léxico oral común e máis especializado, relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, e expresións e modismos de uso habitual cando se conta con apoio visual ou contextual.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común e máis específicos, e recoñecer os seus significados e intencións comunicativas expresas, así como algunhas de carácter implícito (incluíndo o interese ou a indiferenza) cando a articulación é clara.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprende instrucións técnicas, dadas cara a cara ou por outros medios, relativas á realización de actividades e normas de seguraza no ámbito persoal (p. e. nunha instalación deportiva), público (p. e. nunha situación de emerxencia), académico ou ocupacional (p. e. unha visita guiada a unha pinacoteca, ou sobre o uso de máquinas, dispositivos electrónicos ou programas informáticos). 2. Entende, en transaccións e xestións cotiás e menos habituais, a exposición dun problema ou a solicitude de información respecto dela (p. e. no caso dunha reclamación), sempre que poida pedir confirmación sobre algúns detalles. 3. Identifica os puntos principais e detalles relevantes dunha conversa formal ou informal de certa duración entre dous ou máis interlocutores que se produce ao seu redor, sempre que as condicións acústicas sexan boas, o discurso estea estruturado e non se faga un uso moi idiomático da lingua. 4. Comprende, nunha conversa informal ou nunha discusión en que participa, tanto de viva voz como por medios técnicos, información específica relevante sobre temas xerais ou do seu interese, e capta sentimentos como a sorpresa, o interese ou a indiferenza, sempre que os interlocutores eviten un uso moi idiomático da lingua e se non hai interferencias acústicas. 5. Comprende, nunha conversa formal en que participa, no ámbito académico ou ocupacional, información detallada e puntos de vista e opinións sobre temas da súa especialidade e relativos a actividades e procedementos cotiás e menos habituais, sempre que poida facer preguntas para comprobar que comprendeu o que o interlocutor quixo dicir e conseguir aclaracións sobre algúns detalles. 6. Comprende as ideas principais e detalles relevantes dunha presentación, charla ou conferencia que verse sobre temas do seu interese ou da súa especialidade, sempre que o discurso estea articulado de maneira clara e en lingua estándar (p. e. unha presentación sobre a organización da universidade noutros países). 7. Comprende os puntos principais e detalles relevantes na maioría de programas de radio e televisión relativos a temas de interese persoal ou da súa especialidade (p. e. entrevistas, documentais, series e películas), cando se articulan de forma relativamente lenta e cunha pronunciación clara e estándar, e que traten temas coñecidos ou do seu interese.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Concibir a mensaxe con claridade, distinguindo a súa idea ou ideas principais e a súa estrutura básica. - Adecuar o texto ao destinatario, contexto e canle, aplicando o rexistro e a estrutura de discurso adecuados a cada caso. <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade e coherencia, estruturándoa adecuadamente e axustándose, se for o caso, aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse en coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). - Compensar as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos, paralingüísticos ou paratextuais: <p>Lingüísticos</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modificar palabras de significado parecido. - Definir ou parafrasear un termo ou expresión. <p>Paralingüísticos e paratextuais</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pedir axuda. - Sinalar obxectos, usar deícticos ou realizar accións que aclaran o significado. - Usar linguaxe corporal culturalmente pertinente (xestos, expresións faciais, posturas, contacto visual ou corporal, proxémica). - Usar sons extralingüísticos e calidades prosódicas convencionais. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral común e máis especializado (produción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>Construír textos coherentes e ben estruturados sobre temas de interese persoal, ou asuntos cotiáns ou menos habituais, nun rexistro formal, neutro ou informal, utilizando adecuadamente os recursos de cohesión máis comúns, e mostrando un control razoable de expresións, estruturas e un léxico de uso frecuente, tanto de carácter xeral como máis específico.</p> <p>Coñecer, seleccionar con atención, e saber aplicar con eficacia, as estratexias adecuadas para producir textos orais de diversos tipos e de certa lonxitude, intentando novas formulacións e combinacións dentro do propio repertorio, e corrixindo os erros (p. e. en tempos verbais, ou en referencias temporais ou espaciais) que conducen a malentendidos se o interlocutor indica que hai un problema.</p> <p>Ser consciente dos trazos socioculturais e sociolingüísticos salientables das comunidades en que se utiliza a lingua meta, e das súas diferenzas con respecto ás culturas propias, relativos a costumes, usos, actitudes, valores e tabús, e actuar en consecuencia, adaptándose adecuadamente ás características dos interlocutores e da situación comunicativa na produción do texto oral.</p> <p>Adecuar a produción do texto oral ás funcións comunicativas requiridas, seleccionando, dentro dun repertorio de expoñentes habituais, os máis adecuados ao propósito comunicativo, e os patróns discursivos típicos de presentación e organización da información, entre outros, o reforzo ou a recuperación do tema.</p> <p>Utilizar con razoable corrección as estruturas morfosintácticas, os patróns discursivos e os elementos de conexión e de cohesión de uso común, de maneira que o discurso estea ben organizado e cumpra adecuadamente a función ou funcións comunicativas correspondentes.</p> <p>Coñecer, e saber seleccionar e utilizar, léxico oral común e máis especializado relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, e expresións e modismos de uso habitual.</p> <p>Reproducir, coa suficiente corrección para ser ben comprendido a maioría das veces, patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de carácter xeral, facendo un uso consciente deles para expresar distintos significados segundo as demandas do contexto.</p> <p>Mostrar a fluidez necesaria para manter a comunicación e garantir o obxectivo comunicativo principal da mensaxe, aínda que pode haber algunhas pausas para buscar palabras e titubeos na expresión dalgunhas ideas máis complexas.</p> <p>Mostrar certa flexibilidade na interacción polo que respecta aos mecanismos de toma e cesión da quenda de palabra, a colaboración co interlocutor e o mantemento da comunicación, aínda que pode que non sempre se faga de maneira elegante.</p>	<p>1. Fai presentacións ben estruturadas e de certa duración sobre un tema académico (p. e. o deseño dun aparello ou dispositivo, ou sobre unha obra artística ou literaria), coa suficiente claridade como para que se poida seguir sen dificultade a maior parte do tempo e cuxas ideas principais estean explicadas cunha razoable precisión, e responde a preguntas complementarias da audiencia formuladas con claridade e a velocidade normal.</p> <p>2. Desenvólvese con eficacia en transaccións e xestións que xorden mentres viaxa, organiza a viaxe ou trata coas autoridades, así como en situacións menos habituais en hoteis, tendas, axencias de viaxes, centros de saúde, estudo ou traballo (p. e. para facer reclamacións), expondo os seus razoamentos e puntos de vista con claridade e seguindo as convencións socioculturais que demanda o contexto específico.</p> <p>3. Participa con eficacia en conversas informais cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, nas cales describe con certo detalle feitos, experiencias, sentimentos e reaccións, soños, esperanzas e ambicións, e responde adecuadamente a sentimentos como a sorpresa, o interese ou a indiferenza; conta historias, así como o argumento de libros e películas, indicando as súas reaccións; ofrece e interérase por opinións persoais sobre temas do seu interese; fai comprensibles as súas opinións ou reaccións respecto ás solucións posibles de problemas ou cuestións prácticas; expresa con amabilidade crenzas, acordos e desacordos, e explica e xustifica as súas opinións e proxeccións.</p> <p>4. Toma parte adecuadamente, aínda que ás veces teña que pedir que lle repitan ou aclaren algunha dúbida, en conversas formais, entrevistas e reunións de carácter académico ou ocupacional, intercambiando información relevante sobre aspectos tanto abstractos como concretos de temas cotiáns e menos habituais nestes contextos, pedindo e dando instrucións ou solucións a problemas prácticos, expondo os seus puntos de vista con claridade, e xustificando con certo detalle e de maneira coherente as súas opinións, plans e suxestións sobre futuras actuacións.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Comprensión de textos escritos		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes, implicacións). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito común e máis especializado (recepción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Identificar as ideas principais, información relevante e implicacións xerais de textos de certa lonxitude, ben organizados e con estruturas lingüísticas de certa complexidade, nunha variedade de lingua estándar e que traten de temas tanto abstractos como concretos dentro do propio campo de especialización ou interese, nos ámbitos persoal, público, académico ou ocupacional/laboral, sempre que se poidan releer as seccións difíciles.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para comprender o sentido xeral, a información esencial, os puntos principais, os detalles relevantes do texto, ou información, ideas e opinións tanto implícitas como explícitas claramente sinalizadas.</p> <p>Coñecer co suficiente detalle, e saber aplicar adecuadamente á comprensión do texto, os aspectos sociolingüísticos derivados de situacións cotiás e menos habituais no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, sobre, entre outros, a estrutura socioeconómica, as relacións interpersoais, de xerarquía e entre grupos, convencións sociais (actitudes, valores, tabús), e os aspectos xerais que permitan comprender, se for o caso, o fondo sociocultural do texto.</p> <p>Distinguir tanto a función ou funcións comunicativas principais do texto como implicacións facilmente discernibles; apreciar as diferentes intencións comunicativas derivadas do uso de distintos expoñentes desas funcións, e identificar os propósitos comunicativos xerais asociados a distintos formatos, patróns e estilos discursivos típicos.</p> <p>Distinguir e aplicar á comprensión do texto escrito os significados e funcións específicos xeralmente asociados a diversas estruturas sintácticas de uso común segundo o contexto de comunicación (p. e. unha estrutura interrogativa para dar unha orde).</p> <p>Recoñecer léxico escrito común e máis especializado relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, e expresións e modismos de uso habitual cando se conta con apoio visual ou contextual.</p> <p>Recoñecer os valores asociados a convencións de formato, tipográficas e ortográficas e de puntuación comúns e menos habituais, así como abreviaturas e símbolos de uso común e máis específico (p. e. ©, ™).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprende instrucións dunha certa extensión e complexidade dentro da súa área de interese ou da súa especialidade, sempre que poida volver ler as seccións difíciles (p. e. sobre como redactar un traballo académico seguindo as convencións internacionais). 2. Entende detalles relevantes e implicacións de anuncios e material de carácter publicitario sobre asuntos do seu interese persoal e académico (p. e. folletos, prospectos, programas de estudos universitarios). 3. Comprende correspondencia persoal en calquera soporte, e mensaxes en foros e blogs, nos cales se transmiten información e ideas, se pregunta sobre problemas e se explican con razoable precisión, e se describen de maneira clara e detallada, experiencias, sentimentos, reaccións, feitos, plans e aspectos tanto abstractos como concretos de temas do seu interese. 4. Comprende información relevante en correspondencia formal de institucións públicas ou entidades privadas como universidades, empresas ou compañías de servizos (p. e. carta de admisión a un curso). 5. Comprende o sentido xeral, os puntos principais e os detalles máis relevantes en noticias e artigos xornalísticos ben estruturados e de certa lonxitude nos cales se adoptan puntos de vista concretos sobre temas de actualidade ou do seu interese e redactados nunha variante estándar da lingua. 6. Entende, en manuais, enciclopedias e libros de texto, tanto en soporte papel como dixital, información concreta para a resolución de tarefas de clase ou traballos de investigación relacionados con temas da súa especialidade, así como información concreta relacionada con cuestións prácticas ou con temas do seu interese académico ou ocupacional en páxinas web e outros textos informativos oficiais, institucionais, ou corporativos. 7. Segue sen dificultade a liña argumental de historias de ficción e de novelas curtas claramente estruturadas, de linguaxe sinxela e directa, nunha variedade estándar da lingua, e comprende o carácter dos distintos personaxes e as súas relacións, cando uns e outras están descritos claramente e co suficiente detalle.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilizar e coordinar as propias competencias xerais e comunicativas co fin de realizar eficazmente a tarefa (reparar o que se sabe sobre o tema, que se pode ou se quere dicir, etc.) - Localizar e usar adecuadamente recursos lingüísticos ou temáticos (uso dun dicionario ou gramática, obtención de axuda, etc.) <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade axustándose aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facen concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse en coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortésia e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito común e máis especializado (produción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Escribir, en calquera soporte, textos de estrutura clara sobre unha serie de temas xerais e máis específicos relacionados cos propios intereses ou especialidade, facendo descricións co suficiente detalle; redactando en palabras propias, e organizando de maneira coherente, información e ideas extraídas de diversas fontes, e xustificando as propias opinións sobre temas xerais, ou máis específicos, utilizando elementos de cohesión e coherencia e un léxico de uso común, ou máis específico segundo o contexto de comunicación.</p> <p>Coñecer, seleccionar e aplicar as estratexias máis adecuadas para elaborar textos escritos de estrutura clara e de certa lonxitude, p. e. desenvolvendo os puntos principais, e ampliándoos coa información necesaria, a partir dun guión previo.</p> <p>Ser consciente dos trazos socioculturais e sociolingüísticos salientables das comunidades en que se utiliza a lingua meta, e das súas diferenzas con respecto ás culturas propias, relativos a costumes, usos, actitudes, valores e tabús, e actuar en consecuencia, adaptándose adecuadamente ás características dos interlocutores e da situación comunicativa na produción do texto escrito.</p> <p>Adequar a produción do texto escrito ás funcións comunicativas requiridas, seleccionando, dentro dun repertorio de expoñentes habituais, os máis adecuados ao propósito comunicativo, e os patróns discursivos típicos de presentación e organización da información, entre outros, o reforzo ou a recuperación do tema.</p> <p>Utilizar con razoable corrección as estruturas morfosintácticas, os patróns discursivos e os elementos de conexión e de cohesión de uso común co fin de que o discurso estea ben organizado e cumpra adecuadamente a función ou funcións comunicativas correspondentes.</p> <p>Coñecer, e saber seleccionar e utilizar, léxico escrito común e máis especializado, relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e ocupacional/laboral, e expresións e modismos de uso habitual.</p> <p>Reproducir os patróns ortográficos, de puntuación e de formato de uso común, e algúns de carácter máis específico (p. e. indicacións para delimitar información, como parénteses ou guións), con corrección na maioría das ocasións; saber manexar procesadores de textos para resolver, p. e., dúbidas sobre puntuación nos textos producidos en formato electrónico, e utilizar con eficacia as convencións de escrita que rexen na comunicación por internet.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario detallado con información persoal, académica ou laboral (p. e. para tomar parte nun concurso internacional, ou para solicitar unhas prácticas en empresas). 2. Escribe, nun formato convencional e en calquera soporte, un <i>curriculum vitae</i>, detallando e ampliando a información que considera relevante en relación co propósito e destinatario específicos. 3. Toma notas, facendo unha lista dos aspectos importantes, durante unha conferencia sinxela, e redacta un breve resumo coa información esencial, sempre que o tema sexa coñecido e o discurso se formule dun modo sinxelo e se articule con claridade. 4. Escribe notas, anuncios, mensaxes e comentarios, en calquera soporte, nos cales transmite e solicita información relevante e opinións sobre aspectos persoais, académicos ou ocupacionais, respectando as convencións e normas de cortésia e da netiqueta. 5. Escribe, nun formato convencional, informes breves nos cales dá información pertinente sobre un tema académico, ocupacional, ou menos habitual (p. e. un problema xurdido durante unha viaxe), describindo co detalle suficiente situacións, persoas, obxectos e lugares; narrando acontecementos nunha secuencia coherente; explicando os motivos de certas accións, e ofrecendo opinións e suxestións breves e xustificadas sobre o asunto e sobre futuras liñas de actuación. 6. Escribe correspondencia persoal e participa en foros e blogs nos cales transmite información e ideas sobre temas abstractos e concretos, comproba información e pregunta sobre problemas e explícaos con razoable precisión, e describe, de maneira detallada, experiencias, sentimentos, reaccións, feitos, plans e unha serie de temas concretos relacionados cos seus intereses ou a súa especialidade. 7. Escribe, en calquera soporte, cartas formais dirixidas a institucións públicas ou privadas e a empresas, nas cales dá e solicita información relevante, e expresa puntos de vista pertinentes sobre a situación obxecto da correspondencia, no ámbito público, académico ou laboral, respectando as convencións formais e de cortésia propias deste tipo de textos.

1Contidos sintáctico-discursivos por idiomas:

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<ul style="list-style-type: none"> - Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>sowohl als auch</i>); disxunción (<i>entweder... oder</i>); oposición/concesión (<i>obwohl; dennoch</i>); causa (<i>denn-weil; wegen; da</i>); finalidade (<i>dazu; darum</i>); comparación (<i>so/nicht so Adj. als; mehr/weniger Adj./Adv. (als); der beste aus beiden; der beste immer</i>); resultado/correlación (<i>deshalb; so dass; je mehr; desto besser</i>); condición (<i>wenn; sofern; falls</i>); estilo indirecto (<i>Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen, Befehle und Wünsche</i>). - Relacións temporais (<i>solange; seitdem; nachdem (wir fertig sind)</i>). - Afirmación (<i>affirmativen Sätzen; affirmative Zeichen; So scheint es</i>). - Exclamación (<i>Was für ein(e) + Nomen, (+Satz), z. b. Was für eine Sache zu tun!</i>; <i>Wie + Adv. + Adj., z. b. Wie sehr lustig!</i>; <i>Ausrufe Sätzen, z. b. Oh! Das ist ja toll!</i>). - Negación (<i>z. b. Nicht schlecht, durchaus nicht, Keineswegs!</i>). - Interrogación (<i>W-sätze; Fragesätze; Wie kommt es?; So?; Zeichen</i>). - Expresión do tempo: pasado (<i>Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt Historisches Präsens, Konjunktiv I</i>); presente (<i>Präsens, Konjunktiv I</i>); futuro (<i>werden; Präsens + Adv. Perfekt + Adv.</i>). - Expresión do aspecto: puntual (<i>Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II</i>); durativo (<i>Präsens Präteritum und Futur I</i>); habitual (<i>Präsens und Präteritum (+ Adv., z. b. gewöhnlich); pflegen zu</i>); incoativo (<i>vornehmen zu</i>); terminativo (<i>Adv (gerade; schon) + Perfekt</i>). - Expresión da modalidade: factualidade (<i>Aussagesätzen</i>); capacidade (<i>schaffen</i>); posibilidade/probabilidade (<i>möglicherweise; wahrscheinlich</i>); necesidade (<i>benötigen; brauchen</i>); obrigación (<i>brauchen/nicht brauchen</i>); permiso (<i>dürfen; können, lassen</i>); intención (<i>denken zu -en</i>). - Expresión da existencia (<i>z. b. es</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>aussi bien que</i>); disxunción; oposición (<i>seulement si, bien que, même si, par contre, malgré, pourtant, toutefois, tout de même, avoir beau, quand (bien) même, alors même que + conditionnel</i>); causa (<i>étant donné que, vu que, comme</i>); finalidade (<i>pour que, dans le but que, de façon à ce que, de manière à ce que, afin que + Subj.</i>); comparación (<i>le meilleur, le mieux, le pire, de même que, plus...plus, moins...moins, plus...moins, moins...plus</i>); consecuencia (<i>si bien que, de telle manière que, de façon à ce que</i>); distributivas (<i>tantôt...tantôt, bien...bien</i>); condición (<i>si, même si + Indic., à condition de + Inf., à condition de, à moins de + Inf., au/dans le cas où (+ conditionnel)</i>); estilo indirecto (<i>rapporтер des informations</i>). - Relacións temporais (<i>depuis, dès, au fur et à mesure, tandis que, jusqu'au moment où</i>). - Exclamación (<i>Que, Hélas! Mince alors!</i>). - Negación (<i>ne... pas encore, ne... plus, pas mal (du tout), pas question, pas du tout</i>). - Interrogación (<i>lequel, laquelle, auquel, duquel</i>). - Expresión do tempo: presente; pasado (<i>plus-que-parfait</i>); futuro. - Expresión do aspecto: puntual (frases simples); durativo (<i>il était une fois, à cette époque là...;</i>); habitual (<i>de temps en temps, chaque, tous les, n° fois par... mois/an...;</i>); incoativo (<i>être sur le point de</i>); terminativo (<i>cesser de, arrêter de, mettre fin à qqch.</i>). - Expresión da modalidade: factualidade; capacidade; posibilidade/probabilidade (<i>il est possible que, il se peut que</i>); necesidade; obrigación/prohibición (<i>se voir dans l'obligation de, se voir forcé à (faire) qqch.</i>); permiso; intención/deseo (<i>exprimer le souhait qui concerne un autre: j'aimerais que/ je voudrais que/ j'aurais envie que/ ça me plairait que + Subj.</i>); factitivo ou causal co verbo faire (ex: <i>Pierre a fait tomber son livre/s'est fait</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>as well as</i>); disxunción (<i>either...or</i>); oposición/concesión (<i>although; however</i>); causa (<i>because (of); due to; as</i>); finalidade (<i>so that; in order to</i>); comparación (<i>as/not so Adj. as; less/more + Adj./Adv. (than); the better of the two; the best ever</i>); resultado/correlación (<i>so; so that; the more...the better</i>); condición (<i>if; unless; in case</i>); estilo indirecto (<i>reported information, offers, suggestions, promises, commands, wishes</i>). - Relacións temporais (<i>while; once (we have finished)</i>). - Afirmación (<i>affirmative sentences; tags; So it seems</i>). - Exclamación (<i>What + noun (+ phrase), e. g. What a thing to say!</i>; <i>How + Adv. + Adj., e. g. How very funny!</i>); <i>exclamatory sentences and phrases, e. g. Wow, this is really cool!</i>). - Negación (<i>e. g. Not bad; Not at all; No way</i>). - Interrogación (<i>Wh-questions; Aux. Questions; How come?; So?; tags</i>). - Expresión do tempo: pasado (<i>past simple and continuous; present perfect simple and continuous; past perfect simple and continuous</i>); presente (<i>simple and continuous present</i>); futuro (<i>present simple and continuous + Adv.; will be -ing</i>). - Expresión do aspecto: puntual (<i>simple tenses</i>); durativo (<i>present and past simple/perfect; and future continuous</i>); habitual (<i>simple tenses (+ Adv., e. g. as a rule); used to</i>); incoativo (<i>(be) set to</i>); terminativo (<i>cease -ing</i>). - Expresión da modalidade: factualidade (<i>declarative sentences</i>); capacidade (<i>manage</i>); posibilidade/probabilidade (<i>possibly; probably</i>); necesidade (<i>want; take</i>); obrigación (<i>need/needn't</i>); permiso (<i>may; could; allow</i>); intención (<i>be thinking of -ing</i>). - Expresión da existencia (<i>e. g. there should/must be</i>); a entidade (<i>count/uncount/collective/com pound nouns; pronouns</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>inoltre, (e) pure, nemmeno</i>); disxunción (<i>altrimenti</i>); oposición (<i>comunque, tuttavia, piuttosto di/che</i>); causa (p.es. <i>poiché, visto che</i>); concesión (<i>benché, malgrado</i>); finalidade (<i>perché, affinché</i>); condición (<i>nel caso che, a patto che</i>); comparación (<i>(tanto) quanto, più/ meno di quanto</i>); resultado /correlación (<i>perciò, cosicché, in modo (tale) da, sia...sia</i>); estilo indirecto (<i>informazione riferita, consigli, ordini, offerte, suggerimenti, promesse, avvisi</i>). - Relacións temporais (<i>prima che; dopo (+Inf. composto), intanto, finché</i>). - Afirmación (<i>frasi dichiarative affermative; si passivante; frasi enfatiche</i>). - Exclamación (<i>Come /Quanto + frase (p.es. come sei dolce!); interiezioni (p.es. ops!, magari!)</i>). - Negación (<i>frasi dichiarative negative con avanti, niente e senza (p.es. senza uscita, niente concerto); proforma (p.es. nemmeno, affatto)</i>). - Interrogación (<i>totali; parziali introdotte da avverbi, aggettivi e pronomi interrogativi; ; eco (p.es. lo ha detto chi?); orientate; optative-dubitative (p.es. che dire?)</i>). - Expresión do tempo (presente (<i>presente</i>); pasado (<i>presente, imperfetto, perfetto composto, piuccheperfetto, perfetto semplice</i>); futuro (<i>futuro semplice e composto</i>)) e do aspecto (puntual (<i>tempi semplici</i>); durativo (<i>presente, imperfetto, perfetto composto e piuccheperfetto (+Avv.)</i>), <i>perfetto semplice (+Avv.)</i>; futuro (<i>stare + gerundio</i>); habitual (<i>tempi semplici e perfetto composto e piuccheperfetto (+Avv.)</i>); iterativo (<i>imperfetto (+Avv.)</i>); incoativo (<i>attaccare a/scoppiare a + Inf.</i>); terminativo (<i>presente storico; terminare di + Inf.; tempi composti e perfetto semplice</i>)). - Expresión da modalidade (factualidade (<i>frasi dichiarative affermative e negative</i>); capacidade (<i>(non) essere bravo a +Inf.</i>); posibilidade (<i>futuro semplice;</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>nem...nem, assim como</i>); oposición /concesión (<i>entretanto, embora</i>); causa (<i>por causa de; devido a; não porque</i>); finalidade (<i>para que; de maneira a (que)</i>); comparación (<i>mais/menos/ tão/tanto + Adj./Adv./S + (do) que/como/quanto</i>); superlativo relativo (p.e. <i>o melhor jogador do mundo</i>); resultado /correlação (<i>assim, portanto, de (tal) maneira que, tão...que</i>); condição (<i>se, sem que, a não ser que</i>); estilo indirecto (<i>informações oferecimentos, sugestões, promessas, ordens, desejos</i>). - Relacións temporais (<i>antes que, depois que, logo que, até que, apenas</i>). - Afirmación (<i>sentenças declarativas afirmativas; efeitos de ênfase</i>). - Exclamación (<i>formas elípticas: Quanto +S (p.e. quantos livros!); Que /Como + frase. (p.e. Como o dia está nublado!); sentenças e sintagmas exclamativos, p.e. Nossa, isto está muito frio!</i>). - Negación (<i>sentenças declarativas negativas com nem, nunca; (não) nada,nemhum (a), ninguém; não... nada</i>). - Interrogación (<i>sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU- (p.e. para onde foste nas férias?); interrogativas tag (p.e. pois não?); interrogativas eco</i>). - Expresión do tempo: pasado (<i>presente histórico, pretérito imperfeito, perfeito simples e perfeito composto e pretérito mais-que-perfeito composto</i>); presente (<i>simple and continuous present</i>); futuro (<i>futuro imperfeito (+Adv.) e futuro perfeito do indicativo</i>). - Expresión do aspecto: puntual (<i>tempos simples</i>); durativo (<i>presente, futuro simples, pretérito imperfeito e pretérito perfeito do indicativo (+ Adv.); estar/ficar + gerundio</i>); habitual (<i>tempos simples (+ Adv.)</i>); incoativo (<i>desatar a + Inf.</i>); iterativas (<i>tornar a + Inf.</i>); terminativo (<i>presente histórico, pretérito perfeito simples e composto, pretérito mais-que-perfeito composto e futuro perfeito do</i>

Alemán	Francés	Inglés	Italiano	Portugués
<p>sollte/müsste....geben); a entidade (<i>nicht zählbare/ Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Reflexivpronomen; Determinativpronomina); a calidade (z. b. eher unbekannte; leicht zu finden).</i></p> <p>- Expresión da cantidade: Zahlen (z. b. <i>Brüche und Dezimalzahlen</i>). Quantität: z. b. <i>mehrere. Grad: z. b. unmäßig (glücklich); ziemlich gut</i>).</p> <p>- Expresión do espazo (<i>Präpositionen und Lokale Adverbien</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>Stundenzählung (z. b. morgen um diese Zeit, in zehn Tagen), (Zeiteinheiten (z. b. Semester) und Ausdruck von Zeit (z. b. eher, später); Dauer (z. b. den ganzen Tag; den ganzen Sommer lang); Vorzeitigkeit (noch; schon (nicht)); Nachzeitigkeit (z. b. danach; später); Aufeinanderfolge (zuerst, zunächst, schließlich); Gleichzeitigkeit (gerade als); Häufigkeit (z. b. sehr oft, oftmals; Tag ein, Tag aus).</i></p> <p>- Expresión do modo (<i>Modaladverbien und Modalsätze, z. b. höflich; aus dem Lot geraten</i>).</p>	<p><i>couper les cheveux); condicional (conditionnel présent).</i></p> <p>- Expresión da existencia (presentativo); a entidade (artigos, nomes, pronomes persoais, adxectivos e pronomes demostrativos; pronomes persoais OD y OI, "en", "y"; proposicións adxectivas (<i>lequel, laquelle, auquel, duquel</i>)); a calidade; a posesión (pronomes posesivos).</p> <p>- Expresión da cantidade (fraccións, decimais, porcentaxes; artigos partitivos, adverbios de cantidade e medidas) e o grao.</p> <p>- Expresión do espazo: (<i>prépositions et adverbes de lieu, position, distance, mouvement, direction, provenance, destination</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: puntual (<i>demain à cette heure-là, hier à cette heure-ci, dans n° jours, d'ici peu</i>); divisións (<i>dans les années, quinzaine</i>); indicacións de tempo (<i>au début, à la fin, en début de semaine</i>); duración (<i>((tout) le long de</i>); anterioridade (<i>jusqu'à ce que, d'ici (à ce) que</i>); posterioridade (<i>dés que, depuis (le temps) que</i>); secuenciación (<i>premièrement, deuxièmement</i>); simultaneidade (<i>lorsque, le temps de + Inf., une fois que, lors de + nom</i>); frecuencia (<i>de temps en temps, tous/ toutes les...</i>).</p> <p>- Expresión do modo (<i>à l'aide de, grâce à</i>).</p>	<p>(<i>relative, reflexive/emphatic, one(s); determiners</i>); a calidade (e. g. <i>quite nice; easy to handle</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade: Number (e. g. <i>fractions; decimals</i>). Quantity: e. g. <i>several. Degree: e. g. terribly (sorry); quite well</i>).</p> <p>- Expresión do espazo (<i>prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>points (e. g. this time tomorrow; in ten days), divisions (e. g. semester), and indications (e. g. earlier; later) of time; duration (e. g. all day long; the whole summer); anteriority (already; (not) yet); posteriority (e. g. afterwards; later (on)); sequence (firstly, secondly, finally); simultaneousness (just then/as); frequency (e. g. quite often; frequently; day in day out</i>).</p> <p>- Expresión do modo (<i>Adv. and phrases of manner, e. g. nicely; upside down</i>).</p>	<p><i>verbi, sostantivi e aggettivi che esprimono opinione, dubbio, assunzione, attesa, persuasione, apparenza + cong.); necesidade (occorrere); obrigación (essere obbligato a + Inf.); intención (verbi volitivi + cong.); prohibición (proibire di +Inf. semplice; non + futuro semplice).</i></p> <p>-Expresión da existencia (p.es. <i>dovrebbe esserci stato; ecco fatto</i>); a entidade (<i>nomi contabili / massa / collettivi/composti; pronomi (relativi, riflessivi, tonici); determinanti</i>); a calidade (p.es. <i>parecchio stanco; difficile da fare</i>).</p> <p>-Expresión da cantidade (<i>numero: singolare/plurale; numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. centinaio, migliaio), moltiplicativi (p.es. triplo); frazionari (p.es. un quarto); distributivi (p.es. uno a uno). Quantità: p.es. diverso, un blocchetto da dieci; grado: p.es. enormemente dispiaciuto; piuttosto stanco.</i></p> <p>-Expresión do espazo (<i>preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione.</i></p> <p>-Expresión do tempo (p.es. <i>alle 17 ore e quarantacinque</i>); <i>divisione (p.es. al tramonto, ai nostri giorni) e collocazione nel tempo (p.es. nel diciannovesimo secolo); durata (p.es. in un quarto d'ora, è da che); anteriorità (p.es. qualche mese prima); posteriorità (p.es. il giorno successivo); contemporaneità (p.es. intanto); sequenza (p.es. inoltre .. poi infine); intermittenza (p.es. ogni volta); frequenza (p.es. raramente).</i></p> <p>- Expresión do modo (<i>avverbi ed espressioni di modo: p.es. per caso, apposta, di nascosto</i>).</p>	<p><i>indicativo; estar/ser/ficar + participio).</i></p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>frases declarativas</i>); capacidade (<i>poder com; conseguir + Inf.</i>); posibilidade/probabilidade (<i>possível/impossível que + Conj.; tal vez + Conj.; futuro do presente</i>); necesidade (<i>precisar; ser preciso/necessário que + Conj.</i>); obrigación (<i>ser obrigatório que + Conj.; presente do indicativo</i>); permiso (<i>ser possível / permitido que + Conj.</i>); prohibición (<i>((não) ser possível/ permitido que + Conj.); intención (querer que + Conj.; ir / haver de + Inf.)</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (<i>numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. centinaio, migliao), moltiplicativi (p.es. triplo); frazionari (p.es. un quarto); distributivi (p.es. uno a uno). Quantità: p.es. diverso, un blocchetto da dieci; grado: p.es. enormemente dispiaciuto; piuttosto stanco.</i></p> <p>- Expresión do espazo (<i>preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direção</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>expressões, preposições e locuções de tempo (momento pontual (p. e. esta hora amanhã; em dez minutos), divisões (p. e. semestre, Natal) e indicações de tempo (p. e. mais atrás, mais cedo); duração (p. e. o dia todo; o verão inteiro); anterioridade (no domingo passado, há tempo); posterioridade (depois de amanhã, no próximo ano); sequência (em primeiro lugar, de seguida, depois, para concluir); simultaneidade (enquanto); frequência (p. e. de vez em quando, todos os anos).</i></p> <p>- Expresión do modo (<i>expressões, preposições e locuções prepositivas de modo, p. e. às claras; cuidadosamente</i>).</p>

Primeira Lingua Estranxeira II. 2º bacharelato

Contidos	Criteria de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes, implicacións). - Reformulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral común e máis especializado (recepción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>Identificar as ideas principais, información detallada e implicacións xerais de textos de certa lonxitude, ben organizados e lingüísticamente complexos, nunha variedade de lingua estándar e articulados a velocidade normal, que traten de temas tanto concretos como abstractos, mesmo se son de carácter técnico cando estean dentro do propio campo de especialización ou de interese nos ámbitos persoal, público, académico e laboral/profesional, sempre que as condicións acústicas sexan boas e se poidan confirmar certos detalles.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para comprender o sentido xeral; a información esencial; os puntos principais; os detalles relevantes; información, ideas e opinións tanto implícitas como explícitas do texto, formuladas de maneira clara; e matices como a ironía ou o humor, ou o uso poético ou estético da lingua cando a imaxe facilita a comprensión.</p> <p>Coñecer coa profundidade debida e aplicar eficazmente á comprensión do texto os coñecementos sociolingüísticos relativos á estruturación social, ás relacións interpersoais en diversos contextos (desde informal até institucional) e as convencións sociais (incluíndo crenzas e estereotipos) predominantes nas culturas en que se utiliza a lingua meta, así como os coñecementos culturais máis relevantes (p. e. históricos ou artísticos) que permitan captar as alusións máis directas sobre estes aspectos que poida conter o texto.</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas tanto principais como secundarias do texto e apreciar as diferenzas de significación de distintos expoñentes destas, así como distinguir os significados xerais asociados ao uso de distintos patróns discursivos típicos polo que respecta á presentación e organización da información (entre outros, topicalización (p. e. uso de estruturas pasivas ou enfáticas), contraste, digresión ou recapitulación).</p> <p>Distinguir e aplicar á comprensión do texto oral os significados e funcións específicos xeralmente asociados a diversas estruturas sintácticas de uso común segundo o contexto de comunicación (p. e. estrutura interrogativa para expresar admiración).</p> <p>Recoñecer léxico oral común e máis especializado, relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e laboral/profesional, e expresións e modismos de uso habitual, así como as connotacións máis discernibles no uso humorístico ou poético do idioma cando o contexto ou o apoio visual facilitan a súa comprensión.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común e máis específicos, e recoñecer os seus significados e intencións comunicativas expresas, así como algunhas de carácter implícito (incluíndo a ironía e o humor) cando a articulación é clara.</p>	<p>1. Comprende instrucións, anuncios, declaracións e mensaxes detalladas, dados cara a cara ou por outros medios, sobre temas concretos, en linguaxe estándar e a velocidade normal (p. e. declaracións ou mensaxes institucionais).</p> <p>2. Entende os detalles do que se lle di en transaccións e xestións que xorden mentres viaxa, organiza a viaxe ou trata coas autoridades, así como en situacións menos habituais en hoteis, tendas, axencias de viaxes, centros de saúde, traballo ou estudos (p. e. para recibir asistencia sanitaria como turista ou como residente, cambiar unha reserva de hotel, anular billetes ou cambiar un artigo defectuoso), sempre que poida pedir confirmación.</p> <p>3. Identifica as ideas principais, os detalles relevantes e as implicacións xerais de conversas e debates relativamente extensos e animados entre varios interlocutores que teñen lugar na súa presenza, sobre temas xerais, de actualidade ou do seu interese, sempre que o discurso estea estruturado e non se faga un uso moi idiomático da lingua.</p> <p>4. Comprende, en debates e conversas informais sobre temas habituais ou do seu interese, a postura ou punto de vista dos seus interlocutores, así como algúns sentidos implícitos e matices como a ironía ou o humor.</p> <p>5. Comprende, nunha conversa formal en que participa, no ámbito académico ou ocupacional, información detallada e puntos de vista e opinións sobre temas da súa especialidade e relativos a liñas de actuación e outros procedementos abstractos, sempre que poida confirmar o que o interlocutor quixo dicir e conseguir aclaracións sobre os aspectos ambiguos.</p> <p>6. Comprende a liña argumental, as ideas principais, os detalles relevantes e as implicacións xerais en presentacións, conferencias ou seminarios de certa extensión e complexidade sobre temas académicos ou profesionais da súa área de interese, tanto concretos como abstractos, sempre que haxa marcadores que estruturen o discurso e guíen a comprensión.</p> <p>7. Comprende o contido da información da maioría do material gravado ou retransmitido nos medios de comunicación, relativo a temas de interese persoal, identificando o estado de ánimo, o ton e mesmo o humor do falante, sempre que o discurso estea articulado con claridade, nunha variedade de lingua estándar e a velocidade normal.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Concibir a mensaxe con claridade, distinguindo a súa idea ou ideas principais e a súa estrutura básica. - Adecuar o texto ao destinatario, contexto e canle, aplicando o rexistro e a estrutura de discurso adecuados a cada caso. <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade e coherencia, estruturándoa adecuadamente e axustándose, se for o caso, aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñíbeis. - Apoiarse en coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). - Compensar as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos, paralingüísticos ou paratextuais: <ul style="list-style-type: none"> Lingüísticos - Modificar palabras de significado parecido. - Definir ou parafrasear un termo ou expresión. Paralingüísticos e paratextuais - Pedir axuda. - Sinalar obxectos, usar deícticos ou realizar accións que aclaran o significado. - Usar linguaxe corporal culturalmente pertinente (xestos, expresións faciais, posturas, contacto visual ou corporal, proxémica). - Usar sons extralingüísticos e calidades prosódicas convencionais. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico oral común e máis especializado (produción), dentro das propias áreas de interese</p>	<p>Construír textos claros e co detalle suficiente, ben organizados e adecuados ao interlocutor e propósito comunicativo, sobre temas diversos, xerais e máis específicos dentro do propio campo de especialidade ou de interese, e defender un punto de vista sobre temas xerais ou relacionados coa propia especialidade, indicando os pros e os contras das distintas opcións, así como tomar parte activa en conversas formais ou informais de certa lonxitude, desenvolvéndose cun grao de corrección e fluidez que permita manter a comunicación.</p> <p>Coñecer, seleccionar con coidado, e saber aplicar eficazmente e con certa naturalidade, as estratexias adecuadas para producir textos orais de diversos tipos e de certa lonxitude, planificando o discurso segundo o propósito, a situación, os interlocutores e a canle de comunicación; recorrendo á paráfrase ou a circunloquios cando non se encontra a expresión precisa, e identificando e corrixindo os erros que poidan provocar unha interrupción da comunicación.</p> <p>Integrar na propia competencia intercultural, para producir textos orais ben axustados ao contexto específico, os aspectos socioculturais e sociolingüísticos máis relevantes da lingua e culturas meta relativos a costumes, usos, actitudes, valores e crenzas, e superar as diferenzas con respecto ás linguas e culturas propias e os estereotipos, demostrando confianza no uso de diferentes rexistros ou outros mecanismos de adaptación contextual, e evitando erros serios de formulación ou comportamento que poidan conducir a situacións potencialmente conflitivas.</p> <p>Planificar e articular o texto oral segundo a función ou funcións comunicativas principais e secundarias en cada caso, seleccionando os diferentes expoñentes desas funcións segundo os seus distintos matices de significación, e os distintos patróns discursivos de que se dispón para presentar e organizar a información, deixando claro o que se considera importante (p. e. mediante estruturas enfáticas), ou os contrastes ou digresións con respecto ao tema principal.</p> <p>Utilizar correctamente, sen erros que conduzan a malentendidos, as estruturas morfosintácticas, os patróns discursivos e os elementos de coherencia e de cohesión de uso común e máis específico, seleccionándoos en función do propósito comunicativo no contexto concreto (p. e. o uso da voz pasiva en presentacións de carácter académico, ou de frases de relativo para facer unha descrición detallada).</p> <p>Coñecer e saber seleccionar e utilizar léxico oral común e expresións e modismos de uso habitual e máis especializado segundo os propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e laboral/profesional, así como un reducido repertorio de palabras e expresións que permita un uso humorístico, poético ou estético sinxelo do idioma.</p> <p>Reproducir, axustándose debidamente a algunha variedade estándar da lingua, patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común e máis específicos, seleccionándoos en función das propias intencións comunicativas, incluíndo a expresión sinxela da ironía e do humor.</p> <p>Expresarse con relativa facilidade e naturalidade, e cun grao de fluidez que permita desenvolver o discurso sen moita axuda do interlocutor, aínda que poidan darse algúns problemas de formulación que ralenticen algo o discurso ou que requirán formular de maneira distinta o que se quere dicir.</p> <p>Xestionar a interacción de maneira eficaz en situacións habituais, respectando e tomando a vez de palabra con amabilidade e cando se desexa, e axustando a propia contribución á dos interlocutores percibindo as súas reaccións, así como defenderse en situacións menos</p>	<p>1. Fai presentacións de certa duración sobre temas do seu interese académico ou relacionados coa súa especialidade (p. e. o desenvolvemento dun experimento científico ou unha análise de aspectos históricos, sociais ou económicos), cunha estrutura clara que axuda os oíntes a fixarse nos aspectos máis importantes, e demostrando seguranza á hora de contestar preguntas do auditorio formuladas con claridade e a velocidade normal.</p> <p>2. Desenvólvese con seguranza en transaccións e xestións cotiás e menos habituais, xa sexa cara a cara, por teléfono ou outros medios técnicos, solicitando información detallada, ofrecendo explicacións claras e detalladas e desenvolvendo a súa argumentación de maneira satisfactoria na resolución dos problemas que xurdirsen.</p> <p>3. Participa con soltura en conversas informais cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, nas cales describe con detalle feitos, experiencias, sentimentos e reaccións, soños, esperanzas e ambicións, e responde adecuadamente aos sentimentos que expresan os seus interlocutores; describe con detalle experiencias persoais e as súas reaccións ante elas; expresa con convicción crenzas, acordos e desacordos, e explica e xustifica de maneira persuasiva as súas opinións e proxectos.</p> <p>4. Toma parte adecuadamente en conversas formais, entrevistas, reunións e debates de carácter académico ou ocupacional, achegando e pedindo información relevante e detallada sobre aspectos concretos e abstractos de temas cotiás e menos habituais nestes contextos; explicando os motivos dun problema complexo e pedindo e dando instrucións ou suxestións para resolvelo; desenvolvendo argumentos de forma comprensible e convincente e comentando as contribucións dos interlocutores; opinando e facendo propostas xustificadas sobre futuras actuacións.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<p>nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación.</p>	<p>rutineiras, e mesmo difíciles, p. e. cando o interlocutor acapara a vez de palabra, ou cando a súa contribución é escasa e haxa que encher as lagoas comunicativas ou animalo a participar.</p>	
Bloque 3. Comprensión de textos escritos		
<p>Estratexias de comprensión:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilización de información previa sobre tipo de tarefa e tema. - Identificación do tipo textual, adaptando a comprensión a el. - Distinción de tipos de comprensión (sentido xeral, información esencial, puntos principais, detalles relevantes, implicacións). - Formulación de hipóteses sobre contido e contexto. - Inferencia e formulación de hipóteses sobre significados a partir da comprensión de elementos significativos, lingüísticos e paralingüísticos. - Reformulación de hipóteses a partir da comprensión de novos elementos. <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, Descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito común e máis especializado (recepción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Identificar as ideas principais, información detallada e implicacións xerais de textos de certa lonxitude, ben organizados e lingüísticamente complexos, nunha variedade de lingua estándar e que traten de temas tanto concretos como abstractos, mesmo se son de carácter técnico cando estean dentro do propio campo de especialización ou de interese, nos ámbitos persoal, público, académico e laboral/profesional, sempre que se poidan reler as seccións difíciles.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para comprender o sentido xeral: a información esencial; os puntos principais; os detalles relevantes; información, ideas e opinións tanto implícitas como explícitas do texto se están claramente sinalizadas; e matices como a ironía ou o humor, ou o uso poético ou estético da lingua, formulados de maneira clara.</p> <p>Coñecer coa profundidade debida e aplicar eficazmente á comprensión do texto os coñecementos sociolingüísticos relativos á estruturación social, ás relacións interpersoais en diversos contextos (desde informal até institucional) e as convencións sociais (incluíndo crenzas e estereotipos) predominantes nas culturas en que se utiliza a lingua meta, así como os coñecementos culturais máis relevantes (p. e. históricos ou artísticos) que permitan captar as alusións máis directas sobre estes aspectos que poida conter o texto.</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas tanto principais como secundarias do texto e apreciar as diferenzas de significación de distintos expoñentes destas, así como distinguir os significados xerais asociados ao uso de distintos patróns discursivos típicos polo que respecta á presentación e organización da información e as ideas (p. e. uso de estruturas pasivas ou enfáticas, contraste, digresión ou recapitulación).</p> <p>Distinguir e aplicar á comprensión do texto escrito os significados e funcións específicos xeralmente asociados a diversas estruturas sintácticas de uso común segundo o contexto de comunicación (p. e. estrutura interrogativa para expresar admiración).</p> <p>Recoñecer léxico escrito común e máis especializado relacionado cos propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e laboral/profesional, e expresións e modismos de uso habitual, así como as connotacións máis discernibles no uso humorístico, poético ou estético do idioma cando o contexto ou o apoio visual facilitan a súa comprensión.</p> <p>Recoñecer os valores asociados a convencións de formato, tipográficas, ortográficas e de puntuación comúns e menos habituais, así como abreviaturas e símbolos de uso común e máis específico (p. e. §, ≤).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprende instrucións extensas e complexas dentro da súa área de interese ou a súa especialidade, incluíndo detalles sobre condicións e advertencias, sempre que poida volver ler as seccións difíciles (p. e. acerca de instrumentos de medición ou de procedementos científicos). 2. Entende detalles relevantes e implicacións de anuncios e material de carácter publicitario sobre asuntos do seu interese persoal (p. e. afiches, fliers, pancartas, grafiti), académico (p. e. pósters científicos) ou profesional (p. e. boletíns informativos, documentos oficiais). 3. Comprende a información, a intención e as implicacións de notas e correspondencia persoal en calquera soporte, incluídos foros e blogs, nos cales se transmiten e xustifican de maneira detallada información, ideas e opinións sobre temas concretos e abstractos de carácter persoal e dentro da súa área de interese. 4. Comprende os detalles relevantes e as implicacións de correspondencia formal de institucións públicas ou entidades privadas como universidades, empresas ou compañías de servizos, sobre temas concretos e abstractos de carácter persoal e académico dentro da súa área de interese ou a súa especialidade. 5. Comprende a información e ideas e opinións implícitas en noticias e artigos xornalísticos e de opinión ben estruturados e de certa lonxitude que tratan dunha variedade de temas de actualidade ou máis especializados, tanto concretos como abstractos, dentro da súa área de interese, e localiza con facilidade detalles relevantes neses textos. 6. Entende, en textos de referencia e consulta, tanto en soporte papel como dixital, información detallada sobre temas da súa especialidade nos ámbitos académico ou ocupacional, así como información concreta relacionada con cuestións prácticas en textos informativos oficiais, institucionais, ou corporativos. 7. Comprende os aspectos principais, detalles relevantes, algunhas ideas implícitas e o uso poético da lingua en textos literarios que presenten unha estrutura accesible e unha linguaxe non moi idiomática, e nos cales o desenvolvemento do tema ou da historia, os personaxes centrais e as súas relacións, ou o motivo poético, estean claramente sinalizados con marcadores lingüísticos facilmente

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		recoñecibles.
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción		
<p>Estratexias de produción:</p> <p>Planificación</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilizar e coordinar as propias competencias xerais e comunicativas co fin de realizar eficazmente a tarefa (reparar o que se sabe sobre o tema, o que se pode ou se quere dicir, etc.) - Localizar e usar adecuadamente recursos lingüísticos ou temáticos (uso dun dicionario ou gramática, obtención de axuda, etc.) <p>Execución</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expresar a mensaxe con claridade axustándose aos modelos e fórmulas de cada tipo de texto. - Reaxustar a tarefa (emprender unha versión máis modesta da tarefa) ou a mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar), despois de valorar as dificultades e os recursos dispoñibles. - Apoiarse en coñecementos previos e tirar o máximo partido deles (utilizar linguaxe 'prefabricada', etc.). <p>Aspectos socioculturais e sociolingüísticos: convencións sociais, normas de cortesía e rexistros; costumes, valores, crenzas e actitudes; linguaxe non verbal.</p> <p>Funcións comunicativas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xestión de relacións sociais no ámbito persoal, público, académico e profesional. - Descrición e apreciación de calidades físicas e abstractas de persoas, obxectos, lugares, actividades, procedementos e procesos. - Narración de acontecementos pasados puntuais e habituais, Descrición de estados e situacións presentes, e expresión de predicións e de sucesos futuros a curto, medio e longo prazo. - Intercambio de información, indicacións, opinións, crenzas e puntos de vista, consellos, advertencias e avisos. - Expresión da curiosidade, o coñecemento, a certeza, a confirmación, a dúbida, a conxectura, o escepticismo e a incredulidade. - Expresión da vontade, a intención, a decisión, a promesa, a orde, a autorización e a prohibición, a exención e a obxección. - Expresión do interese, a aprobación, o aprecio, o eloxio, a admiración, a satisfacción, a esperanza, a confianza, a sorpresa, e os seus contrarios. - Formulación de suxestións, desexos, condicións e hipóteses. - Establecemento e xestión da comunicación e organización do discurso. <p>Estruturas sintáctico-discursivas.¹</p> <p>Léxico escrito común e máis especializado (produción), dentro das propias áreas de interese nos ámbitos persoal, público, académico e ocupacional, relativo á descrición de persoas e obxectos, tempo e espazo, estados, eventos e acontecementos, actividades, procedementos e procesos; relacións persoais, sociais, académicas e profesionais; educación e estudo; traballo e emprendemento; bens e servizos; lingua e comunicación intercultural; ciencia e tecnoloxía; historia e cultura.</p> <p>Patróns gráficos e convencións ortográficas.</p>	<p>Escribir, en calquera soporte, textos ben estruturados sobre unha ampla serie de temas relacionados cos propios intereses ou especialidade, facendo descrições claras e detalladas; sintetizando información e argumentos extraídos de diversas fontes e organizándoos de maneira lóxica; e defendendo un punto de vista sobre temas xerais, ou máis específico, indicando os pros e os contras das distintas opcións, utilizando para isto os elementos lingüísticos adecuados para dotar o texto de cohesión e coherencia e manexando un léxico adaptado ao contexto e ao propósito comunicativo que se persegue.</p> <p>Cofecer, seleccionar e aplicar as estratexias máis adecuadas para elaborar textos escritos ben estruturados e de certa lonxitude, p. e. integrando de maneira apropiada información relevante procedente de fontes diversas, ou reaxustando o rexistro ou o estilo (incluíndo léxico, estruturas sintácticas e patróns discursivos) para adaptar o texto ao destinatario e contexto específicos.</p> <p>Integrar na propia competencia intercultural, para producir textos escritos ben axustados ao contexto específico, os aspectos socioculturais e sociolingüísticos máis relevantes da lingua e culturas meta relativos a costumes, usos, actitudes, valores e crenzas, e superar as diferenzas con respecto ás linguas e culturas propias e os estereotipos, demostrando confianza no uso de diferentes rexistros ou outros mecanismos de adaptación contextual, e evitando erros serios de formulación ou presentación textual que poidan conducir a malentendidos ou situacións potencialmente conflitivas.</p> <p>Planificar e articular o texto escrito segundo a función ou funcións comunicativas principais e secundarias en cada caso, seleccionando os diferentes expoñentes desas funcións segundo os seus distintos matices de significación, e os distintos patróns discursivos dos cales se dispón para presentar e organizar a información, deixando claro o que se considera importante (p. e. mediante estruturas enfáticas), ou os contrastes ou digresións con respecto ao tema principal.</p> <p>Utilizar correctamente, sen erros que conduzan a malentendidos, as estruturas morfosintácticas, os patróns discursivos e os elementos de coherencia e de cohesión de uso común e máis específico, seleccionándoos en función do propósito comunicativo no contexto concreto (p. e. o uso da voz pasiva en presentacións de carácter académico, ou de frases de relativo para facer unha descrición detallada).</p> <p>Cofecer, e saber seleccionar e utilizar léxico escrito común e expresións e modismos de uso habitual, e máis especializado segundo os propios intereses e necesidades no ámbito persoal, público, académico e laboral/profesional, así como un reducido repertorio de palabras e expresións que permita un uso humorístico e estético sinxelo do idioma.</p> <p>Axustarse con consistencia aos patróns ortográficos, de puntuación e de formato de uso común, e algúns de carácter máis específico (p. e. abreviaturas ou asteriscos); saber manexar procesadores de textos para resolver, p. e., dúbidas sobre variantes ortográficas en diversos estándares da lingua, e utilizar con soltura as convencións escritas que rexen na comunicación por internet.</p>	<p>1. Completa un cuestionario detallado con información persoal, académica ou laboral (p. e. para matricularse nunha universidade, solicitar un traballo, abrir unha conta bancaria ou tramitar un visado).</p> <p>2. Escribe, en calquera soporte ou formato, un <i>curriculum vitae</i> detallado, xunto cunha carta de motivación (p. e. para ingresar nunha universidade estranxeira, ou presentarse como candidato a un posto de traballo).</p> <p>3. Toma notas, co suficiente detalle, durante unha conferencia, charla ou seminario, e elabora un resumo con información relevante e as conclusións adecuadas, sempre que o tema estea relacionado coa súa especialidade e o discurso estea ben estruturado.</p> <p>4. Escribe notas, anuncios, mensaxes e comentarios, en calquera soporte, nos cales transmite e solicita información detallada, explicacións, reaccións e opinións sobre temas persoais, académicos ou ocupacionais, respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta.</p> <p>5. Escribe informes en formato convencional e de estrutura clara relacionados coa súa especialidade (p. e. o desenvolvemento e conclusións dun experimento, sobre un intercambio lingüístico, unhas prácticas ou un traballo de investigación), ou menos habituais (p. e. un problema xurdido durante unha estada no estranxeiro), desenvolvendo un argumento; razoando a favor ou en contra dun punto de vista concreto; explicando as vantaxes e desvantaxes de varias opcións e achegando conclusións xustificadas.</p> <p>6. Escribe correspondencia persoal, en calquera soporte, e comunícase con seguranza en foros e blogs, transmitindo emoción, resaltando a importancia persoal de feitos e experiencias e comentando de maneira persoal e detallada as noticias e os puntos de vista das persoas a que se dirixe.</p> <p>7. Escribe, en calquera soporte, cartas formais de carácter académico ou profesional, dirixidas a institucións públicas ou privadas e a empresas, nas cales dá e solicita información; describe a súa traxectoria académica ou profesional e as súas competencias; e explica e xustifica co suficiente detalle os motivos das súas accións e plans (p. e. carta de motivación para matricularse nunha universidade estranxeira, ou para solicitar un posto de traballo), respectando as convencións formais e de cortesía propias deste tipo de textos.</p>

¹Contidos sintáctico-discursivos por idiomas:

Alemán	Inglés	Italiano	Portugués
<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>weder...noch</i>); disxunción (<i>entweder... oder</i>); oposición/concesión (<i>nur (habe ich es vergessen)</i>); <i>trotz / ungeachtet + N/VP/Phrase</i>); causa (<i>denn-weil; wegen; da</i>); finalidade (<i>so dass</i>); comparación (<i>so/nicht so Adj. als; weit weniger lästig/ viel Adj. -er (als); mit Abstand der beste</i>); resultado/correlación (<i>solche...dass</i>); condición (<i>wenn; sofern; falls; angenommen</i>); estilo indirecto (<i>Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen, Befehle, Wünsche und, Warnungen</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>solange; seitdem; nachdem (wir fertig sind)</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>emphatische affirmativen Sätzen</i>, z. b. <i>Ich komme ja schon!</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>Welch ein(e) + Nomen (+Satz)</i>, z. b. <i>Welch eine Plage (ist es)</i>); <i>Wie + Adv. + Adj.</i>; <i>Ausrufe Sätzen</i>, z. b. <i>Mensch, es ist eiskalt!</i>).</p> <p>- Negación (z. b. <i>Nee; Nie im Leben; Du brauchst nicht zu gehen</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>W-sätze; Fragesätze; Was ist denn schon passiert?</i>; <i>Um alles in der Welt: Wo warst du?</i>; <i>Zeichen</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt Historisches Präsens, Konjunktiv I</i>); presente (<i>Präsens, Konjunktiv I</i>); futuro (<i>werden; Präsens + Adv. Perfekt + Adv.</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II</i>); durativo (<i>Präsens Präteritum und Futur I</i>); habitual (<i>Präsens und Präteritum (+ Adv.); pflegen zu; würde</i>); incoativo (<i>beginnen mit</i>); terminativo.</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>Aussagesätzen</i>); capacidade (<i>(dazu) braucht es!</i>...); posibilidade/probabilidade (<i>werden; wahrscheinlich; müssen</i>); necesidade (<i>benötigen; brauchen</i>); obrigación (<i>brauchen/nicht brauchen</i>); permiso (<i>dürfen; können, lassen</i>) intención (<i>denken zu -en</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (z. b. <i>es soll gegeben haben</i>); a entidade (<i>nicht zählbare/ Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Determinativpronomina)</i>); a calidade (z. b. <i>blaulich; schön anzuschauen</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade: <i>Zahlen</i> (z. b. <i>etwa zwanzig Bücher</i>). <i>Quantität</i>: z. b. <i>zweimal so viele; Berge von Arbeit. Grad</i>. z. b. <i>äußerst schwierig</i>; <i>so (plötzlich)</i>.</p> <p>- Expresión do espazo</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>neither...nor</i>); disxunción (<i>either...or</i>); oposición/concesión (<i>only (it didn't work)</i>); <i>despite/in spite of + NP/VP/sentence</i>); causa (<i>because (of); due to; as; since</i>); finalidade (<i>so as to</i>); comparación (<i>as/not so Adj. as; far less tiresome/much more convenient (than)</i>); <i>the best by far</i>); resultado/correlación (<i>such...that</i>); condición (<i>if; unless; in case; supposing</i>); estilo indirecto (<i>reported information, offers, suggestions, promises, commands, wishes, warnings</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>just as; while; once (we have finished)</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>emphatic affirmative sentences</i>, e. g. <i>I do love classic music</i>; <i>tags, e. g. I should have</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>What + noun (+ sentence)</i>, e. g. <i>What a nuisance (he is)!</i>; <i>How + Adv. + Adj.</i>, e. g. <i>How very extraordinary!</i>; <i>exclamatory sentences and phrases</i>, e. g. <i>Gosh, it is freezing!</i>).</p> <p>- Negación (e. g. <i>Nope; Never ever; You needn't have</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>Wh- questions; Aux. Questions; Says who? Why on earth did she say that?</i>; <i>tags</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>past simple and continuous</i>; <i>present perfect simple and continuous</i>; <i>past perfect simple and continuous</i>); presente (<i>simple and continuous present</i>); futuro (<i>present simple and continuous + Adv.</i>; <i>will be -ing; will + perfect tense (simple and continuous)</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>simple tenses</i>); durativo (<i>present and past simple/perfect; and future continuous</i>); habitual (<i>simple tenses (+ Adv.); used to; would</i>); incoativo (<i>start/begin by -ing</i>); terminativo (<i>cease -ing</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>declarative sentences</i>); capacidade (<i>it takes/holds/serves...</i>); posibilidade/probabilidade (<i>will; likely; should; ought to</i>); necesidade (<i>want; take</i>); obrigación (<i>need/needn't</i>); permiso (<i>may; could; allow</i>) intención (<i>be thinking of -ing</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (e. g. <i>there must have been</i>); a entidade (<i>count/uncount/collective/compound nouns; pronouns (relative, reflexive/emphatic, one(s); determiners</i>); a calidade (e. g. <i>bluish; nice to look at</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade: <i>Number</i> (e. g. <i>some twenty people</i>);</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>e poi, neppure</i>); disxunción (<i>sennò</i>); oposición (<i>bensi, anzi</i>); causa (<i>per il fatto che</i>); concesión (<i>(cio)nonostante, pur + gerundio</i>); finalidade (<i>allo scopo di + Inf.</i>); condición (<i>purché, ammesso che</i>); comparación (<i>altrettanto/quanto, più/meno di quello che</i>); resultado /correlación (<i>troppo... per, al punto che</i>); estilo indirecto (<i>informazione riferita, consigli, ordini, offerte, suggerimenti, promesse, avvisi</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>da che, nel + Inf.</i>; <i>(una volta +) participio passato</i>);</p> <p>-Afirmación (<i>frasi dichiarative affermative; frasi con dislocazione (p.es. il libro, l'ha preso Anna)</i>).</p> <p>-Exclamación (<i>frase enfatica (p.es. tutto ho fatto!); interiezioni (p.es. macché!)</i>).</p> <p>-Negación (<i>frasi dichiarative negative con non, mica e non; proforma (p.es. assolutamente no)</i>).</p> <p>-Interrogación (<i>totali; parziali; indi rette</i>); <i>eco (p.es. Simona? Serena, vorrai dire?)</i>; <i>orientate</i>; <i>optative-dubitative (p.es. che sia lui?)</i>; <i>retoriche</i>.</p> <p>-Expresión do tempo (pasado (<i>presente, piucchepertuto, perfetto semplice; futuro (futuro composto e condizionale composto)</i>) e do aspecto (puntual (<i>tempi semplici</i>); durativo (<i>presente, imperfetto, perfetto semplice (+Adv.)</i>); <i>tempi composti (+Adv.)</i>; <i>seguire a +Inf.</i>; <i>venire + Ger.</i>); habitual (<i>tempi semplici e perfetto composto e piucchepertutto (+Adv.)</i>; <i>essere solito + Inf.</i>); iterativo (<i>perfetto semplice (+Adv.)</i>); incoativo (<i>accingersi a /essere in procinto di + Inf.</i>); terminativo (<i>imperfetto narrativo; tempi composti e perfetto semplice</i>; <i>cessare di + Inf.</i>)).</p> <p>-Expresión da modalidade (factualidade (<i>frasi dichiarative affermative e negative</i>); capacidade (<i>(non) essere bravo a + Inf.</i>; posibilidade (<i>futuro semplice e composto; verbi, sostantivi e aggettivi che indicano opinione, dubbio, assunzione, attesa, persuasione, apparenza + cong.</i>; <i>condizionale composto; dovere + Inf. composto</i>); necesidade (<i>esserci bisogno</i>); obrigación (<i>futuro: essere tenuto a + Inf.</i>; <i>andare + participio passato</i>); intención (<i>verbi volitivi + cong.</i>); prohibición (<i>non andare + participio passato</i>).</p> <p>-Expresión da existencia (p.es.</p>	<p>- Expresión de relacións lóxicas: conxunción (<i>além disso; nem sequer</i>); oposição/concessão (<i>pórem; apesar de</i>); causa (<i>por causa de; devido a; por consequência</i>); finalidade (<i>afim de que</i>); comparação (<i>mais/menos/tão/tanto+ Adj./Adv./S + (do) que / como/quanto; como se; bastante menos cansado; muito mais raro; superlativo absoluto (p.e. -errimo)</i>); resultado/ correlação (<i>tão...que, tanto...que</i>); condição (<i>se, sem que, a não ser que, a menos que</i>); estilo indireto (<i>informações, oferecimentos, sugestões, promessas, ordens, desejos</i>).</p> <p>- Relacións temporais (<i>assimque, até que, apenas, mal</i>).</p> <p>- Afirmación (<i>sentenças declarativas afirmativas; deslocção de constituintes</i>).</p> <p>- Exclamación (<i>com inversão, p. e. Un amor, essa criança!</i>; <i>sentenças e sintagmas exclamativos, p.e. Puxa, faz muito frio!</i>; <i>oxalá sejam felices!</i>).</p> <p>- Negación (<i>sentenças declarativas negativas com nem; não / nem... sequer; não... coisa nenhuma; apenas</i>).</p> <p>- Interrogación (<i>sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU-; interrogativas tag; interrogativas eco; interrogativas enfáticas (p. e. Onde é que vive?)</i>).</p> <p>- Expresión do tempo: pasado (<i>presente histórico, pretérito imperfeito, perfeito simples e perfeito composto e pretérito mais-que-perfeito simples e composto</i>); futuro (<i> futuro imperfeito (+Adv.)</i>), <i> futuro perfeito do indicativo e condicional</i>).</p> <p>- Expresión do aspecto: puntual (<i>tempos simples</i>); durativo (<i>presente, futuro imperfeito e pretérito imperfeito do indicativo (+ Adv.)</i>); <i>ir / vir a + Inf.</i>; <i>suffixos de duração, p. e. -ear, -ecer</i>); habitual (<i>tempos simples (+ Adv.)</i>); terminativo (<i>presente histórico, pretérito perfeito simples e composto, pretérito mais-que-perfeito composto e futuro perfeito do indicativo; chegar a + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da modalidade: factualidade (<i>frases declarativas</i>); capacidade (<i>poder com; conseguir + Inf.</i>); posibilidade/probabilidade (<i>pode ser que / tal vez + Conj.</i>; <i> futuro do presente e futuro perfeito</i>); necesidade (<i>precisar; ser preciso/necessário + Conj.</i>); obrigación (<i>ser obrigatório que + Conj.</i>; <i> presente do indicativo</i>); permiso (<i>ser possível / permitido que + Conj.</i>); prohibición (<i>ser proibido que</i>); intención (<i>querer que + Conj.</i>; <i>ir / haver de + Inf.</i>).</p> <p>- Expresión da existencia (p. e.</p>

Alemán	Inglés	Italiano	Portugués
<p>(Präpositionen und Lokale Adverbien).</p> <p>- Expresión do tempo (Zeitpunkte (z. b. <i>damals</i>; <i>innerhalb eines Monats</i>; <i>jederzeit</i>), Zeiteinheiten, und Ausdruck von Zeit (z. b. <i>am Anfang/Ende des Monats</i>); <i>Dauer</i> (z. b. <i>die ganze Woche hindurch</i>; <i>über die Weihnachtsfeiertage</i>); <i>Vorzeitigkeit</i> (<i>noch</i>; <i>schon</i> (<i>nicht</i>); <i>lange/kurz davor</i>); <i>Nachzeitigkeit</i> (z. b. <i>später(hin)</i>; <i>lange/kurz danach</i>); <i>Aufeinanderfolge</i> (<i>Erstens</i>, <i>ferner</i>, <i>schlussendlich</i>); <i>Gleichzeitigkeit</i> (<i>gerade als</i>); <i>Häufigkeit</i> (z. b. <i>selten</i>; <i>wochenweise</i>).</p> <p>- Expresión do modo (Modaladverbien und Modalsätze, z. b. <i>völlig</i>; <i>verkehrt herum</i>; <i>in einem Durcheinander</i>).</p>	<p><i>thirty something</i> . <i>Quantity</i>: e. g. <i>twice as many</i>; <i>piles of newspapers</i>; <i>mountains of things</i> . <i>Degree</i>: e. g. <i>extremely</i>; <i>so</i> (<i>suddenly</i>).</p> <p>- Expresión do espazo (<i>prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement</i>).</p> <p>- Expresión do tempo (<i>points</i> (e. g. <i>back then</i>; <i>within a month</i>; <i>whenever</i>), <i>divisions</i> (e. g. <i>fortnight</i>), and <i>indications</i> (e. g. <i>earlier/later today/in the year</i>) of <i>time</i>; <i>duration</i> (e. g. <i>through(out) the winter</i>; <i>over Christmas</i>) ; <i>anteriority</i> (<i>already</i>; (<i>not</i>) <i>yet</i>; <i>long/shortly before</i>) ; <i>posteriority</i> (e. g. <i>later</i> (<i>on</i>); <i>long/shortly after</i>) ; <i>sequence</i> (<i>to begin with</i>, <i>besides</i>, <i>to conclude</i>) ; <i>simultaneousness</i> (<i>just then/as</i>); <i>frequency</i> (e. g. <i>rarely</i>; <i>on a weekly basis</i>).</p> <p>- Expresión do modo (Adv. and <i>phrases of manner</i>, e. g. <i>thoroughly</i>; <i>inside out</i>; <i>in a mess</i>).</p>	<p><i>dovrebbe esserci stato</i> ; <i>ecco tutto</i>) ; a entidade (<i>nomi contabili / massa / collettivi / composti</i>; <i>pronomi</i> (<i>relativi, riflessivi, tonici</i>); <i>determinanti</i>); a calidade (p.es. <i>piuttosto stanco</i>; <i>facile a dirsi</i>).</p> <p>-Expresión da cantidade (<i>numero: singolare/plurale; numerali cardinali, ordinali, collettivi</i> (p.es. <i>entrambi, ambedue</i>), <i>moltiplicativi</i> (p.es. <i>quadruplo</i>); <i>frazionari</i> (p.es. <i>tre su tre</i>); <i>distributivi</i> (p.es. <i>uno a uno</i>). <i>Quantità</i> : p.es. <i>vari motivi, una pila di libri</i> ; el grado: p.es. <i>estremamente doloroso</i>; <i>particolarmente bravo</i> .</p> <p>-Expresión do espazo (<i>preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione</i>.</p> <p>-Expresión do tempo (<i>l'ora</i> ((p..es. <i>mancano venti alle otto</i>) ; <i>divisione</i> (p.es. <i>ai tempi dei miei nonni, sul presto</i>) e <i>collocazione nel tempo</i> (p.es. <i>nel Quattrocento ; nel frattempo</i>) ; <i>durata</i> (p.es. <i>l'intera giornata, sotto Natale</i>); <i>anteriorità</i> (p.es. <i>prima che, (non) ancora</i>); <i>posteriorità</i> (p.es. <i>qualche anno più tardi</i>); <i>contemporaneità</i> (p.es. <i>nel momento in cui, contemporaneamente</i>); <i>sequenza</i> (p.es. <i>inoltre ... poi ... infine</i>); <i>intermittenza</i> (p.es. <i>talvolta</i>); <i>frequenza</i> (p.es. <i>di rado</i>)).</p> <p>-Expresión do modo (<i>avverbi di modo</i> : p.es. <i>di proposito, a dirotto, perbene</i>).</p>	<p><i>faltar, acontecer</i>); a entidade (<i>substantivos contáveis / massivos / coletivos / compostos</i>; <i>pronomes</i> (<i>relativos, reflexivos átonos/tônicos, determinantes</i>); a calidade (p.e. <i>azulado</i>; <i>útil para dificuldade em dormir</i>).</p> <p>- Expresión da cantidade: <i>Numerais</i> (p. e. <i>pelo menos 20 pessoas</i>; <i>perto de 30 km</i>). <i>Quantidade</i>: p. e. <i>duas vezes no máximo</i>; <i>um monte de gente</i>. <i>Grau</i>: p. e. <i>totalmente</i>; <i>tão de repente</i>.</p> <p>- Expresión do espazo (<i>preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direcção</i>).</p> <p>- Expresión do tempo <i>expressões, preposições e locuções de tempo</i> (<i>momento pontual</i> (p. e. <i>daqui a uma semana</i>), <i>divisões</i> (p. e. <i>prazo</i>; <i>estação seca</i>) e <i>indicações de tempo</i> (p. e. <i>a 13 dias do evento</i>) ; <i>duração</i> (p. e. <i>por todo o dia</i>; <i>no período natalício</i>); <i>anterioridade</i> (a última vez <i>que, há bocado, fazia pouco</i>); <i>posterioridade</i> (<i>dentro de alguns dias, de hoje em diante, em breve</i>); <i>sequência</i> (<i>para começar, seguidamente, em conclusão</i>); <i>simultaneidade</i> (<i>no mesmo tempo que, atualmente</i>); <i>frequência</i> (p. e. <i>uma vez por dia, regularmente</i>).</p> <p>- Expresión do modo (<i>expressões, preposições e locuções prepositivas de modo</i>, p. e. <i>em excesso</i>; <i>ao gosto</i>).</p>

31. Química.

A química é unha ciencia que afonda no coñecemento dos principios fundamentais da natureza, amplía a formación científica dos estudantes e proporciónalles unha ferramenta para a comprensión do mundo en que se desenvolven, non só polas súas repercusións directas en numerosos ámbitos da sociedade actual senón tamén pola súa relación con outros campos do coñecemento como a bioloxía, a medicina, a enxeñaría, a xeoloxía, a astronomía, a farmacia ou a ciencia dos materiais, por citar algúns.

A química é capaz de utilizar o coñecemento científico para identificar preguntas e obter conclusións a partir de probas, coa finalidade de comprender e axudar a tomar decisións sobre o mundo natural e os cambios que a actividade humana produce nel; ciencia e tecnoloxía están hoxe na base do benestar da sociedade.

Para o desenvolvemento desta materia considérase fundamental relacionar os contidos con outras disciplinas e que o conxunto estea contextualizado, xa que a súa aprendizaxe se facilita mostrando a vinculación co noso contorno social e o seu interese tecnolóxico ou industrial. O achegamento entre a ciencia en bacharelato e os coñecementos que se deben ter para poder comprender os avances científicos e tecnolóxicos actuais contribúe a que os individuos sexan capaces de valorar criticamente as implicacións sociais que comportan tales avances, co obxectivo último de dirixir a sociedade cara a un futuro sustentable.

A química é unha ciencia experimental e, como tal, a súa aprendizaxe consta dunha parte teórico-conceptual e doutra de desenvolvemento práctico que implica a realización de experiencias de laboratorio, así como a procura, análise e elaboración de información.

O uso das tecnoloxías da información e da comunicación como ferramenta para obter datos, elaborar a información, analizar resultados e expor conclusións faise case imprescindible na actualidade. Como alternativa

e complemento ás prácticas de laboratorio, o uso de aplicacións informáticas de simulación e a procura na internet de información relacionada fomentan a competencia dixital do alumnado e fano máis participe do seu propio proceso de aprendizaxe.

Os contidos estrutúranse en 4 bloques, dos cales o primeiro (a actividade científica) se configura como transversal aos demais. No segundo deles estúdase a estrutura atómica dos elementos e a súa repercusión nas propiedades periódicas destes. A visión actual do concepto do átomo e as subpartículas que o conforman contrasta coas nocións da teoría atómico-molecular coñecidas previamente polos alumnos. Entre as características propias de cada elemento destaca a reactividade dos seus átomos e os distintos tipos de enlaces e forzas que aparecen entre eles e, como consecuencia, as propiedades fisicoquímicas dos compostos que poden formar.

O terceiro bloque introduce a reacción química, estudando tanto o seu aspecto dinámico (cinética) como o estático (equilibrio químico). En ambos os casos analizaranse os factores que modifican tanto a velocidade de reacción como o desprazamento do seu equilibrio. A seguir estúdanse as reaccións ácido-base e de oxidación-redución, das cales se destacan as implicacións industriais e sociais relacionadas coa saúde e o ambiente. O cuarto bloque aborda a química orgánica e as súas aplicacións actuais relacionadas coa química de polímeros e macromoléculas, a química médica, a química farmacéutica, a química dos alimentos e a química ambiental.

Química. 2º bacharelato

Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A actividade científica		
<p>Utilización de estratexias básicas da actividade científica.</p> <p>Investigación científica: documentación, elaboración de informes, comunicación e difusión de resultados.</p> <p>Importancia da investigación científica na industria e na empresa.</p>	<p>1. Realizar interpretacións, predicións e representacións de fenómenos químicos a partir dos datos dunha investigación científica e obter conclusións.</p> <p>2. Aplicar a prevención de riscos no laboratorio de química e coñecer a importancia dos fenómenos químicos e as súas aplicacións aos individuos e á sociedade.</p> <p>3. Empregar adecuadamente as TIC para a procura de información, manexo de aplicacións de simulación de probas de laboratorio, obtención de datos e elaboración de informes.</p> <p>4. Deseñar, elaborar, comunicar e defender informes de carácter científico realizando unha investigación baseada na práctica experimental.</p>	<p>1.1. Aplica habilidades necesarias para a investigación científica traballando tanto individualmente como en grupo, facendo preguntas, identificando problemas, recollendo datos mediante a observación ou experimentación, analizando e comunicando os resultados e desenvolvendo explicacións mediante a realización dun informe final.</p> <p>2.1. Utiliza o material e os instrumentos de laboratorio empregando as normas de seguranza adecuadas para a realización de diversas experiencias químicas.</p> <p>3.1. Elabora información e relaciona os coñecementos químicos aprendidos con fenómenos da natureza e as posibles aplicacións e consecuencias na sociedade actual.</p> <p>4.1. Analiza a información obtida principalmente a través da internet identificando as principais características ligadas á fiabilidade e obxectividade do fluxo de información científica.</p> <p>4.2. Selecciona, comprende e interpreta información relevante nunha fonte de información de divulgación científica e transmite as conclusións obtidas utilizando a linguaxe oral e escrita con propiedade.</p> <p>4.3. Localiza e utiliza aplicacións e programas de simulación de prácticas de laboratorio.</p> <p>4.4. Realiza e defende un traballo de investigación utilizando as TIC.</p>

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Orixe e evolución dos compoñentes do Universo		
<p>Estrutura da materia. Hipótese de Planck. Modelo atómico de Bohr.</p> <p>Mecánica cuántica: hipótese de De Broglie, Principio de incerteza de Heisenberg.</p> <p>Orbitais atómicos. Números cuánticos e a súa interpretación.</p> <p>Partículas subatómicas: Orixe do universo.</p> <p>Clasificación dos elementos segundo a súa estrutura electrónica: sistema periódico.</p> <p>Propiedades dos elementos segundo a súa posición no sistema periódico: enerxía de ionización, afinidade electrónica, electronegatividade, raio atómico.</p> <p>Enlace químico.</p> <p>Enlace iónico.</p> <p>Propiedades das substancias con enlace iónico.</p> <p>Enlace covalente. Xeometría e polaridade das moléculas.</p> <p>Teoría do enlace de valencia (TEV) e hibridación</p> <p>Teoría de repulsión de pares electrónicos da camada de valencia (TRPECV)</p> <p>Propiedades das substancias con enlace covalente.</p> <p>Enlace metálico.</p> <p>Modelo do gas electrónico e teoría de bandas.</p> <p>Propiedades dos metais. Aplicacións de supercondutores e semicondutores.</p> <p>Enlaces presentes en substancias de interese biolóxico.</p> <p>Natureza das forzas intermoleculares.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar cronoloxicamente os modelos atómicos até chegar ao modelo actual discutindo as súas limitacións e a necesidade dun novo. 2. Recoñecer a importancia da teoría mecanocuántica para o coñecemento do átomo. 3. Explicar os conceptos básicos da mecánica cuántica: dualidade onda-corpúsculo e incerteza. 4. Describir as características fundamentais das partículas subatómicas diferenciando os distintos tipos. 5. Establecer a configuración electrónica dun átomo relacionándoa coa súa posición na táboa periódica. 6. Identificar os números cuánticos para un electrón segundo o orbital en que se encontre. 7. Coñecer a estrutura básica do sistema periódico actual, definir as propiedades periódicas estudadas e describir a súa variación ao longo dun grupo ou período. 8. Utilizar o modelo de enlace correspondente para explicar a formación de moléculas, de cristais e estruturas macroscópicas e deducir as súas propiedades. 9. Construír ciclos enerxéticos do tipo Born-Haber para calcular a enerxía de rede, analizando de forma cualitativa a variación de enerxía de rede en diferentes compostos. 10. Describir as características básicas do enlace covalente empregando diagramas de Lewis e utilizar a TEV para a súa descrición máis complexa. 11. Empregar a teoría da hibridación para explicar o enlace covalente e a xeometría de distintas moléculas. 12. Coñecer as propiedades dos metais empregando as diferentes teorías estudadas para a formación do enlace metálico. 13. Explicar a posible condutividade eléctrica dun metal empregando a teoría de bandas. 14. Recoñecer os diferentes tipos de forzas intermoleculares e explicar como son afectadas as propiedades de determinados compostos en casos concretos. 15. Diferenciar as forzas intramoleculares das intermoleculares en compostos iónicos ou covalentes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Explica as limitacións dos distintos modelos atómicos relacionándoos cos distintos feitos experimentais que levan asociados. 1.2. Calcula o valor enerxético correspondente a unha transición electrónica entre dous niveis dados relacionándoo coa interpretación dos espectros atómicos. 2.1. Diferencia o significado dos números cuánticos segundo Bohr e a teoría mecanocuántica que define o modelo atómico actual, relacionándoo co concepto de órbita e orbital. 3.1. Determina lonxitudes de onda asociadas a partículas en movemento para xustificar o comportamento ondulatorio dos electróns. 3.2. Xustifica o carácter probabilístico do estudo de partículas atómicas a partir do principio de incerteza de Heisenberg. 4.1. Coñece as partículas subatómicas e os tipos de quarks presentes na natureza íntima da materia e na orixe primixenia do universo, explicando as características e clasificación deles. 5.1. Determina a configuración electrónica dun átomo, coñecendo a súa posición na táboa periódica e os números cuánticos posibles do electrón diferenciador. 6.1. Xustifica a reactividade dun elemento a partir da estrutura electrónica ou a súa posición na táboa periódica. 7.1. Argumenta a variación do raio atómico, potencial de ionización, afinidade electrónica e electronegatividade en grupos e períodos, comparando estas propiedades para elementos diferentes. 8.1. Xustifica a estabilidade das moléculas ou cristais formados empregando a regra do octeto ou baseándose nas interaccións dos electróns da camada de valencia para a formación dos enlaces. 9.1. Aplica o ciclo de Born-Haber para o cálculo da enerxía reticular de cristais iónicos. 9.2. Compara a fortaleza do enlace en distintos compostos iónicos aplicando a fórmula de Born-Landé para considerar os factores de que depende a enerxía reticular. 10.1. Determina a polaridade dunha molécula utilizando o modelo ou teoría máis adecuados para explicar a súa xeometría. 10.2. Representa a xeometría molecular de distintas substancias covalentes aplicando a TEV e a TRPECV. 11.1. Dá sentido aos parámetros moleculares en compostos covalentes utilizando a teoría de hibridación para compostos inorgánicos e orgánicos. 12.1. Explica a condutividade eléctrica e térmica mediante o modelo do gas electrónico aplicándoo tamén a substancias semiconductoras e supercondutores. 13.1. Describe o comportamento dun elemento como illante, condutor ou semiconductor eléctrico utilizando a teoría de bandas. 13.2. Coñece e explica algunhas aplicacións dos semicondutores e supercondutores analizando a súa repercusión no avance tecnolóxico da sociedade. 14.1. Xustifica a influencia das forzas intermoleculares para explicar como varían as propiedades específicas de diversas substancias en función desas interaccións. 15.1. Compara a enerxía dos enlaces intramoleculares en relación coa enerxía correspondente ás forzas intermoleculares xustificando o comportamento fisicoquímico das moléculas.

Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Reaccións químicas		
<p>Concepto de velocidade de reacción. Teoría de colisións Factores que inflúen na velocidade das reaccións químicas. Utilización de catalizadores en procesos industriais. Equilibrio químico. Lei de acción de masas. A constante de equilibrio: formas de expresala. Factores que afectan o estado de equilibrio: principio de Le Chatelier. Equilibrios con gases. Equilibrios heteroxéneos: reaccións de precipitación. Aplicacións e importancia do equilibrio químico en procesos industriais e en situacións da vida cotiá. Equilibrio ácido-base. Concepto de ácido-base. Teoría de Brønsted-Lowry. Forza relativa dos ácidos e bases, grao de ionización. Equilibrio iónico da auga. Concepto de pH. Importancia do pH a nivel biolóxico. Volumetrías de neutralización ácido-base. Estudo cualitativo da hidrólise de sales. Estudo cualitativo das disolucións reguladoras de pH. Ácidos e bases relevantes a nivel industrial e de consumo. Problemas ambientais. Equilibrio redox Concepto de oxidación-redución. Oxidantes e redutores. Número de oxidación. Axuste redox polo método do ión-electrón. Estequiometría das reaccións redox. Potencial de redución estándar. Volumetrías redox. Leis de Faraday da electrólise. Aplicacións e repercusións das reaccións de oxidación-redución: baterías eléctricas, pilas de combustible, prevención da corrosión de metais.</p>	<p>1. Definir velocidade dunha reacción e aplicar a teoría das colisións e do estado de transición utilizando o concepto de enerxía de activación. 2. Xustificar como a natureza e concentración dos reactivos, a temperatura e a presenza de catalizadores modifican a velocidade de reacción. 3. Coñecer que a velocidade dunha reacción química depende da etapa limitante segundo o seu mecanismo de reacción establecido. 4. Aplicar o concepto de equilibrio químico para predicir a evolución dun sistema. 5. Expresar matematicamente a constante de equilibrio dun proceso no cal interveñen gases en función da concentración e das presións parciais. 6. Relacionar Kc e Kp en equilibrios con gases, interpretando o seu significado. 7. Resolver problemas de equilibrios homoxéneos, en particular en reaccións gasosas, e de equilibrios heteroxéneos, con especial atención aos de disolución-precipitación. 8. Aplicar o principio de Le Chatelier a distintos tipos de reaccións tendo en conta o efecto da temperatura, a presión, o volume e a concentración das substancias presentes predicindo a evolución do sistema. 9. Valorar a importancia que ten o principio de Le Chatelier en diversos procesos industriais. 10. Explicar como varía a solubilidade dun sal polo efecto dun ión común. 11. Aplicar a teoría de Brønsted para recoñecer as substancias que poden actuar como ácidos ou bases. 12. Determinar o valor do pH de distintos tipos de ácidos e bases. 13. Explicar as reaccións ácido-base e a importancia dalgunha delas, así como as súas aplicacións prácticas. 14. Xustificar o pH resultante na hidrólise dun sal. 15. Utilizar os cálculos estequiométricos necesarios para levar a cabo unha reacción de neutralización ou volumetría ácido-base. 16. Coñecer as distintas aplicacións dos ácidos e bases na vida cotiá tales como produtos de limpeza, cosmética, etc. 17. Determinar o número de oxidación dun elemento químico identificando se se oxida ou reduce nunha reacción química. 18. Axustar reaccións de oxidación-redución utilizando o método do ión-electrón e facer os cálculos estequiométricos correspondentes. 19. Comprender o significado de potencial estándar de redución dun par redox, utilizándoo para predicir a espontaneidade dun proceso entre dous pares redox. 20. Realizar cálculos estequiométricos necesarios para aplicar ás volumetrías redox. 21. Determinar a cantidade de substancia depositada nos eléctrodos dunha cuba electrolítica empregando as leis de Faraday. 22. Coñecer algunhas das aplicacións da electrólise como a prevención da corrosión, a fabricación de pilas de distinto tipos (galvánicas, alcalinas, de combustible) e a obtención de elementos puros.</p>	<p>1.1. Obtén ecuacións cinéticas reflectindo as unidades das magnitudes que interveñen. 2.1. Predí a influencia dos factores que modifican a velocidade dunha reacción. 2.2. Explica o funcionamento dos catalizadores relacionándoo con procesos industriais e a catálise enzimática analizando a súa repercusión no ambiente e na saúde. 3.1. Deduce o proceso de control da velocidade dunha reacción química identificando a etapa limitante correspondente ao seu mecanismo de reacción. 4.1. Interpreta o valor do cociente de reacción comparándoo coa constante de equilibrio previndo a evolución dunha reacción para alcanzar o equilibrio. 4.2. Comproba e interpreta experiencias de laboratorio onde se poñen de manifesto os factores que inflúen no desprazamento do equilibrio químico, tanto en equilibrios homoxéneos como heteroxéneos. 5.1. Acha o valor das constantes de equilibrio, Kc e Kp, para un equilibrio en diferentes situacións de presión, volume ou concentración. 5.2. Calcula as concentracións ou presións parciais das substancias presentes nun equilibrio químico empregando a lei de acción de masas e como evolución a variar a cantidade de produto ou reactivo. 6.1. Utiliza o grao de disociación aplicándoo ao cálculo de concentracións e constantes de equilibrio Kc e Kp. 7.1. Relaciona a solubilidade e o produto de solubilidade aplicando a lei de Gulberg e Waage en equilibrios heteroxéneos sólido-líquido e aplícao como método de separación e identificación de mesturas de sales disoltos. 8.1. Aplica o principio de Le Chatelier para predicir a evolución dun sistema en equilibrio ao modificar a temperatura, presión, volume ou concentración que o definen, utilizando como exemplo a obtención industrial do amoniaco. 9.1. Analiza os factores cinéticos e termodinámicos que inflúen nas velocidades de reacción e na evolución dos equilibrios para optimizar a obtención de compostos de interese industrial, como por exemplo o amoniaco. 10.1. Calcula a solubilidade dun sal interpretando como se modifica ao engadir un ión común. 11.1. Xustifica o comportamento ácido ou básico dun composto aplicando a teoría de Brønsted-Lowry dos pares de ácido-base conxugados. 12.1. Identifica o carácter ácido, básico ou neutro e a fortaleza ácido-base de distintas disolucións segundo o tipo de composto disolto nelas determinando o seu valor de pH. 13.1. Describe o procedemento para realizar unha volumetría ácido-base dunha disolución de concentración descoñecida, realizando os cálculos necesarios. 14.1. Predí o comportamento ácido-base dun sal disolto en auga aplicando o concepto de hidrólise, describindo os procesos intermedios e equilibrios que teñen lugar. 15.1. Determina a concentración dun ácido ou base valorándoa con outra de concentración coñecida establecendo o punto de equivalencia da neutralización mediante o emprego de indicadores ácido-base. 16.1. Recoñece a acción dalgúns produtos de uso cotián como consecuencia do seu comportamento químico ácido-base. 17.1. Define oxidación e redución relacionándoo coa variación do número de oxidación dun átomo en substancias oxidantes e redutoras. 18.1. Identifica reaccións de oxidación-redución empregando o método do ión-electrón para axustalas. 19.1. Relaciona a espontaneidade dun proceso redox coa variación de enerxía de Gibbs considerando o valor da forza electromotriz obtida.</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
		<p>19.2. Deseña unha pila coñecendo os potenciais estándar de redución, utilizándoos para calcular o potencial xerado formulando as semirreaccións redox correspondentes.</p> <p>19.3. Analiza un proceso de oxidación-redución coa xeración de corrente eléctrica representando unha célula galvánica.</p> <p>20.1. Describe o procedemento para realizar unha volumetría redox realizando os cálculos estequiométricos correspondentes.</p> <p>21.1. Aplica as leis de Faraday a un proceso electrolítico determinando a cantidade de materia depositada nun eléctrodo ou o tempo que tarda en facelo.</p> <p>22.1. Representa os procesos que teñen lugar nunha pila de combustible, escribindo as semirreaccións redox e indicando as vantaxes e inconvenientes do uso destas pilas fronte ás convencionais.</p> <p>22.2. Xustifica as vantaxes da anodización e a galvanoplastia na protección de obxectos metálicos.</p>
Bloque 4. Síntese orgánica e novos materiais		
<p>Estudo de funcións orgánicas. Nomenclatura e formulación orgánica segundo as normas da IUPAC. Funcións orgánicas de interese: oxixenadas e nitroxenadas, derivados haloxenados típicos perácidos. Compostos orgánicos polifuncionais. Tipos de isomería. Tipos de reaccións orgánicas. Principais compostos orgánicos de interese biolóxico e industrial: materiais polímeros e medicamentos Macromoléculas e materiais polímeros. Polímeros de orixe natural e sintética: propiedades. Reaccións de polimerización. Fabricación de materiais plásticos e os seus transformados: impacto ambiental. Importancia da química do carbono no desenvolvemento da sociedade do benestar.</p>	<p>1. Recoñecer os compostos orgánicos, segundo a función que os caracteriza. 2. Formular compostos orgánicos sinxelos con varias funcións. 3. Representar isómeros a partir dunha fórmula molecular dada. 4. Identificar os principais tipos de reaccións orgánicas: substitución, adición, eliminación, condensación e redox. 5. Escribir e axustar reaccións de obtención ou transformación de compostos orgánicos en función do grupo funcional presente. 6. Valorar a importancia da química orgánica vinculada a outras áreas de coñecemento e interese social. 7. Determinar as características máis importantes das macromoléculas. 8. Representar a fórmula dun polímero a partir dos seus monómeros e viceversa. 9. Describir os mecanismos máis sinxelos de polimerización e as propiedades dalgúns dos principais polímeros de interese industrial. 10. Coñecer as propiedades e obtención dalgúns compostos de interese en biomedicina e, en xeral, nas diferentes ramas da industria. 11. Distinguir as principais aplicacións dos materiais polímeros, segundo a súa utilización en distintos ámbitos. 12. Valorar a utilización das substancias orgánicas no desenvolvemento da sociedade actual e os problemas ambientais que se poden orixinar.</p>	<p>1.1. Relaciona a forma de hibridación do átomo de carbono co tipo de enlace en diferentes compostos representando graficamente moléculas orgánicas sinxelas. 2.1. Diferencia distintos hidrocarburos e compostos orgánicos que posúen varios grupos funcionais, nomeándoos e formulándoos. 3.1. Distingue os diferentes tipos de isomería representando, formulando e nomeando os posibles isómeros, dada unha fórmula molecular. 4.1. Identifica e explica os principais tipos de reaccións orgánicas: substitución, adición, eliminación, condensación e redox, predicindo os produtos, se é necesario. 5.1. Desenvolve a secuencia de reaccións necesarias para obter un composto orgánico determinado a partir doutro con distinto grupo funcional aplicando a regra de Markovnikov ou de Saytzeff para a formación de distintos isómeros. 6.1. Relaciona os principais grupos funcionais e estruturas con compostos sinxelos de interese biolóxico. 7.1. Recoñece macromoléculas de orixe natural e sintética. 8.1. A partir dun monómero deseña o polímero correspondente explicando o proceso que tivo lugar. 9.1. Utiliza as reaccións de polimerización para a obtención de compostos de interese industrial como polietileno, PVC, polistireno, caucho, poliamidas e poliésteres, poliuretanos, baquelita. 10.1. Identifica substancias e derivados orgánicos que se utilizan como principios activos de medicamentos, cosméticos e biomateriais valorando a repercusión na calidade de vida. 11.1. Describe as principais aplicacións dos materiais polímeros de alto interese tecnolóxico e biolóxico (adhesivos e revestimentos, resinas, tecidos, pinturas, próteses, lentes, etc.) relacionándoos coas vantaxes e desvantaxes do seu uso segundo as propiedades que os caracterizan. 12.1. Recoñece as distintas utilidades que os compostos orgánicos teñen en diferentes sectores como a alimentación, agricultura, biomedicina, enxeñaría de materiais, enerxía fronte ás posibles desvantaxes que ocasiona o seu desenvolvemento.</p>

32. *Tecnoloxía.*

O desenvolvemento tecnolóxico configura o mundo actual que coñecemos. En moitas ocasións a tecnoloxía interactúa na nosa vida, aínda que pasa desapercibida polo habitados que estamos a ela. Este contexto fai necesaria a formación de cidadáns na toma de decisións relacionadas con procesos tecnolóxicos, con sentido crítico, con capacidade de resolver problemas relacionados con eles e, en definitiva, para utilizar e coñecer materiais, procesos e obxectos tecnolóxicos que facilitan a capacidade de actuar nun contorno tecnificado que mellora a calidade de vida.

Ao longo dos séculos, o desenvolvemento tecnolóxico viuse motivado polas necesidades que a sociedade de cada época demandou, polas súas tradicións e a súa cultura, sen esquecer aspectos económicos e de mercado. A innovación e procura de solucións alternativas facilitaron avances e a necesidade de cambio estivo ligada sempre ao ser humano. Por este motivo, a sociedade en que vivimos necesita unha educación tecnolóxica ampla que facilite o coñecemento das diversas tecnoloxías, así como as técnicas e os coñecementos científicos que os sustentan. O desenvolvemento tecnolóxico fundaméntase en principios elementais e máquinas simples que, sumados convenientemente, crean novas máquinas e xeran a realidade que nos rodea.

Na materia de Tecnoloxía converxen o conxunto de técnicas que, xunto co apoio de coñecementos científicos e destrezas adquiridas ao longo da historia, o ser humano emprega para desenvolver obxectos, sistemas ou ambientes que dan solución a problemas ou necesidades. É, por tanto, necesario dar coherencia e completar as aprendizaxes asociadas ao uso de tecnoloxías, realizando un tratamento integrado de todas elas para lograr un uso competente en cada contexto e asociando tarefas específicas e comúns a todas elas. O alumnado debe adquirir comportamentos de autonomía tecnolóxica con criterios ambientais e económicos.

Non é posible entender o desenvolvemento tecnolóxico sen os coñecementos científicos, como non é posible facer ciencia sen o apoio da tecnoloxía, e ambas necesitan de instrumentos, equipamentos e coñecementos técnicos; na sociedade actual todos estes campos están relacionados con gran dependencia uns doutros, pero ao mesmo tempo cada un cobre unha actividade diferente. A materia de Tecnoloxía proporciona ao estudante “saber como facer” ao integrar ciencia e técnica, é dicir “por que se pode facer” e “como se pode facer”. Por tanto, un elemento fundamental da tecnoloxía é o carácter integrador de diferentes disciplinas cun referente disciplinar común baseado nun modo ordenado e metódico de intervir no contorno.

A materia organiza os contidos en bloques que permiten avanzar en aspectos esenciais e que deben quedar integrados para analizar problemas tecnolóxicos concretos.

Tecnoloxía. 4º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Tecnoloxías da información e da comunicación		
Elementos e dispositivos de comunicación con e sen fíos. Tipoloxía de redes. Publicación e intercambio de información en medios dixitais. Conceptos básicos e introdución ás linguaxes de programación. Uso de ordenadores e outros sistemas de intercambio de información.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizar os elementos e sistemas que configuran a comunicación con e sen fíos 2. Acceder a servizos de intercambio e publicación de información dixital con criterios de seguranza e uso responsable. 3. Elaborar sinxelos programas informáticos. 4. Utilizar equipamentos informáticos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Describe os elementos e sistemas fundamentais que se utilizan na comunicación con e sen fíos. 1.2. Describe as formas de conexión na comunicación entre dispositivos dixitais. 2.1. Localiza, intercambia e publica información a través da internet empregando servizos de localización, comunicación intergrupar e xestores de transmisión de son, imaxe e datos. 2.2. Coñece as medidas de seguranza aplicables a cada situación de risco. 3.1. Desenvolve un sinxelo programa informático para resolver problemas utilizando unha linguaxe de programación. 4.1. Utiliza o ordenador como ferramenta de adquisición e interpretación de datos e como realimentación doutros procesos cos datos obtidos.
Bloque 2. Instalacións en vivendas		
Instalacións características: instalación eléctrica, instalación de auga sanitaria, instalación de saneamento. Outras instalacións: calefacción, gas, aire acondicionado, domótica. Normativa, simboloxía, análise e montaxe de instalacións básicas. Aforro enerxético nunha vivenda. Arquitectura bioclimática.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describir os elementos que compoñen as distintas instalacións dunha vivenda e as normas que regulan o seu deseño e utilización. 2. Realizar deseños sinxelos empregando a simboloxía adecuada. 3. Experimentar coa montaxe de circuitos básicos e valorar as condicións que contribúen ao aforro enerxético. 4. Avaliar a contribución da arquitectura da vivenda, das súas instalacións e dos hábitos de consumo ao aforro enerxético. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Diferencia as instalacións típicas nunha vivenda. 1.2. Interpreta e manexa simboloxía de instalacións eléctricas, calefacción, subministración de auga e saneamento, aire acondicionado e gas. 2.1. Deseña con axuda de software instalacións para unha vivenda tipo con criterios de eficiencia enerxética. 3.1. Realiza montaxes sinxelas e experimenta e analiza o seu funcionamento. 4.1. Propón medidas de redución do consumo enerxético dunha vivenda.

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Electrónica		
<p>Electrónica analóxica. Compoñentes básicos. Simboloxía e análise de circuitos elementais. Montaxe de circuitos sinxelos. Electrónica dixital. Aplicación da álgebra de Boole a problemas tecnolóxicos básicos. Portas lóxicas. Uso de simuladores para analizar o comportamento dos circuitos electrónicos.</p>	<p>1. Analizar e describir o funcionamento e a aplicación dun circuito electrónico e os seus compoñentes elementais. 2. Empregar simuladores que faciliten o deseño e permitan a práctica coa simboloxía normalizada. 3. Experimentar coa montaxe de circuitos elementais e aplicalos no proceso tecnolóxico. 4. Realizar operacións lóxicas empregando a álgebra de Boole na resolución de problemas tecnolóxicos sinxelos. 5. Resolver mediante portas lóxicas problemas tecnolóxicos sinxelos. 6. Analizar sistemas automáticos e describir os seus compoñentes. 7. Montar circuitos sinxelos.</p>	<p>1.1. Describe o funcionamento dun circuito electrónico formado por compoñentes elementais. 1.2. Explica as características e funcións de compoñentes básicos: resistor, condensador, díodo e transistor. 2.1. Emprega simuladores para o deseño e a análise de circuitos analóxicos básicos empregando simboloxía adecuada. 3.1. Realiza a montaxe de circuitos electrónicos básicos deseñados previamente. 4.1. Realiza operacións lóxicas empregando a álgebra de Boole. 4.2. Relaciona fórmulas lóxicas con procesos técnicos. 5.1. Resolve mediante portas lóxicas problemas tecnolóxicos sinxelos. 6.1. Analiza sistemas automáticos e describe os seus compoñentes. 7.1. Monta circuitos sinxelos.</p>
Bloque 4. Control e robótica		
<p>Sistemas automáticos, compoñentes característicos de dispositivos de control. Deseño e construción de robots. Graos de liberdade. Características técnicas. O ordenador como elemento de programación e control. Linguaxes básicas de programación. Aplicación de tarxetas controladoras na experimentación con prototipos deseñados.</p>	<p>1. Analizar sistemas automáticos e describir os seus compoñentes 2. Montar automatismos sinxelos. 3. Desenvolver un programa para controlar un sistema automático ou un robot e o seu funcionamento de forma autónoma.</p>	<p>1.1. Analiza o funcionamento de automatismos en diferentes dispositivos técnicos habituais, diferenciando entre lazo aberto e fechado. 2.1. Representa e monta automatismos sinxelos. 3.1. Desenvolve un programa para controlar un sistema automático ou un robot que funcione de forma autónoma en función da realimentación que recibe do contorno.</p>
Bloque 5. Pneumática e hidráulica		
<p>Análise de sistemas hidráulicos e pneumáticos. Compoñentes. Simboloxía. Principios físicos de funcionamento Uso de simuladores no deseño de circuitos básicos. Aplicación en sistemas industriais.</p>	<p>1. Coñecer as principais aplicacións das tecnoloxías hidráulica e pneumática. 2. Identificar e describir as características e funcionamento deste tipo de sistemas. 3. Coñecer e manexar con soltura a simboloxía necesaria para representar circuitos. 4. Experimentar con dispositivos pneumáticos e simuladores informáticos.</p>	<p>1.1. Describe as principais aplicacións das tecnoloxías hidráulica e pneumática. Identifica e describe as características e o funcionamento deste tipo de sistemas. 3.1. Emprega a simboloxía e a nomenclatura para representar circuitos cuxa finalidade é a de resolver un problema tecnolóxico. 4.1. Realiza montaxes de circuitos sinxelos pneumáticos e hidráulicos ben con compoñentes reais ben mediante simulación.</p>
Bloque 6. Tecnoloxía e sociedade		
<p>O desenvolvemento tecnolóxico ao longo da historia. Análise da evolución de obxectos técnicos e tecnolóxicos. Importancia da normalización nos produtos industriais. Aproveitamento de materias primas e recursos naturais. Adquisición de hábitos que potencien o desenvolvemento sustentable.</p>	<p>1. Coñecer a evolución tecnolóxica ao longo da historia. 2. Analizar obxectos técnicos e tecnolóxicos mediante a análise de obxectos. 3. Valorar a repercusión da tecnoloxía na vida cotiá.</p>	<p>1.1. Identifica os cambios tecnolóxicos máis importantes que se produciron ao longo da historia da humanidade. 2.1. Analiza obxectos técnicos e a súa relación co contorno, interpretando a súa función histórica e a evolución tecnolóxica. 3.1. Elabora xuízos de valor fronte ao desenvolvemento tecnolóxico a partir da análise de obxectos, relacionando inventos e descubrimentos co contexto en que se desenvolven. 3.2. Interpreta as modificacións tecnolóxicas, económicas e sociais en cada período histórico axudándose de documentación escrita e dixital.</p>

ANEXO II

Materias do bloque de disciplinas específicas

1. *Análise Musical*

A Análise Musical permite entender a música en toda a súa dimensión e poder desfrutala en profundidade; o seu obxectivo é comprender por que unha obra musical foi composta dunha determinada maneira e non doutra, o que estaba a pensar o compositor para levala a cabo e que forma concreta lle deu, tendo en conta as características estilísticas e históricas que o condicionaron.

Os elementos de Análise Musical forman parte da educación musical do alumnado desde os seus inicios xa que, a través da escoita e o recoñecemento de pequenos fragmentos, aprendeu a comprender as estruturas básicas das obras musicais; toca nesta etapa do bacharelato afondar nas características das obras a partir do coñecemento dos elementos e procedementos básicos da música, abordando a comprensión da música e da obra en si: coñecer e recoñecer a organización da linguaxe utilizada (elementos e procedementos) e as características sonoras que nos permiten encadrar esa obra nun contexto histórico (harmonía, melodía, ritmo, timbres, cadencias, forma, etc.).

A análise formal debe ser o primeiro achegamento á Análise Musical; a través dela preténdese afondar nas diferentes estruturas de que fixeron uso os compositores ao longo da historia e que en moitos casos xeraron as denominadas formas-tipo ou formas históricas. Un dos aspectos analíticos máis importantes é, precisamente, a comprensión dos elementos que constitúen a forma musical, a súa evolución e como se buscou ao longo da historia que a estrutura das obras favoreza a comunicación co público.

Como pasa con todas as disciplinas artísticas, o estudo de Análise Musical mellora as capacidades do estudante que a cursa potenciando a súa creatividade, a súa capacidade de tomar decisións de maneira global, desenvolvendo áreas de pensamento diferentes ás puramente racionais e mellorando a expresión e a comunicación a todos os niveles. A Análise Musical, en concreto, contribúe a desenvolver destrezas e capacidades esenciais para a comprensión e o desfrute da música e da arte en xeral: mellora o oído interno, a atención, a concentración, a memoria, a curiosidade, a capacidade de relacionar e é fonte dun coñecemento en profundidade da música, xa que supón un contacto directo cos procesos compositivos e os procesos creativos dos autores.

O alumnado deberá comprender illadamente cada parámetro musical (rítmico, harmónico, melódico, formal, textural, etc.), e a partir desas análises parciais ter en conta todos os elementos analizables e relacionalos para entender como debe soar a música e por que; cales son os procedementos que utiliza o autor e que sensación nos provoca como oíntes; que dirección toma a música en cada momento; que tipo de xogo establece o compositor co oínte e como debe recrealo o intérprete. Partindo pois da dimensión auditiva da análise, pódese traballar coa partitura; é dicir, preténdese afondar na percepción sonora das obras e, se se desexa, observar como se reflicte na partitura, sen que esta sexa un elemento indispensable.

A materia de Análise Musical está dividida en dous cursos: o seu ensino debe comezarse tendo en conta o grao de adquisición de competencias que o alumnado logrou ao longo da educación secundaria obrigatoria (ESO) na materia de Música.

A organización da materia presenta un primeiro curso máis xeneralista que permite adquirir unha formación mínima para entender as estruturas musicais, utilizando as ferramentas necesarias para comprendela en profundidade. No segundo curso afondase na análise das formas e no característico de cada estilo, basicamente da tradición da música occidental, incorporándose referencias da música popular, o jazz e outras músicas urbanas, así como da música de culturas non occidentais pola grande achega que realizaron á música occidental sobre todo a partir do século XX.

Análise Musical I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Iniciación aos elementos analíticos	
1. Recoñecer os elementos que interveñen na estrutura dunha obra musical en diferentes agrupacións vocais e instrumentais. 2. Distinguir na audición dunha obra de calquera estilo as diferentes voces e/ou instrumentos. 3. Recoñecer a textura dunha obra ou fragmento escoitado, explicando as súas características dun modo claro e conciso, utilizando ou non a partitura. 4. Identificar procesos de tensión e distensión, así como o punto culminante, nunha obra previamente escoitada, determinando os procedementos utilizados. 5. Consolidar os bos hábitos de escoita e de respecto aos demais durante a interpretación de música.	1.1. Recoñece e explica o modo en que está construída unha obra, entendendo a relación entre a estrutura e os elementos e procedementos utilizados. 2.1. Distingue o timbre dos diferentes instrumentos e voces, calquera que sexa a súa combinación. 3.1. Recoñece e describe os diversos planos sonoros e utiliza a terminoloxía adecuada. 3.2. Explica as características das diferentes texturas e distíngueas na partitura e na audición. 4.1. Percibe os procedementos de tensión/distensión utilizados polo compositor e identifícaos na partitura. 5.1. Mantén uns correctos hábitos de escoita e de respecto aos demais durante a interpretación da música.
Bloque 2. A forma musical	
1. Recoñecer a forma dunha obra de calquera estilo e a súa correspondencia ou non cunha forma tipo a partir da súa audición e saber explicala coa terminoloxía precisa, con ou sen partitura. 2. Realizar unha crítica ou comentario dun concerto ou dunha audición, complementando o escoitado e o traballado na aula con achegas persoais e documentación buscada polo propio alumnado.	1.1. Comprende e describe o que é forma tipo ou forma histórica. 1.2. Describe a forma da obra empregando unha linguaxe concreta e adecuada. 1.3. Analiza unha obra reflectindo esquematicamente as partes, seccións e subseccións en que pode dividirse. 1.4. Recoñece os procedementos xeradores de forma (repetición, contraste, elaboración de materiais, coherencia). 2.1. Elabora comentarios escritos ou orais sobre audicións, con espírito crítico, utilizando unha terminoloxía adecuada. 2.2. Consulta as fontes de información adecuadas para a elaboración dos comentarios.
Bloque 3. As formas históricas	
1. Escoitar obras de características ou estilos diversos e recoñecer as diferenzas e/ou relacións entre elas. 2. Comentar oralmente ou por escrito a relación entre música e texto en obras de diferentes épocas e estilos.	1.1. Distingue aspectos característicos da música e a diferenza entre eles, tales como a estrutura, as súas características harmónicas, rítmicas, tímbricas, etc. 1.2. Distingue, polas súas características compositivas, formais e estéticas, a pertenza dunha obra a unha determinada época ou estilo. 1.3. Asimila o estudado e encontra información adecuada para desenvolver unha explicación fundamentada, razoada e sentida das obras analizadas. 2.1. Comprende e explica o tratamento que realizou o compositor do texto: se foi descritivo, se é unha mera escusa, se o poema ou texto de partida determina a forma, se o punto culminante coincide con palabras especiais, etc. 2.2. Utiliza argumentos e razoamentos coherentes.

Análise Musical II. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Común	
1. Recoñecer a forma (a grande escala, media escala e pequena escala) dunha obra, a partir da súa audición e saber explicala con termos precisos. 2. Recoñecer mediante a audición e a partitura o estilo dunha obra e as súas características tímbricas, melódicas, harmónicas, formais, etc. 3. Identificar auditivamente os principais procedementos xeradores de forma que utiliza o autor nunha obra. 4. Realizar a crítica dun concerto ou dunha audición, complementando o escoitado e o traballado na aula con achegas persoais e documentación buscada por un mesmo. 5. Escoitar obras de características ou estilos diversos e recoñecer as diferenzas e/ou relacións entre elas. 6. Comentar oralmente ou por escrito a relación entre música e texto en obras de diferentes épocas e estilos. 7. Elaborar traballos de investigación, individuais ou en grupo, sobre análise e contextualización estilística de obras musicais.	1.1. Comprende o modo en que está construída unha obra, explicando a relación entre a estrutura e os elementos e procedementos utilizados empregando unha linguaxe concreta e adecuada. 1.2. Mantén uns correctos hábitos de escoita e de respecto aos demais durante a interpretación da música. 2.1. Identifica os diferentes estilos e determina o que lles é propio desde os distintos puntos de vista (formal, harmónico, melódico, rítmico...) 2.2. Contextualiza a obra no seu momento histórico e/ou estilístico. 3.1. Recoñece e describe na audición os procedementos utilizados polo compositor que son articuladores da estrutura da obra. 4.1. Elabora comentarios escritos ou orais sobre concertos en vivo ou audicións, con espírito crítico, utilizando unha terminoloxía adecuada. 4.2. Expresa de forma precisa as impresións e sentimentos producidos polas obras escoitadas. 4.3. Consulta as fontes de información adecuadas para a elaboración dos comentarios. 5.1. Distingue e describe aspectos característicos dos diversos estilos musicais e a diferenza entre eles. 5.2. Establece paralelismos entre obras distintas.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
	6.1. Comprende e explica o tratamento do texto que realizou o compositor. 7.1. Transmite certeza e seguraza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación. 7.2. Selecciona correctamente os temas obxecto de investigación, establecendo prioridades e superando os obstáculos que vaian xurdindo con creatividade. 7.3. Toma as decisións acordes coa súa responsabilidade nun traballo en grupo. 7.4. Reflexiona sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o procedemento establecido, a repartición do traballo, as conclusións obtidas e unha posible continuación da investigación, facendo explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia.
Bloque 2. A música medieval	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente á Idade Media utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música medieval. 1.2. Distingue as formas e xéneros do canto gregoriano e outros cantos litúrxicos, a música profana, a polifonía, a Ars Antiqua e a Ars Nova. 1.3. Analiza obras da música da Idade Media aplicando os coñecementos adquiridos.
Bloque 3. O Renacemento	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente ao Renacemento utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música renacentista. 1.2. Distingue as formas, xéneros e escolas do Renacemento. 1.3. Analiza obras da música do Renacemento, aplicando os coñecementos adquiridos. 1.4. Recoñece e describe os trazos propios dunha obra do Renacemento.
Bloque 4. O Barroco	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente ao Barroco utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música barroca. 1.2. Distingue as formas e xéneros do Barroco. 1.3. Analiza obras da música do Barroco, aplicando os coñecementos adquiridos. 1.4. Recoñece e enumera os trazos propios dunha obra do Barroco.
Bloque 5. O estilo galante e o clasicismo	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente a estes períodos, utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música do estilo galante e clásica. 1.2. Distingue as formas e xéneros destes estilos. 1.3. Analiza obras da música do estilo galante e do clasicismo, aplicando os coñecementos adquiridos.
Bloque 6. O Romanticismo	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente ao Romanticismo, utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música romántica. 1.2. Distingue as formas e xéneros do Romanticismo. 1.3. Analiza obras da música do Romanticismo, aplicando os coñecementos adquiridos.
Bloque 7. O Posromanticismo e os nacionalismos	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente a estes períodos, utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música posromántica. 1.2. Distingue as formas e xéneros do Posromanticismo e dos nacionalismos. 1.3. Analiza obras da música do Posromanticismo e das escolas nacionais, aplicando os coñecementos adquiridos.

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 8. O Impresionismo	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente ao Impresionismo, utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas da música impresionista. 1.2. Distingue as formas e xéneros da música impresionista. 1.3. Analiza obras da música do Impresionismo, aplicando os coñecementos adquiridos. 1.4. Percibe características sonoras propias da música doutras culturas. 1.5. Investiga sobre os principais autores deste período e as súas técnicas compositivas.
Bloque 9. A música do século XX	
1. Comentar a audición dunha obra pertencente ao século XX, utilizando unha terminoloxía adecuada.	1.1. Recoñece e describe as características sonoras e estilísticas, da música do século XX. 1.2. Distingue as formas e xéneros da música a partir do século XX. 1.3. Percibe características sonoras propias da música doutras culturas e/ou xéneros musicais. 1.4. Analiza obras da música do século XX, aplicando os coñecementos adquiridos. 1.5. Investiga sobre os principais movementos e os compositores máis importantes deste período e de principios do século XXI.
Bloque 10. A música electroacústica	
1. Comentar obras de música electroacústica.	1.1. Recoñece e describe as orixes e a evolución da música electroacústica. 1.2. Coñece e explica as novas grafías e os novos instrumentos xurdidos para esta nova música. 1.3. Analiza obras de música electroacústica, aplicando os coñecementos adquiridos. 1.4. Investiga sobre os principais compositores deste xénero de música.
Bloque 11. O jazz. A música urbana: pop, rock. O flamenco	
1. Distinguir as características do jazz, a música urbana (pop, rock) e o flamenco. 2. Recoñecer e valorar as achegas e influencias duns xéneros e estilos a outros.	1.1. Distingue os diferentes estilos a través da audición. 1.2. Analiza as características musicais e sociolóxicas do jazz, a música urbana (pop, rock) e o flamenco. 1.3. Investiga sobre os principais compositores, cantantes e/ou grupos destes xéneros de música. 2.1. Distingue as achegas e influencias duns xéneros a outros.
Bloque 12. As músicas non occidentais	
1. Determinar as características esenciais de obras pertencentes a culturas non occidentais. 2. Detectar en obras de autores occidentais a influencia da música doutras culturas.	1.1. Detecta as peculiaridades do tempo, o ritmo, os sistemas de afinación, as escalas e os modos da música non occidental. 1.2. Mostra interese polas características sonoras peculiares propias da música doutras culturas. 2.1. Percibe características sonoras propias da música non occidental en autores occidentais.

2. Anatomía Aplicada.

A materia Anatomía Aplicada pretende achegar os coñecementos científicos que permitan comprender o corpo humano e a motricidade humana en relación coas manifestacións artísticas corporais e coa saúde.

O corpo e o movemento son medios de expresión e comunicación, polo que comprender as estruturas e o funcionamento do corpo humano e da acción motriz dotará o alumnado da base necesaria para que, dentro dunhas marxes saudables, poida mellorar o seu rendemento no proceso creativo e nas técnicas de execución artística, así como, en xeral, na vida. Para isto, esta materia está integrada por coñecementos, destrezas e actitudes de diversas áreas de coñecemento que se ocupan do estudo do corpo humano e da súa motricidade, tales como a anatomía, a fisioloxía, a biomecánica e as ciencias da actividade física.

A Anatomía Aplicada abrangue as estruturas e funcións do corpo humano máis relacionadas coa acción motriz e o seu rendemento, como son o sistema locomotor, o cardiopulmonar ou os sistemas de control e regulación; afonda en como estas estruturas determinan o comportamento motor e as técnicas expresivas que compoñen as manifestacións artísticas corporais e os efectos que a actividade física ten sobre elas e sobre a saúde; na mesma liña, abórdanse tamén nocións básicas dos sistemas de fornecemento e utilización da enerxía e afóndase nas bases da conduta motora.

Anatomía Aplicada. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. As características do movemento	
<p>1. Analizar os mecanismos que interveñen nunha acción motora, relacionándoo coa finalidade expresiva das actividades artísticas.</p> <p>2. Identificar as características da execución das accións motoras propias da actividade artística, describindo a súa achega á finalidade destas e a súa relación coas capacidades coordinativas.</p>	<p>1.1. Recoñece e enumera os elementos da acción motora e os factores que interveñen nos mecanismos de percepción, decisión e execución, de determinadas accións motoras.</p> <p>1.2. Identifica e describe a relación entre a execución dunha acción motora e a súa finalidade.</p> <p>2.1. Detecta as características da execución de accións motoras propias das actividades artísticas.</p> <p>2.2. Propón modificacións das características dunha execución para cambiar o seu compoñente expresivo-comunicativo.</p> <p>2.3. Argumenta a contribución das capacidades coordinativas ao desenvolvemento das accións motoras.</p>
Bloque 2. Organización básica do corpo humano	
<p>1. Interpretar o funcionamento do corpo humano como o resultado da integración anatómica e funcional dos elementos que conforman os seus distintos niveis de organización e que o caracterizan como unha unidade estrutural e funcional.</p>	<p>1.1. Diferencia os distintos niveis de organización do corpo humano.</p> <p>1.2. Describe a organización xeral do corpo humano utilizando diagramas e modelos.</p> <p>1.3. Especifica as funcións vitais do corpo humano sinalando as súas características máis relevantes.</p> <p>1.4. Localiza os órganos e sistemas e relaciónaos coas diferentes funcións que realizan.</p>
Bloque 3. O sistema locomotor	
<p>1. Recoñecer a estrutura e funcionamento do sistema locomotor humano en movementos propios das actividades artísticas, razoando as relacións funcionais que se establecen entre as partes que o compoñen.</p> <p>2. Analizar a execución de movementos aplicando os principios anatómicos funcionais, a fisioloxía muscular e as bases da biomecánica, e establecendo relacións razoadas.</p> <p>3. Valorar a corrección postural identificando os malos hábitos posturais co fin de traballar de forma segura e evitar lesións.</p> <p>4. Identificar as lesións máis comúns do aparello locomotor nas actividades artísticas, relacionándoas coas súas causas fundamentais.</p>	<p>1.1. Describe a estrutura e función do sistema esquelético relacionándoo coa mobilidade do corpo humano.</p> <p>1.2. Identifica o tipo de óso vinculándoo á función que desempeña.</p> <p>1.3. Diferencia os tipos de articulacións relacionándoas coa mobilidade que permiten.</p> <p>1.4. Describe a estrutura e función do sistema muscular, identificando a súa funcionalidade como parte activa do sistema locomotor.</p> <p>1.5. Diferencia os tipos de músculo relacionándoos coa función que desempeñan.</p> <p>1.6. Describe a fisioloxía e o mecanismo da contracción muscular.</p> <p>2.1. Interpreta os principios da mecánica e da cinética aplicándoos ao funcionamento do aparello locomotor e ao movemento.</p> <p>2.2. Identifica os principais ósos, articulacións e músculos implicados en diferentes movementos, utilizando a terminoloxía adecuada.</p> <p>2.3. Relaciona a estrutura muscular coa súa función na execución dun movemento e as forzas que actúan nel.</p> <p>2.4. Relaciona diferentes tipos de pancas coas articulacións do corpo humano e coa participación muscular nos movementos destas.</p> <p>2.5. Clasifica os principais movementos articulares en función dos planos e eixes do espazo.</p> <p>2.6. Argumenta os efectos da práctica sistematizada de exercicio físico sobre os elementos estruturais e funcionais do sistema locomotor relacionándoos coas diferentes actividades artísticas e os diferentes estilos de vida.</p> <p>3.1. Identifica as alteracións máis importantes derivadas do mal uso postural e propón alternativas saudables.</p> <p>3.2. Controla a súa postura e aplica medidas preventivas na execución de movementos propios das actividades artísticas, valorando a súa influencia na saúde.</p> <p>4.1. Identifica as principais patoloxías e lesións relacionadas co sistema locomotor nas actividades artísticas xustificando as súas causas principais.</p> <p>4.2. Analiza posturas e xestos motores das actividades artísticas, aplicando os principios de ergonomía e propondo alternativas para traballar de forma segura e evitar lesións.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. O sistema cardiopulmonar	
<p>1. Identificar o papel do sistema cardiopulmonar no rendemento das actividades artísticas corporais.</p> <p>2. Relacionar o sistema cardiopulmonar coa saúde, recoñecendo hábitos e costumes saudables para o sistema cardiorrespiratorio e o aparello de fonación, nas accións motoras inherentes ás actividades artísticas corporais e na vida cotiá.</p>	<p>1.1. Describe a estrutura e función dos pulmóns, detallando o intercambio de gases que teñen lugar neles e a dinámica de ventilación pulmonar asociada a este.</p> <p>1.2. Describe a estrutura e función do sistema cardiovascular, explicando a regulación e integración de cada un dos seus compoñentes.</p> <p>1.3. Relaciona o latexo cardíaco, o volume e capacidade pulmonar coa actividade física asociada a actividades artísticas de diversa índole.</p> <p>2.1. Identifica os órganos respiratorios implicados na declamación e o canto.</p> <p>2.2. Identifica a estrutura anatómica do aparello de fonación, describindo as interaccións entre as estruturas que o integran.</p> <p>2.3. Identifica as principais patoloxías que afectan o sistema cardiopulmonar relacionándoas coas causas máis habituais e os seus efectos nas actividades artísticas.</p> <p>2.4. Identifica as principais patoloxías que afectan o aparello de fonación relacionándoas coas causas máis habituais.</p>
Bloque 5. O sistema de fornecemento e utilización da enerxía	
<p>1. Argumentar os mecanismos enerxéticos intervinientes nunha acción motora co fin de xestionar a enerxía e mellorar a eficiencia da acción.</p> <p>2. Recoñecer os procesos de dixestión e absorción de alimentos e nutrientes explicando as estruturas orgánicas implicadas en cada un deles.</p> <p>3. Valorar os hábitos nutricionais que inciden favorablemente na saúde e no rendemento das actividades artísticas corporais.</p> <p>4. Identificar os trastornos do comportamento nutricional máis comúns e os efectos que teñen sobre a saúde.</p>	<p>1.1. Describe os procesos metabólicos de produción de enerxía polas vías aerobia e anaerobia, xustificando o seu rendemento enerxético e a súa relación coa intensidade e duración da actividade.</p> <p>1.2. Xustifica o papel do ATP como transportador da enerxía libre, asociándoo co fornecemento continuo e adaptado ás necesidades do corpo humano.</p> <p>1.3. Identifica tanto os mecanismos fisiolóxicos que conducen a un estado de fatiga física como os mecanismos de recuperación.</p> <p>2.1. Identifica a estrutura dos aparellos e órganos que interveñen nos procesos de dixestión e absorción dos alimentos e nutrientes, relacionándoos coas súas funcións en cada etapa.</p> <p>2.2. Distingue os diferentes procesos que interveñen na dixestión e na absorción dos alimentos e nutrientes, vinculándoos coas estruturas orgánicas implicadas en cada un deles.</p> <p>3.1. Discrimina os nutrientes enerxéticos dos non enerxéticos, relacionándoos cunha dieta sa e equilibrada.</p> <p>3.2. Relaciona a hidratación co mantemento dun estado saudable, calculando o consumo de auga diario necesario en distintas circunstancias ou actividades.</p> <p>3.3. Elabora dietas equilibradas, calculando o balance enerxético entre inxestión e actividade e argumentando a súa influencia na saúde e no rendemento físico.</p> <p>3.4. Recoñece hábitos alimentarios saudables e prexudiciais para a saúde e tira conclusións para mellorar o benestar persoal.</p> <p>4.1. Identifica os principais trastornos do comportamento nutricional e argumenta os efectos que teñen para a saúde.</p> <p>4.2. Recoñece os factores sociais, incluíndo os derivados do propio traballo artístico, que conducen á aparición nos trastornos do comportamento nutricional.</p>
Bloque 6. Os sistemas de coordinación e de regulación	
<p>1. Recoñecer os sistemas de coordinación e regulación do corpo humano, especificando a súa estrutura e función.</p> <p>2. Identificar o papel do sistema neuroendócrino na actividade física, recoñecendo a relación existente entre todos os sistemas do organismo humano.</p>	<p>1.1. Describe a estrutura e función dos sistemas implicados no control e na regulación da actividade do corpo humano, establecendo a asociación entre eles.</p> <p>1.2. Recoñece as diferenzas entre os movementos reflexos e os voluntarios, asociándoos ás estruturas nerviosas implicadas neles.</p> <p>1.3. Interpreta a fisioloxía do sistema de regulación, indicando as interaccións entre as estruturas que o integran e a execución de diferentes actividades artísticas.</p> <p>2.1. Describe a función das hormonas e o importante papel que xogan na actividade física.</p> <p>2.2. Analiza o proceso de termorregulación e de regulación de augas e sales relacionándoos coa actividade física.</p> <p>2.3. Valora os beneficios do mantemento dunha función hormonal para o rendemento físico do artista.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 7. Expresión e comunicación corporal	
1. Recoñecer as características principais da motricidade humana e o seu papel no desenvolvemento persoal e da sociedade. 2. Identificar as diferentes accións que permiten ao ser humano ser capaz de expresarse corporalmente e de relacionarse co seu contorno. 3. Diversificar e desenvolver as súas habilidades motrices específicas con fluidez, precisión e control aplicándoas a distintos contextos de práctica artística.	1.1. Recoñece e explica o valor expresivo, comunicativo e cultural das actividades practicadas como contribución ao desenvolvemento integral da persoa. 1.2. Recoñece e explica o valor social das actividades artísticas corporais, tanto desde o punto de vista de practicante como de espectador. 2.1. Identifica os elementos básicos do corpo e do movemento como recurso expresivo e de comunicación. 2.2. Utiliza o corpo e o movemento como medio de expresión e de comunicación, valorando o seu valor estético. 3.1. Conxuga a execución dos elementos técnicos das actividades de ritmo e expresión ao servizo da intencionalidade. 3.2. Aplica habilidades específicas expresivo-comunicativas para enriquecer as posibilidades de resposta creativa.
Bloque 8. Elementos comúns	
1. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar o seu proceso de aprendizaxe, buscando fontes de información adecuadas e participando en contornos colaborativos con intereses comúns. 2. Aplicar destrezas investigativas experimentais sinxelas coherentes cos procedementos da ciencia, utilizándoas na resolución de problemas que traten do funcionamento do corpo humano, a saúde e a motricidade humana. 3. Demostrar, de maneira activa, motivación, interese e capacidade para o traballo en grupo e para a asunción de tarefas e responsabilidades.	1.1. Recompila información, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación, de forma sistematizada e aplicando criterios de busca que garantan o acceso a fontes actualizadas e rigorosas na materia. 1.2. Comunica e comparte a información coa ferramenta tecnolóxica adecuada, para a súa discusión ou difusión. 2.1. Aplica unha metodoloxía científica na formulación e resolución de problemas sinxelos sobre algunhas funcións importantes da actividade artística. 2.2. Mostra curiosidade, creatividade, actividade indagadora e espírito crítico, recoñecendo que son trazos importantes para aprender a aprender. 2.3. Coñece e aplica métodos de investigación que permitan desenvolver proxectos propios. 3.1. Participa na planificación das tarefas, asume o traballo encomendado, e comparte as decisións tomadas en grupo. 3.2. Valora e reforza as achegas enriquecedoras dos compañeiros ou as compañeiras apoiando o traballo dos demais.

3. Artes Escénicas e Danza.

A materia Artes Escénicas e Danza debe dotar o alumnado das técnicas de análise que lle permitan comprender e interpretar as diferentes linguaxes escénicas (teatro e danza) e o devir da historia do teatro e da danza ao longo dos séculos; conseguir saber ollar as artes escénicas e a danza, comprender a súa importancia e verificar os cambios xurdidos no seu desenvolvemento; constatar e valorar a creación artística cando se pon ao servizo dunha arte específica como a danza e o teatro; e crear esteos firmes en que se alicerce tanto o camiño percorrido polas artes escénicas e a danza como servir de apoio para a súa formación integral, física, estética e cultural.

É de importancia para a formación do alumnado o coñecemento dos grandes cambios xurdidos nas artes escénicas e na danza. Os alumnos e as alumnas deberán ser conscientes dun legado que, polas ideas subxacentes baixo as formas visibles (coreografías, danzas populares, preclásicas, clásicas, contemporáneas, decorados, bosquexos, figurinos, edificios teatrais e espazos para a representación, textos dramáticos, postas en escena, etc.), configuraron unha determinada maneira de construír e realizar as artes escénicas e a danza e de entender, por conseguinte, unha sociedade e unha época; comprender e saber que o interese da disciplina reside en entender os diferentes aspectos da creación modificados por circunstancias históricas, culturais, rituais, ambientais, técnicas, estilísticas ou simbólicas que cada pobo foi incorporando como expresión da súa forma de sentir e de pensar, para unha comprensión das claves do mundo contemporáneo.

A materia permite ir descubrindo cos alumnos e as alumnas, a través da súa propia experiencia, o desenvolvemento das súas capacidades artísticas creativas e interpretativas, estudando así os aspectos teóricos e prácticos da materia. O cúmulo de referentes e a bagaxe formativa deben finalmente capacitar o alumnado para poder afrontar o seu traballo con maior resolución, poder facer propostas máis brillantes e admitir diferentes interpretacións, ao mellorar as súas potencialidades e ao incrementar a súa percepción, observación, memorización e concentración, fomentando así a mellora da propia imaxe e configuración da súa personalidade.

Trátase en esencia de contribuír ao enriquecemento do acervo cultural do alumnado, ensinándolle a apreciar tanto a beleza das obras, espectáculos e montaxes que ilustraron culturas pasadas como as que sustentan o noso século: o conxunto dun legado que, pola súa vez, eles deberán transmitir.

Artes Escénicas e Danza. 4º ESO

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Común	
1. Expor de forma crítica a opinión persoal respecto á función das artes escénicas (danza, teatro, circo, ópera, etc.) e a súa importancia como medio de expresión de sentimentos, emocións, ideas e sensacións. 2. Apreciar a importancia do patrimonio español en artes escénicas e comprender o valor de conservar e transmitir o seu legado. 3. Explicar o papel da danza e o teatro para a mellora da saúde física e psíquica a través da súa propia experiencia. 4. Realizar unha reflexión sobre os diferentes espectáculos de danza, teatro e outras artes escénicas. 5. Desenvolver capacidades e destrezas lingüísticas orais e escritas, non verbais, xestuais e mímicas que aumenten o acervo expresivo e o repertorio comunicativo. 6. Xerar recursos para desenvolver un maior coñecemento dun mesmo e unha personalidade autónoma e independente.	1.1. Coñece e explica a función da danza, o teatro e outras artes escénicas en situacións e contextos diversos: actos da vida cotiá, espectáculos, medios de comunicación, etc. 1.2. Reflexiona sobre as artes escénicas e a danza como un medio de intervención e transformación da realidade e da consciencia social. 2.1. Valora o legado do patrimonio artístico español, comprendendo a importancia da súa preservación e transmisión. 3.1. Recoñece e aplica os beneficios experimentados que achegan a danza e o teatro na saúde física e psíquica. 4.1. Analiza e comenta os espectáculos de danza, teatro e outras artes escénicas a que se asistiu, relacionándoos cos contidos estudados. 5.1. Demostra riqueza comunicativa verbal e non verbal. 5.2. Entende as artes escénicas e a danza como un espazo activo de escoita e de diálogo, procurando modos de expresión alén da palabra. 6.1. Mostra interese por construír unha personalidade autónoma e independente.
Bloque 2. Teatro	
1. Explicar os diferentes estilos e formas de teatro: textual, xestual, obxectos, musical e lírico. 2. Interpretar nun espazo escénico unha peza teatral onde se valoren as destrezas e habilidades adquiridas. 3. Demostrar a capacidade para improvisar unha secuencia de movementos, libres ou cun fin determinado. Valorar a importancia da improvisación teatral. 4. Integrarse en dinámicas de grupo creativas que fomenten un comportamento social, solidario, tolerante, responsable e asertivo que axude a superar inhibicións, medos e obstáculos comunicativos.	1.1. Recoñece e describe as características dos diversos estilos e formas de danza e de teatro. 2.1. Aplica as habilidades técnicas necesarias nas actividades de interpretación dun repertorio variado de teatro en grupo. 2.2. Coñece e escenifica os estilos e técnicas escénicas que fomentan o autoconhecimento, a creatividade, a emoción e a consciencia corporal. 2.3. Colabora co grupo e respecta as regras fixadas para lograr un resultado acorde coas súas propias posibilidades. 3.1. Utiliza con rigor os elementos e as calidades do movemento na improvisación teatral. 4.1. Participa nas diferentes actividades de grupo. 4.2. Interpreta e memoriza un repertorio variado de teatro en grupo.
Bloque 3. Danza	
1. Explicar os diferentes estilos (clásica, moderna, española e baile flamenco) e formas de danza (étnicas, populares), en función da historia e as especialidades académicas. 2. Interpretar en grupo diferentes danzas a través da aprendizaxe de coreografías, memorizadas e ensaiadas ao longo do curso. 3. Demostrar a capacidade para improvisar unha secuencia de movementos, libres ou cun fin determinado. Valorar a importancia da improvisación en danza.	1.1. Recoñece, clasifica e sitúa no tempo, cultura e estilo as distintas danzas/espectáculos vistos previamente na aula. 2.1. Interpreta e memoriza un repertorio variado de danzas en grupo. 3.1. Utiliza con rigor os elementos e as calidades do movemento na improvisación da súa danza.
Bloque 4. Outras artes escénicas	
1. Explicar as características doutras artes escénicas, a súa evolución ao longo da historia e o seu papel na sociedade.	1.1. Recoñece e describe as diversas artes escénicas e as súas manifestacións.

4. Ciencias da Terra e do Ambiente.

A materia de Ciencias da Terra e do Ambiente ten como eixe principal o uso que facemos os humanos dos recursos que nos ofrece o noso planeta, un planeta finito que “utilizamos” como se fose ilimitado. A humanidade enfróntase a importantes desafíos no século XXI, tales como a procura de fontes alternativas de enerxía, abastecemento de materias primas, dispoñibilidade de auga, impactos ambientais, o quecemento global do planeta, a alteración da camada de ozono, a perda de biodiversidade e os factores que inciden neles.

Coñecer a problemática ambiental e os avances científicos contribúe a facilitar a formulación de solucións integradoras entre desenvolvemento e ambiente, permitindo establecer unha xestión sustentable do noso planeta que evitará graves problemas ambientais.

Para conseguir este fin será necesario utilizar e aplicar coñecementos e competencias adquiridos doutras ciencias, principalmente bioloxía, xeoloxía, física e química, unha visión integradora e holística das achegas das mencionadas ciencias á comprensión do funcionamento dos sistemas terrestres e a súa dinámica, as súas interaccións, os factores que os rexen e cuxa variación pode provocar a súa alteración modificándoo a escala local, rexional ou global.

As Ciencias da Terra e do Ambiente abordan estas cuestións colocadas nas diferentes escalas mencionadas. Cómpre unha reflexión científica, aplicando modelos teóricos e análises científicas, para proporcionar unha visión que permita encontrar un equilibrio entre o aproveitamento dos recursos e a sustentabilidade, así como comprender de modo global e sistémico a realidade que nos rodea e valorar o contorno e os problemas relacionados coa actividade humana, para o que é necesario valorar os riscos e propor medidas que corrixan ou mitiguen o risco.

O desenvolvemento da materia implica utilizar de forma sintética os coñecementos científicos adquiridos en cursos anteriores e outros que se adquiren de maneira menos formal, xa que moitos dos temas que se estudan son preocupacións da sociedade actual e están presentes nos medios de comunicación social. Ademais, require relacionar de forma explícita o estudo das relacións da ciencia, técnica, sociedade e ambiente para analizar as situacións e as diferentes opcións que poderían presentarse.

Ciencias da Terra e do Ambiente. 2º de bacharelato

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Ambiente e fontes de información ambiental	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizar modelos de sistemas considerando as distintas variables, analizando a interdependencia dos seus elementos. 2. Aplicar a dinámica de sistemas aos cambios ambientais ocorridos como consecuencia da aparición da vida e as actividades humanas ao longo da historia. 3. Identificar recursos, riscos e impactos, asociándoos á actividade humana sobre o ambiente. 4. Identificar os principais instrumentos de información ambiental. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Contrasta a interdependencia dos elementos dun sistema establecendo as súas relacións. 1.2. Elabora modelos de sistemas en que representa as relacións causais interpretando as consecuencias da variación dos distintos factores. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Analiza a partir de modelos sinxelos os cambios ambientais que tiveron lugar como consecuencia da aparición da vida e da acción humana ao longo da historia. 3.1. Identifica e clasifica recursos, riscos e impactos ambientais asociados. 4.1. Coñece e enumera os principais métodos de información ambiental. 4.2. Extrae conclusións sobre cuestións ambientais a partir de distintas fontes de información.
Bloque 2. As camadas fluídas, dinámica	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar os efectos da radiación solar nas camadas fluídas. 2. Comprender o funcionamento das camadas fluídas establecendo a súa relación co clima. 3. Recoñecer os compoñentes da atmosfera relacionándoos coa súa procedencia e importancia biolóxica. 4. Comprender a importancia da camada de ozono e a súa orixe. 5. Determinar a orixe do efecto invernadoiro e a súa relación coa vida na Terra. 6. Comprender o papel da hidrosfera como regulador climático. 7. Asociar algúns fenómenos climáticos coas correntes oceánicas (ou a temperatura superficial da auga). 8. Explicar a formación de precipitacións relacionándoa cos movementos de masas de aire. 9. Identificar os riscos climáticos, valorando os factores que contribúen a favorecelos e os factores que contribúen a paliar os seus efectos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Valora a radiación solar como recurso enerxético. 1.2. Relaciona a radiación solar coa dinámica das camadas fluídas e o clima. <ol style="list-style-type: none"> 1.3. Explica a relación entre radiación solar e a xeodinámica externa. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Identifica os compoñentes da atmosfera relacionándoos coa súa orixe, a súa distribución e a súa dinámica. 2.2. Explica a dinámica da atmosfera e as súas consecuencias no clima. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Relaciona os compoñentes da atmosfera coa súa procedencia. 3.2. Relaciona os compoñentes da atmosfera coa súa importancia biolóxica. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Determina a importancia da camada de ozono, valorando os efectos da súa diminución. 4.2. Sinala medidas que preveñen a diminución da camada de ozono. 5.1. Valora o efecto invernadoiro e a súa relación coa vida na Terra. 5.2. Comprende e explica que factores provocan o aumento do efecto invernadoiro e as súas consecuencias. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Razona o funcionamento da hidrosfera como regulador climático. 6.2. Determina a influencia da circulación oceánica no clima. <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Explica a relación entre as correntes oceánicas e fenómenos como El Niño e os furacáns, entre outros. 7.2. Asocia as correntes oceánicas coa circulación dos ventos e o clima. <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Relaciona a circulación de masas de aire cos tipos de precipitacións. 8.2. Interpreta mapas meteorolóxicos. 9.1. Relaciona os diferentes riscos climáticos cos factores que os orixinan e as consecuencias que ocasionan. 9.2. Propón medidas para evitar ou diminuír os efectos dos riscos climáticos.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Contaminación atmosférica	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Argumentar a orixe da contaminación atmosférica, as súas repercusións sociais e sanitarias. 2. Propor medidas que favorecen a diminución da contaminación atmosférica e do efecto invernadoiro. 3. Relacionar a contaminación atmosférica cos seus efectos biolóxicos. 4. Clasificar os efectos locais, rexionais e globais da contaminación atmosférica. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica os efectos biolóxicos da contaminación atmosférica. 1.2. Asocia os contaminantes coa súa orixe, recoñecendo as consecuencias sociais, ambientais e sanitarias que producen. 2.1. Describe medidas que prevenen ou atenúan a contaminación atmosférica e o efecto invernadoiro. 3.1. Relaciona o grao de contaminación con certas condicións meteorolóxicas e/ou topográficas. 3.2. Explica os efectos biolóxicos producidos pola contaminación atmosférica. 4.1. Describe os efectos locais, rexionais e globais ocasionados pola contaminación do aire. 4.2. Distingue a orixe e efectos do ozono troposférico e estratosférico.
Bloque 4. Contaminación das augas	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Clasificar os contaminantes da auga respecto á súa orixe e aos efectos que producen. 2. Coñecer os indicadores de calidade da auga. 3. Valorar as repercusións que ten para a humanidade a contaminación da auga, propondo medidas que a eviten ou diminúan. 4. Coñecer os sistemas de potabilización e depuración das augas residuais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Coñece e describe a orixe e os efectos da contaminación das augas superficiais e subterráneas. 1.2. Relaciona os principais contaminantes da auga coa súa orixe e os seus efectos. 2.1. Coñece e describe os principais indicadores de calidade da auga. 3.1. Describe o proceso de eutrofización das augas valorando as súas consecuencias. 3.2. Propón actitudes e accións, individuais, estatais e intergubernamentais que minimicen as repercusións ambientais da contaminación da auga. 4.1. Esquematiza as fases de potabilización e depuración da auga nunha EDAR.
Bloque 5. A xeosfera e os riscos xeolóxicos	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Relacionar os fluxos de enerxía e os riscos xeolóxicos. 2. Identificar os factores que favorecen ou atenúan os riscos xeolóxicos. 3. Determinar métodos de predición e prevención dos riscos xeolóxicos. 4. Comprender o relevo como a interacción da dinámica interna e externa. 5. Determinar os riscos asociados aos sistemas de vertente e fluviais, valorando os factores que inflúen. 6. Recoñecer os recursos minerais, os combustibles fósiles e os impactos derivados do seu uso. 7. Identificar medidas de uso eficiente determinando os seus beneficios. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica as manifestacións da enerxía interna da Terra e a súa relación cos riscos xeolóxicos. 2.1. Explica a orixe e os factores que determinan os riscos sísmico e volcánico. 3.1. Coñece os métodos de predición e prevención dos riscos xeolóxicos. 3.2. Relaciona os riscos xeolóxicos cos danos que producen. 4.1. Interpreta o relevo como consecuencia da interacción da dinámica interna e externa do planeta. 5.1. Identifica os riscos asociados aos sistemas de vertente e fluviais, comprendendo os factores que interveñen. 5.2. Valora a ordenación do territorio como método de prevención de riscos. 5.3. Avalía a fragilidade da paisaxe e os impactos máis frecuentes que sofre. 6.1. Relaciona a utilización dos principais recursos minerais e enerxéticos cos problemas ambientais ocasionados e os riscos asociados. 7.1. Valora o uso eficiente da enerxía e dos recursos. 7.2. Avalía as medidas que promoven un uso eficiente da enerxía e dos recursos.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. Circulación de materia e enerxía na biosfera	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer as relacións tróficas dos ecosistemas, valorando a influencia dos factores limitantes da produción primaria e aqueles que aumentan a súa rendibilidade. 2. Comprender a circulación de bioelementos (sobre todo O, C, N, P e S) entre a xeosfera e os seres vivos. 3. Comprender os mecanismos naturais de autorregulación dos ecosistemas e valorar a repercusión da acción humana sobre os ecosistemas. 4. Distinguir a importancia da biodiversidade e recoñecer as actividades que teñen efectos negativos sobre ela. 5. Identificar os tipos de solo, relacionándoos coa litoloxía e o clima que os orixinaron. 6. Valorar o solo como recurso fráxil e escaso. 7. Coñecer técnicas de valoración do grao de alteración dun solo. 8. Analizar os problemas ambientais producidos pola deforestación, a agricultura e a gandaría. 9. Comprender as características do sistema litoral. 10. Analizar e valorar a evolución dos recursos pesqueiros. 11. Valorar a conservación das zonas litorais polo seu elevado valor ecolóxico. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Identifica os factores limitantes da produción primaria e aqueles que aumentan a súa rendibilidade. 1.2 Esquemmatiza as relacións tróficas dun ecosistema. 1.3 Interpreta gráficos, pirámides, cadeas e redes tróficas. 1.4 Explica as causas da diferente produtividade en mares e continentes. 2.1 Esquemmatiza os ciclos bioxeoquímicos, argumentando a importancia do seu equilibrio. 3.1 Identifica os cambios que se producen nas sucesións ecolóxicas, interpretando a variación dos parámetros tróficos. 3.2 Coñece os mecanismos naturais de autorregulación dos ecosistemas. 3.3 Argumenta a repercusión da acción humana sobre os ecosistemas. 4.1 Relaciona as distintas actividades humanas coas repercusións na dinámica do ecosistema. 4.2 Argumenta a importancia da biodiversidade e os riscos que supón a súa diminución. 4.3 Relaciona as accións humanas coa súa influencia na biodiversidade do ecosistema. 5.1 Clasifica os tipos de solo relacionándoos coa litoloxía e o clima que os orixina. 6.1. Valora o solo como recurso fráxil e escaso. 7.1 Identifica o grao de alteración dun solo aplicando distintas técnicas de valoración. 8.1. Analiza os problemas ambientais producidos pola deforestación, a agricultura e a gandaría. 9.1. Coñece as características do sistema litoral. 10.1. Valora o sistema litoral como fonte de recursos e biodiversidade. 10.2. Relaciona a sobreexplotación dos recursos pesqueiros con impactos nas zonas litorais. 11.1. Establece a importancia da conservación das zonas litorais.
Bloque 7. A xestión e o desenvolvemento sustentable	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Establecer diferenzas entre o desenvolvementismo incontrolado, o conservacionismo e o desenvolvemento sustentable. 2. Coñecer algúns instrumentos de avaliación ambiental. 3. Determinar a orixe dos residuos e as consecuencias da súa produción valorando a xestión deles. 4. Interpretar matrices sinxelas para a ordenación do territorio. 5. Coñecer os principais organismos nacionais e internacionais en materia ambiental. 6. Valorar a protección dos espazos naturais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Distingue diferentes modelos de uso dos recursos deseñando outros sustentables. 1.2. Argumenta as diferenzas que existen entre o desenvolvementismo incontrolado, o conservacionismo e o desenvolvemento sustentable. 2.1. Analiza a información facilitada por algúns instrumentos de avaliación ambiental e conclúe impactos e medidas correctoras. 3.1. Analiza o desenvolvemento dos países e relaciónao con problemas ambientais e a calidade de vida. 3.2. Relaciona o consumo dalgúns produtos e a deterioración do medio. 3.3. Expón políticas ambientais adecuadas á defensa do medio. 3.4. Argumenta a orixe dos residuos e valora a súa xestión. 4.1. Comprende e explica a importancia do uso de novas tecnoloxías nos estudos ambientais. 4.2. Analiza a información de matrices sinxelas, valorando o uso do territorio. 5.1. Coñece e explica os principais organismos nacionais e internacionais e a súa influencia en materia ambiental. 5.2. Coñece a lexislación española sobre algúns impactos ambientais e as normas de prevención aplicables. 6.1. Argumenta a necesidade de protección dos espazos naturais e as súas consecuencias.

5. Cultura Científica.

Tanto a ciencia como a tecnoloxía son esteos básicos do benestar das nacións, e ambas son necesarias para que un país poida enfrontarse a novos desafíos e encontrar solucións para eles.

O desenvolvemento social, económico e tecnolóxico dun país, a súa posición nun mundo cada vez máis competitivo e globalizado, así como o benestar dos cidadáns na sociedade da información e do coñecemento, dependen directamente da súa formación intelectual e, entre outras, da súa cultura científica.

Que a ciencia forma parte do acervo cultural da humanidade é innegable; de feito, calquera cultura pasada apoiou os seus avances e logros nos coñecementos científicos que se ían adquirindo e que eran debidos ao esforzo e á creatividade humana.

Individualmente considerada, a ciencia é unha das grandes construcións teóricas do home, o seu coñecemento forma o individuo e proporciónalle capacidade de análise e de procura da verdade.

Na vida diaria estamos en continuo contacto con situacións que nos afectan directamente, como as enfermidades, a manipulación e produción de alimentos ou o cambio climático, situacións que os cidadáns do século XXI debemos ser capaces de entender.

Repetidas veces os medios de comunicación informan sobre alimentos transxénicos, clonacións, fecundación *in vitro*, terapia xénica, transplantes, investigación con embrións conxelados, terremotos, erupcións volcánicas, problemas de seca, inundacións, plans hidrolóxicos, animais en perigo de extinción e outras cuestións a cuxa comprensión contribúe a materia Cultura Científica.

Outro motivo polo que a materia Cultura Científica é de interese é a importancia do coñecemento e utilización do método científico, útil non só no ámbito da investigación senón, en xeral, en todas as disciplinas e actividades.

Por tanto, requírese que a sociedade adquira unha cultura científica básica que lle permita entender o mundo actual; é dicir, conseguir a alfabetización científica dos cidadáns. Por isto, esta materia vincúlase tanto á etapa da ESO como ao bacharelato.

A partir de 4º da ESO, a materia Cultura Científica establece a base de coñecemento científico sobre temas xerais como o universo, os avances tecnolóxicos, a saúde, a calidade de vida e os novos materiais.

Para 1º de bacharelato déixanse cuestións algo máis complexas, como a formación da Terra e a orixe da vida, a xenética, os avances biomédicos e, por último, un bloque dedicado ao relacionado coas tecnoloxías da información e da comunicación.

Cultura Científica. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Procedementos de traballo	
1. Obter, seleccionar e valorar informacións relacionadas con temas científicos da actualidade. 2. Valorar a importancia que ten a investigación e o desenvolvemento tecnolóxico na actividade cotiá. 3. Comunicar conclusións e ideas en distintos soportes a públicos diversos, utilizando eficazmente as tecnoloxías da información e da comunicación para transmitir opinións propias argumentadas.	1.1. Analiza un texto científico, valorando de forma crítica o seu contido. 2.1. Presenta información sobre un tema despois de realizar unha busca guiada de fontes de contido científico, utilizando tanto os soportes tradicionais como a internet. 2.2. Analiza o papel que a investigación científica ten como motor da nosa sociedade e a súa importancia ao longo da historia. 3.1. Comenta artigos científicos divulgativos realizando valoracións críticas e análise das consecuencias sociais dos textos analizados e defende en público as súas conclusións.
Bloque 2. O universo	
1. Diferenciar as explicacións científicas relacionadas co universo, o sistema solar, a Terra, a orixe da vida e a evolución das especies daquelas baseadas en opinións ou crenzas. 2. Coñecer as teorías que xurdiron ao longo da historia sobre a orixe do universo e, en particular, a teoría do <i>Big Bang</i> . 3. Describir a organización do universo e como se agrupan as estrelas e os planetas. 4. Sinalar que observacións poñen de manifesto a existencia dun buraco negro e cales son as súas características. 5. Distinguir as fases da evolución das estrelas e relacionalas coa xénese de elementos. 6. Recoñecer a formación do sistema solar. 7. Indicar as condicións para a vida noutros planetas. 8. Coñecer os feitos históricos máis relevantes no estudo do universo.	1.1. Describe as diferentes teorías acerca da orixe, evolución e final do universo, establecendo os argumentos que as sustentan. 2.1. Recoñece a teoría do <i>Big Bang</i> como explicación da orixe do universo. 3.1. Establece a organización do universo coñecido e sitúa nel o sistema solar. 3.2. Determina, coa axuda de exemplos, os aspectos máis relevantes da Vía Láctea. 3.3. Xustifica a existencia da materia escura para explicar a estrutura do universo. 4.1. Argumenta a existencia dos buracos negros e describe as súas principais características. 5.1. Coñece as fases da evolución estelar e describe en cal delas se encontra o sol. 6.1. Explica a formación do sistema solar describindo a súa estrutura e características principais. 7. 1. Indica as condicións que debe reunir un planeta para que poida albergar vida. 8.1. Sinala os acontecementos científicos que foron fundamentais para o coñecemento actual que se ten do universo.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Avances tecnolóxicos e o seu impacto ambiental	
<p>1. Identificar os principais problemas ambientais, as causas que os provocan e os factores que os intensifican; así como predicir as súas consecuencias e propor solucións a eles.</p> <p>2. Valorar as graves implicacións sociais, tanto na actualidade como no futuro, da sobreexplotación de recursos naturais, contaminación, desertización, perda de biodiversidade e tratamento de residuos.</p> <p>3. Saber utilizar climogramas, índices de contaminación, datos de subida do nivel do mar en determinados puntos da costa, etc., interpretando gráficas e presentando conclusións.</p> <p>4. Xustificar a necesidade de buscar novas fontes de enerxía non contaminantes e economicamente viábles, para manter o estado de benestar da sociedade actual.</p> <p>5. Coñecer a pila de combustible como fonte de enerxía do futuro, establecendo as súas aplicacións en automoción, baterías, fomento eléctrico a fogares, etc.</p> <p>6. Argumentar sobre a necesidade dunha xestión sustentable dos recursos que proporciona a Terra.</p>	<p>1.1. Relaciona os principais problemas ambientais coas causas que os orixinan, establecendo as súas consecuencias.</p> <p>1.2. Busca solucións que se poidan pór en marcha para resolver os principais problemas ambientais.</p> <p>2.1. Recoñece os efectos do cambio climático, establecendo as súas causas.</p> <p>2.2. Valora e describe os impactos da sobreexplotación dos recursos naturais, contaminación, desertización, tratamentos de residuos, perda de biodiversidade, e propón solucións e actitudes persoais e colectivas para palialos.</p> <p>3.1. Extrae e interpreta a información en diferentes tipos de representacións gráficas, establecendo conclusións.</p> <p>4.1. Establece as vantaxes e inconvenientes das diferentes fontes de enerxía, tanto renovables como non renovables.</p> <p>5.1. Describe diferentes procedementos para a obtención de hidróxeno como futuro vector enerxético.</p> <p>5.2. Explica o principio de funcionamento da pila de combustible, expondo as súas posibles aplicacións tecnolóxicas e destacando as vantaxes que ofrece fronte aos sistemas actuais.</p> <p>6.1. Coñece e analiza as implicacións ambientais dos principais tratados e protocolos internacionais sobre a protección do ambiente.</p>
Bloque 4. Calidade de vida	
<p>1. Recoñecer que a saúde non é só a ausencia de afeccións ou enfermidades.</p> <p>2. Diferenciar os tipos de enfermidades máis frecuentes, identificando algúns indicadores, causas e tratamentos máis comúns.</p> <p>3. Estudiar a explicación e tratamento da enfermidade que se fixo ao longo da historia.</p> <p>4. Coñecer as principais características do cancro, diabetes, enfermidades cardiovasculares e enfermidades mentais, etc., así como os principais tratamentos e a importancia das revisións preventivas.</p> <p>5. Tomar consciencia do problema social e humano que supón o consumo de drogas.</p> <p>6. Valorar a importancia de adoptar medidas preventivas que eviten os contaxios, que prioricen os controis médicos periódicos e os estilos de vida saudables.</p>	<p>1.1. Comprende a definición da saúde que dá a <i>Organización Mundial da Saúde</i> (OMS).</p> <p>2.1. Determina o carácter infeccioso dunha enfermidade atendendo ás súas causas e efectos.</p> <p>2.2. Describe as características dos microorganismos causantes de enfermidades infectocontaxiosas.</p> <p>2.3. Coñece e enumera as enfermidades infecciosas máis importantes producidas por bacterias, virus, protozoos e fungos, identificando os posibles medios de contaxio, e describindo as etapas xerais do seu desenvolvemento.</p> <p>2.4. Identifica os mecanismos de defensa que posúe o organismo humano, xustificando a función que desempeñan.</p> <p>3.1. Identifica os feitos históricos máis relevantes no avance da prevención, detección e tratamento das enfermidades.</p> <p>3.2. Recoñece a importancia que o descubrimento da penicilina tivo na loita contra as infeccións bacterianas, a súa repercusión social e o perigo de crear resistencias aos fármacos.</p> <p>3.3. Explica como actúa unha vacina, xustificando a importancia da vacinación como medio de inmunización masiva ante determinadas enfermidades.</p> <p>4.1. Analiza as causas, efectos e tratamentos do cancro, diabetes, enfermidades cardiovasculares e enfermidades mentais.</p> <p>4.2. Valora a importancia da loita contra o cancro, establecendo as principais liñas de actuación para previr a enfermidade.</p> <p>5.1. Xustifica os principais efectos que sobre o organismo teñen os diferentes tipos de drogas e o perigo que ocasiona o seu consumo.</p> <p>6.1. Recoñece estilos de vida que contribúen á extensión de determinadas enfermidades (cancro, enfermidades cardiovasculares e mentais, etcétera).</p> <p>6.2. Establece a relación entre alimentación e saúde, describindo o que se considera unha dieta sa.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. Novos materiais	
1. Realizar estudos sinxelos e presentar conclusións sobre aspectos relacionados cos materiais e a súa influencia no desenvolvemento da humanidade. 2. Coñecer os principais métodos de obtención de materias primas e as súas posibles repercusións sociais e ambientais. 3. Coñecer as aplicacións dos novos materiais en campos tales como electricidade e electrónica, téxtil, transporte, alimentación, construción e medicina.	1.1. Relaciona o progreso humano co descubrimento das propiedades de certos materiais que permiten a súa transformación e aplicacións tecnolóxicas. 1.2. Analiza a relación dos conflitos entre pobos como consecuencia da explotación dos recursos naturais para obter produtos de alto valor engadido e/ou materiais de uso tecnolóxico. 2.1. Describe o proceso de obtención de diferentes materiais, valorando o seu custo económico, ambiental e a conveniencia da súa reciclaxe. 2.2. Valora e describe o problema ambiental e social das verteduras tóxicas. 2.3. Recoñece os efectos da corrosión sobre os metais, o custo económico que supón e os métodos para protexelos. 2.4. Xustifica a necesidade do aforro, a reutilización e a reciclaxe de materiais en termos económicos e ambientais. 3.1. Define o concepto de nanotecnoloxía e describe as súas aplicacións presentes e futuras en diferentes campos.

Cultura Científica. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Procedementos de traballo	
1. Obter, seleccionar e valorar informacións relacionadas coa ciencia e a tecnoloxía a partir de distintas fontes de información. 2. Valorar a importancia que ten a investigación e o desenvolvemento tecnolóxico na actividade cotiá. 3. Comunicar conclusións e ideas en soportes públicos diversos, utilizando eficazmente as tecnoloxías da información e comunicación para transmitir opinións propias argumentadas.	1.1. Analiza un texto científico ou unha fonte científico-gráfica, valorando de forma crítica tanto o seu rigor e fiabilidade como o seu contido. 1.2. Busca, analiza, selecciona, contrasta, redacta e presenta información sobre un tema relacionado coa ciencia e a tecnoloxía, utilizando tanto os soportes tradicionais como a internet. 2.1. Analiza o papel que a investigación científica ten como motor da nosa sociedade e a súa importancia ao longo da historia. 3.1. Realiza comentarios analíticos de artigos divulgativos relacionados coa ciencia e a tecnoloxía, valorando criticamente o impacto na sociedade dos textos e/ou fontes científico-gráficas analizadas e defende en público as súas conclusións.
Bloque 2. A Terra e a vida	
1. Xustificar a teoría da deriva continental en función das evidencias experimentais que a apoian. 2. Explicar a tectónica de placas e os fenómenos a que dá lugar. 3. Determinar as consecuencias do estudo da propagación das ondas sísmicas P e S respecto das camadas internas da Terra. 4. Enunciar as diferentes teorías científicas que explican a orixe da vida na Terra. 5. Establecer as probas que apoian a teoría da selección natural de Darwin e utilízala para explicar a evolución dos seres vivos na Terra. 6. Recoñecer a evolución desde os primeiros homínidos até o home actual e establecer as adaptacións que nos fixeron evolucionar. 7. Coñecer os últimos avances científicos no estudo da vida na Terra.	1.1. Xustifica a teoría da deriva continental a partir das probas xeográficas, paleontolóxicas, xeolóxicas e paleoclimáticas. 2.1. Utiliza a tectónica de placas para explicar a expansión do fondo oceánico e a actividade sísmica e volcánica nas beiras das placas. 3.1. Relaciona a existencia de diferentes camadas terrestres coa propagación das ondas sísmicas a través delas. 4.1. Coñece e explica as diferentes teorías acerca da orixe da vida na Terra. 5.1. Describe as probas biolóxicas, paleontolóxicas e moleculares que apoian a teoría da evolución das especies. 5.2. Enfronta as teorías de Darwin e Lamarck para explicar a selección natural. 6.1. Establece as diferentes etapas evolutivas dos homínidos até chegar ao <i>Homo sapiens</i> , establecendo as súas características fundamentais, tales como capacidade cranial e a altura. 6.2. Valora de forma crítica, as informacións asociadas ao universo, a Terra e a orixe das especies, distinguindo entre información científica real, opinión e ideoloxía. 7.1. Describe as últimas investigacións científicas arredor do coñecemento da orixe e desenvolvemento da vida na Terra.
Bloque 3. Avances en biomedicina	
1. Analizar a evolución histórica na consideración e tratamento das enfermidades. 2. Distinguir entre o que é medicina e o que non o é. 3. Valorar as vantaxes da realización dun transplante e as súas consecuencias. 4. Tomar conciencia da importancia da investigación médico-farmacéutica. 5. Facer un uso responsable do sistema sanitario e dos medicamentos. 6. Diferenciar a información procedente de fontes científicas daquelas que proceden de pseudociencias ou que perseguen obxectivos meramente comerciais.	1.1. Coñece a evolución histórica dos métodos de diagnóstico e tratamento das enfermidades. 2.1. Establece a existencia de alternativas á medicina tradicional, valorando o seu fundamento científico e os riscos que supoñen. 3.1. Propón os transplantes como alternativa no tratamento de certas enfermidades, valorando as súas vantaxes e inconvenientes. 4.1. Describe o proceso que segue a industria farmacéutica para descubrir, desenvolver, ensaiar e comercializar os fármacos. 5.1. Xustifica a necesidade de facer un uso racional da sanidade e dos medicamentos. 6.1. Discrimina a información recibida sobre tratamentos médicos e medicamentos en función da fonte consultada.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. A revolución xenética	
<p>1. Recoñecer os feitos históricos máis relevantes para o estudo da xenética.</p> <p>2. Obter, seleccionar e valorar informacións sobre o ADN, o código xenético, a enxeñaría xenética e as súas aplicacións médicas.</p> <p>3. Coñecer os proxectos que se desenvolven actualmente como consecuencia de descifrar o xenoma humano, tales como <i>HapMap</i> e <i>Encode</i>.</p> <p>4. Avaliar as aplicacións da enxeñaría xenética na obtención de fármacos, transxénicos e terapias xénicas.</p> <p>5. Valorar as repercusións sociais da reprodución asistida, a selección e a conservación de embrións.</p> <p>6. Analizar os posibles usos da clonación.</p> <p>7. Establecer o método de obtención dos distintos tipos de células nai, así como a súa potencialidade para xerar tecidos, órganos e mesmo organismos completos.</p> <p>8. Identificar algúns problemas sociais e dilemas morais debidos á aplicación da xenética: obtención de transxénicos, reprodución asistida e clonación.</p>	<p>1.1. Coñece e explica o desenvolvemento histórico dos estudos levados a cabo dentro do campo da xenética.</p> <p>2.1. Sabe situar a información xenética que posúe todo ser vivo, establecendo a relación xerárquica entre as distintas estruturas, desde o nucleótido até os xenes responsables da herdanza.</p> <p>3.1. Coñece e explica a forma en que se codifica a información xenética no ADN e xustifica a necesidade de obter o xenoma completo dun individuo e descifrar o seu significado.</p> <p>4.1. Analiza as aplicacións da enxeñaría xenética na obtención de fármacos, transxénicos e terapias xénicas.</p> <p>5.1. Establece as repercusións sociais e económicas da reprodución asistida, a selección e a conservación de embrións.</p> <p>6.1. Describe e analiza as posibilidades que ofrece a clonación en diferentes campos.</p> <p>7.1. Recoñece os diferentes tipos de células nai en función da súa procedencia e capacidade xerativa, establecendo en cada caso as aplicacións principais.</p> <p>8.1. Valora, de forma crítica, os avances científicos relacionados coa xenética, os seus usos e consecuencias médicas e sociais.</p> <p>8.2. Explica as vantaxes e inconvenientes dos alimentos transxénicos, razoando a conveniencia ou non do seu uso.</p>
Bloque 5. Novas tecnoloxías en comunicación e información	
<p>1. Coñecer a evolución que experimentou a informática, desde os primeiros prototipos até os modelos máis actuais, sendo consciente do avance logrado en parámetros tales como tamaño, capacidade de procesamento, almacenamento, conectividade, portabilidade, etc.</p> <p>2. Determinar o fundamento dalgúns dos avances máis significativos da tecnoloxía actual.</p> <p>3. Tomar consciencia dos beneficios e problemas que pode orixinar o constante avance tecnolóxico.</p> <p>4. Valorar, de forma crítica e fundamentada, os cambios que a internet está a provocar na sociedade.</p> <p>5. Efectuar valoracións críticas, mediante exposicións e debates, acerca de problemas relacionados cos delitos informáticos, o acceso a datos persoais, os problemas de socialización ou de excesiva dependencia que pode causar o seu uso.</p> <p>6. Demostrar mediante a participación en debates, elaboración de redaccións e/ou comentarios de texto, que se é consciente da importancia que teñen as novas tecnoloxías na sociedade actual.</p>	<p>1.1. Recoñece a evolución histórica do ordenador en termos de tamaño e capacidade de procesamento.</p> <p>1.2. Explica como se almacena a información en diferentes formatos físicos, tales como discos duros, discos ópticos e memorias, valorando as vantaxes e inconvenientes de cada un deles.</p> <p>1.3. Utiliza con propiedade conceptos especificamente asociados ao uso da internet.</p> <p>2.1. Compara as prestacións de dous dispositivos dados do mesmo tipo, un baseado na tecnoloxía analóxica e outro na dixital.</p> <p>2.2. Explica como se establece a posición sobre a superficie terrestre coa información recibida dos sistemas de satélites GPS ou GLONASS.</p> <p>2.3. Establece e describe a infraestrutura básica que require o uso da telefonía móbil.</p> <p>2.4. Explica o fundamento físico da tecnoloxía LED e as vantaxes que supón a súa aplicación en pantallas planas e iluminación.</p> <p>2.5. Coñece e describe as especificacións dos últimos dispositivos, valorando as posibilidades que poden ofrecer ao usuario.</p> <p>3.1. Valora de forma crítica a constante evolución tecnolóxica e o consumismo que orixina na sociedade.</p> <p>4.1. Xustifica o uso das redes sociais e sinala as vantaxes que ofrecen e os riscos que supoñen.</p> <p>4.2. Determina os problemas a que se enfrenta a internet e as solucións que se barallan.</p> <p>5.1. Describe en que consisten os delitos informáticos máis habituais.</p> <p>5.2. Pon de manifesto a necesidade de protexer os datos mediante encriptación, contrasinal, etc.</p> <p>6.1. Sinala as implicacións sociais do desenvolvemento tecnolóxico.</p>

6. Cultura Clásica.

A materia Cultura Clásica ten como finalidade facilitar ao alumnado un primeiro achegamento xeral ao estudo das civilizacións grega e latina nos ámbitos literario, artístico, filosófico, científico e lingüístico, con obxecto de que, a partir do seu estudo, poida tomar consciencia da pervivencia, influencia e presenza de moitos destes aspectos na cultura occidental, mellorando deste modo a súa comprensión do que constitúe a súa identidade cultural e das diversas manifestacións que a definen.

A través da Cultura Clásica preténdese iniciar o alumnado nun exercicio de reflexión e análise sobre as bases sobre as cales descansan algunhas das realidades máis características da nosa cultura, confrontando estas con diversos aspectos do que coñecemos como legado clásico e establecendo relacións de correspondencia entre unhas e outros.

De acordo con esta idea, o currículo básico da disciplina articúlase nunha serie de bloques temáticos pertencentes a dous ámbitos diferentes, aínda que claramente interrelacionados: o ámbito lingüístico e o non lingüístico.

O ámbito lingüístico oriéntase fundamentalmente a analizar a relación de parentesco que existe entre as linguas clásicas e un bo número das que se falan na actualidade. Para isto pártese do concepto de familia lingüística, entendido como un conxunto de linguas que presentan características comúns nos distintos niveis da linguaxe, para centrar a atención na familia das linguas indoeuropeas, á cal pertencen o grego e o latín, e da cal deriva unha boa parte das linguas modernas. O estudo da orixe e evolución desta familia lingüística acompáñase necesariamente da descrición do marco xeográfico en que ten lugar esa evolución. Por outra parte, en relación con este aspecto, inclúese tamén dentro deste ámbito un percorrido a través da orixe e a evolución da escrita e unha descrición dos seus diferentes sistemas. Finalmente, préstase especial atención ao importantísimo papel que o grego e o latín desempeñaron na configuración das linguas modernas: o grego, polo uso que fixo das súas raíces a linguaxe da ciencia para a formación do seu léxico; o latín, por ser a lingua de que derivan directamente todas as linguas romances. Todo isto preséntase de maneira que o obxectivo último da disciplina neste ámbito non debe ser outro que permitir ao alumnado afondar na comprensión da propia lingua e no uso dela como elemento esencial para a comunicación e a adquisición de coñecementos.

No ámbito non lingüístico englobase o resto dos bloques propostos (xeografía, historia, relixión, arte, sociedade e vida cotiá, literatura e pervivencia na actualidade), enfocados todos eles a iniciar o alumnado no coñecemento dos aspectos máis característicos da cultura grecorromana e, a través do seu estudo, na análise e na comprensión de moitos dos canons artísticos e os patróns culturais propios da nosa civilización.

Para sentar as bases deste estudo pártese da necesidade de situar adecuadamente no tempo e no espazo os acontecementos máis destacados da historia das civilizacións grega e romana, tomando en consideración que sen un coñecemento básico da historia grega e romana non é posible comprender as orixes do que denominamos hoxe civilización occidental, e tendo en conta ao mesmo tempo que este contexto histórico está necesariamente vinculado ao espazo xeográfico en que ten lugar.

O estudo da relixión grega e romana presta especial atención, por unha parte, á mitoloxía, cuxa influencia resulta decisiva para a configuración do imaxinario occidental e, por outra, ás manifestacións máis significativas da relixiosidade oficial, entre as cales destacan, pola súa repercusión posterior, os xogos dedicados a diferentes divindades e, en especial, os de Olimpia na honra de Zeus, pero tamén as festividades na honra de Dionisos, vinculadas á orixe da traxedia, ou as grandes Panateneas, inmortalizadas nos frisos do Partenón.

Especial atención merecen tamén as distintas manifestacións artísticas que nos legaron as civilizacións grega e romana e que constitúen en gran medida os modelos e precedentes de moitas das producións actuais; entre estas destacan as relativas ás artes plásticas e, máis concretamente, á escultura e a arquitectura, cuxos vestixios perviven aínda como parte do noso patrimonio histórico, e as literarias, cuxa configuración en xéneros determina toda a nosa tradición literaria na mesma medida en que o fan tamén os tópicos e recursos literarios empregados polos seus autores.

Dedícase unha parte, por último, á vida cotiá, dentro da cal se abordan aspectos como a vida familiar ou a organización social da vida política e a loita derivada dos enfrontamentos entre os seus distintos integrantes, elementos todos eles que contribúen a unha mellor comprensión dalgúns dos elementos que subxacen á actividade humana en calquera época, con independencia do contexto histórico en que se desenvolva.

Como remate de todo o anterior reservouse un bloque para o estudo da pervivencia do legado clásico na actualidade, co que se pretende analizar máis devagar os elementos da herdanza clásica que continúan funcionando como referentes na nosa cultura.

Cultura Clásica. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeografía	
1. Localizar nun mapa fitos xeográficos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana. 2. Identificar e describir a grandes trazos o ámbito xeográfico en que se desenvolven as culturas de Grecia e Roma no momento do seu apoxeo.	1.1. Sinala sobre un mapa o ámbito xeográfico en que se sitúan o momento de apoxeo das civilizacións grega e romana, delimitando o ámbito de influencia de cada unha delas e situando con relativa precisión os puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos máis coñecidos pola súa relevancia histórica. 2.1. Enumera aspectos do ámbito xeográfico que poden ser considerados determinantes para comprender as circunstancias que dan lugar ao apoxeo das civilizacións grega e romana e explica os factores principais que xustifican esta relevancia.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Historia	
<p>1. Identificar algúns fitos esenciais na historia de Grecia e Roma e coñecer as súas repercusións.</p> <p>2. Identificar e describir o ámbito histórico en que se desenvolve a cultura de Grecia e Roma.</p>	<p>1.1. Describe os principais fitos da historia de Grecia e Roma, identificando as circunstancias que os orixinan, os principais actores e as súas consecuencias, e mostrando con exemplos a súa influencia na nosa historia.</p> <p>2.1. Distingue, a grandes trazos, as diferentes etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando os principais fitos asociados a cada unha delas.</p> <p>2.2. Establece relacións entre determinados fitos da historia de Grecia e Roma e outros asociados a outras culturas.</p> <p>2.3. Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o ámbito histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, identificando as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións anteriores e posteriores.</p>
Bloque 3. Mitoloxía	
<p>1. Coñecer os principais deuses da mitoloxía grecolatina.</p> <p>2. Coñecer os mitos e heroes grecolatinos e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e heroes antigos e os actuais.</p>	<p>1.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia.</p> <p>2.1. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa.</p> <p>2.2. Compara os heroes da mitoloxía clásica cos actuais, sinalando as semellanzas e as principais diferenzas entre uns e outros e asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época.</p> <p>2.3. Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas, sempre que sexan claras e sinxelas, describindo, a través do uso que se fai delas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina.</p>
Bloque 4. Arte	
<p>1. Coñecer as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos.</p> <p>2. Coñecer algúns dos monumentos clásicos máis importantes do patrimonio español.</p>	<p>1.1. Recoñece en imaxes as características esenciais da arquitectura grega e romana, identificando razoadamente mediante elementos visibles a orde arquitectónica a que pertencen os monumentos máis significativos.</p> <p>1.2. Recoñece en imaxes as esculturas gregas e romanas máis célebres encadrándoas nun período histórico e identificando nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais.</p> <p>1.3. Describe as características e explica a función das principais obras arquitectónicas da arte grega (templos e teatros), ilustrando con exemplos a súa influencia en modelos posteriores.</p> <p>2.1. Localiza nun mapa e describe os monumentos clásicos máis significativos que forman parte do patrimonio español, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a súa cronoloxía aproximada</p>
Bloque 5. Sociedade e vida cotiá	
<p>1. Coñecer as características das principais formas de organización política presentes no mundo clásico, establecendo semellanzas e diferenzas entre elas.</p> <p>2. Coñecer as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma e a súa pervivencia na sociedade actual.</p> <p>3. Coñecer a composición da familia e os roles asignados aos seus membros.</p> <p>4. Identificar as principais formas de traballo e de lecer existentes na antigüidade.</p>	<p>1.1. Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica describindo, dentro de cada un deles, a forma de distribución e exercicio do poder, as institucións existentes, o papel que estas desempeñan e os mecanismos de participación política.</p> <p>2.1. Describe a organización da sociedade grega e romana, explicando as características das distintas clases sociais e os papeis asignados a cada unha delas, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais.</p> <p>3.1. Identifica e explica os diferentes papeis que desempeñan dentro da familia cada un dos seus membros, identificando e explicando a través deles estereotipos culturais e comparándoos cos actuais.</p> <p>4.1. Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época, explicando a súa influencia no progreso da cultura occidental.</p> <p>4.2. Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana, analizando a súa finalidade, os grupos a que van dirixidas e a súa función no desenvolvemento da identidade social.</p> <p>4.3. Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos, comparándoos e destacando a súa importancia con respecto a outras festividades deste tipo existentes na época.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 6. Lingua/Léxico	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Coñecer a existencia de diversos tipos de escrita e distinguilas entre si. 2. Distinguir distintos tipos de alfabetos usados na actualidade. 3. Coñecer a orixe común de diferentes linguas. 4. Comprender a orixe común das linguas romances. 5. Identificar as linguas romances e non romances da Península Ibérica e localizalas nun mapa. 6. Identificar léxico común, técnico e científico de orixe grecolatina na propia lingua e sinalar a súa relación coas palabras latinas ou gregas orixinarias. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Recoñece diferentes tipos de escrita e clasifícaaos conforme a súa natureza, explicando algún dos trazos que distinguen uns doutros. 2.1. Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental, diferenciándoos doutros tipos de escrituras. 3.1. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas. 4.1. Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico, explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian de maneira máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas. 5.1. Identifica as linguas que se falan en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances e delimitando nun mapa as zonas en que se utilizan. 6.1. Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España, explicando o seu significado a partir do termo de orixe. 6.2. Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes. 6.3. Pode definir algúns termos científico-técnicos de orixe grecolatina partindo do significado das palabras latinas ou gregas de que proceden.
Bloque 7. Pervivencia na actualidade	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes e na organización social e política. 2. Coñecer a pervivencia da mitoloxía e os temas lendarios nas manifestacións artísticas actuais. 3. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual. 4. Realizar traballos de investigación sobre a pervivencia da civilización clásica no contorno, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Sinala e describe algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron até a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos. 2.1. Demostra a pervivencia da mitoloxía e dos temas lendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas en que están presentes estes motivos. 3.1. Enumera e explica algúns exemplos concretos en que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e nas tradicións do noso país. 4.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para arrecadar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura.

Cultura Clásica. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeografía	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Localizar nun mapa fitos xeográficos e enclaves concretos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana. 2. Describir os diferentes ámbitos xeográficos en que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo da súa historia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana, delimitando o seu ámbito de influencia, establecendo conexións con outras culturas próximas e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica. 2.1. Enumera aspectos do ámbito xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina pondo exemplos para ilustrar e xustificar as súas ideas.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Historia	
<p>1. Identificar, describir e explicar o ámbito histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana.</p> <p>2. Coñecer as principais características dos diferentes períodos da historia de Grecia e Roma, elaborar e saber situar nun eixe cronolóxico feitos históricos.</p> <p>3. Coñecer as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma.</p> <p>4. Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania.</p>	<p>1.1. Sabe encadrar determinados feitos históricos na civilización e período histórico correspondente, pondoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas.</p> <p>2.1. Distingue con precisión, as diferentes etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas.</p> <p>2.2. Explica o proceso de transición que se produce entre diferentes etapas da historia de Grecia e Roma, describindo as circunstancias que interveñen no paso dunhas a outras.</p> <p>2.3. Elabora eixes cronolóxicos en que se representan fitos históricos relevantes, consultando ou non diferentes fontes de información.</p> <p>2.4. Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o ámbito histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, sinalando distintos períodos e identificando para cada un deles as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións.</p> <p>3.1. Describe as principais características e a evolución dos distintos grupos que compoñen as sociedades grega e romana.</p> <p>4.1. Explica a romanización de Hispania, describindo as súas causas e delimitando as súas distintas fases.</p> <p>4.2. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país.</p>
Bloque 3. Relixión	
<p>1. Coñecer os principais deuses da mitoloxía grecolatina.</p> <p>2. Coñecer os mitos e heroes grecolatinos e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e heroes antigos e os actuais.</p> <p>3. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e relixión grecolatina coas actuais.</p> <p>4. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da Grecia clásica e as actuais.</p>	<p>1.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as relacións entre os diferentes deuses.</p> <p>2.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, explicando os principais aspectos que diferencian uns doutros.</p> <p>2.2. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa.</p> <p>2.3. Recoñece e ilustra con exemplos a pervivencia do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as principais semellanzas e diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos, asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época.</p> <p>3.1. Enumera e explica as principais características da relixión grega, pondoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas.</p> <p>3.2. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, explicando os trazos que lles son propios.</p> <p>4.1. Describe as manifestacións deportivas asociadas a cultos rituais na relixión grega, explicando a súa pervivencia no mundo moderno e establecendo semellanzas e diferenzas entre os valores culturais a que se asocian en cada caso.</p>
Bloque 4. Arte	
<p>1. Coñecer as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos.</p> <p>2. Coñecer e saber localizar os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo.</p>	<p>1.1. Recoñece as características esenciais da arquitectura grega e romana identificando a orde arquitectónica a que pertencen distintos monumentos en imaxes non preparadas previamente utilizando elementos visibles para razoar a súa resposta.</p> <p>1.2. Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes non preparadas previamente encadrándoas nun período histórico e identificando nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais.</p> <p>1.3. Realiza eixes cronolóxicos situando nelas aspectos relacionados coa arte grecolatina e asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos.</p> <p>1.4. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores.</p> <p>2.1. Localiza nun mapa os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a súa cronoloxía aproximada.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. Literatura	
<p>1. Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior.</p> <p>2. Coñecer os fitos esenciais das literaturas grega e latina como base literaria da cultura europea e occidental.</p>	<p>1.1. Comenta textos sinxelos de autores clásicos, identificando a través de trazos concretos o xénero e a época a que pertencen e asociándoos a outras manifestacións culturais contemporáneas.</p> <p>1.2. Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa literatura grecolatina asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos.</p> <p>2.1. Recoñece a través de motivos, temas ou personaxes a influencia da tradición grecolatina en textos de autores contemporáneos e sèrvese deles para comprender e explicar a pervivencia dos xéneros e dos temas procedentes da cultura grecolatina, describindo os seus aspectos esenciais e os distintos tratamentos que reciben.</p>
Bloque 6. Lingua/Léxico	
<p>1. Coñecer a existencia de diversos tipos de escrita, distinguiilos e comprender as súas funcións.</p> <p>2. Coñecer a orixe do alfabeto e distinguir distintos tipos de alfabetos usados na actualidade.</p> <p>3. Recoñecer a presenza de elementos dos alfabetos grego e latino nos alfabetos actuais.</p> <p>4. Coñecer a orixe común de diferentes linguas.</p> <p>5. Identificar as linguas europeas romances e non romances e localizalas nun mapa.</p> <p>6. Identificar a orixe grecolatina do léxico das linguas de España e doutras linguas modernas.</p> <p>7. Analizar os procesos de evolución ás linguas romances.</p> <p>8. Coñecer e utilizar con propiedade terminoloxía científico-técnica de orixe grecolatina.</p> <p>9. Constatar o influxo das linguas clásicas en linguas non derivadas delas.</p>	<p>1.1. Recoñece diferentes tipos de escrita, clasificándoos conforme a súa natureza e a súa función e describindo os trazos que distinguen uns doutros.</p> <p>2.1. Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental, explicando a súa orixe e diferenciándoos doutros tipos de escritas.</p> <p>3.1. Explica a influencia dos alfabetos gregos e latinos na formación dos alfabetos actuais sinalando nestes últimos a presenza de determinados elementos tomados dos primeiros.</p> <p>4.1. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas, sinalando os idiomas modernos que derivan de cada unha delas e sinalando aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco.</p> <p>5.1. Identifica as linguas que se falan en Europa e en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances e delimitando nun mapa as zonas en que se utilizan.</p> <p>6.1. Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas, explicando o seu significado a partir do termo de orixe.</p> <p>6.2. Explica o significado de palabras, a partir da súa descomposición e a análise etimolóxica das súas partes.</p> <p>6.3. Identifica e diferencia con seguranza cultismos e termos patrimoniais relacionándoos co termo de orixe sen necesidade de consultar dicionarios ou outras fontes de información.</p> <p>7.1. Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino até os seus respectivos derivados en diferentes linguas romances, describindo algúns dos fenómenos fonéticos producidos e ilustrándoos con outros exemplos.</p> <p>7.2. Realiza evolucións do latín ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución.</p> <p>8.1. Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica e sabe usalos con propiedade.</p> <p>9.1. Demostra o influxo do latín e do grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos para ilustrar a pervivencia nestas de elementos léxicos morfolóxicos e sintácticos herdados das primeiras.</p>
Bloque 7. Pervivencia na actualidade	
<p>1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes, nas ciencias, na organización social e política.</p> <p>2. Coñecer a pervivencia de xéneros, mitoloxía, temas e tópicos literarios e lendarios nas literaturas actuais.</p> <p>3. Recoñecer a influencia da historia e o legado da civilización de Grecia e Roma na configuración política, social e cultural de Europa.</p> <p>4. Verificar a pervivencia da tradición clásica nas culturas modernas.</p> <p>5. Realizar traballos de investigación sobre a pervivencia da civilización clásica no contorno utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación.</p>	<p>1.1. Sinala e describe aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron até a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos e comparando a forma en que estes aspectos se fan visibles en cada caso.</p> <p>2.1. Demostra a pervivencia dos xéneros e os temas e tópicos literarios, mitolóxicos e lendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas en que están presentes estes motivos, analizando o distinto uso que se fixo deles.</p> <p>2.2. Recoñece referencias mitolóxicas directas ou indirectas nas diferentes manifestacións artísticas, describindo, a través do uso que se fai delas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina.</p> <p>3.1. Establece paralelismos entre as principais institucións políticas sociais e culturais europeas e os seus antecedentes clásicos.</p> <p>3.2. Analiza e valora criticamente a influencia que exerceron os distintos modelos políticos, sociais e filosóficos da antigüidade clásica na sociedade actual.</p> <p>4.1. Identifica algúns aspectos básicos da cultura propia e doutras que coñece con trazos característicos da cultura grecolatina, inferindo, a partir disto, elementos que proban a influencia da antigüidade clásica na conformación da cultura occidental.</p> <p>5.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para arrecadar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura.</p>

7. Debuxo Artístico.

Partindo das destrezas e coñecementos previos adquiridos de forma xeral na disciplina de Educación Plástica, Visual e Audiovisual da ESO, no bacharelato afóndase nas destrezas e conceptos do debuxo como ferramenta do pensamento que participa no proceso creativo, comunicativo, plástico e visual que axuda a adquirir as competencias necesarias para a formación permanente do individuo.

As materias Debuxo Artístico I e II proporcionan coñecementos teóricos, técnicos e estéticos e fomentan un pensamento diverxente. A aprendizaxe estética debe realizarse sobre bases teóricas e prácticas e fomentar a creatividade, o espírito de investigación e a formación permanente.

De forma gradual e secuencial, os coñecementos e destrezas adquiridos en Debuxo Artístico I deben ser a base sobre a cal se asente Debuxo Artístico II. Ensinarase e aplicarase o principio de partir do máis xeral ao máis particular, para que o alumnado vaia adquirindo as habilidades e conceptos para construír aprendizaxes significativas, mediante o deseño de proxectos globais.

En Debuxo Artístico I o alumnado traballa a materia de forma máis obxectiva, para dedicar o segundo curso a aspectos máis subxectivos, desenvolvendo o seu potencial creador orientado cara ás múltiples alternativas formativas artísticas máis acordes cos seus intereses.

Ao traballar de forma creativa, o alumnado desenvolve a capacidade crítica ao aplicala ás súas propias creacións e ás dos seus compañeiros; valora o feito artístico e desfruta del, sensibilizándose cara ao contorno para o disfrute estético e como aspecto motivador para o seu desenvolvemento creativo e potenciando a competencia de consciencia e expresión cultural; debe coñecer os antecedentes artísticos e as achegas que fixeron ao debuxo e as artes plásticas e ao deseño en xeral os artistas a través da historia e, sobre todo, a presenza e función do debuxo nas manifestacións artísticas contemporáneas. O coñecemento da evolución e a súa valoración positiva do debuxo artístico como linguaxe expresiva, comunicativa e proxectual reforzará as aplicacións do debuxo artístico nunha sociedade cada vez máis tecnolóxica e inmediatea.

A disciplina de Debuxo Artístico nesta etapa debe proporcionar un panorama amplo das súas aplicacións, orientando e preparando para outras ensinanzas posteriores que o alumnado poida cursar, xa sexan artísticas ou tecnolóxicas, como base para a formación de profesionais creativos: ensinanzas artísticas superiores, ensinanzas profesionais de artes plásticas e deseño, belas artes e outras afíns, ensinanzas creativas nas súas múltiples facetas, interiores, moda, produto, gráfico, multimedia, xoiaría, ilustración, deseño web, multimedia, etc.

Debuxo Artístico I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. O debuxo como ferramenta	
1. Valorar a importancia do debuxo como ferramenta do pensamento e fin en si mesmo, a través da historia da arte, no proceso creativo, xa sexa con fins artísticos, tecnolóxicos ou científicos. 2. Utilizar con criterio os materiais e a terminoloxía específica. 3. Mostrar unha actitude autónoma e responsable, respectando as producións propias e alleas, así como o espazo de traballo e as pautas indicadas para a realización de actividades, achegando á aula todos os materiais necesarios.	1.1. Valora e coñece a importancia do debuxo artístico, as súas aplicacións e manifestacións a través da historia e na actualidade co estudo e observación de obras e artistas significativos. 1.2. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica, tanto de forma oral como escrita en postas en común ou probas individuais aplicándoa a producións propias ou alleas. 2.1. Utiliza con propiedade os materiais e procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación coas linguaxes gráfico-plásticas adecuándoo ao obxectivo plástico desexado. 3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado e lévao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades. 3.2. Mostra unha actitude autónoma e responsable, respectando o traballo propio e o alleo.
Bloque 2. Liña e forma	
1. Describir graficamente obxectos naturais ou artificiais, mostrando a comprensión da súa estrutura interna. 2. Empregar a liña para a configuración de formas e transmisión de expresividade.	1.1. Utiliza a liña na descrición gráfica de obxectos expresando volume, movemento, espazo e sensacións subxectivas. 1.2. Representa formas naturais e artificiais, de forma analítica ou expresiva, atendendo á comprensión da súa estrutura interna. 2.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista. 2.2. Describe graficamente as formas atendendo ás súas proporcións, relacionándooas con formas xeométricas simples.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. A composición e os seus fundamentos	
1. Elaborar composicións analíticas, descritivas e expresivas con diferentes graos de iconicidade. 2. Aplicar as leis básicas da percepción visual ao representar distintos volumes xeométricos ou orgánicos dentro dun espazo compositivo, atendendo ás proporcións e á perspectiva.	1.1. Selecciona os elementos gráficos esenciais para a representación da realidade observada segundo a función que se persiga (analítica ou subxectiva) e o seu grao de iconicidade. 2.1. Relaciona e representa as formas no plano atendendo ás leis visuais asociativas, ás organizacións compositivas, equilibrio e direccións visuais en composicións cunha finalidade expresiva, analítica ou descritiva.
Bloque 4. A luz .O claroscuro e a textura	
1. Representar o volume de obxectos e espazos tridimensionais mediante a técnica do claroscuro. 2. Valorar a influencia da luz como configuradora de formas e o seu valor expresivo. 3. Explorar as posibilidades expresivas da textura visual e o claroscuro.	1.1. Representa o volume, o espazo e a textura aplicando diferentes técnicas gráfico-plásticas mediante valores lumínicos. 2.1. Coñece o valor expresivo e configurador da luz, tanto en valores acromáticos como cromáticos, explicando verbalmente eses valores en obras propias e alleas. 3.1. Observa e utiliza a textura visual con distintos procedementos gráfico-plásticos, con fins expresivos e configuradores, en obras propias e alleas.
Bloque 5. A cor	
1. Coñecer e aplicar os fundamentos teóricos sobre a cor e as relacións cromáticas, tanto na expresión gráfico-plástica como na análise de diversas manifestacións artísticas.	1.1. Aplica a cor seguindo as dimensións desta (valor-luminosidade, saturación-intensidade e cromatón) na representación de composicións e formas naturais e artificiais. 1.2. Demostra o coñecemento con explicacións orais, escritas e gráficas dos fundamentos teóricos da cor en composicións e estudos cromáticos. 1.3. Aplica de maneira expresiva a cor na obra plástica persoal. 1.4. Analiza o uso da cor observando as producións artísticas de referencia en todas as súas manifestacións. 1.5. Representa os matices cromáticos, a partir da observación do natural, mediante a mestura de cores primarias.

Debuxo Artístico II. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. A forma. Estudo e transformación	
1. Desenvolver a destreza dibuxística con distintos niveis de iconicidade. 2. Interpretar unha forma ou obxecto segundo as súas intencións comunicativas.	1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade (apuntamentos, bosquejos, esbozos,...), con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas),. 2.1. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.
Bloque 2: A expresión da subxectividade	
1. Desenvolver a capacidade de representación das formas mediante a memoria e retentiva visual. 2. Elaborar imaxes con distintas funcións expresivas utilizando a memoria e a retentiva visual. 3. Investigar sobre a expresividade individual, coa linguaxe propia da expresión gráfico-plástica	1.1 Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais. 2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas). 2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para buscar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición. 3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.
Bloque 3. Debuxo e perspectiva	
1. Representar graficamente con diferentes niveis de iconicidade , as formas, illadas ou nunha composición, o contorno inmediato, interiores e exteriores, expresando as características espaciais, de proporcionalidade, valores lumínicos e cromáticos	1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista. 1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineares, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista. 1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, posición e tamaño dos seus elementos.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. O corpo humano como modelo	
1. Analizar as relacións de proporcionalidade da figura humana. 2. Representar a figura humana, o seu contorno, identificando as relacións de proporcionalidade entre o conxunto e as súas partes. 3. Experimentar cos recursos gráfico-plásticos para representar o movemento e expresividade da figura humana.	1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e reflexión de obras propias e alleas. 1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos. 2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e a articulación e orientación da estrutura que a define. 3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas. 3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico plásticos e distintas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.
Bloque 5. O debuxo no proceso creativo	
1. Coñecer e aplicar as ferramentas dixitais de debuxo e as súas aplicacións na creación gráfico-plástica. 2. Valorar a importancia do debuxo como ferramenta do pensamento e do coñecemento da súa terminoloxía, materiais e procedementos para desenvolver o proceso creativo con fins artísticos, tecnolóxicos ou científicos, así como as posibilidades das TIC. 3. Mostrar unha actitude autónoma e responsable, respectando as producións propias e alleas, así como o espazo de traballo e as pautas indicadas para a realización de actividades, levando á aula todos os materiais necesarios.	1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos. 2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos. 2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos propondo solucións gráfico-plásticas que afianzan o seu desenvolvemento persoal e autoestima. 2.3. Está orientado e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores, científicos e técnicos. 2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común, dos seus proxectos individuais ou colectivos fomentando a participación activa e a crítica construtiva. 2.5. Utiliza con propiedade os materiais e procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación coas linguaxes gráfico-plásticas. 3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado e lévao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

8. *Debuxo Técnico.*

Entre as finalidades do debuxo técnico figura de maneira específica dotar o estudante das competencias necesarias para poder comunicarse graficamente con obxectividade, nun mundo cada vez máis complexo que require do deseño e fabricación de produtos que resolvan as necesidades presentes e futuras. Esta función comunicativa, grazas ao acordo dunha serie de convencións a escala nacional, comunitaria e internacional, permítenos transmitir, interpretar e comprender ideas ou proxectos de maneira fiable, obxectiva e inequívoca.

O debuxo técnico, por tanto, emprégase como medio de comunicación en calquera proceso de investigación ou proxecto que se sirva dos aspectos visuais das ideas e das formas para visualizar o que se está a deseñar e, se for o caso, definir dunha maneira clara e exacta o que se desexa producir, é dicir, como linguaxe universal nos seus dous niveis de comunicación: comprender ou interpretar a información codificada, e expresarse ou elaborar información comprensible para os destinatarios.

O alumnado, ao adquirir competencias específicas na interpretación de documentación gráfica elaborada de acordo coa norma nos sistemas de representación convencionais, pode coñecer mellor o mundo. Isto require, ademais do coñecemento das principais normas de debuxo, un desenvolvemento avanzado da súa "visión espacial", entendida como a capacidade de abstracción para, por exemplo, visualizar ou imaxinar obxectos tridimensionais representados mediante imaxes planas.

Ademais de comprender a complexa información gráfica que nos rodea, é preciso que o estudante aborde a representación de espazos ou obxectos de todo tipo e elabore documentos técnicos normalizados que plasmen as súas ideas e proxectos, xa estean relacionados co deseño gráfico, coa ideación de espazos arquitectónicos ou coa fabricación artesanal ou industrial de pezas e conxuntos.

Durante o primeiro curso trabállanse as competencias relacionadas co debuxo técnico como linguaxe de comunicación e instrumento básico para a comprensión, análise e representación da realidade. Para isto, introdúcense gradualmente e de maneira interrelacionada tres grandes bloques: xeometría, sistemas de representación e normalización. Trátase de que o estudante teña unha visión global dos fundamentos do debuxo técnico que lle permita no seguinte curso afondar nos distintos aspectos desta materia.

Ao longo do segundo curso introdúcese un bloque novo, denominado proxecto, para a integración das destrezas adquiridas na etapa.

Os elementos do currículo básico da materia agrúpanse en catro bloques interrelacionados: xeometría, sistemas de representación, normalización e proxectos.

O primeiro bloque, denominado xeometría, desenvolve durante os dous cursos que compoñen esta etapa os elementos necesarios para resolver problemas de configuración de formas, ao mesmo tempo que analiza a súa presenza na natureza e a arte ao longo da historia, e as súas aplicacións ao mundo científico e técnico.

De maneira análoga, o bloque dedicado aos sistemas de representación desenvolve os fundamentos, características e aplicacións das axonometrías, perspectivas cónicas, e dos sistemas diédrico e de planos cotados. Este bloque debe abordarse de maneira integrada para permitir descubrir as relacións entre sistemas e as vantaxes e inconvenientes de cada un. Ademais, é conveniente potenciar a utilización do debuxo á manalzada como ferramenta de comunicación de ideas e análise de problemas de representación.

O terceiro bloque, a normalización, pretende dotar o estudante dos procedementos para simplificar, unificar e obxectivar as representacións gráficas. Este bloque está especialmente relacionado co proceso de elaboración de proxectos, obxecto do último bloque, polo que, aínda que a secuencia establecida sitúa este bloque de maneira específica no primeiro curso, a súa condición de linguaxe universal fai que a súa utilización sexa unha constante ao longo da etapa.

O cuarto bloque, denominado proxectos, ten como obxectivo principal que o estudante mobilice e interrelacione os elementos adquiridos ao longo de toda a etapa, e os utilice para elaborar e presentar de forma individual e colectiva os bosquejos, esbozo e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño gráfico, industrial ou arquitectónico.

Debuxo Técnico I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeometría e debuxo técnico	
<p>1. Resolver problemas de configuración de formas poligonais sinxelas no plano coa axuda de útiles convencionais de debuxo sobre taboleiro, aplicando os fundamentos da xeometría métrica de acordo cun esquema "paso a paso" e/ou figura de análise elaborada previamente.</p> <p>2. Debuxar curvas técnicas e figuras planas compostas por circunferencias e liñas rectas, aplicando os conceptos fundamentais de tanxencias, resaltando a forma final determinada e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p>	<p>1.1. Deseña, modifica ou reproduce formas baseadas en redes modulares cadradas coa axuda do escuadro e o cartabón, utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas.</p> <p>1.2. Determina coa axuda de regra e o compás os principais lugares xeométricos de aplicación aos trazados fundamentais no plano comprobando graficamente o cumprimento das condicións establecidas.</p> <p>1.3. Relaciona as liñas e puntos notables de triángulos, cuadriláteros e polígonos coas súas propiedades, identificando as súas aplicacións.</p> <p>1.4. Comprende as relacións métricas dos ángulos da circunferencia e o círculo, describindo as súas propiedades e identificando as súas posibles aplicacións.</p> <p>1.5. Resolve triángulos coa axuda de regra e o compás aplicando as propiedades das súas liñas e puntos notables e os principios xeométricos elementais, xustificando o procedemento utilizado.</p> <p>1.6. Deseña, modifica ou reproduce cuadriláteros e polígonos analizando as relacións métricas esenciais e resolvendo o seu trazado por triangulación, radiación, itinerario ou relacións de semellanza.</p> <p>1.7. Reproduce figuras proporcionais determinando a razón idónea para o espazo de debuxo dispoñible, construíndo a escala gráfica correspondente en función da apreciación establecida e utilizándoa coa precisión requirida.</p> <p>1.8. Comprende as características das transformacións xeométricas elementais (xiro, translación, simetría, homotecia e afinidade), identificando as súas invariantes e aplicándoas para a resolución de problemas xeométricos e para a representación de formas planas.</p> <p>2.1. Identifica as relacións existentes entre puntos de tanxencia, centros e raios de circunferencias, analizando figuras compostas por enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia.</p> <p>2.2. Resolve problemas básicos de tanxencias coa axuda de regra e o compás aplicando con rigor e exactitude as súas propiedades intrínsecas, utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas.</p> <p>2.3. Aplica os cofecementos de tanxencias á construción de óvalos, ovoides e espirais, relacionando a súa forma coas principais aplicacións no deseño arquitectónico e industrial.</p> <p>2.4. Deseña a partir dun bosquejo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas que conteñan enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Sistemas de representación	
<p>1. Relacionar os fundamentos e características dos sistemas de representación coas súas posibles aplicacións ao debuxo técnico, seleccionando o sistema adecuado ao obxectivo previsto, identificando as vantaxes e inconvenientes en función da información que se desexe mostrar e dos recursos dispoñibles.</p> <p>2. Representar formas tridimensionais sinxelas a partir de perspectivas, fotografías, pezas reais ou espazos do contorno próximo, utilizando o sistema diédrico ou, se for o caso, o sistema de planos acotados, dispoño de acordo á norma as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de maneira inequívoca.</p> <p>3. Debuxar perspectivas de formas tridimensionais a partir de pezas reais ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, seleccionando a axonometría adecuada ao propósito da representación, dispoño a posición dos eixes en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e utilizando, se for o caso, os coeficientes de redución determinados.</p> <p>4. Debuxar perspectivas cónicas de formas tridimensionais a partir de espazos do contorno ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, valorando o método seleccionado, considerando a orientación das caras principais respecto ao plano de cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final.</p>	<p>1.1. Identifica o sistema de representación empregado a partir da análise de debuxos técnicos, ilustracións ou fotografías de obxectos ou espazos, determinando as características diferenciais e os elementos principais do sistema.</p> <p>1.2. Establece o ámbito de aplicación de cada un dos principais sistemas de representación, ilustrando as súas vantaxes e inconvenientes mediante o debuxo á man alzada dun mesmo corpo xeométrico sinxelo.</p> <p>1.3. Selecciona o sistema de representación idóneo para a definición dun obxecto ou espazo, analizando a complexidade da súa forma, a finalidade da representación, a exactitude requirida e os recursos informáticos dispoñibles.</p> <p>1.4. Comprende os fundamentos do sistema diédrico, describindo os procedementos de obtención das proxeccións e a súa disposición normalizada</p> <p>2.1. Deseña ou reproduce formas tridimensionais sinxelas, debuxando á man alzada as súas vistas principais no sistema de proxección ortogonal establecido pola norma de aplicación, dispoño as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de maneira inequívoca.</p> <p>2.2. Visualiza no espazo perspectiva formas tridimensionais sinxelas definidas suficientemente polas súas vistas principais, debuxando á man alzada axonometrías convencionais (isometrías e cabaleiras).</p> <p>2.3. Comprende o funcionamento do sistema diédrico, relacionando os seus elementos, convencionalismos e notacións coas proxeccións necesarias para representar inequivocamente a posición de puntos, rectas e planos, resolvendo problemas de pertenza, intersección e verdadeira magnitude.</p> <p>2.4. Determina seccións planas de obxectos tridimensionais sinxelos, visualizando intuitivamente a súa posición mediante perspectivas á man alzada, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.</p> <p>2.5. Comprende o funcionamento do sistema de planos cotados como unha variante do sistema diédrico que permite rendibilizar os coñecementos adquiridos, ilustrando as súas principais aplicacións mediante a resolución de problemas sinxelos de pertenza e intersección e obtendo perfís dun terreo a partir das súas curvas de nivel.</p> <p>3.1. Realiza perspectivas isométricas de corpos definidos polas súas vistas principais, coa axuda de útiles de debuxo sobre taboleiro, representando as circunferencias situadas en caras paralelas aos planos coordenados como óvalos en lugar de elipses, simplificando o seu trazado.</p> <p>3.2. Realiza perspectivas cabaleiras ou planimétricas (militares) de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordenados, dispoño a súa orientación para simplificar o seu trazado.</p> <p>4.1. Comprende os fundamentos da perspectiva cónica, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación das caras principais respecto ao plano de cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final, determinando o punto principal, a liña de horizonte, os puntos de fuga e os seus puntos de medida.</p> <p>4.2. Debuxa coa axuda de útiles de debuxo perspectivas cónicas centrais de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordenados, dispoño a súa orientación para simplificar o seu trazado.</p> <p>4.3. Representa formas sólidas ou espaciais con arcos de circunferencia en caras horizontais ou verticais, debuxando perspectivas cónicas oblicuas coa axuda de útiles de debuxo, simplificando a construción das elipses perspectivas mediante o trazado de polígonos circunscritos, trazándoas á man alzada ou coa axuda de moldes de curvas.</p>
Bloque 3. Normalización	
<p>1. Valorar a normalización como convencionalismo para a comunicación universal que permite simplificar os métodos de produción, asegurar a calidade dos produtos, posibilitar a súa distribución e garantir a súa utilización polo destinatario final.</p> <p>2. Aplicar as normas nacionais, europeas e internacionais relacionadas cos principios xerais de representación, formatos, escalas, cotación e métodos de proxección ortográficos e axonométricos, considerando o debuxo técnico como linguaxe universal, valorando a necesidade de coñecer a súa sintaxe e utilizándoo de forma obxectiva para a interpretación de planos técnicos e a elaboración de bosquejos, esquemas, esbozos e planos.</p>	<p>1.1. Describe os obxectivos e ámbitos de utilización das normas UNE, EN e ESO, relacionando as específicas do debuxo técnico coa súa aplicación para a elección e dobradura de formatos, para o emprego de escalas, para establecer o valor representativo das liñas, para dispor as vistas e para a cotación.</p> <p>2.1. Obtén as dimensións relevantes de corpos ou espazos representados utilizando escalas normalizadas.</p> <p>2.2. Representa pezas e elementos industriais ou de construción, aplicando as normas referidas aos principais métodos de proxección ortográficos, seleccionando as vistas imprescindibles para a súa definición, dispóndoa adecuadamente e diferenciando o trazado de eixes, liñas vistas e ocultas.</p> <p>2.3. Cota pezas industriais sinxelas identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional de acordo coa norma.</p> <p>2.4. Cota espazos arquitectónicos sinxelos identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional, de acordo coa norma.</p> <p>2.5. Representa obxectos con ocios mediante cortes e seccións, aplicando as normas básicas correspondentes.</p>

Debuxo Técnico II. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Xeometría e debuxo técnico	
<p>1. Resolver problemas de tanxencias mediante a aplicación das propiedades do arco capaz, dos eixes e centros radicais e/ou da transformación de circunferencias e rectas por inversión, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p> <p>2. Debuxar curvas cíclicas e cónicas, identificando os seus principais elementos e utilizando as súas propiedades fundamentais para resolver problemas de pertenza, tanxencia ou incidencia.</p> <p>3. Relacionar as transformacións homolóxicas coas súas aplicacións á xeometría plana e aos sistemas de representación, valorando a rapidez e exactitude nos trazados que proporciona a súa utilización.</p>	<p>1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.</p> <p>1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo técnico aplicando os conceptos de potencia ou inversión.</p> <p>1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.</p> <p>1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoas por analogía noutros problemas máis sinxelos.</p> <p>1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.</p> <p>2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describindo as súas propiedades e identificando as súas aplicacións.</p> <p>2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades e xustificando o procedemento utilizado.</p> <p>2.3. Traza curvas cónicas determinando previamente os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.</p> <p>3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas identificando os seus invariantes xeométricos, describindo as súas aplicacións.</p> <p>3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.</p> <p>3.3. Deseña a partir dun bosquejo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada.</p>
Bloque 2. Sistemas de representación	
<p>1. Valorar a importancia da elaboración de debuxos á man alzada para desenvolver a "visión espacial", analizando a posición relativa entre rectas, planos e superficies, identificando as súas relacións métricas para determinar o sistema de representación adecuado e a estratexia idónea que solucione os problemas de representación de corpos ou espazos tridimensionais.</p> <p>2. Representar poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos mediante as súas proxeccións ortográficas, analizando as posicións singulares respecto aos planos de proxección, determinando as relacións métricas entre os seus elementos, as seccións planas principais e a verdadeira magnitude ou desenvolvemento das superficies que os conforman.</p> <p>3. Debuxar axonometrías de poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos, dispoño a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios, utilizando a axuda do abatemento de figuras planas situadas nos planos coordenados, calculando os coeficientes de redución e determinando as seccións planas principais.</p>	<p>1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, se for o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.</p> <p>1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.</p> <p>1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, se for o caso, no sistema de planos cotados.</p> <p>2.1. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados e o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides, en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.</p> <p>2.2. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.</p> <p>2.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.</p> <p>2.4. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.</p> <p>2.5. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.</p> <p>3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de corrección.</p> <p>3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoño a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen mostrar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.</p> <p>3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Documentación gráfica de proxectos	
<p>1. Elaborar bosquexos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificando de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisando o avance dos traballos e asumindo as tarefas encomendadas con responsabilidade.</p> <p>2. Presentar de forma individual e colectiva os bosquexos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificando de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisando o avance dos traballos e asumindo as tarefas encomendadas con responsabilidade.</p>	<p>1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.</p> <p>1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.</p> <p>1.3. Debuxa bosquexos á man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.</p> <p>1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, cortes e/ou seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos á man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.</p> <p>2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, valorando a exactitude, rapidez e limpeza que proporciona a súa utilización.</p> <p>2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en camadas diferenciadas pola súa utilidade.</p> <p>2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos até obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadre, a iluminación e o punto de vista idóneo ao propósito buscado.</p> <p>2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de forma que estes sexan claros, limpos e respondan ao obxectivo para que foron realizados.</p>

9. Educación Física.

A educación baseada en competencias permite definir os resultados da aprendizaxe esperados desde un enfoque integrador, dirixido á aplicación dos saberes adquiridos para que os alumnos e as alumnas consigan un desenvolvemento persoal satisfactorio, o exercicio da cidadanía activa e a participación na aprendizaxe permanente ao longo da vida.

A materia Educación Física ten como finalidade principal desenvolver nas persoas a súa competencia motriz, entendida como a integración dos coñecementos, os procedementos, as actitudes e os sentimentos vinculados sobre todo á conduta motora; para a súa consecución non é suficiente coa mera práctica, senón que é necesaria a análise crítica que afiance actitudes, valores referidos ao corpo, ao movemento e á relación co contorno: deste modo, o alumnado logrará controlar e dar sentido ás propias accións motrices, comprender os aspectos perceptivos, emotivos e cognitivos relacionados con tales accións e xestionar os sentimentos vinculados a elas, ademais de integrar coñecementos e habilidades transversais como o traballo en equipo, o xogo limpo, o respecto polas normas e a seguranza, entre outras. Así mesmo, a educación física está vinculada á adquisición de competencias relacionadas coa saúde, a través de accións que axuden á adquisición e consolidación de hábitos responsables de actividade física regular e a adopción de actitudes críticas ante prácticas individuais, grupais e sociais non saudables, fundamentalmente no relacionado coas enfermidades de orixe cardiovascular.

A competencia motriz evoluciona ao longo da vida das persoas e desenvolve a intelixencia para saber que facer, como facelo, cando e con quen en función dos condicionantes do contorno.

Desfrutar dunha adecuada competencia motriz permite ao alumno (ao cidadán, en definitiva) dispor dun repertorio suficiente de respostas adecuadas ás distintas situacións que se lle poidan presentar, sendo estas propias das actividades físico-deportivas ou vinculadas á actividade humana no seu conxunto. Para conseguir esa adecuada competencia, as accións motrices que o alumno manexe deberán alcanzar un grao de complexidade significativamente maior que o utilizado na educación primaria.

Entre os procesos implícitos na conduta motriz hai que destacar os de percibir, interpretar, analizar, decidir, executar e avaliar os actos motores; entre os coñecementos máis destacables que se combinan con estes procesos están, ademais dos correspondentes ás diferentes actividades físicas, os relacionados coa corporeidade, co movemento, coa saúde, cos sistemas de mellora das capacidades motrices, coas medidas preventivas e de seguranza ante riscos ou accidentes e cos usos sociais da actividade física, entre outros; e entre

as actitudes encóntranse as derivadas da valoración e o sentimento acerca das súas propias limitacións e posibilidades, o desfrute da práctica e a relación cos demais.

As situacións a que responde unha acción motriz, nun proceso de ensino e aprendizaxe, supoñen establecer ambientes de características diferentes nos cales a resposta ten, tamén, significados diferentes: nuns casos se tratará de conseguir un rendemento, de resolver unha realidade, noutros a ergonómia, a expresividade ou a recreación.

Neste sentido, a Educación Física comprende situacións e contextos de aprendizaxe variados: desde aqueles en que unicamente se trate de controlar os movementos propios e coñecer mellor as posibilidades persoais até outros en que as accións deben responder a estímulos externos variados e coordinarse coas actuacións de compañeiros ou adversarios e nas cales as características do medio poden ser cambiantes. A lóxica interna das situacións ou actividades motrices propostas convértese así nunha ferramenta imprescindible da programación da materia.

A materia Educación Física pode estruturarse arredor de cinco tipos de situacións motrices diferentes, caracterizados, cada un deles, por trazos comúns de lóxica interna e diferentes aos dos outros tipos: en ambientes estables, en situacións de oposición, en situacións de cooperación, en situacións de adaptación ao ambiente e en situacións de índole artística ou de expresión.

As accións motrices individuais en ambientes estables acostuman basearse en modelos técnicos de execución, e nelas resulta decisiva a capacidade de axuste para lograr condutas motrices cada vez máis eficaces, optimizar a realización, xestionar o risco e alcanzar soltura nas accións, onde a repetición para a mellor automatización e perfeccionamento adoita aparecer con frecuencia. Este tipo de situacións acostuma presentarse nas actividades de desenvolvemento do esquema corporal, de adquisición de habilidades individuais, na preparación física de forma individual, o atletismo, a natación e a ximnasia nalgúns dos seus aspectos, entre outros.

Nas accións motrices en situacións de oposición resulta imprescindible a interpretación correcta das accións dun oponente, a selección acertada da acción, a oportunidade do momento de levala a cabo, e a execución da decisión. A atención, a anticipación e a previsión das consecuencias das propias accións co obxectivo de superar o contrario, así como o estrito respecto ás normas e á integridade do adversario consubstancial neste tipo de accións, son algunhas das facultades implicadas; a estas situacións corresponden os xogos dun contra un, os xogos de loita, o judo, o bádminton, o tenis, o mini-tenis e o tenis de mesa, entre outros.

Nas situacións de cooperación, con ou sen oposición, prodúcense relacións de cooperación e colaboración con outros participantes en ambientes estables para conseguir un obxectivo e pódese dar que as relacións de colaboración teñan como obxectivo superar a oposición doutro grupo. O adecuado uso da atención global, selectiva e a súa combinación, a interpretación das accións do resto dos participantes, a previsión e anticipación das propias accións atendendo ás estratexias colectivas, o respecto polas normas, a capacidade de estruturación espaciotemporal, a resolución de problemas e o traballo en grupo son capacidades que adquiren unha dimensión significativa nestas situacións, ademais da presión que poida supor o grao de oposición de adversarios, no caso de a haber. Debe terse en conta, pola súa vez, a oportunidade que supón o aproveitamento de situacións de cooperación para, mediante a utilización de metodoloxías específicas, abordar o tema das relacións interpersoais, cuxo adecuado tratamento con tanta frecuencia se sinala nos nosos días. Xogos tradicionais, actividades adaptadas do mundo do circo, como acrobacias ou malabares en grupo; deportes como a patinaxe por parellas, as carreiras de revezamento, a ximnasia en grupo, e deportes adaptados, xogos en grupo; deportes colectivos como baloncesto, balonmán, béisbol, rugby, fútbol e voleibol, entre outros, son actividades que pertencen a este grupo.

O máis significativo das accións motrices en situacións de adaptación ao ambiente é que o medio en que se realizan as actividades non ten sempre as mesmas características, polo que xera incerteza e a súa finalidade é adaptarse ao medio e á actividade. En xeral, trátase de desprazamentos con ou sen materiais, realizados no contorno natural ou urbano que pode estar máis ou menos acondicionado, pero que experimenta cambios predicibles ou non, polo que o alumnado necesita organizar e adaptar as súas condutas concretas ás variacións do ambiente. Resulta decisiva a interpretación das condicións do contorno para situarse, dar prioridade á seguranza sobre o risco e regular a intensidade dos esforzos en función das posibilidades persoais. En ocasións, as accións inclúen certa carga emocional que o usuario debe xestionar adecuadamente. Estas actividades facilitan a conexión con outras áreas de coñecemento e o profundamento en valores relacionados coa conservación do contorno, fundamentalmente do medio natural; pode tratarse de actividades individuais, grupais, de colaboración ou de oposición. As marchas e excursións a pé ou en bicicleta, as acampadas, as actividades de orientación, os grandes xogos na natureza (de pistas, de aproximación e outros), o esquí, nas súas diversas modalidades, ou a escalada, forman parte, entre outras, das actividades deste tipo de situación.

En situacións de índole artística ou de expresión, as respostas motrices requiridas teñen finalidades artísticas, expresivas e comunicativas, son de carácter estético e comunicativo e poden ser individuais ou en grupo. O alumno debe producir, comprender e valorar esas respostas. O uso do espazo, as calidades do movemento, a conxunción coas accións dos outros, así como os compoñentes rítmicos e a mobilización da imaxinación e a creatividade no uso de diferentes rexistros de expresión (corporal, oral, de danza, musical) e superación da inhibición, son a base destas accións. Dentro destas actividades temos os xogos cantados, a expresión corporal, as danzas, o xogo dramático e o mimo, entre outros.

En canto á adopción de hábitos saudables, é moi importante ter en conta que se considera que até un 80% de nenos e nenas en idade escolar unicamente participan en actividades físicas na escola, tal e como recolle o informe Eurídice, da Comisión Europea de 2013; por isto, a educación física nas idades de escolarización debe ter unha presenza importante se se quere axudar a paliar o sedentarismo, que é un dos factores de risco identificados que inflúe nalgunhas das enfermidades máis estendidas na sociedade actual. A Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa, atende a estas recomendacións promovendo a práctica diaria de deporte e o exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar.

Neste sentido debe asegurarse que esa práctica respecte as condicións de uso e aplicación que a garantan como saudable, para o cal a supervisión do profesorado de Educación Física resulta imprescindible. A isto hai que engadir o obxectivo principal desta disciplina que é que o alumnado aprenda a realizar actividade física correctamente, e que esa aprendizaxe resulte desde a propia práctica. En consecuencia, a súa adecuada orientación e control cara á saúde individual e colectiva, a intervención proporcionada das capacidades físicas e coordinativas, así como a atención aos valores individuais e sociais con especial interese referidos á xestión e ocupación do tempo libre e o lecer, constitúen un elemento esencial e permanente de toda práctica física realizada nas etapas escolares.

Isto non é óbice para que se programen actividades que persigan de forma explícita o coidado da saúde, a mellora da condición física ou o emprego construtivo do lecer e do tempo libre, pero sempre desde a perspectiva de que o alumnado aprenda a xestionalos de forma autónoma. Non se trata só de conseguir que durante as etapas escolares o alumnado estea máis san, senón de que aprenda a comportarse de maneira máis sa, e iso débese producir como consecuencia dunha adecuada orientación da Educación Física.

Os niveis que a Educación Física pretende teñen que se adecuar ao nivel de desenvolvemento das alumnas e dos alumnos, considerando sempre que a conduta motriz é o principal obxecto da disciplina e que nesa conduta motriz deben quedar aglutinados tanto as intencións de quen as realiza como os procesos que se poñen en xogo para realizala. Téncionase proporcionar ás persoas os recursos necesarios que lles permitan chegar a un nivel de competencia motriz e a ser autónomas na súa práctica de actividades físicas e unha práctica regular. Deste modo, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe organízanse arredor de cinco grandes eixes: dominar as habilidades motoras e os patróns de movemento necesarios para practicar un conxunto variado de actividades físicas; comprender os conceptos, principios, estratexias e tácticas asociadas aos movementos e aplicalos na aprendizaxe e na práctica de actividades físicas; alcanzar e manter unha adecuada aptitude/condición física relacionada coa saúde; mostrar un comportamento persoal e social responsable, con respecto por un mesmo, os outros e o contorno; e valorar a actividade física desde a perspectiva da saúde, o pracer, a autosuperación, o desafío, a expresión persoal e a interacción social.

Na etapa da ESO os estudantes experimentan importantes cambios persoais e sociais. Por unha parte, a educación física ten que axudar aos rapaces desta idade a adquiriren de novo referencias de si mesmos, dos demais e da súa competencia motriz. Isto colabora na cimentación dunha autoimaxe positiva que, xunto a unha actitude crítica e responsable, lles axude a non sacrificar a súa saúde para adecuarse a uns modelos suxeitos ás modas do momento. Por outra parte, os estudantes enfróntanse á diversidade e á riqueza de actividades físicas e deportivas, deben conseguir novas aprendizaxes que lles permitan maior eficiencia en situacións deportivas, creativas, lúdicas ou de superación de retos, xunto coa posibilidade de identificar problemas ou desafíos, resolvelos e estabilizar as súas respostas utilizando e desenvolvendo os seus coñecementos e destrezas. Ademais, na comprensión e na asimilación progresiva dos fundamentos e normas propios da materia, deben tamén integrar e transferir os coñecementos doutras áreas ou situacións.

Un aspecto que se fai imprescindible para conseguir os fins propostos é que a práctica leve unida a reflexión sobre o que se está facendo, a análise da situación e a toma de decisións; tamén hai que incidir na valoración das actuacións propias e alleas e na busca de fórmulas de mellora: como resultado deste tipo de práctica desenvólvese a confianza para participar en diferentes actividades físicas e valorar estilos de vida saudables e activos.

Os deportes son, actualmente, a actividade física con maior repercusión sociocultural, polo que facilitan a integración social; no entanto, a Educación Física nesta etapa non debe achegar unha visión restrinxida senón que

se debe axudar a que o alumnado adquira as destrezas, os coñecementos e as actitudes necesarias para desenvolver a súa conduta motriz en diferentes tipos de actividades, é dicir, ser competente en contextos variados.

A Educación Física no bacharelato continúa a progresión das aprendizaxes das etapas anteriores e proporciona ao alumnado a axuda necesaria para que adquira as competencias relacionadas coa planificación da súa propia actividade física. Deste modo, favorécese a autoxestión e a autonomía que están implicadas no desenvolvemento dun estilo de vida activo e saudable. A Educación Física ten que ofrecer propostas enfocadas ao desenvolvemento de todas as capacidades implicadas: unhas específicas do ámbito motor, como é o caso dos factores da condición física e as capacidades coordinativas, outras de carácter metodolóxico ou transversal, como organizar e programar, todo isto sen esquecer prestar atención ás capacidades cognitivas, emocionais e sociais.

Por outra parte, dado o carácter propedéutico do bacharelato e a evolución que experimentou o número de profesións e de ofertas de estudos superiores relacionados coa actividade física e a saúde individual e colectiva, co uso adecuado do tempo libre, esta materia tratará de presentar distintas alternativas que sirvan para que o alumnado poida adoptar criterios de valoración desas profesións e posibilidades de estudo, xa sexa no ámbito universitario, no da formación profesional ou nas ensinanzas deportivas, así como as profesións en que a capacidade física se converte nun aspecto imprescindible para o seu desenvolvemento.

A saúde segue sendo un eixe de actuación primordial, entendida non só como ausencia de enfermidade senón como responsabilidade individual e colectiva; e para isto, débese afondar nos coñecementos teóricos e prácticos referidos aos factores da condición física e ao control dos riscos asociados ás actividades, así como na adquisición de hábitos posturais correctos e dunha execución técnica que preveña ou evite lesións; Así mesmo, hai que promover a mellora das estratexias apropiadas para a solución das diferentes situacións motrices, a análise crítica dos produtos que oferta o mercado e que están relacionados coas actividades físicas, e o desenvolvemento da autoestima.

Educación Física. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
1. Resolver situacións motrices individuais aplicando os fundamentos técnicos e habilidades específicas, das actividades físico-deportivas propostas, en condicións reais ou adaptadas.	1.1. Aplica os aspectos básicos das técnicas e habilidades específicas, das actividades propostas, respectando as regras e normas establecidas. 1.2. Autoavalía a súa execución con respecto ao modelo técnico proposto. 1.3. Describe a forma de realizar os movementos implicados no modelo técnico. 1.4. Mellora o seu nivel na execución e aplicación das accións técnicas respecto ao seu nivel de partida, mostrando actitudes de esforzo, autoexigencia e superación. 1.5. Explica e pon en práctica técnicas de progresión en ambientes non estables e técnicas básicas de orientación, adaptándose ás variacións que se producen e regulando o esforzo en función das súas posibilidades.
2. Interpretar e producir accións motrices con finalidades artístico-expresivas, utilizando técnicas de expresión corporal e outros recursos.	2.1. Utiliza técnicas corporais, de forma creativa, combinando espazo, tempo e intensidade. 2.2. Crea e pon en práctica unha secuencia de movementos corporais axustados a un ritmo prefixado. 2.3. Colabora no deseño e na realización de bailes e danzas, adaptando a súa execución á dos seus compañeiros. 2.4. Realiza improvisacións como medio de comunicación espontánea.
3. Resolver situacións motrices de oposición, colaboración ou colaboración-oposición utilizando as estratexias máis adecuadas en función dos estímulos relevantes.	3.1. Adapta os fundamentos técnicos e tácticos para obter vantaxe na práctica das actividades físico-deportivas de oposición ou de colaboración-oposición propostas. 3.2. Describe e pon en práctica de maneira autónoma aspectos de organización de ataque e de defensa nas actividades físico-deportivas de oposición ou de colaboración-oposición seleccionadas. 3.3. Discrimina os estímulos que hai que ter en conta na toma de decisións nas situacións de colaboración, oposición e colaboración-oposición, para obter vantaxe ou cumprir o obxectivo da acción. 3.4. Reflexiona sobre as situacións resoltas valorando a oportunidade das solucións achegadas e a súa aplicabilidade a situacións similares.
4. Recoñecer os factores que interveñen na acción motriz e os mecanismos de control da intensidade da actividade física, aplicándoos á propia práctica e relacionándoos coa saúde.	4.1. Analiza a implicación das capacidades físicas e as coordinativas nas diferentes actividades físico-deportivas e artístico-expresivas traballadas no ciclo. 4.2. Asocia os sistemas metabólicos de obtención de enerxía cos diferentes tipos de actividade física, a alimentación e a saúde. 4.3. Relaciona as adaptacións orgánicas coa actividade física sistemática, así como, coa saúde e os riscos e contraindicacións da práctica deportiva. 4.4. Adapta a intensidade do esforzo controlando a frecuencia cardíaca correspondente ás marxes de mellora dos diferentes factores da condición física. 4.5. Aplica de forma autónoma procedementos para autoavaliar os factores da condición física. 4.6. Identifica as características que deben ter as actividades físicas para ser consideradas saudables, adoptando unha actitude crítica fronte ás prácticas que teñen efectos negativos para a saúde.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
5. Desenvolver as capacidades físicas de acordo coas posibilidades persoais e dentro das marxes da saúde, mostrando unha actitude de autoexigencia no seu esforzo.	5.1. Participa activamente na mellora das capacidades físicas básicas cun enfoque saudable, utilizando os métodos básicos para o seu desenvolvemento. 5.2. Alcanza niveis de condición física acordes co seu momento de desenvolvemento motor e coas súas posibilidades. 5.3. Aplica os fundamentos de hixiene postural na práctica das actividades físicas como medio de prevención de lesións. 5.4. Analiza a importancia da práctica habitual de actividade física para a mellora da propia condición física, relacionando o efecto desta práctica coa mellora da calidade de vida.
6. Desenvolver actividades propias de cada unha das fases da sesión de actividade física, relacionándoas coas características delas.	6.1. Relaciona a estrutura dunha sesión de actividade física coa intensidade dos esforzos realizados. 6.2. Prepara e realiza quecementos e fases finais de sesión de forma autónoma e habitual. 6.3. Prepara e pon en práctica actividades para a mellora das habilidades motrices en función das propias dificultades.
7. Recoñecer as posibilidades das actividades físico-deportivas e artístico-expresivas como formas de inclusión social, facilitando a eliminación de obstáculos á participación doutras persoas independentemente das súas características, colaborando cos demais e aceptando as súas achegas.	7.1. Mostra tolerancia e deportividade tanto no papel de participante como de espectador. 7.2. Colabora nas actividades grupais, respectando as contribucións dos demais e as normas establecidas, e asumindo as súas responsabilidades para a consecución dos obxectivos. 7.3. Respecta os demais dentro do labor de equipo, con independencia do nivel de destreza.
8. Recoñecer as posibilidades que ofrecen as actividades físico-deportivas como formas de ocio activo e de utilización responsable do contorno.	8.1. Coñece as posibilidades que ofrece o contorno para a realización de actividades físico-deportivas. 8.2. Respecta o contorno e valóralo como un lugar común para a realización de actividades físico-deportivas. 8.3. Analiza criticamente as actitudes e estilos de vida relacionados co tratamento do corpo, as actividades de lecer, a actividade física e o deporte no contexto social actual.
9. Controlar as dificultades e os riscos durante a súa participación en actividades físico-deportivas e artístico-expresivas, analizando as súas características e as interaccións motrices que impliquen, e adoptando medidas preventivas e de seguranza no seu desenvolvemento.	9.1. Identifica as características das actividades físico-deportivas e artístico-expresivas propostas que poden supor un elemento de risco para si mesmo ou para os demais. 9.2. Describe os protocolos para activar os servizos de emerxencia e de protección do contorno. 9.3. Adopta as medidas preventivas e de seguranza propias das actividades desenvolvidas durante o ciclo, tendo especial coidado con aquelas que se realizan nun ambiente non estable.
10. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación no proceso de aprendizaxe, para buscar, analizar e seleccionar información relevante, elaborando documentos propios, e facendo exposicións e argumentacións sobre eles.	10.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para elaborar documentos dixitais propios (texto, presentación, imaxe, vídeo, son,...), como resultado do proceso de busca, análise e selección de información relevante. 10.2. Expón e defende traballos elaborados sobre temas vixentes no contexto social, relacionados coa actividade física ou a corporalidade, utilizando recursos tecnolóxicos.

Educación Física. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
1. Resolver situacións motrices aplicando fundamentos técnicos nas actividades físico-deportivas propostas, con eficacia e precisión.	1.1. Axusta a realización das habilidades específicas aos requirimentos técnicos nas situacións motrices individuais, preservando a súa seguranza e tendo en conta as súas propias características. 1.2. Axusta a realización das habilidades específicas aos condicionantes xerados polos compañeiros e os adversarios nas situacións colectivas. 1.3. Adapta as técnicas de progresión ou desprazamento aos cambios do medio, dando prioridade á seguranza persoal e colectiva.
2. Compor e presentar montaxes individuais ou colectivas, seleccionando e axustando os elementos da motricidade expresiva.	2.1. Elabora composicións de carácter artístico-expresivo, seleccionando as técnicas máis apropiadas para o obxectivo previsto. 2.2. Axusta as súas accións á intencionalidade das montaxes artístico-expresivas, combinando os compoñentes espaciais, temporais e, se for o caso, de interacción cos demais. 2.3. Colabora no deseño e na realización das montaxes artístico-expresivas, ofrecendo e aceptando propostas.
3. Resolver situacións motrices de oposición, colaboración ou colaboración-oposición nas actividades físico deportivas propostas, tomando a decisión máis eficaz en función dos obxectivos.	3.1. Aplica de forma oportuna e eficaz as estratexias específicas das actividades de oposición, contrarrestando ou anticipándose ás accións do adversario. 3.2. Aplica de forma oportuna e eficaz as estratexias específicas das actividades de cooperación, axustando as accións motrices aos factores presentes e ás intervencións do resto dos participantes. 3.3. Aplica de forma oportuna e eficaz as estratexias específicas das actividades de colaboración-oposición, intercambiando os diferentes papeis con continuidade e perseguindo o obxectivo colectivo de obter situacións vantaxosas sobre o equipo contrario. 3.4. Aplica solucións variadas ante as situacións dadas, valorando as súas posibilidades de éxito e relacionándoas con outras situacións. 3.5. Xustifica as decisións tomadas na práctica das diferentes actividades, recoñecendo os procesos que están implicados nelas. 3.6. Argumenta estratexias ou posibles solucións para resolver problemas motores, valorando as

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
	características de cada participante e os factores presentes no contorno.
4. Argumentar a relación entre os hábitos de vida e os seus efectos sobre a condición física, aplicando os coñecementos sobre actividade física e a saúde.	<p>4.1. Demostra coñecementos sobre as características que deben reunir as actividades físicas cun enfoque saudable e os beneficios que achegan á saúde individual e colectiva.</p> <p>4.2. Relaciona exercicios de tonificación e flexibilización coa compensación dos efectos provocados polas actitudes posturais inadecuadas máis frecuentes.</p> <p>4.3. Relaciona hábitos como o sedentarismo, o consumo de tabaco e de bebidas alcohólicas cos seus efectos na condición física e na saúde.</p> <p>4.4. Valora as necesidades de alimentos e de hidratación para a realización de diferentes tipos de actividade física.</p>
5. Mellorar ou manter os factores da condición física, practicando actividades físico-deportivas adecuadas ao seu nivel e identificando as adaptacións orgánicas e a súa relación coa saúde.	<p>5.1. Valora o grao de implicación das diferentes capacidades físicas na realización dos diferentes tipos de actividade física.</p> <p>5.2. Practica de forma regular, sistemática e autónoma actividades físicas co fin de mellorar as condicións de saúde e calidade de vida.</p> <p>5.3. Aplica os procedementos para integrar nos programas de actividade física a mellora das capacidades físicas básicas, cunha orientación saudable e nun nivel adecuado ás súas posibilidades.</p> <p>5.4. Valora a súa aptitude física nas súas dimensións anatómica, fisiolóxica e motriz, e relacións coa saúde.</p>
6. Deseñar e realizar as fases de activación e recuperación na práctica de actividade física considerando a intensidade dos esforzos.	<p>6.1. Analiza a actividade física principal da sesión para establecer as características que deben ter as fases de activación e de volta á calma.</p> <p>6.2. Selecciona os exercicios ou tarefas de activación e de volta á calma dunha sesión, atendendo á intensidade ou á dificultade das tarefas da parte principal.</p> <p>6.3. Realiza exercicios ou actividades nas fases iniciais e finais dalgunha sesión, de forma autónoma, acorde co seu nivel de competencia motriz.</p>
7. Colaborar na planificación e na organización de campionatos ou torneos deportivos, prevendo os medios e as actuacións necesarias para a celebración e relacionando as súas funcións coas do resto dos implicados.	<p>7.1. Asume as funcións encomendadas na organización de actividades grupais.</p> <p>7.2. Verifica que a súa colaboración na planificación de actividades grupais se coordinou coas accións do resto das persoas implicadas.</p> <p>7.3. Presenta propostas creativas de utilización de materiais e de planificación para utilizalos na súa práctica de maneira autónoma.</p>
8. Analizar criticamente o fenómeno deportivo discriminando os aspectos culturais, educativos, integradores e saudables dos que fomentan a violencia, a discriminación ou a competitividade mal entendida.	<p>8.1. Valora as actuacións e intervencións dos participantes nas actividades recoñecendo os méritos e respectando os niveis de competencia motriz e outras diferenzas.</p> <p>8.2. Valora as diferentes actividades físicas distinguindo as achegas que cada unha ten desde o punto de vista cultural, para o disfrute e o enriquecemento persoal e para a relación cos demais.</p> <p>8.3. Mantén unha actitude crítica cos comportamentos antideportivos, tanto desde o papel de participante como do de espectador.</p>
9. Recoñecer o impacto ambiental, económico e social das actividades físicas e deportivas reflexionando sobre a súa repercusión na forma de vida no contorno.	<p>9.1. Compara os efectos das diferentes actividades físicas e deportivas no contorno e relacións coa forma de vida neles.</p> <p>9.2. Relaciona as actividades físicas na natureza coa saúde e a calidade de vida.</p> <p>9.3. Demostra hábitos e actitudes de conservación e protección do ambiente.</p>
10. Asumir a responsabilidade da propia seguraza na práctica de actividade física, tendo en conta os factores inherentes á actividade e prevendo as consecuencias que poden ter as actuacións pouco coidadosas sobre a seguraza dos participantes.	<p>10.1. Verifica as condicións de práctica segura usando convenientemente o equipamento persoal e os materiais e espazos de práctica.</p> <p>10.2. Identifica as lesións máis frecuentes derivadas da práctica de actividade física.</p> <p>10.3. Describe os protocolos que deben seguirse ante as lesións, accidentes ou situacións de emerxencia máis frecuentes producidas durante a práctica de actividades físico-deportivas.</p>
11. Demostrar actitudes persoais inherentes ao traballo en equipo, superando as inseguranzas e apoiando os demais ante a resolución de situacións descoñecidas.	<p>11.1. Fundamenta os seus puntos de vista ou achegas nos traballos de grupo e admite a posibilidade de cambio fronte a outros argumentos válidos.</p> <p>11.2. Valora e reforza as achegas enriquecedoras dos compañeiros ou as compañeiras nos traballos en grupo.</p>
12. Utilizar eficazmente as tecnoloxías da información e a comunicación no proceso de aprendizaxe, para buscar, seleccionar e valorar informacións relacionadas cos contidos do curso, comunicando os resultados e conclusións no soporte máis adecuado.	<p>12.1. Busca, procesa e analiza criticamente informacións actuais sobre temáticas vinculadas á actividade física e a corporalidade utilizando recursos tecnolóxicos.</p> <p>12.2. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para aprofundar nos contidos do curso, realizando valoracións críticas e argumentando as súas conclusións.</p> <p>12.3. Comunica e comparte información e ideas nos soportes e en medios apropiados.</p>

Educación Física. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
1. Resolver situacións motrices en diferentes contextos de práctica aplicando habilidades motrices específicas con fluidez, precisión e control, perfeccionando a adaptación e a execución dos elementos técnicos desenvolvidos no ciclo anterior.	<p>1.1. Perfecciona as habilidades específicas das actividades individuais que respondan aos seus intereses.</p> <p>1.2. Adapta a realización das habilidades específicas aos condicionantes xerados polos compañeiros e os adversarios nas situacións colectivas.</p> <p>1.3. Resolve con eficacia situacións motrices nun contexto competitivo.</p> <p>1.4. Pon en práctica técnicas específicas das actividades en ambientes non estables, analizando os aspectos organizativos necesarios.</p>
2. Crear e representar composicións corporais colectivas con orixinalidade e expresividade, aplicando as técnicas máis apropiadas á intencionalidade da composición.	<p>2.1. Colabora no proceso de creación e desenvolvemento das composicións ou montaxes artísticas expresivas.</p> <p>2.2. Representa composicións ou montaxes de expresión corporal individuais ou colectivas, axustándose a unha intencionalidade de carácter estética ou expresiva.</p> <p>2.3. Adecua as súas accións motrices ao sentido do proxecto artístico expresivo.</p>
3. Solucionar de forma creativa situacións de oposición, colaboración ou colaboración-oposición en contextos deportivos ou recreativos, adaptando as estratexias ás condicións cambiantes que se producen na práctica.	<p>3.1. Desenvolve accións que o conducen a situacións de vantaxe con respecto ao adversario, nas actividades de oposición.</p> <p>3.2. Colabora cos participantes nas actividades físico-deportivas en que se produce colaboración ou colaboración-oposición e explica a contribución de cada un.</p> <p>3.3. Desempeña as funcións que lle corresponden, nos procedementos ou sistemas postos en práctica para conseguir os obxectivos do equipo.</p> <p>3.4. Valora a oportunidade e o risco das súas accións nas actividades físico-deportivas desenvolvidas.</p> <p>3.5. Propón estratexias ante as situacións de oposición ou de colaboración-oposición, adaptándoas ás características dos participantes.</p>
4. Mellorar ou manter os factores da condición física e as habilidades motrices cun enfoque cara á saúde, considerando o propio nivel e orientándoos cara ás súas motivacións e cara a posteriores estudos ou ocupacións.	<p>4.1. Integra os coñecementos sobre nutrición e balance enerxético nos programas de actividade física para a mellora da condición física e da saúde.</p> <p>4.2. Incorpora na súa práctica os fundamentos posturais e funcionais que promoven a saúde.</p> <p>4.3. Utiliza de forma autónoma as técnicas de activación e de recuperación na actividade física.</p> <p>4.4. Alcanza os seus obxectivos de nivel de condición física dentro das marxes saudables, asumindo a responsabilidade da posta en práctica do seu programa de actividades.</p>
5. Planificar, elaborar e pór en práctica un programa persoal de actividade física que incida na mellora e no mantemento da saúde, aplicando os diferentes sistemas de desenvolvemento das capacidades físicas implicadas, tendo en conta as súas características e nivel inicial e avaliando as melloras obtidas.	<p>5.1. Aplica os conceptos aprendidos sobre as características que deben reunir as actividades físicas cun enfoque saudable á elaboración de deseños de prácticas en función das súas características e intereses persoais.</p> <p>5.2. Avalía as súas capacidades físicas e coordinativas considerando as súas necesidades e motivacións e como requisito previo para a planificación da súa mellora.</p> <p>5.3. Concreta as melloras que pretende alcanzar co seu programa de actividade.</p> <p>5.4. Elabora o seu programa persoal de actividade física conxugando as variables de frecuencia, volume, intensidade e tipo de actividade.</p> <p>5.5. Comproba o nivel de logro dos obxectivos do seu programa de actividade física, reorientando as actividades nos aspectos que non chegan ao esperado.</p> <p>5.6. Idea e pon en práctica iniciativas para fomentar o estilo de vida activo e para cubrir as súas expectativas.</p>
6. Valorar a actividade física desde a perspectiva da saúde, o disfrute, a autosuperación e as posibilidades de interacción social e de perspectiva profesional, adoptando actitudes de interese, respecto, esforzo e cooperación na práctica da actividade física	<p>6.1. Deseña, organiza e participa en actividades físicas, como recurso de lecer activo, valorando os aspectos sociais e culturais que levan asociadas e as súas posibilidades profesionais futuras, e identificando os aspectos organizativos e os materiais necesarios.</p> <p>6.2. Adopta unha actitude crítica ante as prácticas de actividade física que teñen efectos negativos para a saúde individual ou colectiva e ante os fenómenos socioculturais relacionados coa corporalidade e os derivados das manifestacións deportivas.</p>
7. Controlar os riscos que pode xerar a utilización dos equipamentos, o contorno e as propias actuacións na realización das actividades físico-deportivas e artístico-expresivas, actuando de forma responsable no desenvolvemento delas, tanto individualmente como en grupo.	<p>7.1. Prevé os riscos asociados ás actividades e os derivados da propia actuación e da do grupo.</p> <p>7.2. Usa os materiais e equipamentos atendendo ás súas especificacións técnicas.</p> <p>7.3. Ten en conta o nivel de cansazo como un elemento de risco na realización de actividades que requiren atención ou esforzo.</p>
8. Mostrar un comportamento persoal e social responsable con respecto por un mesmo, os outros e o contorno no ámbito da actividade física.	<p>8.1. Respecta as regras sociais e o contorno en que se realizan as actividades físico-deportivas.</p> <p>8.2. Facilita a integración doutras persoas nas actividades de grupo, animando á súa participación e respectando as diferenzas.</p>
9. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar o proceso de aprendizaxe, aplicando criterios de fiabilidade e eficacia na utilización de fontes de información e participando en ambientes colaborativos con intereses comúns.	<p>9.1. Aplica criterios de busca de información que garantan o acceso a fontes actualizadas e rigorosas na materia.</p> <p>9.2. Comunica e comparte a información coa ferramenta tecnolóxica adecuada, para a súa discusión ou difusión.</p>

10. Educación Plástica, Visual e Audiovisual.

Se noutras épocas históricas era a palabra, tanto na súa expresión oral como escrita, a principal forma de expresión e de transmisión de ideas e sentimentos, non cabe dúbida de que na época en que estamos inmersos a imaxe adquiriu un protagonismo sen precedentes en ningunha outra época da historia da humanidade.

A materia parte dos bloques impartidos na educación primaria na área de Educación Artística. A parte destinada á educación plástica xa anticipaba os mesmos bloques de que parte a materia na ESO, baixo as denominacións de educación audiovisual, debuxo técnico e expresión artística.

O bloque Expresión Plástica experimenta con materiais e técnicas diversas na aprendizaxe do proceso de creación. Téntase dar ao alumnado unha maior autonomía na creación de obras persoais, axudando a planificar mellor os pasos que se seguen na realización de proxectos artísticos, tanto propios como colectivos.

Analízanse as características da linguaxe audiovisual desde a cal se realiza a análise crítica das imaxes que nos rodean. Faise tamén especial fincapé no uso das tecnoloxías da información e a comunicación aplicadas á imaxe.

No bloque Debuxo Técnico trasládanse coñecementos teórico-prácticos sobre diferentes formas xeométricas e sistemas de representación e aplícanse estes coñecementos á resolución de problemas e á realización de distintos deseños.

No cuarto curso, considerando a madurez do alumnado e os coñecementos adquiridos incorpórase o bloque de Fundamentos do Deseño, que vai permitir o coñecemento dos fundamentos do deseño nas súas diferentes áreas, desenvolvendo, desde un punto de vista práctico, os coñecementos adquiridos no resto de bloques.

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Expresión plástica	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar os elementos configuradores da imaxe. 2. Experimentar coas variacións formais do punto, o plano e a liña. 3. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros). 4. Identificar e aplicar os conceptos de equilibrio, proporción e ritmo en composicións básicas. 5. Experimentar coas cores primarias e secundarias. 6. Identificar e diferenciar as propiedades da cor luz e a cor pigmento. 7. Diferenciar as texturas naturais, artificiais, táctiles e visuais e valorar a súa capacidade expresiva. 8. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico-plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño. 9. Crear composicións gráfico-plásticas persoais e colectivas. 10. Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe. 11. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. A témpera, os lapis de grafito e de cor. A colaxe. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano analizando de maneira oral e escrita imaxes e producións gráfico plásticas propias e alleas. 2.1. Analiza os ritmos lineares mediante a observación de elementos orgánicos, na paisaxe, nos obxectos e en composicións artísticas, empregándoos como inspiración en creacións gráfico-plásticas. 2.2. Experimenta co punto, a liña e o plano co concepto de ritmo, aplicándoos de forma libre e espontánea. 2.3. Experimenta co valor expresivo da liña e o punto e as súas posibilidades tonais, aplicando distintos graos de dureza, distintas posicións do lapis de grafito ou de cor (deitado ou vertical) e a presión exercida na aplicación, en composicións á manalzada, estruturadas xeometricamente ou máis libres e espontáneas. 3.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristeza, etc.) utilizando distintos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores...) 4.1. Analiza, identifica e explica oralmente, por escrito e graficamente, o esquema compositivo básico de obras de arte e obras propias, atendendo aos conceptos de equilibrio, proporción e ritmo 4.2. Realiza composicións básicas con diferentes técnicas segundo as propostas establecidas por escrito 4.3. Realiza composicións modulares con diferentes procedementos gráfico-plásticos en aplicacións ao deseño téxtil, ornamental, arquitectónico ou decorativo. 4.4. Representa obxectos illados e agrupados do natural ou do contorno inmediato, proporcionándoos en relación coas súas características formais e en relación co seu contorno. 5.1. Experimenta coas cores primarias e secundarias estudando a síntese aditiva e substractiva e as cores complementarias. 6.1. Realiza modificacións do cor e as súas propiedades empregando técnicas propias da cor pigmento e da cor luz, aplicando as TIC, para expresar sensacións en composicións sinxelas. 6.2. Representa con claroscuro a sensación espacial de composicións volumétricas sinxelas. 6.3. Realiza composicións abstractas con diferentes técnicas gráficas para expresar sensacións por medio do uso da cor. 7.1. Transcribe texturas táctiles a texturas visuais mediante as técnicas de <i>frottage</i>, utilizándoas en composicións abstractas ou figurativas.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
	<p>8.1. Crea composicións aplicando procesos creativos sinxelos, mediante propostas por escrito axustándose aos obxectivos finais.</p> <p>8.2. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións.</p> <p>9.1. Reflexiona e avalía oralmente e por escrito, o proceso creativo propio e alleo desde a idea inicial até a execución definitiva.</p> <p>10.1. Comprende e emprega os diferentes niveis de iconicidade da imaxe gráfica, elaborando bosquejos, apuntamentos, debuxos esquemáticos, analíticos e miméticos.</p> <p>11.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma adecuada ao obxectivo da actividade.</p> <p>11.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación do lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas.</p> <p>11.3. Experimenta coas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos graos de humidade, estampacións...) valorando as posibilidades expresivas segundo o grao de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.</p> <p>11.4. Utiliza o papel como material, manipulándoo, esgazando ou pregando, creando texturas visuais e táctiles para crear composicións, colaxes matéricas e figuras tridimensionais.</p> <p>11.5. Crea co papel recortado formas abstractas e figurativas compoñendoas con fins ilustrativos, decorativos ou comunicativos.</p> <p>11.6. Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras de forma responsable co ambiente e aproveitando as súas calidades gráfico-plásticas.</p> <p>11.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecta orde e estado, e lévao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.</p>
Bloque 2. Comunicación audiovisual	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar os elementos e factores que interveñen no proceso de percepción de imaxes. 2. Recoñecer as leis visuais da Gestalt que posibilitan as ilusións ópticas e aplicar estas leis na elaboración de obras propias. 3. Identificar significante e significado nun signo visual. 4. Recoñecer os diferentes graos de iconicidade en imaxes presentes no contorno comunicativo. 5. Distinguir e crear distintos tipos de imaxes segundo a súa relación significante-significado: símbolos e iconas. 6. Describir, analizar e interpretar unha imaxe distinguindo os seus aspectos denotativo e connotativo. 7. Analizar e realizar fotografías comprendendo e aplicando os seus fundamentos. 8. Analizar e realizar bandas deseñadas aplicando os recursos de maneira apropiada. 9. Coñecer os fundamentos da imaxe en movemento, explorar as súas posibilidades expresivas. 10. Diferenciar e analizar os distintos elementos que interveñen nun acto de comunicación. 11. Recoñecer as diferentes funcións da comunicación. 12. Utilizar de maneira adecuada as linguaxes visual e audiovisual con distintas funcións. 13. Identificar e recoñecer as diferentes linguaxes visuais apreciando os distintos estilos e tendencias, valorando, respectando e disfrutando do patrimonio histórico e cultural. 14. Identificar e empregar recursos visuais como as figuras retóricas na linguaxe publicitaria. 15. Apreciar a linguaxe do cinema analizando obras de maneira crítica, situándoas no seu contexto histórico e sociocultural e reflexionando sobre a relación da linguaxe cinematográfica coa mensaxe da obra. 16. Comprender os fundamentos da linguaxe multimedia, valorar as achegas das tecnoloxías dixitais e ser capaz de elaborar documentos mediante ela. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Analiza as causas por que se produce unha ilusión óptica aplicando coñecementos dos procesos perceptivos. 2.1. Identifica e clasifica diferentes ilusións ópticas segundo as distintas leis da Gestalt. 2.2. Deseña ilusións ópticas baseándose nas leis da Gestalt. 3.1. Distingue significante e significado nun signo visual. 4.1. Diferencia imaxes figurativas de abstractas. 4.2. Recoñece distintos graos de iconicidade nunha serie de imaxes. 4.3. Crea imaxes con distintos graos de iconicidade baseándose nun mesmo tema. 5.1. Distingue símbolos de iconas. 5.2. Deseña símbolos e iconas. 6.1. Realiza a lectura obxectiva dunha imaxe identificando, clasificando e describindo os elementos dela. 6.2. Analiza unha imaxe mediante unha lectura subxectiva identificando os elementos de significación, narrativos e as ferramentas visuais utilizadas, tirando conclusións e interpretando o seu significado. 7.1. Identifica distintos encadres e puntos de vista nunha fotografía. 7.2. Realiza fotografías con distintos encadres e puntos de vista aplicando diferentes leis compositivas. 8.1. Deseña unha banda deseñada utilizando de maneira adecuada viñetas e cartelas, globos, liñas cinéticas e onomatopeas. 9.1. Elabora unha animación con medios dixitais e/ou analóxicos. 10.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en distintos actos de comunicación visual. 11.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en distintos actos de comunicación audiovisual. 11.2. Distingue a función ou funcións que predominan en diferentes mensaxes visuais e audiovisuais. 12.1. Deseña, en equipo, mensaxes visuais e audiovisuais con distintas funcións utilizando diferentes linguaxes e códigos, seguindo de maneira ordenada as distintas fases do proceso (guión técnico, <i>story board</i>, realización...). Valora de maneira crítica os resultados. 13.1. Identifica os recursos visuais presentes en mensaxes publicitarias visuais e audiovisuais. 14.1. Deseña unha mensaxe publicitaria utilizando recursos visuais como as figuras retóricas. 15.1. Reflexiona criticamente sobre unha obra de cinema, situándoa no seu contexto e analizando a narrativa cinematográfica en relación coa mensaxe. 16.1. Elabora documentos multimedia para presentar un tema ou proxecto, empregando os recursos dixitais de maneira adecuada

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Debuxo técnico	
<p>1. Comprender e empregar os conceptos espaciais do punto, a liña e o plano.</p> <p>2. Analizar como se pode definir unha recta con dous puntos e un plano con tres puntos non aliñados ou con dúas rectas secantes.</p> <p>3. Construír distintos tipos de rectas, utilizando o escuadro e o cartabón, tendo repasado previamente estes conceptos.</p> <p>4. Coñecer con fluidez os conceptos de circunferencia, círculo e arco.</p> <p>5. Utilizar o compás e realizar exercicios variados para familiarizarse con esta ferramenta.</p> <p>6. Comprender o concepto de ángulo e bisectriz e a clasificación de ángulos agudos, rectos e obtusos.</p> <p>7. Estudar a suma e resta de ángulos e comprender a forma de medilos.</p> <p>8. Estudar o concepto de bisectriz e o seu proceso de construción.</p> <p>9. Diferenciar claramente entre recta e segmento tomando medidas de segmentos coa regra ou utilizando o compás.</p> <p>10. Trazar a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra. Tamén utilizando regra, escuadro e cartabón.</p> <p>11. Estudar as aplicacións do teorema de Tales.</p> <p>12. Coñecer lugares xeométricos e definilos.</p> <p>13. Comprender a clasificación dos triángulos en función dos seus lados e dos seus ángulos.</p> <p>14. Construír triángulos coñecendo tres dos seus datos (lados ou ángulos).</p> <p>15. Analizar as propiedades dos puntos e rectas característicos dun triángulo.</p> <p>16. Coñecer as propiedades xeométricas e matemáticas dos triángulos rectángulos, aplicándoas con propiedade á construción destes.</p> <p>17. Coñecer os diferentes tipos de cuadriláteros.</p> <p>18. Executar as construcións máis habituais de paralelogramos.</p> <p>19. Clasificar os polígonos en función dos seus lados, recoñecendo os regulares e os irregulares.</p> <p>20. Estudar a construción dos polígonos regulares inscritos na circunferencia.</p> <p>21. Estudar a construción de polígonos regulares coñecendo o lado.</p> <p>22. Comprender as condicións dos centros e as rectas tanxentes nos distintos casos de tanxencia e enlaces.</p> <p>23. Comprender a construción do óvalo e do ovoide básicos, aplicando as propiedades das tanxencias entre circunferencias.</p> <p>24. Analizar e estudar as propiedades das tanxencias nos óvalos e os ovoides.</p> <p>25. Aplicar as condicións das tanxencias e enlaces para construír espirais de 2, 3, 4 e 5 centros.</p> <p>26. Estudar os conceptos de simetrías, xiros e translacións aplicándoos ao deseño de composicións con módulos.</p> <p>27. Comprender o concepto de proxección aplicándoo ao debuxo das vistas de obxectos comprendendo a utilidade das cotacións e practicando sobre as tres vistas de obxectos sinxelos partindo da análise das súas vistas principais.</p> <p>28. Comprender e practicar o procedemento da perspectiva cabaleira aplicada a volumes elementais.</p> <p>29. Comprender e practicar os procesos de construción de perspectivas isométricas de volumes sinxelos.</p>	<p>1.1. Traza as rectas que pasan por cada par de puntos, usando a regra, resalta o triángulo que se forma.</p> <p>2.1. Sinala dúas das arestas dun paralelepípedo, sobre modelos reais, estudando se definen un plano ou non, e explicando cal é, en caso afirmativo.</p> <p>3.1. Traza rectas paralelas, transversais e perpendiculares a outra dada, que pasen por puntos definidos, utilizando escuadro e cartabón con suficiente precisión.</p> <p>4.1. Constrúe unha circunferencia lobulada de seis elementos, utilizando o compás.</p> <p>5.1. Divide a circunferencia en seis partes iguais, usando o compás, e debuxa coa regra o hexágono regular e o triángulo equilátero que se posibilita.</p> <p>6.1. Identifica os ángulos de 30°, 45°, 60° e 90° no escuadro e no cartabón.</p> <p>7.1. Suma ou resta ángulos positivos ou negativos con regra e compás.</p> <p>8.1. Constrúe a bisectriz dun ángulo calquera, con regra e compás.</p> <p>9.1. Suma ou resta segmentos, sobre unha recta, medindo coa regra ou utilizando o compás.</p> <p>10.1. Traza a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra. Tamén utilizando regra, escuadro e cartabón.</p> <p>11.1. Divide un segmento en partes iguais, aplicando o teorema de Tales.</p> <p>11.2. Escala un polígono aplicando o teorema de Tales.</p> <p>12.1. Explica, verbalmente ou por escrito os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisectriz, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos,...).</p> <p>13.1. Clasifica calquera triángulo, observando os seus lados e os seus ángulos.</p> <p>14.1. Constrúe un triángulo coñecendo dous lados e un ángulo, ou dous ángulos e un lado, ou os seus tres lados, utilizando correctamente as ferramentas.</p> <p>15.1. Determina o baricentro, o incentro ou o circuncentro de calquera triángulo, construíndo previamente as medianas, bisectrices ou mediatrices correspondentes.</p> <p>16.1. Debuxa un triángulo rectángulo coñecendo a hipotenusa e un cateto.</p> <p>17.1. Clasifica correctamente calquera cuadrilátero.</p> <p>18.1. Constrúe calquera paralelogramo coñecendo dous lados consecutivos e unha diagonal.</p> <p>19.1. Clasifica correctamente calquera polígono de 3 a 5 lados, diferenciando claramente se é regular ou irregular.</p> <p>20.1. Constrúe correctamente polígonos regulares de até 5 lados, inscritos nunha circunferencia.</p> <p>21.1. Constrúe correctamente polígonos regulares de até 5 lados, coñecendo o lado.</p> <p>22.1. Resolve correctamente os casos de tanxencia entre circunferencias, utilizando adecuadamente as ferramentas.</p> <p>22.2. Resolve correctamente os distintos casos de tanxencia entre circunferencias e rectas, utilizando adecuadamente as ferramentas.</p> <p>23.1. Constrúe correctamente un óvalo regular, coñecendo o diámetro maior.</p> <p>24.1. Constrúe varios tipos de óvalos e ovoides, segundo os diámetros coñecidos.</p> <p>25.1. Constrúe correctamente espirais de 2, 3 e 4 centros.</p> <p>26.1. Executa deseños aplicando repeticións, xiros e simetrías de módulos.</p> <p>27.1. Debuxa correctamente as vistas principais de volumes frecuentes, identificando as tres proxeccións dos seus vértices e as súas arestas.</p> <p>28.1. Constrúe a perspectiva cabaleira de prismas e cilindros simples, aplicando correctamente coeficientes de redución sinxelos.</p> <p>29.1. Realiza perspectivas isométricas de volumes sinxelos, utilizando correctamente o escuadro e o cartabón para o trazado de paralelas.</p>

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Expresión plástica	
<p>1. Realizar composicións creativas, individuais e en grupo, que evidencien as distintas capacidades expresivas da linguaxe plástica e visual, desenvolvendo a creatividade e expresándoa, preferentemente, coa subxectividade da súa linguaxe persoal ou utilizando os códigos, terminoloxía e procedementos da linguaxe visual e plástica, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación.</p> <p>2. Realizar obras plásticas experimentando e utilizando diferentes soportes e técnicas, tanto analóxicas como dixitais, valorando o esforzo de superación que supón o proceso creativo.</p> <p>3. Elixir os materiais e as técnicas máis adecuadas para elaborar unha composición sobre a base duns obxectivos prefixados e da autoavaliación continua do proceso de realización.</p> <p>4. Realizar proxectos plásticos que comporten unha organización de forma cooperativa, valorando o traballo en equipo como fonte de riqueza na creación artística.</p> <p>5. Recoñecer en obras de arte a utilización de distintos elementos e técnicas de expresión e apreciar os distintos estilos artísticos, valorar o patrimonio artístico e cultural como un medio de comunicación e desfrute individual e colectivo, e contribuír á súa conservación a través do respecto e divulgación das obras de arte.</p>	<p>1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os distintos elementos da linguaxe plástica e visual.</p> <p>2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.</p> <p>2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.</p> <p>2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.</p> <p>3.1. Coñece e elixe os materiais máis adecuados para a realización de proxectos artísticos.</p> <p>3.2. Utiliza con propiedade, os materiais e procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación coas linguaxes gráfico-plásticas, Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado e lévao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.</p> <p>4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases e aplica o á produción de proxectos persoais e de grupo.</p> <p>5.1. Explica, utilizando unha linguaxe adecuada, o proceso de creación dunha obra artística; analiza os soportes, materiais e técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.</p> <p>5.2. Analiza e le imaxes de diferentes obras de arte e situáas no período a que pertencen</p>
Bloque 2. Debuxo técnico	
<p>1. Analizar a configuración de deseños realizados con formas xeométricas planas creando composicións onde interveñan diversos trazados xeométricos e utilizando con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico.</p> <p>2. Diferenciar e utilizar os distintos sistemas de representación gráfica, recoñecendo a utilidade do debuxo de representación obxectiva no ámbito das artes, a arquitectura, o deseño e a enxeñaría.</p> <p>3. Utilizar diferentes programas de debuxo por ordenador para construír trazados xeométricos e pezas sinxelas nos diferentes sistemas de representación.</p>	<p>1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.</p> <p>1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.</p> <p>1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.</p> <p>1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplícaos á creación de deseños persoais.</p> <p>2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.</p> <p>2.2. Debuxa as vistas (o alzado, a planta e o perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.</p> <p>2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis adecuado.</p> <p>2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.</p> <p>3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.</p>
Bloque 3. Fundamentos do deseño	
<p>1. Percibir e interpretar criticamente as imaxes e as formas do seu contorno cultural sendo sensible ás súas calidades plásticas, estéticas e funcionais e apreciando o proceso de creación artística, tanto en obras propias como alleas, distinguindo e valorando as súas distintas fases.</p> <p>2. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura da linguaxe do deseño.</p> <p>3. Realizar composicións creativas que evidencien as calidades técnicas e expresivas da linguaxe do deseño adaptándoas ás diferentes áreas e valorando o traballo en equipo para a creación de ideas orixinais.</p>	<p>1.1. Coñece os elementos e finalidades da comunicación visual.</p> <p>1.2. Observa e analiza os obxectos da nosa contorna na súa vertente estética e de funcionalidade e utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.</p> <p>2.1. Identifica e clasifica diferentes obxectos en función da familia ou rama do deseño.</p> <p>3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.</p> <p>3.2. Coñece e planifica as distintas fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.</p> <p>3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás diferentes áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de todo proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.</p> <p>3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e a comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.</p> <p>3.5. Planifica os pasos que se seguen na realización de proxectos artísticos respectando os realizados por compañeiros.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. Linguaxe audiovisual e multimedia	
<p>1. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura narrativa e expresiva básica da linguaxe audiovisual e multimedia, describindo correctamente os pasos necesarios para a produción dunha mensaxe audiovisual e valorando o labor de equipo.</p> <p>2. Recoñecer os elementos que integran as distintas linguaxes audiovisuais e as súas finalidades.</p> <p>3. Realizar composicións creativas a partir de códigos utilizados en cada linguaxe audiovisual, mostrando interese polos avances tecnolóxicos vinculados a estas linguaxes.</p> <p>4. Mostrar unha actitude crítica ante as necesidades de consumo creadas pola publicidade e rexeitando os elementos desta que supoñen discriminación sexual, social ou racial.</p>	<p>1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en distintas películas cinematográficas valorando os seus factores expresivos.</p> <p>1.2. Realiza un <i>story board</i> a modo de guión para a secuencia dunha película.</p> <p>2.1. Ve diferentes películas cinematográficas identificando e analizando os diferentes planos, angulacións e movementos de cámara.</p> <p>2.2. Analiza e realiza diferentes fotografías, tendo en conta diversos criterios estéticos.</p> <p>2.3. Recompila diferentes imaxes de prensa analizando as súas finalidades.</p> <p>3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando distintos programas de debuxo por ordenador.</p> <p>3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os distintos elementos da linguaxe gráfico-plástica.</p> <p>3.3. Realiza, seguindo o esquema do proceso de creación, un proxecto persoal.</p> <p>4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica partindo do coñecemento dos elementos que os compoñen.</p>

11. Filosofía.

A materia de Filosofía persegue que o alumnado sexa capaz de pensar e comprender, abstraéndose racionalmente do campo concreto estudado en cada unha das outras materias, para centrarse naquilo que caracteriza especificamente a filosofía, isto é, reflexionar, razoar, criticar e argumentar, utilizando o modo de preguntar radical e último que lle é propio, sobre os problemas referidos á totalidade da vivencia humana, e isto sen deixar de lado a súa capacidade de transformación e cambio tanto do individuo como da sociedade.

A Filosofía é un modo especial de preguntar e de saber, unha maneira de entender e de enfrontarse á realidade que nos rodea, ás circunstancias en que vivimos e que, en gran medida, nos fan ser e comprender como somos.

Por isto, a materia de Filosofía persegue como obxectivo principal a comprensión por parte do alumnado de si mesmo e do seu mundo, dotándoo para isto tanto de ferramentas cognitivas teóricas como prácticas. No plano teórico o alumnado coñecerá os grandes interrogantes, os conceptos especializados e as teorías que tentan dar resposta ás grandes cuestións.

Na súa dimensión práctica, a materia dota de ferramentas como a actitude crítica e reflexiva que ensina os alumnos e alumnas a non admitir ideas que non foron rigorosamente analizadas e evidenciadas, o saber pensar, razoar e argumentar con fundamento, coherencia e de forma autónoma, a habilidade discursiva para dialogar e convencer evitando o pensamento único e dogmático, a capacidade para discernir entre o evidente e o arbitrario, o substancial e o accidental, a xestión creativa das súas capacidades estéticas ou o razoamento moral e político autónomo, coherente e cimentado e, en definitiva, a valorar a capacidade da Filosofía como instrumento de innovación e transformación desde hai máis de 2.500 anos; todo isto resúmese na súa vocación orixinaria, o amor ao saber, e isto filosofando, idea e actitude clave que debe transmitirse con esta materia e que constitúe o punto de partida.

Tendo en conta o anterior e polo seu carácter transversal, teórico e práctico, que permite integrar nunha visión de conxunto a gran diversidade de saberes, capacidades e valores, a materia de Filosofía posibilita traballar e lograr a maioría das expectativas sinaladas nas competencias clave para a aprendizaxe permanente, propostas no marco educativo europeo; sirvan de exemplo a seguir algunhas competencias desenvolvidas pola materia, en todos os seus niveis, etapas, e mediante os bloques en que se estrutura.

A través da filosofía da linguaxe, a lóxica, a retórica e a argumentación, edúcase a expresión e a interpretación do pensamento e dos sentimentos, utilizando a linguaxe para regular a propia conduta e as relacións sociais, empregando o razoamento lóxico e os procesos propios de pensamento (análise, síntese, relación, asociación, etc.) para propiciar a resolución de problemas e o coñecemento de diferentes linguaxes comunicativas, desenvolvendo así a capacidade crítica que discirne o nuclear do accesorio. Así mesmo, coa metafísica, a teoría do coñecemento e a filosofía da ciencia e da natureza, o alumnado pode afondar no coñecemento de si mesmo e na comprensión do contorno, posibilitando a súa competencia para interpretar sucesos, analizando as súas causas, predicindo consecuencias e analizando criticamente os factores capaces de transformar a realidade.

No ámbito práctico, o estudo da ética e da filosofía política, desenvolve a comprensión da realidade individual, cultural e social da man da capacidade normativa e transformadora da filosofía, permitindo realizar razoamentos críticos e dialogantes e fomentando o respecto polos valores universais e a participación activa na vida democrática. Desde os estudos de estética, alcánzanse competencias culturais como o respecto á liberdade de expresión e á diversidade cultural.

Finalmente, a materia no seu conxunto debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia que está na base do amor ao saber por saber, finalidade que encarna a filosofía como ningunha outra materia e que constitúe o punto de apoio para experimentar e xerar iniciativas persoais, enfrontándose á vida e, en definitiva, mellorar como persoas.

Filosofía. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. A filosofía	
<p>1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e o individuo.</p> <p>2. Coñecer a orixe da filosofía occidental, onde, cando e por que xorde, distinguíndoa dos saberes pre-rationais, o mito e a maxia, en canto saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais.</p> <p>3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos.</p> <p>4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no s. V a. C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e á sociedade en que vive.</p> <p>5. Reflexionar e argumentar, de forma escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a un mesmo e o que o rodea.</p> <p>6. Recoñecer as diferentes funcións da filosofía en canto saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo e elabora un glosario con elas.</p> <p>1.2. Distingue entre coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir, crear.</p> <p>2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica.</p> <p>2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional e extrae semellanzas e diferenzas nos enfoques.</p> <p>3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo <i>arché</i>, coñece os autores delas e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito.</p> <p>4.1. Compara a interpretación do ser humano e da sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, argumentando a súa propia postura.</p> <p>5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de forma razoada.</p> <p>6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas diferentes funcionalidades.</p>
Bloque 2. Identidade persoal	
<p>1. Comprender a profundidade da pregunta: <i>quen son?</i>, coñecendo algunhas respostas dadas pola psicoloxía e a filosofía, reflexionando e valorando a importancia de coñecerse a un mesmo e expresándoo por escrito.</p> <p>2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela.</p> <p>3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.</p> <p>4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso e dando a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos.</p> <p>5. Analizar o que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise.</p> <p>6. Reflexionar de forma escrita e dialogar en grupo sobre a posible incidencia na formación da personalidade da herdanza xenética e do adquirido.</p> <p>7. Investigar na internet, seleccionando a información máis significativa, en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia.</p> <p>8. Identificar a función e importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.</p> <p>9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.</p> <p>10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao meramente animal.</p> <p>11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.</p> <p>12. Valorar a importancia da interrelación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.</p> <p>13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compiacencia polo estímulo de iniciativas, entre outros.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, consciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise e elabora un glosario con estes termos.</p> <p>2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade.</p> <p>3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre isto.</p> <p>4.1. Le textos literarios nos cales se analiza a personalidade dos personaxes e identifica os trazos e os tipos de personalidade e reflexiona por escrito sobre a temática.</p> <p>5.1. Analiza o que se entende por inconsciente.</p> <p>6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no coñecemento dun mesmo.</p> <p>7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente.</p> <p>8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva, frustración.</p> <p>9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.</p> <p>10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.</p> <p>10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e da teoría humanística sobre a motivación.</p> <p>11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores relevantes sobre as emocións, argumentando por escrito as propias opinións.</p> <p>12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.</p> <p>13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.</p> <p>14.1. Analiza textos nos cales se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<p>14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor e creativo.</p> <p>15. Coñecer, desde o punto de vista da historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é o home.</p> <p>16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a interrelación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías.</p> <p>17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona como método de autoconhecimento e de formación da propia identidade.</p> <p>18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do s. XVIII.</p> <p>19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano.</p> <p>20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.</p> <p>21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.</p>	<p>15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar na internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.</p> <p>16.1. Explica a teoría da alma de Platón.</p> <p>16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.</p> <p>16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma.</p> <p>17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo.</p> <p>18.1. Expón o significado da tese de Descartes <i>Penso, logo existo</i>.</p> <p>18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.</p> <p>19.1. Explica que o é a vontade.</p> <p>20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.</p> <p>21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.</p>
Bloque 3. Socialización	
<p>1. Identificar o <i>outro</i> tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un <i>alter ego</i> que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns que dan lugar á intersubxectividade.</p> <p>2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.</p> <p>3. Identificar o proceso de construción, elementos e lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como instrumento de adaptación ao medio senón tamén como ferramenta para a transformación e a autosuperación.</p> <p>4. Coñecer os diferentes elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade.</p> <p>5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto.</p> <p>6. Comprender o sentido do concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co de cultura.</p> <p>7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal e a incidencia das novas tecnoloxías da información e a comunicación.</p> <p>8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun mesmo na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.</p> <p>9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización.</p> <p>2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.</p> <p>3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc.</p> <p>3.2. Coñece os niveis en que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade, isto é, o nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.</p> <p>4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.</p> <p>5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.</p> <p>6.1. Explica o que é unha civilización, pondo exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e diferenzas entre Oriente e Occidente.</p> <p>7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e inconvenientes cando a ferramenta para a ela son as novas tecnoloxías.</p> <p>8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo de si mesmo no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.</p> <p>9.1. Coñece e reflexiona sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo, expresando conclusións propias e presentando exemplos con feitos investigados e contrastados na internet.</p>
Bloque 4. Pensamento	
<p>1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.</p> <p>2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e límites da razón.</p> <p>3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.</p> <p>4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.</p> <p>5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade: a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano, a verdade segundo o perspectivismo e o consenso, reflexionando sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza, erro.</p> <p>1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características.</p> <p>2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón.</p> <p>3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.</p> <p>4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional.</p> <p>4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.</p> <p>5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo.</p> <p>5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de busca de novas estratexias e solucións.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. Realidade e metafísica	
<p>1. Coñecer o significado do termo <i>metafísica</i>, comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, que consiste en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o <i>preguntar radical</i>.</p> <p>2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a <i>esencia</i> de cada ser senón, ademais, como o <i>conxunto de todas as cousas</i> que hai e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da Natureza: a orixe do universo, a finalidade o universo, cal é a orde que rexe a Natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.</p> <p>3. Coñecer as implicacións filosóficas da <i>teoría do caos</i>, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas, ou ben se rexe o azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta para a comprensión da conduta humana.</p> <p>4. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo, determinismo.</p> <p>1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.</p> <p>2.1. Expressa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do universo, se é eterno ou se foi creado, e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas.</p> <p>2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.</p> <p>2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.</p> <p>3.1. Define o que é o determinismo e que é o indeterminismo no marco da reflexión sobre se existe unha orde no universo rexido por leis.</p> <p>4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos que reflexionan sobre a vida.</p> <p>4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade argumentando, e expón as súas propias reflexións ao respecto.</p>
Bloque 6. Transformación	
<p>1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción: a liberdade negativa e a liberdade positiva, aplicándoos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou liberdade interior.</p> <p>2. Comprender o que é o libre albedrío ou liberdade interior, relacionándoo coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade.</p> <p>3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.</p> <p>4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade do ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.</p> <p>5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia que rexeita non a liberdade senón a liberdade absoluta.</p> <p>6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza.</p> <p>7. Identificar o que é a imaxinación en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características.</p> <p>8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro.</p> <p>9. Coñecer as fases do proceso creativo, e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos.</p> <p>10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.</p> <p>11. Utilizar a técnica do <i>brainstorming</i> para construír unha historia literaria con trasfondo filosófico.</p> <p>12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión das ideas preexistentes entre si e a competitividade.</p> <p>13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, investigando sobre como se poden potenciar estas calidades.</p> <p>14. Reflexionar de forma argumentada sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, por tanto, a posibilidade de evolucionar.</p>	<p>1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo, condicionamento.</p> <p>1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.</p> <p>2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.</p> <p>3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.</p> <p>4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta o que é un ser natural.</p> <p>5.1. Expressa diferentes posturas de filósofos arredor do tema da liberdade.</p> <p>6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente, serendipia.</p> <p>7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas.</p> <p>7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa de forma práctica mediante a redacción de relatos breves de trasfondo filosófico.</p> <p>8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando e reflexionando sobre os elementos especificamente creativos.</p> <p>9.1. Explica as fases do proceso creativo.</p> <p>10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.</p> <p>10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.</p> <p>11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do <i>brainstorming</i> para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.</p> <p>12.1. Argumenta, razoando a súa opinión, sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación.</p> <p>13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.</p> <p>14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de conforto para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores.</p>

12. Fundamentos de Administración e Xestión.

No contexto actual é importante estimular as destrezas e habilidades dos estudantes necesarias para transformar ideas en proxectos, a través dun estudo profundo das variables para a posta en marcha dun negocio e a súa viabilidade futura.

En España, a imaxe do empresario como modelo positivo de identificación non foi moi robusta: considerouse unha actividade arriscada e menos agradecida que outras máis tradicionais. No entanto, producíronse cambios de forma moi rápida, na liña de dar valor á creación e posta en marcha de ideas e as repercusións positivas que supoñen para o individuo, a sociedade, a economía e a creación de postos de traballo.

O desenvolvemento do espírito emprendedor débese fomentar desde a xuventude nos centros docentes, mais non debe contemplarse exclusivamente desde o punto de vista da xestión de empresas, senón que se trata dunha cultura e forma de pensar que sempre pode ser de utilidade na vida cotiá e nas diversas actividades profesionais.

Hai competencias que deben ser aplicadas polos mozos españois e incorporadas na súa forma de sentir e de facer. Nesta materia faise especial fincapé na creatividade e no espírito de innovación para desenvolverse e resolver situacións en diferentes circunstancias, así como a relevancia de valorar e percibir o erro de forma positiva. A materia incentiva a elaboración de reflexións persoais e a toma de decisións fundamentadas, con independencia do resultado final; ademais, pon o foco no impulso do traballo en equipo, mantendo unha comunicación fluída entre os compañeiros para o desenvolvemento dun proxecto compartido e na utilización de ferramentas informáticas e audiovisuais que axuden a unha difusión efectiva do proxecto.

Os estudantes porán en xogo competencias específicas que lles permitirán ser capaces de elaborar un plan de negocio; comprender os procesos e os procedementos asociados á creación e o mantemento dunha empresa e ser conscientes da importancia da ética empresarial e da responsabilidade social, entre outras cousas.

Fundamentos de Administración e Xestión. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Innovación empresarial. A idea de negocio: o proxecto de empresa	
1. Relacionar os factores da innovación empresarial coa actividade de creación de empresas. 2. Analizar a información económica do sector de actividade empresarial en que se situará a empresa. 3. Seleccionar unha idea de negocio, valorando e argumentando de forma técnica a escolla.	1.1. Identifica os diferentes aspectos da innovación empresarial e explica a súa relevancia no desenvolvemento económico e na creación de emprego. 1.2. Recoñece diversas experiencias de innovación empresarial e analiza os elementos de risco que levan unidas. 1.3. Valora a importancia da tecnoloxía e da internet como factores clave de innovación e relaciona a innovación coa internacionalización da empresa. 2.1. Analiza o sector empresarial onde se desenvolve a idea de negocio. 2.2. Realiza unha análise do mercado e da competencia para a idea de negocio seleccionada. 3.1. Explica as diferentes perspectivas da figura do emprendedor desde o punto de vista empresarial. 3.2. Avalía as repercusións que supón escoller unha idea de negocio. 3.3. Analiza as vantaxes e inconvenientes de diferentes propostas de ideas de negocio realizables. 3.4. Expón os seus puntos de vista, mantén unha actitude proactiva e desenvolve iniciativa emprendedora. 3.5. Traballa en equipo mantendo unha comunicación fluída cos seus compañeiros para o desenvolvemento do proxecto de empresa.
Bloque 2. A organización interna da empresa. Forma xurídica e recursos	
1. Analizar a organización interna da empresa, a forma xurídica, a localización, e os recursos necesarios, así como valorar as alternativas dispoñibles e os obxectivos marcados co proxecto.	1.1. Recoñece os diferentes obxectivos e fins da empresa e relaciónaos coa súa organización. 1.2. Reflexiona sobre o papel da responsabilidade social corporativa e valora a existencia dunha ética dos negocios. 1.3. Proporciona argumentos que xustifican a escolla da forma xurídica e da localización da empresa. 1.4. Comprende a información que proporciona o organigrama dunha empresa e a importancia da descrición de tarefas e funcións para cada posto de traballo. 1.5. Realiza unha previsión dos recursos necesarios.
Bloque 3. Documentación e trámites para a posta en marcha da empresa	
1. Analizar os trámites legais e as actuacións necesarias para crear a empresa. 2. Xestionar a documentación necesaria para a posta en marcha dunha empresa.	1.1. Identifica os diferentes trámites legais necesarios para a posta en marcha dun negocio e recoñece os organismos ante os cales teñen que presentarse os trámites. 2.1. Comprende e sabe realizar os trámites fiscais, laborais e de seguranza social e outros para a posta en marcha. 2.2. Valorar a relevancia do cumprimento dos prazos de tempo legais para efectuar os trámites e crear o negocio.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. O plan de aprovisionamento	
1. Establecer os obxectivos e as necesidades de aprovisionamento. 2. Realizar procesos de selección de provedores analizando as condicións técnicas. 3. Planificar a xestión das relacións cos provedores, aplicando técnicas de negociación e comunicación.	1.1. Deseña unha planificación das necesidades de aprovisionamento da empresa. 2.1. Identifica os distintos tipos de documentos utilizados para o intercambio de información con provedores. 2.2. Utiliza diferentes fontes para a busca de provedores <i>on line</i> e <i>off line</i> . 2.3. Reflexiona e compara as distintas ofertas de provedores, utilizando diferentes criterios de selección e explicando as vantaxes e inconvenientes de cada unha. 3.1. Coñece técnicas de negociación e comunicación. 3.2. Recoñece as diferentes etapas nun proceso de negociación de condicións de aprovisionamento.
Bloque 5. Xestión comercial e de márketing na empresa	
1. Desenvolver a comercialización dos produtos ou servizos da empresa e o márketing destes. 2. Fixar os prezos de comercialización dos produtos ou servizos e comparalos cos da competencia. 3. Analizar as políticas de márketing aplicadas á xestión comercial.	1.1. Analiza o proceso de comercialización dos produtos ou servizos da empresa. 1.2. Explica as características dos potenciais clientes da empresa e identifica o comportamento dos competidores. 1.3. Aplica procesos de comunicación e habilidades sociais en situacións de atención ao cliente e operacións comerciais. 1.4. Realiza unha previsión de vendas a curto e medio prazo manexando a folia de cálculo. 2.1. Reflexiona sobre as diferentes estratexias de prezos que se poden seguir tendo en conta as características do produto ou servizo e argumenta sobre a decisión do establecemento do prezo de venda. 3.1. Elabora un plan de medios, onde describe as accións de promoción e publicidade para atraer os clientes potenciais, facendo especial fincapé nas aplicadas na internet e dispositivos móbiles. 3.2. Valora e explica as diferentes canles de distribución e venda que pode utilizar a empresa.
Bloque 6. Xestión dos recursos humanos	
1. Planificar a xestión dos recursos humanos. 2. Xestionar a documentación que xera o proceso de selección de persoal e contratación, aplicando as normas vigentes.	1.1. Avalía as necesidades da empresa e analiza e describe os postos de traballo. 1.2. Identifica as fontes de recrutamento, así como as diferentes fases do proceso de selección de persoal. 2.1. Analiza e aplica para a empresa as formalidades e diferentes modalidades documentais de contratación. 2.2. Identifica as subvencións e incentivos á contratación. 2.3. Recoñece as obrigacións administrativas do empresario ante a seguranza social. 2.4. Analiza os documentos que proveñen do proceso de retribución do persoal e as obrigacións de pagamentos.
Bloque 7. Xestión da contabilidade da empresa	
1. Contabilizar os feitos contables derivados das operacións da empresa, cumprindo cos criterios establecidos no Plan xeral de contabilidade (PXC).	1.1. Manexa os elementos patrimoniais da empresa, valora a metodoloxía contable e explica o papel dos libros contables. 1.2. Analiza e representa os principais feitos contables da empresa. 1.3. Comprende o concepto de amortización e manexa o seu rexistro contable. 1.4. Analiza e asigna os gastos e ingresos ao exercicio económico a que correspondan con independencia das súas datas de pagamento ou cobramento. 1.5. Comprende o desenvolvemento do ciclo contable, analiza o proceso contable de feche de exercicio e determina o resultado económico obtido pola empresa. 1.6. Analiza as obrigacións contables e fiscais e a documentación correspondente á declaración-liquidación dos impostos. 1.7. Manexa a nivel básico unha aplicación informática de contabilidade onde realiza todas as operacións necesarias e presenta o proceso contable correspondente a un ciclo económico.
Bloque 8. Xestión das necesidades de investimento e financiamento. Viabilidade da empresa	
1. Determinar o investimento necesario e as necesidades financeiras para a empresa, identificando as alternativas de financiamento posibles. 2. Analiza e comproba a viabilidade da empresa, de acordo con diferentes tipos de análise. 3. Valora e comproba o acceso ás fontes de financiamento para a posta en marcha do negocio.	1.1. Elabora un plan de investimentos da empresa que inclúa o activo non corrente e o corrente. 1.2. Analiza e selecciona as fontes de financiamento da empresa. 1.3. Recoñece as necesidades de financiamento da empresa. 2.1. Determina e explica a viabilidade da empresa, tanto a nivel económico e financeiro, como comercial e ambiental. 2.2. Aplica métodos de selección de investimentos e analiza os investimentos necesarios para a posta en marcha. 2.3. Elabora estados de previsión de tesouraría e explica diferentes alternativas para a resolución de problemas puntuais de tesouraría. 3.1. Valora as fontes de financiamento, así como o custo do financiamento e as axudas financeiras e subvencións. 3.2. Comprende o papel que desempeñan os intermediarios financeiros na actividade cotiá das empresas e na sociedade actual. 3.3. Valora a importancia, no mundo empresarial, de responder en prazo os compromisos de pagamento adquiridos.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 9. Exposición pública do desenvolvemento da idea de negocio	
1. Expor e comunicar publicamente o proxecto de empresa. 2. Utilizar ferramentas informáticas que apoian a comunicación e presentación do proxecto.	1.1. Utiliza habilidades comunicativas e técnicas para atraer a atención na exposición pública do proxecto de empresa. 2.1. Manexa ferramentas informáticas e audiovisuais atractivas que axudan a unha difusión efectiva do proxecto.

13. *Historia da Filosofía.*

A Historia da Filosofía é unha materia que pon o alumnado en contacto coa historia das ideas do pensamento occidental e e, ao mesmo tempo, facilita os recursos necesarios para a comprensión do seu desenvolvemento e as relacións que se dan entre elas. O coñecemento da Historia da Filosofía contribúe á educación de persoas autónomas, con capacidade de pensamento crítico e propio posto que, como nos ensinou Kant, a filosofía se fundamenta na autonomía da propia razón e o xuízo crítico das ideas, tanto alleas como propias; contribúe ao desenvolvemento persoal e á formación da propia identidade, ao presentar ao alumnado cuestións de significado profundo sobre a súa propia existencia e o cadro social en que se desenvolve, permitíndolle unha maior capacidade de participación nos procesos sociais, culturais e económicos en que está inmerso e nos cambios da sociedade actual; pero, ademais, contribúe activamente ao desenvolvemento da capacidade de aprendizaxe, que permitirá ao alumnado adquirir as competencias e habilidades necesarias para o desenvolvemento de actividades complexas e da capacidade de aprender ao longo de toda a vida; atende, pois, os catro principios da educación: universalidade, humanidade, civildade e autonomía, favorecendo unha educación integral.

Por todo isto, a Historia da Filosofía preséntase como unha materia que persegue conseguir o logro da maior parte dos obxectivos e competencias do bacharelato: tanto os relacionados co desenvolvemento persoal e social (autonomía, capacidade crítica e de diálogo), o exercicio da cidadanía democrática e o desenvolvemento dunha consciencia cívica ou o fomento da igualdade de dereitos entre homes e mulleres, como para alcanzar os coñecementos, as capacidades do pensamento abstracto e as habilidades da investigación e o traballo intelectual, ademais dos referidos aos hábitos de estudo, recursos orais e de uso das tecnoloxías da información e a comunicación e o afianzamento de actitudes de asertividade, iniciativa e traballo en equipo.

Coa materia de Historia da Filosofía atínxese unha gran diversidade de habilidades cognitivas (a través do desenvolvemento do pensamento abstracto), permite o logro das competencias (como o pensamento crítico, a xestión da diversidade, a creatividade ou a capacidade de comunicar) e a transmisión de actitudes (como a confianza, o entusiasmo ou a constancia), ao valorar o esforzo da filosofía por resolver os grandes problemas do ser humano e a súa sociedade en todas as épocas.

A disciplina preséntase en continuidade coa Filosofía de 4º da ESO e de 1º de bacharelato, desenvolvendo desde a perspectiva histórica as problemáticas que se viron en cursos anteriores, e presentando no pensamento de cada autor estudado as súas achegas respecto aos núcleos temáticos que se trataron nestas materias.

A materia organízase en dez bloques que tratan sobre os autores máis relevantes nas catro idades históricas da filosofía: Grecia Antiga, Idade Media, Idade Moderna e Idade Contemporánea. Non obstante, a historia da filosofía non pode entenderse como unha selección illada de sistemas filosóficos, debido a que cada autor está sempre en diálogo tanto coa súa propia época como coas propostas anteriores na historia. De aí que a materia se desenvolva tamén nun segundo nivel de profundamento, a través da presentación dos principais autores e correntes do pensamento de cada autor. A presentación do contexto filosófico debe ser suficiente, para alcanzar un coñecemento amplo da diversidade de ideas de cada época, debe presentarse en relación coa filosofía do autor estudado, por tanto, destacando aquelas cuestións e polémicas que poidan aclarar o seu pensamento, mostrando tamén os principais problemas filosóficos que se dan na mesma época.

Historia da Filosofía. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Elementos transversais.	
<p>1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da historia da filosofía, especialmente dos autores tratados, identificando os problemas que neles se tratan e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de maneira razoada con outras posicións diferentes.</p> <p>3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.</p> <p>4. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización e exposición dos traballos de investigación filosófica.</p>	<p>1.1. Comprende o sentido global dos textos máis relevantes dos autores estudados, recoñecendo as ideas que defenden.</p> <p>1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas.</p> <p>1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto e relaciónas coa filosofía do autor e os contidos estudados.</p> <p>2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.</p> <p>2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, valorando positivamente a diversidade de ideas e asemade apoiándose nos aspectos comúns.</p> <p>3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor, mediante esquemas dos seus contidos fundamentais, clasificándoos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.</p> <p>3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos, comprendendo o seu significado e aplicándoos con rigor, organizándoos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor.</p> <p>3.3. Selecciona información de diversas fontes, bibliográficas e da internet, recoñecendo as fontes fiables.</p> <p>3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos suscitados na historia da filosofía.</p> <p>4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0, como wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, para o desenvolvemento e a presentación dos traballos.</p> <p>4.2. Realiza buscas avanzadas na internet sobre os contidos da investigación, decidindo os conceptos adecuados.</p> <p>4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados, mediante ferramentas TIC de carácter social.</p> <p>4.4. Publica as súas opinións sobre as cuestións suscitadas utilizando ferramentas TIC de carácter social e crea contidos.</p> <p>4.5. Comenta a través de redes sociais, foros, blogs, wikis ou comunidades virtuais as opinións publicadas sobre cuestións filosóficas, respectando as discrepancias e argumentando de maneira construtiva.</p>
Bloque 2. A Filosofía na Grecia antiga	
<p>1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o idealismo de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, relacionándoo coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Grecia antiga e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica, a física, a teoría do coñecemento, a ética eudemonista e a política, relacionándoo co pensamento de Platón, a física de Demócrito, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>3. Coñecer as distintas escolas éticas xurdidas no helenismo como o epicureísmo, o estoicismo e o escepticismo, examinando as súas concepcións morais e o ideal do sabio, metafísicas e físicas, valorando o seu papel no contexto sociohistórico e cultural da época e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos como Arquímedes, Euclides, Eratóstenes, Hiparco, Galeno ou Apolonio, entre outros, apreciando a grande importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría.</p>	<p>1.1. Utiliza conceptos de Platón, como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, <i>doxa</i>, <i>epísteme</i>, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, <i>mimesis</i>, <i>methexis</i>, virtude e xustiza, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e da estrutura social, así como a dimensión antropolóxica e política da virtude.</p> <p>1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación coa orixe do cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates, o seu intelectualismo moral e o convencionalismo democrático dos sofistas, o seu relativismo moral, identificando os problemas da filosofía antiga e relacionándoos coas solucións achegadas por Platón.</p> <p>1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.</p> <p>2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros.</p> <p>2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e a física, o coñecemento, a ética eudemonista e a política, comparándoos coas teorías de Platón.</p> <p>2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga e relacionándoos coas solucións achegadas por Aristóteles.</p> <p>2.4. Valora o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente o enfoque científico das cuestións.</p> <p>3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. A Filosofía medieval.	
<p>1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía, a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, a verdade e o coñecemento interior ou a historia.</p> <p>2. Coñecer a síntese de Tomás de Aquino, considerando as relacións entre fe e razón, a demostración da existencia de Deus e a súa concepción da moralidade no ser humano, relacionándoo co agustinismo, a filosofía árabe e xudía e o nominalismo, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Media e xulgando criticamente o seu discurso.</p> <p>3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockam, cuxa reflexión crítica supuxo a separación razón-fe, a independencia da filosofía e o novo impulso para a ciencia.</p>	<p>1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.</p> <p>2.1. Define conceptos de Tomás de Aquino, como razón, fe, verdade, Deus, creación, esencia, existencia, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomás de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus e a lei moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga.</p> <p>2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval e relacionándoas coas solucións propostas por Tomás de Aquino.</p> <p>2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomás de Aquino por contribuir ao desenvolvemento das ideas, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.</p> <p>3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockam e a súa importancia para a entrada na modernidade.</p>
Bloque 4. A Filosofía na modernidade	
<p>1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que anticipa a modernidade, dado no Renacemento, valorando o novo humanismo, o antropocentrismo que enxalza a <i>dignitas hominis</i>, a investigación dos prexuízos do coñecemento por F. Bacon, as implicacións da revolución científica e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo.</p> <p>2. Entender as características da corrente racionalista afondando no pensamento de Descartes, distinguindo o coñecemento metódico e a súa relación coa realidade, o <i>cogito</i> e o dualismo no ser humano, relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo de Spinoza, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>3. Coñecer as características da corrente empirista afondando no pensamento de Hume, analizando os principios e elementos do coñecemento, respecto á verdade, as críticas á causalidade e a substancia e a defensa do emotivismo moral, relacionándoo co liberalismo político de Locke, identificando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna e valorando criticamente o seu discurso.</p> <p>4. Coñecer os principais ideais dos Ilustrados franceses, afondando no pensamento de J. J. Rousseau, valorando a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana.</p> <p>5. Comprender o idealismo crítico de Kant, analizando o coñecemento transcendental, a lei moral e a paz perpetua, relacionándoo co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna e xulgando criticamente o seu discurso.</p>	<p>1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro de pensamento dado no Renacemento</p> <p>1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compárao cos sistemas ético-políticos anteriores</p> <p>2.1. Identifica conceptos do racionalismo cartesiano como, razón, certeza, método, dúbida, hipótese, <i>cogito</i>, idea, substancia e subxectivismo entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do <i>cogito</i> e o dualismo no ser humano, comparándoas coas teorías da filosofía antiga e medieval.</p> <p>2.3. Describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana e o monismo panteísta de Spinoza, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoos coas solucións propostas por Descartes.</p> <p>2.4. Estima o esforzo da filosofía de Descartes por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, valorando positivamente a universalidade da razón cartesiana.</p> <p>3.1. Utiliza conceptos de Hume, como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, usándoos con rigor.</p> <p>3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Hume, distinguindo os principios e elementos do coñecemento, respecto pola verdade, a crítica da causalidade e da substancia e o emotivismo moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e co racionalismo moderno.</p> <p>3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoas coas solucións propostas por Hume.</p> <p>3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a busca da felicidade colectiva.</p> <p>4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, desde a súa crítica social até a defensa do contrato social e a vontade xeral.</p> <p>5.1. Aplica conceptos de Kant, como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, <i>a priori</i>, <i>a posteriori</i>, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, noúmeno, vontade, deber, imperativo, categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, utilizándoos con rigor.</p> <p>5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.</p> <p>5.3. Relaciona a teoría política de Rousseau coas solucións achegadas por Kant.</p> <p>5.4. Respecta o esforzo da filosofía de Kant por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Moderna, valorando positivamente a dignidade e a busca da paz entre as nacións e criticando o androcentrismo da razón.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 5. A filosofía contemporánea	
<p>1. Entender o materialismo histórico de Marx, analizando a teoría do cambio social, a alienación e a crítica das ideoloxías, relacionándoo co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e identificando a influencia de Marx no desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Contemporánea e valorando criticamente o seu discurso.</p> <p>2. Comprender o vitalismo de Nietzsche, analizando a crítica da metafísica, da moral, da ciencia e da linguaxe e entendendo a afirmación do superhome como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, relacionándoo co vitalismo de Schopenhauer, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios sociais contemporáneos e xulgando criticamente o seu discurso.</p> <p>3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset, analizando a evolución do seu pensamento a través do obxectivismo, o perspectivismo e o raciovitalismo, comprendendo o sentido orteguiano de conceptos como filosofía, vida, verdade, mundo, razón vital ou a razón histórica, relacionándoo con figuras tanto da filosofía española, véxase Unamuno, como do pensamento europeo, valorando as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España.</p> <p>4. Coñece as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, analizando os intereses do coñecemento e a acción comunicativa e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea e xulgando criticamente o seu discurso.</p> <p>5. Coñecer as teses máis definitorias do pensamento posmoderno, a crítica da razón ilustrada, da idea de progreso, do pensamento totalizador, da trivialización da existencia, do crepúsculo do deber ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Liotard e Baudrillard, e valorando criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do s. XX.</p>	<p>1.1. Identifica conceptos de Marx, como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalía e humanismo, entre outros, utilizándoos con rigor.</p> <p>1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico, a crítica do idealismo, da alienación á ideoloxía e a súa visión humanista do individuo.</p> <p>1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea relacionándoos coas solucións propostas por Marx.</p> <p>1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.</p> <p>2.1. Define conceptos de Nietzsche, como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder e eterno retorno, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, a moral, a ciencia, a verdade como metáfora e a afirmación do superhome como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, comparándoos coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.</p> <p>2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade, identificando os problemas da filosofía contemporánea e relacionándoos coas solucións propostas por Nietzsche.</p> <p>2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente a defensa da verdade e a liberdade.</p> <p>3.1. Utiliza conceptos aplicándoos con rigor como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros.</p> <p>3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, relacionándoas con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras.</p> <p>3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, valorando positivamente o seu compromiso coa defensa da cultura e a democracia.</p> <p>4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade ou mundo da vida e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a teoría da acción comunicativa e as teorías fundamentais da posmodernidade, considerando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación.</p> <p>4.3. Identifica e reflexiona sobre as respostas da filosofía crítica da Escola de Frankfurt, identificando os problemas da filosofía contemporánea.</p> <p>4.4. Valora o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.</p> <p>5.1. Coñece, explica e argumenta sobre as principais teses de filósofos posmodernos como Vattimo, Liotard e Baudrillard reflexionando sobre a súa vivencia actual.</p>

14. Historia da Música e da Danza.

A música e a danza son manifestacións artísticas que foron ligadas ao devir histórico e cultural da humanidade. O estudo da súa historia pretende proporcionar ao alumnado unha visión global do lugar que ocupan ambas as disciplinas na historia da arte e dotalo de fundamentos de comprensión, análise e valoración das creacións, de criterios para establecer xuízos estéticos propios sobre elas, así como facilitarlles a adquisición de horizontes culturais máis ambiciosos.

Resulta evidente que o mundo está repleto de diferentes tipos de música e danza: tradicional, folk, clásica ou jazz, por citar só uns poucos; pero as modernas comunicacións e a tecnoloxía da reprodución sonora e visual fixeron do pluralismo musical parte da vida cotiá. No entanto, os modos en que pensamos en música non reflicten esta situación: historicamente cada tipo de música ou danza chega co seu propio modo de pensar e inflúe na sociedade como se fose o único modo de pensar na música e a danza. Esta materia pretende abranguer a música e a danza ao seu paso pola historia e a súa vinculación coa sociedade e as artes en cada período, dándolles un carácter integrador que fai posible aproximarse á evolución de tales creacións.

Ademais, o estudo desta materia permite abrir horizontes novos, buscar novas metas culturais e ampliar a perspectiva desde a cal observar a música e a danza, non tanto a través dun estudo pormenorizado de autores

ou do catálogo das súas obras como da comprensión e valoración das grandes achegas individuais ou colectivas, das súas características e o seu devir no tempo.

Deben ser obxecto de estudo as características máis relevantes que configuran un estilo, unha época, os autores representativos cuxas obras impulsaron a evolución e o cambio cara a novas concepcións estéticas da música e da danza. A interpretación deberá ser entendida como a tradución práctica do código correspondente ou proveniente da tradición.

Os coñecementos adquiridos en cursos anteriores e no estudo desta materia permitirán ao alumnado comprender a evolución da música e da danza, establecer asociacións con outras manifestacións artísticas das sociedades en que se produciron, situar temporalmente as obras e finalmente construír argumentacións fundadas na análise e valoración delas. A materia de Historia da Música e da Danza contribúe a que o alumnado se familiarice coa lectura de documentos e fontes que lle faciliten o acceso á comprensión de todos os aspectos técnicos relativos á música e á danza.

O coñecemento destes aspectos e a adquisición de competencias desenvolverán no alumnado a cultura estética, e a integración de todos eles proporcionará habilidades e estratexias de método que lle permitirán acceder e procesar datos para reflexionar de forma autónoma sobre eles con posterioridade, conseguindo como resultado final que o alumnado poida situar, comprender, asimilar e comentar calquera obra que se someta á súa consideración. Unha vez que se teña cursado esta materia, os alumnos e alumnas terán adquirido unha formación máis ampla, unha visión máis global do lugar que ocupan a música e a danza na historia da arte, e terán desenvolvido criterios para establecer xuízos estéticos propios.

Historia da Música e da Danza. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Percepción, análise e documentación	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Expresar xuízos persoais mediante unha análise estética ou un comentario crítico a partir da audición ou visión dunha obra determinada, considerando aspectos técnicos, expresivos e interpretativos, utilizando os coñecementos adquiridos e a terminoloxía apropiada. 2. Situar cronoloxicamente unha obra, despois da súa escoita ou visión, ou comparar obras de similares características, representativas dos principais estilos ou escolas, sinalando semellanzas e diferenzas entre elas. 3. Identificar as circunstancias culturais ou sociolóxicas que poidan incidir no desenvolvemento evolutivo das distintas épocas, estilos ou autores máis representativos da historia da música e da danza. 4. Analizar textos relativos á música ou á danza. 5. Explicar, a partir dun exemplo proposto, a través dunha análise ou comentario, a utilización da música e da danza como soporte dun texto literario ou como medio de intensificación dramática en óperas, ballet, cinema ou teatro. 6. Elaborar traballos de investigación, individuais ou en grupo, sobre algún aspecto determinado e relativo á música, a danza, a literatura ou a estética da arte de calquera época, actual ou pasada. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Realiza desde unha perspectiva persoal unha valoración estética e crítica dunha obra concreta ou dunha interpretación dela. 1.2. Domina o vocabulario e a terminoloxía científica aplicados á música e á danza. 1.3. Consulta e contrasta as fontes de información adecuadas para a elaboración dos comentarios. 2.1. Identifica e sitúa cronoloxicamente os diferentes períodos da historia da música e da danza. 2.2. Coñece e explica as principais características dos estilos, os xéneros ou as escolas, distinguindo as diferenzas existentes entre varias obras. 2.3. Contextualiza a obra no seu momento histórico e/ou estilístico. 3.1. Comprende e explica a complexidade do fenómeno artístico extraendo conclusións propias con base nos coñecementos adquiridos na materia. 3.2. Entende e explica a función das obras, a influencia na sociedade e noutras disciplinas artísticas no momento da súa creación. 3.3. Comprende e describe o proceso creativo de músicos e coreógrafos. 4.1. Describe as ideas plasmadas polo autor do texto e relaciónaas coas correntes estéticas e estilísticas dunha época concreta. 4.2. Elabora análises de texto de maneira ordenada e metódica, sintetizando as ideas, distinguindo a información principal da secundaria e usando un vocabulario técnico acorde. 5.1. Comprende e explica o papel da música e da danza e a maneira en que se relaciona con outras artes para configurar xunto a elas unha obra artística total. 5.2. Explica a utilización que se fixo da música nunha situación concreta. 5.3. Selecciona pezas musicais para sonorizar ou ambientar situacións artísticas concretas. 6.1. Transmite certeza e seguranza na comunicación das ideas, así como dominio do tema de investigación. 6.2. Selecciona correctamente os temas obxecto de investigación, establecendo prioridades e superando os obstáculos que vaian xurdindo con creatividade. 6.3. Asume con responsabilidade o seu papel no traballo en grupo, tomando as decisións pertinentes. 6.4. Expón as súas reflexións sobre o proceso de investigación e elabora conclusións sobre o procedemento establecido, a repartición do traballo, as conclusións obtidas e unha posible continuación da investigación, facendo explícitas as súas impresións persoais sobre a experiencia. 6.5. Expón de maneira precisa e ordenada os resultados do seu traballo de investigación, citando as fontes consultadas. 6.6. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación, así como os distintos medios e soportes técnicos.

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
Bloque 2. A música e a danza da Antigüidade á Idade Media	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras da Idade Antiga e medieval e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza na Idade Antiga e medieval, así como as súas obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 3. O Renacemento	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras do Renacemento e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza do Renacemento, así como as súas obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 4. O Barroco	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras do Barroco e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza do Barroco, así como as súas obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 5. O Clasicismo	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras do Clasicismo e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza do Clasicismo, así como as súas obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 6. O Romanticismo, o Nacionalismo e o Posromanticismo	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras do Romanticismo, o Nacionalismo e o Posromanticismo e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza no Romanticismo, o Nacionalismo e o Posromanticismo, así como as súas obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 7. Primeiras tendencias modernas	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras do impresionismo, expresionismo e outros movementos da primeira metade do século XX e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza da primeira metade do século XX, así como os seus movementos artísticos e obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 8. Música e danza na segunda metade do século XX.	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras pertencentes aos movementos estilísticos da segunda metade do século XX e describir os seus trazos máis característicos, xustificando a súa pertenza a este período histórico.</p> <p>2. Interrelacionar a historia da música e da danza da segunda metade do século XX, así como os seus movementos artísticos e obras máis significativas, con outros aspectos da cultura, o contexto histórico e a sociedade do mesmo período.</p>	<p>1.1. Capta e describe o carácter, o xénero, as características estéticas e os trazos estilísticos máis importantes das obras propostas.</p> <p>1.2. Coñece e describe as obras e os autores máis representativos deste período.</p> <p>2.1. Analiza a complexidade de circunstancias que, pola súa importancia, determinen o desenvolvemento dunha época, un estilo ou un autor determinado, establecendo xuízos críticos.</p>
Bloque 9. A música tradicional no mundo.	
<p>1. Identificar, a través da audición ou da visión, obras da música tradicional, describindo os seus trazos máis característicos e distinguindo diferentes estilos, estéticas e usos.</p>	<p>1.1. Coñece e describe as principais características da música e a danza tradicional, distinguindo diferentes estilos de canto, melodías, escalas, texturas e ritmos.</p>

15. Imaxe e Son.

A materia de Imaxe e Son ten como obxectivo promover a formación de cidadáns críticos, responsables e autónomos para a utilización, con solvencia e responsabilidade, das tecnoloxías da información e a comunicación, así como o desenvolvemento durante a súa formación das competencias comunicativas, dixitais e tecnolóxicas necesarias para realizar determinados produtos audiovisuais e multimedia con criterio estético e sensibilidade artística.

Esta materia intégrase no estudo da realidade do estado das tecnoloxías do momento presente e dos métodos de traballo e produtos actuais e permite que o alumno desenvolva o espírito creativo, crítico e estético imprescindible para desenvolver os proxectos da disciplina que traballarán as posibilidades que ofrece a integración da imaxe e do son nos produtos audiovisuais e multimedia; todo isto sen esquecer a importancia que ten a atención á non discriminación das persoas con discapacidade, a accesibilidade e o deseño universal no momento da elaboración dos contidos e mensaxes audiovisuais.

Imaxe e Son. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Recursos expresivos utilizados en producións audiovisuais	
1. Analizar criticamente os recursos expresivos utilizados nas producións audiovisuais, relacionando as características funcionais e tipolóxicas coa consecución dos obxectivos comunicativos.	1.1. Identifica a tipoloxía de xénero, a intencionalidade comunicativa e os códigos expresivos empregados na realización de distintos produtos audiovisuais, a partir da súa visión e análise crítica. 1.2. Recoñece as características expresivas da imaxe fixa e móbil e as súas calidades plásticas, funcionais, semánticas e técnicas, en composicións fotográficas e produtos audiovisuais multimedia e new media. 1.3. Valora as consecuencias comunicativas da utilización formal e expresiva do encadre, o ángulo de cámara e os seus movementos na resolución de diversas situacións audiovisuais. 1.4. Relaciona o valor expresivo e comunicativo dos conceptos espaciais da imaxe, tales como o campo, o fóra de campo e os movementos interno e externo dos planos, coa interpretación do relato audiovisual.
Bloque 2. Análise de situacións audiovisuais	
1. Analizar situacións audiovisuais extraídas de produtos cinematográficos de diversos xéneros, aplicando as técnicas de linguaxe audiovisual e valorando os elementos que garanten o mantemento da continuidade narrativa e formal nunha produción audiovisual.	1.1. Analiza os elementos teóricos da montaxe audiovisual para a análise da continuidade da mensaxe narrativa de produtos fílmicos. 1.2. Diferencia as achegas máis significativas producidas na evolución histórica das teorías da montaxe audiovisual. 1.3. Valora as consecuencias da aplicación das técnicas de montaxe fílmica no mantemento da continuidade narrativa, perceptiva, formal, de movemento, de acción e de dirección. 1.4. Relaciona a funcionalidade narrativa e expresiva dos efectos e os signos de puntuación, así como a súa corrección técnica, coa transmisión comprensiva da mensaxe nunha produción audiovisual. 1.5. Xustifica as alternativas posibles na montaxe dun produto audiovisual a partir da valoración do tratamento do tempo, do espazo e da idea ou contido.
Bloque 3. Elaboración de guións audiovisuais	
1. Elaborar guións audiovisuais aplicando unha estrutura narrativa coherente coas posibilidades expresivas da imaxe, o son e a música.	1.1. Valora a importancia da función expresiva da imaxe, o son e a música no proceso de creación de guións audiovisuais. 1.2. Caracteriza a estrutura narrativa e a idea temática dun guión audiovisual de ficción a partir da análise dun proxecto proposto. 1.3. Constrúe o guión literario dunha determinada secuencia seguindo as fases estandarizadas nas producións audiovisuais: determinación da idea, documentación, <i>story line</i> , argumento e tratamento. 1.4. Realiza a transformación dunha secuencia dramática á estrutura propia dun guión técnico e un <i>story board</i> . 1.5. Relaciona os procesos e fases dunha produción audiovisual multimedia coas funcións do persoal técnico e artístico que intervéñen nela. 1.6. Identifica as diferenzas e semellanzas na construción de guións audiovisuais e guións de audiodescripción.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Captación de imaxes fotográficas e de vídeo	
1. Gravar pezas audiovisuais aplicando técnicas de captación de imaxes fotográficas e de vídeo, e reforzando a súa expresividade mediante os recursos e medios técnicos da linguaxe audiovisual.	<p>1.1. Compara o proceso de captación de imaxes do ollo humano e da percepción visual coa aplicación transferida aos sistemas de captación e reprodución visual.</p> <p>1.2. Xustifica o efecto da iluminación das secuencias que se van captar cos sistemas técnicos audiovisuais.</p> <p>1.3. Constrúe a composición estética e narrativa das imaxes fotográficas e de vídeo que se van capturar, necesarias para a elaboración de pezas ou secuencias audiovisuais sinxelas.</p> <p>1.4. Dispón os flashes fotográficos ou a «iluminación lixeira» necesaria para adecuar as condicións lumínicas da escena aos dispositivos de captura fotográfica ou de vídeo.</p> <p>1.5. Rexistra coa cámara de vídeo e fotográfica as tomas, planos e secuencias introducindo os axustes necesarios de temperatura de cor, exposición, resolución, son e os metadatos coa información necesaria para a súa identificación.</p> <p>1.6. Elixe as alternativas apropiadas de rexistro en fita magnética, discos ópticos, tarxetas de memoria e discos duros que resulten idóneas para diversos tipos de filmación ou gravación audiovisual.</p>
Bloque 5. Tratamento dixital de imaxes	
1. Realizar o tratamento dixital de imaxes valorando características de cor, formatos e contraste e empregando técnicas de xeración, procesamento e retoque de imaxe fixa.	<p>1.1. Corrixe anomalías dos orixinais de imaxe fixa, e realiza os axustes necesarios de contraste, equilibrio de gris, brillo e saturación, adaptando o resultado ás características do medio ou soporte final das imaxes.</p> <p>1.2. Adapta e axusta as imaxes ás características técnicas do medio ou soporte final, garantindo, se for o caso, o rexistro espacio-temporal e a continuidade das secuencias de imaxes fixas necesarias para a elaboración do material visual.</p> <p>1.3. Elabora a imaxe final do proxecto mediante a aplicación de transformacións xeométricas e os efectos de perspectiva necesarios, empregando técnicas e ferramentas específicas de edición.</p>
Bloque 6. Edición de pezas visuais	
1. Editar pezas visuais aplicando técnicas de creación de secuencias dinámicas de gráficos e imaxes fixas e de montaxe audiovisual axustándoas a pezas musicais.	<p>1.1. Relaciona as especificacións técnicas e as calidades operativas do equipamento de posproducción coas diversas metodoloxías de montaxe e edición en proxectos de cinema, vídeo e televisión.</p> <p>1.2. Configura o proxecto de edición de gráficos e imaxes fixas ou de edición non linear, considerando o formato adecuado ao material orixinal e á difusión final que se pretende no proxecto.</p> <p>1.3. Edita as pezas de vídeo, as fotografías, os gráficos, os rótulos e os elementos sonoros na liña de tempo do programa de edición, realizando transicións entre os planos, elaborando subtítulos, harmonizando o ton e sincronizando a duración da imaxe co audio.</p> <p>1.4. Exporta a peza visual de edición a un arquivo co formato necesario para a súa posterior reprodución.</p> <p>1.5. Xustifica a idoneidade da edición linear ou da edición non linear en diversos proxectos de montaxe e posproducción.</p>
Bloque 7. Deseño de bandas sonoras	
1. Integrar o son e a imaxe nun produto multimedia, audiovisual ou programa de radio, aplicando os recursos expresivos da linguaxe sonora e relacionando as súas posibilidades de articulación e combinación segundo os tipos de destinatarios.	<p>1.1. Especifica o valor funcional, expresivo e comunicativo dos recursos sonoros empregados na construción da banda sonora dunha produción audiovisual ou radiofónica.</p> <p>1.2. Recoñece as achegas tecnolóxicas e expresivas que o son forneceu no proceso de transformación do cinema mudo ao cinema sonoro.</p> <p>1.3. Identifica os recursos específicos de linguaxe sonora empregados na súa construción da banda sonora dunha produción audiovisual.</p> <p>1.4. Diferencia as características estruturais, expresivas e funcionais dos xéneros radiofónicos a partir da análise das grellas de programación de distintas emisoras de radio.</p> <p>1.5. Elabora mediante aplicacións dixitais a banda sonora dun produto audiovisual sinxelo ou multimedia e dun programa de radio, dando resposta aos seus requisitos comunicativos.</p> <p>1.6. Analiza e valora os produtos de audiodescrición e subtitulación de obras audiovisuais e multimedia para a atención á discapacidade visual e auditiva.</p>
Bloque 8. Calidades técnicas do equipamento de son idóneo en radio e medios audiovisuais	
1. Recoñecer as calidades técnicas do equipamento de son idóneo en programas de radio, gravacións musicais, e proxectos audiovisuais, xustificando as súas características funcionais e operativas.	<p>1.1. Analiza o proceso de captación do oído humano e a percepción das frecuencias audíbeis.</p> <p>1.2. Identifica os fitos máis importantes producidos na evolución histórica do rexistro sonoro.</p> <p>1.3. Recoñece os sistemas de captación e rexistro sonoro empregados na produción de audiovisuais e radio.</p> <p>1.4. Identifica as prestacións técnicas dos diversos micrófonos e accesorios necesarios en proxectos audiovisuais e de espectáculos.</p> <p>1.5. Describe as prestacións de liñas de audio con diferentes tipos de cables e conectores, en función dos requisitos de micrófonos, equipamentos reprodutores, equipamentos informáticos e equipamentos de gravación e rexistro de audio que se van empregar en proxectos audiovisuais.</p> <p>1.6. Analiza as especificacións técnicas e as calidades operativas de diversas configuracións de equipamento de audio en gravacións en estudo de música, dobraxe e efectos sonoros.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 9. Equipamento técnico en proxectos multimedia	
1. Recoñecer as prestacións do equipamento técnico en proxectos multimedia, identificando as súas especificacións e xustificando as súas aptitudes en relación cos requirimentos do medio e as necesidades dos proxectos.	1.1. Identifica as prestacións do equipamento informático en proxectos multimedia. 1.2. Recoñece as prestacións técnicas e operativas das aplicacións de tratamento de imaxes, animación 2D, edición de vídeo e autoría. 1.3. Xustifica a utilización de determinados formatos de arquivo de imaxe, audio e vídeo para cámaras fotográficas, escáneres, micrófonos, liñas de audio e reprodutores de vídeo adecuados aos proxectos multimedia. 1.4. Valora as necesidades de usuarios con diferentes graos de accesibilidade e as exigencias técnicas dos diversos medios de explotación e as opcións de saída das aplicacións multimedia.

16. Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial.

O espírito emprendedor dentro da educación foi amplamente abordado desde diversos enfoques; ben que se ligu a materias relacionadas co ámbito da economía, cada vez máis implica relación do alumnado coa psicoloxía, a socioloxía e a xestión. Trátase dun fenómeno humano que comprende un amplo espectro de competencias, coñecementos e actitudes, calidades e valores.

Asumir riscos, ser innovador, ter dotes de persuasión, negociación e pensamento estratéxico tamén se inclúen dentro das competencias que deben ser mobilizadas na xuventude para contribuír a formar cidadáns dotados de capacidade para o emprendemento. Como resultado, o concepto de educación emprendedora debe abranguer competencias transversais pero ser definida en resultados de aprendizaxe concretos e diferenciados por nivel educativo.

A competencia “sentido de iniciativa emprendedora e espírito emprendedor” asociada a esta materia incide non só na pura actividade económica senón na contribución á sociedade por parte dos individuos, a inclusión social e o aseguramento do benestar da comunidade.

Esta materia inclúe aspectos teóricos e prácticos orientados a preparar a mocidade para unha cidadanía responsable e para a vida profesional; axuda ao coñecemento dos que son os emprendedores, que fan e que necesitan, pero tamén a aprender a responsabilizarse da súa propia carreira e do seu camiño persoal de formación e, en suma, das súas decisións clave na vida, todo isto sen esquecer os aspectos máis concretos relacionados coa posibilidade de creación dun negocio propio ou de ser innovadores ou “intraemprendedores” no seu traballo dentro dunha organización.

Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Autonomía persoal, liderado e innovación	
1. Tomar decisións para a resolución de problemas, elixindo opcións de forma independente e razoada, recorrendo a axuda selectivamente, recoñecendo as fortalezas e debilidades persoais en diversas situacións e, en especial, ante as tarefas encomendadas confiando nas súas aptitudes persoais e habilidades con responsabilidade e asunción das consecuencias. 2. Planificar tarefas e desenvolver as etapas de que constan establecendo puntos de control e estratexias de mellora para cada unha delas pódoo en relación coa consecución do logro pretendido. 3. Comunicarse e negociar cos demais aplicando efectivamente as técnicas resolvendo adecuadamente os conflitos e valorando a abordaxe e a discusión de propostas persoais e de grupo como elementos para alcanzar o logro proposto, exercendo o liderado dunha maneira positiva e organizando o traballo común. 4. Propor solucións e posibilidades diverxentes ás situacións propostas utilizando os recursos de modo innovador e eficaz, empregando coñecementos previos para transferilos a situacións novas en ámbitos diferentes e valorando a súa adecuación para anticipar resultados con iniciativa e talante crítico.	1.1. Identifica as fortalezas e debilidades persoais, relaciónaas cos diferentes ámbitos do desenvolvemento persoal e a vida diaria e aplícaas nas tarefas propostas. 1.2. Resolve situacións propostas facendo uso dos seus recursos persoais con seguranza e confianza. 1.3. Analiza os resultados alcanzados con conciencia do esforzo persoal aplicado e os logros obtidos realizando propostas de mellora sobre o propio traballo. 2.1. A partir dun obxectivo establecido, realiza unha lista de tarefas asignando prazos e compromisos para realízalas, asumindo as responsabilidades persoais e de grupo correspondentes 2.2. Comprende a necesidade de reflexión e planificación previa á realización dunha tarefa marcando tempos, metas e secuencias relacionándoo coa eficiencia e calidade no cumprimento dos obxectivos finais. 2.3. Analiza unha situación determinada discriminando que excede o seu propio desempeño e valorando a necesidade de axuda externa e que recursos son idóneos na situación proposta. 3.1. Participa en situacións de comunicación de grupo demostrando iniciativa e respecto e expresando con claridade as súas ideas e recollendo e argumentando as dos demais integrantes. 3.2. Propón alternativas de solución intentando integrar intereses e alcanzar acordos mediante negociación aplicando técnicas e intentando influír positivamente nos demais. 3.3. Desempeña o rol dirixente cando lle corresponde con respecto, entusiasmo e autocontrol, organizando as tarefas do grupo e determinando normas de funcionamento que impliquen e motiven a todos e promovan a consecución da tarefa grupal. 4.1. Propón solucións orixinais ás situacións que xurdan xerando numerosas posibilidades a partir dun uso orixinal dos recursos con que conta relacionando a innovación co progreso da sociedade. 4.2. Emprega coñecementos adquiridos con anterioridade na solución de situacións ou problemas relacionando a adecuación entre estes, presentando aplicacións que non se limiten ao uso habitual salvando posibles rutinas ou prexuízos. 4.3. Investiga o seu contomo para detectar experiencias relacionadas coas tarefas propostas que poidan achegar solucións e lle permitan desenvolver unha visión de desafíos e necesidades futuras e consecuencias.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Proxecto empresarial	
<p>1. Diferenciar o emprendedor, a iniciativa emprendedora e o empresario e relacionalos coas calidades persoais, a capacidade de asunción de risco e a responsabilidade social implícita, analizando as carreiras e oportunidades profesionais cos seus itinerarios formativos e valorando as posibilidades vitais e de iniciativa emprendedora e "intraemprendemento" en cada unha delas.</p> <p>2. Propor proxectos de negocio analizando o contorno externo da empresa e asignando recursos materiais, humanos e financeiros de modo eficiente, aplicando ideas creativas e técnicas empresariais innovadoras.</p> <p>3. Aplicar sistemas de avaliación de procesos dos proxectos empregando as habilidades de toma de decisións e as capacidades de negociación e liderado e analizando o impacto social dos negocios con prioridade do ben común, a preservación do ambiente e a aplicación de principios éticos universais.</p>	<p>1.1. Define o concepto de iniciativa emprendedora e persoas emprendedoras clasificando os diferentes tipos de emprendedores (incluíndo os intraemprendedores e os emprendedores sociais) e as súas calidades persoais e relacionándoos coa innovación e o benestar social.</p> <p>1.2. Identifica a capacidade de emprendemento das persoas referíndoa a diferentes campos profesionais e ás diferentes funcións existentes neles e analizando o seu plan persoal para emprender.</p> <p>1.3. Determina o concepto de empresario identificando as súas características persoais, os tipos de empresarios e a achega social das empresas ao seu contorno.</p> <p>2.1. Propón alternativas de negocio/empresa a partir de diversas técnicas de xeración de ideas determinando que necesidades do contorno satisfaría, informándose sobre este, e sinalando como crea valor e como xeraría beneficio.</p> <p>2.2. Elabora un plan de negocio/empresa en grupo incluíndo a definición da idea e o obxecto de negocio e deseña un plan de comercialización do produto e un plan económico financeiro demostrando o valor do negocio para o contorno.</p> <p>2.3. Valora a viabilidade do proxecto de negocio a partir de cálculos sinxelos de ingresos e gastos.</p> <p>2.4. Establece unha lista cronolóxica de procesos vinculados ao desenvolvemento da actividade proposta no plan de negocio/empresa identificando os recursos humanos e materiais necesarios e unha planificación e temporalización sobre estes.</p> <p>2.5. Elabora documentos administrativos básicos dos negocios/empresas propios do plan de negocio proposto relacionándoos coas distintas funcións dentro da empresa.</p> <p>2.6. Describe o papel do Estado e as administracións públicas nos negocios/empresas analizando os trámites necesarios e as fontes de ingreso e gasto público recoñecendo estes como elementos do benestar comunitario.</p> <p>3.1. Aplica un sistema de control do proxecto establecendo indicadores <i>a priori</i> para cada fase demostrando flexibilidade e innovación para resolver os problemas identificados.</p> <p>3.2. Identifica a responsabilidade corporativa da empresa/negocio describindo os valores da empresa e o seu impacto social e ambiental.</p>
Bloque 3. Finanzas	
<p>1. Xestionar ingresos e gastos persoais e dun pequeno negocio, recoñecendo as fontes de que proveñen e as necesidades de fondos a curto, medio e longo prazo, identificando as alternativas para o pagamento de bens e servizos con diñeiro de bens e servizos.</p> <p>2. Planificar a vida financeira persoal diferenciando entre investimento e préstamo de diñeiro, razoando por que se pagan ou reciben xuros e os que son os axentes financeiros principais do noso sistema, comprendendo o diferente nivel de risco unido a cada unha das alternativas.</p> <p>3. Identificar algúns indicadores financeiros básicos cos cambios nas condicións económicas e políticas do contorno recoñecendo a importancia das fontes de financiamento e gasto público.</p>	<p>1.1. Recoñece o valor social do diñeiro e o seu papel na economía persoal describindo pagamentos diarios, gastos e ingresos en relación co intercambio de bens e servizos e entendendo que o diñeiro pode ser investido ou prestado.</p> <p>1.2. Comprende o papel dos intermediarios financeiros na sociedade e caracteriza e identifica os principais como bancos e compañías de seguros.</p> <p>1.3. Identifica os principais servizos financeiros para particulares e pequenas empresas como contas correntes, tarxetas de crédito e débito, cambio de divisas, transferencias, préstamos e créditos, entre outros, razoando a súa utilidade.</p> <p>2.1. Xestiona as necesidades financeiras persoais de curto e longo prazo, identificando os diferentes tipos de ingresos e investimentos na vida das persoas e valorando o impacto da planificación e a importancia do aforro na vida de cada un.</p> <p>2.2. Valora a importancia e o significado dos impostos relacionándoos co benestar social e coas necesidades de planificación financeira persoal e dos negocios.</p> <p>2.3. Comprende o significado das ganancias e perdas en diversos contextos financeiros recoñecendo como algunhas formas de aforro ou investimento son máis arriscadas que outras, así como os beneficios da diversificación.</p> <p>2.4. Calcula, en supostos básicos, as variables de produtos de aforro e préstamo aplicando matemáticas financeiras elementais.</p> <p>2.5. Describe os principais dereitos e deberes dos consumidores no mundo financeiro recoñecendo as principais implicacións dos contratos financeiros máis habituais.</p> <p>3.1. Relaciona as condicións básicas dos produtos financeiros cos principais indicadores económicos recoñecendo a interacción destes coas condicións económicas e políticas dos países.</p>

17. Linguaxe e Práctica Musical.

A materia Linguaxe e Práctica Musical concíbese como unha continuación da formación musical recibida polo alumnado na etapa educativa anterior, que lle permite ampliar, desenvolver e aplicar, con autonomía e en contextos diversos, os coñecementos e capacidades que contribúen á adquisición dunha cultura musical sólida.

Considerando que a música ten como finalidade primordial a comunicación, é necesario que o alumnado conte coas ferramentas necesarias que lle axuden a comprender o feito musical. Neste sentido, débese favorecer que o alumnado se implique activamente no proceso artístico musical.

A expresión e a linguaxe musical son os dous ámbitos do coñecemento musical arredor dos cales se organiza esta materia; está estruturada en bloques diferenciados que deben ser presentados nas actividades de ensino e aprendizaxe relacionados entre si, pois estes ámbitos complementáanse, interactúan, refórzanse e desenvólvense mutuamente.

A comprensión dos elementos morfolóxicos e sintácticos da linguaxe musical contribúe a perfeccionar a capacidade de expresarse a través da interpretación e a creación do feito musical concreto, completándose así o proceso de adquisición dunha linguaxe; a súa aprendizaxe como instrumento de comunicación debe basearse tamén na audición comprensiva, a memoria musical, a práctica vocal e rítmica e a lectoescritura musical como recurso útil para fixar os conceptos lingüísticos.

A expresión musical refírese á creación e interpretación de pezas vocais e instrumentais. A interpretación achega o alumnado a un repertorio musical amplo e variado, posibilita a adquisición de capacidades e destrezas técnicas e interpretativas e favorece a sensibilidade auditiva e a memoria musical. A interpretación instrumental e vocal, nunha educación musical na cal a práctica é o centro da acción pedagóxica, é tamén un procedemento esencial para aprender os contidos da linguaxe musical e para aplicar e reforzar os coñecementos adquiridos: a experiencia, previa á abstracción conceptual. A creación musical explora os elementos propios da linguaxe musical, experimenta cos sons e combínaos a través da improvisación, de arranxos e da composición.

Todo isto poténciase coas tecnoloxías da información, a comunicación e a creación artística que, aplicadas á música, constitúen un recurso importante para indagar, obter información e comunicarse, e un medio para crear e descubrir músicas de todos os estilos e culturas.

A materia de Linguaxe e Práctica Musical debe estar orientada a despertar o interese do alumnado por participar de forma activa, informada e lúdica como oínte, intérprete ou compositor tanto na súa vida académica como na súa vida privada; o seu ensino debe partir dos coñecementos previos, gustos e costumes musicais do alumnado, e abordarse desde a práctica musical activa e participativa vinculada á reflexión sobre o realizado. Estes principios, orientados ao desenvolvemento das capacidades perceptivas e expresivas e á comprensión do feito musical, servirán de base para consolidar aprendizaxes que transcendan o contexto en que se produciron.

Esta materia contribúe ao desenvolvemento de valores como o esforzo, a constancia, a disciplina, a toma de decisións, a autonomía, o compromiso, a asunción de responsabilidades e o espírito emprendedor, innovador e crítico. Tal e como demostran numerosos estudos publicados, a práctica musical mellora a memoria, a concentración, a psicomotricidade, o control das emocións, a autoestima, as habilidades para enfrontarse a un público ou a capacidade para traballar en grupo. A música favorece a adquisición das competencias básicas, procura un ensino integral e axuda na maduración dos alumnos mozos.

As disciplinas musicais non só desenvolven a creatividade, a sensibilidade artística e o criterio estético, tamén axudan o alumnado, da mesma forma que o resto das materias desta etapa, a adquirir os coñecementos e habilidades para construír a súa personalidade, a traballar en equipo, desenvolver o pensamento crítico e a converterse en cidadáns que actúen de forma responsable e autónoma. En definitiva, a actividade musical nas súas diversas facetas favorece as capacidades sociais e expresivas do alumnado.

Linguaxe e Práctica Musical. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Destrezas musicais	
1. Entoar cunha correcta emisión da voz, individual ou conxuntamente, unha melodía ou canción con ou sen acompañamento. 2. Identificar e reproducir intervalos, modelos melódicos sinxelos, escalas ou acordes arpexados a partir de diferentes alturas. 3. Identificar e executar instrumental ou vocalmente, estruturas e desenvolvementos rítmicos ou melódicos simultáneos dunha obra breve ou fragmento, con ou sen cambio de compás, nun tempo establecido.	1.1. Coñece os órganos e funcións do aparello fonador. 1.2. Realiza exercicios de respiración, relaxación, resonancia, articulación, fraseo..., valorándoos como elementos imprescindibles para a adquisición da técnica vocal. 1.3. Aplica a técnica vocal para cantar entoada e afinadamente, aplicando as indicacións expresivas e dinámicas presentes na partitura. 2.1. Reproduce e identifica intervalos, escalas ou acordes a partir de diferentes alturas, utilizando unha correcta emisión da voz. 3.1. Interpreta instrumental ou vocalmente con toda precisión, dentro dun tempo establecido, estruturas rítmicas adecuadas a este nivel dunha obra ou fragmento, sentindo internamente o pulso e aplicando, se procede, as equivalencias nos cambios de compás. 3.2. Executa con independencia estruturas rítmicas simultáneas, utilizando e desenvolvendo a disociación auditiva e motriz. 3.3. Practica a lectura e a escrita musical, recoñecendo a súa importancia para afondar na aprendizaxe da linguaxe musical.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. A audición comprensiva	
<p>1. Recoñecer auditivamente o pulso dunha obra ou fragmento, así como o acento periódico, e interiorizalo para mantelo durante breves períodos de silencio.</p> <p>2. Recoñecer auditivamente e describir con posterioridade os trazos característicos das obras escoitadas ou interpretadas.</p>	<p>1.1. Percibe o pulso como referencia básica para a execución rítmica, así como a identificación do acento periódico base do compás, e logra unha correcta interiorización do pulso que lle permite posteriormente unha adecuada execución individual ou colectiva.</p> <p>2.1. Percibe aspectos rítmicos, melódicos, tonais, modais, cadenciais, formais, tímbricos, etc., das obras escoitadas ou interpretadas.</p> <p>2.2. Utiliza a lectura e escrita musical como apoio á audición.</p> <p>2.3. Escoita obras musicais seguindo a partitura.</p> <p>2.4. Escoita e recoñece os elementos básicos das linguaxes propias da música culta, jazz, rock, flamenco, así como os máis importantes da linguaxe musical contemporánea.</p> <p>2.5. Describe os trazos característicos das obras escoitadas, utilizando a terminoloxía adecuada.</p>
Bloque 3. A teoría musical	
<p>1. Coñecer e aplicar na lectura e na interpretación de partituras os termos e signos relacionados co ritmo e coa expresión musical.</p> <p>2. Recoñecer nunha partitura os elementos básicos da linguaxe musical.</p>	<p>1.1. Identifica e interpreta os termos e signos relacionados co ritmo e coa expresión musical.</p> <p>1.2. Identifica e interpreta os signos gráficos propios da linguaxe musical contemporánea.</p> <p>2.1. Identifica os elementos básicos da linguaxe musical, utilizando diferentes soportes.</p> <p>2.2. Recoñece elementos básicos harmónicos e formais.</p> <p>2.3. Aplica correctamente a terminoloxía propia da teoría musical.</p>
Bloque 4. A creación e a interpretación	
<p>1. Realizar exercicios psicomotores e improvisar estruturas rítmicas sobre un fragmento escoitado de maneira tanto individual como conxunta.</p> <p>2. Improvisar, individual ou colectivamente, breves melodías tonais ou modais, pequenas formas musicais partindo de premisas relativas a diferentes aspectos da linguaxe musical.</p> <p>3. Interpretar de memoria, individual ou conxuntamente, fragmentos de obras do repertorio seleccionados entre os propostos polo alumnado, valorando as contribucións do grupo e desenvolvendo o espírito crítico.</p> <p>4. Improvisar ou compor e interpretar unha breve obra musical para unha melodía dada, que necesite a participación de varios executantes e incorporar movemento coreográfico, utilizando os coñecementos musicais adquiridos.</p> <p>5. Saber comportarse como espectador e intérprete e controlar o medo escénico nas actuacións.</p>	<p>1.1. Practica variantes de fórmulas rítmicas coñecidas e improvisaas libremente, acordándoas co pulso e o compás do fragmento escoitado.</p> <p>2.1. Asimila os conceptos tonais e modais básicos, desenvolvendo a creatividade e a capacidade de seleccionar e usar libremente os elementos da linguaxe musical de acordo cunha idea e estruturados nunha forma musical.</p> <p>3.1. Coñece o repertorio traballado e ten capacidade de memorización, sensibilidade musical e capacidade expresiva.</p> <p>3.2. Mantén unha actitude positiva ante a música e os compañeiros.</p> <p>3.3. Utiliza os instrumentos da aula cunha técnica correcta.</p> <p>3.4. Aplica a técnica vocal para cantar entoada e afinadamente nas actividades de interpretación.</p> <p>3.5. Mantén unha actitude positiva para integrarse como un membro máis no grupo.</p> <p>4.1. Crea unha pequena obra musical utilizando os coñecementos musicais adquiridos.</p> <p>4.2. Constrúe a través do movemento unha creación coreográfica adecuando a súa concepción ao carácter expresivo da obra.</p> <p>5.1. Compórtase de maneira correcta como espectador e como intérprete.</p> <p>5.2. Practica as técnicas necesarias para controlar o medo escénico.</p>
Bloque 5. As tecnoloxías aplicadas ao son	
<p>1. Realizar traballos e exercicios aplicando as ferramentas que ofrecen as novas tecnoloxías.</p>	<p>1.1. Utiliza correctamente editores de partituras, secuenciadores, MIDI e software para aplicacións audiovisuais.</p> <p>1.2. Utiliza de forma autónoma os recursos tecnolóxicos como ferramentas para a audición, a interpretación, a creación, a edición, a gravación, a investigación e a aprendizaxe do feito musical.</p>

18. Música.

A música, como ben cultural e como linguaxe e medio de comunicación non verbal, constitúe un elemento con gran valor na vida das persoas; ademais, favorece o desenvolvemento integral dos individuos, intervén na súa formación emocional e intelectual, a través do coñecemento do feito musical como manifestación cultural e histórica, e contribúe ao afianzamento dunha postura aberta, reflexiva e crítica no alumnado.

Na actualidade a música constitúe un dos principais referentes de identificación da xuventude. Co desenvolvemento tecnolóxico multiplicáronse as vías de acceso ás cada vez máis numerosas fontes de cultura musical, así como ás súas diversas maneiras de creación e interpretación a través de vehículos que forman parte da súa vida cotiá como internet, dispositivos móbiles, reprodutores de audio ou videoxogos; ademais, fomenta o desenvolvemento da percepción, a sensibilidade estética, a expresión creativa e a reflexión crítica.

Así mesmo, esta materia contribúe ao desenvolvemento de valores como o esforzo, a constancia, a disciplina, a toma de decisións, a autonomía, o compromiso, a asunción de responsabilidades e o espírito emprendedor, innovador e crítico, que contribúen ao desenvolvemento integral da persoa. A práctica musical mellora a memoria, a concentración, a psicomotricidade, o control das emocións, a autoestima, as habilidades para enfrontarse a un público ou a capacidade para traballar en grupo. A música potencia o desenvolvemento

de capacidades como a comunicación oral e escrita, o pensamento matemático ou o coñecemento tecnolóxico e científico, que axudan á adquisición das competencias, procura un ensino integral e axuda na maduración do alumnado mozo.

Transcendendo estes valores estéticos propios da competencia de consciencia e expresión cultural, o estudante aprenderá actitudes de cooperación e traballo en equipo ao formar parte de diversas agrupacións nas cales cada un asumirá diferentes roles para poder interpretar música en conxunto. Ademais, é interesante fomentar actitudes emprendedoras que acheguen o alumnado ás diferentes profesións no ámbito musical e non musical.

O estudo desta materia parte dos coñecementos previos adquiridos polos estudantes na educación primaria e das características evolutivas do alumnado nesta idade, afondando especialmente naqueles con elementos que, dado o seu nivel de abstracción, deben abordarse neste momento de desenvolvemento do alumnado.

Dotar os alumnos e alumnas dun vocabulario que permita a descrición de fenómenos musicais, unha comprensión da linguaxe musical como medio de expresión artística, unha sensibilidade cara á expresión musical e o entendemento da música como un fenómeno imbricado na historia e na sociedade son, entre outros, os obxectivos desta materia.

Os elementos do currículo básico organizáronse nos bloques de Interpretación e creación, escoita, contextos musicais e culturais e música e tecnoloxía. Os catro bloques están relacionados entre si, xa que comparten múltiples elementos, pero esta división permite facer máis abordable o seu estudo.

“Interpretación e creación” integra a expresión instrumental, vocal e corporal coa improvisación e composición musical, o que permitirá aos estudantes participar da música dunha forma activa, como músicos.

“Escoita” pretende crear a primeira actitude fundamental cara a esta arte e dotar o alumnado das ferramentas básicas para desfrutar dela a través da audición e comprensión do feito musical.

“Contextos musicais e culturais” relaciona a música coa cultura e a historia, dá a coñecer o valor do patrimonio musical español e ensina a identificar o estilo e as características distintivas da música que delimitan cada un dos períodos históricos básicos.

“Música e tecnoloxías” pretende abranguer o coñecemento e a práctica da interacción entre música e novas tecnoloxías; estes aspectos teñen especial importancia debido á proximidade que as tecnoloxías teñen na vida cotiá do alumnado da ESO, polo que se pretende xerar unha vinculación entre a linguaxe tecnolóxica que utilizan habitualmente e a música dentro da aula.

Música. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Interpretación e creación	
<p>1. Recoñecer os parámetros do son e os elementos básicos da linguaxe musical, utilizando unha linguaxe técnica apropiada e aplicándoos a través da lectura ou a audición de pequenas obras ou fragmentos musicais.</p> <p>2. Distinguir e utilizar os elementos da representación gráfica da música (colocación das notas no pentagrama; clave de sol e de fa en cuarta; duración das figuras; signos que afectan a intensidade e matices; indicacións rítmicas e de tempo, etc.).</p> <p>3. Improvisar e interpretar estruturas musicais elementais construídas sobre os modos e as escalas máis sinxelas e os ritmos máis comúns.</p> <p>4. Analizar e comprender o concepto de textura e recoñecer, a través da audición e da lectura de partituras, os diferentes tipos de textura.</p> <p>5. Coñecer os principios básicos dos procedementos compositivos e as formas de organización musical.</p> <p>6. Mostrar interese polo desenvolvemento das capacidades e habilidades técnicas como medio para as actividades de interpretación, aceptando e cumprindo as normas que rexen a interpretación en grupo e achegando ideas musicais que contribúan ao perfeccionamento da tarefa común.</p> <p>7. Demostrar interese polas actividades de composición e improvisación e mostrar respecto polas creacións dos seus compañeiros.</p> <p>8. Participar activamente e con iniciativa persoal nas actividades de interpretación, asumindo diferentes roles, intentando concertar a súa</p>	<p>1.1. Recoñece os parámetros do son e os elementos básicos da linguaxe musical, utilizando unha linguaxe técnica apropiada.</p> <p>1.2. Recoñece e aplica os ritmos e compases a través da lectura ou a audición de pequenas obras ou fragmentos musicais.</p> <p>1.3. Identifica e transcribe ditados de patróns rítmicos e melódicos con formulacións sinxelas en estruturas binarias, ternarias e cuaternarias.</p> <p>2.1. Distingue e emprega os elementos que se utilizan na representación gráfica da música (colocación das notas no pentagrama; clave de sol e de fa en cuarta; duración das figuras; signos que afectan a intensidade e matices; indicacións rítmicas e de tempo, etc.).</p> <p>3.1. Improvisa e interpreta estruturas musicais elementais construídas sobre os modos e as escalas máis sinxelas e os ritmos máis comúns.</p> <p>3.2. Utiliza os elementos e recursos adquiridos para elaborar arranxos e crear cancións, pezas instrumentais e coreografías.</p> <p>4.1. Recoñece, comprende e analiza diferentes tipos de textura.</p> <p>5.1. Comprende e identifica os conceptos e termos básicos relacionados cos procedementos compositivos e os tipos formais.</p> <p>6.1. Mostra interese polo coñecemento e coidado da voz, o corpo e os instrumentos.</p> <p>6.2. Canta pezas vocais propostas aplicando técnicas que permitan unha correcta emisión da voz.</p> <p>6.3. Practica a relaxación, a respiración, a articulación, a resonancia e a entoación.</p> <p>6.4. Adquire e aplica as habilidades técnicas e interpretativas necesarias nas actividades de interpretación adecuadas ao nivel.</p> <p>6.5. Coñece e pon en práctica as técnicas de control de emocións á hora de mellorar os seus resultados na exposición ante un público.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<p>acción coa do resto do conxunto, achegando ideas musicais e contribuíndo ao perfeccionamento da tarefa en común.</p> <p>9. Explorar as posibilidades de distintas fontes e obxectos sonoros.</p>	<p>7.1. Realiza improvisacións e composicións partindo de pautas previamente establecidas.</p> <p>7.2. Demostra unha actitude de superación e mellora das súas posibilidades e respecta as distintas capacidades e formas de expresión dos seus compañeiros.</p> <p>8.1. Practica, interpreta e memoriza pezas vocais, instrumentais e danzas de diferentes xéneros, estilos e culturas, aprendidas por imitación e a través da lectura de partituras con diversas formas de notación, adecuadas ao nivel.</p> <p>8.2. Practica, interpreta e memoriza pezas vocais, instrumentais e danzas do patrimonio español.</p> <p>8.3. Mostra apertura e respecto polas propostas do profesor e dos compañeiros.</p> <p>8.4. Practica as pautas básicas da interpretación: silencio, atención ao director e aos outros intérpretes, audición interior, memoria e adecuación ao conxunto, mostrando espírito crítico ante a súa propia interpretación e a do seu grupo.</p> <p>8.5. Participa de maneira activa en agrupacións vocais e instrumentais, colaborando con actitudes de mellora e compromiso e mostrando unha actitude aberta e respectuosa.</p> <p>9.1. Mostra interese polas paisaxes sonoras que nos rodean e reflexiona sobre elas.</p> <p>9.2. Investiga e indaga de forma creativa as posibilidades sonoras e musicais dos obxectos.</p>
Bloque 2. Escoita	
<p>1. Identificar e describir os diferentes instrumentos e voces e as súas agrupacións.</p> <p>2. Ler distintos tipos de partituras no contexto das actividades musicais da aula como apoio ás tarefas de audición.</p> <p>3. Valorar o silencio como condición previa para participar nas audicións.</p> <p>4. Recoñecer auditivamente e determinar a época ou cultura a que pertencen distintas obras musicais, interesándose por ampliar as súas preferencias.</p> <p>5. Identificar e describir, mediante o uso de distintas linguaxes (gráfica, corporal ou verbal), algúns elementos e formas de organización e estruturación musical (ritmo, melodía, textura, timbre, repetición, imitación, variación) dunha obra musical interpretada en vivo ou gravada.</p> <p>6. Identificar situacións do ámbito cotián nas cales se produce un uso indiscriminado do son, analizando as súas causas e propondo solucións.</p>	<p>1.1. Diferencia as sonoridades dos instrumentos da orquestra, así como a súa forma, e os diferentes tipos de voces.</p> <p>1.2. Diferencia as sonoridades dos instrumentos máis característicos da música popular moderna, do folclore e doutras agrupacións musicais.</p> <p>1.3. Explora e descubre as posibilidades da voz e os instrumentos e a súa evolución ao longo da historia da música.</p> <p>2.1. Le partituras como apoio á audición.</p> <p>3.1. Valora o silencio como elemento indispensable para a interpretación e a audición.</p> <p>4.1. Mostra interese por coñecer músicas doutras épocas e culturas.</p> <p>4.2. Recoñece e sabe situar no espazo e no tempo músicas de diferentes culturas.</p> <p>5.1. Describe os diferentes elementos das obras musicais propostas.</p> <p>5.2. Utiliza con autonomía diferentes recursos como apoio á análise musical.</p> <p>5.3. Emprega conceptos musicais para comunicar coñecementos, xuízos e opinións musicais de forma oral e escrita con rigor e claridade.</p> <p>6.1. Toma conciencia da contribución da música á calidade da experiencia humana, mostrando unha actitude crítica ante o consumo indiscriminado de música.</p> <p>6.2. Elabora traballos de indagación sobre a contaminación acústica.</p>
Bloque 3. Contextos musicais e culturais	
<p>1. Realizar exercicios que reflectan a relación da música con outras disciplinas.</p> <p>2. Demostrar interese por coñecer músicas de distintas características, épocas e culturas, e por ampliar e diversificar as propias preferencias musicais, adoptando unha actitude aberta e respectuosa.</p> <p>3. Relacionar as cuestións técnicas aprendidas coas características dos períodos da historia musical.</p> <p>4. Distinguir os grandes períodos da historia da música.</p> <p>5. Apreciar a importancia do patrimonio cultural español e comprender o valor de conservalo e transmitilo.</p> <p>6. Valorar a asimilación e emprego dalgúns conceptos musicais básicos necesarios á hora de emitir xuízos de valor ou «falar de música».</p> <p>7. Mostrar interese e actitude crítica pola música actual, os musicais, os concertos en vivo e as novas propostas musicais, valorando os seus elementos creativos e innovadores.</p>	<p>1.1. Expresa contidos musicais e relacións con períodos da historia da música e con outras disciplinas.</p> <p>1.2. Recoñece distintas manifestacións da danza.</p> <p>1.3. Distingue as diversas funcións que cumpre a música na nosa sociedade.</p> <p>2.1. Mostra interese por coñecer os distintos xéneros musicais e as súas funcións expresivas, desfrutando deles como oínte con capacidade selectiva.</p> <p>2.2. Mostra interese por coñecer música de diferentes épocas e culturas como fonte de enriquecemento cultural e disfrute persoal.</p> <p>3.1. Relaciona as cuestións técnicas aprendidas vinculándoas aos períodos da historia da música correspondentes.</p> <p>4.1. Distingue os períodos da historia da música e as tendencias musicais.</p> <p>4.2. Examina a relación entre os acontecementos históricos, o desenvolvemento tecnolóxico e a música na sociedade.</p> <p>5.1. Valora a importancia do patrimonio español.</p> <p>5.2. Practica, interpreta e memoriza pezas vocais, instrumentais e danzas do patrimonio español.</p> <p>5.3. Coñece e describe os instrumentos tradicionais españois.</p> <p>6.1. Emprega un vocabulario adecuado para describir percepcións e coñecementos musicais.</p> <p>6.2. Comunica coñecementos, xuízos e opinións musicais de forma oral e escrita con rigor e claridade.</p> <p>7.1. Utiliza diversas fontes de información para indagar sobre as novas tendencias, representantes, grupos de música popular etc., e realiza unha revisión crítica desas producións.</p> <p>7.2. Interésase por ampliar e diversificar as preferencias musicais propias.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. Música e tecnoloxías	
<p>1. Utilizar con autonomía os recursos tecnolóxicos dispoñibles, demostrando un coñecemento básico das técnicas e procedementos necesarios para gravar, reproducir, crear, interpretar música e realizar sinxelas producións audiovisuais.</p> <p>2. Utilizar de maneira funcional os recursos informáticos dispoñibles para a aprendizaxe e indagación do feito musical.</p>	<p>1.1. Coñece algunhas das posibilidades que ofrecen as tecnoloxías e utilízalas como ferramentas para a actividade musical.</p> <p>1.2. Participa en todos os aspectos da produción musical demostrando o uso adecuado dos materiais relacionados, métodos e tecnoloxías.</p> <p>2.1. Utiliza con autonomía as fontes e os procedementos apropiados para elaborar traballos sobre temas relacionados co feito musical.</p>

Música. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Interpretación e creación	
<p>1. Ensaiar e interpretar, en pequeno grupo, unha peza vocal ou instrumental ou unha coreografía aprendidas de memoria a través da audición ou observación de gravacións de audio e vídeo ou mediante a lectura de partituras e outros recursos gráficos.</p> <p>2. Participar activamente nalgúnhas das tarefas necesarias para a celebración de actividades musicais no centro: planificación, ensaio, interpretación, difusión, etc.</p> <p>3. Compor unha peza musical utilizando diferentes técnicas e recursos.</p> <p>4. Analizar os procesos básicos de creación, edición e difusión musical considerando a intervención de distintos profesionais.</p>	<p>1.1. Aplica as habilidades técnicas necesarias nas actividades de interpretación, colabora co grupo e respecta as regras fixadas para lograr un resultado acorde coas súas propias posibilidades.</p> <p>1.2. Le partituras como apoio á interpretación.</p> <p>2.1. Interpreta e memoriza un repertorio variado de cancións, pezas instrumentais e danzas cun nivel de complexidade en aumento.</p> <p>3.1. Coñece e utiliza adecuadamente diferentes técnicas, recursos e procedementos compositivos para elaborar arranxos musicais, improvisar e compor música.</p> <p>3.2. Utiliza con autonomía diferentes recursos informáticos ao servizo da creación musical.</p> <p>4.1. Coñece e analiza o proceso seguido en distintas producións musicais (discos, programas de radio e televisión, cinema, etc.) e o papel xogado en cada unha das fases do proceso polos diferentes profesionais que interveñen.</p>
Bloque 2. Escoita	
<p>1. Analizar e describir as principais características de diferentes pezas musicais apoiándose na audición e no uso de documentos como partituras, textos ou musicogramas.</p> <p>2. Expor de forma crítica a opinión persoal respecto de distintas músicas e eventos musicais, argumentándoa en relación coa información obtida en distintas fontes: libros, publicidade, programas de concertos, críticas, etc.</p> <p>3. Utilizar a terminoloxía adecuada na análise de obras e situacións musicais.</p> <p>4. Recoñecer auditivamente, clasificar, situar no tempo e no espazo e determinar a época ou cultura e estilo das distintas obras musicais escoitadas previamente na aula, mostrando apertura e respecto polas novas propostas musicais e interesándose por ampliar as súas preferencias.</p> <p>5. Distinguir as diversas funcións que cumpre a música na nosa sociedade, atendendo a diversas variables: intención de uso, estrutura formal, medio de difusión utilizado.</p> <p>6. Explicar algunhas das funcións que cumpre a música na vida das persoas e na sociedade.</p>	<p>1.1. Analiza e comenta as obras musicais propostas, axudándose de diversas fontes documentais.</p> <p>1.2. Le partituras como apoio á audición.</p> <p>2.1. Analiza críticas musicais e utiliza un vocabulario apropiado para a elaboración de críticas orais e escritas sobre a música escoitada.</p> <p>3.1. Utiliza con rigor un vocabulario adecuado para describir a música.</p> <p>4.1. Recoñece e compara os trazos distintivos de obras musicais e descríbese utilizando unha terminoloxía adecuada.</p> <p>4.2. Sitúa a obra musical nas coordenadas de espazo e tempo.</p> <p>4.3. Mostra interese, respecto e curiosidade pola diversidade de propostas musicais, así como polos gustos musicais doutras persoas.</p> <p>5.1. Mostra unha actitude crítica ante o papel dos medios de comunicación na difusión e promoción da música.</p> <p>6.1. Coñece e explica o papel da música en situacións e contextos diversos: actos da vida cotiá, espectáculos, medios de comunicación, etc.</p>
Bloque 3. Contextos musicais e culturais	
<p>1. Apreciar a importancia patrimonial da música española e comprender o valor de conservala e transmitila.</p> <p>2. Coñecer a existencia doutras manifestacións musicais e consideralas como fonte de enriquecemento cultural.</p> <p>3. Relacionar a música con outras manifestacións artísticas.</p> <p>4. Coñecer os principais grupos e tendencias da música popular actual.</p>	<p>1.1. Mostra interese por coñecer o patrimonio musical español.</p> <p>1.2. Coñece os testemuños máis importantes do patrimonio musical español e sitúalos no seu contexto histórico e social.</p> <p>2.1. Analiza a través da audición de músicas de distintos lugares do mundo e identifica as súas características fundamentais.</p> <p>2.2. Recoñece as características básicas da música española e da música popular urbana.</p> <p>3.1. Elabora traballos nos cales establece sinerxías entre a música e outras manifestacións artísticas.</p> <p>4.1. Realiza traballos e exposicións ao resto do grupo sobre a evolución da música popular.</p> <p>4.2. Utiliza os recursos das novas tecnoloxías para expor os contidos de maneira clara.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. Música e tecnoloxías	
1. Valorar o papel das tecnoloxías na formación musical. 2. Aplicar as diferentes técnicas de gravación, analóxica e dixital, para rexistrar as creacións propias, as interpretacións realizadas no contexto da aula e outras mensaxes musicais. 3. Sonorizar unha secuencia de imaxes fixas ou en movemento utilizando diferentes recursos informáticos. 4. Caracterizar a función da música nos distintos medios de comunicación: radio, televisión, cinema e as súas aplicacións na publicidade, videoxogos e outras aplicacións tecnolóxicas. 5. Coñecer as posibilidades das tecnoloxías aplicadas á música, utilizándoas con autonomía.	1.1. Selecciona recursos tecnolóxicos para diferentes aplicacións musicais. 1.2. Comprende a transformación de valores, hábitos, consumo e gusto musical como consecuencia dos avances tecnolóxicos. 2.1. Manexa as técnicas básicas necesarias para a elaboración dun produto audiovisual. 3.1. Sabe buscar e seleccionar fragmentos musicais adecuados para sonorizar secuencias de imaxes. 3.2. Sonoriza imaxes fixas e en movemento mediante a selección de músicas preexistentes ou a creación de bandas sonoras orixinais. 4.1. Utiliza con autonomía as fontes de información e os procedementos apropiados para indagar e elaborar traballos relacionados coa función da música nos medios de comunicación. 5.1. Mostra interese por coñecer as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías como ferramentas para a actividade musical. 5.2. Coñece e consulta fontes de información impresa ou dixital para resolver dúbidas e para avanzar na aprendizaxe autónoma. 5.3. Utiliza a información de maneira crítica, obtena de distintos medios e pode utilizala e transmitila utilizando distintos soportes. 5.4. Coñece e cumpre as normas establecidas para realizar as diferentes actividades da aula.

19. *Psicoloxía.*

A Psicoloxía, como rama do saber, ten como obxectivos básicos o autocoñecemento e a comprensión da propia individualidade, así como das condutas e interrelacións entre os individuos, coñecementos que axudarán ao alumnado de 2º de bacharelato a madurar como seres humanos, a entender a conduta daqueles con que convive e a desenvolver estratexias para resolver as cuestións que poden aparecer na súa vida persoal e laboral. Neste sentido, a materia de Psicoloxía oríentase cara aos intereses e curiosidades desa fase do desenvolvemento humano en que o alumnado está inmerso, onde a curiosidade polas cuestións psicolóxicas, unida ao desenvolvemento das súas capacidades cognoscitivas, lle permitirá unha comprensión máis profunda dos fenómenos humanos desde as súas bases humanísticas e científicas; dirixese, por isto, aos que teñen interese pola investigación e a comprensión da conduta humana e os procesos mentais subxacentes.

Posto que na orixe dos fenómenos psíquicos encontramos factores determinantes, tanto biolóxicos como culturais, un dos trazos inherentes da psicoloxía é a súa concepción como saber humanístico e como ciencia biolóxica. É necesario mostrar esa pluralidade, xerada pola multiplicidade e complexidade dos problemas humanos e que supón relacionar os seus elementos cos da bioloxía, a química, a filosofía, a socioloxía e a economía.

Os elementos desta materia organízanse en seis bloques, estreitamente relacionados entre si. Partindo da consideración da psicoloxía como ciencia, analízanse os fundamentos biolóxicos da conduta, as capacidades cognitivas como a percepción, a memoria e a intelixencia, afondando na aprendizaxe e a construción da nosa personalidade individual e social.

Esta materia axuda a entender o sentido da aprendizaxe, da competencia de aprender a aprender, ao incluírse a aprendizaxe como obxecto de estudo. Os múltiples sistemas teóricos, coas súas propostas, métodos e conclusións, fomentarán a adquisición dun pensamento autónomo e desenvolverán a súa capacidade crítica, ao permitir ao alumnado contrastar as diferentes posturas explicativas sobre un mesmo fenómeno psíquico-condutual e aprender a diferenciar entre o saber científico e os prexuízos e falsas crenzas que poida posuír sobre os temas tratados.

En tanto que saber científico, a investigación é esencial en psicoloxía e encontra nela unha riqueza metodolóxica que articula saberes de natureza tanto dedutiva como experimental. A psicoloxía tamén trata o estudo dos métodos científicos e tecnolóxicos propios da materia, comprendendo os elementos e procedementos fundamentais da investigación e a experimentación propia desta ciencia, coñecendo e valorando a súa contribución no cambio das condicións de vida.

Psicoloxía. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A psicoloxía como ciencia	
<p>1. Entender e apreciar a especificidade e importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación.</p> <p>2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicoloxía, os seus obxectivos, características, ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, bioloxía, antropoloxía, economía, etc.</p> <p>3. Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios até a actualidade, identificando os principais problemas xurdidos e as solucións propostas polas diferentes correntes psicolóxicas contemporáneas e realizando unha análise crítica de textos significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas xurdidas e relacionándoas co estudado na unidade.</p>	<p>1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicoloxía, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), até o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as diferentes acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas diferentes correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicoanálise, humanismo ou Gestalt.</p> <p>1.2. Recoñece e valora as cuestións e problemas que investiga a psicoloxía desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.</p> <p>2.1. Explica e valora a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.</p> <p>2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, identificando as diferentes ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.) investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, terceira idade, discapacidades, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.</p> <p>2.3. Describe e aprecia a utilidade das diferentes técnicas e metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha delas, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos...) e obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).</p> <p>3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicoloxía realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos de que se ocupa e as conclusións achegadas.</p> <p>3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais acerca das seguintes teorías: psicoanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía, utilizando medios informáticos.</p> <p>3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da psicoloxía de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B.F. Skinner, entre outros.</p> <p>3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións de forma argumentada, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.</p>
Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta	
<p>1. Explicar, desde un enfoque antropolóxico, a evolución do cerebro humano distinguindo as súas características específicas dos doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas derivan.</p> <p>2. Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as diferentes localizacións e funcións que determinan a conduta dos individuos.</p> <p>3. Entender e valorar as diferentes técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e enfermidades mentais.</p> <p>4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas e destacando a orixe dalgunhas enfermidades producidas por alteracións xenéticas.</p> <p>5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados disto, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.</p>	<p>1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico, valéndose de medios documentais, diferentes tipos de encéfalos animais comparándoos co do home.</p> <p>1.2. Investiga, a través da internet, a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.</p> <p>2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e as sinapses, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores.</p> <p>2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as funcións que executan, localizando nun debuxo esas áreas.</p> <p>3.1. Describe e compara as diferentes técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.</p> <p>3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías existentes.</p> <p>4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina.</p> <p>4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas enfermidades que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, delección, etc.</p> <p>4.3. Localiza e selecciona información na internet acerca de distintos tipos de enfermidades causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, síndrome da miadela de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.</p> <p>5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, p. ex.: hipófise/depresión, tiroide/ansiedade, paratiroide/astenia, suprarrenais/delirios, páncreas/depresión, sexuais/climaterio, etc.</p> <p>5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un mellor entendemento e comprensión entre as persoas de diferente xénero.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria	
<p>1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información.</p> <p>2. Explicar e apreciar a relevancia que teñen as influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como negativos.</p> <p>3. Coñecer e analizar a estrutura, tipos e funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais co fin de entender a orixe, os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe.</p>	<p>1.1. Distingue e relaciona os diferentes elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecendoos dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción).</p> <p>1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías existentes acerca da percepción: asociaciónismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.</p> <p>1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal, das leis xestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual, identificando exemplos concretos de como actúan, p. ex. a través de obras pictóricas ou fotografías.</p> <p>1.4. Busca e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.</p> <p>1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (p. ex. o ollo de Dobbelle) entre outros, expondo as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.</p> <p>2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes, intereses) e sociais (cultura, hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.</p> <p>3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración, como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención que existen e os tipos de alteración que poden sufrir.</p> <p>3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana.</p> <p>3.3. Busca e selecciona información, en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc. e elabora conclusións.</p> <p>3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc. expondo as súas consecuencias de forma argumentada.</p> <p>3.5. Exemplifica a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria como a amnesia, a hipermnesia, a paramnesia e as falsas memorias, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora</p>
Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento	
<p>1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno, as súas aplicacións no campo social e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe.</p> <p>2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.</p> <p>3. Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico do individuo.</p> <p>4. Reflexionar e xulgar criticamente sobre as posibilidades da intelixencia artificial, os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas.</p>	<p>1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar un cadro comparativo das diferentes teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson), aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike), condicionamento instrumental (Skinner), teoría cognitiva (Piaget), Gestalt (Khöler) e aprendizaxe social ou vicario (Bandura), entre outros, utilizando medios informáticos.</p> <p>1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.</p> <p>1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como p. ex. os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.</p> <p>2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como p. ex. a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.</p> <p>2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.</p> <p>2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda até os superdotados, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.</p> <p>2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e a toma de decisións.</p> <p>3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.</p> <p>4.1. Avalia, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e liberdade.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.	
<p>1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os diferentes supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración.</p> <p>2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as cales se edifica, as diversas teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa adecuada evolución, en cada unha das súas fases de desenvolvemento.</p> <p>3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.</p> <p>4. Recoñecer e valorar os distintos tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade.</p> <p>5. Coñecer a importancia que na maduración do individuo teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.</p>	<p>1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación: homeostática, das necesidades, do incentivo, cognitivas, psicanalíticas e humanistas, utilizando mapas conceptuais e elaborando conclusións.</p> <p>1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración).</p> <p>1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.</p> <p>2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as diferentes teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as contribucións que cada unha delas fixo ao coñecemento da natureza humana.</p> <p>2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, p. ex. segundo a teoría psicanalista, elaborando conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas.</p> <p>2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16FP, NEO-PI-R, MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, p. ex.), etc.</p> <p>2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da consciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes como os soños ou a hipnose.</p> <p>2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de consciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade e presentando as súas conclusións de forma argumentada.</p> <p>2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto dun mesmo e as repercusións que isto ten no noso desenvolvemento persoal e vital.</p> <p>3.1. Describe diferentes perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, reflexionando sobre os métodos utilizados por cada unha delas.</p> <p>3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns dos diferentes tipos de trastornos, p. ex. os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adicións (sexuais, alimentarios, drogodependencias), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e disociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á velez), etc.</p> <p>4.1 Explica os distintos tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón) especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos e analizando a relación entre emoción e cognición.</p> <p>4.2 Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristeza, ira, sorpresa) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo).</p> <p>4.3 Realiza un cadro comparativo sobre as diversas teorías sobre a emoción, p. ex. como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio do individuo.</p> <p>4.4 Investiga, a través da internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maniaco-depresivo e descontrol emotivo, entre outros), e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.) exemplificándoos a través dalgún soporte audiovisual e elaborando as súas conclusións.</p> <p>5.1 Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración do individuo, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, describindo os aspectos fundamentais da psicoloxía da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc.</p> <p>5.2 Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, expondo de forma clara e argumentada as súas conclusións.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 6. Psicología social e das organizacións	
<p>1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais apreciando a súa influencia na personalidade e conduta das persoas.</p> <p>2. Coñecer e valorar os procesos psicolóxicos das masas, a súa natureza, características e pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que o individuo poida perder o control sobre os seus propios actos.</p> <p>3. Entender e describir a importancia que actualmente ten a psicología no campo laboral e o desenvolvemento organizacional, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, reflexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e buscando os recursos adecuados para afrontar os problemas.</p>	<p>1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento dos individuos ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano.</p> <p>1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os roles e os status sociais no desenvolvemento da persoa.</p> <p>1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras.</p> <p>2.1. Busca e selecciona información na internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica, entre outras.</p> <p>2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente do individuo.</p> <p>2.3. Indaga na psicología de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas, o pensamento radical e irracional que se pon de manifesto nalgúns seguidores de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc.</p> <p>2.4. Elabora, en colaboración grupal, conclusións e propón pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, pensamentos e sentimentos.</p> <p>3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicología no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, entre outros.</p> <p>3.2. Busca e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do traballador na empresa e a súa evolución persoal e profesional.</p> <p>3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborativo, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo.</p> <p>3.4. Investiga, en páxinas de internet, os principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o <i>mobbing</i> e a síndrome de <i>burnout</i>.</p>

20. Segunda Lingua Estranxeira.

O plurilingüismo é un dos sinais de identidade da cidadanía nunha Europa multilingüe e multicultural, cuxa diversidade non debe supor un obstáculo á mobilidade e á cooperación senón constituír unha fonte de riqueza persoal, social e cultural e un factor de progreso. Para este fin, o Consello Europeo reunido en Barcelona en 2002 recolle entre as súas conclusións a necesidade de coordinar esforzos na procura dunha economía competitiva baseada no coñecemento, e insta os Estados membros da Unión Europea a desenvolveren accións educativas conducentes á mellora do dominio das competencias clave, en particular mediante o ensino de ao menos dúas linguas estranxeiras desde unha idade moi temperá.

No mesmo sentido, e en relación coa aprendizaxe ao longo da vida, o Consello de Europa sinala que a finalidade da educación lingüística no mundo de hoxe non debe ser tanto o dominio dunha ou máis linguas segundas tomadas illadamente como o desenvolvemento dun perfil plurilingüe e intercultural integrado por competencias diversas en distintas linguas e a diferentes niveis, en función dos intereses e necesidades cambiantes do individuo. Así, para fomentar e facilitar a construción dun repertorio plurilingüe e intercultural, os currículos das etapas da ESO e de bacharelato inclúen, con carácter específico, a materia de Segunda Lingua Estranxeira.

Seguindo o sistema descritivo do Marco común europeo de referencia para as linguas (MCERL), o currículo de Segunda Lingua Estranxeira correspondente a estas etapas recolle os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis que articularán a materia, co fin de que o alumnado poida desenvolver no segundo idioma que escollese, en sinerxía coas ensinanzas da segunda lingua estranxeira na etapa de educación primaria, as competencias clave que lle permitan desenvolverse nese idioma con sinxeleza pero con suficiencia, nas situacións máis habituais en que poida encontrarse nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional.

Integrando todos os aspectos que conforman a comunicación lingüística, o currículo básico estrutúrase en catro bloques correspondentes ás distintas actividades de lingua, tal como estas se describen no MCERL: comprensión e produción (expresión e interacción) de textos orais e escritos. Cada un destes bloques comprende, para cada conxunto de actividades, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis, entre os cales existe unha relación non unívoca debido á especial natureza da actividade lingüística; isto supón que, para avaliar o grao de adquisición das diversas competencias necesarias para levar a cabo as accións recollidas en cada un dos estándares de aprendizaxe, deberán aplicarse todos e cada un dos criterios de avaliación descritos para a actividade correspondente; pola súa vez, dos estándares de aprendizaxe deberán derivar os correspondentes contidos competenciais (estratéxicos, socioculturais e sociolingüísticos, funcionais, sintáctico-discursivos, léxicos, fonético-fonolóxicos e ortográficos) cuxo grao de consecución se avaliará aplicando os criterios respectivos.

Como se desprende tanto dos estándares de aprendizaxe como dos criterios de avaliación xerais para cada bloque de actividades, o currículo básico está orientado á acción, é dicir, a desenvolver no alumnado a capacidade de integrar e de pór en xogo as actitudes, os coñecementos e as destrezas que lle permitan comunicarse en situacións específicas no mundo real. Esta capacidade para a comunicación efectiva en contextos reais supón, en primeiro lugar, considerar a lingua como algo que se fai e que se aprende a facer, antes que como algo que se estuda e simplemente se sabe. A comunicación no mundo real require, así mesmo, abordar a aprendizaxe, o ensino e a avaliación a partir do texto como unha unidade na cal se materializan conxuntamente todos os aspectos que nunha análise máis teórica da lingua acostuman tratarse por separado e como compoñentes illados. Sen que o enfoque orientado á acción desatenda en ningún momento a análise, o estudo e a práctica das distintas competencias que capacitarán o alumnado para construír e descodificar textos, non debe esquecerse que son as actividades de comprensión e produción dos ditos textos, en determinados contextos, o que constitúe a acción comunicativa lingüística real.

Por todo isto, e para que o alumnado poida facer un uso da lingua que responda eficazmente ao reto comunicativo, é conveniente que tanto a análise e a reflexión sobre a lingua como o seu estudo e a súa práctica deriven do que o texto oral ou escrito demande en cada caso, e que tanto o traballo realizado na aula como na aprendizaxe autónoma teñan como referencia os textos que os alumnos deberán ser capaces de comprender e de producir, de maneira que as accións pedagóxicas e as tarefas de aprendizaxe, aínda sendo diversas e motivadoras, teñan sempre como característica común a contribución á consecución dos obxectivos específicos que establecen os estándares de aprendizaxe avaliábeis para cada conxunto de actividades lingüísticas na etapa respectiva.

Segunda Lingua Estranxeira. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais	
<p>Identificar o sentido xeral, os puntos principais e a información máis importante en textos orais breves e ben estruturados, transmitidos de viva voz ou por medios técnicos e articulados a velocidade lenta, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que versen sobre asuntos habituais en situacións cotiás ou sobre aspectos concretos de temas xerais ou do propio campo de interese nos ámbitos persoal, público, e educativo, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver a escoitar o dito.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, os puntos principais ou a información máis importante do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer), condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no centro educativo, no ámbito público), comportamento (xestos, expresións faciais, uso da voz, contacto visual), e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto (p. e. unha petición de información, un aviso ou unha suxestión) e un repertorio dos seus expoñentes máis frecuentes, así como patróns discursivos de uso común relativos á organización textual (introdución do tema, cambio temático e feche textual).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituintes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados xerais asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso frecuente relativo a asuntos cotiás e a aspectos concretos de temas xerais ou relacionados cos propios intereses ou estudos, e inferir do contexto e do cotexito, con apoio visual, os significados de palabras e expresións que se descoñecen.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso frecuente, e recoñecer os significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta a información máis importante de indicacións, anuncios, mensaxes e comunicados breves e articulados de maneira lenta e clara (p. e. en estacións ou aeroportos), sempre que as condicións acústicas sexan boas e o son non estea distorcido. 2. Entende os puntos principais do que se lle di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en hoteis, tendas, albergues, restaurantes, espazos de lecer ou centros de estudos). 3. Comprende, nunha conversa informal en que participa, descripcións, narracións e opinións formuladas en termos sinxelos sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre aspectos xerais de temas do seu interese, cando se lle fala con claridade, devagar e directamente e se o interlocutor está disposto a repetir ou reformular o dito. 4. Comprende, nunha conversa formal en que participa (p. e. nun centro de estudos), preguntas sinxelas sobre asuntos persoais ou educativos, sempre que poida pedir que se lle repita, aclare ou elabore algo do que se lle dixo. 5. Identifica as ideas principais de programas de televisión sobre asuntos cotiás ou do seu interese articulados con lentitude e claridade (p. e. noticias ou reportaxes breves), cando as imaxes constitúen gran parte da mensaxe.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción	
<p>Producir textos breves e o bastante comprensibles, tanto na conversa cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro neutro ou informal, cunha linguaxe moi sinxela, nos cales se dá, solicita e intercambia información sobre temas cotiáns e asuntos coñecidos ou de interese persoal e educativo, aínda que se produzan interrupcións ou vacilacións, se fagan necesarias as pausas e a reformulación para organizar o discurso e seleccionar expresións, e o interlocutor teña que solicitar que se lle repita ou reformule o dito.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos orais monolóxicos ou dialóxicos breves e de estrutura moi simple e clara, utilizando, entre outros, procedementos como a adaptación da mensaxe aos recursos de que se dispón, ou a reformulación ou explicación de elementos.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais, comportamento e convencións sociais, actuando coa suficiente propiedade e respectando as normas de cortesía máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións principais demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis frecuentes desas funcións e os patróns discursivos sinxelos de uso máis común para organizar o texto.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso frecuente e de mecanismos sinxelos de cohesión e coherencia (repetición léxica, elipse, deíxe persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores conversacionais de uso moi frecuente).</p> <p>Coñecer e utilizar un repertorio léxico oral suficiente para comunicar información e opinións breves, sinxelas e concretas, en situacións habituais e cotiás.</p> <p>Pronunciar e entoar de maneira o bastante comprensible, aínda que resulte evidente o acento estranxeiro, se cometan erros de pronuncia esporádicos e os interlocutores teñan que solicitar repeticións ou aclaracións.</p> <p>Manexar frases curtas e fórmulas para desenvolverse de maneira suficiente en breves intercambios en situacións habituais e cotiás, aínda que haxa que interromper o discurso para buscar palabras ou articular expresións e para reparar a comunicación.</p> <p>Interactuar de maneira simple en intercambios claramente estruturados, utilizando fórmulas ou xestos simples para tomar ou manter a vez de palabra, aínda que poidan darse desaxustes na adaptación ao interlocutor.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fai presentacións breves e ensaiadas, seguindo un guión escrito, sobre aspectos concretos de temas xerais ou relacionados con aspectos básicos dos seus estudos, e responde preguntas breves e sinxelas dos oíntes sobre o contido delas se se articulan clara e lentamente. 2. Desenvólvese coa eficacia suficiente en xestións e transaccións cotiás, como son as viaxes, o aloxamento, o transporte, as compras e o lecer, seguindo normas de cortesía básicas (saúdo e tratamento). 3. Participa en conversas informais breves, cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, nas cales establece contacto social, intercambia información e expresa opinións de maneira sinxela e breve, fai invitacións e ofrecementos, pide e ofrece cousas, pide e dá indicacións ou instrucións, ou discute os pasos que hai que seguir para realizar unha actividade conxunta. 4. Desenvólvese de maneira simple nunha conversa formal ou entrevista (p. e. para realizar un curso de verán), fornecendo a información necesaria, expresando de maneira sinxela as súas opinións sobre temas habituais e reaccionando de forma simple ante comentarios formulados de maneira lenta e clara, sempre que poida pedir que se lle repitan os puntos clave se o precisar.
Bloque 3. Comprensión de textos escritos	
<p>Identificar a idea xeral, os puntos máis relevantes e información importante en textos, tanto en formato impreso como en soporte dixital, breves e ben estruturados escritos nun rexistro neutro ou informal, que traten de asuntos habituais en situacións cotiás, de aspectos concretos de temas de interese persoal ou educativo, e que conteñan estruturas sinxelas e un léxico de uso frecuente.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión da idea xeral, os puntos máis relevantes e información importante do texto.</p> <p>Coñecer, e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer, condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no centro educativo, no ámbito público), e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis importantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis frecuentes, así como patróns discursivos sinxelos de uso común relativos á organización textual (introdución do tema, cambio temático, e feche textual).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os constituíntes e a organización de estruturas sintácticas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados xerais asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso frecuente relativo a asuntos cotiáns e a aspectos concretos de temas xerais ou relacionados cos propios intereses ou estudos, e inferir do contexto e do cotexto, con apoio visual, os significados de palabras e expresións que se descoñecen.</p> <p>Recoñecer as principais convencións ortográficas, tipográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común (p. e. ©, %, ☒), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica, con axuda da imaxe, instrucións xerais de funcionamento e manexo de aparellos de uso cotián (p. e. unha máquina expendedora), así como instrucións claras para a realización de actividades e normas de seguranza básicas (p. e. nun centro de estudos). 2. Comprende correspondencia persoal sinxela en calquera formato en que se fala dun mesmo; se describen persoas, obxectos, lugares e actividades; se narran acontecementos pasados, e se expresan de maneira sinxela sentimentos, desexos e plans, e opinións sobre temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 3. Entende a idea xeral de correspondencia formal en que se o informan sobre asuntos do seu interese no contexto persoal ou educativo (p. e. sobre un curso de verán). 4. Capta o sentido xeral e algúns detalles importantes de textos xornalísticos moi breves en calquera soporte e sobre temas xerais ou do seu interese se os números, os nomes, as ilustracións e os títulos constitúen gran parte da mensaxe. 5. Entende información específica esencial en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados sobre temas relativos a asuntos do seu interese (p. e. sobre unha cidade), sempre que poida reler as seccións difíciles.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción	
<p>Escribir, en papel ou en soporte dixital, textos breves, sinxelos e de estrutura clara sobre temas habituais en situacións cotiás ou do propio interese, nun rexistro neutro ou informal, utilizando recursos básicos de cohesión, as convencións ortográficas básicas e os signos de puntuación máis frecuentes.</p> <p>Coñecer e aplicar estratexias adecuadas para elaborar textos escritos breves e de estrutura simple, p. e. copiando formatos, fórmulas e modelos convencionais propios de cada tipo de texto.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais, comportamento e convencións sociais, respectando as normas de cortesía e da netiqueta máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis frecuentes desas funcións e os patróns discursivos de uso máis habitual para organizar o texto escrito de maneira sinxela.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso frecuente, e empregar para comunicarse mecanismos sinxelos o bastante axustados ao contexto e á intención comunicativa (repetición léxica, elipse, deixes persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores discursivos moi frecuentes).</p> <p>Coñecer e utilizar un repertorio léxico escrito suficiente para comunicar información e breves, simples e directos en situacións habituais e cotiás.</p> <p>Coñecer e aplicar, de maneira suficiente para que a mensaxe principal quede clara, os signos de puntuación elementais (p. e. punto, coma) e as regras ortográficas básicas (p. e. uso de maiúsculas e minúsculas), así como as convencións ortográficas frecuentes na redacción de textos moi breves en soporte dixital.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario sinxelo con información persoal básica e relativa aos seus intereses ou afeccións (p. e. para asociarse a un club internacional de mozos). 2. Escribe notas e mensaxes (SMS, WhatsApp, Twitter), en que fai comentarios moi breves ou dá instrucións e indicacións relacionadas con actividades e situacións da vida cotiá e do seu interese, respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta máis importantes. 3. Escribe correspondencia persoal breve en que se establece e mantén o contacto social (p. e. con amigos doutros países), se intercambia información, se describen en termos sinxelos sucesos importantes e experiencias persoais, e se fan e aceptan ofrecementos e suxestións (p. e. se cancelan, confirman ou modifican unha invitación ou uns plans). 4. Escribe correspondencia formal moi básica e breve, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, fundamentalmente para solicitar información, e observando as convencións formais e normas de cortesía básicas deste tipo de textos.

Segunda Lingua Estranxeira. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Comprensión de textos orais	
<p>Identificar a información esencial, os puntos principais e os detalles máis relevantes en textos orais breves e ben estruturados, transmitidos de viva voz ou por medios técnicos e articulados a velocidade lenta ou media, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que versen sobre asuntos cotiás en situacións habituais ou sobre temas xerais ou do propio campo de interese nos ámbitos persoal, público, e educativo, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver escoitar o dito.</p> <p>Coñecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Coñecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer), condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no traballo, no centro educativo, nas institucións), comportamento (xestos, expresións faciais, uso da voz, contacto visual), e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización textual (introdución do tema, desenvolvemento e cambio temático, e feche textual).</p> <p>Recoñecer e aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituíntes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiás e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e inferir do contexto e do cotexto, con apoio visual, os significados de palabras e expresións de uso menos frecuente ou máis específico.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e recoñecer os seus significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta os puntos principais e detalles relevantes de indicacións, anuncios, mensaxes e comunicados breves e articulados de maneira lenta e clara (p. e. por megafonía ou nun contestador automático), sempre que as condicións acústicas sexan boas e o son non estea distorcido. 2. Entende información relevante do que se lle di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en hoteis, tendas, albergues, restaurantes, espazos de lecer ou centros de estudos). 3. Comprende, nunha conversa informal en que participa, descrições, narracións, puntos de vista e opinións formulados de maneira simple sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas do seu interese, cando se lle fala con claridade, devagar e directamente e se o interlocutor está disposto a repetir ou reformular o dito. 4. Comprende, nunha conversa formal, ou entrevista en que participa (p. e. nun centro de estudos), preguntas sobre asuntos persoais ou educativos, así como comentarios sinxelos e predicibles relacionados con eles, sempre que poida pedir que se lle repita, aclare ou elabore algo do que se lle dixo. 5. Identifica a información esencial de programas de televisión sobre asuntos cotiás ou do seu interese articulados con lentitude e claridade (p. e. noticias, documentais ou entrevistas), cando as imaxes vehiculan gran parte da mensaxe.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción	
<p>Producir textos breves e comprensibles, tanto en conversa cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro neutro ou informal, cunha linguaxe sinxela, nos cales se dá, solicita e intercambia información sobre temas de importancia na vida cotiá e asuntos coñecidos ou de interese persoal, educativo ou ocupacional, e se xustifican brevemente os motivos de determinadas accións e plans, aínda que ás veces haxa interrupcións ou vacilacións, resulten evidentes as pausas e a reformulación para organizar o discurso e seleccionar expresións e estruturas, e o interlocutor teña que solicitar ás veces que se lle repita o dito.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos monolóxicos ou dialóxicos breves e de estrutura simple e clara, utilizando, entre outros, procedementos como a adaptación da mensaxe a patróns da primeira lingua ou outras, ou o uso de elementos léxicos aproximados se non se dispón doutros máis precisos.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais, comportamento e convencións sociais, actuando coa debida propiedade e respectando as normas de cortesía máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis comúns desas funcións e os patróns discursivos de uso máis frecuente para organizar o texto de maneira sinxela coa suficiente cohesión interna e coherencia con respecto ao contexto de comunicación.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso habitual, e empregar para comunicarse mecanismos sinxelos o bastante axustados ao contexto e á intención comunicativa (repetición léxica, elipse, deíxe persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores conversacionais de uso moi frecuente).</p> <p>Cofecer e utilizar un repertorio léxico oral suficiente para comunicar información, opinións e puntos de vista breves, simples e directos en situacións habituais e cotiás, aínda que en situacións menos correntes haxa que adaptar a mensaxe.</p> <p>Pronunciar e entoar de maneira clara e intelixible, aínda que ás veces resulte evidente o acento estranxeiro, ou se cometan erros de pronuncia que non interrompan a comunicación, e os interlocutores teñan que solicitar repeticións de vez en cando.</p> <p>Manexar frases curtas, grupos de palabras e fórmulas para desenvolverse de maneira suficiente en breves intercambios en situacións habituais e cotiás, interrompendo en ocasións o discurso para buscar expresións, articular palabras menos frecuentes e reparar a comunicación en situacións menos comúns.</p> <p>Interactuar de maneira sinxela en intercambios claramente estruturados, utilizando fórmulas ou xestos simples para tomar ou ceder a vez de palabra, aínda que se dependa en gran medida da actuación do interlocutor.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fai presentacións breves e ensaiadas, seguindo un esquema linear e estruturado, sobre aspectos concretos de temas do seu interese ou relacionados cos seus estudos, e responde preguntas breves e sinxelas dos oíntes sobre o contido delas. 2. Desenvólvese coa debida corrección en xestións e transaccións cotiás, como son as viaxes, o aloxamento, o transporte, as compras e o lecer, seguindo normas de cortesía básicas (saúdo e tratamento). 3. Participa en conversas informais breves, cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, nas cales establece contacto social, intercambia información e expresa de maneira sinxela opinións e puntos de vista, fai invitacións e ofrecementos, pide e ofrece cousas, pide e dá indicacións ou instrucións, ou discute os pasos que hai que seguir para realizar unha actividade conxunta. 4. Desenvólvese de maneira simple pero suficiente nunha conversa formal, reunión ou entrevista (p. e. para realizar un curso de verán), fornecendo información relevante, expresando de maneira sinxela as súas ideas sobre temas habituais, dando a súa opinión sobre problemas prácticos cando se lle pregunta directamente, e reaccionando de forma simple ante comentarios, sempre que poida pedir que se lle repitan os puntos clave se o precisar.
Bloque 3. Comprensión de textos escritos	
<p>Identificar a información esencial, os puntos máis relevantes e detalles importantes en textos, tanto en formato impreso como en soporte dixital, breves e ben estruturados escritos nun rexistro formal ou neutro, que traten de asuntos cotiás, de temas de interese ou relevantes para os propios estudos e ocupacións, e que conteñan estruturas sinxelas e un léxico de uso común.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos de estudo e de traballo, actividades de lecer, incluídas manifestacións artísticas como a música ou o cinema), condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no traballo, no centro educativo, nas institucións) e convencións sociais (costumes, tradicións).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización textual (introdución do tema, desenvolvemento e cambio temático, e feche textual).</p> <p>Recoñecer e aplicar á comprensión do texto os constituíntes e a organización de estruturas sintácticas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados asociados (p. e. estrutura interrogativa para facer unha suxestión).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiás e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e inferir do contexto e do cotexto, con apoio visual, os significados de palabras e expresións de uso menos frecuente ou máis específico.</p> <p>Recoñecer as principais convencións ortográficas, tipográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común (p. e. ©, %, ☒), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica, con axuda da imaxe, instrucións xerais de funcionamento e manexo de aparellos de uso cotián (p. e. unha fotocopiadora), así como instrucións claras para a realización de actividades e normas de seguranza básicas (p. e. nun espazo de lecer). 2. Comprende correspondencia persoal sinxela en calquera formato en que se fala dun mesmo; se describen persoas, obxectos e lugares; se narran acontecementos pasados, presentes e futuros, reais ou imaxinarios, e se expresan de maneira sinxela sentimentos, desexos e opinións sobre temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 3. Entende o esencial de correspondencia formal en que o informan sobre asuntos do seu interese no contexto persoal ou educativo (p. e. sobre unha bolsa para realizar un curso de idiomas). 4. Capta as ideas principais de textos xornalísticos breves en calquera soporte e sobre temas xerais ou do seu interese se os números, os nomes, as ilustracións e os títulos vehículan gran parte da mensaxe. 5. Entende información específica esencial en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados sobre temas relativos a asuntos do seu interese (p. e. sobre unha aplicación informática, un libro ou unha película), sempre que poida reler as seccións difíciles.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4: Producción de textos escritos: expresión e interacción	
<p>Escribir, en papel ou en soporte electrónico, textos breves, sinxelos e de estrutura clara sobre temas cotiáns ou do propio interese, nun rexistro formal ou neutro utilizando adecuadamente os recursos básicos de cohesión, as convencións ortográficas básicas e os signos de puntuación máis comúns, cun control razoable de expresións e estruturas sinxelas e un léxico de uso frecuente.</p> <p>Cofecer e aplicar estratexias adecuadas para elaborar textos escritos breves e de estrutura simple, p. e. copiando formatos, fórmulas e modelos convencionais propios de cada tipo de texto.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais, comportamento e convencións sociais, respectando as normas de cortesía e da netiqueta máis importantes nos contextos respectivos.</p> <p>Levar a cabo as funcións demandadas polo propósito comunicativo, utilizando os expoñentes máis comúns desas funcións e os patróns discursivos de uso máis frecuente para organizar o texto escrito de maneira sinxela coa suficiente cohesión interna e coherencia con respecto ao contexto de comunicación.</p> <p>Mostrar control sobre un repertorio limitado de estruturas sintácticas de uso habitual, e empregar para comunicarse mecanismos sinxelos o bastante axustados ao contexto e á intención comunicativa (repetición léxica, elipse, deixes persoal, espacial e temporal, xuxtaposición, e conectores e marcadores discursivos moi frecuentes).</p> <p>Cofecer e utilizar un repertorio léxico escrito suficiente para comunicar información, opinións e puntos de vista breves, simples e directos en situacións habituais e cotiás, aínda que en situacións menos correntes e sobre temas menos coñecidos haxa que adaptar a mensaxe.</p> <p>Cofecer e aplicar, de maneira adecuada para facerse comprensible case sempre, os signos de puntuación elementais (p. e. punto, coma) e as regras ortográficas básicas (p. e. uso de maiúsculas e minúsculas, ou separación de palabras ao final de liña), así como as convencións ortográficas máis habituais na redacción de textos en soporte electrónico.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario sinxelo con información persoal e relativa á súa formación, intereses ou afeccións (p. e. para subscribirse a unha publicación dixital). 2. Escribe notas e mensaxes (SMS, WhatsApp, Twitter), en que fai breves comentarios ou dá instrucións e indicacións relacionadas con actividades e situacións da vida cotiá e do seu interese, respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta. 3. Escribe correspondencia persoal breve en que se establece e mantén o contacto social (p. e. con amigos noutros países); se intercambia información; se describen en termos sinxelos sucesos importantes e experiencias persoais; se dan instrucións; se fan e aceptan ofrecementos e suxestións (p. e. se cancelan, confirman ou modifican unha invitación ou uns plans), e se expresan opinións de maneira sinxela. 4. Escribe correspondencia formal básica e breve, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, solicitando ou dando a información requirida e observando as convencións formais e normas de cortesía básicas deste tipo de textos.

Segunda Lingua Estranxeira I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Comprensión de textos orais	
<p>Identificar o sentido xeral, a información esencial, os puntos principais e os detalles máis relevantes en textos orais breves ou de lonxitude media, transmitidos de viva voz ou por medios técnicos, claramente estruturados e articulados a unha velocidade lenta ou media, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que traten de aspectos concretos de temas xerais, sobre asuntos cotiáns en situacións correntes ou menos habituais, ou sobre os propios intereses nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver escoitar o dito.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (entre homes e mulleres, no ámbito educativo, ocupacional e institucional), comportamento (posturas, expresións faciais, uso da voz, contacto visual, proxémica), e convencións sociais (actitudes, valores).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación da información (p. e. nova fronte a coñecida, ou exemplificación).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituíntes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar interese).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións de uso moi frecuente, cando o contexto ou o apoio visual facilitan a comprensión.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e recoñecer os significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta os puntos principais e detalles relevantes de mensaxes, gravadas ou de viva voz, que conteñan instrucións, indicacións ou outra información claramente estruturada (p. e. sobre como utilizar unha máquina ou dispositivo de uso cotián), sempre que poida volver escoitar o dito ou pedir confirmación. 2. Entende o que se di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en bancos, tendas, hoteis, restaurantes, transportes, centros educativos), e os puntos principais e información relevante cando se lle fala directamente en situacións menos habituais (p. e. se xorde algún problema mentres viaxa), sempre que poida volver escoitar o dito. 3. Comprende, nunha conversa informal en que participa, opinións xustificadas e claramente articuladas sobre diversos asuntos cotiáns ou de interese persoal, así como a expresión de sentimentos sobre aspectos concretos de temas habituais ou de actualidade. 4. Comprende, nunha conversa formal ou entrevista en que participa, información relevante de carácter habitual e predicible sobre asuntos prácticos no ámbito educativo, sempre que poida pedir que se lle repita, ou que se reformule, aclare ou elabore, algo do que se lle dixo. 5. Distingue, con apoio visual ou escrito, o sentido xeral e as ideas máis importantes en presentacións ben estruturadas e de exposición lenta e clara sobre temas coñecidos ou do seu interese nos ámbitos persoal e educativo. 6. Identifica os aspectos máis importantes de programas informativos, documentais e entrevistas en televisión, así como o esencial de anuncios publicitarios e programas de entretemento, cando o discurso está ben estruturado e articulado con claridade nunha variedade estándar da lingua, e con apoio da imaxe.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción	
<p>Producir textos de extensión breve ou media, tanto cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro formal, neutro ou informal, nos cales se intercambian información e opinións, se xustifican brevemente os motivos de accións e plans, e se formulan hipóteses, aínda que se produzan pausas para planificar o que se vai dicir e en ocasións haxa que formular a mensaxe en termos máis sinxelos e repetir ou reelaborar o dito para axudar á comprensión do interlocutor.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos orais monolóxicos ou dialóxicos breves ou de lonxitude media, e de estrutura simple e clara, recorrendo, entre outros, a procedementos como a reformulación, en termos máis sinxelos, do que se quere expresar cando non se dispón de estruturas ou léxico máis complexos en situacións comunicativas máis específicas.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional, axustando a mensaxe ao destinatario e ao propósito comunicativo, e mostrando a propiedade e cortesía debidas.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes comúns desas funcións e os patróns discursivos habituais para iniciar e concluír o texto adecuadamente, organizar a información de maneira clara ou ampliada con exemplos.</p> <p>Mostrar un bo control sobre estruturas sintácticas e discursivas de uso máis común na comunicación oral, seleccionando entre elas as máis apropiadas en función do propósito comunicativo, do contido da mensaxe e do interlocutor.</p> <p>Cofecer e utilizar o léxico oral de uso máis común relativo a asuntos cotiáns e a aspectos concretos de temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións de uso frecuente na comunicación oral.</p> <p>Pronunciar e entoar os enunciados de maneira clara e comprensible, aínda que ás veces resulte evidente o acento estranxeiro ou se cometa algún erro de pronuncia que non interfira na comunicación.</p> <p>Expresarse coa suficiente fluidez para que poida seguirse sen moita dificultade o fio do discurso, aínda que poidan producirse pausas para planificar o que se vai dicir e en ocasións haxa que interromper e reiniciar a mensaxe para reformularla en termos máis sinxelos e máis claros para o interlocutor.</p> <p>Interactuar de maneira sinxela pero efectiva en intercambios claramente estruturados, utilizando as fórmulas ou indicacións máis comúns para tomar ou ceder a vez de palabra, aínda que poida darse certo desaxuste na colaboración co interlocutor.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fai presentacións ensaiadas previamente, breves e con apoio visual (p. e. transparencias, carteis ou outro material gráfico), sobre aspectos concretos de temas académicos do seu interese, organizando a información básica nun esquema coherente e ampliándoa con algúns exemplos, e respondendo a preguntas sinxelas dos oíntes sobre o tema tratado. 2. Desenvólvese coa suficiente eficacia en situacións cotiás e menos habituais que poden xurdir durante unha viaxe ou estadia noutros países por motivos persoais ou educativos (transporte, aloxamento, comidas, compras, estudos, relacións coas autoridades, saúde, lecer). 3. Participa en conversas informais, cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, sobre asuntos cotiáns, nas cales intercambia información e expresa e xustifica opinións brevemente; narra e describe feitos ocorridos no pasado ou plans de futuro; fai suxestións; pide e dá indicacións ou instrucións; expresa e xustifica sentimentos de maneira sinxela, e describe con certo detalle aspectos concretos de temas de actualidade ou de interese persoal ou educativo. 4. Toma parte en conversas formais ou entrevistas de carácter académico ou ocupacional, sobre temas moi habituais nestes contextos, intercambiando información relevante sobre feitos concretos, pedindo e dando instrucións ou solucións a problemas prácticos, expondo con sinxeleza e claridade os seus puntos de vista, e xustificando brevemente as súas accións, opinións e plans.
Bloque 3. Comprensión de textos escritos	
<p>Identificar a información esencial, os puntos máis relevantes e detalles importantes en textos, en formato impreso ou en soporte dixital, ben estruturados e de curta ou media extensión, escritos nun rexistro formal, informal ou neutro, que traten de asuntos cotiáns, de temas de interese ou relevantes para os propios estudos ou ocupacións e que conteñan estruturas frecuentes e un léxico xeral de uso común.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar para a comprensión do texto, os aspectos sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida e relacións interpersoais (no ámbito educativo, ocupacional e institucional), e convencións sociais (actitudes, valores), así como os aspectos culturais básicos que permitan comprender información e ideas xerais presentes no texto.</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación da información (p. e. nova fronte a cofecida, ou exemplificación).</p> <p>Aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituíntes e a organización de estruturas sintácticas e discursivas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar interese).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de fórmulas e expresións de uso frecuente na comunicación mediante textos escritos.</p> <p>Recoñecer as principais convencións de formato, tipográficas, ortográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común e máis específico (p. e. ©), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica a información máis importante en instrucións sobre o uso de aparellos ou de programas informáticos de uso habitual, e sobre a realización de actividades e normas de seguranza ou de convivencia no contorno público e educativo. 2. Entende o sentido xeral e os puntos principais de anuncios e comunicacións de carácter público, institucional ou corporativo claramente estruturados, relacionados con asuntos do seu interese persoal ou académico (p. e. sobre cursos, prácticas ou bolsas). 3. Comprende correspondencia persoal, en calquera soporte incluíndo foros en liña ou blogs, na cal se describen e narran feitos e experiencias, impresións e sentimentos, e se intercambian información e opinións sobre aspectos concretos de temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 4. Entende o suficiente de correspondencia de carácter formal, institucional ou comercial sobre asuntos que poden xurdir mentres organiza ou realiza unha viaxe ao estranxeiro (p. e. confirmación ou cambio de reserva de billetes de avión ou aloxamento). 5. Identifica a información máis importante en textos xornalísticos en calquera soporte, breves e ben estruturados e que traten de temas xerais ou coñecidos, e capta as ideas principais de artigos divulgativos sinxelos sobre temas do seu interese. 6. Entende información específica relevante en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados (p. e. enciclopedias) sobre temas relativos a materias académicas ou asuntos relacionados coa súa especialidade ou cos seus intereses.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción	
<p>Escribir, en papel ou en soporte dixital, textos de estrutura clara, breves ou de extensión media, sobre asuntos cotiáns ou temas de interese persoal ou educativo, nun rexistro formal, neutro ou informal, utilizando os recursos de cohesión, as convencións ortográficas e os signos de puntuación máis comúns, e mostrando un control razoable de estruturas e un léxico de uso frecuente de carácter xeral.</p> <p>Cofecer, seleccionar e aplicar as estratexias máis adecuadas para elaborar textos escritos sinxelos de lonxitude breve ou media, p. e. incorporando esquemas e expresións de textos modelo con funcións comunicativas similares ao texto que se quere producir.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional, axustando a mensaxe, coa propiedade debida, ao destinatario e ao propósito comunicativo.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes habituais desas funcións e os patróns discursivos de uso máis común para iniciar e concluir o texto, organizar a información de maneira que resulte facilmente comprensible ou ampliála con exemplos.</p> <p>Mostrar un bo control sobre un repertorio de estruturas sintácticas e discursivas comúns suficiente para comunicarse de forma sinxela pero coa debida eficacia, seleccionando entre elas as máis apropiadas en función da mensaxe, o propósito comunicativo e o destinatario do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e aspectos concretos de temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de fórmulas e expresións de uso moi frecuente na comunicación por escrito.</p> <p>Utilizar as convencións ortográficas, de puntuación e de formato de uso moi frecuente, en textos escritos en diferentes soportes, coa corrección suficiente para non dar lugar a serios malentendidos, aínda que aínda poidan cometerse erros que non interrompan a comunicación.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario con información persoal, académica ou ocupacional (p. e. para participar nun campo arqueolóxico de verán). 2. Escribe notas, anuncios, mensaxes e comentarios breves, en calquera soporte (p. e. en Twitter ou Facebook), en que solicita e transmite información e opinións sinxelas, respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta. 3. Escribe, nun formato convencional, informes moi breves e sinxelos en que dá información esencial sobre un tema académico, facendo breves descrições e narrando acontecementos seguindo unha estrutura esquemática. 4. Escribe correspondencia persoal, en calquera formato, na cal describe experiencias e sentimentos; narra, de forma linear, actividades e experiencias pasadas (p. e. unha viaxe); e intercambia información e opinións sobre temas concretos nas súas áreas de interese persoal ou educativo. 5. Escribe correspondencia formal básica, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, na cal pide ou dá información, ou solicita un servizo, observando as convencións formais e normas de cortesía máis comúns neste tipo de textos.

Segunda Lingua Estranxeira II. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Comprensión de textos orais	
<p>Identificar o sentido xeral, a información esencial, os puntos principais e os detalles máis relevantes en textos orais breves ou de lonxitude media, claramente estruturados, e transmitidos de viva voz ou por medios técnicos e articulados a unha velocidade media, nun rexistro formal, informal ou neutro, e que traten de aspectos concretos ou abstractos de temas xerais, sobre asuntos cotiáns en situacións correntes ou menos habituais, ou sobre os propios intereses nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, sempre que as condicións acústicas non distorzan a mensaxe e se poida volver escoitar o dito.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Cofecer e utilizar para a comprensión do texto os aspectos socioculturais e sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida (hábitat, estrutura socioeconómica), relacións interpersoais (xeracionais, entre homes e mulleres, no ámbito educativo, ocupacional e institucional), comportamento (posturas, expresións faciais, uso da voz, contacto visual, proxémica), e convencións sociais (actitudes, valores).</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación ou reestruturación da información (p. e. nova fronte a coñecida; exemplificación; resumo).</p> <p>Recoñecer e aplicar á comprensión do texto os coñecementos sobre os constituintes e a organización de patróns sintácticos e discursivos de uso frecuente na comunicación oral, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar sorpresa).</p> <p>Recoñecer léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente cando o contexto ou o apoio visual facilitan a comprensión.</p> <p>Discriminar patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e recoñecer os significados e intencións comunicativas xerais relacionados con eles.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capta os puntos principais e detalles relevantes de mensaxes gravadas ou de viva voz, claramente articuladas, que conteñan instrucións, indicacións ou outra información, mesmo de tipo técnico (p. e. en contestadores automáticos, ou sobre como utilizar unha máquina ou dispositivo de uso menos habitual). 2. Entende o que se lle di en transaccións e xestións cotiás e estruturadas (p. e. en bancos, tendas, hoteis, restaurantes, transportes, centros educativos), ou menos habituais (p. e. nunha farmacia, nun hospital, nunha comisaría ou nun organismo público), se pode pedir confirmación dalgunhs detalles. 3. Comprende, nunha conversa informal en que participa, explicacións ou xustificacións de puntos de vista e opinións, sobre diversos asuntos de interese persoal, cotiáns ou menos habituais, articulados de maneira clara, así como a formulación de hipóteses, a expresión de sentimentos e a descrición de aspectos abstractos de temas como, p. e., a música, o cinema, a literatura ou os temas de actualidade. 4. Comprende, nunha conversa formal ou entrevista en que participa, información relevante e detalles sobre asuntos prácticos relativos a actividades académicas ou ocupacionais de carácter habitual e predicible, sempre que poida pedir que se lle repita, ou que se reformule, aclare ou elabore, algo do que se lle dixo. 5. Distingue, con apoio visual ou escrito, as ideas principais e información relevante en presentacións ou charlas ben estruturadas e de exposición clara sobre temas coñecidos ou do seu interese relacionados co ámbito educativo ou ocupacional. 6. Identifica aspectos significativos de noticias de televisión claramente articuladas, cando hai apoio visual que complementa o discurso, así como o esencial de anuncios publicitarios, series e películas ben estruturadas e articuladas con claridade, nunha variedade estándar da lingua, e cando as imaxes facilitan a comprensión.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 2. Producción de textos orais: expresión e interacción	
<p>Producir textos breves ou de lonxitude media, tanto en conversa cara a cara como por teléfono ou outros medios técnicos, nun rexistro formal, neutro ou informal, nos cales se intercambian información, ideas e opinións, se xustifican de maneira simple pero suficiente os motivos de accións e plans, e se formulan hipóteses, aínda que ás veces haxa titubeos para buscar expresións, pausas para reformular e organizar o discurso e sexa necesario repetir o dito para axudar ao interlocutor a comprender algúns detalles.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para producir textos orais monolóxicos ou dialóxicos breves ou de lonxitude media e de estrutura simple e clara, explotando os recursos de que se dispón e limitando a expresión a estes; recorrendo, entre outros, a procedementos como a definición simple de elementos para os cales non se teñen as palabras precisas ou comezando de novo cunha nova estratexia cando falla a comunicación.</p> <p>Incorporar á produción do texto oral monolóxico ou dialóxico os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, seleccionando e dando información necesaria e pertinente, axustando de maneira adecuada a expresión ao destinatario, ao propósito comunicativo, ao tema tratado e á canle de comunicación, e expresando opinións e puntos de vista coa cortesía necesaria.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes comúns desas funcións e os patróns discursivos habituais para iniciar e concluír o texto adecuadamente, organizar a información de maneira clara, ampliála con exemplos ou resumila.</p> <p>Mostrar un bo control, aínda que con algunha influencia da primeira lingua ou outras, sobre un amplo repertorio de estruturas sintácticas comúns, e seleccionar os elementos adecuados de coherencia e de cohesión textual para organizar o discurso de maneira sinxela pero eficaz.</p> <p>Cofecer e utilizar léxico oral de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente.</p> <p>Pronunciar e entoar os enunciados de maneira clara e comprensible, aínda que os interlocutores poidan necesitar repeticións se se trata de palabras e estruturas pouco frecuentes, en cuxa articulación poden cometerse erros que non interrompan a comunicación.</p> <p>Manter o ritmo do discurso coa fluidez suficiente para facer comprensible a mensaxe cando as intervencións son breves ou de lonxitude media, aínda que poidan producirse pausas, vacilacións ocasionais ou reformulacións do que se quere expresar en situacións menos habituais ou en intervencións máis longas.</p> <p>Interactuar de maneira sinxela pero efectiva en intercambios claramente estruturados, utilizando fórmulas ou indicacións habituais para tomar ou ceder a vez de palabra, aínda que se poida necesitar a axuda do interlocutor.</p>	<p>1. Fai presentacións breves, ben estruturadas, ensaiadas previamente e con apoio visual (p. e. Power Point), sobre aspectos concretos de temas académicos ou ocupacionais do seu interese, organizando a información básica de maneira coherente, explicando as ideas principais brevemente e con claridade, e respondendo preguntas sinxelas dos oíntes articuladas de maneira clara e a velocidade media.</p> <p>2. Desenvólvese adecuadamente en situacións cotiás e menos habituais que poden xurdir durante unha viaxe ou estadia noutros países por motivos persoais, educativos ou ocupacionais (transporte, aloxamento, comidas, compras, estudos, traballo, relacións coas autoridades, saúde, lecer), e sabe solicitar atención, información, axuda ou explicacións, e facer unha reclamación ou unha xestión formal de maneira sinxela pero correcta e adecuada ao contexto.</p> <p>3. Participa adecuadamente en conversas informais cara a cara ou por teléfono ou outros medios técnicos, sobre asuntos cotiáns ou menos habituais, nas cales intercambia información e expresa e xustifica brevemente opinións e puntos de vista; narra e describe de forma coherente feitos ocorridos no pasado ou plans de futuro reais ou inventados; formula hipóteses; fai suxestións; pide e dá indicacións ou instrucións con certo detalle; expresa e xustifica sentimentos, e describe aspectos concretos e abstractos de temas como, por exemplo, a música, o cinema, a literatura ou os temas de actualidade.</p> <p>4. Toma parte en conversas formais, entrevistas e reunións de carácter académico ou ocupacional, sobre temas habituais nestes contextos, intercambiando información pertinente sobre feitos concretos, pedindo e dando instrucións ou solucións a problemas prácticos, expondo os seus puntos de vista de maneira sinxela e con claridade, e razoando e explicando brevemente e de maneira coherente as súas accións, opinións e plans.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Comprensión de textos escritos	
<p>Identificar a información esencial, os puntos máis relevantes e detalles importantes en textos, tanto en formato impreso como en soporte dixital, breves ou de lonxitude media e ben estruturados, escritos nun rexistro formal, informal ou neutro, que traten de asuntos cotiáns ou menos habituais, de temas de interese ou relevantes para os propios estudos, ocupación ou traballo e que conteñan estruturas e un léxico de uso común, tanto de carácter xeral como máis específico.</p> <p>Cofecer e saber aplicar as estratexias máis adecuadas para a comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e ideas principais ou os detalles relevantes do texto.</p> <p>Cofecer, e utilizar para a comprensión do texto, os aspectos sociolingüísticos relativos á vida cotiá (hábitos e actividades de estudo, traballo e lecer), condicións de vida e contorno socioeconómico, relacións interpersoais (xeracionais, ou no ámbito educativo, ocupacional e institucional), e convencións sociais (actitudes, valores), así como os aspectos culturais xerais que permitan comprender información e ideas presentes no texto.</p> <p>Distinguir a función ou funcións comunicativas máis relevantes do texto e un repertorio dos seus expoñentes máis comúns, así como patróns discursivos de uso frecuente relativos á organización e ampliación ou reestruturación da información (p. e. nova fronte a coñecida; exemplificación; resumo).</p> <p>Recoñecer e aplicar á comprensión do texto os constituíntes e a organización de estruturas sintácticas de uso frecuente na comunicación escrita, así como os seus significados asociados (p. e. unha estrutura interrogativa para expresar sorpresa).</p> <p>Recoñecer léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente cando o contexto ou o apoio visual facilitan a comprensión.</p> <p>Recoñecer as principais convencións de formato, tipográficas, ortográficas e de puntuación, así como abreviaturas e símbolos de uso común e máis específico (p. e. &, ¥), e os seus significados asociados.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifica información relevante en instrucións detalladas sobre o uso de aparellos, dispositivos ou programas informáticos, e sobre a realización de actividades e normas de seguranza ou de convivencia (p. e. nun evento cultural ou nunha residencia de estudantes). 2. Entende o sentido xeral, os puntos principais e a información relevante de anuncios e comunicacións de carácter público, institucional ou corporativo claramente estruturados, relacionados con asuntos do seu interese persoal, académico ou ocupacional (p. e. sobre cursos, bolsas, ofertas de traballo). 3. Comprende correspondencia persoal, en calquera soporte incluíndo foros en liña ou blogs, na cal se describen con certo detalle feitos e experiencias, impresións e sentimentos; se narran feitos e experiencias, reais ou imaxinarios, e se intercambian información, ideas e opinións sobre aspectos tanto abstractos como concretos de temas xerais, coñecidos ou do seu interese. 4. Entende o suficiente de cartas, faxes ou correos electrónicos de carácter formal, oficial ou institucional como para poder reaccionar en consecuencia (p. e. se se lle solicitan documentos para unha estadia de estudos no estranxeiro). 5. Localiza con facilidade información específica de carácter concreto en textos xornalísticos en calquera soporte, ben estruturados e de extensión media, tales como noticias glosadas; recoñece ideas significativas de artigos divulgativos sinxelos e identifica as conclusións principais en textos de carácter claramente argumentativo, sempre que poida reler as seccións difíciles. 6. Entende información específica importante en páxinas web e outros materiais de referencia ou consulta claramente estruturados (p. e. enciclopedias, dicionarios, monografías, presentacións) sobre temas relativos a materias académicas ou asuntos ocupacionais relacionados coa súa especialidade ou cos seus intereses.
Bloque 4. Producción de textos escritos: expresión e interacción	
<p>Escribir, en papel ou en soporte electrónico, textos breves ou de lonxitude media, coherentes e de estrutura clara, sobre temas de interese persoal, ou asuntos cotiáns ou menos habituais, nun rexistro formal, neutro ou informal, utilizando adecuadamente os recursos de cohesión, as convencións ortográficas e os signos de puntuación máis comúns, e mostrando un control razoable de expresións, estruturas e un léxico de uso frecuente, tanto de carácter xeral como máis específico dentro da propia área de especialización ou de interese.</p> <p>Cofecer, seleccionar e aplicar as estratexias máis adecuadas para elaborar textos escritos breves ou de media lonxitude, p. e. rephraseando estruturas a partir doutros textos de características e propósitos comunicativos similares, ou redactando borradores previos.</p> <p>Incorporar á produción do texto escrito os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos relativos a relacións interpersoais e convencións sociais nos ámbitos persoal, público, educativo e ocupacional/laboral, seleccionando e dando información necesaria e pertinente, axustando de maneira adecuada a expresión ao destinatario, ao propósito comunicativo, ao tema tratado e ao soporte textual, e expresando opinións e puntos de vista coa cortesía necesaria.</p> <p>Levar a cabo as funcións requiridas polo propósito comunicativo, utilizando un repertorio de expoñentes comúns desas funcións e os patróns discursivos habituais para iniciar e concluír o texto escrito adecuadamente, organizar a información de maneira clara, ampliála con exemplos ou resumíla.</p> <p>Mostrar un bo control, aínda que con algunha influencia da primeira lingua ou outras, sobre un amplo repertorio de estruturas sintácticas comúns, e seleccionar os elementos adecuados de coherencia e de cohesión textual para organizar o discurso de maneira sinxela pero eficaz.</p> <p>Cofecer e utilizar léxico escrito de uso común relativo a asuntos cotiáns e a temas xerais ou relacionados cos propios intereses, estudos e ocupacións, e un repertorio limitado de expresións e modismos de uso frecuente.</p> <p>Utilizar as convencións ortográficas, de puntuación e de formato máis frecuentes con razoable corrección de modo que se comprenda a mensaxe, aínda que pode darse algunha influencia da primeira ou outras linguas; saber manexar os recursos básicos de procesamento de textos para corrixir os erros ortográficos dos textos que se producen en formato electrónico e adaptarse ás convencións comúns de escrita de textos na internet (p. e. abreviacións ou outros en chats).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Completa un cuestionario detallado con información persoal, académica ou laboral (p. e. para solicitar unha bolsa). 2. Escribe notas, anuncios, mensaxes e comentarios breves, en calquera soporte, en que solicita e transmite información e opinións sinxelas e nos cales resalta os aspectos que lle resultan importantes (p. e. nunha páxina web), respectando as convencións e normas de cortesía e da netiqueta. 3. Escribe, nun formato convencional, informes breves e sinxelos en que dá información esencial sobre un tema académico, ocupacional, ou menos habitual (p. e. un accidente), describindo brevemente situacións, persoas, obxectos e lugares; narrando acontecementos nunha clara secuencia linear e explicando de maneira sinxela os motivos de certas accións. 4. Escribe correspondencia persoal e participa en foros, blogs e chats en que describe experiencias, impresións e sentimentos; narra, de forma linear e coherente, feitos relacionados co seu ámbito de interese, actividades e experiencias pasadas (p. e. sobre unha viaxe, un acontecemento importante, un libro, unha película), ou feitos imaxinarios; e intercambia información e ideas sobre temas concretos, sinalando os aspectos que lle parecen importantes e xustificando brevemente as súas opinións sobre eles. 5. Escribe correspondencia formal básica, dirixida a institucións públicas ou privadas ou entidades comerciais, fundamentalmente destinada a pedir ou dar información, solicitar un servizo ou realizar unha reclamación ou outra xestión sinxela, observando as convencións formais e normas de cortesía usuais neste tipo de textos.

21. Técnicas de Expresión Gráfico-Plástica.

A materia de Técnicas de Expresión Gráfico-Plástica pretende que o alumnado adquira o coñecemento e a aplicación dos recursos, técnicas, métodos e aplicacións instrumentais que utilizaron e seguen utilizando os artistas ao longo da historia.

A materia tamén permite o desenvolvemento de competencias, en especial a consciencia e expresión cultural, posto que o alumnado vai afondar e entender como se desenvolveron ao longo da historia os procesos e técnicas que permitiron aos artistas manifestar as vivencias de cada unha das épocas nas obras de arte. Así mesmo, a disciplina vai facilitar ao alumnado a capacidade de aprender a aprender xa que, por ser unha disciplina de carácter teórico-práctico, lle permite mellorar os seus coñecementos a partir da observación de producións dos artistas e a comparación coas súas propias producións.

Un coñecemento exhaustivo das técnicas gráfico-plásticas tradicionais nos campos do debuxo, a pintura e o gravado, así como noutras técnicas mixtas e alternativas máis recentes, fornece ao alumnado a capacidade de expresar e desenvolver as súas propias ideas e plasmalas, da forma máis adecuada posible, creando obras gráficas tecnicamente adecuadas. A partir do coñecemento, o alumnado comunica; a través da creación das súas propias imaxes experimenta con diferentes materiais, buscando solucións adecuadas aos seus obxectivos.

O desenvolvemento das capacidades creativas vai permitir ao alumnado iniciarse no campo das artes gráficas, desenvolvendo un espírito crítico dentro do mundo da plástica. Ademais, a través dos coñecementos adquiridos poderá apreciar cunha profundidade moito maior o valor do patrimonio artístico e, por tanto, fomentar actitudes de respecto por este.

Técnicas de Expresión Gráfico-Plástica. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Materiais	
1. Seleccionar información a través de diferentes fontes de información, incluídas as tecnoloxías da información e a comunicación, da evolución dos materiais e a súa aplicación ao longo da historia, co fin de distinguir e relacionar os diferentes materiais e instrumentos utilizados nas técnicas gráfico-plásticas. 2. Comparar as propiedades físicas e químicas dos diferentes materiais e a súa interacción.	1.1. Coñece os materiais, o tipo de soporte, pigmentos, aglutinantes e diluentes utilizados nas técnicas gráfico-plásticas. 1.2. Narra a evolución histórica dos materiais e a súa adaptación ao longo da historia. 1.3. Relaciona os materiais, o tipo de soporte, pigmentos, aglutinantes e diluentes máis adecuados a cada técnica gráfico-plástica. 1.4. Coñece e utiliza con propiedade, tanto de forma oral como escrita, a terminoloxía propia das técnicas. 2.1. Coñece as propiedades físicas e químicas dos diferentes materiais e a súa interacción. 2.2. Razona a esollida dos materiais con que se vai traballar na aplicación de cada técnica tendo en conta as propiedades físicas e químicas.
Bloque 2. Técnicas de debuxo	
1. Identificar e aplicar, de maneira apropiada, as diferentes técnicas secas e húmidas aplicadas ao debuxo apreciando a importancia que tivo e ten o debuxo para a produción de obras artísticas ao longo da historia.	1.1. Describe as técnicas de debuxo. 1.2. Identifica e manexa os diferentes materiais utilizados nas técnicas do debuxo, tanto secas como húmidas. 1.3. Planifica o proceso de realización dun debuxo definindo os materiais, procedementos e fases. 1.4. Produce obras propias utilizando tanto técnicas de debuxo secas como húmidas. 1.5. Recoñece e valora as diferentes técnicas de debuxo en obras de arte.
Bloque 3. Técnicas de pintura	
1. Coñecer as diferentes técnicas de pintura, así como os materiais utilizados en cada unha delas ao longo da historia. 2. Escoller e aplicar correctamente os materiais e instrumentos propios das técnicas pictóricas na produción de traballos persoais con técnicas á auga, sólidas, oleosas e mixtas.	1.1. Describe as técnicas de pintura. 1.2. Coñece, escolle e aplica correctamente os materiais e instrumentos utilizados en cada técnica pictórica. 1.3. Distingue e describe a técnica e os materiais, tanto de forma oral como escrita, utilizados en obras pictóricas de diferentes épocas artísticas, así como das producións propias. 2.1. Realiza composicións escollendo e utilizando as técnicas á auga, sólidas e oleosas que resulten máis apropiadas para o proxecto en función das intencións expresivas e comunicativas.
Bloque 4. Técnicas de gravado e estampación	
1. Coñecer os diferentes termos relacionados coas técnicas do gravado. 2. Identificar as fases na produción de gravados e estampados. 3. Elaborar producións propias utilizando técnicas non tóxicas de gravado e estampación variadas. 4. Investigar e expor acerca da evolución das técnicas de gravado e estampación utilizadas na historia.	2.1. Describe as técnicas de gravado e estampación. 2.2. Define con propiedade, tanto de forma oral como escrita, os termos propios das técnicas de gravado. 2.1. Describe as fases de produción e de gravados e estampados. 3.1. Experimenta con diferentes técnicas de gravado e estampación non tóxicas utilizando os materiais de maneira apropiada. 4.1. Recoñece e describe as técnicas de gravado e estampación na observación de obras. 4.2. Explica a evolución das técnicas de gravado e estampación ao longo das diferentes épocas

Bloque 5. Técnicas mixtas e alternativas	
1. Experimentar con técnicas mixtas e alternativas diferentes formas de expresión artística expresando ideas e emocións a través de técnicas alternativas. 2. Recoñecer outras técnicas gráfico-plásticas distintas ás tradicionais.	1.1. Describe a técnica da colaxe e aplícaa na elaboración de traballos propostos polo profesor. 1.2. Utiliza materiais reciclados para producir obras novas cun sentido diferente daquel para o cal foron confeccionados. 1.3. Representa a través das TIC instalacións de carácter artístico. 1.4. Investiga e aprende, utilizando as TIC, diferentes técnicas alternativas. 2.1. Utiliza con propiedade, os materiais e procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación coas linguaxes gráfico-plásticas.

22. *Tecnoloxía Industrial.*

A tecnoloxía está chamada a desenvolver un papel fundamental na formación dos nosos alumnos e alumnas nesta sociedade, ao ser un contorno en que conflúen de forma natural a ciencia e a técnica. A tecnoloxía responde ao saber como facemos as cousas e por que as facemos, o que se encontra entre o coñecemento da natureza e o saber facer do mundo da técnica.

Tradicionalmente a tecnoloxía entendeuse como o compendio de coñecementos científicos e técnicos interrelacionados que daban resposta ás necesidades colectivas e individuais das persoas. A materia contribúe a ensinar como os obxectos tecnolóxicos xorden arredor de necesidades, e que a tecnoloxía alcanza o seu sentido se nos permite resolver problemas, o que leva implícito o carácter de inmediatez e unha forte compoñente de innovación, dous aspectos moi importantes nesta disciplina.

Na súa propia natureza conxúganse elementos aos cales se está a conceder unha posición privilexiada para formar cidadáns autónomos nun mundo global, como a capacidade para resolver problemas: o traballo en equipo, a innovación ou o carácter emprendedor son denominadores comúns desta materia.

A materia de Tecnoloxía Industrial proporciona unha visión razoada desde o punto de vista científico-tecnolóxico sobre a necesidade de construír unha sociedade sustentable en que a racionalización e o uso das enerxías, as clásicas e as novas, contribúan a crear sociedades máis xustas e igualitarias formadas por cidadáns con pensamento crítico propio do que acontece ao seu arredor.

Tecnoloxía Industrial I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Produtos tecnolóxicos: deseño, produción e comercialización.	
1. Identificar as etapas necesarias para a creación dun produto tecnolóxico desde a súa orixe até a súa comercialización describindo cada unha delas, investigando a súa influencia na sociedade e propondo melloras tanto desde o punto de vista da súa utilidade como do seu posible impacto social. 2. Explicar as diferenzas e similitudes entre un modelo de excelencia e un sistema de xestión da calidade identificando os principais actores que interveñen, valorando criticamente a repercusión que a súa implantación pode ter sobre os produtos desenvolvidos e expóndoo de forma oral co soporte dunha presentación.	1.1. Deseña unha proposta dun novo produto tomando como base unha idea dada, explicando o obxectivo de cada unha das etapas significativas necesarias para lanzar o produto ao mercado. 2.1. Elabora o esquema dun posible modelo de excelencia razoando a importancia de cada un dos axentes implicados. 2.2. Desenvolve o esquema dun sistema de xestión da calidade razoando a importancia de cada un dos axentes implicados.
Bloque 2. Introducción á ciencia dos materiais	
1. Analizar as propiedades dos materiais utilizados na construción de obxectos tecnolóxicos recoñecendo a súa estrutura interna e relacionándoa coas propiedades que presentan e as modificacións que se poidan producir. 2. Relacionar produtos tecnolóxicos actuais/novos cos materiais que posibilitan a súa produción asociando as características destes cos produtos fabricados, utilizando exemplos concretos e analizando o impacto social producido nos países produtores.	1.1. Establece a relación que existe entre a estrutura interna dos materiais e as súas propiedades. 1.2. Explica como se poden modificar as propiedades dos materiais tendo en conta a súa estrutura interna. 2.1. Describe, apoiándose na información que poida proporcionar a internet, un material imprescindible para a obtención de produtos tecnolóxicos relacionados coas tecnoloxías da información e a comunicación.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Máquinas e sistemas	
<p>1. Analizar os bloques constitutivos de sistemas e/ou máquinas interpretando a súa interrelación e describindo os principais elementos que os compoñen utilizando o vocabulario relacionado co tema.</p> <p>2. Verificar o funcionamento de circuitos eléctrico-electrónicos, pneumáticos e hidráulicos característicos, interpretando os seus esquemas, utilizando os aparellos e equipamentos de medida adecuados, interpretando e valorando os resultados obtidos apoiándose na montaxe ou na simulación física.</p> <p>3. Realizar esquemas de circuitos que dan solución a problemas técnicos mediante circuitos eléctrico-electrónicos, pneumáticos ou hidráulicos con axuda de programas de deseño asistido e calcular os seus parámetros característicos.</p>	<p>1.1. Describe a función dos bloques que constitúen unha máquina dada, explicando de forma clara e co vocabulario adecuado a súa contribución ao conxunto.</p> <p>2.1. Deseña utilizando un programa de CAD, o esquema dun circuito pneumático, eléctrico-electrónico ou hidráulico que dea resposta a unha necesidade determinada.</p> <p>2.2. Calcula os parámetros básicos de funcionamento dun circuito eléctrico-electrónico, pneumático ou hidráulico a partir dun esquema dado.</p> <p>2.3. Verifica a evolución dos sinais en circuitos eléctrico-electrónicos, pneumáticos ou hidráulicos debuxando as súas formas e valores nos puntos característicos.</p> <p>2.4. Interpreta e valora os resultados obtidos de circuitos eléctrico-electrónicos, pneumáticos ou hidráulicos.</p> <p>3.1. Debuxa diagramas de bloques de máquinas ferramentas explicando a contribución de cada bloque ao conxunto da máquina.</p>
Bloque 4. Procedementos de fabricación	
<p>1. Describir as técnicas utilizadas nos procesos de fabricación tipo, así como o impacto ambiental que poden producir, identificando as máquinas e ferramentas utilizadas e identificando as condicións de seguranza propias de cada unha delas apoiándose na información proporcionada nas web dos fabricantes.</p>	<p>1.1. Explica as principais técnicas utilizadas no proceso de fabricación dun produto dado.</p> <p>1.2. Identifica as máquinas e ferramentas utilizadas.</p> <p>1.3. Coñece o impacto ambiental que poden producir as técnicas utilizadas.</p> <p>1.4. Describe as principais condicións de seguranza que se deben aplicar nun determinado contorno de produción tanto desde o punto de vista do espazo como da seguranza persoal.</p>
Bloque 5. Recursos enerxéticos	
<p>1. Analizar a importancia que os recursos enerxéticos teñen na sociedade actual describindo as formas de produción de cada un deles así como as súas debilidades e fortalezas no desenvolvemento dunha sociedade sustentable.</p> <p>2. Realizar propostas de redución de consumo enerxético para vivendas ou locais coa axuda de programas informáticos e a información de consumo destes.</p>	<p>1.1. Describe as diferentes formas de producir enerxía relacionándoas co custo de produción, o impacto ambiental que produce e a sustentabilidade.</p> <p>1.2. Debuxa diagramas de bloques de diferentes tipos de centrais de produción de enerxía explicando cada un dos seus bloques constitutivos e relacionándoos entre si.</p> <p>1.3. Explica as vantaxes que supón desde o punto de vista do consumo que un edificio estea certificado exerxeticamente.</p> <p>2.1. Calcula custos de consumo enerxético de edificios de vivendas ou industriais partindo das necesidades e/ou dos consumos dos recursos utilizados.</p> <p>2.2. Elabora plans de redución de custos de consumo enerxético para locais ou vivendas, identificando aqueles puntos onde o consumo poida ser reducido.</p>

Tecnoloxía Industrial II. 2º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Materiais	
<p>1. Identificar as características dos materiais para unha aplicación concreta tendo en conta as súas propiedades intrínsecas e os factores técnicos relacionados coa súa estrutura interna, así como a posibilidade de utilizar materiais non convencionais para o seu desenvolvemento obtendo información por medio das tecnoloxías da información e a comunicación.</p>	<p>1.1. Explica como se poden modificar as propiedades dos materiais tendo en conta a súa estrutura interna.</p>
Bloque 2. Principios de máquinas	
<p>1. Definir e expor as condicións nominais dunha máquina ou instalación a partir das súas características de uso, presentándoas co soporte de medios informáticos.</p> <p>2. Describir as partes de motores térmicos e eléctricos e analizar os seus principios de funcionamento.</p> <p>3. Expor en público a composición dunha máquina ou sistema automático identificando os elementos de mando, control e potencia e explicando a relación entre as partes que os compoñen.</p> <p>4. Representar graficamente mediante programas de deseño a composición dunha máquina, circuito ou sistema tecnolóxico concreto.</p>	<p>1.1. Debuxa esbozos de máquinas utilizando programas de deseño CAD e explicando a función de cada un deles no conxunto.</p> <p>1.2. Define as características e función dos elementos dunha máquina interpretando planos de máquinas dadas.</p> <p>2.1. Calcula rendementos de máquinas tendo en conta as enerxías implicadas no seu funcionamento.</p> <p>3.1. Define as características e función dos elementos dun sistema automático interpretando planos/esquemas destes.</p> <p>3.2. Diferencia entre sistemas de control de lazo aberto e fechado propondo exemplos razoados deles.</p> <p>4.1. Deseña mediante bloques xenéricos sistemas de control para aplicacións concretas describindo a función de cada bloque no conxunto e xustificando a tecnoloxía empregada.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 3. Sistemas automáticos	
1. Implementar fisicamente circuitos eléctricos ou pneumáticos a partir de planos ou esquemas de aplicacións características. 2. Verificar o funcionamento de sistemas automáticos mediante simuladores reais ou virtuais, interpretando esquemas e identificando os sinais de entrada/saída en cada bloque.	1.1. Monta fisicamente circuitos simples interpretando esquemas e realizando gráficos dos sinais nos puntos significativos. 2.1. Visualiza sinais en circuitos dixitais mediante equipamentos reais ou simulados verificando a súa forma. 2.2. Realiza táboas de verdade de sistemas combinacionais identificando as condicións de entrada e a súa relación coas saídas solicitadas.
Bloque 4. Circuitos e sistemas lóxicos	
1. Diseñar mediante portas lóxicas automatismos de control sinxelos, aplicando procedementos de simplificación de circuitos lóxicos. 2. Analizar o funcionamento de sistemas lóxicos secuenciais dixitais describindo as características e aplicacións dos bloques constitutivos.	1.1. Diseña circuitos lóxicos combinacionais con portas lóxicas a partir de especificacións concretas, aplicando técnicas de simplificación de funcións e propondo o posible esquema do circuito. 1.2. Diseña circuitos lóxicos combinacionais con bloques integrados partindo de especificacións concretas e propondo o posible esquema do circuito. 2.1. Explica o funcionamento dos biestables indicando os diferentes tipos e as súas táboas de verdade asociadas. 2.2. Debuxa o cronograma dun contador explicando os cambios que se producen nos sinais.
Bloque 5. Control e programación de sistemas automáticos	
1. Analizar e realizar cronogramas de circuitos secuenciais identificando a relación dos elementos entre si e visualizándoos graficamente mediante o equipamento máis adecuado ou programas de simulación. 2. Diseñar circuitos secuenciais sinxelos analizando as características dos elementos que os conforman e a súa resposta no tempo. 3. Relacionar os tipos de microprocesadores utilizados en ordenadores de uso doméstico buscando a información na internet e describindo as súas principais prestacións.	1.1. Obtén sinais de circuitos secuenciais típicos utilizando software de simulación. 1.2. Debuxa cronogramas de circuitos secuenciais partindo dos esquemas destes e das características dos elementos que o compoñen. 2.1. Diseña circuitos lóxicos secuenciais sinxelos con biestables a partir de especificacións concretas e elaborando o esquema do circuito. 3.1. Identifica os principais elementos que compoñen un microprocesador tipo e compárao con algún microprocesador comercial.

23. *Tecnoloxía.*

O desenvolvemento tecnolóxico configura o mundo actual que coñecemos. En moitas ocasións a tecnoloxía interactúa na nosa vida, aínda que pasa desapercibida polo habituados que estamos a ela. Este contexto fai necesaria a formación de cidadáns na toma de decisións relacionadas con procesos tecnolóxicos, con sentido crítico, con capacidade de resolver problemas relacionados con eles e, en definitiva, para utilizar e coñecer materiais, procesos e obxectos tecnolóxicos que facilitan a capacidade de actuar nun contorno tecnificado que mellora a calidade de vida.

Ao longo dos séculos, o desenvolvemento tecnolóxico viuse motivado polas necesidades que a sociedade de cada época exixiu, polas súas tradicións e a súa cultura, sen esquecer aspectos económicos e de mercado. A innovación e procura de solucións alternativas facilitaron avances e a necesidade de cambio estivo ligada sempre ao ser humano. Por este motivo, a sociedade en que vivimos necesita unha educación tecnolóxica ampla que facilite o coñecemento das diversas tecnoloxías, así como das técnicas e dos coñecementos científicos que os sustentan. O desenvolvemento tecnolóxico fundaméntase en principios elementais e máquinas simples que, sumados convenientemente, crean novas máquinas e xeran a realidade que nos rodea.

Na materia de Tecnoloxía converxe o conxunto de técnicas que, xunto co apoio de coñecementos científicos e destrezas adquiridas ao longo da historia, o ser humano emprega para desenvolver obxectos, sistemas ou ambientes que dan solución a problemas ou necesidades. É, por tanto, necesario dar coherencia e completar as aprendizaxes asociadas ao uso de tecnoloxías realizando un tratamento integrado de todas elas para lograr un uso competente en cada contexto e asociando tarefas específicas e comúns a todas elas. O alumnado debe adquirir comportamentos de autonomía tecnolóxica con criterios ambientais e económicos.

Non é posible entender o desenvolvemento tecnolóxico sen os coñecementos científicos, como non é posible facer ciencia sen o apoio da tecnoloxía, e ambas necesitan de instrumentos, equipamentos e coñecementos técnicos; na sociedade actual, todos estes campos están relacionados con gran dependencia uns doutros, pero asemade cada un cobre unha actividade diferente. A materia de Tecnoloxía proporciona ao alumnado “saber como facer” ao integrar ciencia e técnica, é dicir “por que se pode facer” e “como se pode facer”. Por tanto, un elemento fundamental da tecnoloxía é o carácter integrador de diferentes disciplinas cun referente disciplinar común baseado nun modo ordenado e metódico de intervir no ambiente.

A materia organízase en cinco bloques:

“Proceso de resolución de problemas tecnolóxicos” trata o desenvolvemento de habilidades e métodos que permiten avanzar desde a identificación e formulación dun problema técnico até a súa solución construtiva, e todo isto a través dun proceso planificado e que busque a optimización de recursos e de solucións. A posta en práctica deste proceso tecnolóxico, que exige un compoñente científico e técnico, debe considerarse vertebrador ao longo de toda a disciplina.

“Expresión e comunicación técnica”: dada a necesidade de interpretar e producir documentos técnicos, o alumnado debe adquirir técnicas básicas de debuxo e manexo de programas de deseño gráfico. Os documentos técnicos serán básicos ao comezo e o seu grao de complexidade, especificidade e calidade técnica irá aumentando. Neste proceso evolutivo débese incorporar o uso de ferramentas informáticas na elaboración dos documentos do proxecto técnico.

“Materiais de uso técnico”: para producir un prototipo é necesario coñecer as características, propiedades e aplicacións dos materiais técnicos máis comúns empregados na industria, dando especial relevancia ás técnicas de traballo con materiais, ferramentas e máquinas, así como a comportamentos relacionados co traballo cooperativo en equipo e hábitos de seguranza e saúde.

“Estruturas e mecanismos: máquinas e sistemas” pretende formar o alumnado no coñecemento das forzas que soporta unha estrutura e os esforzos a que están sometidos os elementos que a configuran, e no funcionamento dos operadores básicos para a transmisión e transformación do movemento, ambos parte fundamental das máquinas. Os alumnos e alumnas deben coñecer e interactuar cos fenómenos e dispositivos asociados á forma de enerxía máis utilizada nas máquinas e sistemas: a electricidade.

Tecnoloxía. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Proceso de resolución de problemas tecnolóxicos	
1. Identificar as etapas necesarias para a creación dun produto tecnolóxico desde a súa orixe até a súa comercialización describindo cada unha delas, investigando a súa influencia na sociedade e propondo melloras tanto desde o punto de vista da súa utilidade como do seu posible impacto social. 2. Realizar as operacións técnicas previstas nun plan de traballo utilizando os recursos materiais e organizativos con criterios de economía, seguranza e respecto polo ambiente e valorando as condicións do contorno de traballo.	1.1. Deseña un prototipo que dá solución a un problema técnico mediante o proceso de resolución de problemas tecnolóxicos. 2.1. Elabora a documentación necesaria para a planificación e construción do prototipo.
Bloque 2. Expresión e comunicación técnica	
1. Representar obxectos mediante vistas e perspectivas aplicando criterios de normalización e escalas. 2. Interpretar esbozos e bosquejos como elementos de información de produtos tecnolóxicos. 3. Explicar mediante documentación técnica as distintas fases dun produto desde o seu deseño até a súa comercialización.	1.1. Representa mediante vistas e perspectivas obxectos e sistemas técnicos, mediante esbozos e empregando criterios normalizados de cotación e escala. 2.1. Interpreta esbozos e bosquejos como elementos de información de produtos tecnolóxicos. 2.2. Produce os documentos necesarios relacionados cun prototipo empregando cando sexa necesario software específico de apoio. 3.1. Describe as características propias dos materiais de uso técnico comparando as súas propiedades.
Bloque 3. Materiais de uso técnico	
1. Analizar as propiedades dos materiais utilizados na construción de obxectos tecnolóxicos recoñecendo a súa estrutura interna e relacionándoa coas propiedades que presentan e as modificacións que se poidan producir. 2. Manipular e mecanizar materiais convencionais asociando a documentación técnica ao proceso de produción dun obxecto, respectando as súas características e empregando técnicas e ferramentas adecuadas con especial atención ás normas de seguranza e saúde.	1.1. Explica como se poden identificar as propiedades mecánicas dos materiais de uso técnico. 2.1. Identifica e manipula as ferramentas do taller en operacións básicas de conformación dos materiais de uso técnico. 2.2. Elabora un plan de traballo no taller con especial atención ás normas de seguranza e saúde.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 4. Estructuras e mecanismos: máquinas e sistemas	
1. Analizar e describir os esforzos a que están sometidas as estruturas experimentando en prototipos. 2. Observar e manexar operadores mecánicos responsables de transformar e transmitir movementos, en máquinas e sistemas, integrados nunha estrutura. 3. Relacionar os efectos da enerxía eléctrica e a súa capacidade de conversión noutras manifestacións enerxéticas. 4. Experimentar con instrumentos de medida e obter as magnitudes eléctricas básicas. 5. Deseñar e simular circuitos con simboloxía adecuada e montar circuitos con operadores elementais.	1.1. Describe apoiándose en información escrita, audiovisual ou dixital, as características propias que configuran as tipoloxías de estrutura. 1.2. Identifica os esforzos característicos e a súa transmisión nos elementos que configuran a estrutura. 2.1. Describe mediante información escrita e gráfica como transforma o movemento ou o transmiten os distintos mecanismos. 2.2. Calcula a relación de transmisión de distintos elementos mecánicos como as poleas e as engrenaxes. 2.3. Explica a función dos elementos que configuran unha máquina ou sistema desde o punto de vista estrutural e mecánico. 2.4. Simula mediante software específico e mediante simboloxía normalizada circuitos mecánicos. 3.1. Explica os principais efectos da corrente eléctrica e a súa conversión. 3.2. Utiliza as magnitudes eléctricas básicas. 3.3. Deseña, utilizando software específico e simboloxía adecuada, circuitos eléctricos básicos e experimenta cos elementos que o configuran. 4.1. Manipula os instrumentos de medida para coñecer as magnitudes eléctricas de circuitos básicos. 5.1. Deseña e monta circuitos eléctricos básicos empregando lámpadas, zunidores, díodos led, motores, baterías e conectores.
Bloque 5. Tecnoloxías da información e a comunicación	
1. Distinguir as partes operativas dun equipamento informático. 2. Utilizar de forma segura sistemas de intercambio de información. 3. Utilizar un equipamento informático para elaborar e comunicar proxectos técnicos.	1.1. Identifica as partes dun ordenador e é capaz de substituír e montar pezas clave. 1.2. Instala e manexa programas e software básicos. 1.3. Utiliza adecuadamente equipamentos informáticos e dispositivos electrónicos. 2.1. Manexa espazos web, plataformas e outros sistemas de intercambio de información. 2.2. Coñece as medidas de seguranza aplicables a cada situación de risco. 3.1. Elabora proxectos técnicos con equipamentos informáticos, e é capaz de presentalos e difundilos.

24. Tecnoloxías da Información e a Comunicación.

Na actualidade vivimos unha revolución permanente facilmente observable: manexamos información e aparellos tecnolóxicos que hai uns poucos anos non eramos capaces de imaxinar. A forma en que vivimos e traballamos mudou profundamente e xurdiu un conxunto de novas capacidades e habilidades necesarias para desenvolverse e integrarse na vida adulta, nunha sociedade hiperconectada e nun constante e crecente cambio. Os alumnos e alumnas deben estar preparados para adaptarse a un novo mapa de sociedade en transformación.

A formación en competencias é un imperativo curricular que no caso da competencia dixital tivo até agora unha especificación pouco desenvolvida e diversa nos seus descritores ao non existir un marco de referencia común. Desenvolver a competencia dixital no sistema educativo require unha correcta integración do uso das TIC nas aulas e que os docentes teñan a formación necesaria nesa competencia. É probablemente este último factor o máis importante para o desenvolvemento dunha cultura dixital na aula e a sintonía do sistema educativo coa nova "sociedade rede". Neste sentido, a Unión Europea leva varios anos traballando no DIXCOMP: Marco para o desenvolvemento e comprensión da competencia dixital en Europa.

A materia de Tecnoloxías da Información e a Comunicación (TIC) prepara o alumnado para desenvolverse nun marco adaptativo; antes que unha simple alfabetización dixital centrada no manexo de ferramentas que quedarán obsoletas nun curto prazo de tempo, é necesario fornecer os coñecementos, destrezas e aptitudes para facilitar unha aprendizaxe permanente ao longo da vida, de forma que o alumnado poida adaptarse con versatilidade ás demandas que xurdan no campo das TIC.

Día a día aparecen novos dispositivos electrónicos que crean, almacenan, procesan e transmiten información en tempo real e permiten ao usuario estar conectado e controlar en modo remoto diversos dispositivos na casa ou no traballo, creando un escenario moi diferente ao de tempos pasados. É imprescindible educar no uso de ferramentas que faciliten a interacción dos mozos co seu contorno, así como nos límites éticos e legais que implica o seu uso. Por outro lado, o alumnado debe ser capaz de integrar e vincular estas aprendizaxes con outras do resto das materias, dando coherencia e potenciando o dominio destas.

En 4º da ESO débese prover o alumno coas habilidades necesarias para adaptarse aos cambios propios das TIC, a fin de que o alumno adquira a soltura necesaria cos medios informáticos actuais para incorporarse con plenas competencias á vida activa ou para continuar estudos.

No bacharelato, a materia debe propor a consolidación dunha serie de aspectos tecnolóxicos indispensables tanto para a incorporación á vida profesional como para proseguir estudos superiores.

Tecnoloxías da Información e a Comunicación. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Ética e estética na interacción en rede	
4. Adoptar condutas e hábitos que permitan a protección do individuo na súa interacción na rede. 5. Acceder a servizos de intercambio e publicación de información dixital con criterios de seguranza e uso responsable. 6. Recoñecer e comprender os dereitos dos materiais aloxados na web.	1.1. Interactúa con hábitos adecuados en contornos virtuais. 1.2. Aplica políticas seguras de utilización de contrasinais para a protección da información persoal. 2.1. Realiza actividades con responsabilidade sobre conceptos como a propiedade e o intercambio de información. 3.1. Consulta distintas fontes e navega coñecendo a importancia da identidade dixital e os tipos de fraude da web. 3.2. Diferencia o concepto de materiais suxeitos a dereitos de autor e materiais de libre distribución.
Bloque 2. Ordenadores, sistemas operativos e redes	
1. Utilizar e configurar equipamentos informáticos identificando os elementos que os configuran e a súa función no conxunto. 2. Xestionar a instalación e eliminación de software de propósito xeral. 3. Utilizar software de comunicación entre equipamentos e sistemas. 4. Coñecer a arquitectura dun ordenador, identificando os seus compoñentes básicos e describindo as súas características. 5. Analizar os elementos e sistemas que configuran a comunicación con e sen fíos.	1.1. Realiza operacións básicas de organización e almacenamento da información. 1.2. Configura elementos básicos do sistema operativo e accesibilidade do equipamento informático. 2.1. Resolve problemas vinculados aos sistemas operativos e os programas e aplicacións vinculados a eles. 3.1. Administra o equipamento con responsabilidade e coñece aplicacións de comunicación entre dispositivos. 4.1. Analiza e coñece diversos compoñentes físicos dun ordenador, as súas características técnicas e forma de conexión. 5.1. Describe as diferentes formas de conexión na comunicación entre dispositivos dixitais.
Bloque 3. Organización, deseño e produción de información dixital	
1. Utilizar aplicacións informáticas de escritorio para a produción de documentos. 2. Elaborar contidos de imaxe, audio e vídeo e desenvolver capacidades para integralos en diversas producións.	1.1. Elabora e maqueta documentos de texto con aplicacións informáticas que facilitan a inclusión de táboas, imaxes, fórmulas, gráficos, así como outras posibilidades de deseño e interactiva con outras características do programa. 1.2. Produce informes que requiren o emprego de follas de cálculo, que inclúan resultados textuais, numéricos e gráficos. 1.3. Elabora bases de datos sinxelas e utiliza a súa funcionalidade para consultar datos, organizar a información e xerar documentos. 2.1. Integra elementos multimedia, imaxe e texto na elaboración de presentacións adecuando o deseño e maquetación á mensaxe e ao público albo a que vai dirixido. 2.2. Emprega dispositivos de captura de imaxe, audio e vídeo e mediante software específico edita a información e crea novos materiais en diversos formatos.
Bloque 4. Seguranza informática	
1. Adoptar condutas de seguranza activa e pasiva na protección de datos e no intercambio de información.	1.1. Analiza e coñece diversos dispositivos físicos e as características técnicas, de conexión e intercambio de información entre eles. 1.2. Coñece os riscos de seguranza e emprega hábitos de protección adecuados. 1.3. Describe a importancia da actualización do software, o emprego de antivirus e de tornalumes para garantir a seguranza.
Bloque 5. Publicación e difusión de contidos	
1. Utilizar diversos dispositivos de intercambio de información coñecendo as características e a comunicación ou conexión entre eles. 2. Elaborar e publicar contidos na web integrando información textual, numérica, sonora e gráfica. 3. Coñecer os estándares de publicación e empregalos na produción de páxinas web e ferramentas TIC de carácter social.	1.1. Realiza actividades que requiren compartir recursos en redes locais e virtuais. 2.1. Integra e organiza elementos textuais e gráficos en estruturas hipertextuais. 2.2. Deseña páxinas web e coñece os protocolos de publicación, baixo estándares adecuados e con respecto aos dereitos de propiedade. 3.1. Participa colaborativamente en diversas ferramentas TIC de carácter social e xestiona os propios.
Bloque 6. Internet, redes sociais, hiperconexión	
1. Desenvolver hábitos no uso de ferramentas que permitan a accesibilidade ás producións desde diversos dispositivos móbiles. 2. Empregar o sentido crítico e desenvolver hábitos adecuados no uso e intercambio da información a través de redes sociais e plataformas.	1.1. Elabora materiais para a web que permiten a accesibilidade á información multiplataforma. 1.2. Realiza intercambio de información en distintas plataformas en que está rexistrado e que ofrecen servizos de formación, lecer, etc.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
3. Publicar e relacionar mediante hiperligazóns información en canles de contidos multimedia, presentacións, imaxe, audio e vídeo.	1.3. Sincroniza a información entre un dispositivo móbil e outro dispositivo. 2.1. Participa activamente en redes sociais con criterios de seguraza. 3.1. Emprega canles de distribución de contidos multimedia para aloxar materiais propios e ligalos noutras producións.

Tecnoloxías da Información e a Comunicación I. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. A sociedade da información e o ordenador	
1. Analizar e valorar as influencias das tecnoloxías da información e a comunicación na transformación da sociedade actual, tanto nos ámbitos da adquisición do coñecemento como nos da produción.	1.1. Describe as diferenzas entre o que se considera sociedade da información e sociedade do coñecemento. 1.2. Explica que novos sectores económicos apareceron como consecuencia da xeneralización das tecnoloxías da información e a comunicación.
Bloque 2. Arquitectura de ordenadores	
1. Configurar ordenadores e equipamentos informáticos identificando os subsistemas que os compoñen, describindo as súas características e relacionando cada elemento coas prestacións do conxunto. 2. Instalar e utilizar software de propósito xeral e de aplicación avaliando as súas características e ambientes de aplicación.	1.1. Describe as características dos subsistemas que compoñen un ordenador identificando os seus principais parámetros de funcionamento. 1.2. Realiza esquemas de interconexión dos bloques funcionais dun ordenador describindo a contribución de cada un deles ao funcionamento integral do sistema. 1.3. Describe dispositivos de almacenamento masivo utilizados en sistemas de ordenadores recoñecendo a súa importancia na custodia da información. 1.4. Describe os tipos de memoria utilizados en ordenadores analizando os parámetros que os definen e a súa achega ao rendemento do conxunto. 2.1. Elabora un diagrama da estrutura dun sistema operativo relacionando cada unha das partes coas funcións que realiza. 2.2. Instala sistemas operativos e programas de aplicación para a resolución de problemas en ordenadores persoais seguindo instrucións do fabricante.
Bloque 3. Software para sistemas informáticos	
1. Utilizar aplicacións informáticas de escritorio ou web como instrumentos de resolución de problemas específicos.	1.1. Deseña bases de datos sinxelas e/ou extrae información, realizando consultas, formularios e informes. 1.2. Elabora informes de texto que integren texto e imaxes aplicando as posibilidades das aplicacións e tendo en conta o destinatario. 1.3. Elabora presentacións que integren texto, imaxes e elementos multimedia, adecuando a mensaxe ao público obxectivo a que está destinado. 1.4. Resolve problemas que requiran a utilización de follas de cálculo xerando resultados textuais, numéricos e gráficos. 1.5. Deseña elementos gráficos en 2D e 3D para comunicar ideas. 1.6. Realiza pequenas películas integrando son, vídeo e imaxes, utilizando programas de edición de arquivos multimedia.
Bloque 4. Redes de ordenadores	
1. Analizar as principais topoloxías utilizadas no deseño de redes de ordenadores relacionándoas coa área de aplicación e coas tecnoloxías empregadas. 2. Analizar a función dos equipamentos de conexión que permiten realizar configuracións de redes e a súa interconexión con redes de área extensa. 3. Describir os niveis do modelo OSI, relacionándoos coas súas funcións nunha rede informática.	1.1. Debuxa esquemas de configuración de pequenas redes locais seleccionando as tecnoloxías en función do espazo físico dispoñible. 1.2. Realiza unha análise comparativa entre diferentes tipos de cableamentos utilizados en redes de datos. 1.3. Realiza unha análise comparativa entre tecnoloxía con e sen fíos indicando posibles vantaxes e inconvenientes. 2.1. Explica a funcionalidade dos diferentes elementos que permiten configurar redes de datos indicando as súas vantaxes e inconvenientes principais. 3.1. Elabora un esquema de como se realiza a comunicación entre os niveis OSI de dous equipamentos remotos.
Bloque 5. Programación	
1. Aplicar algoritmos á resolución dos problemas máis frecuentes que se presentan ao traballar con estruturas de datos. 2. Analizar e resolver problemas de tratamento de información dividíndoos en subproblemas e definindo algoritmos que os resollen. 3. Analizar a estrutura de programas informáticos, identificando e relacionando os elementos propios da linguaxe de programación utilizada. 4. Coñecer e comprender a sintaxe e a semántica das construcións básicas dunha linguaxe de programación. 5. Realizar pequenos programas de aplicación nunha linguaxe de programación determinada aplicándoos á solución de problemas reais.	1.1. Desenvolve algoritmos que permitan resolver problemas aritméticos sinxelos elaborando os seus diagramas de fluxo correspondentes. 2.1. Escribe programas que inclúan bucles de programación para solucionar problemas que impliquen a división do conxunto en parte máis pequenas. 3.1. Obtén o resultado de seguir un pequeno programa escrito nun código determinado, partindo de determinadas condicións. 4.1. Define o que se entende por sintaxe dunha linguaxe de programación e presenta exemplos concretos dunha linguaxe determinada. 5.1. Realiza programas de aplicación sinxelos nunha linguaxe determinada que solucionen problemas da vida real.

Tecnoloxías da Información e a Comunicación II. 2º bacharelato

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
Bloque 1. Programación	
1. Describir as estruturas de almacenamento analizando as características de cada unha delas. 2. Coñecer e comprender a sintaxe e a semántica das construcións dunha linguaxe de programación. 3. Realizar programas de aplicación nunha linguaxe de programación determinada aplicándoos á solución de problemas reais. 4. Utilizar contornos de programación para deseñar programas que resolvan problemas concretos. 5. Depurar programas informáticos, optimizándoos para a súa aplicación. 6. Analizar a importancia que o aseguramento da información posúe na sociedade do coñecemento valorando as repercusións de tipo económico, social ou persoal.	1.1. Explica as estruturas de almacenamento para diferentes aplicacións tendo en conta as súas características. 2.1. Elabora diagramas de fluxo de mediana complexidade usando elementos gráficos e interrelacionándoos entre si para dar resposta a problemas concretos. 3.1. Elabora programas de mediana complexidade definindo o fluxograma correspondente e escribindo o código correspondente. 3.2. Descompón problemas de certa complexidade en problemas máis pequenos susceptibles de ser programados como partes separadas. 4.1. Elabora programas de mediana complexidade utilizando contornos de programación. 5.1. Obtén o resultado de seguir un programa escrito nun código determinado, partindo de determinadas condicións. 5.2. Optimiza o código dun programa dado aplicando procedementos de depuración. 6.1. Selecciona elementos de protección software para internet relacionándoos cos posibles ataques. 6.2. Elabora un esquema de bloques cos elementos de protección física fronte a ataques externos para unha pequena rede considerando os elementos hardware de protección. 6.3. Clasifica o código daniño pola súa capacidade de propagación e describe as características de cada un deles indicando sobre que elementos actúan.
Bloque 2. Publicación e difusión de contidos	
1. Utilizar e describir as características das ferramentas relacionadas coa web social identificando as funcións e posibilidades que ofrecen as plataformas de traballo colaborativo. 2. Elaborar e publicar contidos na web integrando información textual, gráfica e multimedia tendo en conta a quen vai dirixido e o obxectivo que se pretende conseguir. 3. Analizar e utilizar as posibilidades que nos ofrecen as tecnoloxías baseadas na web 2.0 e sucesivos desenvolvementos aplicándoos ao desenvolvemento de traballos colaborativos.	1.1. Deseña páxinas web e blogs con ferramentas específicas analizando as características fundamentais relacionadas coa súa accesibilidade e usabilidade e tendo en conta a función a que está destinada. 1.2. Explica as características relevantes das web 2.0 e os principios en que esta se basea. 2.1. Elabora traballos utilizando as posibilidades de colaboración que permiten as tecnoloxías baseadas na web 2.0. 3.1. Explica as características relevantes das web 2.0 e os principios en que esta se basea.
Bloque 3. Seguranza	
1. Adoptar as condutas de seguranza activa e pasiva que posibiliten a protección dos datos e do propio individuo nas súas interaccións na internet e na xestión de recursos e aplicacións locais	1.1. Elabora un esquema de bloques cos elementos de protección física fronte a ataques externos para unha pequena rede considerando tanto os elementos de hardware de protección como as ferramentas software que permiten protexer a información.

25. Valores Éticos.

O valor da reflexión ética que ofrece a materia de Valores Éticos debe centrarse en dotar os alumnos e alumnas dos instrumentos de racionalidade e obxectividade necesarios para que os seus xuízos valorativos teñan o rigor, a coherencia e a fundamentación racional que requiren co fin de que as súas escollas sexan dignas de guiar a súa conduta, a súa vida persoal e as súas relacións sociais.

O currículo básico estrutúrase arredor de tres eixes. En primeiro lugar, pretende cumprir co mandado da Constitución española, que fixa como obxecto da educación o pleno desenvolvemento da personalidade humana no respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades fundamentais, que deben interpretarse segundo o establecido na Declaración universal dos dereitos humanos e nos acordos internacionais ratificados por España co fin promover a súa difusión e desenvolvemento, garantindo o seu cumprimento por toda a humanidade.

En segundo lugar, contribúe a potenciar a autonomía do mozo e a preparalo para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento, aprendendo a construír, mediante unha escolla libre e racionalmente fundamentada en valores éticos e o investimento do seu propio esforzo, un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia.

Finalmente, contribúe a favorecer a construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos dos valores éticos en que debe

fundamentarse a convivencia e a participación democrática, recoñecendo os dereitos humanos como referencia universal para superar os conflitos, defender a igualdade, o pluralismo político e a xustiza social.

Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. En primeiro termo, contribúe a desenvolver as competencias relativas ao pensamento crítico e á resolución de problemas, desde o momento en que incide na necesidade de analizar, formular, argumentar e dar solucións fundamentadas aos problemas éticos, sendo precisamente este o eixe sobre o cal xira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, posto que todo require unha demostración racional.

A competencia social e cívica, a de consciencia e expresión cultural, así como o traballo colaborativo, increméntanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma consciencia da importancia dos seus valores culturais. Ademais, a solución de conflitos interpersoais de forma non violenta promove no alumnado o interese por desenvolver actitudes de tolerancia, solidariedade, compromiso e respecto pola pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza.

A competencia de aprender a aprender promóvese mediante o exercicio dos procesos cognitivos que se realizan no desenvolvemento do currículo básico, tales como analizar, sintetizar, relacionar, comparar, aplicar, avaliar, argumentar, etc. e favorecendo nos alumnos e alumnas o gusto e a satisfacción que produce o descubrimento da verdade.

Por outro lado, a presentación de dilemas éticos e o debate das súas posibles solucións contribúen ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística, porque exige exercitarse na escoita, na exposición de ideas e na comunicación de sentimentos, utilizando tanto a linguaxe oral como outros sistemas de representación. O currículo básico está configurado en orde crecente de complexidade en cada un dos seis bloques temáticos, partindo desde certo nivel de concreción para, posteriormente, ascender cara a niveis máis xerais e abstractos de forma gradual. Por outra parte, para que o alumnado desenvolva actitudes de aprecio aos valores éticos e adquira hábitos e pautas de conduta fundamentadas neles, cada bloque trata o estudo de elementos diversos para cada ciclo, co fin de abranguer cada un dos seis eixes temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de profundamento diferentes.

No currículo básico poden distinguirse dúas partes. A primeira inícase co estudo da dignidade da persoa, como fundamento dos valores éticos e a capacidade que esta posúe para escoller as súas accións e modelar a súa propia personalidade, asumindo a responsabilidade de ser libre. Seguidamente trátanse as relacións interpersoais co fin de entendelas a partir do respecto e a igualdade, resaltando a natureza social do ser humano, a necesidade de desenvolver a capacidade de relación coa comunidade, a importancia das influencias sociais no individuo e os límites que supoñen para a práctica da súa liberdade, tomando como criterio normativo desta relación o respecto pola dignidade e os dereitos humanos. Continúase realizando a reflexión ética acerca dos valores e a súa relación coa autorrealización humana, o seu desenvolvemento moral e a análise dalgunhas teorías éticas realizadas por pensadores especialmente significativos.

A segunda parte conduce á aplicación dos valores éticos nalgúns ámbitos da acción humana; propón a análise da relación entre a xustiza e a política no mundo actual, o papel da democracia, a súa vinculación co Estado de dereito e a división de poderes, facendo posible unha sociedade que garanta o exercicio dos dereitos humanos para todos os seus membros; continúa coa reflexión sobre os valores éticos que sinala a Constitución española e as relacións que esta establece entre o Estado e o cidadán, así como, co feito histórico da súa integración na Unión Europea; a seguir lévanos ao terreo do dereito e a súa relación coa ética, destacando o papel da Declaración universal dos dereitos humanos como criterio internacional para unha xustificación ética do dereito, como instrumento que regule e garanta o seu cumprimento, establecéndose como ideais irrenunciabes para a humanidade. Finalmente, valórase a necesidade dunha reflexión acerca da función da ética no relativo á ciencia e a tecnoloxía, a elaboración de códigos deontolóxicos profesionais e empresariais, co fin de asegurar que os avances nestes campos e a súa aplicación non violen o respecto da dignidade e dos dereitos humanos, nin a protección e conservación do ambiente.

Valores éticos. 1º ciclo ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A dignidade da persoa	
<p>1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.</p> <p>2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar consciencia da necesidade que ten, para seguir mellorando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.</p> <p>3. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da "persoa" co fin de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.</p> <p>4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.</p> <p>5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", escollendo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.</p> <p>6. Entender a relación que existe entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.</p> <p>7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.</p> <p>8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional, a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.</p> <p>9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme os valores éticos e, así, mellorar a súa autoestima.</p>	<p>1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico e algunhas definicións propostas por filósofos.</p> <p>1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.</p> <p>1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".</p> <p>2.1. Coñece información, de fontes diversas, acerca dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, realizando un resumo coa información obtida.</p> <p>2.2. Elabora conclusións, acerca da importancia que ten para o adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme os valores éticos libremente escollidos.</p> <p>3.1. Explica a concepción kantiana do concepto de "persoa" como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.</p> <p>3.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.</p> <p>4.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que influen na súa construción e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.</p> <p>5.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.</p> <p>5.2. Realiza unha lista daqueles valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, explicando as razóns da súa escolla.</p> <p>6.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a relación que ten cos actos, os hábitos e o carácter.</p> <p>6.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano identificando algunhas destas e ordenándoas, de acordo cun criterio racional.</p> <p>7.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.</p> <p>7.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos e como se relacionan coa vida moral.</p> <p>7.3. Encontra a relación que existe, disertando en grupo, entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outros.</p> <p>8.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano e elabora, en colaboración grupal, un esquema explicativo acerca do tema.</p> <p>8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto pola xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.</p> <p>8.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior autocontrol deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.</p> <p>9.1. Toma consciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por ela mesma.</p> <p>9.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais	
<p>1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.</p> <p>2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.</p> <p>3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, co fin de identificar os límites da liberdade persoal e social.</p> <p>4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional, sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal e establecer o seu vínculo con aqueles valores éticos que enriquecen as relacións humanas.</p> <p>5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.</p> <p>6. Xustificar a importancia que teñen os valores e as virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.</p>	<p>1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.</p> <p>1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.</p> <p>1.3. Achega razóns que fundamentan a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións, acerca deste tema.</p> <p>2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive.</p> <p>2.2. Exemplifica, en colaboración grupal, a influencia que teñen na configuración da personalidade humana os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles, a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos.</p> <p>2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional como medio indispensable para adecuar os costumes, normas, valores, etc., do seu contorno, aos valores éticos universais establecidos na DUDH, rexeitando todo aquilo que atente contra a dignidade humana e os seus dereitos fundamentais.</p> <p>3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.</p> <p>3.2. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, expondo as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informáticos.</p> <p>3.3. Reflexiona acerca do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de encontrar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos e expondo as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.</p> <p>4.1. Comprende a importancia que, para Goleman, teñen a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, elaborando un resumo esquemático acerca do tema.</p> <p>5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.</p> <p>5.2. Mostra, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto polos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a desfrutar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar ninguén, etc.</p> <p>5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.</p> <p>5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma adecuada de dicir non, o disco riscado, o neboeiro, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.</p> <p>6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas, a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.</p> <p>6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo e xustiza, entre outros.</p> <p>6.3. Destaca o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguranza estean en perigo de forma inminente, colaborando na medida das súas posibilidades, a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 3. A reflexión ética	
<p>1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e diferenzas existentes entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.</p> <p>2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando consciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.</p> <p>3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.</p> <p>4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.</p> <p>5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.</p> <p>6. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.</p> <p>7. Tomar consciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.</p> <p>8. Explicar as características e obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.</p> <p>9. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e vixencia actual.</p> <p>10. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoién a súa valoración persoal acerca desta formulación ética.</p>	<p>1.1. Recoñece as diferenzas que hai entre a ética e a moral canto á súa orixe e á súa finalidade.</p> <p>1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.</p> <p>2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.</p> <p>2.2. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola cal esta é responsable da súa conduta e das consecuencias que esta teña.</p> <p>2.3. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral no home, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg e as características propias de cada unha delas, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía.</p> <p>3.1. Describe a relación existente entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.</p> <p>3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para escoller, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.</p> <p>3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, especialmente o papel da educación, expondo as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.</p> <p>4.1. Explica o que son os valores, as súas principais características e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.</p> <p>4.2. Busca e selecciona información, acerca da existencia de diferentes clases de valores, tales como relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc.</p> <p>4.3. Realiza, en traballo grupal, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición co uso de medios informáticos ou audiovisuais.</p> <p>5.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.</p> <p>5.2. Utiliza o seu espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos tanto na vida persoal como social.</p> <p>6.1. Define o concepto de norma e de norma ética distinguíndoa das normas morais, xurídicas, relixiosas, etc.</p> <p>6.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, sinalando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.</p> <p>6.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", explicando en que consiste e a crítica que lle fai Platón.</p> <p>6.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral, apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade e expresando as súas opinións de forma argumentada.</p> <p>7.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.</p> <p>7.2. Emprende, utilizando a súa iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu contorno, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.</p> <p>8.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación como unha ética de fins, elaborando un esquema coas súas características máis destacadas.</p> <p>8.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.</p> <p>8.3. Elabora, en colaboración grupal, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, expondo as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.</p> <p>9.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, elaborando e expresando conclusións.</p> <p>9.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.</p> <p>9.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.</p> <p>10.1. Menciona as ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a residencia do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.</p> <p>10.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.</p> <p>10.3. Argumenta racionalmente as súas opinións acerca da ética utilitarista.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 4. A xustiza e a política	
<p>1. Comprender e valorar a importancia da relación que existe entre os conceptos de ética, política e "xustiza", mediante a análise e definición destes termos, destacando o vínculo existente entre eles, no pensamento de Aristóteles.</p> <p>2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, así como entender o seu concepto acerca da xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico acerca da perspectiva deste filósofo.</p> <p>3. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos, contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os s. XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".</p> <p>4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.</p> <p>5. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos de que parte e os conceptos preliminares que establece.</p> <p>6. Mostrar respecto pola Constitución española identificando nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e deberes que ten o individuo como persoa e cidadán, apreciando a súa adecuación á DUDH, co fin de asumir de forma consciente e responsable os principios de convivencia que deben rexer no Estado español.</p> <p>7. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos defendidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e "os principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52).</p> <p>8. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos Estados membros e os seus cidadáns, co fin de recoñecer a súa utilidade e os logros que esta atinxiu.</p>	<p>1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.</p> <p>1.2. Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, diferenzas e relacións que hai entre eles.</p> <p>2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, acerca da política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa do Estado.</p> <p>2.2. Selecciona e usa información, en colaboración grupal, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles dá á "xustiza" como o valor ético en que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, expondo as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.</p> <p>3.1. Fundamenta racional e eticamente a escolla da democracia como un sistema que está por cima doutras formas de goberno polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.</p> <p>3.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.</p> <p>3.3. Describe o significado e a relación existente entre os seguintes conceptos: democracia, cidadán, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.</p> <p>3.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns o control do Estado.</p> <p>4.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns de participaren activamente no exercicio da democracia, co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.</p> <p>4.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos, cando non se respectan os valores éticos da DUDH, tales como: a dexeneración en demagogia, a ditadura das maiorías e a escasa participación cidadá, entre outros, formulando posibles medidas para evitalos.</p> <p>5.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis destacados en que se fundamenta a Constitución española e sinala a orixe da súa lexitimidade e a finalidade que persegue, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.</p> <p>5.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética, tales como a nación española, a pluralidade ideolóxica, así como o papel e as funcións atribuídas ás Forzas Armadas, a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.</p> <p>6.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución, tales como a liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; o carácter aconfesional do Estado español; o dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; o dereito á reunión pública e á libre asociación e os seus límites.</p> <p>7.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, sinalando os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e deberes dos cidadáns, así como os principios reitores da política social e económica.</p> <p>7.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución e ordénaos segundo a súa importancia, expresando a xustificación da orde elixida.</p> <p>7.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns sexan conscientes non só dos seus dereitos senón tamén das súas obrigacións como un deber cívico, xurídico e ético.</p> <p>7.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.</p> <p>8.1. Describe, acerca da UE, a integración económica e política, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos en que se fundamenta de acordo coa DUDH.</p> <p>8.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes proporcionaron á vida dos cidadáns, tales como a anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, a libre circulación de persoas e capitais, etc., así como as obrigacións adquiridas nos diferentes ámbitos: económico, político, da seguranza e paz, etc.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos	
<p>1. Sinalar a vinculación que existe entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, analizando o significado dos termos de legalidade e lexitimidade.</p> <p>2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, mediante a análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico dalgúns filósofos, co fin de ir conformando unha opinión argumentada acerca da fundamentación ética das leis.</p> <p>3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e os Estados.</p> <p>4. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento de que derivan todos os dereitos humanos.</p> <p>5. Interpretar e apreciar o contido e estrutura interna da DUDH, co fin de coñecerla e propiciar o seu aprecio e respecto.</p> <p>6. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que suscita na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e do neno en gran parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando consciencia deles co fin de promover a súa solución.</p> <p>7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas a que se enfrenta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando aqueles que por natureza os posúen, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.</p>	<p>1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a ética e o dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.</p> <p>2.1. Elabora en grupo, unha presentación con soporte dixital, acerca da teoría "iusnaturalista do dereito", o seu obxectivo e características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta canto á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que atribúe ao Estado.</p> <p>2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre phise e nomos, describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico e elaborando conclusións argumentadas acerca deste tema.</p> <p>2.3. Analiza información acerca do positivismo xurídico de Kelsen, principalmente o relativo á validez das normas e os criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.</p> <p>2.4. Recorre ao seu espírito emprendedor e iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración grupal, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.</p> <p>3.1. Explica a función da DUDH como un "código ético" recoñecido polos países integrantes da ONU, co fin promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.</p> <p>3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH, entre eles, o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como á discriminación e exterminio de todos aqueles que non pertencesen a unha determinada etnia, modelo físico, relixión, ideas políticas, etc.</p> <p>3.3. Sinala os obxectivos que tivo a creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, valorando a importancia deste feito para a historia da humanidade.</p> <p>4.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.</p> <p>5.1. Constrúe un esquema acerca da estrutura da DUDH, a cal se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a toda persoa: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non discriminación. - Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. - Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. - Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e liberdades políticas. - Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. - Finalmente os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos límites que teñen. <p>5.2. Elabora unha campaña, en colaboración grupal, co fin de difundir a DUDH como fundamento do dereito e da democracia, no seu contorno escolar, familiar e social.</p> <p>6.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, partindo da primeira xeración: os dereitos civís e políticos; os da segunda xeración: económicos, sociais e culturais e os da terceira: os dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz.</p> <p>6.2. Da razóns acerca da orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.</p> <p>6.3. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso de que nenos e nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil ou a súa utilización como soldados, etc.</p> <p>6.4. Emprende, en colaboración grupal, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu contorno familiar, escolar e social, avaliando os resultados obtidos.</p> <p>7.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, acerca dos problemas e retos que ten a aplicación da DUDH canto ao exercicio:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dos dereitos civís, destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. - Dos dereitos políticos: guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etc. <p>7.2. Indaga, en traballo colaborativo, acerca do traballo de institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos, tales como Amnistía Internacional e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros, elaborando e expresando as súas conclusións.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía	
<p>1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme os valores defendidos pola DUDH.</p> <p>2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana a que esta conduce.</p> <p>3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, co fin de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, especialmente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.</p> <p>4. Recoñecer que, na actualidade, existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc. mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos que se pretenden non respectan un código ético fundamentado na DUDH.</p>	<p>1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana, por exemplo, social, económica, política, ética e ecolóxica, entre outros.</p> <p>1.2. Dá argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación e práctica tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.</p> <p>1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións acerca do tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de forma argumentada e ordenada racionalmente.</p> <p>2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e causas e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, os videoxogos e as redes sociais, que conducen as persoas a unha progresiva deshumanización.</p> <p>3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, co fin de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía que ocasionan dilemas morais, tales como a utilización de células nai, a clonación e a euxenesia, entre outros, sinalando algúns perigos que estes encerran se se prescinde do respecto á dignidade humana e aos seus valores fundamentais.</p> <p>3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as diferentes opinións que se expresan na confrontación de ideas, co fin de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de utilizar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución propostas.</p> <p>4.1. Obtén e selecciona información, en traballo colaborativo, dalgúns casos en que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos no ámbito humano e ambiental, sinalando as causas.</p> <p>4.2. Diserta, en colaboración grupal, acerca da idea de "progreso" na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu contorno, elaborando e expondo conclusións.</p> <p>4.3. Selecciona e contrasta información, en colaboración grupal, acerca dalgúns das ameazas que, para o ambiente e a vida, está tendo a aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía, tales como a explotación descontrolada dos recursos naturais, a destrución de hábitats, a contaminación química e industrial, a chuvia ácida, o cambio climático, a desertificación, etc.</p>

Valores éticos. 4º ESO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A dignidade da persoa	
<p>1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa, como o valor de que parte e no cal se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida arredor do cal deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.</p>	<p>1.1. Identifica na dignidade do ser humano, en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza, a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH.</p> <p>1.2. Identifica, na DUDH, os atributos esenciais do ser humano: a razón, a consciencia e a liberdade.</p> <p>1.3. Relaciona de forma adecuada os seguintes termos e expresións, utilizados na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, arbitrariamente detido, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais	
<p>1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre os cidadáns e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.</p> <p>2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, reflexionando acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.</p>	<p>1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.</p> <p>1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns que este debe protexer e respectar.</p> <p>1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual, ilustrando os contidos máis salientables tratados no tema e expondo as súas conclusións de forma argumentada.</p> <p>2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o cal se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.</p> <p>2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, debatendo acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.</p> <p>2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.</p> <p>2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 3. A reflexión ética	
<p>1. Recoñecer que, no mundo actual de grandes e rápidos cambios, a necesidade dunha regulación ética é fundamental, debido á magnitude dos perigos a que se enfrenta o ser humano, polo cal resulta necesaria a súa actualización e ampliación aos novos campos de acción da persoa co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.</p> <p>2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do s.XXI as circunstancias que o rodean, destacando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente escolle e que dan sentido á súa existencia.</p> <p>3. Distinguir os principais valores éticos en que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.</p> <p>4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e Apel, como unha ética formal, que destaca o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para encontrar normas éticas xustas.</p>	<p>1.1. Xustifica racionalmente e valora a importancia da reflexión ética no s. XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en gran risco os dereitos fundamentais da persoa.</p> <p>1.2. Sinala algúns dos novos campos a que se aplica a ética, tales como o profesional, a bioética, o ambiente, a economía, a empresa, a ciencia e a tecnoloxía, entre outras.</p> <p>2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o rodean e identifica as limitacións e oportunidades que se lle presentan, desde as perspectivas sociais, laborais, educativas, económicas, familiares, afectivas, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que o han guiar.</p> <p>3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.</p> <p>3.2. Explica as características da ética kantiana: formal, universal e racional, así como a importancia da súa achega á ética universal.</p> <p>3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.</p> <p>4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.</p> <p>4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.</p>
Bloque 4. A xustiza e a política	
<p>1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno senón tamén como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como social.</p> <p>2. Reflexionar acerca do deber que teñen os cidadáns e os Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos, como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e dos dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>	<p>1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns coñezan e cumpran cos seus deberes, entre eles, a defensa dos valores éticos e cívicos, o coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, a participación na elección dos representantes políticos, o respecto e a tolerancia pola pluralidade de ideas e de crenzas, o acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, así como o pagamento dos impostos establecidos, entre outros.</p> <p>2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización se non se establece unha regulación ética e política, tales como o egoísmo, a desigualdade, a interdependencia, a internacionalización dos conflitos armados, a imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, entre outros.</p> <p>2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os Estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, especialmente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos, a súa vixencia e a necesidade de respectalos en todo o mundo, tales como o deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos dos demais, a honestidade, a lealdade, o pacifismo, a prudencia e a mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, entre outros.</p>

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos	
<p>1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto dos dereitos humanos e disertar acerca dalgúns dilemas morais en que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.</p> <p>2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, emitindo un xuízo crítico acerca dela.</p> <p>3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e deficiencias que existen na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os voluntarios que traballan pola defensa dos dereitos humanos.</p> <p>4. Entender a seguranza e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (art. 3) e como un compromiso dos españois a nivel nacional e internacional (Constitución española, preámbulo), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que contra elas xurdiron nos últimos tempos.</p> <p>5. Coñecer a misión atribuída, na Constitución española, ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguranza e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e aplicación da forza e do poder.</p>	<p>1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.</p> <p>1.2. Debate acerca da solución de problemas en que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, propondo solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.</p> <p>2.1. Busca información na internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles, tales como a posición orixinal e o veo de ignorancia, o criterio de imparcialidade e a función dos dous principios de xustiza que propón.</p> <p>2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.</p> <p>3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais que deben alcanzar as sociedades e os Estados e reconece os retos que aínda teñen que superar.</p> <p>3.2. Sinala algunha das deficiencias existentes no exercicio dos dereitos económicos e sociais tales como a pobreza, a falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.</p> <p>3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos, tales como a ONU e os seus organismos, FAO, OIEA (Organismo Internacional de Enerxía Atómica), OMS (Organización Mundial da Saúde), UNESCO (Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura), entre outros e ONG como Greenpeace, UNICEF, a Cruz Vermella, a Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza e o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, entre outros.</p> <p>4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguranza e da paz como un dereito fundamental das persoas e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (art. 3º da DUDH).</p> <p>4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, mostrando solidariedade coas vítimas da violencia.</p> <p>4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguranza no mundo actual, tales como o terrorismo, os desastres ambientais, as catástrofes naturais, as mafias internacionais, as pandemias, os ataques cibernéticos, o tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, entre outros.</p> <p>5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e da protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais: ONU, OTAN, UE, etc.</p> <p>5.2. Explica a importancia da misión das Forzas Armadas, (no art. 15 da Lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguranza nacional, de dereitos humanos, de promoción da paz e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.</p> <p>5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional, fundamentado na DUDH.</p>
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.	
<p>1. Identificar criterios que permitan avaliar, de forma crítica e reflexiva, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto dos dereitos e valores éticos da humanidade.</p> <p>2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica aos científicos, os tecnólogos e outros profesionais.</p>	<p>1.1. Utiliza información de forma selectiva para encontrar algúns criterios para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.</p> <p>2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control e a aplicación dunha ética deontolóxica para os científicos e tecnólogos e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.</p>

26. Volume.

Dentro do contexto das artes visuais, a materia de Volume ocúpase do estudo específico do espazo tridimensional no ámbito da expresión artística, introducindo un segundo nivel de profundamento na aprendizaxe das linguaxes plásticas que permite un coñecemento directo das calidades físicas, espaciais, estruturais e volumétricas dos obxectos, o que, pola súa vez, capacita para comprender que a forma, tamaño, cor e acabado final de gran parte dos obxectos producidos polo home veñen determinados, en gran medida, polos materiais con que está construído, a función, o uso e o contorno cultural ou polos significados e valores que lle queiramos outorgar.

Deste modo a materia de Volume contribúe ao desenvolvemento de dous aspectos da formación artística estreitamente relacionados entre si: a percepción sensorial e intelectual da forma e a creación de obxectos tridimensionais.

O estudo desta materia desenvolve as capacidades e os mecanismos de percepción espacial, táctil e cinestésica, a memoria e o pensamento espaciais e a capacidade creadora e o pensamento diverxente mediante os cales o ser humano é capaz de dar solucións diferentes, novas e orixinais.

O estudo das manifestacións, artísticas ou non, da linguaxe tridimensional fomenta unha actitude estética cara ao medio en que se desenvolve a persoa e permítelle establecer un diálogo enriquecedor co medio físico e co resto da sociedade, constituíndose nun medio eficaz para o desenvolvemento da sensibilidade estética e de actitudes de aprecio e respecto polo patrimonio artístico.

Ao tratarse dunha materia de carácter eminentemente práctico, proporciona ao estudante un dominio esencial e unha adecuada axilidade e destreza no manexo dos medios de expresión da linguaxe tridimensional, e o coñecemento das técnicas, procedementos, útiles e materiais máis comúns.

Os bloques e os elementos dos bloques en que se dividiu a materia non teñen un carácter secuencial, senón que, ao tratarse dunha materia eminentemente práctica, deben abordarse de maneira simultánea.

Volume. 1º bacharelato

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 1. Técnicas e materiais de configuración	
1. Identificar e utilizar correctamente os materiais e ferramentas básicos para a elaboración de composicións tridimensionais establecendo unha relación lóxica entre eles e elixindo os máis adecuados ás características formais, funcionais e estéticas da peza que se pretende realizar. 2. Coñecer as principais técnicas de realización volumétrica, seleccionar as máis adecuadas e aplicalas con destreza e eficacia á resolución de problemas de configuración espacial. 3. Coñecer e desenvolver con destreza as técnicas básicas de reprodución escultórica.	1.1. Identifica, almacena, conserva e prepara en condicións óptimas de utilización, os materiais propios da súa actividade. 1.2. Coñece, mantén e utiliza as ferramentas e a maquinaria específicas do taller de volume en condicións de seguranza e hixiene. 1.3. Estima consumos e calcula volumes para optimizar o material necesario para a realización de cada peza. 1.4. Planifica e organiza as diferentes fases de realización dunha volumétrica en función da técnica seleccionada. 2.1. Desenvolve as técnicas básicas de configuración tridimensional con solvencia e en condicións de hixiene e seguranza. 2.2. Valora e utiliza, de forma creativa e acorde coas intencións plásticas, as posibilidades técnicas e expresivas dos diversos materiais, acabamentos e tratamentos cromáticos. 2.3. Explica, utilizando con propiedade a terminoloxía específica, as características dos diferentes métodos e técnicas do volume e a súa relación cos materiais utilizados. 3.1. Desenvolve as técnicas básicas de reprodución escultórica con solvencia e en condicións de hixiene e seguranza.
Bloque 2. Elementos de configuración formal e espacial	
1. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura da linguaxe tridimensional, manexando a linguaxe da forma volumétrica e utilizándoa de maneira creativa na ideación e realización de obra orixinal e composicións de índole funcional, decorativa ou ornamental. 2. Analizar e elaborar, a través de transformacións creativas, alternativas tridimensionais a obxectos de referencia. 3. Realizar composicións creativas que evidencien a comprensión e aplicación dos fundamentos compositivos da linguaxe tridimensional. 4. Compór os elementos formais establecendo relacións coherentes e unificadas entre idea, forma e materia. 5. Comprender a relación existente entre forma e proporción nas obras escultóricas e relacionala cos canons de proporción das diferentes culturas e períodos artísticos, analizando e comparando as diferenzas en canto a linguaxe compositiva existentes entre as realizacións volumétricas en relevo e as exentas.	1.1. Identifica os principais elementos da linguaxe visual presentes en producións tridimensionais, xa sexan estas escultóricas ou obxectos do contorno cotián. 2.1. Analiza os elementos formais e estruturais de obxectos escultóricos sinxelos e reproducéos fielmente seleccionando a técnica e o material máis adecuados. 3.1. Realiza composicións tridimensionais, seleccionando e utilizando equilibradamente os principais elementos da linguaxe tridimensional. 3.2. Modifica os aspectos comunicativos dunha peza tridimensional, reelaborándoa con diferentes técnicas, materiais, formatos e acabamentos. 3.3. Experimenta coa iluminación e a localización espacial de diferentes pezas volumétricas e valora de maneira argumentada a influencia que exercen sobre a percepción desta. 3.4. Idea e elabora alternativas compositivas á configuración tridimensional dun obxecto ou dunha peza de carácter escultórico, para dotala de diferentes significados. 3.5. Aplica as leis de composición creando esquemas de movementos e ritmos, empregando as técnicas e materiais con precisión. 4.1. Descompón un obxecto ou peza de carácter escultórico en unidades elementais e reorganizaas elaborando novas composicións plasticamente expresivas, equilibradas e orixinais 5.1. Analiza e le imaxes de diferentes obras escultóricas, identificando os principais elementos compositivos e diferenciando os aspectos decorativos dos estruturais.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
Bloque 3. Análise da representación tridimensional	
<p>1. Explorar con iniciativa as posibilidades plásticas e expresivas da linguaxe tridimensional e utilízalas de maneira creativa na ideación e realización de obra orixinal e composicións de índole funcional, decorativa e ornamental.</p> <p>2. Analizar desde o punto de vista formal obxectos presentes na vida cotiá, identificando e apreciando os aspectos máis notables da súa configuración e a relación que se establece entre a súa forma e a súa estrutura.</p> <p>3. Comprender e aplicar os procesos de abstracción inherentes a toda representación, valorando as relacións que se establecen entre a realidade e as configuracións tridimensionais elaboradas a partir dela.</p> <p>4. Crear configuracións tridimensionais dotadas de significado nas cales estableza unha relación coherente entre a imaxe e o seu contido.</p> <p>5. Desenvolver unha actitude reflexiva crítica e creativa en relación coas cuestións formais e conceptuais da cultura visual da sociedade da que forma parte.</p>	<p>1.1. Describe, utilizando con propiedade a terminoloxía propia da disciplina, os aspectos máis notables da configuración tridimensional de obxectos de uso cotián e a relación que se establece entre a súa forma e a súa función.</p> <p>2.1. Analiza os elementos formais, funcionais e estruturais de pezas tridimensionais sinxelas e reproducéas fielmente utilizando a técnica máis adecuada.</p> <p>2.2. Identifica o grao de iconicidade de diferentes representacións volumétricas e relaciónao coas súas funcións comunicativas.</p> <p>3.1. Xera elementos volumétricos prescindindo dos aspectos accidentais e plasmando as súas características estruturais básicas.</p> <p>3.2. Idea e elabora diferentes alternativas á representación dun obxecto ou dunha peza escultórica sinxela que evidencien a comprensión dos distintos graos de iconicidade das representacións tridimensionais.</p> <p>4.1. Utiliza os medios expresivos, as técnicas e os materiais en función do significado e os aspectos comunicativos de cada obra.</p> <p>5.1. Emite xuízos de valor argumentados respecto á produción tridimensional propia e allea baseándose nos seus coñecementos sobre a materia, contorno, o seu gusto persoal e sensibilidade.</p>
Bloque 4. O volume no proceso de deseño	
<p>1. Valorar a metodoloxía xeral de proxección, identificando e relacionando os elementos que interveñen na configuración formal dos obxectos e na súa funcionalidade para resolver problemas de configuración espacial de obxectos tridimensionais de forma creativa, lóxica, racional e adecuando os materiais á súa función estética e práctica.</p> <p>2. Colaborar na realización de proxectos plásticos en grupo, valorando o traballo en equipo como unha fonte de riqueza na creación artística.</p>	<p>1.1. Desenvolve proxectos escultóricos sinxelos en función de condicionantes e requirimentos específicos previamente determinados utilizando a metodoloxía xeral de proxección.</p> <p>1.2. Determina as características técnicas segundo o tipo de produto e as súas intencións expresivas funcionais e comunicativas.</p> <p>1.3. Recompila e analiza información relacionada cos distintos aspectos do proxecto que se pretende desenvolver, para realizar propostas creativas e realizables ante un problema de configuración tridimensional, achegando solucións diversas e creativas ante un problema de deseño tridimensional, potenciando o desenvolvemento do pensamento diverxente.</p> <p>1.4. Planifica o proceso de realización desde a primeira fase de ideación até a elaboración da obra final.</p> <p>1.5. Debuxa ou interpreta a información gráfica, tendo en conta as características e os parámetros técnicos e estéticos do produto para o seu posterior desenvolvemento.</p> <p>1.6. Desenvolve bosquexos, maquetas ou modelos de proba para visualizar a peza tridimensional e valorar a viabilidade da súa execución.</p> <p>1.7. Realiza a peza definitiva e presenta o proxecto básico incorporando a información gráfica e técnica.</p> <p>1.8. Expón e presenta con corrección os proxectos, argumentándoos e defendéndooos con base nos seus aspectos formais, funcionais, estéticos e comunicativos.</p> <p>2.1. Planifica o traballo, coordínase, participa activamente e respecta e valora as realizacións do resto dos integrantes do grupo nun traballo de equipo.</p>

ANEXO III

Continuidade entre materias de bacharelato

1º curso de bacharelato	2º curso de bacharelato
Lingua Castelá e Literatura I	Lingua Castelá e Literatura II
Matemáticas I	Matemáticas II
Primeira Lingua Estranxeira I	Primeira Lingua Estranxeira II
Debuxo Técnico I	Debuxo Técnico II
Latín I	Latín II
Grego I	Grego II
Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais I	Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais II
Fundamentos da Arte I	Fundamentos da Arte II
Cultura Audiovisual I	Cultura Audiovisual II
Análise Musical I	Análise Musical II
Debuxo Artístico I	Debuxo Artístico II
Segunda Lingua Estranxeira I	Segunda Lingua Estranxeira II
Tecnoloxía Industrial I	Tecnoloxía Industrial II
Tecnoloxías da Información e a Comunicación I	Tecnoloxías da Información e a Comunicación II
Física e Química	Física/Química
Bioloxía e Xeoloxía	Bioloxía/Xeoloxía